ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

ΤΑ ΕΜΜΕΤΡΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΑΘΗΝΩΝ (πρώην Ἄνδρου, μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος)

ΚΡΥΠΤΟΦΕΡΡΗΣ ΚΑΙ ΕΣΚΟΡΙΑΛ

ΝΕΑ ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΜΕΤ' ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ, ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ

ΥΠΟ

ΠΕΤΡΟΥ Π. ΚΑΛΟΝΑΡΟΥ

Διπλωματούχου τοῦ Γαλλικοῦ Πανεπιστημίου Aix
Καθηγητοῦ παρὰ τῇ Στρατ. Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΜΕΤΑ 32 ΑΥΘΕΝΤΙΚΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΕΚΤΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
ΚΑΙ ΕΝΟΣ ΧΑΡΤΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 23 — ΑΘΗΝΑΙ
1970

Φωτοτυπική Ἀνατύπωσις
Ἐκδόσεων ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Προκειμένου νὰ φέρω εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν νέαν ταύτην ἔκδοσιν τῶν κειμένων τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, ἐνόμισα ὅτι ἔχω τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προτάξω τὰς γραμμὰς αὐτὰς καὶ νὰ ἐξηγήσω τὰς ἀπόψεις μου, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας μου καὶ τὸν προορισμὸν τοῦ παρόντος βιβλίου.

Ἐν πρώτοις τὸ ἔργον τοῦτο δὲν προορίζεται μόνον διὰ τοὺς ἐρευνητὰς φιλολόγους, οἵτινες εἶναι ἐλάχιστοι, ἀλλὰ διὰ τὸ μορφωμένον κοινόν, τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρεται καὶ μελετᾷ, ὄχι μόνον τοὺς κλασσικούς, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τὰ μεσαιωνικὰ κείμενα, ὡς τοῦτο ἀπεδείχθη ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴν κυκλοφορίαν καὶ τὴν ὑποδοχήν, ἧς ἔτυχεν ἡ προηγουμένη ἐργασία μου, μὲ «τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως».

Κατὰ δεύτερον λόγον ἔχω νὰ παρατηρήσω, ὅτι τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους εἶναι τόσα καὶ τόσον διάφορα μεταξύ των ὥστε κριτικὴ ἔκδοσις ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἔννοιαν τῆς λέξεως καὶ τοῦ πράγματος, τουτέστι τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἀρχετύπου κειμένου τοῦ Ἔπους, εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατος.

Τοῦτο ἄλλως τε δὲν συμβαίνει μόνον εἰς τὸ παρὸν Ἔπος, ἀλλ' εἰς πλεῖστα τῶν ἔργων τῆς δημώδους λογοτεχνίας τῶν μέσων χρόνων, ὀφείλεται δὲ εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν τοιούτων κειμένων, τὰ ὁποῖα εἰς παλαιοτέρους χρόνους «δὲν ἐθεωροῦντο ἄθικτα, ὅπως τὰ κλασσικὰ καὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἤτοι ὡς δημιουργήματα τέλεια κατὰ τὴν μορφὴν καὶ τὴν ὕλην, ἀλλ' ὡς λαϊκὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ ὑφίστανται, ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν, τῶν ἀναγκῶν καὶ τῆς αἰσθητικῆς, διασκευάς, διὰ τῶν ὁποίων ἀπεκρύπτετο βαθμηδὸν ἡ ἀρχικὴ μορφὴ τοῦ ἔργου» [1].

1. Κρουμβάχερ, Ἱστορ. Βυζ. Λογοτεχν. μετάφρ. Σωτηριάδου, τομ. Γ' σελ. 22-23.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο δυνατὴ μία τοιαύτη ἔκδοσις «φιλολογικῶς κεκαθαρμένη καὶ ἀπηλλαγμένη τοῦ ρύπου τῶν αἰώνων τῆς ἀμαθείας» [2], ἤτοι τῶν προσθηκῶν τὰς ὁποίας προσῆψαν οἱ μεταγενέστεροι διασκευασταί, πάλιν ἡ προσπάθεια θὰ ἦτο, ὄχι μόνον ματαία, ἀλλὰ καὶ ἐπιζημία, διότι μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν προσθέτων τούτων στοιχείων τὸ Ἔπος θὰ ἔχανεν ἀσφαλῶς τὸ μέγιστον τῆς ὡραιότητός του.

Καὶ κατὰ τοῦτο ἡ παρατήρησις τοῦ ἀειμνήστου Πολίτου εἶναι σοφωτάτη: ὅτι δηλαδὴ τὸ πρῶτον σχεδίασμα τοῦ Ἀκριτικοῦ Ἔπους, ἂν τυχὸν εὑρεθῇ ποτέ, δὲν θ' ἀποδειχθῇ τελειότερον καὶ καλλιτεχνικώτερον τῶν σωζομένων διασκευῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὡς ἐκ τῆς συγκριτικῆς ἐξετάσεως διαπιστοῦται, αἱ μεταγενέστεραι μεταβολαὶ ἐνέχουσι πλείονα ποιητικὰ στοιχεῖα [3].

Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τῶν ποιητικῶν στοιχείων καὶ τῆς ποιότητος ἢ τῆς ἀξίας αὐτῶν, αἱ διάφοροι διασκευαὶ αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς εἶναι χρήσιμοι, ὁτὲ μὲν διὰ τὰς ἐπὶ μέρους ἱστορικὰς καὶ ἄλλας εἰδήσεις χωρίων τινῶν, τὰ ὁποῖα ἐνίοτε εἶναι μοναδικὰ εἰς αὐτάς, ὁτὲ δὲ διὰ τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν πρὸς τὸν κύκλον τῶν Ἀκριτικῶν ᾀσμάτων, ὡς συμβαίνει ἰδίως μὲν μὲ τὸ κείμενον τοῦ Ἐσκοριάλ, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον μὲ τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τραπεζοῦντος καὶ Ἀθηνῶν.

Οὕτω ἀποκλειομένης τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως ἑνὸς καὶ μόνου κειμένου ἑνιαίου, καὶ προκειμένου νὰ ἐκδοθῶσι περισσότεραι τῆς μιᾶς διασκευαί, ἔπρεπε νὰ τεθῶσιν αἱ γενικαὶ καὶ ἐπὶ μέρους ἀρχαὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν κειμένων τούτων καὶ τῆς ἐπεξεργασίας αὐτῶν.

Ἐπροτιμήθη τὸ κείμενον Ἀθηνῶν καὶ ἐλήφθη ὡς ἀφετηρία, ὄχι μόνον διότι εἶναι τὸ πληρέστερον πάντων, καθὼς καὶ τὸ δημοτικώτερον καὶ τὸ σχετικῶς γνωστότερον, ἀλλὰ καὶ διότι τὸ χειρόγραφον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον καὶ παρεβλήθη ἐπιμελῶς, εὑρίσκεται ἐνταῦθα. Τὸ κείμενον τοῦτο ἄλλως τε δὲν παρέχεται μόνον, ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς μὲν συνοδεύεται ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῶν παραλλαγῶν τῆς Τραπεζοῦντος, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅπου παρίσταται ἀνάγκη, διορθοῦται ἢ συμπληροῦται κατ' ἀρχὴν μὲν ὑπὸ τῆς αὐτῆς διασκευῆς, εἰς ἐξαιρετικὰς δὲ περιστάσεις καὶ ὑπὸ ἄλλων κειμένων.

Πιθανὸν νὰ μὴ εὑρεθῶσι τινὲς ἐκ τῶν εἰδικῶν ἀπολύτως σύμφωνοι πρὸς τὰς ἀπόψεις μου ἐν σχέσει πρὸς τὰς συμπληρώσεις καὶ διορθώσεις, ἀκόμη δὲ καὶ γενικώτερον, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐμφανίσεως τῶν κειμένων. Πρέπει ὅμως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει σχετικῶς, ὅτι εἰς τὰ ἔργα τῆς δημώδους φιλολογίας εἶναι δύσκολον νὰ ἐφαρμοσθῶσιν αὐστηρῶς οἱ κανόνες τῆς κριτικῆς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας. Δὲν πρέπει ὡσαύτως νὰ λησμονῆται, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο προορίζεται κυρίως διὰ τὸ κοινὸν καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς εἰδικούς. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀκόμη δύνανται ἄριστα νὰ κάμνωσι χρῆσιν τῶν κειμένων κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, δεδομένου ὅτι διὰ τῆς παρούσης ἐκδόσεως ἔχουσιν ἐνώπιόν των τὰς διαφόρους γραφὰς καὶ παραλλαγὰς συγκεντρωμένας ἐπὶ τὸ αὐτό, δύνανται δὲ ὡσαύτως, χάρις εἰς τὸ σύστημα τῶν παραγράφων, νὰ παραλληλίζωσι καὶ τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν διασκευῶν Κρυπτοφέρρης καὶ Ἐσκοριάλ, τῶν ὁποίων τὰ κείμενα δημοσιεύονται εἰς τὸν δεύτερον τόμον, χωρὶς ἐκ μέρους τοῦ ἐκδότου νὰ παραστῇ ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ παρατεθῶσι παραλλήλως τὰ κείμενα τοσούτων διαφόρων διασκευῶν, ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἑνότητος αὐτῶν καὶ πρὸς δημιουργίαν τυπογραφικῶν δυσχερειῶν.

Ἡ παροῦσα ἔκδοσις τῶν κειμένων τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, δὲν εἶναι οὔτε τελεία, οὔτε ἡ ὁριστικὴ ἐκείνη «συνοπτική», τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ ὑπεσχέθησαν καὶ μίαν ἡμέραν ἴσως θὰ παρουσιάσουν ἄλλοι ἁρμοδιώτεροι καὶ σοφώτεροι τοῦ ὑποφαινομένου. Εἶναι ἁπλῶς μία ἐκλαϊκευτικὴ ἔκδοσις, χωρὶς ἀξιώσεις καὶ ταὐτοχρόνως μία μετριόφρων συμβολὴ ὀφειλομένη εἰς τὴν πρωτοβουλίαν ἑνὸς ρηξικελεύθου ἐκδότου καὶ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν προσπάθειαν ἑνὸς μόνου ἐρευνητοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε νὰ φέρῃ εἰς πέρας, ὄχι μόνον τὸ δυσχερέστατον πρόβλημα τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ κειμένου, ἀλλὰ καὶ νὰ παρακολουθήσῃ καὶ ν' ἀντιμετωπίσῃ ἕνα ἀπέραντον πλῆθος ἄλλων προβλημάτων φιλολογικῶν, κριτικῶν, ἱστορικῶν, γεωγραφικῶν, ἀρχαιολογικῶν, λαογραφικῶν, θρησκευτικῶν καὶ βιβλιογραφικῶν.

Τῶν ἀνωτέρω προβλημάτων, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων τοιούτων, εἰδικῶς ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, νύξεις μόνον ἦτο δυνατὸν νὰ γίνουν ἐν τῷ παρόντι ἔργῳ. Ἡ λύσις αὐτῶν εἶναι ζήτημα ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου καὶ δὲν ἀναμένεται οὔτε συντόμως οὔτε καὶ παρ' ἑνὸς καὶ μόνου προσώπου.

Παρ' ὅλα ταῦτα δὲν λείπουν καὶ ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν τὰ ἐντελῶς νέα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ πα-

2. Χατζῆ Ἀντ., Ὁμηρικαὶ ἔρευναι. προλεγόμενα εἰς τὴν Ἀκριτηΐδα κλπ. σελ. 4.

3. Πολίτου Ν., Περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἔπους κλπ. Λαογρ. Συμμ. Α'. σελ. 239-240.

λαιότερα θὰ ἠδύναντο νὰ συμβάλλουν ἔν τινι μέτρῳ πρὸς προώθησιν τῶν σχετικῶν ἐρευνῶν.

Ἂν εἰς τὰς προσπαθείας του ἐν γένει δὲν ἀπέτυχεν ἐντελῶς ὁ ὑποφαινόμενος, τοῦτο ὀφείλει εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἐφωτίσθη καὶ ἐδιδάχθη πολλὰ ἀπὸ τὸ ἀποθησαυρισθὲν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔστησαν «κτῆμα ἐς αἰεὶ» οἱ πρῶτοι ἐκλιπόντες σκαπανεῖς τῆς ἐρεύνης ἀπὸ τοῦ Σάθα Ἰωαννίδου, τοῦ Σάθα, τοῦ Λεγκράν, τοῦ Κρουμβάχερ, τοῦ Ἔσσελιγκ κλπ., μέχρι τοῦ ἀειμνήστου Ν. Γ. Πολίτου, τοῦ πατρὸς τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ ἔργον τῶν ζώντων μεγάλων ἐρευνητῶν τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ἀπὸ τοῦ Περνῶ καὶ τοῦ Γκρεγκουάρ μέχρι τοῦ ἰδικοῦ μας Σ. Κυριακίδου.

Εὐγνωμοσύνην ἐπίσης ὀφείλω καὶ εἰς τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἐν Ἀθήναις δημοσίων βιβλιοθηκῶν, τῆς Μπενακείου, τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς Βουλῆς, καθὼς καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἔνθα εὗρον ὄχι μόνον ἀπόλυτον προθυμίαν πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἐρευνῶν μου, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινεῖς φίλους, συμπαραστάτας καὶ πολυτίμους συμβούλους εἰς τὸ ἔργον μου.

Τὴν ὅλην προπαρασκευαστικὴν ἐργασίαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Διγενοῦς εἶχον ἀρχίσει νὰ προετοιμάζω σιγὰ σιγὰ πολὺ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ νέου παγκοσμίου πολέμου τοῦ 1939 καὶ παραλλήλως μὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ «Χρονικοῦ τοῦ Μορέως», οὗτινος ἡ ἐκτύπωσις ἐπερατώθη καὶ ἤρχισεν ἡ κυκλοφορία κατὰ Μάρτιον τοῦ 1940. Ἐπρόκειτο μάλιστα ἀμέσως τότε νὰ ἐπακολουθήσῃ εἰς δεύτερον τόμον ἡ συνέχεια τοῦ «Χρονικοῦ τοῦ Μορέως» ἐκ τῶν κειμένων Γαλλικοῦ καὶ Ἀραγωνικοῦ καὶ εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν, τὴν ὁποίαν ἐπίσης ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἶχον ἀρχίσει νὰ προετοιμάζω. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἀπεφάσισα νὰ προτιμήσω τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἀκρίτου, φοβηθεὶς μήπως μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου περιέλθουν εἰς λήθην αἱ σημειώσεις μου, καὶ μὲ τὰ διάφορα ἀπρόοπτα γεγονότα ματαιωθῇ ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου τούτου, χάριν τοῦ ὁποίου εἶχον διαθέσει μέγα μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ θυσιάσει χρόνον καὶ μόχθον.

Οὕτω ἡ νέα αὕτη ἔκδοσις τῶν κειμένων τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους συνέπεσε ν' ἀρχίσῃ ἐκτυπουμένη ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ τελευταίου πολέμου μας καὶ νὰ συνεχισθῇ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν μέχρι σήμερον. Τονίζω δὲ τοῦτο καὶ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ συγχαρῶ καὶ ἀπὸ τῆς στήλης ταύτης τὸν Ἐκδοτικὸν Οἶκον Δ. Δημητράκου, διότι ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας δὲν ἐφείσθη κόπων καὶ χρημάτων, ἐπὶ μόνῳ τῷ κέρδει νὰ προσφέρῃ μίαν κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν.

Λογίζω ἐπίσης ἐμαυτὸν ἰδιαιτέρως εὐτυχῆ, διότι τὰ δύο ταῦτα πρῶτα ἐμφανισθέντα δημώδη μεσαιωνικὰ κείμενα προέρχονται ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου ἐπεξεργασίαν.

Ἀμφότερα εἶναι, ὅσον καὶ τὰ ἔργα τῆς κλασσικῆς φιλολογίας, διδακτικώτατα καὶ ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέροντα, διότι τὰ μὲν «Χρονικὰ τοῦ Μορέως» παρέχουν στοιχεῖα ὁλοζώντανα καὶ χαρακτηριστικὰ περὶ τῶν περιέργων ἀληθῶς ἰδιοτροπιῶν τῆς Ἱστορίας νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὰ παλαιά της μονοπάτια, τὸ δὲ Ἀκριτικὸν ἔπος, ποὺ εἶναι τὸ Ἔπος μας τὸ ἐθνικόν, εἶναι αὐτὴ ἡ ψυχή μας.

Ὁ Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας, ὁ ἥρως μὲ τὴν «ἀκατάλυτη ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων», ποὺ συμβολίζει τὴν αἰωνίαν Ἑλλάδα, δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ ζῇ πάντοτε καὶ μᾶς φωνάζει:

Δὲ χάνομαι στὰ Τάρταρα,
μονάχα ξαποσταίνω.
Στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
καὶ λαοὺς ἀνασταίνω ! [4]

Ἀθῆναι Ἰούλιος 1941

ΠΕΤΡΟΣ Π. ΚΑΛΟΝΑΡΟΣ

4. Κ. Παλαμᾶς, Ἴαμβοι καὶ ἀνάπαιστοι, ἐκδ. β' 1920 Ἀθῆναι.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΕΙΣ ΤΟ ΑΚΡΙΤΙΚΟΝ ΕΠΟΣ *

Ποῖοι ἦσαν οἱ Ἀκρῖται

Τῶν Ἀκριτῶν ἡ ἀρχικὴ προέλευσις ἀνάγεται εἰς τοὺς χρόνους τῆς παρακμῆς τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε, διὰ νὰ παρεμποδισθῶσιν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων κατὰ μῆκος τῶν συνόρων, παρέστη ἀνάγκη νὰ ὀργανωθῇ σταθερὰ ὁροθετικὴ γραμμὴ μὲ μόνιμα ὀχυρώματα (limita). Εἰς τὰ λίμιτα, ὡς ἐπεκράτησε καὶ ἑλληνιστὶ νὰ ὀνομάζωνται μεταγενεστέρως τὰ σύνορα ταῦτα, οἱ Ρωμαῖοι εἶχον ἐγκαταστήσει μονίμους φρουρὰς ἀποτελουμένας ἀπὸ εἰδικοὺς ὁροφύλακας, οἵτινες ἐκαλοῦντο limitanei milites. Εἰς τοὺς στρατιώτας τούτους τῶν συνόρων κατ' ἐπικρατήσασαν συνήθειαν ἐχορηγοῦντο μετὰ πολυετῆ ὑπηρεσίαν καὶ κατὰ τὴν ἔξοδόν των ἐκ τοῦ στρατοῦ γαῖαι πρὸς καλλιέργειαν, οὕτω δὲ βαθμηδὸν ἐσχηματίσθησαν παρὰ τὰ σύνορα ὁλόκληροι ἀποικίαι στρατιωτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων, κατὰ πατροπαράδοτον συνήθειαν, προήρχοντο αἱ δυνάμεις τῶν ἐγγὺς ἑδρευουσῶν στρατιωτικῶν μονάδων.

Τὸν τρόπον τῆς στρατολογίας τῶν ὁροφυλάκων τούτων, ὡς καὶ τὰ τῆς διανομῆς τῶν γαιῶν ἐρρύθμισε καὶ ἐσυστηματοποίησε τελικῶς ὁ αὐτοκράτωρ Διοκλητιανὸς (285-305 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν γενικὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, εἰς ἣν προέβη, κατήρτισε παραλλήλως καὶ ἄλλα στρατεύματα ἐλιγμῶν καὶ μάχης εἰδικὰ (comitatenses, palatini), διάφορα τῶν στρατευμάτων φρουρήσεως τῶν συνόρων (riparienses limitanei). Τὸ μέτρον δὲ τοῦτο τοῦ Διοκλητιανοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ μάλιστα ὡς ἡ ἀπαρχὴ τῆς διακρίσεως ἐν τῷ στρατῷ τῶν ταγματικῶν ἢ βασιλικῶν δυνάμεων, αἵτινες ἦσαν αἱ κυρίως μαχητικαὶ μονάδες καὶ τοῦ στρατοῦ τῶν θεμάτων, διακρίσεως, ἥτις κατέστη μετέπειτα ἔκδηλος, κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.

* Ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ γίνεται χρῆσις βραχυγραφιῶν τινων ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων καὶ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ κειμένου. Τούτων ἡ ἑρμηνεία σημειοῦται εἰς τὸ προτασσόμενον τῶν κειμένων ὑπόμνημα τὸ ἐπιγραφόμενον «Γενικαὶ ὑποδείξεις καὶ βραχυγραφίαι». Βλέπε σχετικῶς σελ. 3—10.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς φρουρήσεως τῶν μεθορίων διετήρησαν καὶ βαθμηδὸν ἐσυστηματοποίησαν οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες, οἵτινες μάλιστα ἐπέφερον ριζικὰς μεταρρυθμίσεις καὶ βελτιώσεις εἰς τὴν ὀχύρωσιν τῶν συνόρων, τὴν ὀργάνωσιν τῶν στρατευμάτων, τὰ τεχνικὰ μέσα, καὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν διοίκησιν τῆς χώρας, μὲ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ὀχυρωματικοῦ συγκροτήματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, μὲ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ὑγροῦ πυρός, καὶ τέλος, μὲ τὴν ἵδρυσιν τῶν λεγομένων θεμάτων, ἤτοι τῶν μεγάλων ἐκείνων περιφερειῶν, τῶν ὁποίων ἡ διοίκησις, πολιτικὴ ἅμα καὶ στρατιωτική, συνεκεντρώθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν στρατηγῶν.[1]

Κατ' οὐσίαν οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες καὶ μετὰ τὸν ἐξελληνισμὸν τοῦ Κράτους διετήρησαν τὴν ρωμαϊκὴν παράδοσιν εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ δημοσίου βίου, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὸν στρατόν, ὅπου παρέμειναν πολλὰ γνωρίσματα τῆς ἀρχικῆς ρωμαϊκῆς συνθέσεως, διεσώθησαν δὲ καὶ ἀρκετοὶ ὅροι λατινικοί, εἴτε αὐτούσιοι, εἴτε ἐν μεταφράσει. Οὕτω π.χ. τὸ στράτευμα ἐλέγετο καὶ φοσσᾶτον (fossatum), τίρονες (tirones) οἱ νεοσύλλεκτοι, ἐξπλοράτορες (exploratores) οἱ ἀνιχνευταὶ κλπ.,[2] οἱ δὲ ὀροφύλακες, ἤτοι οἱ στρατιῶται τῶν λιμίτων ἢ ἄκρων ὠνομάσθησαν Ἀκρῖται. Διὰ τὴν ἀκρίβειαν μάλιστα οἱ Ἀκρῖται δὲν ἀναφέρονται καὶ τόσον συχνὰ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων, ὅσον γενικῶς πιστεύεται, οὔτε καὶ εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ἀπετέλουν οὗτοι ἰδιαίτερα στρατιωτικὰ σώματα κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Πιθανώτερον φαίνεται μᾶλλον ὅτι τὸ ὄνομα ἀπεδίδετο γενικῶς εἰς τοὺς στρατιώτας τῶν λεγομένων ἀκριτικῶν θεμάτων, τουτέστι τῶν παραμεθορίων ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, Χαρσιανοῦ, Λυκανδοῦ, Καππαδοκίας, καὶ κατόπιν, τῶν παρὰ τὸν Εὐφράτην χωρῶν,[3] ἔνθα οὗτοι ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν φρούρησιν τῶν συνόρων κατὰ τοὺς μακροχρονίους καὶ δεινοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν Ἀράβων.

Κατὰ τοὺς καθιερωμένους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θεσμοὺς οἱ Ἀκρῖται ὤφειλον νὰ φρουροῦν ἀγρύπνως τὰ σύνορα[4] παρακολουθοῦντες τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ διὰ παντὸς τρόπου (κατασκόπων, αἰχμαλώτων κλπ.), πληροφορούμενοι δὲ ἐπικειμένην ἐχθρικὴν εἰσβολήν, ἔπρεπε

1. Περὶ τῶν θεμάτων βλέπε ἐν τῷ Εὑρετηρίῳ τοῦ παρόντος τόμου λ. θέμα, καθὼς καὶ εἰς τὸν Χρονολ. πίνακα, (ἔτη 640 καὶ 740), ὡς καὶ ὑποσημ. Α 488. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος τόμου παραπομπὴν εἰς Ἐγκυκλοπ. ἄρθρον ὑπ' ἀριθ. 32: θέμα, ὡς καὶ λοιπὰ συναφῆ ἄρθρα αὐτόθι.

2. «Καὶ τὰ τῶν στρατιωτῶν τάγματα μάλιστα ἐλληνίζοντες καὶ τὴν πάτριον ρωμαϊκὴν γλῶσσαν ἀποβαλόντες· λογγίνους γὰρ ἔλεγον τοὺς χιλιάρχους, καὶ κεντουρίωνας τοὺς ἑκατοντάρχους, καὶ κόμητας τοὺς νῦν στρατηγούς. Αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θέματος ἑλληνικόν ἐστι καὶ οὐ ρωμαϊκόν» (Κωνστ. Ζ' Πορφυρογεννήτου, Περὶ τῶν θεμάτων, Α',1). Περὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ βυζ. στρατοῦ καὶ περὶ Ἀκριτῶν βλέπε βιβλιογρ. παραπομπὰς ἐν ὑποσημ. Α 2305, ὡς καὶ σχετικὰ ἐγκυκλοπαιδ. ἄρθρα μνημονευόμενα ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος τόμου, ἰδίως δὲ τὸ περισπούδαστον ἄρθρον Σ. Κυριακίδου: Ἀκρῖται, ἐν Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. Γ', σελ. 168—172.

3. Βλέπε σχετικῶς τὸν προσηρτημένον ἐν τῷ παρόντι τόμῳ χάρτην τῆς μεσαιωνικῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔνθα ἐμφαίνεται ἡ κατὰ θέματα διαίρεσις τῆς χώρας.

4. «Τοὺς τῶν μεγάλων ἀκριτικῶν θεμάτων τὴν πρόνοιαν ἀναδεχομένους καὶ ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐπικράτειαν τὰς κλεισούρας ἔχοντας, πάσῃ μηχανῇ καὶ προθέσει καὶ ἀγρύπνῳ ἐπιμελείᾳ προσήκει σπουδάζειν καὶ ἀγωνίζεσθαι τὰς τῶν Ρωμαίων χώρας διαφυλάττειν τῆς τῶν πολεμίων ἐπιδρομῆς ἀσινεῖς καὶ ἀνεπηρεάστους, βιγλάτορας ἐφιστῶντες ρωμαλέους καὶ ἐπιτηδείους, καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐπισταμένους». (Περὶ παραδρομῆς πολέμου, κεφ. β'). Βλέπε σχετικῶς ἐν Βιβλιογραφίᾳ τίτλον 52, ὡς καὶ λεπτομερείας περὶ τῆς τακτικῆς τῶν Ἀκριτῶν ἐν τῷ προμνημονευθ. ἄρθρῳ Σ. Κυριακίδου περὶ Ἀκριτῶν καὶ ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. (Βιβλιογραφίας τιτλ. 19). Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 2375 ἑξ. περὶ τοῦ ρόλου τῶν Ἀκριτῶν συνοδῶν τοῦ Αὐτοκράτορος ἐν ἐκστρατείᾳ.

νὰ εἰδοποιοῦν αὐθωρεὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ θέματος, ἵνα οὗτος δυνηθῇ νὰ λάβῃ ἐγκαίρως τὰ δέοντα μέτρα ἀμύνης τοῦ ἐδάφους καὶ προστασίας τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ, μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ κυρίου ὄγκου τῶν αὐτοκρατορικῶν δυνάμεων.

Διὰ τοὺς στρατιώτας τούτους τοὺς προτάσσοντας τὰ στήθη των ὡς «χάλκεον τεῖχος» κατὰ ρητὴν καὶ χαρακτηριστικῶς εὔστοχον ὁμολογίαν τῶν βυζ. χρονογράφων, καὶ μὲ μυρίους κινδύνους καὶ θυσίας ἐξασφαλίζοντας τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν γαλήνην τῶν πληθυσμῶν ἀπὸ τοὺς τρομεροὺς Ἄραβας καὶ τοὺς ἀτάκτους ἀπελάτας[5], οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἀκολουθοῦντες τὴν παλαιὰν ρωμαϊκὴν παράδοσιν ἐπρονόησαν νὰ καθορίσουν εἰδικὰς γαίας ἢ στρατιωτικὰ κτήματα, τὰ καλούμενα «στρατιωτοτόπια», ἢ ἁπλῶς «τόπια». Τὰ κτήματα ταῦτα διετίθεντο διὰ τοὺς ἀναλαμβάνοντας ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ θεματικῷ στρατῷ, εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ ὁποίου ἀνῆκον καὶ οἱ φρουροῦντες τὰ σύνορα.

Ἐκτὸς τῶν γαιῶν οἱ ὀροφύλακες οὗτοι ἐλάμβανον μισθὸν καὶ ἄλλας τακτικὰς δωρεὰς ἢ παροχάς, συνιστᾶτο δὲ εἰς τοὺς στρατηγοὺς νὰ δίδωνται τὰ δικαιώματα ταῦτα «ἀνελλιπῶς ἵνα τὸ ἀνενδεὲς ἔχοντες δύνωνται καὶ ἵππους καλλίστους ἐπικτᾶσθαι καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν πανοπλίας καὶ χαιρούσῃ ψυχῇ προκινδυνεύειν».[6] Εἶχον δέ, ὡς φαίνεται, οὗτοι καὶ πλήρη ἀσυδοσίαν, ἤτοι ἦσαν ἀπηλλαγμένοι πάσης φορολογίας, τοῦτο δὲ ἦτο τὸ κυριώτερον προνόμιόν των, τὸ ὁποῖον καὶ τοὺς διέκρινεν ἔναντι τῶν λοιπῶν στρατιωτικῶν τοῦ θέματος.

Ἄλλαι διακρίσεις πλὴν τῆς ἀνωτέρω καὶ πλήν, φυσικά, τῆς γενικῆς ἱεραρχικῆς στρατιωτικῆς διαβαθμίσεως τόσον τῶν ὀροφυλάκων ὅσον καὶ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ τοῦ θέματος, οὐδαμοῦ τοὐλάχιστον μνημονεύονται εἰς τὰ κείμενα, ὅθεν καὶ συνάγεται ὅτι εἰς τοὺς Ἀκρίτας κατελέγοντο κυρίως αἱ δυνάμεις αἱ εἰδικῶς ἐπιφορτισμέναι μὲ τὴν φρούρησιν τῶν συνόρων (ἄκρων) καὶ αἱ διατεθειμέναι εἰς τὰς κλεισούρας, ἤτοι τὰς ὠχυρωμένας στενωποὺς τῶν ἀκριτικῶν θεμάτων, δηλ. πάντες οἱ ἄνδρες ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τοῦ κλεισουράρχου μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου ὀροφύλακος, χωρὶς κατὰ τ' ἄλλα νὰ διαφέρουν οὗτοι τοῦ λοιποῦ στρατοῦ ἀπολύτως, ἢ ν' ἀποτελοῦν στρατιωτικὰ σώματα ἐντελῶς ἰδιαιτέρας κατηγορίας, ὅπως ἐπεκράτησε νὰ πιστεύεται γενικῶς.

Οἱ στρατιωτικοὶ οὗτοι ἄνδρες τῶν ἀκριτικῶν θεμάτων καὶ ἰδιαιτέρως οἱ ἀνώτεροι βαθμοῦχοι Ἀκρῖται μὲ τὰ κτήματά των, τὰς διαφόρους τακτικὰς καὶ ἐκτάκτους ἀπολαυάς, μὲ τὴν φορολογικήν των ἀσυδοσίαν, τὰ κοῦρση καὶ τὰς ἁρπαγάς, τὰς ὁποίας διέπραττον εἰς τοὺς Ἄραβας, κατώρθωναν νὰ δημιουργοῦν πολλάκις μεγάλας περιουσίας, οὕτω δὲ κατήρτισαν βαθμηδὸν μίαν ἰδιαιτέραν τάξιν ἀρχόντων ἢ δυνατῶν, οἵτινες μακρὰν τῆς πρωτευούσης καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπιβλέψεως ἔζων ὡς κυρίαρχοι ἀνεξάρτητοι σχεδόν. Ἐκ τῆς τάξεως δὲ αὐτῆς ἀκριβῶς ἐπήγασεν ἡ στρατιωτικὴ ἀριστοκρατία τοῦ Βυζαντίου μὲ τοὺς ὀνομαστοὺς οἴκους τῶν Φωκάδων, τῶν Σκληρῶν, τῶν Δουκάδων, τῶν Κομνηνῶν κατόπιν καὶ τῶν Παλαιολόγων, καὶ οἵτινες ἀνέδειξαν τόσους μεγάλους στρατηγοὺς καὶ αὐτοκράτορας.

Διαβιοῦντες ἐντὸς μιᾶς ἀτμοσφαίρας πλήρους πολεμικῶν κινδύνων

5. Περὶ ἀπελατῶν βλέπε ὑποσημ. Α 1582 ἑξ., καθὼς καὶ σχετικὸν ἄρθρον Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. Ε', σελ. 90 ἐν λ. ἀπελάτης.

6. Περὶ παραδρομῆς πολέμου. Βλέπε προηγ. ὑποσημ. 4.

καὶ στρατιωτικῶν κατορθωμάτων, ἤτοι ὑπὸ συνθήκας ἀναλόγους περίπου πρὸς τοὺς φεουδάρχας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης οἱ Ἕλληνες Ἀκρῖται καὶ λοιποὶ τιμαριοῦχοι τῆς Ἀνατολῆς κατέστησαν καὶ οὗτοι, ὅπως οἱ ἱππόται τῆς Δύσεως, τὸ ἴνδαλμα τοῦ λαϊκοῦ θαυμασμοῦ διὰ τὴν ἀνδρείαν, τὴν γενναιοφροσύνην καὶ τὸν πλοῦτον των, διὰ τὰ πολυτελῆ μέγαρα καὶ τὰς αὐλάς των, διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐμφάνισίν των καὶ τοὺς χρυσοστολίστους ἵππους των, ἀκόμη δὲ καὶ διὰ τὰ περιπετειώδη ἐρωτικὰ εἰδύλλια καὶ σκάνδαλά των.

Τὰ μέχρι σήμερον γνωστὰ διάφορα δημώδη ᾄσματα διὰ τῶν ὁποίων ὑμνοῦνται οἱ Πορφύριοι καὶ οἱ Κωνσταντῖνοι οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ τοῦ Ἀρμούρη καὶ ἰδίως ὁ Βασίλειος Διγενής, ὁ κατ' ἐξοχὴν συμβολίζων τὴν πλειάδα τῶν Ἀκριτικῶν ἡρώων, ἂν δὲν δύνανται ἀποδεδειγμένως καὶ ἀπολύτως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἄμεσα καὶ ἐντελῶς γνήσια προϊόντα τῆς δημώδους ποιήσεως τῶν μέσων χρόνων, εἶναι ἀσφαλῶς ἀπηχήσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν τὰ κλέα τῶν τότε στρατιωτικῶν ἡρώων καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν, ὄχι μόνον ἐθαυμάζοντο ὑπὸ τῶν συγχρόνων των, ἀλλ' ἦσαν καὶ τὸ σύνηθες θέμα τῆς δημώδους μούσης τῶν χρόνων ἐκείνων.

Σχετικῶς ἔχομεν τὴν ῥητὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀρέθα (850—932), ὅστις βεβαιώνει ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του λαϊκοὶ ἀοιδοὶ ἔψαλλον ᾠδὰς ἀναφερομένας εἰς κατορθώματα ἐνδόξων ἀνδρῶν·[7] καίτοι δὲ δὲν γνωρίζομεν περὶ τίνων ἐνδόξων ἀνδρῶν ἐπρόκειτο, ἐν τούτοις ἡ εἴδησις ὅτι οἱ ἀοιδοὶ οὗτοι ἦσαν Παφλαγόνες ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἀρέθας ἦτο ἐπίσκοπος Καισαρείας ἄγει εἰς τὴν πιθανότητα ὅτι οὗτος ὑπαινίσσεται ἔθιμον ἐπιχωριάζον ἐν Καππαδοκίᾳ, τουτέστιν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἥτις εἶναι ἡ πρώτη κοιτὶς τῶν Ἀκριτικῶν ᾀσμάτων καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπόκειται ἡ σκηνὴ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους.

Πλὴν τοῦ χωρίου τοῦ Ἀρέθα ἔχομεν ἀκόμη τὰς εἰδήσεις τοῦ Ψελλοῦ καὶ δύο χωρία τοῦ Πτωχοπροδρόμου. Αἱ εἰδήσεις τοῦ Ψελλοῦ εἶναι κάπως ἀόριστοι, ὥστε ἐπικουρικῶς μόνον δύνανται νὰ χρησιμεύσουν, χωρὶς ἐξ ἄλλου νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθῶσι σοβαρῶς ὑπ' ὄψει αἱ γνῶμαι τοῦ Σάθα προσπαθήσαντος εἰς μάτην ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ Ψελλοῦ μνημονευόμενος Πανθήριος εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας.[8] Ὡς πρὸς τὰ χωρία τοῦ Πτωχοπροδρόμου δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ταῦτα παρουσιάζουν πολὺ σπουδαιοτέραν σημασίαν ἢ ὅσον ἀρχικῶς ὑπετέθη. Τὸ πρῶτον μάλιστα, εἰς τὸ ὁποῖον περιγράφεται τὸ λουκούλλειον γεῦμα τῶν ἡγουμένων, ἔνθα ὁ λιμώττων καλόγηρος ἐπικαλεῖται τὸν Ἀκρίτην ὡς τιμωρόν, εἶναι χαρακτηριστικώτατον. Ὅτι δὲ ὁ Πτωχοπρόδρομος ὑπαινίσσεται ἐν προκειμένῳ τὸν Βασίλειον Διγενῆ ὡρισμένως, καὶ οὐχὶ οἱονδήποτε ἄλλον τινὰ Ἀκρίτην, τοῦτο διαπιστοῦται ἀναμφισβητήτως ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν κειμένων.[9] Ἀμφιβολίαι καὶ ἀντιρρήσεις δύνανται νὰ ἐγερθῶσι μᾶλλον ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐγράφησαν τὰ Πτωχοπροδρομικὰ ποιήματα, καθὼς ἐπίσης καὶ ὡς πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ ποιητοῦ αὐτῶν.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα τὰ Πτωχοπροδρομικὰ ποιήματα δὲν φαίνεται νὰ εἶναι μεταγενέστερα τοῦ τέλους τοῦ 12ου αἰῶνος. Συνάγεται ἑπομένως ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας ὄχι μόνον ἦτο γνωστὸς ὡς θρυλικὸς ἥρως, ἀλλὰ καὶ τὸ κείμενον τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους εἶχεν ἤδη κυκλοφορήσει εὐρέως. Καὶ ὅμως μετὰ 600 περίπου ἔτη, ἤτοι περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος, τὰ Ἀκριτικὰ κείμενα εἶχον τοσοῦτον παραμεληθῆ, ὥστε κατήντησαν ἄγνωστα καὶ εἰς τοὺς λογίους ἀκόμη. Αὐτὸς δὲ ὁ Κοραῆς, ὁ πρῶτος ἐκδότης τῶν Πτωχοπροδρομικῶν ποιημάτων εἰς τὰ ἑρμηνευτικά του σχόλια, προκειμένου περὶ τοῦ Ἀκρίτου, ὁμολογεῖ ἄγνοιαν ὡς πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως καὶ ἐκλαμβάνων αὐτὴν ὡς προσηγορικὸν ὄνομα πειρᾶται νὰ ἑρμηνεύσῃ ὡς «ἄκρος τὴν ἰσχύν».[10]

Πῶς ἀνευρέθησαν τὰ κείμενα.

Ἀλλ' ἐνῷ οἱ λόγιοι εἶχον ἐντελῶς σχεδὸν λησμονήσει τὰ κείμενα τοῦ Ἔπους, ὁ λαὸς εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ πανταχοῦ ὅπου ὡμιλεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν ἔπαυσε νὰ ψάλλῃ ᾄσματα ἀναφερόμενα εἰς τοὺς Ἀκριτικοὺς ἥρωας καὶ εἰς τὸν θρῦλον τοῦ Διγενῆ. Τοιαῦτα δὲ δημώδη ᾄσματα ἐδημοσίευσεν ὁ Fauriel πρῶτος εἰς τοὺς τόμους τῆς Συλλογῆς του.[11] Μετά τινα ἔτη τὸ ζήτημα ἀνακινεῖται μὲ τὴν δημοσίευσιν ὑπὸ τοῦ Ζαμπελίου τοῦ ᾄσματος τῶν υἱῶν τοῦ Ἀνδρονίκου, τὸ ὁποῖον οὗτος ἀνήγαγεν εἰς τὸν 10ον αἰῶνα, καὶ τὴν πραγματείαν τοῦ Büdinger, ὅστις ἐταύτισε τὸν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ᾄσματι ἀναφερόμενον ἥρωα πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον Κομνηνόν.[12]

7. Τὴν εἴδησιν ταύτην, ἥτις εἶναι σπουδαιοτάτης σημασίας διὰ τὸ ὅλον ζήτημα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ὀφείλομεν εἰς τὰς ἐρεύνας τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Σ. Κουγέα. Πρόκειται περὶ ἑρμηνευτικοῦ σχολίου ἐκ χωρίου τοῦ Φιλοστράτου «Τὰ ἐς τὸν Τυανέα Ἀπολλώνιον», ἔνθα ὁ Ἀρέθας κάμνει λόγον περὶ τῶν ἀοιδῶν τῆς ἐποχῆς του σημειῶν τὰ ἑξῆς: «Τοὺς ἀγείροντας, λέγει, ἤτοι ἀγύρτας, ὧν νῦν δεῖγμα οἱ κατάρατοι Παφλαγόνες ᾠδάς τινας συμπλάσαντες πάθη περιεχούσας ἐνδόξων ἀνδρῶν καὶ πρὸς ὀβολὸν ᾄδοντες καθ' ἑκάστην οἰκίαν». (Σ.Β.Κουγέα, Αἱ ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ Ἀρέθα λαογραφικαὶ εἰδήσεις. Λαογραφία Δ', σελ. 239).

8. Ὁ Ψελλὸς ἐγκωμιάζων τὴν γενεαλογίαν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Ι' Δούκα γράφει μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Τὸ μὲν ἄνω γένος ὅσον εἰς προπάππους ἁβρόν τε καὶ εὔδαιμον καὶ ὁποῖον αἱ συγγραφαὶ ᾄδουσι· διὰ στόματος γοῦν καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἅπασιν ὁ Ἀνδρόνικος ἐκεῖνος, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος, καὶ ὁ Πανθήριος, οἱ μὲν ἐξ ἄρρενος γένους, οἱ δὲ ἐκ θήλεος τούτῳ προσήκοντες». Μιχ. Ψελλοῦ, Χρονογραφία, ἔκδ. Renauld, τόμος β', σελ. 140. Βλέπε σχετικῶς ἐν Βιβλιογραφ. τίτλ. 46. Περὶ Ἀνδρονίκου καὶ Κωνσταντίνου βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 23 εἰς τὰς προσθήκας, ἐν τέλει τοῦ παρόντος τόμου. Ὡς πρὸς τὰς ἀπόψεις τοῦ Σάθα περὶ Πανθηρίου βλέπε σχετικῶς ἐν Τ (Sath.Legr.), σελ. CI ἑξ., ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ.

9. Τὰ σχετικὰ χωρία τῶν Πτωχοπροδρομικῶν ποιημάτων ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: 1) «Καί τις Ἀκρίτης ἕτερος ἐκεῖ νὰ εὑρέθῃ τότε καὶ τὰς ποδέας του νὰ ἔμπηξε, νὰ ἐπῆρε τὸ ῥαβδίν του καὶ μέσον νὰ κατέβηκεν εὐθὺς ὡς ἀγουρίτζης καὶ νὰ τοὺς ἐσυνέτριψεν ὡς παλαμναῖος γίγας». (Πτωχοπρόδρ. ἔκδ. Hesseling-Pernot, III 164 ἑξ.). Ἡ φράσις «καὶ τὰς ποδέας του νὰ ἔμπηξε νὰ ἐπῆρε τὸ ῥαβδίν του» κλπ. προέρχεται ἐξ ἀπομιμήσεως προφανῶς τοῦ κειμένου τῆς Κρυπτοφέρρης, στίχ. Κδ 116, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Διγενοῦς κατὰ τῆς ἄρκτου ἐν κυνηγίῳ. Ἡ αὐτὴ φράσις ἐπαναλαμβάνεται καὶ περαιτέρω εἰς τὸ αὐτὸ κείμενον, ἐν στίχ. Κδ 1058, ἐνῷ ἀπεναντίας παρόμοιαι φράσεις δὲν ἀπαντῶσιν εἰς τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τ,Α,Π, κλπ. (Πρβλ. σχετικῶς ἀντιστοιχ. χωρίον ἐν Α 1426 ἑξ. καθὼς καὶ ὑποσημ. Α 2414). Δὲν πρόκειται ἑπομένως περὶ ἀορίστου ὑπαινιγμοῦ τοῦ Πτωχοπροδρόμου ἤτοι περὶ Ἀκρίτου τινὸς οἱουδήποτε, ἀλλὰ περὶ τοῦ Βασιλείου Διγενοῦς, ἐφ' ὅσον ὁ ποιητὴς φωρᾶται μιμούμενος στίχους γνωστοῦ κειμένου τοῦ Ἀκριτ. ἔπους καὶ δὴ τοῦ αὐθεντικωτέρου καὶ παλαιοτέρου. 2) Ὁ Πτωχοπρόδρομος ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν ἡρωϊκὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ Κομνηνὸν (1143—1180) δὲν διστάζει νὰ τὸν ὀνομάσῃ «νέον Ἀκρίτην» προσαγορεύων αὐτὸν ὡς ἑξῆς: «Πρὸς Σὲ τὸν χριστομίμητον τὸν ἀληθῶς φωστῆρα, τὸν πολεμάρχον τὸν στερρόν, τὸν νέον τὸν Ἀκρίτην» (Πτωχοπροδρ. ἔκδ. Hesseling-Pernot III, 400y). Τῶν Πτωχοπροδρομικῶν ποιημάτων αἱ ἐκδόσεις μνημονεύονται ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος τόμου, τίτλ. 42. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὰς πραγματείας ἐν Diehl, Figures Byzantines Β', σελ. 134-163, Χατζιδ. ΜΝΕ, σελ. 361-395, Pernot, Etudes de Litterature grecque moderne Α' σελ. 95 προχείρως δὲ ἐγκυκλοπ. ἄρθρον Πτωχοπρόδρομος.

10. Βλέπε σχετικῶς: Κοραῆ, Ἄτακτα, τόμος Α' σελ. 256.

11. Fauriel, Chants populaires de la Grèce moderne, τόμοι 1-2, Παρίσιοι 1824-1825. Βλέπε σχετικῶς τόμ. Β', σελ. 140.

12. Περὶ τῶν πραγματειῶν τοῦ Ζαμπελίου καὶ τοῦ Büdinger βλέπε σχετικὰς παραπομπὰς ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος τόμου (τίτλ. 101 καὶ 102).

'Επακολουθοῦν σχετικαὶ συζητήσεις, αἵτινες ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἐρεύνας καὶ συναφεῖς δημοσιεύσεις τῶν 'Αθ. Σακελλαρίου ἐν Κύπρῳ, Π. Τριανταφυλλίδου καὶ Σάββα 'Ιωαννίδου εἰς τὸν Πόντον [13], δίδουν ἀφορμὴν νὰ καταστῶσι γνωστὰ εἰς εὐρύτερον κύκλον τὰ δημώδη ἐκεῖνα ᾄσματα τὰ ὑμνοῦντα ἀγνώστους καὶ θρυλικοὺς ἥρωας τῶν μέσων χρόνων καὶ ᾀδόμενα πανταχοῦ τῆς ἑλληνικῆς γῆς, καὶ τὰ ὁποῖα ὁ Κ. Σάθας πολὺ εὐστόχως ἐχαρακτήρισεν ὡς ἀνήκοντα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὁμάδα, ἤτοι τὸν 'Ακριτικὸν κύκλον. [14]

Ταυτοχρόνως ὁ ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων μελετητῶν Σάββας 'Ιωαννίδης καθηγητὴς ὢν εἰς τὸ ἐν Τραπεζοῦντι 'Ελλην. φροντιστήριον καὶ ἐρευνῶν ἀνὰ τὴν περιοχὴν πρὸς συλλογὴν γλωσσικοῦ ὑλικοῦ τοῦ Πόντου καὶ δημωδῶν 'Ακριτικῶν ᾀσμάτων, ἔσχε τὴν καλὴν τύχην ν' ἀνεύρῃ ἐν τῇ ἐκεῖσε μονῇ Σουμελᾶ καὶ ν' ἀνασύρῃ ἐκ τῆς ἀφανείας τὸ πρῶτον χειρόγραφον κείμενον τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους, τὸ γνωστὸν σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Διασκευὴ Τραπεζοῦντος.

Τὸ κείμενον τοῦτο ἐχρησίμευσεν ὡς συνδετικὸς κρίκος, ὁ ὁποῖος ἔλειπεν ἀκριβῶς μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀκριτικῶν ἐρευνῶν καὶ σχετικῶν δημοσιεύσεων, τῶν προγενεστέρων γενομένων. Δημοσιευθὲν τελικῶς καὶ τοῦτο ὑπὸ τῶν Σάθα καὶ Λεγκρὰν ἐν Παρισίοις τῷ 1875, ἐπέχυσε νέον φῶς εἰς ἀρκετὰς ἀπορίας, ὡς π.χ. ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς προσωπικότητος τοῦ 'Ανδρονίκου κλπ. [15] Πρὸ παντὸς ὅμως τὸ κείμενον τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ προσελκυσθῇ ἡ προσοχὴ τοῦ διανοουμένου κοινοῦ ἐπὶ τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους καὶ νὰ παρακινηθῇ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου πρὸς σχετικὰς ἐρεύνας.

Καὶ ἐνῷ ὁσημέραι ἐπλουτίζετο ἡ συλλογὴ τῶν δημωδῶν ἀκριτικῶν ᾀσμάτων διὰ νέου ὑλικοῦ προερχομένου ἀπὸ κάθε γωνίαν τῆς 'Ελλάδος, παραλλήλως ἀνηγγέλλετο ἡ ἀνακάλυψις καὶ ἄλλων χειρογράφων κειμένων τοῦ 'Ακριτ. ἔπους. Οὕτω τῷ 1880 ὁ Σπυρ. Λάμπρος δημοσιεύει ἐν τῇ Collection de Romans Grecs τὸ κείμενον τοῦ χειρογράφου τῆς 'Οξφόρδης (Πετρίτζη), ἐνῷ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου παρουσιάζει ἀποσπάσματα τοῦ Κ. Δαπόντε καὶ τοῦ κειμένου τῆς Κρυπτοφέρρης. Τὸ τελευταῖον τοῦτο κείμενον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνακαλύψει πρῶτος ὁ καθηγητὴς Jos Müller ἐδημοσιεύθη βραδύτερον, τῷ 1892. Μετὰ τὸν Λάμπρον ὁ 'Αντ. Μηλιαράκης τῷ 1881 δημοσιεύει νέον ἔμμετρον κείμενον συγγενὲς πρὸς τὸ τῆς Τραπεζοῦντος, ἀλλὰ πολὺ πληρέστερον, ἀνευρεθὲν ἐν "Ανδρῳ, νῦν δὲ ἐναποκείμενον ἐν τῇ 'Εθν. Βιβλιοθήκῃ (κείμενον 'Αθηνῶν ἀριθ. 1074) [16]. 'Εν "Ανδρῳ ἐπίσης ἀνευρέθη τῷ 1898 ὑπὸ τοῦ ἱστοριοδίφου Δημ. Πασχάλη καὶ ἕτερον χειρόγραφον κείμενον περὶ τοῦ Βασιλείου Διγενοῦς 'Ακρίτου λίαν συγγενὲς πρὸς τὸ τῆς Τραπεζοῦντος, ἀλλὰ πεζόν, δημοσιευθὲν πολὺ βραδύτερον, ἤτοι τῷ 1926. Τελευταῖον ἀνευρέθη τὸ κείμενον τοῦ 'Εσκοριάλ, τοῦ ὁποίου ἀποσπάσματά τινα ἐδημοσίευσε πρῶτος ὁ Κρουμβάχερ τῷ 1904, ἡ δὲ πλήρης ἔκδοσις ἐγένετο τῷ 1912.

13. Περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Σακελλαρίου καὶ Σάββα 'Ιωαννίδου βλέπε ἐν Βιβλιογραφίᾳ, τίτλους ὑπ' ἀριθ. 2, 91 καὶ 92. Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Τριανταφυλλίδου βλέπε ὑποσημ. Α 310.

14. Σχετικῶς πρβλ. Κ. Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθήκης τόμ. β', σελ. μθ', ὑποσημ. 1, εἰς τὰ Προλεγόμενα.

15. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 23, εἰς τὰς Προσθήκας, ὡς καὶ ἐν Εὑρετηρίῳ, λέξ. 'Ανδρόνικος.

16. Περὶ τῶν ἐκδόσεων τῶν κειμένων τοῦ 'Ακριτ. ἔπους βλέπε Βιβλιογραφίαν ἐν ἀρχῇ, ὡς καὶ Γενικὰς ὑποδείξεις ἐν σελ. 5 ἑξ. τοῦ παρόντος τόμου.

'Η ὑπόθεσις τοῦ 'Ακριτικοῦ "Επους.

"Ολα τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα κείμενα τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους πραγματεύονται περὶ τοῦ Βασιλείου Διγενοῦς 'Ακρίτου γόνου εὐγενοῦς χριστιανῆς καὶ μουσουλμάνου ἐμίρου προσελθόντος εἰς τὸν Χριστιανισμόν. 'Ο υἱὸς ὀνομάζεται Διγενής, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς μικτῆς καταγωγῆς του ἐκ δύο φυλῶν, τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἀραβικῆς, 'Ακρίτας δὲ λόγῳ τῆς ἰδιότητός του ὡς ἡγήτορος φυλάσσοντος τὰς ἄκρας, ἤτοι τὰ σύνορα τῆς βυζ. αὐτοκρατορίας παρὰ τὴν Καππαδοκίαν καὶ τὸν Εὐφράτην, ἔνθα ὑπόκειται καὶ ἡ ὅλη σκηνὴ τοῦ "Επους.

'Η διήγησις εἶναι ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὁμοιόμορφος περίπου εἰς ὅλας τὰς διασκευάς, ὁ δὲ πυρὴν τοῦ "Επους, καίπερ περικοσμούμενος διὰ πολλῶν ἐπεισοδίων εἶναι ἁπλούστατος καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς:

"Ελλην στρατηγὸς τῶν συνόρων τῆς 'Ανατολῆς περιελθὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἐξορισθεὶς ἀφῆκε τὴν χώραν τῆς δικαιοδοσίας του, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιδραμὼν ὁ 'Αμηρᾶς τῆς Συρίας ἔκαμε γενικὴν λεηλασίαν καὶ μεγίστας καταστροφάς, συνέλαβε δὲ καὶ πλείστους αἰχμαλώτους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν κόρην τοῦ ἀνωτέρω ἕλληνος στρατηγοῦ. Τοῦτο μαθόντες οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης ἔρχονται εἰς τὸν 'Αμηρᾶν ζητοῦντες τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἀδελφῆς των. 'Επακολουθεῖ μονομαχία μεταξὺ τοῦ νεωτέρου τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ 'Αμηρᾶ, καθ' ἣν ὁ μουσουλμᾶνος ἄρχων νικᾶται. 'Αλλ' οὗτος εἶναι τοσοῦτον ἐρωτευμένος, ὥστε δὲν διστάζει νὰ γίνῃ χριστιανὸς ἵνα νυμφευθῇ τὴν κόρην.

Καρπὸς τοῦ γάμου εἶναι ὁ Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας, ὅστις ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας παρέχει δείγματα τῆς λαμπρᾶς σταδιοδρομίας του καὶ γίνεται περίφημος διὰ τὴν δεξιότητα, μεθ' ἧς χειρίζεται τὰ ὅπλα, διὰ τὴν τόλμην καὶ τὴν τεραστίαν του δύναμιν, μεθ' ὧν ἀντιμετωπίζει δεινὰ θηρία καὶ κατορθώνει νὰ τὰ φονεύσῃ, καθὼς καὶ διὰ τὰς λοιπὰς ἀνδραγαθίας του.

Νεαρώτατος ἀκόμη ὁ Διγενὴς περιπλέκεται εἰς τὰ δίκτυα τοῦ ἔρωτος καὶ προβαίνει εἰς τὴν ἀπαγωγὴν τῆς ἐκλεκτῆς του, θυγατρὸς τοῦ στρατηγοῦ Δούκα, τὴν ὁποίαν καὶ νυμφεύεται. "Εκτοτε ἔγγαμος πλέον ἐξέρχεται εἰς τὰς ἄκρας συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς συζύγου του καὶ ἀρχίζει τὴν περιπετειώδη ζωὴν τοῦ 'Ακρίτου, καθ' ἣν ἐκτελεῖ πλεῖστα ἀνδραγαθήματα νικῶν ἀπελάτας, φονεύων λῃστάς, θηρία καὶ δεινοὺς δράκοντας, προστατεύων ἀδυνάτους καὶ γυναῖκας, ἀλλὰ περιπίπτων ἐνίοτε καὶ εἰς ἁμαρτήματα θανάσιμα, ὡς τὸ τῆς μοιχείας, ἄνθρωπος ὢν καὶ οὗτος, ἰσχυρὸς μὲν τὸ σῶμα καὶ τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἀσθενὴς πρὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ψυχικῆς δοκιμασίας τοῦ πονηροῦ.

Τέλος, ἀφοῦ κατώρθωσε, χάρις εἰς τὰς ἀνδραγαθίας του, νὰ καθυποτάξῃ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὸ κράτος τοῦ νόμου καὶ τὸ κῦρος τοῦ αὐτοκράτορος, ἀποφασίζει πλέον ν' ἀναπαυθῇ καὶ αὐτός. "Ερχεται λοιπὸν εἰς τὴν χώραν τοῦ Εὐφράτου, ἔνθα ἐκλέξας τερπνοτάτην περιοχὴν παρὰ τὸν ποταμόν, μετατρέπει αὐτὴν εἰς θαυμάσιον Παράδεισον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατασκευάζει μεγαλοπρεπῆ μέγαρα. 'Ο 'Ακρίτας ζῇ πλέον ἐκεῖ μετὰ τῆς ποθητῆς του ἐν ἀληθῶς βασιλικῇ χλιδῇ, ἔχων εἰς τὴν διάθεσίν του ἀμέτρητον πλοῦτον καὶ ἀγαθά, καὶ ἐν γένει πᾶν ὅτι δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν βίον του τερπνὸν καὶ εὐδαίμονα.

'Αλλὰ παρ' ὅλην τὴν ὑλικὴν εὐδαιμονίαν ὁ βίος οὐδέποτε εἶναι ἐντελῶς ἄνευ θλίψεως. Οὕτω καὶ ὁ Διγενὴς ἔχει καὶ αὐτὸς τὴν ἰδικήν του

δοκιμασίαν, διότι στερεῖται τέκνου καὶ τοῦτο εἶναι δι' αὐτὸν ἓν νέφος
σκοτεινὸν μέσα εἰς τὸν αἴθριον κατὰ τὰ ἄλλα οὐρανὸν τοῦ βίου του
καὶ πικρία «δειvοτάτη» «γινώσκουσι γὰρ ἅπαντες οἱ οὕτω πειρασθέν-
τες», [17] λέγει ἀποφθεγματικῶς ὁ ποιητὴς τοῦ Ἔπους, ὅτι ἡ ἀτεκνία καὶ
κατὰ συνέπειαν τὸ συναίσθημα τῆς στερήσεως ἀπογόνων εἶναι μία ἀλ-
γεινὴ προειδοποίησις, ἥτις γεννᾷ τὰς πρώτας ἀνησυχίας, ποὺ δοκιμάζει
ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν αὔριον καὶ διὰ τὴν ζωήν· εἶναι τὸ πρῶτον μή-
νυμα τοῦ θανάτου.
Ὁ Διγενὴς δὲν βραδύνει νὰ λάβῃ καὶ τὸ δεύτερον μήνυμα τοῦ πι-
Ὁ Διγενὴς δὲν βραδύνει νὰ λάβῃ καὶ τὸ δεύτερον μήνυμα τοῦ πι-
κροῦ καταλυτοῦ τῆς ζωῆς. Περιπίπτει εἰς δεινοτάτην ἀσθένειαν καὶ
ἐντὸς ὀλίγου αὐτός, ποὺ ἦτο ἡ προσωποποίησις τῆς ἀλκῆς καὶ τῆς
πλήρους δράσεως ζωῆς, εὑρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν πλάκα τοῦ τάφου
μαζὺ μὲ τὴν ἐκλεκτήν του, ποὺ ἦτο ἐπὶ τοῦ κόσμου ἡ «Ἡλιογέννητος».
«Ἀράχνη εἶναι ἡ ζωὴ καὶ κονιορκτὸς ἡ δόξα». . . [18]

Πηγαὶ καὶ σχέσεις τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους

Ἐκ τῆς προηγουμένης ἀναλύσεως καταφαίνεται ὅτι τὸ Ἀκριτικὸν
ἔπος εἶναι ἐν τῇ πραγματικότητι μυθιστόρημα ἀνάλογον πρὸς τὰ
ἄλλα ἔμμετρα βυζαντινὰ μυθιστορήματα, ἐξυμνοῦνται δὲ ἐν αὐτῷ
ὁ ἡρωϊσμός, ἡ ἀνδρεία, ὁ ἔρως, ἡ προυτασία τῶν ἀδυνάτων, ἡ πί-
στις πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἡ πρὸς τὸν ὑπέρτατον Ἄρχοντα καὶ τὴν
Πατρίδα ἀγάπη καὶ ὑπηρεσία.
Τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους δὲν παρουσιάζουν ἀπόλυτον συ-
νέχειαν καὶ ἑνότητα ἀφηγήσεως ἰδίως ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας,
ἀλλ' ἀπεναντίας διάφοροι παρεμβολαὶ καὶ ἀταξίαι διαταράσσουν
ἑκάστοτε τὴν φυσικὴν ροὴν τῶν ἐπεισοδίων. Ἐν γενικαῖς δὲ γραμ-
μαῖς διαπιστοῦται ὅτι ὁ ποιητὴς εἰργάσθη οὐχὶ ὡς ἀπόλυτος κύριος
τοῦ θέματός του καὶ κατ' ἰδίαν ἔμπνευσιν καὶ πρωτοβουλίαν, ἀλλ'
ἀπεναντίας ἐλέγχεται ὡς συνεχῶς ἐμπνεόμενος, δανειζόμενος καὶ
πολλάκις ἀντιγράφων ἀπὸ διαφόρους ἄλλας πηγάς.
Μία τῶν τοιούτων πηγῶν καὶ μάλιστα ἡ πρώτη καὶ κυριωτάτη πρέ-
πει νὰ εἶναι ἀσφαλῶς τὰ μεσαιωνικὰ ᾄσματα τῶν Παφλαγόνων ἀοι-
δῶν, περὶ ὧν μαρτυρεῖ ὁ Ἀρέθας καὶ διὰ τοὺς ὁποίους ἐγένετο ἤδη
λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις, καθὼς καὶ τῶν διαφόρων ἄλλων ἀνω-
νύμων ποιητῶν. Τοιούτων ᾀσμάτων δείγματα δὲν σῴζονται πλέον, δὲν
δύνανται δὲ ἐξ ἄλλου τὰ Ἀκριτ. ᾄσματα τὰ σήμερον γνωστά, νὰ
θεωρηθῶσι ὡς ἐντελῶς γνήσια μεσαιωνικὰ προϊόντα τῆς δημώδους
ποιήσεως, ὥστε μετὰ πεποιθήσεως νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς πηγαὶ
τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους.
Ἐκτὸς τῶν μεσαιων. ᾀσμάτων ὅμως ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι πηγαὶ τοῦ
Ἔπους. Τοιαῦται εἶναι οἱ βυζαντινοὶ χρονογράφοι, τὰ σοφιστικὰ μυ-
θιστορήματα καὶ τὰ ἀρχαΐζοντα μεσαιωνικά, ἔργα τινὰ τῆς ἀνατο-
λικῆς λογοτεχνίας, ὁ θρυλικὸς βίος τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου κατὰ τὴν
Ψευδοκαλλισθένειον παράδοσιν, ὁ Ὅμηρος καὶ ἡ κλασικὴ παράδο-
σις καὶ τέλος τὰ εἰς δημώδη γλῶσσαν μεσαιωνικὰ μυθιστορήματα.
Τὰ ἀνωτέρω κείμενα δὲν δύνανται βεβαίως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κυ-
ριώταται πηγαὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. Πολλάκις μάλιστα δὲν φαίνεται
ὅτι πρόκειται περὶ πηγῶν, ἀλλ' ἁπλῆ σχέσις διαπιστοῦται μεταξὺ τῶν

17. Πρβλ. στίχ. Α 4164.
18. Πρβλ. στίχ. Α 4739.

τοιούτων κειμένων καὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. Ἡ σχέσις δὲ αὕτη ἐμφανίζεται ἐνίοτε καὶ κατ' ἀντίστροφον φοράν, τουτέστι ὡς ἐπίδρασις τοῦ Ἔπους πρὸς τὰ ἄλλα μεσαιων. κείμενα.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα αἱ ἀλληλεπιδράσεις αὐταὶ εἶναι ἄξιαι προσοχῆς καὶ μελέτης, διότι οὕτω δύναται νὰ ἐξετασθῇ φιλολογικῶς ὄχι μόνον τὸ Ἀκριτ. ἔπος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων συναφῶν κειμένων τῶν μέσων χρόνων δύναται νὰ ἐρευνηθῇ ἡ προέλευσις καὶ νὰ μελετηθῇ ἡ πλοκή.

Ἱστορικὰ στοιχεῖα. Ἐν πρώτοις εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ Ἀκριτ. ἔπος ἔχει ἱστορικὸν πυρῆνα, διότι πλεῖσται νύξεις ἱστορικῶν προσώπων καὶ γεγονότων ὑπάρχουν εἰς τὰ κείμενα τῶν διαφόρων διασκευῶν αὐτοῦ, καθὼς καὶ πολλὰ δάνεια χωρία καὶ ἀπομιμήσεις ἐκ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι τὸ Ἔπος εἶναι ἔμμετρός τις ἱστορία πραγματικῶν γεγονότων ἢ βιογραφία, οὐδὲ δύνανται νὰ ληφθῶσι σοβαρῶς ὑπ' ὄψει αἱ ἀκροβατικαὶ προσπάθειαι, τὰς ὁποίας ὁ Κ. Σάθας ἐπὶ ματαίῳ ἐπεχείρησε πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος τοῦ Διγενοῦς, καθὼς καὶ τῆς γενεαλογίας αὐτοῦ. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ὁ ποιητὴς παρέλαβε τὰ διάφορα ἱστορικὰ στοιχεῖα ἐκ τῶν χρονογράφων καὶ ἄλλων πηγῶν καὶ τὰ παρενέβαλεν ἐντὸς τοῦ κειμένου ἀβασανίστως καὶ φύρδην μίγδην.

Τοιαῦτα δάνεια ἱστορικὰ στοιχεῖα, ληφθέντα προφανῶς ἐξ ἀπομιμήσεως ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς καὶ χρονογράφους καὶ ἰδίως τὸν Γενέσιον, τὸν Συνεχιστὴν καὶ τὸν Κέδρηνον [19] ὑπάρχουσιν ἐντὸς τῶν κειμένων τοῦ Ἀκριτ. ἔπους ἀρκετά, περιοριζόμεθα ὅμως ἐνταῦθα ν' ἀναφέρωμεν ἐλάχιστα, παραπέμποντες εἰς τὰ σχετικὰ χωρία τῶν κειμένων τοῦ παρόντος ἔργου, τὰς ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις ἢ εἰς διαφόρους ἄλλας ὑποδείξεις.

Οὕτω π.χ. γίνεται μνεία τοῦ Ἀνδρονίκου Δούκα καὶ τῆς ἐξορίας αὐτοῦ [20], τῶν Παυλιανιτῶν ἀρχηγῶν Καρβέα καὶ Χρυσόχειρος, καθὼς καὶ τοῦ Σαρακηνοῦ Ἐμίρου τῆς Μελιτηνῆς Ἀμβρὼν ἢ Ὀμάρ, οἵτινες πάντες φέρονται εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἔπους ὡς συγγενεῖς τοῦ Διγενοῦς, ἤτοι ὁ πρῶτος ὡς θεῖος τοῦ πατρός του, ὁ δεύτερος ὡς πάππος του, καὶ ὁ τρίτος ὡς πάππος τοῦ πατρός του [21]. Ἀναφέρονται ἐπίσης ἡ κατάληψις τῆς Ἀγκύρας καὶ τοῦ Ἀμορίου ὑπὸ τοῦ καλίφου Μοτασσὲμ (836-838 μ.Χ.) [22], ἡ μάχη τῆς Μαλακοπῆς καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Ἐμίρης τῆς Μελιτηνῆς Ὀμάρ [23], ἡ ὁμαδικὴ προσχώρησις εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τῆς φυλῆς τοῦ Ἀμηρᾶ, πατρὸς τοῦ Διγενοῦς, ἥτις παρουσιάζει ἀπόλυτον ἀναλογίαν πρὸς τὴν γενομένην πράγματι τοιαύτην ὑπὸ τοῦ Ἐμίρου Ἀμποὺ Χάφς καὶ τῆς φυλῆς του τῷ 928 [24] κλπ.

19. Περὶ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων καὶ λοιπῶν συγγραφέων, μεθ' ὧν σχετίζεται τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος βλέπε ἐν Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος (τίτλ. 43 ἑξ.). Ὁ ποιητὴς τοῦ Ἔπους παρέλαβεν ἐπίσης δάνεια χωρία καὶ ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Φωτίου, Περὶ Μανιχαίων (τίτλ. 53), καθὼς καὶ ἀπὸ διαφόρους βίους ἁγίων.

20. Τὰ τοῦ Ἀνδρονίκου Δούκα καὶ τῆς ἐξορίας του ἀναφέρει ὁ Συνεχιστὴς καὶ ὁ Κεδρηνός. Ὁ Ἀνδρόνικος μνημονεύεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ψελλοῦ (βλέπε προηγουμ. ὑποσημ. 8 τῆς παρούσης εἰσαγωγῆς). Περὶ τοῦ Ἀνδρονίκου Δούκα βλέπε ἐν Α 23, Α 290, Α 495, Α 1368 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ Χρονολ. πίνακα ἐν βασιλείᾳ Λέοντος ΣΤ', τοῦ Σοφοῦ.

21. Κατὰ Συνεχιστήν, Κεδρηνόν, Φώτιον κλπ. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Α 515 ἑξ., Α 642 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ Χρονολογ. πίνακα, ἔτη 863 καὶ 870—873.

22. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 525 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., Α 659 καὶ ὑποσημ. Α 657.

23. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 935 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ Χρονολογ. πίνακα, ἔτος 863.

24. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1175 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ Χρονολογ. πίνακα, ἔτος 928.

Αἱ τοιαῦται μιμήσεις καὶ ἐπιδράσεις παρατηροῦνται περισσότερον ἀπὸ τὰς ἄλλας διασκευὰς τοῦ Ἔπους καὶ ἐναργέστερον εἰς τὸ κείμενον τῆς Κρυπτοφέρρης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μίαν ἐπὶ πλέον ἔνδειξιν ὅτι ἡ διασκευὴ αὕτη διέσωσε τὴν γνησιωτέραν παράδοσιν.

Οὕτω ὁ Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας παρουσιάζεται εἰς τὸ κείμενον τοῦτο ὡς μικρογραφία τρόπον τινὰ τοῦ βασιλέως Βασιλείου, τοῦ Μακεδόνος προφανῶς, τοῦ ἐπονομαζομένου «Ἀκρίτου τοῦ μεγάλου» [25] καὶ τοῦ ὁποίου ἡ σωματικὴ ἰσχὺς εἶναι κατὰ τοὺς χρονογράφους τεραστία, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τοῦ Βασιλείου Διγενοῦς κατὰ τὸν ποιητήν. Τοῦτο ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὴν ταυτότητα τοῦ ὀνόματος Βασίλειος δὲν φαίνεται ἁπλῆ καὶ τυχαία σύμπτωσις, ἀλλ' ἀπεναντίας ἡ μίμησις ἐπιβεβαιοῦται περισσότερον, ἂν παραλληλισθῶσι χωρία τινὰ τοῦ κειμένου μας μνημονεύοντα κατορθώματα τοῦ Βασιλείου Διγενοῦς, πρὸς ἀνάλογα τοιαῦτα περὶ τοῦ Βασιλείου Μακεδόνος ἀναφερόμενα ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων [26].

Μέγας Ἀλέξανδρος. Ἀνεξαρτήτως τοῦ Βασιλείου Μακεδόνος ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀκριτ. ἔπους ἔλαβεν ὡς πρότυπον τοῦ ἥρωός του καὶ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα, τοῦ ὁποίου ὁ θρυλικὸς βίος, ὡς παρουσιάζεται εἰς τὸ Ψευδοκαλλισθένειον κείμενον καὶ τὰ ἐκεῖθεν προελθόντα τοιαῦτα τῶν μ. χρόνων [27], ἐνεποίει πάντοτε ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν λαόν. Ὁ βίος τοῦ Διγενοῦς, ἰδίως κατὰ τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης, ἂν δὲν παρουσιάζει καὶ πάρα πολλὰς ἀναλογίας πρὸς τὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας, ἔχει ὅμως τὸ αὐτὸ γενικὸν περίγραμμα καὶ φαίνεται ὡς μικρογραφία ἐκείνου. Ὁ Διγενὴς ἀκολουθεῖ κατὰ πόδας τὸν Ἀλέξανδρον καὶ μιμεῖται ἐκείνου τὰς πράξεις, αἵτινες ἐνίοτε παρουσιάζουν χαρακτηριστικὰς ὁμοιότητας καὶ ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας ἀκόμη, ἀφοῦ δὲν λείπουν οὔτε ἱππικὰ κατορθώματα, οὔτε Ἀμαζόνες καὶ Βραχμᾶνες, οὔτε τὸ τραγικὸν καὶ ἐν πλήρει ἀκμῇ καὶ κατόπιν ἀσθενείας τέλος τοῦ ἥρωος. Αἱ λεπτομέρειαι μάλιστα παρουσιάζουν ἀκόμη στενωτέρας σχέσεις ἂν ἀντιπαραβληθῶσιν ἰδίως πρὸς τὰς διασκευὰς τῆς ὁμάδος Τραπεζοῦντος - Ἀθηνῶν κλπ. τοῦ Ἀκριτ. ἔπους τὰ περὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κείμενα. [28]

Αἱ σχέσεις τοῦ Ἀκριτ. ἔπους πρὸς τὸν βίον τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἀποκλείεται νὰ ὑποκρύπτουν καὶ ἄλλας ξένας τινὰς πηγὰς ἢ ἐπιδράσεις καὶ δὴ ἀνατολικὰς ἢ ἀραβοπερσικάς. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ θρυλικὸς Ἰσκαντάρ, φέρεται κατὰ μὲν τοὺς Ἄραβας καὶ τὸ Κοράνιον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Δοὺ - λ - Καρνέϊν, ἤτοι Δίκερως, προ-

25. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κδ 55—56. Πρβλ. καὶ ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1368, ἔνθα ἀντὶ τοῦ Βασιλείου γίνεται μνεία τοῦ βασιλέως Ρωμανοῦ, ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

26. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κδ 116—186 περὶ τῶν κυνηγετικῶν κατορθωμάτων τοῦ Διγενοῦς (πρβλ. καὶ Α 1426—1498, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1453), περὶ τοῦ ἱππικοῦ κατορθώματος καὶ φόνου λέοντος παρὰ τοῦ Διγενοῦς παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως, ἐν Κδ 1054 ἑξ., καθὼς καὶ τὰ περὶ Εὐφράτου ἐν Κστ 574 ἑξ. (πρβλ. καὶ Α 3576 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.). Ἀνάλογα κατορθώματα ἀναφέρονται περὶ Βασιλείου Μακεδόνος παρὰ τῶν χρονογράφων Γενεσίου, Συνεχιστοῦ καὶ Ψευδοδωροθέου.

27. Βλέπε σχετικῶς ἐν Βιβλιογραφίᾳ, τίτλ. 32—34.

28. Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν κειμένων τοῦ Ἀλεξάνδρου (ἐκδ. Wagner, καὶ Φυλλάδα Πάλλη) καὶ τοῦ Διγενοῦς (διασκευὴ Ἀθηνῶν) διαπιστοῦνται ἀρκεταὶ ἀναλογίαι καὶ ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας ἀκόμη τοῦ βίου τῶν δύο ἡρώων. Σημειοῦμεν ἰδιαιτέρως τὰ τῆς ἀστρολογ. μαντείας ἐν Α 41 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., τὰ τῶν Ἀμαζόνων ἐν Α 3355 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., τὸ ἀπότομον τέλος τῆς ζωῆς τῶν δύο ἡρώων εἰς ἡλικίαν 32-33 ἐτῶν (βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1299, πρβλ. Wagner στιχ. 6092, Φυλλάδα σελ. 163), τὰ περὶ θανάτου καὶ συζύγου καὶ ταυτοχρόνου ταφῆς αὐτῆς μετὰ τοῦ ἥρωος ἐν Α 4615 ἑξ., (πρβλ. καὶ Φυλλάδα, σελ. 163) καὶ τέλος τὰς ψυχωφελεῖς παραινέσεις καὶ τὰ τῆς ματαιότητος τῶν ἐγκοσμίων ἐν Α 4739 ἑξ. (πρβλ. καὶ Φυλλάδα σελ. 163).

φανῶς λόγῳ τῆς τοιαύτης παραστάσεώς του εἰς τὰ νομίσματα, ὡς υἱὸς τοῦ κερασφόρου Ἄμμωνος, κατὰ δὲ τοὺς Πέρσας ὡς καταγόμενος ἐκ πατρὸς Πέρσου καὶ μητρὸς Ἑλληνίδος, ἤτοι ὡς Διγενής. [29] Δίκερως—Διγενής: Ἰδοὺ δύο ἰδέαι ἀνατολικῆς προελεύσεως, αἵτινες δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔσχον καὶ αὗται τὴν ἐπίδρασίν των ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ θρύλου τῆς καταγωγῆς τοῦ Διγενοῦς καὶ ἐν συναρτήσει πάντοτε πρὸς τὸν θρῦλον τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Σοφιστικὰ μυθιστορήματα. [30] Τὸ ἑλληνικὸν μυθιστόρημα ἦτο κατὰ τοὺς μ. χρόνους λίαν διαδεδομένον, ἰδίως δὲ τὰ Αἰθιοπικὰ τοῦ Ἡλιοδώρου καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς Τάτιος. Τὰ δύο ταῦτα ἔργα ἦσαν προσφιλῆ ἀναγνώσματα καὶ ταυτοχρόνως πρόχειροι πηγαὶ ἐμπνεύσεως τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἵτινες γράφοντες εἰς γλῶσσαν νεκράν, ἐδανείζοντο ἐκεῖθεν, ὄχι μόνον ἰδέας, ἀλλὰ καὶ φράσεις, πολλάκις δὲ μάλιστα ἀντέγραφον ὁλόκληρα χωρία, τὰ ὁποῖα καὶ παρενέβαλλον εἰς τὰ ἔργα των.

Τοῦτο ἀκριβῶς ἔκαμε καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, ὅστις παρέλαβε ἐκ τοῦ Ἡλιοδώρου μὲν ἐλάχιστα, καὶ ταῦτα ἴσως οὐχὶ ἀπ' εὐθείας, ἐκ τοῦ Τατίου δὲ πλεῖστα καὶ πολλάκις κατὰ πιστὴν ἀντιγραφήν. Τὸ γεγονὸς διαπιστοῦται ἐκ τῆς ἁπλῆς συγκρίσεως τῶν κειμένων. [31] Παρατηρητέον ὅτι τὰ δάνεια ταῦτα χωρία τοῦ Ἔπους ἐκ τοῦ Τατίου ἀναφέρονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὸν Ἔρωτα ἢ εἰς φυσιολατρικὰς περιγραφὰς ἢ γενικώτερον παρουσιάζουν διακοσμητικὸν χαρακτῆρα ἐντὸς τοῦ κειμένου. Ἡ τοιαύτη τακτικὴ τῆς μιμήσεως ἢ ἀντιγραφῆς δὲν ἐνέχει τίποτε τὸ ἐκπληκτικόν, ἀλλ' ἀπεναντίας εἶναι φαινόμενον συνηθέστατον διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς παραλαμβάνουν τὸ ὑλικόν των πολλάκις ἀβασανίστως λεηλατοῦντες κυριολεκτικῶς τοὺς παλαιοτέρους των.

Οὕτω τὸ ἔργον τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου ἐχρησίμευσεν ὡς ὑπόδειγμα εἰς τοὺς μυθιστοριογράφους τῶν μ. χρόνων, τὸν Θεοδ. Πρόδρομον, τὸν Νικήταν Εὐγενειανὸν καὶ ἰδίως εἰς τὸν Εὐστάθιον Μακρεμβολίτην, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον παρουσιάζει ἐπίσης εἴς τινα χωρία σχέσεις πρὸς τὸ Ἀκριτ. ἔπος, [32] καὶ δὴ πρὸς τὸ κείμενον Ἀθηνῶν.

Αἱ ἀναλογίαι μεταξὺ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Εὐσταθίου οὔτε πολλαὶ εἶναι, οὔτε καὶ φαίνονται ὀφειλόμεναι εἰς ἀπολύτως ἀμέσους ἐπιδράσεις, ὥστε νὰ δικαιολογοῦν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Χατζῆ ὅτι τὸ Ἀκριτ. ἔπος εἶναι πνευματικὸν προϊὸν τοῦ Μακρεμβολίτου. [33] Ἀλλ' ὁσαιδήποτε καὶ ἂν ἦσαν αἱ ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Εὐσταθίου μιμήσεις καὶ ἐπιδράσεις ἐπὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, πάλιν ἡ ἄποψις αὕτη δὲν εὐσταθεῖ. Εἶναι, νομίζω, ὑπερβολὴ τὰς παρατηρουμένας ἔν τινι ἔργῳ ἀγνώστου συγγραφέως ὡς ἐν προκειμένῳ, ὁμοιότητας ἢ μιμήσεις ἐκ

29. Σχετικῶς βλέπε Κοράνιον κατὰ μετάφρ. Κ. Πεντάκη, Ἀθῆναι 1928, κεφ. ιη', § 82—88. Πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 1361.

30. Βλέπε σχετικῶς ἐν Βιβλιογραφίᾳ, τίτλ. 28α—31.

31. Εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ κειμένου τοῦ παρόντος τόμου ἀναφέρονται πλεῖσται περιπτώσεις μιμήσεως ἢ καὶ ἀντιγραφῆς ἐκ τοῦ Ἀχ. Τατίου, αἵτινες καθίστανται ἀκόμη περισσότερον ἔκδηλοι εἰς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῆς διασκευῆς Κρυπτοφέρρης. Σχετικῶς πρβλ. τὸ κείμενον καὶ τὰς ταυταρίθμους ὑποσημ., ἔνθα πολλάκις παρατίθενται καὶ τὰ ἀντίστοιχα χωρία τοῦ Τατίου, ἐν Α 162, Α 170, Α 180 Α 207, Α 217, Α 515, Α 1691, Α 1693, Α 1768, Α 1796, Α 1949, Α 2549, Α 2552—2553, Α 2817, Α 2836, Α 2863, Α 2871, Α 2876, Α 3797, Α 3906, Α 3913, Α 3917, Α 3923.

32. Ἀναλογίας τοῦ κειμένου τοῦ Ἀκριτ. ἔπους πρὸς τὰ ἔργα τοῦ Προδρόμου, Εὐγενειανοῦ, Ἀνν. Κομνηνῆς καὶ ἰδίως τοῦ Εὐσταθίου Μακρεμβολίτου ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ παρατηρήσωμεν καὶ ν' ἀναφέρωμεν σχετικῶς εἰς τὰς ὑποσημειώσεις. Πρβλ. π.χ. ὑποσημ. Α 133, Α 223, Α 230, Α 440, Α 1687, Α 2462, Α 3917 κλπ.

33. Βλέπε σχετικῶς ἐν Βιβλιογραφίᾳ ἔργα Ἀντ. Χατζῆ (τίτλ. 27).

τινος ἄλλου γνωστοῦ συγγραφέως, νὰ ἐκλαμβάνωμεν ὡς ἀλάθητα
τεκμήρια καὶ γνωρίσματα ὅτι ὁ γράφας εἶναι αὐτὸς ὁ τελευταῖος
Κατὰ τὴν λογικὴν αὐτὴν τίποτε δὲν μᾶς ἠμπόδιζε νὰ ἰσχυρισθῶμεν ἐν
τοιαύτῃ περιπτώσει ὅτι ποιητὴς τοῦ 'Ακριτ. ἔπους ὑπῆρξεν ὁ 'Αχιλλεὺς
Τάτιος, δεδομένου ὅτι ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ τελευταίου τούτου πλεῖσται
καὶ χαρακτηριστικαὶ μιμήσεις παρατηροῦνται εἰς τὰ κείμενα τοῦ "Ε-
πους. Συνεπῶς ἡ ἐπιγραφὴ «Εὐσταθίου» κλπ. ἡ παρατηρουμένη εἰς τὸ
'Ακριτ. ἔπος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κειμένου 'Αθηνῶν [34] δύναται νὰ ἑρμη-
νευθῇ μόνον ὡς μεταγενεστέρα προσθήκη ὀφειλομένη προφανῶς εἰς
λόγους βιβλιοπωλικῆς καταναλώσεως καὶ κύρους ἐκδοτικοῦ.

"Ομηρος. Εἰς ὅλα τὰ κείμενα τοῦ 'Ακριτ. ἔπους εἶναι ἐμφανὴς ἡ
ἐπίδρασις τοῦ 'Ομήρου καὶ γενικώτερον τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος.
Πρὸς τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα ὁ ἑλληνικὸς κόσμος τῶν μέσων χρό-
νων ἔτρεφε γενικὸν θαυμασμόν. Δὲν ἦσαν βεβαίως πάντες εἰς θέσιν
νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τῆς κλασσικῆς μορφώσεως,
ἀλλὰ πάντες προσεπάθουν νὰ ἐπιδείξουν ὅτι εἶναι μέτοχοι αὐτῆς, ἢ
τουλάχιστον ὅτι δὲν εἶναι ἐντελῶς ἄμοιροι ταύτης. Εἰς τὴν αἰτίαν δὲ
αὐτὴν κυρίως ὀφείλεται ἡ ἐπιτήδευσις τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων
περὶ τὴν κομψότητα τῆς φράσεως, ἡ προσκόλλησις πρὸς τὸν τύπον,
ἡ ἔλλειψις πρωτοτυπίας, πηγαίας ἐμπνεύσεως καὶ αἰσθήματος, καθὼς
καὶ ἡ κατὰ κόρον καὶ μέχρις ἀνίας εἰς τὰ γραφόμενά των ἐπισώρευ-
σις διαφόρων μυθολογικῶν, ἱστορικῶν καὶ φιλοσοφικῶν γνώσεων, αἵ-
τινες, ὡς καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐλέχθη, συχνότατα προέρχονται
ἐξ ἀπομιμήσεως ἢ καὶ ἀντιγραφῆς τῶν ἀρχαίων κειμένων.

'Από τὰ διάφορα κείμενα τοῦ 'Ακριτ. ἔπους δὲν λείπουν τὰ σχετι-
κὰ χωρία τὰ ἀναφερόμενα εἰς πρόσωπα ἢ πράγματα τῆς ἑλληνι-
κῆς μυθολογίας, τοῦ 'Ομηρικοῦ ἔπους, καὶ ἐν γένει τῆς κλασσικῆς
ἀρχαιότητος. Μιμήσεις ὅμως καὶ ἀντιγραφαὶ ἐκ τοῦ 'Ομήρου σα-
φεῖς καὶ ἔκδηλοι διαπιστοῦνται ἐπὶ τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους εἰς τὸ κεί-
μενον τῆς Τραπεζοῦντος ἰδίως, καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἰς τὰ ἄλλα
κείμενα τῆς αὐτῆς ὁμάδος, ἤτοι τὸ 'Αθηναϊκὸν καὶ τὸ Πεζόν, ἀκόμη
δὲ καὶ τὸ τῆς 'Οξφόρδης (Πετρίτζη). Εἰς τὴν διασκευὴν Τραπεζοῦν-
τος μάλιστα διεσώθη πιστότερον ὁπωσδήποτε ἡ παράδοσις παρὰ
εἰς τὰς ἄλλας διασκευὰς τῆς αὐτῆς ὁμάδος, οὕτω δὲ αἱ ἀπομιμήσεις
ἢ ἀντιγραφαὶ ἐκ τοῦ 'Ομήρου διαφαίνονται σαφέστερον [35].

'Ανατολικὰ καὶ ξένα κείμενα [36]. Τὸ 'Ακριτ. ἔπος παρουσιά-
ζει ἐπίσης σχέσεις πρὸς διάφορα ξένα ἔπη καὶ ἄλλα κείμενα. Μετὰ
τῶν τοιούτων κειμένων ἀνατολικῆς προελεύσεως συγκαταλέγεται καὶ
ὁ Βίος Βαρλαὰμ καὶ 'Ιωάσαφ, ὑπὸ τὸν ὁποῖον κρύπτεται βιογραφία
τοῦ Βούδδα, προελεύσεως ἐξ "Απω 'Ανατολῆς [37].

Πολὺ περισσοτέρας ὅμως σχέσεις παρουσιάζει τὸ 'Ακριτ. ἔπος
πρὸς τὸ τουρκικὸν ἔπος τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν Σαΐδ Βαττάλ, μου-
σουλμᾶνον ἥρωα καταγόμενον καὶ τοῦτον ἐκ Καππαδοκίας καὶ πα-
ρουσιάζοντα τὴν αὐτὴν περίπου δρᾶσιν, ὡς ὁ "Ελλην ἀντίπαλός του
Διγενὴς 'Ακρίτας, ὅστις μάλιστα καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸ κείμενον τοῦ
τουρκικοῦ ἔπους ὑπὸ τὸ ὄνομα 'Ακράτης [38].

34. Σχετικῶς πρβλ. αὐτόθι, βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 1.
35. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 294, Α 1018, Α 1808, Α 1833, Α 3203. Πρβλ. καὶ ὑπο-
σημ. Α 1327, Α 2949, Α 4020 καθὼς καὶ τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν κειμένων.
36. Βλέπε σχετικῶς ἐν Βιβλιογραφίᾳ, τίτλ. 54—59, ὡς καὶ σχετικὰς ἐρεύνας καὶ με-
λέτας αὐτόθι, τίτλ. 60 ἑξ.
37. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 41.
38. 'Ο Βατὰλ ὑπῆρξεν ἱστορικὸν πρόσωπον, ἀναφέρεται δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους ὡς πεσὼν κατὰ τὴν μάχην τοῦ 'Ακροϊνοῦ τῷ 740. Βλέπε σχετικῶς εἰς Χρονολογ. πίνα-

'Εκ τῶν νεωτέρων ὅμως ἐρευνῶν ἐξάγεται ὅτι τὸ ἔπος τοῦτο δὲν εἶναι, ὡς ἐπιστεύετο, καθαρῶς τουρκικῆς προελεύσεως, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπάρχει καὶ ἀραβικὸν κείμενον τοῦ Σαΐδ Βατάλ ὑπὸ τίτλον «Dât al Himma wa'l Battal» [39], πολὺ πληρέστερον τοῦ τουρκικοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι καὶ ἐν τῷ ἀραβικῷ μυθολογικῷ Χαλιμᾶ [40] ἀπαντῶσι δύο σχετικαὶ ἱστορίαι τοῦ 'Ομὰρ ἀλ Νουμὰν καὶ τῶν υἱῶν του Σαρκὰν καὶ Δαοὺλ Μακάν, αἵτινες ἐπίσης φαίνονται τῆς αὐτῆς προελεύσεως. Ἡ κοινὴ πηγὴ τῶν κειμένων τούτων εἶναι, κατὰ τὰς ἐρεύνας τοῦ Grégoire, ἔπος τι τῆς Μελιτηνῆς [41], τὸ ὁποῖον εἶχε συνταχθῆ εἰς τὴν 'Αραβικὴν καὶ μὴ διασωθέν, πραγματευόμενον δὲ περὶ τοῦ 'Εμίρου τῆς Μελιτηνῆς 'Ομὰρ ἀλ 'Ακτά, τουτέστι τοῦ ἐν τῷ 'Ακριτ. ἔπει ἀναφερομένου 'Αμβρών, προππάπου τοῦ Διγενοῦς 'Ακρίτου καὶ πάππου τοῦ 'Αμηρᾶ.

"Αλλαι σχέσεις τοῦ 'Ακριτ. ἔπους κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀπομεμακρυσμέναι παρετηρήθησαν ἐπίσης μετὰ τοῦ ἔργου τοῦ περιφήμου πέρσου ποιητοῦ Φιρδουσσῆ, τῆς Σαχναμέ, ἡ Βίβλου τῶν βασιλέων, καθὼς ἐπίσης καὶ μετὰ τῶν ἐποποιϊῶν τῆς Δύσεως, ἤτοι τοῦ γαλλικοῦ μεσαιων. ἔπους τοῦ Ρολάνδου, τοῦ γερμανικοῦ Νιμπελοῦγκεν, τῶν ἱσπανικῶν ποιημάτων τοῦ Σίδ, τῶν ἑλβετικῶν θρύλων τοῦ Γουλ. Τέλλου, καὶ τέλος μετὰ σλαυϊκῶν καὶ ἄλλων κειμένων. [42]

Δημώδη μυθιστορήματα καὶ ἀναγνώσματα. Τοῦ σοφιστικοῦ μυθιστορήματος ἀπότοκος εἶναι ὄχι μόνον ἡ σειρὰ τῶν εἰς λογίαν γλῶσσαν μυθιστορημάτων τῶν μέσων χρόνων, ὡς π.χ. τῶν ἔργων τοῦ Εὐσταθίου Μακρεμβολίτου, τοῦ Θεοδώρου Προδρόμου [43] κλπ., ἀλλὰ καὶ ἡ πλειὰς ἐκείνη τῶν εἰς δημώδη γλῶσσαν μυθιστορημάτων, ἤτοι τῆς 'Αχιλληΐδος, τοῦ Βελθάνδρου, τοῦ 'Ιμπερίου, τοῦ Καλλιμάχου, τοῦ Λυβίστρου, τοῦ Φλωρίου, ἀκόμη δὲ καὶ τοῦ 'Ερωτοκρίτου. [44] Σχέσιν πρὸς τὸ μυθιστόρημα ἔχουσιν ὡσαύτως καὶ ἄλλα τινα ἀναγνώσματα συναφῆ, ὡς π.χ. ὁ Φυσιολόγος, τὸ ἀλληγορικὸν ποίημα τοῦ Μελιτηνιώτου, τὸ 'Αλφάβητον τῆς 'Αγάπης, ἡ Ριμάδα κόρης κλπ. [45]

Τὰ ἀνωτέρω μυθιστορήματα καὶ ἀναγνώσματα παρουσιάζουσι ὡς πρὸς τὸ 'Ακριτ. ἔπος τόσας σχέσεις, ὥστε εἶναι ἀδύνατον διὰ τὸ πλῆθος νὰ μνημονευθῶσιν ἰδιαιτέρως ἐνταῦθα. [46] Σημειοῦμεν μόνον ὅτι ἐκ τῶν μυθιστορημάτων τούτων ἡ 'Αχιλληΐς παρουσιάζει ὡς πρὸς

κα τοῦ παρόντος ἔργου, ὡς καὶ ἐν Παπαρρηγ. 'Ιστορία Γβ', σελ. 50 ἑξ. Περὶ τῶν κοινῶν σημείων τοῦ 'Ακριτ. ἔπους πρὸς τὸ τουρκικὸν ἔπος τοῦ Σαΐδ Βαττάλ, βλέπε ἐν Καρολ. σελ. 200—208. Πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 41, Α 2531, Α 3080.
39. Βλέπε σχετικῶς ἐν Byzantion VII, σελ. 317. Προβλ. καὶ ἐν Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος ἔργου, τίτλ. 62.
40. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 90, Α 310, Α 338—339, Α 495, Α 1652, Α 3086 καὶ ἐν Βιβλιογραφίᾳ, τίτλ. 56.
41. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1286 καὶ ἐν Βιβλιογραφίᾳ, τίτλ. 60—65.
42. Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Φιρδουσσῆ βλέπε ἐν Βιβλιογραφίᾳ, τίτλ. 55 καὶ ὑποσημ. Α 1361 ἑξ. Περὶ τοῦ ἔπους τοῦ Ρολάνδου βλέπε ἐν Βιβλιογραφίᾳ τίτλ. 58 καὶ 64. Βλέπε αὐτόθι ὡσαύτως τίτλ. 59 περὶ Νιμπελοῦγκεν, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 3355. Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ 'Ακριτ. ἔπους πρὸς τὸν Σίδ καὶ Γουλ. Τέλλον πρβλ. Κρουμβ. Γ', 89 καὶ 92. 'Ως πρὸς τὰ σλαυϊκὰ κλπ. κείμενα βλέπε περαιτέρω.
43. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις: Σοφιστικὰ μυθιστορήματα τῆς παρούσης εἰσαγωγῆς, σελ. κα'—κβ'.
44. Βλέπε σχετικῶς ἐν Βιβλιογραφίᾳ τίτλ. 35—42.
45. Βλέπε σχετικῶς παραπομπὰς ἐν Βιβλιογραφίᾳ, μετὰ τὸν τίτλον 42. Περὶ Ριμάδας κόρης βλέπε ὑποσημ. Α 1779.
46. 'Εκ τῶν μεταξὺ τοῦ 'Ακριτ. ἔπους καὶ τῶν ἀνωτέρω ἔργων ὑπαρχουσῶν ἀναλογιῶν καὶ ἄλλων ἐν γένει σχέσεων μόνον ὅσαι ἔχουσι διαπιστωθῆ καὶ παρατηρηθῆ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ παρόντος τόμου ἀνέρχονται εἰς 41 διὰ τὴν 'Αχιλληΐδα, 18 διὰ Βέλθανδρον, 11 δι' 'Ιμπέριον, 9 διὰ Καλλίμαχον, 17 διὰ Λύβιστρον, 14 διὰ Φλώριον, 16 δι' 'Ερωτόκριτον, 4 διὰ Μελιτηνιώτην, 4 διὰ Φυσιολόγον, 1 διὰ Ριμάδαν κόρης, 2 δι' 'Αλφάβητον τῆς 'Αγάπης καὶ 2 διὰ Χρονικὸν Μορέως.

τὸν Ἀκρίταν μεγίστας ἀναλογίας, ὄχι μόνον εἰς τὰς λεπτομερείας, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὡς πρὸς τὸ γενικὸν περίγραμμα, τὸν σκελετὸν καὶ τὴν πλοκὴν τοῦ ἔργου [47].

Τοπογραφικὰ στοιχεῖα καὶ θρῦλοι. Ὡς ὀρθότατα παρετήρησεν ὁ Grégoire, αἱ πηγαὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους δὲν εἶναι μόνον ἱστορικαὶ καὶ φιλολογικαί, ἀλλὰ καὶ τοπογραφικαὶ καὶ μνημειακαὶ ἀκόμη. [48] Ὄντως τὰ γραφικὰ τοπεῖα, τὰ λαξευτὰ μνημεῖα, ὧν βρίθει ἡ Καππαδοκία, οἱ τάφοι τῶν βασιλέων τῆς Κομμαγηνῆς παρὰ τὴν Τρῶσιν καὶ αἱ σχετικαὶ παραδόσεις, ἂν δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κύριαι καὶ πρωταρχικαὶ πηγαί, ἀσφαλῶς συνέβαλον ἀρκετὰ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ Ἀκριτ. ἔπους καὶ ὑπεβοήθησαν τὴν ἀνάπτυξίν του μὲ τοὺς προϋπάρχοντας θρύλους περὶ τοῦ Φιλοπάππου καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων τῆς Κομμαγηνῆς. [49] Οὕτω αἱ ρίζαι τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους προχωροῦν πολὺ πέραν τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ χάνονται εἰς τὰ βάθη τοῦ χρόνου καὶ τοῦ μυστηρίου.

Τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους.

Ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐλέχθη τὰ μέχρι σήμερον γνωστὰ χειρόγραφα κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους εἶναι τὰ κάτωθι ἕξ: 1) Κρυπτοφέρρης (14ου αἰῶνος), 2) Τραπεζοῦντος (16ου αἰῶνος), 3) Ἀθηνῶν (16ου αἰῶνος), 4) Ἐσκοριὰλ (16ου αἰῶνος), 5) Πεζὸν (17ου αἰῶνος) καὶ 6) Ὀξφόρδης (Πετρίτζη, 17ου αἰῶνος). Ἐκ τῶν ἀνωτέρω χειρογράφων οὐδὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀντιπροσωπεῦον τὸ πρωτότυπον κείμενον, ἀλλὰ πάντα εἶναι διασκευαὶ διαφέρουσαι μᾶλλον ἢ ἧττον ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας ἀπὸ τοῦ ἀρχετύπου, τὸ ὁποῖον δὲν διεσώθη, ἢ ἀκριβέστερον δὲν ἀνευρέθη μέχρι σήμερον.

Τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης. Τὸ κείμενον τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ 3709 στίχους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 29 πρῶτοι εἶναι βυζαντινοὶ τρίμετροι καὶ φαίνονται ὡς πρόσθετοι καὶ μεταγενέστεροι, οἱ δὲ ὑπόλοιποι ἅπαντες πολιτικοὶ δεκαπεντασύλλαβοι. Προσεκτικὴ ἀντιπαραβολὴ τοῦ κειμένου τούτου καὶ σύγκρισις πρὸς τὰς ἄλλας διασκευὰς ἀποδεικνύει ἀστήρικτον τὴν ἄποψιν τοῦ Κρουμβάχερ ὅτι δῆθεν «ἐβλάβη μεγάλως ἐκ τῆς σχολαστικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ἀμούσου συντάκτου αὐτοῦ». [50] Ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ εἰς τὸ κείμενον τοῦτο παρανοήσεις τινές, [51] ἀλλ' αὗται εἶναι ἐλάχισται ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς παρατηρουμένας εἰς τὰς ἄλλας διασκευάς, ἀπεναντίας δὲ ὁ συντάκτης τοῦ κειμένου τῆς Κρυπτοφέρρης φαίνεται ὅτι ἠκολούθησε μετὰ μεγαλυτέρας προσοχῆς τὸ κείμενον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς πρότυπον. Τοῦτο διαπιστοῦται κατὰ πρῶτον λόγον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὅλα τὰ δάνεια χωρία τὰ παραληφθέντα ἐκ τοῦ Τατίου διεσώθησαν πιστότερον εἰς τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης, παρὰ εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν [52], κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐν τῷ Ἀκριτ. ἔπει ἱστορικῶν στοιχείων, περὶ ὧν ἐγένετο ἤδη μνεία ἐν ταῖς προηγουμέναις, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων μερικὰ καὶ ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἀπαντῶσι ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης.

Μεταξὺ τῶν στοιχείων τούτων, ἅτινα καὶ καθιστῶσι τὸ κείμενον τῆς Κρυπτοφέρρης σπουδαιότατον, συγκαταλέγονται αἱ περὶ τοῦ βασιλέως Βασιλείου, προφανῶς τοῦ Μακεδόνος, νύξεις, περὶ ὧν ἐγένετο ἤδη λόγος, [53] ὡς καὶ αἱ περὶ τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου πληροφορίαι, αἵτινες μάλιστα ἐνέχουσι σπουδαίαν σημασίαν καὶ διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ ἀρχικοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, ὡς ἀποτελοῦσαι **terminus ante quem**, ἤτοι ἔνδειξιν ὅτι τοῦτο συνετάγη πρὸ τοῦ ἔτους 944, ὅτε τὸ Ἅγιον Μανδήλιον παρεδόθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ μετεφέρθη ἐξ Ἐδέσσης εἰς Κωνσταντινούπολιν. [54]

Τὸ κείμενον τοῦτο παρέχει ὡσαύτως καὶ τὴν πληροφορίαν περὶ παροχῆς φόρου ἐκ μέρους τοῦ βυζαντ. αὐτοκράτορος εἰς τὸ Σουλτανᾶτον τοῦ Ἰκονίου, ἥτις μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὰ τέλη τοῦ 11ου αἰῶνος, ἐπὶ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, ὅτε ἱδρύθη τὸ Σουλτανᾶτον τοῦτο, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1092 [55] καὶ ἐπέκεινα, ἀλλ' ἥτις εἶναι προφανῶς μεταγενεστέρα προσθήκη τοῦ διασκευαστοῦ. Πάντως καὶ ἡ πληροφορία αὐτὴ εἶναι χρήσιμος διὰ τὴν χρονολόγησιν τῆς διασκευῆς Κρυπτοφέρρης, τῆς ὁποίας τὸ ὑπάρχον χειρόγραφον εἶναι τοῦ 14ου αἰῶνος.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω τὸ κείμενον τῆς Κρυπτοφέρρης περιλαμβάνει καὶ πολλὰ ἄλλα στοιχεῖα ὑπεροχῆς, ἤτοι στρατιωτικοὺς καὶ διοικητικοὺς ὅρους ἐκ τῶν ἐν χρήσει κατὰ τὸν 9ον καὶ 10ον αἰῶνα, παραλειπομένους εἰς τὰς ἄλλας διασκευὰς κλπ., προσέτι δὲ ὑπὸ ἔποψιν γλώσσης καὶ ὕφους εἶναι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ λοιπὰ κείμενα, χαρακτηριστικῶς βυζαντινόν, χωρὶς νὰ λείπῃ ἡ φυσικότης καὶ ἡ χάρις εἰς τὴν ἔκφρασιν. Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς δύναται νὰ λεχθῇ τέλος ὅτι τὸ κείμενον τοῦτο εἶναι τὸ ὀλιγώτερον παρεφθαρμένον, τὸ ἀρτιώτερον καὶ τὸ πλησιέστερον πρὸς τὸ πρωτότυπον.

Τὸ κείμενον Τραπεζοῦντος. Τὸ χειρόγραφον Τραπεζοῦντος ἀποτελούμενον ἀπὸ 3180 πολιτικοὺς στίχους ἀνήκει χρονολογικῶς εἰς τὸν 16ον αἰῶνα. Εἶναι ἀκέφαλον καὶ κολοβὸν κείμενον παρουσιάζον καὶ ἀρκετὰς ἐνδιαμέσους παραλείψεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι μὲν ὀφείλονται εἰς ἐξαφάνισιν φύλλων, ἄλλαι δέ, κατὰ ρητὴν σχετικὴν δήλωσιν τοῦ ἀντιγραφέως προϋπῆρχον ἤδη εἰς τὸ κείμενον, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον τοῦ χειρογράφου τούτου [56].

47. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Κρουμβ. Γ', σελ. 130.
48. Βλέπε σχετικῶς ἐν Byzantion VI, σελ. 506 μελέτην Grégoire. Πρβλ. καὶ ἐν Βιβλιογραφίᾳ παρόντος ἔργου, τιτλ. 15.
49. Περὶ τῶν τοπογραφικῶν στοιχείων ἐν γένει, τῶν Κομμαγηνῶν βασιλέων καὶ τῶν περὶ αὐτῶν θρύλων, τῆς Τρώσεως καὶ τῶν ἐκεῖ τάφων κλπ. μνημείων τῆς Καππαδοκίας βλέπε ὑποσημ. καὶ σχετικὰ χωρία ἐν Α 1333, Α 2659, Α 3378, Α 3428, Α 3521, Α 4029, Κη 237, Ε 1665.
50. Πρβλ Κρουμβ. Γ', σελ. 87.
51. Πρβλ. π.χ. Κζ 86 πρὸς Α 4021. Βλέπε καὶ σχετικὴν ὑποσημ. Α 4020.
52. Πρβ. σχετικῶς Κδ 272—280 πρὸς Τάτ. Α', κεφ. 4 καὶ ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 1688—1694 (1125-1131), Π 350, 27—32. Ἐπίσης Κζ 12—41 πρὸς Τάτ. Α', κεφ. 15, Τάτ. Α' κεφ. 1 καὶ ἀντιστοιχ. χωρία ἐν Α 3904—3931 (2702—2729), Π. 398, 9—21 καὶ Ε 1623—1659. Ὡσαύτως βλέπε καὶ τὰς ὑποσημειώσεις Α 1691, Α 1693, Α 1949 Α 2549, Α 2553, Α 2817, Α 2836, Α 2863, Α 2871, Α 2876, Α 3906, Α 3913, Α 3917 καὶ Α 3923.
53. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις τῆς παρούσης εἰσαγωγῆς σελ. κ' καὶ ὑποσημ. 25 αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Κδ 973 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. περὶ βασιλέως Βασιλείου τοῦ εὐτυχοῦς. Τὸ χωρίον τοῦτο φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπομίμησις ἐκ τοῦ βίου τῆς Θεοκτίστης τοῦ ἁγιογράφου Νικήτα Μαγίστρου γράψαντος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 10ου αἰῶνος ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886—912). Πρβλ. καὶ ἀντιστοιχ. χωρίον Α 2342 ἑξ. ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
54. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κγ 150 ἑξ. καὶ ταυτάριθ. ὑποσημ., ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1032 καὶ Ἐγκυκλοπαιδ. ἄρθρον Ἄβγαρος (Αὔγαρος) σημειούμενον ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει τῆς Βιβλιογραφίας τοῦ παρόντος ἔργου, ὡς καὶ ἐν τῷ Χρονολογ. πίνακι, ἔτος 944, πρβλ. δὲ καὶ ἔτος 1032 αὐτόθι.
55. Βλέπε σχετικῶς Χρονολ. πίνακα. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ἀπόψεις Σ. Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 650 ἑξ.
56. Περὶ τῶν παραλείψεων τοῦ κειμένου Τραπεζοῦντος βλέπε ἐν τῇ εἰσαγωγῇ Τ (Sath. Legr.), σελ. XII. Βλέπε ὡσαύτως καὶ τὰς κάτωθι ὑποσημειώσεις ἐν τῷ παρόντι τόμῳ: Α 436(1), Α 610(172), Α 628(173), Α 910(456), Α 970(457), Α 1285(750), Α 1292(760), Α 1414(904), Α 1442(905), Α 1616(1078), 1644(1079), Α 1752(1191), Α 1780(1192), Α 1838(1249),

Παραβαλλομένη πρὸς τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης ἡ διασκευὴ Τραπεζοῦντος παρουσιάζει ἀρκετὰς καὶ σημαντικὰς διαφοράς, περὶ ὧν γίνεται ἑκάστοτε μνεία εἰς τὰς σχετικὰς ὑποσημειώσεις τῶν κειμένων, ὀφειλομένας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀλλοιώσεις καὶ παρανοήσεις. Ἀλλοιώσεις παρατηροῦνται ἐπίσης εἰς χωρία προερχόμενα ἐξ ἀπομιμήσεως ἢ ἀντιγραφῆς ἐκ τοῦ ἔργου Ἀχιλλ. Τατίου, καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων διαπιστοῦνται παρανοήσεις ὑπὸ τοῦ διασκευαστοῦ τοῦ κειμένου τῆς Τραπεζοῦντος, ἐνῷ εἰς τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης τὰ αὐτὰ χωρία ἔχουσι καλῶς ὁπωσδήποτε [57]. Διαπιστοῦνται ὡσαύτως καὶ διάφοροι ἄλλαι παρανοήσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἐκφράσεων, κυρίων ὀνομάτων τῆς ἀρχαιότητος [58] κλπ. Πλὴν τῶν διαφορῶν τούτων παρατηροῦνται ἐπίσης καὶ διάφοροι προσθῆκαι, εἴτε ὁλοκλήρων ἐπεισοδίων ἐκτεταμένων [59], ἢ καὶ βραχυτέρων χωρίων [60], εἴτε ἀκέμη καὶ στίχων ληφθέντων ἐκ τοῦ Ὁμήρου [61], καθὼς καὶ γενεαλογικαὶ πληροφορίαι [62], μνεῖαι κυρίων ὀνομάτων βασιλέων [63], ἢ γυναικῶν [64], κλπ. Ἄλλαι διαφοραὶ συνίστανται εἰς ἀντικαταστάσεις κυρίων ὀνομάτων βασιλέων [65] ἢ οἰκογενειακῶν τοιούτων [66], ἢ εἰς παραλείψεις διαφόρων εἰδήσεων [67] ἢ καὶ ὁλοκλήρων χωρίων τοῦ κειμένου τῆς Κρυπτοφέρρης. Χαρακτηριστικὸν τέλος γνώρισμα τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος εἶναι καὶ οἱ ὑπὸ τύπον ἐπιγραφῶν προτασσόμενοι τῶν διαφόρων

A, 2058(1250), A 2150(1341), A 2204(1342), A 2412(1546), A 2439(1547), A 2670(1774), A 2720 (1775), A 3017(2052), A 3051(2054), A 3224(2226), A 3304(2227), A 3474 (2384), A 3552(2385), A 3852(2682), A 3835(2683), A 4198(2985), A 4222(2986), A 4437(3183). Τοῦ χειρογράφου Τραπεζοῦντος ἡ τύχη ἀγνοεῖται ἀπὸ τοῦ 1922.

57. Περὶ τῶν ἀπομιμήσεων ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς, πρβλ. δὲ καὶ ὑποσημ. 31. Παρανοήσεις χωρίων τοῦ Τατίου ὑπὸ τύπον παραδειγμάτων σημειοῦμεν τὰς κάτωθι: α) Κάλλος γὰρ ὀξύτερον τιτρώσκει βέλους (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 4). Πρβλ. σχετικῶς Κδ 272—280=Α 1088—1094 (1125—1131), ἰδίως βλέπε τὰς παραμορφώσεις ἐν παραλλαγαῖς Τ 1091 ἐξ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 1091 καὶ Α 1093. β) Ὁ δὲ παράδεισος ἄλσος ἦν μέγα τι χρῆμα (Τατ. Α', κεφ. 15). Πρβλ. Κδ 14 ἐξ.=Α 3908 (2704) καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. γ) Καθίσας οὖν αὐτὸν ἐπί τινος θώκου χαμαιζήλου (Τατ. Α', κεφ. 2). Πρβλ. Κε 64=Α 2549(1661) καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

58. Πρβλ. σχετικῶς π.χ. Κδ 199 πρὸς Α 1511(974) βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. Πρβλ. ἐπίσης Κζ 85 ἐξ. πρὸς Α 4020(2810) καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

59. Βλέπε σχετικῶς τὰ κάτωθι παραδείγματα: α) Τὰ περὶ μεταβάσεως τοῦ Διγενοῦς εἰς τὸ λῃσταρχεῖον ἐν Α 1566—1657 (1028—1092), πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 1565. β) τὴν διήγησιν τοῦ Διγενοῦς περὶ τῆς πάλης του μετὰ τοῦ Ἀγκύλα ἐν Α 3068—3120 (2071—2123), πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 3068.

60. Βλέπε σχετικῶς χωρίον Α 2326—2334 (1460—1468) καὶ ὑποσημ. Α 2330, ὡς καὶ χωρίον Α 3198—3203 (2199—2204) καὶ ὑποσημ. Α 3203.

61. Βλέπε σχετικῶς τὰς κάτωθι περιπτώσεις: α') Α 1018—1019 (504—505) πρβλ. καὶ ὑποσημ. 1018 ἐξ. β') Α 1808 (1220) καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. γ', Α 1833 (1244) καὶ ὑποσημ. Α 1827 ἐξ. δ') Α 3203 (2204) καὶ ὑποσημ. Α 3203.

62. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 489 (54) καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Τὸ ἀντίστοιχον χωρίον Κα 206 σιωπᾷ.

63. Βλέπε σχετικῶς περὶ Νικηφόρου ἐν Α 4344 (3107) καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Τὸ ἀντίστοιχον χωρίον Κζ 229 σιωπᾷ.

64. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1668 1103 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. περὶ Εὐδοκίας. Τὸ ἀντίστοιχ. χωρίον Κδ 253 σιωπᾷ. Ὡσαύτως πρβλ. σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 1565 καὶ Α 1674. Περὶ μνείας ὀνομάτων γυναικῶν, πρβλ. ἀκόμη καὶ τὰς ὑποσημ. Α 30 καὶ Α 68.

65. Ὁ ἐν Κδ 54 στρατηγὸς Ἀντάκινος μετατρέπεται εἰς Ἀνδρόνικον ἐν Α 1367 (834). Πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 1367. Ὁ βασιλεὺς Βασίλειος μετατρέπεται εἰς Ρωμανόν· πρβλ. σχετικῶς Κδ 56 καὶ Κδ 973=Α 1369 (836) καὶ Α 2343 (1477). Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 1368 καὶ Α 2342 ἐξ.

66. Πρβλ. σχετικῶς τὰ περὶ τῆς ἐκ μητρὸς μάμμης τοῦ Ἀκρίτου, ἥτις φέρεται ὡς Δούκισσα ἐν Κα 267, καὶ ἐν Α 492 (57) ἐκ γενεᾶς Κὺρ Μαγάστρων. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 492.

67. Παραλείπονται π.χ. τὰ περὶ θαυμάτων καὶ Ἁγ. Μανδηλίου. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κγ 138—154. Πρβλ καὶ ὑποσημ. Α 1032. Ὡσαύτως καὶ τὰ τοῦ ἱππικοῦ κατορθώματος καὶ φόνου λέοντος παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως, περὶ ὧν βλέπε ἐν Κδ 1051—1090. Πρβλ καὶ ὑποσημ. Α 2414.

κεφαλαίων τίτλοι, οἵτινες συντεταγμένοι εἰς πεζὸν παρουσιάζουσι ὑπὸ ἔποψιν γλώσσης διαφορὰς ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἔμμετρον κείμενον τῆς διασκευῆς ταύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ μεγίστας ἀναλογίας πρὸς τοὺς ὁμοίους τίτλους τῆς Πεζῆς διασκευῆς καὶ ὁμοιότητα γενικὴν πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο κείμενον [68].

Ἡ γλῶσσα ἐπίσης τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται ὁ διασκευαστὴς τοῦ κειμένου Τραπεζοῦντος διαφέρει κατὰ πολὺ τῆς διασκευῆς Κρυπτοφέρρης. Εἶναι πράγματι πολὺ ἁπλουστέρα ἐκείνης, δὲν προχωρεῖ ὅμως καὶ μέχρι τοῦ δημώδους ὕφους τοῦ Πτωχοπροδρόμου ἢ τοῦ Σπανέα, ἀλλ' ἀπεναντίας διατηρεῖ πολλὰ ἀρχαΐζοντα γνωρίσματα οὕτω δὲ ἡ διασκευὴ αὕτη εὑρίσκεται ἐγγύτερον πρὸς τὸ κείμενον, Κρυπτοφέρρης, ἢ ὅσον αἱ λοιπαὶ διασκευαὶ τῆς αὐτῆς ὁμάδος, ἤτοι τὸ Ἀθηναϊκὸν κείμενον καὶ τὸ Πεζόν.

Τὸ κείμενον Ἀθηνῶν. Τὸ χειρόγραφον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου ἀνήκει χρονολογικῶς εἰς τὸν 16ον αἰῶνα καὶ περιλαμβάνει ἐν ὅλῳ 4777 πολιτικοὺς στίχους [69]. Τὸ κείμενον τοῦτο παρουσιάζει ἐν τῷ ἐπὶ κεφαλῆς τίτλῳ αὐτοῦ Εὐστάθιόν τινα ὡς ποιητήν. [70] Ὁ τίτλος οὗτος δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ εὑρίσκετο καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κειμένου τῆς Τραπεζοῦντος ἐπίσης, ἴσως δὲ καὶ τοῦ Πεζοῦ κειμένου, ἂν αἱ διασκευαὶ αὗται ἐσῴζοντο πλήρεις. Ἐπίσης δὲν ἀποκλείεται ν' ἀναφέρεται τὸ ὄνομα Εὐστάθιος εἰς τὸν Μακρεμβολίτην, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Μακρεμβολίτης ὑπῆρξε πράγματι ὁ ποιητὴς τοῦ ἀρχικοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, τὸ ὁποῖον ἀνάγεται εἰς χρόνους ἀρχαιοτέρους τοῦ Μακρεμβολίτου, ἀλλ' οὐδὲ κἂν διασκευαστὴς νεωτέρου τινὸς κειμένου Ἀκριτικοῦ ἦτο δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ οὗτος, δι' οὓς λόγους ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐξετάσαμεν. [71] Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι διασκευαστής τις, καὶ δὴ ἐκεῖνος ἀκριβῶς, ὅστις ἐδανείσθη ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Μακρεμβολίτου τὰ ἐν τῷ κειμένῳ μας σχετικὰ χωρία, αὐτὸς ἴσως θὰ προσέθεσε καὶ τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου ὑπάρχοντα τίτλον, προφανῶς χάριν μείζονος κύρους καὶ πρὸς διαφήμισιν τῆς βιβλογραφικῆς του ἐπιχειρήσεως. [72] Θὰ συνέβη δηλ. ἐν προκειμένῳ ὅ,τι περίπου καὶ μὲ τὸν περίφημον «Χρονογράφον», τὸν ὁποῖον οἱ μεταγενέστεροι ἐκδόται ἀπέδωκαν εἰς Δωρόθεόν τινα ἐπίσκοπον Μονεμβασίας, πράγματι ὅμως μηδέποτε ὑπάρξαντα. [73]

Προσεκτικὴ μελέτη καὶ ἀντιπαραβολὴ τοῦ κειμένου τούτου πρὸς τὰς ἄλλας διασκευὰς ἀποδεικνύει ὅτι ὁ διασκευαστὴς ἔχων ὡς πρότυπον λογιώτερόν τι κείμενον καὶ δὴ στενώτατα συγγενὲς πρὸς τὸ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος, ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτο, δὲν ἦτο πάντοτε εἰς θέσιν νὰ τὸ ἐννοήσῃ ἀκριβῶς. Οὕτω ἐξηγοῦνται αἱ διάφοροι παρανοήσεις

68. Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιγραφαὶ προσετέθησαν ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει ληφθεῖσαι κατὰ προτίμησιν ἐκ τοῦ κειμένου Τραπεζοῦντος, ἢ ἐν ἐλλείψει ἐκ τῆς Πεζῆς διασκευῆς.

69. Ἡ γενομένη ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀντ. Μηλιαράκη ἀρίθμησις τοῦ χειρογράφου παρουσιάζει ἐκ παραδρομῆς ἕνα ἐπὶ πλέον στίχον. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 2005. Διετηρήθη ὅμως ἡ ἀρίθμησις ὡς εἶχε πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεων εἰς τὰς παραπομπάς.

70. Βλέπε σχετικῶς ἐν ἀρχῇ τοῦ κειμένου Α, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1.

71. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς, σελ. κα', ὡς καὶ ὑποσημ. 33 αὐτόθι.

72. Βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις, τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς, σελ. κβ', ὡς καὶ ὑποσημ. 34, αὐτόθι.

73. Περὶ «Χρονογράφου» ἢ Ψευδοδωροθέου βλέπε ἐν Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος, τίτλ. 50. Βλέπε ὡσαύτως περιοδ. «Ἑλληνικὰ» Α', ἀριθ. 1, σελ. 45 ἑξ. καὶ ἐν Ἀδαμαντίου, Τὰ Χρονικὰ τοῦ Μορέως. Πλήρη βιβλιογραφικὴν παραπομπὴν τοῦ ἔργου τοῦ Ἀδαμαντίου βλέπε ἐν Χρονικῷ Μορέως, Π. Καλονάρου (Βιβλιογραφία, σελ. κα', τίτλ 45).

καὶ ἄλλαι περίεργοι ἐκφράσεις, αἵτινες ἐνίοτε φθάνουν μέχρι τοῦ κωμικοῦ, [74] ὡς καὶ αἱ ἐκ τοιούτων παρανοήσεων προκύψασαι προσθῆκαι ἢ ἀλλοιώσεις χωρίων, [75] αἱ ἀτυχεῖς καὶ μηδὲν λέγουσαι παραφράσεις, αἱ διάφοροι ἀσυνταξίαι καὶ οἱ μακαρονισμοί. [76] Δὲν λείπουν ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦτο αἱ ἀλλοιώσεις κυρίων ὀνομάτων [77] καθὼς καὶ αἱ ἀσυναρτησίαι ὁλοκλήρων χωρίων ἐκτεταμένων. [78] Αἱ τελευταῖαι αὗται μάλιστα ἐνδέχεται νὰ ὀφείλωνται εἰς μεταγενέστερον ἀντιγραφέα ζηλώσαντα δάφνας ποιητοῦ. Τὰ τοιούτου εἴδους δὲ ἀβλεπτήματα καὶ ἡ ἐν γένει ἀκαταστασία τοῦ κειμένου παρατηροῦνται περισσότερον ἀπὸ τοῦ ἕκτου ἰδίως λόγου καὶ ἐφεξῆς, θάνουν δὲ εἰς τὸ ἀπροχώρητον ἐν Α 3304—3353 [79].

Παρ' ὅλα ταῦτα τὸ κείμενον Ἀθηνῶν παρουσιάζει ἀρκετὰ νέα στοιχεῖα [80] καὶ πολλὰ ἄξια λόγου πλεονεκτήματα. Οὕτω ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν διασκευὴν Τραπεζοῦντος τὸ κείμενον τοῦτο καὶ πολὺ πληρέστερον [81] εἶναι, καὶ ὑπὸ γλωσσικὴν ἔποψιν σαφέστερον, δύναται δὲ μὲ μερικὰς καταλλήλους συμπληρώσεις τῇ βοηθείᾳ τῶν ἄλλων κειμένων νὰ ληφθῇ κατὰ προτίμησιν καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία πρὸς μελέτην τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους.

Τὸ κείμενον Ἐσκοριάλ. Ἀποτελούμενον ἀπὸ 1867 στίχους καὶ ἀνῆκον χρονολογικῶς εἰς τὸν 16ον αἰῶνα [82] τὸ κείμενον τοῦτο εἶναι τὸ τελευταῖον ἀνακαλυφθέν, τὸ πλέον ἀκανθῶδες καὶ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὁποίου ἐγένοντο αἱ περισσότεραι συζητήσεις περὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους.

Ὅταν τῷ 1904 ἀνευρέθη τὸ χειρόγραφον, ὁ Κρουμβάχερ προκατειλημμένος προφανῶς λόγῳ τῆς τότε ἐνεργοῦ ἀναμίξεως του εἰς τὸ γλωσσικόν μας ζήτημα, ἔσπευσε ἐπάνω εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν του ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης, νὰ διακηρύξῃ ὅτι μόνη ἡ νεωστὶ ἀνακαλυφθεῖσα αὕτη διασκευὴ τοῦ Ἐσκοριὰλ διέσωσε τὴν γνησιωτέραν παράδοσιν καὶ ὅτι ἡ πλήρης δημοσίευσις τοῦ κειμένου τούτου θὰ χύσῃ νέον φῶς εἰς τὸ ὅλον ζήτημα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους καὶ θ' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ἀρχικὸν κείμενον ἦτο συντεταγμένον εἰς δημώδη γλῶσσαν [83].

74. Βλέπε σχετικῶς ἐπὶ παραδείγματι: α) ἐν Α 424=Κα 223=Π 321, 22. Πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 424. β) ἐν Α 1842 καὶ ὑποσημ.=Κδ 398 ἑξ.=Ε 836. γ) Α 2400 (1570), βλέπε καὶ γραφὰς στίχων Α 2460 ἑξ. αὐτόθι.

75. Βλέπε πρόσθετον χωρίον Α 4390—4406 περὶ θανάτου, πρβλ. δὲ καὶ Α 4389 (3150) καὶ Π 406, 31 ἑξ., ὡς καὶ ὑποσημ. Α 4389, Α 4397 καὶ Α 4407 ἑξ.

76. Πρβλ. Α 2621—2626 (1728—1731)=Κε 130—132. Ὡσαύτως πρβλ. Α 1475—1476 (938—939)=Κδ 165—166 καὶ σχετικὰς γραφὰς Α 1475 ἑξ.

77. Πρβλ. χωρίον Α 17, ἔνθα ὁ Ἀαρὼν Ἀνδρόνικος φέρεται ὡς βασιλεύς. Βλέπε καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Τὸ πρόσωπον τοῦτο φέρεται ὡς στρατηγὸς Ἀντάκινος ἐν τῇ διασκευῇ Κ. Πρβλ σχετικῶς Κα 62—63 καὶ Κδ 54. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 489, Α 1367.

78. Σχετικῶς βλέπε χωρία: α) Α 250—279, πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 250 καὶ Α 261. β) ἐν Α 3850—3879, πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 3859 ἑξ.

79. Σχετικῶς βλέπε ἐν Α 2610—2613, ἰδίως δὲ βλέπε χωρία Α 3304—3353 καὶ σχετικὰς γραφὰς καὶ δὴ ἐν σελ. 184 τοῦ παρόντος τόμου, ἀπὸ Α 3322 καὶ ἑξ.

80. Σχετικῶς βλέπε χωρία: α΄) Α 1—29. Τὸ χωρίον τοῦτο οὐδαμοῦ ἀλλοῦ ἀπαντᾷ. β΄) Α 41—123, περὶ ἀστρολ. μαντείας καὶ οἰκοδομήσεως παλατίου. Πρβλ. καὶ Π 313,7 ἑξ. γ΄) Τὰ τῆς εἰκόνος τοῦ Ἔρωτος καὶ δουλογραφήσεως ἐν Α 162—249. Πρβλ. καὶ Π 315,22 ἑξ. δ΄) τὴν ἐκ τῆς Ὀδυσ. μίμησιν ἐν Α 295=Π 318,7. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 294. ε΄) Τὰ περὶ ἐκστρατείας εἰς Ἀχαΐαν ἐν Α 2419=Π 364,31 ἑξ. Βλέπε καὶ ὑποσημ. 2419.

81. Διὰ τὴν ἀκρίβειαν μία μόνον σπουδαία παράλειψις ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν διασκευὴν Τραπεζοῦντος σημειοῦται εἰς τὸ κείμενον Ἀθηνῶν, ἥτις ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει συνεπληρώθη. Βλέπε σχετικῶς μετὰ τὸν στίχ. Α 1399, χωρία (865—890) καὶ ὑποσημ. Α 1399.

82. Ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ χρονολόγησιν τοῦ χειρογρ. δὲν ὑπάρχει πλήρης συμφωνία. Ὁ Κρουμβάχερ θεωρεῖ τοῦτο μᾶλλον τοῦ 16ου αἰῶνος, ὁ δὲ Ξανθουδίδης τοῦ 15ου. Ἴσως ἡ ἀρχικὴ μορφὴ τῆς διασκευῆς νὰ εἶναι τοῦ 14ου αἰῶνος. Βλέπε σχετικῶς Ξανθουδ. σελ. 526 καὶ Lambert ἐν Λυβιστρ. σελ. 49.

83. **Krumbacher, Eine neue Handschrift** κλπ. σελ. 340. Βλέπε σχετικῶς ἐν τῇ

Ἔκτοτε παρῆλθον τριάκοντα πέντε ἔτη καὶ μαζὺ μὲ αὐτὰ αἱ προκαταλήψεις καὶ οἱ ἐνθουσιασμοὶ ἐξητμίσθησαν, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἐδημοσιεύθη καὶ ὁλόκληρον τὸ κείμενον Ἐσκοριάλ, ἐγράφησαν πολλαὶ κρίσεις καὶ μελέται σχετικαί, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ σημειωθῇ σπουδαία πρόοδος εἰς τὸ ὅλον ζήτημα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους.

Ἁπλῆ σύγκρισις τοῦ τέλους τοῦ κειμένου τούτου πρὸς τὰς ἄλλας διασκευὰς ἀποδεικνύει ὅτι ἡ δημώδης μορφὴ τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ ποίημα δὲν εἶναι πηγαία καὶ ἐκ κατασκευῆς, ἀλλὰ καθαρῶς ἐπιφανειακὴ καὶ ὅτι βάσις τοῦ κειμένου ὑπῆρξαν λογιώτερα πρότυπα [84].

Εἰδικῶς τὸ χργρ. Ἐσκοριὰλ εἶναι πιθανὸν ν' ἀπέρρευσεν ἐκ κακῆς ὑπαγορεύσεως κειμένου τινος ἀρτιωτέρου μέν, ἀλλὰ λαϊκοῦ ἐπίσης καὶ ἐπιτόμου, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐκυκλοφόρουν εἰς ἄλλους καιροὺς μεταξὺ τῶν ἀγραμμάτων ποιητάρηδων καὶ τραγουδιστῶν, οἵτινες εἶχον τὸ χάρισμα νὰ ἐνθυμοῦνται ἀπὸ μνήμης χιλιάδας στίχων.

Οὕτω καὶ μόνον δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι μερικὰ ἐκ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ κειμένου τούτου, οὗτινος ἡ παράδοσις εἶναι τόσον οἰκτρά, ὥστε ἡ ἀποκατάστασίς του εἰς ἀνεκτήν πως μορφὴν ν' ἀποβαίνῃ δυσχερεστάτη. Καὶ τὸ κείμενον τοῦτο εἶναι ἐπίσης ἀκέφαλον καὶ κολοβὸν παρουσιάζει δὲ πλεῖστα ἐσωτερικὰ χάσματα καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα ἀταξίαν περὶ τὴν σειρὰν τῶν στίχων [85].

Περὶ τῆς διασκευῆς Ἐσκοριὰλ ἐλέχθησαν πολλὰ τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατά. Οἱ θιασῶται της τὴν ἐθεώρησαν ἄμεσον καὶ γνησιωτάτην ἀπόγονον τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου ἄλλοι δὲ ὡς ἁπλοῦν βιβλιάριον, τὸ ὁποῖον δὲν προάγει οὐδαμῶς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. [86] Τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές, διότι ἀπεναντίας τὸ κείμενον τοῦτο προσφέρει πολυτίμους ὑπηρεσίας, λόγῳ ἀκριβῶς τῶν ἐλαττωμάτων του. Ἐλέχθη ἐπίσης ὅτι τὸ κείμενον Ἐσκοριὰλ πλησιάζει πρὸς τὴν διασκευὴν Ἀθηνῶν καὶ ὅτι εἰς τὸ τέλος διαφέρει ταύτης, ὅτι δὲ ὁ στιχουργὸς αὐτοῦ δανείζεται πολλὰ ἀπὸ τὰ δημώδη ᾄσματα. [87] Ἀληθὲς εἶναι ὅτι εἰς τὸ κείμενον Ἐσκοριὰλ παρατηροῦνται ἐνίοτε ἀναλογίαι τινὲς πρὸς τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης. [88] Ἀσυγκρίτως περισσότεραι ὅμως, ἢ μᾶλλον ἀμέτρητοι εἶναι αἱ ὁμοιότητες πρὸς τὸ κείμενον Τραπεζοῦντος, αἵτινες καὶ εἶναι χαρακτηριστικώταται. [89] Ὡς

Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος τόμου, τίτλ. 7. Δύο ἔτη πρότερον ὁ Κρουμβάχερ εἶχε γράψει ὁλόκληρον βιβλίον περὶ τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητήματος: Das Problem der neugriechischen Schriftsprache, Μόναχον 1902 μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μετ' ἀπαντήσεως τοῦ Χατζιδάκη: Τὸ πρόβλημα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γραφομένης, Ἀθῆναι 1905.

84. Πρβλ. σχετικῶς τὸ τέλος τοῦ κειμένου Ε 1811—1867 πρὸς Α 4609—4615 καὶ Κη 181—186, ὡς καὶ Κη 198.

85. Παραλείπονται ἐπεισόδια σημαντικὰ καθὼς καὶ ἄλλα ἐκτεταμένα χωρία. Π.χ. α΄) τὰ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ βασιλέως. Πρβλ. Α 2342—2420 (1476—1546) πρὸς Ε 1086. β΄) Ὁλόκληρος ὁ στ΄ λόγος, ἤτοι τὰ περὶ τῆς κόρης τοῦ Ἀπλορράβδου, Α 2444—2810 (1555—1855). Πρβλ. Ε 1086. γ΄) Τὰ μετὰ θάνατον τοῦ Διγενοῦς ἐν Α 4615 ἑξ. καὶ Κη 198 ἑξ. πρβλ. Ε 1867. Ἐκ τῆς γενικῆς ἀκαταστασίας τοῦ κειμένου σημειοῦμεν μίαν προσωπικὴν ἡμῶν προσπάθειαν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς φυσικῆς σειρᾶς τῶν στίχων ὡς ἑξῆς: Ε 609+(Ε 702—741)+(Ε 610—619)+(Ε 742—794)+(Ε 620—701)+Ε 795 ἑξ.

86. Πρβλ. Ξανθουδ. 524 καὶ Καρολίδην Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ΄ 330.

87. **Krumbacher Eine Handschrift** κλπ., ἔνθ' ἀνωτέρω καὶ Ξανθουδ. σελ. 525.

88. Πρβλ. α΄) Ε 500. Μίμησις ἀπὸ Κδ 550, διαφορὰ ἀπὸ Α 3552. β΄) Ε 770=Κδ 127, διαφ. Α 1434. γ΄) Ε 776=Κδ 135, διαφ. Α 1444 (907). δ΄) Ε 844. Παρανόησις ἀπὸ Κδ 407, διαφ. Α 1849. ε΄) Ε 1345. Παρανόησις ἀπὸ Κστ 346, διαφ. Α 3294. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 3294.

89. Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ἐλαχίστας ἐκ τῶν ὁμοιοτήτων τούτων π.χ. Πρβλ. α΄) Ε 82 ἑξ.=Α 437 (2) ἑξ., διαφ. Κα 231 ἑξ. β΄) Ε 138 ἑξ.=Α 492 (57) ἑξ., διαφ. Κα 267, βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 492 ἑξ. γ΄) Ε 1158=Α 2967 καὶ Α 2979 (2003 καὶ 2014), διαφ. Κδ 129, βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 2979. δ΄) Ε 630—701=Α 1585—1651 (1047—1086) τὰ περὶ μεταβάσεως

πρὸς τὰς ἀναλογίας μὲ τὸ 'Αθηναϊκὸν κείμενον αὗται δὲν ὀφείλονται εἰς ἀμέσους σχέσεις τῶν δύο διασκευῶν, ἀλλὰ πρόκειται μᾶλλον περὶ ὁμοιοτήτων διαπιστωθεισῶν ἐπὶ χωρίων, ὧν τὰ ἀντίστοιχα ἔτυχε νὰ λείπουν ἐκ τοῦ κειμένου Τραπεζοῦντος καὶ τὰ ὁποῖα, ἂν ἐσῴζοντο, θὰ ἦσαν ὅμοια. [90] Εἰς ταῦτα δέον ἀκόμη νὰ προστεθῶσι καὶ παρανοήσεις τινὲς ἐκ χωρίων τοῦ 'Ομήρου καὶ τοῦ 'Αχιλλ. Τατίου, [91] ὧν ἡ παρουσία καὶ μόνη ἐντὸς τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς ταύτης τῆς θεωρουμένης κατ' ἐξοχὴν δημώδους εἶναι στοιχεῖα ἐπαρκῆ καὶ ἱκανὰ ν' ἀνατρέψωσι τὴν δοξασίαν ὅτι δῆθεν τὸ κείμενον τοῦτο εἶναι πηγαίας καὶ ἀκραιφνῶς λαϊκῆς προελεύσεως.

'Ως πρὸς τὸ λεχθὲν ὅτι ὁ διασκευαστὴς τοῦ κειμένου τούτου ἐμιμήθη εἰς ἀρκετὰ σημεῖα θέματα καὶ ἰδέας γνωστὰς ἐκ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων, τοῦτο δὲν εἶναι βεβαίως ἐντελῶς ἀπίθανον, πιθανώτατον ὅμως, ἢ μᾶλλον βέβαιον εἶναι ὅτι πολλὰ 'Ακριτικὰ καὶ ἄλλα ᾄσματα θεωρούμενα πηγαῖα ἀπέρρευσαν ἐκ τῆς δημώδους διασκευῆς τοῦ Ἔπους, ἤτοι ἐκ κειμένου ἀρτιωτέρου μὲν καὶ πληρεστέρου ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον, ἀλλὰ πάντως ἐγγύτατα προσκειμένου πρὸς τὸ τοῦ 'Εσκοριάλ.

'Ανεξαρτήτως ὅμως τῶν ἀνωτέρω καὶ παρὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐλαττωμάτων, τὰ ὁποῖα καθιστᾷ αἰσθητότερα καὶ ἡ πλήρης ἀκαταστασία τοῦ μέτρου, τὸ κείμενον 'Εσκοριὰλ παρέχει εἴς τινας περιπτώσεις τὸ ὀρθότερον νόημα, [92] παρέχει δὲ ἐπίσης καὶ ἀρκετὰ νέα στοιχεῖα [93] ἄξια προσοχῆς, τὰ ὁποῖα καὶ μόνα θὰ ἤρκουν διὰ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ διασκευὴ αὕτη καὶ θετικῶς ἀκόμη χρησιμωτάτη.

Τὸ πεζὸν κείμενον [94]**.** Τὸ χειρόγραφον τοῦ ἐν Ἄνδρῳ καὶ ὑπὸ τοῦ

τοῦ Διγενοῦς εἰς τὸ ἄντρον τῶν λῃστῶν, ἅτινα παραλείπονται ἐν Κα 253 ἑξ. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 1599 ἑξ.

90. Σημειοῦμεν ἐπίσης ἐλαχίστας ἐκ τῶν τοιούτων ἀναλογιῶν: α') Ε 1 ἑξ.=Α 324, πρβλ. καὶ Π 318,29 ἑξ., διαφ. Κα 76 ἑξ. β') Ε 10 ἑξ.=Α 338 ἑξ., πρβλ. Π 319,7 ἑξ., διαφ. Κα 161 ἑξ. γ') Ε 839 ἑξ.=Α 1844 ἑξ. ὁμοία σχεδὸν παρανόησις. Πρβλ. καὶ Π 354,4 ἑξ., διαφ Κδ 401 ἑξ. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 1842. δ') Ε 891=Α 1921, πρβλ. Π 355,31 ἑξ., διαφ. Κδ 477, βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 1921 ε') Ε 900=Α 1941, πρβλ. Π 356,12, διαφ. Κδ 516 κλπ.

91. Παρανοήσεις ἐκ τοῦ 'Ομήρου: α') Ε 828, πρβλ. πρὸς Α 1833 (1244), διαφ. Κδ 399 ἔνθα ἡ μνεία ἐλλείπει. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 1827. β') Ε 1285, πρβλ. πρὸς Α 3203 (2204), διαφ. Κστ. 270, ἔνθα τὸ χωρίον ἐλλείπει. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 3203. Παρανοήσεις ἐκ τοῦ Τατίου εἰς τὰ περὶ κατασκευῆς παραδείσου: α) Ε 1628 ἑξ.=Α 3905 (2703) ἑξ.=Κζ 13 ἑξ. πρὸς Τάτ. Α', κεφ. 15. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 3906 ἑξ. β') «ἐποίησε περίχωρον καὶ ὡραῖον γὰρ χωρίον» Ε 1629=Α 3912 (2710), διαφ. Κζ 16, ἔνθα παραλείπεται ἡ ἀντίστοιχος φράσις. Πρόκειται περὶ ἀπομιμήσεως ἐκ τοῦ 'Αχιλλ. Τατ. Α' 15. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 3906. γ') «τὰ φύλλα του εἶναι πράσινα καὶ κόκκινον τὸ ἄνθος καὶ ὁ καρπός του εἶναι μόσχος» Ε 1642 καὶ Ε 1644=«ὁ καρπὸς ὡραίαν εἶχε τὴν ἄνθην (Τάτ. Α' κεφ. 15), πρβλ. Α 3916(2714) ἑξ. καὶ Κζ 22 ἑξ., ἔνθα διαφοραί. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 2836, ἔνθα παρατίθεται τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Τατ. δ') «ἐκρέμασε χρυσόκλημαν εἰς τοῦ δενδροῦ τοὺς κλώνους καὶ ἔχουν ὡραίους ψιττακούς» κλπ. Ε 1657—1658=«ὁ ψιττακὸς περὶ δένδρον κρεμάμενος» (Τατ. Α', κεφ. 15). Πρβλ. Α 3924 (2722) ἑξ., Κζ 39. Βλέπε ὡσαύτως ὑποσημ. Α 3923, ὡς καὶ ἀνάλογον χωρίον Α 2855(1896) ἑξ. καὶ ὑποσημ. Α 2836 ἑξ.

92. Πρβλ. π.χ. Ε 269 χατζιροφαγοῦσα, πρὸς Α 663(208) καὶ Κβ 82. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 663. 'Ωσαύτως πρβλ. Ε 700 πρὸς Α 1650 (1085), βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 1650.

93. 'Εκ τῶν στοιχείων τούτων σημειοῦνται ἐλάχιστα: α) Ε 206 μεταφορὰ τῆς κόρης εἰς τὸ κλουβίν, πρβλ. Α 596(158) ἑξ. καὶ Κβ 27, ἔνθα ἡ λεπτομέρεια αὕτη δὲν ἀπαντᾷ. β') 'Η μεταμόρφωσις τοῦ δράκοντος μὲ τρεῖς κεφαλάς, γέροντος, νεωτέρου καὶ ὄφεως ἐν Ε 1109 ἑξ. Πρβλ. Α 2902(1942) ἑξ. καὶ Κστ 65, ἔνθα ἡ λεπτομέρεια λείπει. Πρβλ σχετικῶς Λύβιστρ. 293 ἑξ. γ') Τὰ περὶ κατασκευῆς γεφύρας καὶ τάφου ἐν τῷ Εὐφράτῃ, Ε 1690 ἑξ. Πρβλ. Α 4629 καὶ Κη 237. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 4629. δ') Τὰ περὶ προσκλήσεως τῶν ἀγούρων ὑπὸ τοῦ ἑτοιμοθανάτου Διγενοῦς καὶ διηγήσεως εἰς αὐτούς, Ε 1707 ἑξ. Πρβλ. Α 4425(3171) ἑξ. καὶ Κη 69. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 4425.

94. Βλέπε σχετικῶς ἐν Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος, τίτλ. 9, ὡς καὶ βραχυγραφίαν Π ἐν σελ. 6 τοῦ παρόντος τόμου.

ἱστοριοδίφου Δημ. Πασχάλη εὑρεθέντος Πεζοῦ κειμένου φέρεται χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1623, κατὰ σχετικὴν ἐν αὐτῷ μνείαν, ἐν ᾗ δηλοῦται ἀκόμη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γράφαντος. [95]

Περὶ τοῦ κειμένου τούτου τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ μοναδικὴ γνωστὴ μέχρι σήμερον πεζὴ διασκευὴ τοῦ Ἔπους ἐγράφησαν διάφοροι γνῶμαι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὅτι τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἐν Ἄνδρῳ ἐπίσης εὑρεθὲν καὶ ὑπὸ τοῦ Μηλιαράκη τὸ πρῶτον δημοσιευθὲν 'Αθηναϊκὸν κείμενον. 'Αφ' ἑτέρου δὲ ἐγράφη ὅτι τὰ δύο κείμενα 'Αθηναϊκὸν καὶ Πεζὸν εἶναι ἐν πολλοῖς τοσοῦτον παρεμφερῆ, ὥστε γεννᾶται πρὸς στιγμὴν ἡ ὑπόνοια ὅτι τὸ Πεζὸν κείμενον προῆλθεν ἐκ τοῦ 'Αθηναϊκοῦ καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ ἰδίου ἀκριβῶς χειρογράφου. [96]

'Επισταμένη μελέτη καὶ ἀντιπαραβολὴ τοῦ Πεζοῦ κειμένου πρὸς τὰς λοιπὰς διασκευὰς ἀποδεικνύει ἐντελῶς ἀστηρίκτους τὰς ἀνωτέρω ἀπόψεις διαπιστοῦται δὲ ὅτι ἡ Πεζὴ αὕτη διασκευὴ εἶναι παράφρασις εἰς τὴν 'Απλοελληνικὴν προερχομένη ἐκ κειμένου λογιωτέρου καὶ πλήρους, ἀλλὰ καθ' ὅλα σχεδὸν ὁμοίου πρὸς τὸ τῆς Τραπεζοῦντος [97].

'Η παράφρασις αὕτη, ἥτις, παρὰ τὰ ἐνίοτε παρατηρούμενα σφάλματα [98], εἶναι πολλάκις πολὺ ἀκριβέστερα τοῦ 'Αθηναϊκοῦ κειμένου καὶ λίαν διαφωτιστικὴ [99], συμφωνεῖ πρὸς τὴν διασκευὴν Τραπεζοῦντος, ἀκόμη καὶ ὡς πρὸς τοὺς ὑπὸ τύπον ἐπιγραφῶν προτασσομένους τῶν διαφόρων κεφαλαίων τίτλους, [100] ἀπεναντίας δὲ παραλείπει τὰ ἀσυνάρτητα ἐκεῖνα χωρία τοῦ 'Αθηναϊκοῦ κειμένου, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις. [101]

'Ανεξαρτήτως ὅμως τῶν ἀνωτέρω τὸ κείμενον τῆς Πεζῆς διασκευῆς παρουσιάζει χάσματά τινα λόγῳ ἐλλείψεως φύλλων τοῦ χειρογράφου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπίσης καὶ τοῦτο ἀκέφαλον. [102]

Τὸ κείμενον τῆς 'Οξφόρδης. Τὸ κείμενον τοῦτο συνετάχθη τῷ 1670 ὑπὸ Χίου, ἱερομονάχου 'Ιγνατίου Πετρίτζη, διεσώθη δὴ ἐν αὐτογράφῳ ἐναποκειμένῳ εἰς Κολλέγιον Lincoln τῆς 'Οξφόρδης [103]. 'Η διασκευὴ Πετρίτζη εἶναι ἔμμετρος καὶ ὁμοιοκατάληκτος, πλήρης δὲ νεωτερισμῶν καὶ μετατροπῶν. 'Επομένως τὸ κείμενον τοῦτο δὲν παρουσιάζει ἀπὸ φιλολογικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀπόψεως σπουδαίαν σημασίαν [104].

Ἄλλα κείμενα. 'Εκ τοῦ πλήθους τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων τόσων καὶ τοσούτων διαφερόντων μεταξὺ τῶν κειμένων εἶναι φανερὸν ὅτι τὸ 'Ακριτ. ἔπος ἦτο ἄλλοτε λίαν διαδεδομένον. Εἶναι μάλιστα βέ-

95. 'Ο γράψας ὀνομάζεται Μελέτιος Βλαστός. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Θ' σελ. 312.

96. Βλέπε σχετικῶς Ν. Πολίτου, Περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἔπους ἐν Λαογρ. Συμμ. Α' 239, ὑποσημ. 1. Βλέπε ὡσαύτως σχετικὴν βιβλιοκρισίαν Hesseling ἐν Byzantion IV (1929), σελ. 172.

97. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 250 ἑξ.

98. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 390, Α 1410, Α 1650 κλπ.

99. Αἱ πλεῖσται ἑρμηνεῖαι εἶναι κατὰ πολὺ ὀρθότεραι τοῦ 'Αθηναϊκοῦ κειμένου. Βλέπε σχετικῶς π.χ. ὑποσημ. Α 345, Α 1842, Α 2062, Α 2457, Α 2787, Α 3334, Α 3345, Α 3472, Α 3558, (2391), Α 4387.

100. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς, σελ. κστ' καὶ κζ', ὡς καὶ ὑποσημ. (68) αὐτόθι.

101. Βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς, σελ. κη' ὡς καὶ ὑποσημ. 78, αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ εἰς τὸ κείμενον τοῦ παρόντος τόμου ὑποσημ. Α 250 καὶ Α 3859.

102. Περὶ τῶν ἐν τῇ πεζῇ διασκευῇ ὑπαρχόντων χασμάτων βλέπε ὑποσημ. Α 29, Α 250, Α 873, Α 2128, Α 3852 καὶ Α 4717.

103. Βλέπε σχετικῶς ἐν Βιβλιογραφίᾳ, τίτλ. 3, ὡς καὶ βραχυγραφίας: Ο καὶ Romans, σελ. 6 καὶ 9 τοῦ παρόντος τόμου.

104. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 599. Α 1220, Α 1401, Α 1633, Α 1665, Α 1907, Α 1927, Α 2298, Α 3818 κλπ.

βαιον ὅτι καὶ ἄλλα ἀκόμη χειρόγραφα εὑρισκόμενα εἰς τὰ ὑπόγεια μοναστηρίων, βιβλιοθηκῶν ἢ ἀρχείων ἀναμένουν τὸν ἐρευνητήν, ὅστις θὰ τὰ φέρῃ εἰς φῶς.

Σχετικῶς ὑπάρχουν δύο συγκεκριμέναι εἰδήσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία παρέχεται ὑπὸ τοῦ Σάββα Ἰωαννίδου, [105] ἡ δὲ ἄλλη, ἡ καὶ θετικωτέρα καὶ πληρεστέρα, ὑπὸ τοῦ Δαπόντε, τοῦ πολυγραφοτάτου ἐκείνου καὶ περιεργοτάτου ποιητοῦ καὶ χρονογράφου τοῦ 18ου αἰῶνος, ὅστις ἀπὸ τῶν ἀξιωμάτων τοῦ πρώτου γραμματέως καὶ καμινάρη τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας μετέπεσεν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ τέλος ἐγένετο μοναχός. [106]

Διατρίβων εἰς τὴν μονὴν Ξηροποτάμου, ἔνθα ἔγραφε καί τινα τῶν ἔργων του ὁ Δαπόντες ἀνέγνωσεν ἐκεῖ δύο διάφορα κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, ἐσκέφθη δὲ μάλιστα νὰ προετοιμάσῃ καὶ οὗτος μίαν νέαν ἔμμετρον καὶ προφανῶς ὁμοιοκατάληκτον διασκευὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ Πετρίτζη. Τοῦτο ἀναφέρει ἐν τῷ ἀνεκδότῳ εἰσέτι παραμένοντι ἔργῳ του «Βίβλος Βασιλειῶν», εἰς τὸ σημεῖον ἔνθα κάμνει μνείαν τοῦ βασιλέως Ρωμανοῦ.

Τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα ἔχει ὡς ἀκολούθως: [107]

Ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἦτον ὁ ἀντρειωμένος
Βασίλειος ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης ξακουσμένος·
Σουλτάνος ὁ πατέρας του ἦτον τοῦ Μισηρίου,
χριστιανὴ ἡ μάνα του καὶ δούλη τοῦ Κυρίου,
αὐθέντης δὲ ὁ πάππος του εἰς τὴν Καππαδοκίαν,
χριστιανός, Ἀνδρόνικος εἰς τὴν ὀνομασίαν.
Ἄννα δὲ ἡ γυναῖκά του, πολλὰ εὐμορφωτάτη
καὶ ἀπὸ γένος εὐγενές, βασιλικὸν ἐκράτει.
Εἶχασι δὲ πέντε υἱούς, δὲν εἶχα θυγατέρα,
καὶ δι' αὐτὸ πρὸς τὸν Θεὸν δέουνταν νύχτα-μέρα.
Σὰν ἐγκαστρώθ' ἡ Ἄννα δέ, Ἀνδρόνικος προστάζει,
τοὺς ἀστρολόγους καὶ σοφοὺς στοῦ λόγου του συνάζει
τί παιδὶ κάνει νὰ ἰδοῦν· κόρην φρονιμωτάτην
οἱ ἀστρολόγοι εἴπασι καὶ πανευμορφωτάτην.
Αἰγύπτου δὲ ὁ Ἀμηρᾶς μέλλει νὰ τὴν ἁρπάξῃ,
χριστιανὸς θέλει γενῇ, τὴν πίστιν του ν' ἀλλάξῃ.
Πρόσταξε ὅμως νὰ γενῇ παλάτιον ὡραῖον
καὶ ἂς καθίσῃ εἰς αὐτὸ ἀπὸ μικρὸ καὶ νέον.
Καὶ ἔτζι ἐγεννήθηκεν ἡ κόρη κ' ἐβαπτίσθη,
Εἰρήνη ὠνομάσθηκε καὶ ἀπεγαλακτίσθη
κ' εἰς τὸ παλάτι βάλθηκε· κ' εἶναι τοῦ Βασιλείου
μήτηρ αὐτὴ καὶ τὰ ἑξῆς ἐκείνου τοῦ ἀνδρείου.
Ἡ ἱστορία του πολλὴ εἶναι καὶ πλατυτάτη,
ὅμως ἀξιοθαύμαστη, ζάχαρη γλυκυτάτη.
Εἶναι βιβλίο καθαυτό, ὀκτὼ ἢ δέκα κόλλες
καὶ τὲς ἀνδραγαθίες του τὲς περιέχει ὅλες.

105. Ὁ Σάββας Ἰωαννίδης βεβαιοῖ ὅτι κατὰ δήλωσιν γενομένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Μόρτμαν ὑπῆρχε καὶ ἄλλον κείμενον πεζὸν περὶ τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου. Πρβλ. Σάββα Ἰωαννίδου, Ἔπος μεσαιωνικόν, σελ. 22. Βλέπε καὶ Βιβλιογραφίαν παρόντος τόμου τίτλ. 2.

106. Περὶ Δαπόντε βλέπε, α') ἐν Σαθα Νεοελλ. Φιλολογίας Ἀθῆναι 1868, σελ. 501—505, β.) Ζαβίρα, Ν. Ἑλλὰς ἢ Ἑλλην. Θέατρον, σελ. 388—393, γ') Σάθα, Μεσαιων. Βιβλιοθήκης τόμ. Γ', σελ. κη'—ξθ' καὶ δ') Ν. Ἑλληνομνημ. Λάμπρου Β', σελ. 337, ὡς καὶ ἐν τῷ Εὑρετηρίῳ αὐτοῦ.

107. Τὸ ἀπόσπασμα ἀνεκάλυψε πρῶτος ὁ Μαν. Γεδεών, ἐδημοσίευσε δὲ ὁ Λάμπρος. Βλέπε σχετικῶς ἐν Romans, σελ. XCIX—C. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς σελ. ιστ'.

Δύο λογιῶν τὸ εἶδ' αὐτό, μὲ εἰκονογραφίες
τῶν ἀνδραγαθημάτων του, καὶ δίχως ζωγραφίες.
Εἰς ὀκτὼ λόγους δὲ αὐτὸ εἶναι διῃρημένο,
δυσκολοεύρετο πολλὰ εἶναι καὶ ζητημένο.
Πεντάστιχο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κάθε λόγου ἔχει
καὶ τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ τοῦ λόγου περιέχει.
Καὶ ὅλα δὲ τὰ χείρισια· δὲν εἶδα τυπωμένον,
στὸν τύπον, καθὼς φαίνεται, δὲν βρίσκεται βαλμένον.
Τύπωσαν Ἐρωτόκριτον, Σωσσάνναν, Ἐρωφίλη
καὶ ἄλλα, καὶ δὲν τύπωσαν, κρῖμα, καὶ τὸν Βασίλη.
Ζωὴν ἂν ἔχω ἐκ Θεοῦ, θέλω μὲ στιχουργίαν
νὰ τὸν συνθέσω καὶ αὐτόν, κ' εὐθὺς στὴν Βενετίαν.
Χαρὰ στὸν σταμπαδοῦρον δὲ ὁπού τονε σταμπάρῃ,
ὅτι πολὺ διάφορον κι' ὄνομα θέλει πάρει

Τὰ μεταγενέστερα Ἀκριτικὰ ᾄσματα. Ἐνῷ τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος ὑπὸ τὰς διαφόρους του διασκευὰς διέσωσεν ἡ γραπτὴ παράδοσις, τὰ ᾄσματα παρέμειναν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ λαοῦ, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ ζωντανὸς καὶ μοναδικὸς αὐτῶν φορεὺς ἐπὶ γενεὰς γενεῶν [108]. Οὕτω προκειμένου περὶ τῶν παλαιῶν ἐκείνων μεσαιωνικῶν ᾀσμάτων, περὶ τῶν ὁποίων ἤδη ἐλέχθη ὅτι ὑπῆρξαν ἡ κυριωτάτη πηγὴ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους [109] δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν σήμερον νὰ γίνῃ λόγος, διότι ταῦτα μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐξηφανίσθησαν ἐντελῶς.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν σήμερον παρὰ τῷ λαῷ φερομένων Ἀκριτικῶν ᾀσμάτων, νομίζομεν ὅτι λόγῳ τῆς ἐκτάσεως τοῦ θέματος δὲν εἶναι σκόπιμον, ἀλλ' οὔτε καὶ δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐπισταμένη ἔρευνα ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς παρούσης εἰσαγωγῆς.

Θ' ἀρκεσθῶμεν μόνον νὰ παρατηρήσωμεν, ἐν προκειμένῳ ὅτι ἐνῷ ἠκούσθησαν περὶ τῶν ᾀσμάτων τούτων καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὸ Ἔπος αἱ πλέον διάφοροι γνῶμαι [110], οὐδέποτε ἐν τούτοις διηυκρινίσθη ἐπαρκῶς περὶ ποίων ἀκριβῶς ᾀσμάτων γίνεται ἑκάστοτε λόγος, διότι πιστεύεται γενικῶς ὅτι τὰ Ἀκριτικὰ ᾄσματα ἀδιακρίτως ἠκολούθησαν πορείαν καὶ ἐξέλιξιν ἐντελῶς ἄσχετον· καὶ ἀνεξάρτητον τῶν γραπτῶν κειμένων τοῦ Ἔπους.

Τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν ἔχει οὕτω, ἀλλ' ἀπεναντίας διαπιστοῦται ὅτι τὸ Ἀκριτ. ἔπος τὸ ὁποῖον ἔσχεν ὡς κυριωτάτην πηγὴν τὰ ᾄσματα ἀπέβη καὶ τοῦτο μὲ τὴν σειράν του πηγὴ νεωτέρων Ἀκρ. ᾀσμάτων.

Παραθέτομεν σχετικῶς ὡς παράδειγμα τὸ κατωτέρω Ποντιακὸν ᾆσμα, τοῦ ὁποίου ἡ ἀρχὴ ἔχει ὡς ἀκολούθως.

Ἀκρίτας, κάστρον ἔκτιζεν κι' Ἀκρίτας περιβόλιν
σ' ἕναν ὁμάλ', σ' ἕνα λιβάδ', σ' ἕναν πιδέξιν τόπον.
Ὅσα τοῦ κόσμου τὰ φυτά, ἐκεῖ φέρ' καὶ φυτεύει,
κι' ὅσα τοῦ κόσμου τ' ἀμπελιά, ἐκεῖ φέρ' κι' ἀμπελώνει,
κι' ὅσα τοῦ κόσμου τὰ νερά, ἐκεῖ φέρ κι' αὐλακώνει,
κι' ὅσα τοῦ κόσμου τὰ πουλιά, ἐκεῖ πάει καὶ φωλεύουν.
Πάντα κελάϊδαν κι' ἔλεγαν. «Πάντα» νὰ ζῇ Ἀκρίτας» [111]

(Π. Τριανταφυλλίδου, οἱ Φυγάδες, Ἀθῆναι 1870, σελ. 49, Σάββα Ἰωαννίδου, Ἔπος Μεσαιωνικόν, Κ)πολις, 1887, σελ. 34)

108. Εἶναι σπανιώταται αἱ περιπτώσεις δημ. ᾀσμάτων ἐγγράφως διασωθέντων, ὧν τὰ χειρόγραφα οὐδέποτε σχεδὸν εἶναι πολὺ παλαιά. Βλέπε σχετικῶς μελέτας: Λάμπρου 13 δημώδη ᾄσματα, ἐν Ν. Ἑλληνομνημ. ΙΑ' 423—442 καὶ Βέη Νεολλ. δημώδη ᾄσματα ἐκ χειρογρ. κωδίκων, Παναθήναια ΙΘ' 211—216, 292—293, ΚΑ' 294—296.

109. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις σελ. ιδ' καὶ ιη', ὡς καὶ ὑποσημ. 7.

110. Βλέπε σχετικῶς Πολίτου, Ἐθνικὸν Ἔπος ἐν Λαογρ. Συμμ. Α', σελ. 255 ἑξ.

111. Βλέπε τὸ αὐτὸ ᾆσμα ἐν Λαογραφίας Α' 234 ὡς καὶ παραλλαγὰς αὐτοῦ, ἀριθ. 23, 35, 41, σελ. 233, 245, 252. αὐτόθι.

Ἁπλῆ σύγκρισις καὶ ἀντιπαραβολὴ τῶν ἀνωτέρω στίχων πρὸς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν κειμένων τοῦ 'Ακριτ. ἔπους καὶ δὴ ἐν πρώτοις πρὸς τὸ κείμενον 'Εσκοριάλ, κατόπιν δὲ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας διασκευὰς διαπιστώνει καταπληκτικὴν ὁμοιότητα, ἥτις ἐν προκειμένῳ ἀποκλείει τὴν πιθανότητα ὅτι τὸ ᾆσμα ἐχρησίμευσεν ὡς πηγὴ τοῦ Ἔπους, καθόσον τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι μίμησις ἐκ τοῦ 'Αχιλλέως Τατίου [112]. Ἡ ἀνωτέρω περίπτωσις δὲν εἶναι μοναδική, διότι καὶ ἄλλα ἀκόμη δημώδη ᾄσματα 'Ακριτικὰ ἢ μὴ τοιαῦτα παρουσιάζοντα φαινομενικῶς λαϊκὴν καὶ πηγαίας ἐμπνεύσεως φυσιογνωμίαν εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα μιμήσεις λογίας προελεύσεως [113].

Ὅθεν τηρουμένων μερικῶν ἐπιφυλάξεων καὶ τούτων ἀσθενῶν καὶ περιοριζομένων εἰς ἐλάχιστά τινα μόνον ᾄσματα [114], δύναται γενικώτερον νὰ λεχθῇ ὅτι ἐκ τῶν σημερινῶν **'Ακριτικῶν ᾀσμάτων τὰ περισσότερα προέρχονται ἐκ τοῦ Ἔπους καὶ δὴ ἐκ τῶν λαϊκῆς μορφῆς κειμένων, τὰ δὲ ὑπόλοιπα ᾄσματα μοιραίως ὑπέστησαν ἐκ τοῦ Ἔπους ἐπιδράσεις καὶ μεταβολὰς μᾶλλον ἢ ἧττον βαθείας.** Οὐδ' ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ ἄλλως, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς εὐρυτάτης διαδόσεως τῶν γραπτῶν κειμένων τοῦ 'Ακριτ. ἔπους καὶ ἥτις μόνη δύναται νὰ ἐξηγήσῃ ἐπαρκῶς πως τὴν μεγίστην ἐπίσης διάδοσιν καὶ παραγωγὴν 'Ακριτικῶν ᾀσμάτων ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκτὸς αὐτῆς.

Τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ Ἔπους

Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν διασκευῶν δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οὐδεμία ἀντιπροσωπεύει τὸ πρωτότυπον κείμενον τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους. Βάσιν ἔχον σχετικὰ μεσαιωνικὰ ᾄσματα ᾀδόμενα ἐν Μικρᾷ 'Ασίᾳ [115] καὶ πλουτισθὲν διὰ διακοσμητικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἄλλων στοιχείων ληφθέντων ἐκ τῶν Σοφιστικῶν μυθιστορημάτων, τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων καὶ ἱστορικῶν καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων κειμένων καὶ θρύλων ἀνατολικῆς ἢ καὶ τοπικῆς προελεύσεως [116], τὸ πρωτότυπον τοῦτο κείμενον συνετάγη ὑπὸ ἀγνώστου ποιητοῦ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Καππαδοκίας, τῆς κατ' ἐξοχὴν 'Ακριτικῆς ἐκείνης χώρας, ἥτις καὶ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη κοιτὶς τῶν τοιούτων ᾀσμάτων [117].

Ὡς χρόνος συντάξεως τοῦ ἀρχικοῦ τούτου κειμένου δύναται νὰ ὁρισθῇ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 10ου αἰῶνος, ἤτοι ἡ ἐνδοξοτέρα περίοδος τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ δὴ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 928—944, τουτέστι ἀπὸ τῆς εἰρήνης μετὰ τοῦ 'Εμίρου τῆς Μελιτηνῆς μέχρι τῆς προτεραίας τῆς παραδόσεως τοῦ 'Αγίου Μανδηλίου ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς 'Οσροηνῆς 'Εδέσσης (Ρουχᾶ) εἰς τοὺς Βυζαντινούς [118].

Τοῦ ἀρχικοῦ τούτου κειμένου δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶχε προηγηθῆ βραχύτερόν τι ποίημα ἢ σειρὰ ποιημάτων ὑπὸ μορφὴν μυρολογίων ἐξυμνούντων τὰ κατορθώματα 'Ακριτῶν πραγματικῶς ὑπαρξάντων εἴτε καὶ φανταστικῶν τοιούτων πλασθέντων κατὰ τὰ πρότυπα τῶν 'Ακριτῶν ἐκείνων, οἵτινες ἕδρων εἰς τὴν μεθόριον γραμμὴν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ ἀραβικοῦ κράτους παρὰ τὸν Εὐφράτην καὶ τὴν Μελιτηνήν, εἴτε εἰς τὰ 'Ακριτικὰ θέματα τῆς Καππαδοκίας, τοῦ Χαρσιανοῦ, τῆς Λυκανδοῦ κλπ.

Τῶν 'Ακριτῶν τούτων τὰ κατορθώματα ἐτύγχανον θαυμασμοῦ παρὰ τῷ κοινῷ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ὑμνοῦντο παρὰ τῶν λαϊκῶν ἀοιδῶν, οἱ δὲ λαϊκοὶ οὗτοι ὕμνοι διεδίδοντο βαθμηδὸν εἰς εὐρύτερον κύκλον. Ἐκ τῶν ἀρχικῶν τούτων ποιημάτων ἢ μυρολογίων, θὰ προέκυψεν τὸ ἑνιαῖον ποίημα, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπετέλεσεν τὸ ἀρχέτυπον κείμενον τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐπετεύχθη ἀμέσως ἀλλὰ κατόπιν βραδείας ζυμώσεως καὶ μετὰ παρέλευσιν χρόνου ἱκανοῦ.

Ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ τούτου πλὴν τοπικοῦ χαρακτῆρος κειμένου, τὸ ὁποῖον προφανῶς ἦτο συντεταγμένον ἐν λογίᾳ γλώσσῃ, προέκυψαν κατόπιν αἱ διάφοροι διασκευαί, αἵτινες διεδόθησαν εἰς εὐρύτατον κύκλον, τουτέστι ἐντεῦθεν τῆς ἀνατολικῆς Μικρᾶς 'Ασίας, ἤτοι καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐν τῇ μεσημβρινῇ 'Ιταλίᾳ καὶ ὅπου ἐν γένει ὡμιλεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς βαλκανικὰς χώρας καὶ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ρωσσίᾳ.

Μία ἐκ τῶν διασκευῶν τούτων ἢ καὶ πλησιεστέρα πρὸς τὸ ἀρχέτυπον εἶναι ἡ τῆς Κρυπτοφέρρης, ἥτις μάλιστα δὲν φαίνεται ν' ἀπέχῃ πολὺ τοῦ πρωτοτύπου, καὶ τῆς ὁποίας τὸ χειρόγραφον εἶναι, ὡς εἴπομεν, τοῦ 14ου αἰῶνος, ἀλλὰ τὸ κείμενον ἀνάγεται εἰς παλαιοτέρους χρόνους [119].

Παραλλήλως πρὸς τὴν διασκευὴν Κρυπτοφέρρης προέκυψε καὶ μία ἄλλη διατύπωσις ἐντὸς τῆς ὁποίας παρενεβλήθησαν νέα στοιχεῖα, ἤτοι μιμήσεις ἐκ τοῦ 'Ομήρου, [120] ἐπιδράσεις τινὲς ἐκ τῶν μεσαιων. μυθιστορημάτων ἀρχαΐζούσης ἢ δημώδους γλώσσης (Εὐσταθίου, Προδρόμου Ροδάνθης, Καλλιμάχου κλπ), [121] καθὼς καὶ ἄλλων ἀναγνωσμάτων (Βαρλαὰμ καὶ 'Ιωάσαφ). [122] Ἐκ τῆς διατυπώσεως ταύτης ἀπέρρευσεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν μία διασκευὴ λογίας ὁπωσδήποτε μορφῆς, ἐξ ἧς προῆλθον τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τραπεζοῦντος, 'Αθηνῶν, Πεζόν, 'Οξφόρδης, ὡς καὶ τὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Δαπόντε, ἀφ' ἑτέρου δὲ μία ἄλλη λαϊκὴ διασκευὴ εἰς δημώδη γλῶσσαν, ἐκ τῆς ὁποίας προέκυψε τὸ κακέκτυπον τοῦ 'Εσκοριάλ, ὡς καὶ πολλὰ τῶν νεωτέρων 'Ακριτικῶν ᾀσμάτων.

Κατὰ ταῦτα αἱ σχέσεις τῶν σῳζομένων κειμένων πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ἀρχικὸν κείμενον, καθὼς καὶ τούτου πρὸς τὰς πηγὰς ἔχουσι περίπου ὡς ἀκολούθως:

112. Πρβλ. τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα πρὸς Ε 1623—1659=Α 3004—3031 (2702—2729)=Π 398, 9—21=Κζ 12—41 καὶ πρὸς Τατ. Α' κεφ. 15 καὶ κεφ. 1. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 3906, Α 3913, Α 3917, Α 3923 καὶ Α 2836, ὡς καὶ σχετικὸν χωρίον Α 2836—2800. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς προηγουμ. τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς σελ. κα' καὶ λ', ὡς καὶ ὑποσημ. 31 καὶ 91.

113. Πρβλ. σχετικῶς α) Α 1827—1833 (1238—1244)= Ε 824—829 «οἴων κλώσας ἔντερα —ὄφιων δερμάτια ἔσχισε», πρὸς 51ον στίχ. 'Ομηρ. ὕμνου εἰς 'Ερμῆν, «Ἑπτὰ θηλυτέρων ὀΐων ἐτανύσσατο χορδάς», καθὼς καὶ ᾄσματα: Ἡ κόρη τοῦ Λεβάντη τοῦ Βασιλέα, στίχ. 131—134 καὶ τῆ Γιανν' ὁ γάμος ἐν Κυριακ, Διγ. 'Ακρ. σελ. 145 καὶ 149. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 1827 ἑξ. β) Κδ 401—404, διάφ. Α 1842—1848=Ε 836—843=Π 354, 1—7, πρὸς τὰ κάτωθι λαϊκὰ δίστιχα Κρήτης «Καλά 'καμα κι' ἀγάπησα δίπλα στὴ γειτονιά μου, κι' ἔχω τὸν ὕπνο διάφορο καὶ τὸ φιλὶ κοντά μου—Στὴ γειτονιά μου σ' ἔχω 'γώ, στὴν πόρτα μ' ἀπὸ πάνω. μήτε παπούτσα καταλυῶ, μήτε τὸν ὕπνο χάνω», (Κρητικὲς Μαντινάδες Λιουδάκη, λαϊκὴ ἔκδοσις σελ. 38), πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 1842 ἑξ. γ) Κδ 272—280=Α 1688—1694 (1125—1131)=Π 350, 27—32, πρὸς Τατ. Α', κεφ. 4 «Ὡς δὲ εἶδον εὐθὺς ἀπωλώλειν· κάλλος γὰρ ὀξύτερον τιτρώσκει βέλους» κλπ. πρὸς λαϊκὸν δίστιχον περὶ τῆς ἀγάπης, περὶ οὗ βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 1691.

114. 'Επιφυλοξεις τινες δύνανται νὰ γίνουν μόνον ὡς πρὸς τὰ ᾄσματα 1) Τῶν υἱῶν τοῦ 'Ανδρονίκου, 2) τοῦ 'Αρμούρη καὶ 3) τοῦ Ξάνθινου.

115. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις, σελ. ιβ' καὶ ιη' ὡς καὶ ὑποσημ. 7.

116. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμ., σελ. ιη'—κδ'.

117. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμ., σελ. ιδ'.

118. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμ., σελ. ιθ' καὶ κε', ὡς καὶ ὑποσημ. 24 καὶ 54. Βλέπε ὡσαύτως μελέτας Grégoire ἐν Byzantion VI 488 καὶ VII 289 καὶ Κυριακίδου, ἐν Λαογραφίας Γ' 627 ἑξ.

119. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμ., σελ. κε' καὶ ὑποσημ. 55.

120. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμ., σελ. κβ' καὶ κστ', ὡς καὶ ὑποσημ. 35 καὶ 61.

121. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις σελ. κα', κβ' καὶ κγ', ὡς καὶ ὑποσημ. 32.

122. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμ., σελ. κβ', ὡς καὶ ὑποσημ. ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ παρόντος τόμου Α 41.

ΠΗΓΑΙ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΙΚΟΥ ΕΠΟΥΣ

Τοπογραφ. μνημεῖα καὶ θρῦλοι — 5
Ἀνατολικὰ καὶ Βίος Μ. Ἀλεξάνδρ. — 4
Βυζαντινοὶ Χρονογράφ. κ. Ἱστορικοὶ — 2
Μεσαιωνικὰ Ἄσματα Καππαδοκίας — 1
Σοφιστικὰ μυθιστορ. Τάτιος — 3
Ὅμηρος καὶ κλασσικοὶ — 6
Μεσαιωνικὰ μυθιστορ. καὶ ἀναγν. — 7

X — Ψ — Ψα — Ω

Κ Τ Α Π Ο Δ Ε Λ

Κρυπτοφέρρης (14 αἰ.) — Τραπεζοῦντος (16 αἰ.) — Ἀθηνῶν (16 αἰ.) — Πεζὸς (1632) — Ὀξφόρδης (1670) — Δαπόντε (1770) — Ἐσκοριὰλ (16 αἰ.) — Ἄσματα

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΙΚΟΥ ΕΠΟΥΣ

Χ=Τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ Ἔπους
Ψ=Διασκευὴ ἀδελφὴ Κρυπτοφέρρης
Ψα=Διασκευὴ μήτηρ τῆς ὁμάδος Τ,Α,Π,Ο,Δ.
Ω =Δημώδης διασκευὴ μήτηρ τοῦ Ἐσκοριὰλ

Τὸ ἀνωτέρω στέμμα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι παρὰ μία κατὰ προσέγγισιν εἰκὼν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀκριτ. ἔπους καὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν κειμένων, ἔχει, νομίζομεν, μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὸ πλεονέκτημα ὅτι παρέχει μίαν σαφῆ ἐξήγησιν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν Ἀκριτικῶν ᾀσμάτων.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης τὰ πράγματα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ ἐξέλιξις τῶν μεταμορφώσεων τοῦ Ἔπους ἠκολούθησε τὴν ἀρχὴν νὰ μεταβάλλεται βαθμηδὸν ἡ γλωσσικὴ μορφὴ τοῦ ποιήματος καὶ νὰ προσαρμόζεται τοῦτο πάντοτε ἀναλόγως τῆς ἑκάστοτε ἐποχῆς καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κοινοῦ. Οὕτω ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου λογίας μορφῆς προέκυψαν αἱ διάφοροι νεώτεραι διασκευαί, ὧν ἡ γλωσσικὴ ἁπλοποίησις βαίνει προχωροῦσα· διαπιστοῦται δὲ ὅτι ὅσον ἀρχαιότερα εἶναι τὰ κείμενα τόσον καὶ λογιώτερα εἶναι, ὅσον δὲ εἶναι νεώτερα τοσοῦτον καὶ δημωδέστερα [123].

Σημασία καὶ διάδοσις τοῦ Ἀκριτ. ἔπους

«Εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, ὡς λέγει ὁ βαθύτερος ἐρευνητής καὶ γνώστης αὐτῶν, δὲν παρατηρεῖται συνέχεια καὶ ἑνότης ἐν τῇ ἀφηγήσει, παρεμβολαὶ δὲ καὶ ἄλλαι ἀνωμαλίαι ταράττουν τὴν ὁμαλὴν ροήν. Ἀπὸ τὸ Ἔπος λείπει ἡ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ποικίλων καὶ ἀντιθέ-

123. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς γλωσσικῆς μορφῆς τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τοῦ Ἔπους οἱ ἐρευνηταὶ διΐστανται δεχόμενοι οἱ μὲν ὅτι τὸ πρωτότυπον ἦτο εἰς δημοτικὴν (Πολίτης, Κρουμβάχερ, Pernot, Κυριακίδης), οἱ δὲ ὅτι ἦτο συντεταγμένον εἰς λογίαν γλῶσσαν (Καρολίδης, Hesseling, Grégoire, Χατζῆς κλπ).

των χαρακτήρων καὶ πράξεων ἀνωτέρα σύνθεσις, τὴν ὁποίαν βλέπομεν εἰς τὰ κλασσικὰ ἔπη τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν Γερμανῶν. Ἡ σύνθεσις τοῦ Ἔπους, ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων ἀτελειῶν εἶναι πολὺ ἀτελής, εἶναι ἁπλῶς βιογραφική. Ὁ συνθέτης δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ὑπερβῇ τὴν βιογραφικὴν βαθμίδα καὶ ἔγραφε τὸν βίον τοῦ Διγενοῦς, ὅπως θὰ ἔγραφε καὶ τὴν βιογραφίαν ἑνὸς ἁγίου, διανθίζων αὐτὴν καὶ μὲ διάφορα ἠθικοθρησκευτικὰ καὶ ψυχωφελῆ διδάγματα» [124].

Παρὰ τὰς ἀνωτέρω ἐλλείψεις τὸ Ἀκριτ. ἔπος δὲν παύει νὰ εἶναι ἀληθὲς μνημεῖον καὶ μάλιστα τὸ σημαντικώτερον τῶν μνημείων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἱστορίας τῆς λογοτεχνίας τῶν μέσων χρόνων, τοῦτο δὲ ὄχι τόσον διότι ὁ Διγενὴς εἶναι τὸ σύμβολον τῆς μακραίωνος πάλης τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν μουσουλμανικὸν κόσμον, ὅσον διότι τὸ Ἔπος τοῦτο συνδέει τὸν μεσαιωνικὸν μὲ τὸν νέον Ἑλληνισμὸν καὶ ἐπίσης διότι τοῦτο σχετίζεται πρὸς ἕνα μέγιστον καὶ ἐξαιρετικῶς λαμπρὸν κύκλον δημοτικῶν ᾀσμάτων, τὰ ὁποῖα ζοῦν εἰσέτι εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ στόμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος εἶναι διὰ τὴν Ἀνατολὴν ὅ,τι περίπου αἱ μεσαιωνικαὶ ἐποποιΐαι τοῦ Ρολάνδου καὶ τοῦ Σὶδ διὰ τὴν Δύσιν, εἰς παλαιοτέρους δὴ χρόνους ἦτο τὸ τερπνότερον ἀνάγνωσμα τῶν προγόνων μας καὶ ἡ διάδοσίς του ὑπῆρξε τεραστία, ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν γειτόνων Βαλκανικῶν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ μεταξὺ τῶν Ρώσων καὶ ἔτι πολὺ πέραν αὐτῶν. [125]

Τὸ ἀγγλονορμανδικὸν ποίημα Beuve d' Haustone φαίνεται ἔχον τὴν πηγήν του ἐκ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. Φλαμανδικὸν δὲ ποίημα τοῦ 1270 ὁμιλεῖ ὡς ἀκολούθως περὶ τοῦ Διγενοῦς: «Πολλὰ τραγούδια εἶναι γραμμένα ὡς τὰ τώρα στὸ χαρτί, μὰ ὅλα δὲν εἶναι στὴν ψυχὴ τόσο εὐχάριστα. Λένε γιὰ μάχες, γιὰ πολέμους καὶ γιὰ ἔρωτες. Λένε γιὰ τὸ Ρολάνδο καὶ τὸν Ὀλιβιέ, γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο καὶ τὸ Δανὸ Ὀζιέ. Λένε γιὰ τὸ Γκωβαὶν καὶ γιὰ τὴ δύναμί του, πῶς πάλευε κι' ἐνίκα τοὺς ἐχθρούς του, καὶ γιὰ τὸ Διγενὴ ποὺ τυραννοῦσε τὸ σῶμά του γιὰ χάρι μιᾶς γυναίκας ὤμορφης. Καὶ γιὰ τὸν Πύραμο ἀκόμα, πῶς τὴ ζωή του ἔχασε γιὰ χάρι τῆς ἀγάπης. Νὰ ὅλα αὐτὰ εἶναι γραμμένα στὰ χαρτιά. [126]

124. Βλέπε σχετικῶς Κυριακ. Διγ. Ἀκρ., σελ. 19 καὶ 33.
125. Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Ἀκριτ. ἔπους πρὸς τὴν ποίησιν τῶν Βαλκανικῶν καὶ τῶν Ρώσσων βλέπε ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος τόμου τιτλ. 67, 68, καὶ 107—111.
126. Βλέπε σχετικῶς ἐν μελέτῃ Pernot, Le Roman de Digenis Akritis, σελ. 65—66, ὡς καὶ μελέτην Hesseling, Eihe Digenis ubersetzung aus dem 13 Jahrhundert (ἐν Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος τόμου, τιτλ. 25 καὶ 66).

Ο ΚΩΔΙΞ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ (ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1074)

Τὸ χειρόγραφον τοῦ πρώτου κειμένου τῆς παρούσης ἐκδόσεως, τὸ ὁποῖον καὶ παρίσταται διὰ τοῦ διακριτικοῦ γράμματος Α, εἶναι μικρὸς κῶδιξ ἀνευρεθεὶς τῷ 1878 ἐν Ἄνδρῳ ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Σταυρουπόλεως Κωνσταντίνου Πληζιώτου καὶ παραδοθεὶς εἰς τὸν Ἀντ. Μηλιαράκην πρὸς δημοσίευσιν, ἤδη δὲ ἐναποκείμενος εἰς τὸ τμῆμα χειρογράφων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (ἀριθ. χειρογρ. 1074).

Ὁ κῶδιξ οὗτος εἶναι βιβλιοδετημένος καὶ διαστάσεων 0,21Χ 0,14, περιλαμβάνει δὲ σελίδας γεγραμμένας 377, ἤτοι φύλλα 189. Ἑκάστη σελὶς τοῦ κειμένου περιέχει στίχους 13, πλὴν τῶν σελίδων ἐκείνων, ἐν αἷς εἶναι γεγραμμέναι αἱ ὑποθέσεις τῶν δέκα λόγων, τὸ δὲ ὅλον κείμενον ἀποτελεῖται ἀπὸ 4777 στίχους ἀριθμηθέντας ὑπὸ τοῦ πρώτου ἐκδότου Ἀντ. Μηλιαράκη.

Τὸ χειρόγραφον εἶναι εἰς ἀρίστην κατάστασιν, πολὺ καθαρόν, ἄνευ κηλίδων καὶ φθορᾶς, οὕτω δὲ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ κειμένου ἀποβαίνει λίαν εὐχερής, λόγῳ καὶ τῆς ἐπιμελείας μεθ' ἧς τοῦτο ἔχει ἀντιγραφῆ. Ἡ γραφὴ ἐμφανίζει ἀντιγραφέα πεπειραμένον καὶ γνωρίζοντα τὰς παλαιοτέρας ἐπίσης γραφάς· ταυτοχρόνως ὅμως καταφαίνεται ὅτι τὸ χειρόγραφον εἶναι τοῦ 16ου αἰῶνος καὶ ἐκ τῆς γραφῆς καὶ ἀπὸ τὰ κοσμήματα καὶ τὰ διακοσμητικὰ γράμματα τῶν ἀρχικῶν ἑκάστου λόγου σελίδων.

Εἰς τὰς ἐκτὸς τοῦ κειμένου σελίδας ὑπάρχουν μεταξὺ ἄλλων καὶ τινα κυκλικὰ σχεδιάσματα μετὰ τῆς ὑπογραφῆς Αὐξεντίου τινος, προφανῶς μοναχοῦ, ὡς καὶ τινες ἀπειρόκαλοι καὶ πρωτογενεῖς παραστάσεις ἀνθρωπομόρφων σχημάτων γεγραμμέναι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ ὑπὸ τῶν διαφόρων καὶ διαδοχικῶν κατόχων τοῦ κώδικος.

Εἰς τὸ ἐσώφυλλον τῆς 1ης σελίδος τοῦ κώδικος ὑπάρχει ἐπίσης καὶ τὸ ἀκόλουθον σημείωμα:

«† Ἐτουτο το χαρτη εινε του δανήλη του σκηνα καὶ όπιως τὸ παρη να εινε ἀφορησμένος και καταραμενος και ἀσηνχωρετος καὶ αλητος μετὰ θανατον καὶ να εχη την κατάραν τῶν τριακοσιων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρον πατερον εἰμοῦ καὶ τῶν λειπων σηνόδων και ει μερις αυτου μετα του προδοτου Ειουδα».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ ὄγκου καὶ συσχέτισιν τοῦ ὑλικοῦ ἐν τῇ παρούσῃ βιβλιογραφίᾳ γίνεται χρῆσις βραχυγραφιῶν τινων ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ κειμένου. Τῶν βραχυγραφιῶν τούτων ἡ ἑρμηνεία σημειοῦται εἰς τὸ προτασσόμενον τῶν κειμένων ἐπεξηγηματικὸν ὑπόμνημα τὸ ἐπιγραφόμενον Γενικαὶ ὑποδείξεις καὶ βραχυγραφίαι» (σελ. 3—10), ἔνθα δίδονται ὡσαύτως καὶ ἀρκεταὶ βιβλιογραφικαὶ πληροφορίαι συμπληροῦσαι τὰς παρεχομένας ἐνταῦθα.

Ἡ κατάταξις τῶν ἔργων ἐγένετο οὐχὶ κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν, ἀλλὰ καθ' ὁμοιογένειαν ὕλης, χάριν δὲ εὐκολίας καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεων ἐσημειώθη παραπλεύρως ἑκάστου τίτλου βιβλίου αὔξων ἀριθμός. Τὰ δευτερεύοντα ἔργα, περὶ ὧν γίνεται ἑκάστοτε λόγος εἰς τὰς ὑποσημειώσεις δὲν ἀναφέρονται ἐνταῦθα.

Ἐκδόσεις τῶν κειμένων τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους.

=Τραπεζοῦντος.

1) Les Exploits de Basile Digénis Acritas, épopée byzantine du dixième siècle, publiée pour la première fois d'après le manuscrit unique de Trébizonde par C. Sathas et E. Legrand Παρίσιοι 1875. Μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου παρέχεται παραπλεύρως καὶ μετάφρασις γαλλιστί. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίας: Τ, καὶ Τ (Sath. Legr), σελ. 5 καὶ 6.

—Ἐκ τῶν δημοσιευθεισῶν κρίσεων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἔκδοσιν αἱ σπουδαιότεραι εἶναι τοῦ Κ. Παπαρρηγοπούλου ἐλέγξαντος τὴν ἱστορικὴν βάσιν τῆς εἰσαγωγῆς (Αἰὼν 21 Αὐγούστου 1875 Ἀθῆναι), τοῦ Σπ. Λάμπρου ὑποδείξαντος διορθώσεις τινάς (Ἀθήναιον 1875, Δ' σελ. 173—179), καὶ τοῦ A. Rambaud (Revue des Deux Mondes 15 Αὐγούστου 1875).

2) Ἔπος μεσαιωνικὸν ἐκ τοῦ χειρογράφου Τραπεζοῦντος, ὁ Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτης ὁ Καππαδόκης. Ὑπομνηματισθὲν ἐκδίδοται ὑπὸ Σάββα Ἰωαννίδου, Κωνσταντινούπολις 1887. Τὸ κείμενον ἄνευ ἀριθμήσεως στίχων συνεπληρώθη ἀστόχως διὰ τῆς διασκευῆς Ὀξφόρδης (Πετρίτζη) καὶ εἴς τινα χωρία μόνον διὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου.

=Ὀξφόρδης (Πετρίτζη).

3) Διήγησις ὡραιοτάτη τοῦ ἀνδρειωμένου Διγενῆ. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίας: Ο καὶ Romans, σελ. 6 καὶ 9.

=Ἀθηνῶν (πρώην Ἄνδρου).

4) Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας, ἐποποιΐα βυζαντινὴ τῆς 10ης ἑκατονταετηρίδος κατὰ τὸ ἐν Ἄνδρῳ ἀνευρεθὲν χειρόγραφον ὑπὸ Ἀντ. Μηλιαράκη, ἐν Ἀθήναις 1881. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίας: Α, καὶ Α (Μηλ.) σελ. 5 καὶ 6.

—Τοῦ αὐτοῦ ἀνατύπωσις ἐπιμελείᾳ Π.Γ.Ζερλέντου, Ἀθῆναι 1920.

=Κρυπτοφέρρης.

—Δείγματά τινα ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1880 ὁ Σπ. Λάμπρος μετὰ τοῦ

κειμένου τοῦ Πετρίτζη ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς Coll. de Romans Grecs, σελ. ΧC ἑξ. (ὑποσημ. 1). Ἡ κατωτέρω πλήρης ἔκδοσις ἐγένετο βραδύτερον.

5) Les Exploits de Basile Digénis Acritas, épopée byzantine publiée d'après le manuscrit de Grotta-Ferrata par Emile Legrand, Παρίσιοι 1892. Νέα βελτιωμένη ἔκδοσις, Παρίσιοι 1902. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίας, Κ καὶ Κ (Legr), σελ. 5 καὶ 6.

—Μετάφρασις τοῦ ἀνωτέρω κειμένου εἰς τὴν γερμανικὴν εὕρηται ἐν

6) Wartenberg G., Digenis Akritis. Das Epos des griechischen Mittelalters oder der unsterbliche Homer, in deutsche Reime übertragen. Ἀθῆναι. Τεῦχος 10ον τῆς σειρᾶς κειμένων καὶ ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας τῆς Byzantinisch — Neugriechische Jahrbücher.

=Ἐσκοριάλ.

—Δείγματά τινα ἐδημοσιεύθησαν ἀρχικῶς ἐν τῇ κατωτέρω πραγματείᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ ἐγένετο διὰ πρώτην φορὰν λόγος περὶ τοῦ κειμένου τούτου.

7) Krumbacher K., Eine neue Handschrift des Digenis Akritas mit zwei Tafeln. (Separat—Abdruck aus den Sitzungsberichten der philos.—philol. und der histor. klasse der Kgl. Bayer. Akademie der Wissenschaften. 1904 Heft II, σελ. 309—356). Βλέπε σχετικῶς βιβλιοκρισίαν Λάμπρου ἐν Ν. Ἑλληνομνημ. Α' σελ. 380—383 καὶ Ν. Βέη, Νέο χειρόγραφο τοῦ Διγενῆ, Νουμᾶς 15 Αὐγούστου 1904.

—Πλήρης ἔκδοσις τοῦ κειμένου ἐγένετο διὰ πρώτην φορὰν τὸ 1912. Εὕρηται ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 537—604 ὑπὸ τὸν τίτλον:

8) Le Roman de Digenis Akritas d'après le manuscrit de Madrid, par D. C. Hesseling. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίας: Ε, καὶ Ε (Hess.) σελ. 5 καὶ 6.

—Διορθώσεις τοῦ κειμένου τούτου ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Π. Καρολίδου ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Δ' 329 ἑξ., Φ. Κουκουλὲ καὶ Α. Σκιᾶ ἐν Λαογραφίας Δ' 315—317 καὶ ὑπὸ Στερ. Ξανθουδίδου. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν Ξανθουδ. σελ. 9.

=Πεζόν.

9) Οἱ Δέκα λόγοι τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Π, σελ. 6.

—Βιβλιοκρισία τῆς ἀνωτέρω ἐκδόσεως μετὰ διορθώσεων ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Hesseling ἐν Byzantion IV (1929), σελ. 171—178. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ Λάμπρον ἐν Ν. Ἑλληνομν. Α', σελ. 383.

Διάφοροι μελέται περὶ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους.

10) Wartenberg, Das mittelgriechische Heldenlied von Basileios Digenis Akritas. Βερολῖνον 1897.

11) Τοῦ αὐτοῦ, Das Mittelgriechische Nationalepos, ἐν Algemeine Zeitung, Μόναχον 6 Φεβρουαρίου 1899.

12) Bréhier L., Un héros de roman dans la littérature byzantine. Discours prononcé à la Séance solennelle de rentrée de l'Université de Clermont, 5 Novembre 1903. Κλερμόν—Φερρὰν Γαλλίας 1904.

13) Grégoire H., Inscriptions historiques sous Michel l'Ivrogne. Ἐν Byzantion IV (1929), σελ. 437—468.

14) τοῦ αὐτοῦ, Michel III et Basile le Macédonien dans les inscriptions d'Ancyre. Les sources historiques de Digénis Akritas et le titre de μέγας βασιλεύς. Ἐν Byzantion V (1930), σελ. 327—346.

15) τοῦ αὐτοῦ, Le tombeau et la date de Digénis Akritas (Samosate, vers 940, après J.C). Ἐν Byzantion VI (1931) σελ. 481—508.

16) τοῦ αὐτοῦ, Autour de Digénis Akritas: Les cantilènes, et la date de la recension d'Andros—Trébizonde. Ἐν Byzantion VII 287—302.

17) τοῦ αὐτοῦ, L'Amazone Maximo. Ἐν Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves IV (1936), Mélanges Franz Cumont. Βρυξέλλαι 1936, σελ. 723—730.

18) Κυριακίδου Σ., Βιβλιοκρισία τῶν ἀνωτέρω ἐργασιῶν τοῦ Grégoire, ἐν Λαογραφίας Ι' 623—662. Ἐδημοσιεύθη καὶ εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος ὑπὸ τίτλον: Παρατηρήσεις εἰς τὰ Ἀκριτικὰ ἔπη. Θεσσαλονίκη 1932.

19) Κυριακίδου Σ. Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας.—Ἀκριτικὰ ἔπη—Ἀκριτικὰ τραγούδια—Ἀκριτικὴ ζωή. (Σύλλογ. Ὠφελ. βιβλ. ἀριθ. 45) Ἀθῆναι 1926 Βλέπε σχετικῶς καὶ βραχυγραφίαν: Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 8.

20) Diehl Ch., Le Roman de Digénis Acritis. Ἐν τῷ ἔργῳ Figures Byzantines (deuxième série) σελ. 291—319, Παρίσιοι 1927. Βλέπε καὶ μετάφρασιν ὑπὸ Γ. Στρατήγη ἐν Παναθηναίων ΙΖ', σελ. 97—106, ὡς καὶ κρίσεις ἐπὶ τῆς μεταφράσεως ἐν Λαογραφίας Α' 380—383.

21) Heisenberg, Ein angeblicher byzantinischer roman. Μόναχον 1926.

22) Hesseling, La plus ancienne rédaction du poème épique sur Digénis Akritas. (Medeelingen der K. Akademie van Wetenschappen Afdeeling Letterkunde, Deel 63, Serie A, no 1).

23) Καρολίδου Π., Σημειώσεις κριτικαί, ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ εἰς τὸ μεσαιωνικὸν ἔπος «Ἀκρίταν». Ἐν Ἐπιστημ. Ἐπετηρίδος Πανεπ. Ἀθηνῶν (1905—1906), σελ. 188—246. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Καρολ. σελ. 8.

24) Pavolini P., L'epopea bizantina di Digenes Akritas. Ἐν Atene e Roma Νοεμβρ. 1911, τόμ. XIV, σελ. 319—332. Βλέπε σχετικῶς βιβλιοκρισίαν Πολίτου ἐν Λαογραφίας Γ', 517—518, ἢ ἐν Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Α' σελ. 261 ἑξ., ὡς καὶ ἑλληνικὴν μετάφρασιν τῆς μελέτης ἐν Περιοδ. Νουμᾶς, τόμ. 10ος, (ἀριθ. 485 καὶ 486), Ἀθῆναι 1911.

25) Pernot A., le Roman de Digénis Akritas, ἐν τῷ ἔργῳ: Etudes de littérature grecque moderne, première série, σελ. 1—70. Παρίσιοι 1916.

26) Rambaud A., Une épopée byzantine au Xe siècle. Les exploits de Digénis Akritas. Εὕρηται ἐν τῷ ἔργῳ: Etudes sur l'Histoire Byzantine, σελ. 63—108. Παρίσιοι 1922.

27) Χατζῆ Ἀντ., Ὁμηρικαὶ ἔρευναι: 1 Προλεγόμενα εἰς τὴν τοῦ Εὐσταθίου Μακρεμβολίτου Ἀκριτηΐδα καὶ τὰς διασκευὰς αὐτῆς. Μέρος Α', τεῦχος 1. Ἀθῆναι 1930. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Χατζῆ, σελ. 9. Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ: Εὐστάθιος Μακρεμβολίτης καὶ Ὅμηρος, καὶ ἡ Γλῶσσα τῆς Ἀκριτηΐδος, ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Ζ' 234—239.

—Βλέπε κατωτέρω καὶ ἄλλα συγγράμματα πραγματευόμενα ὡσαύτως περὶ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους λεπτομερέστερον καὶ σημειούμενα ὑπ' ἀριθ. τίτλων 75), 76), 77), 78), 79), 80), 81) καὶ 95.

Κείμενα σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος.

=Σοφιστικὰ μυθιστορήματα καὶ ἀρχαΐζοντα μεσαιωνικά.

28α Ἡλιοδώρου Αἰθιοπικά, ἤτοι Σύνταγμα τῶν περὶ Θεαγένην καὶ Χαρίκλειαν Αἰθιοπικῶν. Ἐκδόσεις Κοραῆ, Παρίσιοι 1824 εἰς δύο τόμους.

Teubner, Λειψία 1855. Νεώτεραι ἐκδόσεις Rattenbury—Lumb, ἐκδ. Budé Belles Lettres Παρίσιοι 1935, καὶ ἐκδ. Φ. Γιοφύλη, 'Αθῆναι 1940.

28) 'Αχιλλέως Τατίου, Τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Τατ. σελ. 9.

29) Εὐσταθίου τοῦ φιλοσόφου, (Μακρεμβολίτου, ἢ Εὐμαθίου). Τὸ καθ' Ὑσμίνην καὶ 'Υσμινίαν δρᾶμα. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Εὐστάθ. σελ. 7.

30) Θεοδώρου Προδρόμου, Τὰ κατὰ Ροδάνθην καὶ Δοσικλέα. Ἔμμετρον μεσαιων. μυθιστόρημα (12ου αἰῶνος) μιμούμενον ἐν πολλοῖς τὰ Αἰθιοπικὰ τοῦ Ἡλιοδώρου. Εὕρηται ἐν R. Hercher Scriptores Erotici Graeci, τόμος Β', Teubner Λειψία 1859.

31) Εὐγενειανοῦ Νικήτα, Τὰ κατὰ Δρόσιλλαν καὶ Χαρικλέα. Ἔμμετρον μεσαιων. μυθιστόρημα (12ου αἰῶνος) κατὰ μίμησιν τοῦ προηγουμένου. Εὕρηται ἐν τῇ αὐτῇ ἐκδόσει καὶ τῷ αὐτῷ τόμῳ, ὁμοῦ μετὰ τῶν δύο προηγουμένων μυθιστορημάτων.

=Ὁ βίος τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου.

32) Ψευδοκαλλισθένης. Ἡ Ψευδοκαλλισθένειος Ἱστορία τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου εὕρηται ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἔργου τοῦ 'Αρριανοῦ εἰς ἕνα τόμον τῆς ἐκδόσεως Firmin Didot: Arriani Anabasis et Indica, Reliqua Arriani et scriptorum de rebus Alexandri M. fragmenta. Collegit Carolus Müller. Τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κείμενον μετὰ λατιν. μεταφράσεως. Παρίσιοι 1846.

33) Βίος 'Αλεξάνδρου. Ἔμμετρος μεσαιωνικὴ διήγησις εἰς πολιτικοὺς στίχους κατὰ τὸ κείμενον τοῦ Μαρκιανοῦ κώδικος (ἔτους 1388). Εὕρηται ἐν W. Wagner, Trois poèmes grecs du moyen âge, σελ. 56—241, ὁμοῦ μετὰ τῆς 'Αχιλληΐδος καὶ τοῦ Λυβίστρου. Βερολῖνον 1881.

34) Ἡ Φυλλάδα τοῦ Μεγ' 'Αλέξαντρου, ἢ Ἱστορία τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, πόλεμοι καὶ θάνατος αὐτοῦ. Περιέχει τὸ πεζὸν κείμενον τῶν ἐκδόσεων Βενετίας. Νέα εἰκονογραφημένη ἔκδοσις μετ' εἰσαγωγῆς Α. Α. Πάλλη. 'Αθῆναι 1955. Βλέπε σχετικῶς καὶ βιβλιοκρισίαν Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας ΙΑ' 693—695.

=Μυθιστορήματα καὶ ἀναγνώσματα εἰς δημώδη ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

35) Διήγησις τοῦ 'Αχιλλέως. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: 'Αχιλλ. σελ. 6. 'Αρίστη εἶναι ἡ ἔκδοσις D.C.Hesseling, L'Achilléide byzantine 'Αμστελόδαμον 1919. Πρβλ. καὶ κείμενον 'Οξφόρδης ἐν Ν. 'Ελληνομνήμ. ΙΕ' σελ. 367—408.

36) Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Βέλθανδρ. σελ. 6.

37) Βιτζέντζου Κορνάρου, 'Ερωτόκριτος. Ἔκδοσις κριτικὴ (μεγάλη), Ἡράκλειον Κρήτης 1915, καὶ ἔκδοσις μικρὰ (Σύλλογ. 'Ωφελ. βιβλ. ἀριθ. 53) 'Αθῆναι 1928, ὑπὸ Σ. Ξανθουδίδου. Μεταξὺ τῶν δύο ἐκδόσεων παρατηροῦνται ἐνιαχοῦ διαφοραὶ ὡς πρὸς τὴν ἀρίθμησιν τῶν στίχων. Βλέπε καὶ βραχυγραφίαν: 'Ερωτόκρ. σελ. 7.

38) Ἰμπέριος καὶ Μαργαρώνα. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν Ἰμπέρ. καὶ Romans, σελ. 7 καὶ 9.

39) Καλλίμαχος καὶ Χρυσορρόη. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίας: Καλλίμαχ. καὶ Romans, σελ. 7 καὶ 9.

40) Λύβιστρος καὶ Ροδάμνη. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίας: Λύβιστρ. καὶ Μαυροφρ. σελ. 8.

41) Φλώριος καὶ Πλατζιαφλώρα. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Φλώρ. σελ. 9.

42) Πτωχοπρόδρομος. Τῶν Πτωχοπροδρομικῶν ποιημάτων αἱ παλαιαὶ ἐκδόσεις Κοραῆ ("Ατακτα, τόμος Α' Παρίσιοι 1829), Μαυροφρύδου Β'—Γ' (βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Μαυροφρ. σελ. 8) καὶ Legrand εἶναι ἐλλιπεῖς. Πλήρης εἶναι ἡ ἔκδοσις D.C.Hesseling καὶ H. Pernot, Poèmes Prodromiques en grec vulgaire, 'Αμστελόδαμον 1910.

—Εἰς τὰς ὑποσημειώσεις γίνονται παραπομπαὶ καὶ περὶ ἄλλων ἔργων, ὧν τὰ σπουδαιότερα εἶναι: Μελιτηνιώτου, «Εἰς τὴν Σωφροσύνην» (βλέπε ὑποσημ. Α 860, Α 1327, Α2528, Α 2817, Α 2932), Φυσιολόγος (βλέπε ὑποσημ. Α 1420, Α 1445, Α 1453, Α 3355), Κρητικὸν Θέατρον (βλέπε ὑποσημ. Α 170, Α 2282). Βλέπε ὡσαύτως καὶ παραπομπὰς περὶ συλλογῶν ἐν βραχυγραφίαις: 'Αλφαβ. σελ. 6, Carmina Wagner. σελ. 7, Μαυροφρ. σελ. 8 καὶ Romans, σελ. 9.

=Βυζαντινοὶ χρονογράφοι καὶ λοιποὶ συγγραφεῖς.

43) Θεοφάνους, Χρονογραφία (ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Γ' αἰῶνος μέχρι τοῦ 813). 'Εκδόσεις: Βόννης 1839—1841, Patrol. graeca Migne (109) καὶ ἡ ἀρίστη δίτομος τοῦ Teubner Λειψίας 1883—1885.

44) Γενεσίου, Βίβλος Βασιλειῶν (ἀπὸ τοῦ Λέοντος Ε', μέχρι Βασιλείου Α' Μακεδόνος 813—886). 'Εκδόσεις: Βόννης 1834, Patrol. graeca Migne (109), σελ. 985—1179. Τὸ ἔργον τοῦ Γενεσίου εἶναι συνέχεια τοῦ Θεοφάνους καὶ ἐχρησίμευσε ὡς πηγὴ εἰς τοὺς Συνεχιστὰς μετὰ Θεοφάνην.

45) Θεοφάνους Συνεχισταί, ἢ Μετὰ Θεοφάνην (Theophanes Continuatus, ἢ Scriptores post Theophanem). Οἱ συνεχίζοντες τὸν Θεοφάνην ἀνώνυμοι ἀποτελοῦσι Χρονογραφίαν γνωστὴν καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Συνεχιστὴς περιλαμβάνουσαν δὲ τὰ γεγονότα ἀπὸ τοῦ Λέοντος Ε' μέχρι τοῦ Ρωμανοῦ Β'. (813—963). 'Εκδόσεις: Βόννης 1838, Patrol. graeca Migne (109) σελ. 1—500.

46) Μιχαὴλ Ψελλοῦ, Χρονογραφία. Εἶναι γνωστὴ καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα 'Εκατονταετηρὶς ὡς περιλαμβάνουσα τὰ γεγονότα ἀπὸ 976—1077, ἤτοι ἀπὸ τοῦ Βασιλείου Β' Βουλγαροκτόνου μέχρι τοῦ Μιχαὴλ Ζ' Παραπινάκη. 'Εκδόσεις: Κ. Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθήκης, τομ. Δ' Παρίσιοι 1874, Λονδῖνον 1899, καὶ νεωτάτη δίτομος E. Renauld, Coll. Byzantine, Belles Lettres, Παρίσιοι 1926. Τὸν Ψελλὸν συμπληροῖ ἔν τινι μέτρῳ ὁ Μιχ. 'Ατταλειάτης.

47) Ἄννας Κομνηνῆς, 'Αλεξιάς, ἤτοι Ἱστορία τοῦ αὐτοκράτορος 'Αλεξίου Α' Κομνηνοῦ. 'Αφηγεῖται γεγονότα τῶν ἐτῶν 1069—1118. 'Εκδόσεις Teubner Λειψίας 1884 καὶ νεωτάτη B. Leib, Collection Byzantine, Παρίσιοι 1937.

48) Κεδρηνοῦ Γ., Σύνοψις Ἱστοριῶν. Χρονικὸν συνεράνισμα ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι τῆς ἀναρρήσεως τοῦ αὐτοκρ. Ἰσαακίου Α' Κομνηνοῦ (1057) ἐν πολλοῖς κατ' ἀντιγραφὴν τοῦ Σκυλίτζη. 'Εκδόσεις Βόννης 1838—1839, Patrol. Greeca Migne (121—122), σελ. 1—368.

49) Ζωναρᾶ Ἰ., 'Επιτομὴ Ἱστοριῶν ἢ Χρονογραφία μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Κομνηνοῦ (1118). 'Εκδόσεις: Patrologia graeca Migne (134—135) καὶ ἀρίστη ἑξάτομος τοῦ Teubner, Λειψία 1868—1875.

50) Ψευδοδωρόθεος Μονεμβασίας, ἢ Χρονογράφος. Βιβλίον Ἱστορικὸν κλπ. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Ψευδ. σελ. 10.

51) Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογεννήτου. Ἔκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως, De Ceremoniis aulae byzantinae. Le livre des Cérémonies, 'Εκδόσεις

Patrol. Graeca Migne (112) καὶ νεωτάτη τοῦ **Vogt, Coll. Byzantine.** Belles Lettres. Παρίσιοι 1935.

52) Νικηφόρου Φωκᾶ, Περὶ παραδρομῆς πολέμου. Πραγματεύεται περὶ τοῦ μικροπολέμου, ἤτοι τῆς τακτικῆς τῶν στρατευμάτων τῆς προκαλύψεως καὶ δὴ περὶ τῶν Ἀκριτῶν. Εὕρηται παρὰ Migne Patrol. Graeca (117).

53) Φωτίου Πατριάρχου, Διήγησις περὶ τῆς Μανιχαίων ἀναβλαστήσεως καὶ ἔλεγχος τῆς αὐτῶν πλάνης. Πραγματεύεται περὶ τῶν Παυλιανιτῶν, οἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς Μανιχαῖοι. Εὕρηται παρὰ Migne Patrol. Graeca (102), 9—264. Βλέπε σχετικῶς ἐν Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος τόμου καὶ ὑπόσημ. Α 515 καὶ Α 642.

=Ξενόγλωσσα κείμενα ἢ ἔργα ξενικῆς προελεύσεως.

54) Βίος Βαρλαὰμ καὶ Ἰωάσαφ, ἢ Ἰωσαφάτ. Μεσαιωνικὸν ἐκκλησιαστικὸν ἱστόρημα φερόμενον ὡς συγγραφὲν ὑπὸ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, πράγματι ὅμως προερχόμενον ἐξ Ἄπω Ἀνατολῆς κατὰ παράφρασιν τῆς βιογραφίας τοῦ Βούδδα. Εὕρηται παρὰ Migne, Patrologia graeca (96) σελ. 857—1270, ὑπάρχει δὲ καὶ ἑλληνικὴ ἔκδοσις ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἱστορία τῶν ὁσίων πατέρων Βαρλαὰμ καὶ Ἰωάσαφ» γενομένη ὑπὸ τοῦ Ἁγιορείτου μοναχοῦ Σωφρονίου Κεχαγιόγλου, Ἀθῆναι 1884. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 41.

55) Φιρδουσῆ, Σαχναμέ, ἤτοι Βίβλος τῶν Βασιλέων. Τὸ ἔργον τοῦ περιφήμου Πέρσου ποιητοῦ Φιρδουσῆ (932—1025 μ.Χ.). Εὕρηται ἐν γαλλικῇ μεταφράσει μετὰ ἢ ἄνευ τοῦ πρωτοτύπου κειμένου ἐν ταῖς ἐκδόσεσι Jul. Mohl, Le Livre des Rois par Aboul Kassim Firdoussi, Παρίσιοι 1831—1868 καὶ 1876—1878. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1361 καὶ Α 1582.

56) Χαλιμᾶ, ἢ Χίλιαι καὶ μία νύκτες. Ἀραβικὸν μυθολογικόν. Ἡ πληρεστέρα μετάφρασις τοῦ ἀραβικοῦ πρωτοτύπου εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν εὕρηται ἐν D.J.C. Mardrus, Le Livre des Mille Nuits et Une Nuit, traduction littérale et complète du texte arabe. Τόμοι 16. Παρίσιοι 1929. Αἱ ἱστορίαι τοῦ Ὀμὰρ ἄλ Νουμὰν καὶ τῶν υἱῶν του Σαρκὰν καὶ Δαοὺλ Μακὰν περιέχονται εἰς τοὺς τόμους Γ' καὶ Δ'. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 90 Α 310, Α 338—339, Α 495, Α 1286, Α 1652 καὶ Α 3066.

57) Αἱ περιπλανήσεις τοῦ Σαΐδ Βαττάλ. Τουρκικὸν μεσαιωνικὸν ἔπος τοῦ 14ου αἰῶνος. Γερμανικὴ μετάφρασις εὕρηται ἐν τῇ ἐκδόσει Die Fahrten des Sajjid Batal; Ein altturkischen Volks—und Sittenroman, zum erste Male vollständig übezsetzt von Dr Hermann Ethé, Λειψία 1872. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημειώσεις Α 41, Α 1286, Α 1995, Α 2531, Α 2552, Α 3086, Α 3355 καὶ Α 3585.

58) Τὸ Ἆσμα τοῦ Ρολάνδου. Γαλλικὸν μεσαιωνικὸν ἔπος (11ου ἢ 12ου αἰῶνος). Εὕρηται ἐν τῇ ἐκδόσει Jos. Bédier, La Chanson de Roland, Παρίσιοι 1921, ὁμοῦ μετὰ τῆς μεταφράσεως εἰς τὴν σημερινὴν γαλλικήν.

59) Νιμπελοῦγκεν, Γερμανικὸν μεσαιωνικὸν ἔπος. Εὕρηται γερμανιστὶ ἐν τῇ ἐκδόσει Simrock 1906, Ἑλληνικὴ μετάφρασις Δημητράκου, Ἀθῆναι 1931, Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 3355.

—Ἐκ τῶν ἐρευνῶν καὶ μελετῶν αἵτινες πραγματεύονται περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους πρὸς ξένα κείμενα αἱ σπουδαιότεραι εἶναι:

60) Marius Canard. Un personnage de roman arabo-byzantin, Ἀλγέριον 1932. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 90.

61) Goossens R. Autour de Digénis Akritas. La «Geste d'Omar» dans les Mille et Une Nuits, ἐν Byzantion VII σελ. 303—316. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 90.

62) H. Grégoire. Digénis, Notes complémentaires, ἐν Byzantion, ἔνθ' ἀνωτέρω καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς προηγουμένης μελέτης.

63) τοῦ αὐτοῦ, Echanges épiques arabo-grecs: Scharkan—Charzanis. Εὕρηται ἐν Byzantion VII. σελ. 371—382,

64) τοῦ αὐτοῦ, L'épopée byzantine et ses rapports avec l'épopée turque et l'épopée romane. Μελέτη δημοσιευθεῖσα ἐν Bulletin de l'Académie royale de Belgique, Classe des Lettres, τόμος XVII (1931), σελ. 463—503.

65) Κυριακίδου Στ., Eléments historiques byzantins dans le Roman épique turc de Sayyid Battal. Ἐν Byzantion XI (1936), σελ. 563—570. —Περὶ τοῦ Σαΐδ Βαττάλ βλέπε εἰδικὸν ἄρθρον ἐν Encylopédie de l'Islam, τόμος Α', σελ. 698. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ὑποσημειώσεις Α 1995, Α 2531, Α 2552, Α 3086, Α 3355 καὶ Α 3585.

66) Hesseling, Eine Digenis ubersetzung aus dem 13 Jahrhundert, ἐν Byzant. Zeitschrift, 22 (1913), σελ. 370 ἑξ.

67) M. Speranskij. Devgenievo Dejanie. Τὸ Ἔπος τοῦ Διγενῆ εἰς τὴν παλαιορωσσικὴν γλῶσσαν. Εὕρηται ἐν τοῖς Συλλέκτοις τοῦ γλωσσικοῦ καὶ φιλολογικοῦ τμήματος τῆς Ρωσσικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, τόμος XCIX, (1922) ἀριθ. 7, ρωσσιστί.

68) A.N. Veselovskij, Τὸ Ἔπος τοῦ Διγενῆ. Ἐδημοσιεύθη ἐν Vestnik Evropi. Ἀπρίλιος 1875, σελ. 753, ρωσσιστί.

Διάφορα γενικὰ καὶ εἰδικὰ βοηθήματα.

= Ἱστορικά.

69) Παπαρρηγοπούλου, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ἔκδοσις ἕκτη εἰς 8 τόμους, ἐκ τῶν ὁποίων μᾶς ἐνδιαφέρουν ὁ 4ος (Γα καὶ Γβ') καὶ ὁ 5ος (Δα καὶ Δβ'). Ἀθῆναι 1932.

70) Λάμπρου Σπ., Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Λάμπρου Ἱστορ. σελ. 8.

71) Vasiliev A., Histoire de l' Empire byzantin. Μετάφρασις ἐκ τῆς Ρωσσικῆς εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν ὑπὸ P. Brodin καὶ Bourguina. Τόμοι δύο, ἐκ τῶν ὁποίων μᾶς ἐνδιαφέρει ἰδίως ὁ πρῶτος. Παρίσιοι 1932.

72) Γκέλτσερ, Ἐπίτομος Βυζαντινὴ Ἱστορία. Μετάφρασις ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου τοῦ γερμανικοῦ συγγράμματος Herr. Gelzer, Abriss der Byzantinischen Kaisergeschichte Μόναχον 1897, περιληφθέντος εἰς τὸ γερμανικὸν σύγγραμμα τοῦ Κρουμβάχερ ὡς συμπληρώματος. Βλέπε σχετικῶς τίτλον 77, κατωτέρω.

73) Rambaud A., L' empire grec au Xe siècle. Constantin Porphyrogénète. Παρίσιοι 1870.

74) Schlumberger G., Un empereur byzantin au Xe Siècle. Nicéphore Phocas. Παρίσιοι 1890. Ὑπάρχει καὶ ἑλληνικὴ μετάφρασις ὑπὸ Ἰω. Λαμπρίδου.

75) Schlumberger G., L' Epopée byzantine à la fin du Xe siècle. Σύγγραμμα τρίτομον περὶ τοῦ Ἰωάννου Τζιμισκῆ, τοῦ Βασιλείου Β' Βουλγαροκτόνου καὶ τῆς Ζωῆς. Παρίσιοι 1896—1906. Ὑπάρχει καὶ ἑλληνικὴ μετάφρασις ὑπὸ Ἰω. Λαμπρίδου.

76) Ἔσσελιγγ Δ.Κ., Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς πολιτισμός. Μετάφρασις ὑπὸ Σ.Κ. Σακελλαροπούλου ἐκ τῆς γαλλικῆς διασκευῆς τοῦ ἔργου τοῦ Hesseling, Essai sur la Civilisation byzantine, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ἀρχικῶς εἰς τὴν Ὁλλανδικήν. Ἀθῆναι 1925 (Σύλλογ. Ὠφελ. Βιβλ. ἀριθ. 8—10). Πραγματεύεται περὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους καὶ τῶν Ἀσμάτων ἐν σελ. 209—218.

—Βιβλιογραφικαὶ παραπομπαὶ περὶ τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν παρέχονται ἑκασταχοῦ εἰς τὰς σχετικὰς ὑποσημειώσεις. Τούτων αἱ κυριώτεραι ἀναφέρονται εἰς ἐρεύνας καὶ μελέτας: Φ. Κουκουλέ, γέννησις καὶ βάπτισις, γάμος, κόμμωσις, ἔριδες καὶ ὕβρεις, λουτρά, ἡ βυζαντινὴ οἰκία, ἀγῶνες καὶ παίγνια, κυνηγετικά, γεύματα καὶ συμπόσια, νεκρικὰ ἔθιμα. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 31, Α 101, Α 114, Α 148, Α 663, Α (857), 1391, Α 1410, Α 1719, Α 4184, Α 4358. Ψυχάρη Α 105. Vassiliev Α 955. Καλομενοπούλου καὶ Σάθα: στρατὸς Α 2305. Κουγέα Α 3715. Ὀρλάνδου καὶ Beylié Α 3938.

=Φιλολογικά.

77) Κρουμβάχερ, Ἱστορία τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν Κρουμβ. σελ. 8.

78) Βουτιερίδη Η., Ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Τόμος Α', Ἀθῆναι 1924—1925. Ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ πραγματεύεται καὶ περὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, σελ. 84—89.

79) τοῦ αὐτοῦ, Σύντομη Ἱστορία τῆς νεοελλη. λογοτεχνίας. Ἀθῆναι 1934. Περὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους λεπτομερεστέρα ἔρευνα ἐν σελ. 41—50.

80) Καμπάνη Ἄριστου, Ἱστορία τῆς νέας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. 4η ἔκδοσις. Ἀθῆναι 1934. Περὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους ἐν σελ. 13—23 αὐτόθι.

81) Χιλιαδάκη Σ., Βυζαντινὸ Τρίπτυχο: Τὸ βυζαντινὸ μυθιστόρημα. Τὰ κάστρα τῆς ἀγάπης. Βασιλόπουλα καὶ βασιλοποῦλες. Ἀθῆναι 1938. Περὶ Διγενοῦς Ἀκρίτου πραγματεύεται ἐν σελ. 63—68 αὐτόθι.

—Περὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς γλώσσης βλέπε σχετικὴν βιβλιογραφίαν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἔργῳ μου «Χρονικὸν τοῦ Μορέως» τῆς αὐτῆς σειρᾶς, σελ. κα' καὶ ἑξ.

=Γεωγραφικὰ καὶ Τοπικά,
Μνημειακὰ καὶ Τέχνης.

82) Στράβωνος, Γεωγραφικά, (Strabonis Geographica). Ἔκδοσις Teubner Λειψίας (1852—1853) 1915—1925. Περὶ Μικρᾶς Ἀσίας πραγματεύονται τὰ βιβλία ΙΑ—ΙΔ, σελ. 688—954. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 3355 καὶ Α 3780.

83) Κοντογιάννη Π., Γεωγραφία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. (Σύλλογ. Ὠφελ. βιβλ. ἀριθ. 11). Ἀθῆναι 1921.

84) Ramsay W., Historical Geography of Asia Minor. Λονδῖνον 1890.

85) Humann u. Puchstein, Reisen in Kleinasien und Nordsyrien. Βερολῖνον 1890.

86) Wilson Ch., Handbook for travellers in Asia Minor, Transcaucasia, Persia. Ὁδηγὸς σειρᾶς Murray. Λονδῖνον 1905.

87) Ἀμάντου Κ. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ τὸν Μεσαίωνα. (Σύλλογ. Ὠφελ. Βιβλ. ἀριθ. 5). Ἀθῆναι 1919.

88) Σωτηρίου Γ., Χριστιανικὰ Μνημεῖα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. (Σύλλογ. Ὠφελ. Βιβλ. ἀριθ. 9). Ἀθῆναι 1920.

89) Καρολίδου Π., Καππαδοκικά. Πραγματεία ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ περὶ Καππαδοκίας. Κων)πολις 1874.

90) Σαραντίδου Ἀρχελάου Ι., Ἡ Σινασός. Πραγματεία περὶ τῆς κωμοπόλεως Σινασοῦ (Σινασούν) καὶ γενικώτερον περὶ τῶν περιφερειῶν Καισαρείας καὶ Ἰκονίου. Ἀθῆναι 1899.

91) Ἰωαννίδου Σάββα, Ἱστορία καὶ Στατιστικὴ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς περὶ ταύτην χώρας, ὡς καὶ περὶ τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς γλώσσης. Κων)πολις 1870. Περιλαμβάνει καὶ τινα Ἀκριτικὰ ᾄσματα.

92) Σακελλαρίου Ἀθ. Κυπριακά, Ἀθῆναι 1855—1868 καὶ νεωτέρα ἔκδ. 1890—1891. Εἰς δύο τόμους ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος περιγράφει τὴν νῆσον καὶ τὸν ἰδιωτ. βίον. Ὁ δεύτερος τόμος περιλαμβάνει πολύτιμον λαογραφικὸν καὶ γλωσσικὸν ὑλικόν, ὡς καὶ ᾄσματα, ἐξ ὧν ἀρκετὰ Ἀκριτικὰ καὶ ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων.

—Ἄλλαι βιβλιογραφικαὶ παραπομπαὶ ἀναφερόμεναι εἰς σχετικὰ συγγράμματα καὶ μελέτας παρέχονται καὶ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις Α 310 (Τριανταφυλλίδου Φυγάδες), Α 955, Α 2551, Α 3521, Α 3938, Α 3993 κλπ.

=Λαογραφικά.

93) Κυριακίδου Στ., Ἑλληνικὴ Λαογραφία. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Κυριακ. Λαογρ., σελ. 8.

94) Πολίτου Ν., Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Παραδόσεις τόμοι 2. Ἀθῆναι 1904. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημειώσεις Α 2378, Α 2886, Α 3012, Α 4508.

95) Πολίτου Ν., Λαογραφικὰ Σύμμεικτα. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίαν: Πολίτου Λαογρ. συμμ., σελ. 9.

—Βιβλιογραφικαὶ παραπομπαὶ ἀναφερόμεναι καὶ εἰς ἄλλα συναφῆ ἔργα παρέχονται εἰς τὰς ὑποσημειώσεις Α 755, Α 1800, Α 3355.

Ἀκριτικὰ ᾄσματα.

=Συλλογαὶ ᾀσμάτων.

—Τῶν Ἀκριτικῶν ᾀσμάτων ὁ ἀριθμὸς εἶναι μέγιστος, μέγας δὲ εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ καιροὺς δημοσιευθέντων μεμονωμένως ἢ καθ' ὁμάδας εἰς τὰ διάφορα Περιοδικά, εἴτε εἰς τοπικὰς ἢ γενικὰς συλλογὰς δημοτικῶν ᾀσμάτων. Ἐκ τῶν γενικῶν συλλογῶν δημ. ᾀσμάτων ἡ ἀρτιωτέρα λόγῳ τοῦ πλούτου τοῦ ὑλικοῦ καὶ ἡ ἐπιστημονικωτέρα λόγῳ τῆς μεθοδικότητος τῆς κατατάξεως καὶ τῆς ἀκριβείας, μεθ' ἧς ὑποδεικνύονται αἱ πηγαί, εἶναι ἡ τοῦ ἀειμνήστου Ν. Πολίτου: Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἔκδοσις δευτέρα, Ἀθῆναι 1925, ἥτις καὶ ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὰς ἑκάστοτε παραπομπὰς τῶν ὑποσημειώσεων τοῦ παρόντος ἔργου. Ἡ ἀνωτέρω συλλογὴ περιέχει καὶ ἀρκετὰ Ἀκριτικὰ ᾄσματα. Βλέπε αὐτόθι σελ. 85—115 καὶ 289—293.

Καθαρῶς Ἀκριτικαὶ συλλογαὶ Ἀσμάτων, εἴτε κατ' εἶδος, εἴτε κατὰ τόπους εἶναι μεταξὺ ἄλλων καὶ αἱ ἀκόλουθοι:

96) Πολίτου Ν., Ἀκριτικὰ Ἄσματα. Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ. Μετὰ λεπτομεροῦς εἰσαγωγῆς. Εὕρηται ἐν Λαογραφίας Α' 169—275.

97) Σουμελίδου Γ., Ἀκριτικὰ Ἄσματα. Ἐδημοσιεύθη ἐν Ἀρχείῳ Πόντου Α' (1928), σελ. 47—96. Βλέπε καὶ σχετικὴν βιβλιοκρισίαν ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 286—288. Περιλαμβάνει 19 Ἀκριτ. ᾄσματα τοῦ Πόντου.

98) Χαβιαρᾶ Μ., Ροδιακὰ Ἄσματα τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου, ἐν Λαογραφίας Α' 275—283.

99) Παντελίδου Χ., Ἀκριτικὰ Ἄσματα τῆς Κύπρου, ἐν Λαογραφίας Β', σελ. 60—81, Ε' σελ. 190—198 καὶ ΣΤ' σελ. 576—602.

100) Κυριακίδου Σ. Διγενὴς καὶ Κάβουρας, ἐν Λαογραφίας ΣΤ' 368—424.

—Αἱ ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι παραπομπαί μου ἀναφέρονται κατὰ προτίμησιν εἰς ᾄσματα τῶν ἀνωτέρω συλλογῶν ἢ γενικώτερον τοῦ περιοδικοῦ Λαογραφία, εἴτε εἰς ἄλλα τοιαῦτα περιλαμβανόμενα εἰς ἔργα σημειούμενα ἐν τῇ παρούσῃ βιβλιογραφίᾳ ὑπ' ἀριθμοὺς τίτλων 2), 19), 91), κατ' ἐξαί-

ρεσιν δὲ καὶ εἰς ἄλλας τινὰς πηγάς. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημειώσεις Α 90, Α 310, Α 1648, Α 2040, Α 2275, Α 2979.

=Μελέται καὶ ἔρευναι ἐπὶ τῶν Ἀκριτ. Ἀσμάτων

101) Ζαμπέλιου Σπ., Πόθεν ἡ κοινὴ λέξις τραγουδῶ. Ἀθῆναι 1859.
102) Max Büdinger, Das mittelgriechische Volksepos. Λειψία 1866.
103) Σάθα Κ., Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης Τόμος Β'. Βενετία 1873. Βλέπε ἐν εἰσαγωγῇ, σελ. με'—ν'τὴν πρώτην προσπάθειαν συστηματικῆς κατατάξεως τῶν δημ. ᾀσμάτων μας εἰς κύκλους : ἀκριτικὸν κλπ.
104) Κυριακίδου Στ., Αἱ ἱστορικαὶ ἀρχαὶ τῆς δημώδους νεοελληνικῆς ποιήσεως. Θεσσαλονίκη 1934.
105) Τέλου Ἄγρα, Ἐθνικὴ νεοελληνικὴ ποίηση. Τὸ δημοτικὸ ἔπος. Ἐν Ν. Ἑστίας. Ἔτος ΙΕ', τόμος 29, 1 Φεβρουαρίου 1941, σελ. 86—90.
106) Πολίτου Ν., Τὸ Ἆσμα τῶν υἱῶν τοῦ Ἀνδρονίκου. Ἐν περιοδικῷ «Ἀκρίτας» Α', σελ. 98—103 καὶ 119—125.
107) τοῦ αὐτοῦ. Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Δελτίου Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρείας, Ἀθῆναι 1885. Ἀντικρούει τὰς διαφόρους ὑποθέσεις περὶ σλαυϊκῆς προελεύσεως τοῦ ᾄσματος τούτου τὰς ἐξενεχθείσας ἐξ ἀφορμῆς τῆς συσχετίσεως του πρὸς τὸν αἶνον τῆς Λενώρας καὶ τοὺς θρύλους τῶν βορείων ἐθνῶν. Πρβλ. σχετικῶς καὶ τὰς ἀμέσως κατωτέρω πραγματείας.
108) W. Wollner, Der Lenorenstoff in der slavischen Volkspoesie. Ἐν Archiv für Slavische Philologie, Βερολῖνον, 1882, τόμος VI, σελ. 239—29.
109) J. Psichari, La ballade de Lénore en Grèce. Ἐν Revue de l'histoire des religions, Παρίσιοι 1884, 9. σελ. 27—64,
110) Iv. D. Schischmanov. Der Leonorenstoff in der bulgar, Volkspoesie, Εὕρηται ἐν Indogerm. Forschungen 4 (1894) σελ. 412—448,
111) τοῦ αὐτοῦ. Τὸ Ἆσμα τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ ἐν τῇ ποιήσει τῶν λαῶν τοῦ Αἵμου. Ἐν Δελτίῳ Ὑπουργ. Παιδείας. Σόφια 1896—1898, βουλγαριστί.
—Ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους πρὸς τὴν σλαυϊκὴν δημ. ποίησιν, τοὺς μύθους καὶ τὰς παραδόσεις, τόσον ἐν Βαλκανικῇ, ὅσον καὶ ἐν Ρωσσίᾳ, ὑπάρχουν ἀρκεταὶ πραγματεῖαι μεταξὺ τῶν ὁποίων τοῦ Veselovskij (πρβλ. τοῦ αὐτοῦ καὶ ἔργον ὑπ' ἀριθμ. τίτλου 67 τῆς παρούσης βιβλιογραφίας), A. Rambaud, La Russie épique. Παρίσιοι 1876 κλπ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 4405 τοῦ παρόντος τόμου.

Περιοδικὰ δημοσιεύματα καὶ Ἐγκυκλοπαιδικὴ ἐνημέρωσις.

=Περιοδικὰ καὶ Ἐπετηρίδες.

Ἄρθρα καὶ μελέται σχετιζόμεναι ὁπωσδήποτε πρὸς τὸ Ἀκριτ. ἔπος ἐδημοσιεύθησαν καὶ δημοσιεύονται κατὰ καιροὺς εἰς διάφορα περιοδικὰ συγγράμματα. Τούτων τὰ σπουδαιότερα εἶναι : 1) Ἀθηνᾶ, ἀπὸ τοῦ 1889, Ἀθῆναι. 2) Ἀκρίτας, Ἀθῆναι 1904—1906. 3) Ἀρχεῖον Πόντου, Ἀθῆναι 1928. 4) Βυζαντὶς Ἀθῆναι 1909—1912. 5) Byzantinisch Neugriechsche Jahrbücher, Βερολῖνον καὶ Ἀθῆναι 1924. 6) Byzantinische Zeitschrift, Λειψία 1892. 7) Byzantion, Παρίσιοι—Λιέγη 1925. 8) Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι, ἀπὸ τοῦ 1883. 9) Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Ἀθῆναι 1924. 10) Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς, Ἀθῆναι 1902, 11) Ἑστία, Ἀθῆναι 1876. 12) Λαογραφία, Ἀθῆναι καὶ Θεσσαλονίκη 1909. 13) Νέος Ἑλληνομνήμων Ἀθῆναι 1904—1927. 14) Ξενοφάνης, Ἀθῆναι 1904—1910. 15) Πανδώρα, Ἀθῆναι 1850—1872. 16) Παρνασσός, Ἀθῆναι 1877—1895. 17) Χριστιανικὴ Κρήτη, Ἡράκλειον Κρήτης 1912—1914. 18) Ὁ ἐν Κ)πόλει ἑλλην. φιλολ. σύλλογος. Κ)πολις ἀπὸ τοῦ 1863—1921.

=Ἐγκυκλοπαιδικὰ Ἄρθρα.

Πρὸς ἐγκυκλοπαιδικὴν ἐνημέρωσιν καὶ συμπλήρωσιν τῆς βιβλιογραφίας πολύτιμοι πληροφορίαι παρέχονται εἰς τὰ σχετικὰ ἄρθρα τῆς Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδείας καὶ τοῦ Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ Ἐλευθερουδάκη. Τὰ σπουδαιότερα τῶν τοιούτων ἄρθρων εἶναι κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν τὰ ἑξῆς: 1) Ἄβγαρος (Αὔγαρος). 2) Ἀκρῖται. 3) Ἀλέξανδρος. 4) Ἀμαζόνες. 5) Ἀμόριον. 6) Ἀνδρόνικος. 7) Ἀντιόχεια. 8) ἀπελάτης. 9) Ἄραβες. 10) Ἀραβία. 11) Ἀρμούρης. 12) Ἀχιλλεὺς Τάτιος. 13) Ἀχιλληΐς. 14) Βάρδας Σκληρός. 15) Βάρδας Φωκᾶς. 16) Βαρλαὰμ καὶ Ἰωάσαφ. 17) Βασίλειος Α' Μακεδὼν. 18) Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος. 19) Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα. 20) «Βυζαντίς». 21) Βυζάντιον (Ἱστορία τῶν βυζαντινῶν μελετῶν, Μακεδον. δυναστεία καὶ Ἄραβες, διοργάνωσις πολιτείας καὶ στρατοῦ, τέχνη καὶ λογοτεχνία) 22) Γενέσιος. 23) Διγενὴς Ἀκρίτας. 24) Δούκας. 25) Ἔδεσσα: (Ὀσροηνῆς). 26) Ἑλλάς. (Ἱστορικὴ γεωγραφία μεσαίωνος, Ἱστορία: Μακεδον. δυναστεία, βιβλιογραφία, βίος δημ. καὶ ἰδιωτ., πολεμικὴ ὀργάνωσις τῶν Βυζαντινῶν καὶ λαϊκὴ λογοτεχνία. Τέχνη: Κοσμικὴ ἀρχιτεκτονική, ζωγραφική, γλυπτική, μικροτεχνία. Λογοτεχνία: μυθιστόρημα, βυζαντινὴ λογοτεχνία, βυζαντινὸν καὶ κρητικὸν θέατρον, βιβλιογραφία. Σωματικὴ ἀγωγὴ τῶν Βυζαντινῶν καὶ κυνηγεσία). 27) Ἔπος. 28) Ἐρωτικοὶ λόγοι. 29) Ἐρωτόκριτος. 30) Εὐγενιανός. 31) Ζωναρᾶς. 32) Θέμα [βυζαντ,. 33) Θεοφάνης ὁ Ὁμολογητής. 34) Θεοφάνους Συνεχισταί. 35) Ἰκόνιον. 36) Ἰμπέριος καὶ Μαργαρώνα. 37) Ἰσλαμισμός. 38) Καισάρεια. 39) Καλλίμαχος καὶ Χρυσορρόη. 40) Καππαδοκία. 41) Καρβέας. 42) Κεδρηνός. 43) κλεισοῦρα. 44) Κομμαγηνή. 45) Κομνηνὴ Ἄννα. 46) Κύπρος (δημώδης ποίησις, Ἀκριτ. τραγούδια). 47) Κωνσταντῖνος Ζ' Πορφυρογέννητος. 48) Λέων ΣΤ' ὁ Σοφός. 49) Λιουτπράνδος. 50) Λύβιστρος καὶ Ροδάμνη. 51) Μακρεμβολίτης Εὐστάθιος (ἢ Εὐμάθιος). 52 Μαξιμὼ (ἢ Μαξιμοῦ). 53) Μελιτηνιώτης. 54) Μετρική. 55) Μικρὰ Ἀσία. 56) Μιχαὴλ Γ' ὁ μέθυσος. 57) μυθιστόρημα. 58) Νικηφόρος Β' Φωκᾶς. 59) Νικηφόρος Βοτανειάτης. 60) Ὀνειροκρίτης. 61) Ὀνειροκριτική. 62) Ὀσροηνή. 63) Παυλικιανοί. 64) Πετροπράχηλος (ἢ Τρεμαντάχειλος). 65) Πορφύρης. 66) Πρόδρομος Θεόδωρος. 67) Πτωχοπρόδρομος. 68) Ροδάνθη. 69) Ρωμανός, 70) Σελτζουκίδαι. 71) Συρία. 72) Τάτιος Ἀχιλλεύς. 73) Τουρκία. 74) ὑγρὸν πῦρ. 75) Φλώριος καὶ Πλατζιαφλώρα. 76) Φυσιολόγος. 77) Χαλιμᾶ. 78) Χρυσόχειρ. 79) Ψελλός. 80) Ψευδοδωρόθεος. 81) Ψηφιδωτόν.

Τέλος τὴν ὅλην ἐνημέρωσιν ἐπὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους καὶ γενικώτερον ἐπὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς συμπληροῖ καὶ ἡ μέθοδικὴ βιβλιογραφία ἡ παρεχομένη μετὰ τῆς Εἰσαγωγῆς τοῦ προγενέστερον δημοσιευθέντος ἔργου μου «Χρονικὸν τοῦ Μορέως» ἀνήκοντος εἰς τὴν αὐτὴν συλλογήν.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ Ἠ ΣΧΕΤΙΖΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΚΡΙΤΙΚΟΝ ΕΠΟΣ

ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ἡράκλειος (610—641)

610 Ὁ Μωάμεθ κηρύσσει τὸν Ἰσλαμισμόν.
635 Οἱ Ἄραβες κυριεύουν τὴν Συρίαν.
636 Καταλαμβάνουν τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Ὀσροηνὴν Ἔδεσσαν.
637 Ἡ Ἱερουσαλὴμ παραδίδεται εἰς τοὺς Ἄραβας.
640 Ἐπέκτασις τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Αἴγυπτον.
— Ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἐφεξῆς χρονολογεῖται ἡ ὀργάνωσις τῆς διοικήσεως τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ δὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς *θέματα* μὲ ἐπὶ κεφαλῆς στρατηγούς, οἵτινες συγκεντρώνουν εἰς χεῖρας των τὴν στρατιωτικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν.

Κώνστας Β' (642—668)

664 Κατάληψις τῆς Σμύρνης ὑπὸ τῶν Ἀράβων.
668 Οἱ Ἄραβες κυριεύουν τὴν Χαλκηδόνα καὶ τὸ Ἀμόριον. —Ἡ δύναμις τοῦ Ἰσλὰμ αὐξάνει καὶ ὁ Μωαμεθανισμὸς ἐξαπλοῦται εἰς τὴν Περσίαν, φθάνει δὲ μέχρι τῆς Σινικῆς.

Κωνσταντῖνος Δ' Πωγωνάτος (668—685)

670 Οἱ Ἄραβες προελαύνουν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν.
673 Πολιορκοῦν ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τὴν Κ)πολιν.
678 Οἱ Ἄραβες δεκατίζονται ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς καὶ λύουν τὴν ἑπταετῆ πολιορκίαν τῆς Κ)πόλεως.

Ἰουστινιανὸς Β' Ρινότμητος (685—695)

692 Νίκη τῶν Ἀράβων παρὰ τὴν Σεβαστούπολιν.

Τιβέριος Γ' Ἀψίμαρος (698 705)

698 Συνεχίζει τὸν πόλεμον καὶ νικᾷ τοὺς Ἄραβας.
700 Οἱ Ἕλληνες εἰσβάλλουν εἰς Σαμόσατα τῆς Κομμαγηνῆς.
701 Οἱ Ἄραβες κυριεύουν τὴν Μοψουεστίαν τῆς Κιλικίας.

Ἰουστινιανὸς Β' Ρινότμητος (705—711, τὸ δεύτερον)

709 Οἱ Ἄραβες κυριεύουν τὰ Τύανα.
710 Ἐπιδρομαὶ καὶ προέλασις τῶν Ἀράβων ἐν Μ. Ἀσίᾳ.

Ἀναστάσιος Β' ἢ Ἀρτέμιος (713—716)

712 Συνεχεῖς αἱ πρόοδοι τῶν Ἀράβων ἐν Μ. Ἀσίᾳ.

Θεοδόσιος Γ'. Ἀδραμυττηνὸς (716—717)

716 Πολιορκία τοῦ Ἀμορίου ὑπὸ τῶν Ἀράβων.
717 Ὁ στρατηγὸς Λέων τροφοδοτεῖ τὸ Ἀμόριον καὶ καταλαμβάνει τὴν ἐξουσίαν ἐν Κ) πόλει.

ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ ΤΩΝ ΙΣΑΥΡΩΝ

Λέων Γ' ὁ Ἴσαυρος (717—741)

717 Δευτέρα πολιορκία Κ)πόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων.
718 Οἱ Ἄραβες δεκατίζονται πάλιν ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς καὶ ἀποσύρονται τῆς Κων)πόλεως ἄπρακτοι.
726 Τὸ διάταγμα κατὰ τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων προκαλεῖ ἀντίδρασιν καὶ γίνεται ἀπαρχὴ τῶν δεινῶν τῆς εἰκονομαχίας.
740 Ἥττα τῶν Ἀράβων παρὰ τὸ Ἀκροϊνόν, ἔνθα φονεύεται ὁ *Σαΐδ Βαττάλ*, ὁ φερόμενος ὡς ἥρως τοῦ τουρκικοῦ ἔπους.
— Μετατροπαὶ εἰς τὴν διοικητικὴν ὀργάνωσιν διὰ τῆς ἱδρύσεως νέων θεμάτων ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Ἀπαρχὴ τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τῆς εἰκονομαχίας.

Κωνσταντῖνος Ε' Κοπρώνυμος (741—775)

746 Ἀνακτᾷ τὴν Γερμανικείαν, Μελιτηνὴν καὶ Θεοδοσιούπολιν.
746—752 Ἐνεργεῖ ὁμαδικὴν μετοικεσίαν ἀπὸ Συρίας εἰς Θράκην πληθυσμῶν τῆς θρησκευτικῆς αἱρέσεως τῶν *Παυλιανιτῶν*.

Λέων Δ' Χάζαρος (778—780)

778 Ἐκστρατεία καὶ νίκη Ἑλλήνων εἰς Συρίαν καὶ Γερμανικείαν.

Κωνσταντῖνος ΣΤ' (780—797)

780 Ἐπιτροπεύεται ὑπὸ τῆς μητρός του Εἰρήνης, ἥτις βραδύτερον τὸν ἐτύφλωσε.
782 Νέα εἰσβολὴ τῶν Ἀράβων εἰς Μικρὰν Ἀσίαν ἀναγκάζει τὴν Εἰρήνην νὰ ἐπιζητήσῃ τριετῆ ἀνακωχὴν ἐπὶ πληρωμῇ ἐτησίου φόρου.

Νικηφόρος Α' (802—811)

806 Ἡττᾶται ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ συνάπτει ταπεινωτικὴν εἰρήνην.
— Χαλίφης τῶν Ἀράβων εἶναι ὁ περίφημος Ἀρούν-ἄλ-Ρασίδ. Ἐπακολουθοῦν καὶ ἄλλοι ἀγῶνες κατὰ τῶν Ἀράβων ἄνευ ἀποτελέσματος.

Μιχαὴλ Α' Ραγγαβὲ (811—813)

— Μὲ τὴν βασιλείαν τούτου περατοῦται ἡ Χρονογραφία τοῦ Θεοφάνους (284—813).

Λέων Ε' ὁ Ἀρμένιος (813—820)

— Δευτέρα περίοδος τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως.

Μιχαὴλ Β' ὁ Τραυλὸς (820—829)

822 Ὁ στασιαστὴς στρατηγὸς Θωμᾶς νικᾷ τὰ κυβερνητικὰ στρατεύματα.
823 Βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὁ Θωμᾶς προκαλεῖ κοινων. ἐπανάστασιν ἐν Μ. Ἀσίᾳ.
824 Ἐν τέλει ὁ Θωμᾶς ἡττᾶται καὶ θανατοῦται.
— Οἱ Σαρακηνοὶ τῆς Ἱσπανίας κυριεύουν τὴν Κρήτην.

Θεόφιλος (829—842)

830 Μετ' ἀμφίρροπον ἀγῶνα συνάπτει εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀράβων.
836 Πρὸς τιμωρίαν τῶν Ἀράβων τῆς Μελιτηνῆς ὁ Θεόφιλος εἰσβάλλει εἰς τὴν χώραν των καὶ ἐξανδραποΐζει τοὺς κατοίκους τῆς *Σωζοπέτρας*.
838 Ὁ Χαλίφης *Μοτασσὲμ* ἐκδικούμενος τὴν καταστροφὴν τῆς γενετείρας του Σωζοπέτρας καταστρέφει τὸ *Ἀμόριον* γενέτειραν τοῦ Μιχ. Τραυλοῦ, πατρὸς τοῦ Θεοφίλου καὶ προκαλεῖ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τῶν προκρίτων τοῦ Ἀμορίου (42 Μάρτυρες).
— Κατασκευὴ ὑπὸ τοῦ μαθηματικοῦ Λέοντος τῆς περιφήμου χρυσῆς πλατάνου μὲ τὰ μηχανοκίνητα πτηνὰ εἰς τὸ αὐτοκρ. παλάτιον. Ὁ Θεόφιλος φανατικὸς εἰκονομάχος καταδιώκει τοὺς ζωγράφους.

Μιχαὴλ Γ' ὁ μεθυστὴς (842—867). Ἐπιτροπεύεται κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῆς μητρός του Θεοδώρας.

842 Ὁριστικὴ κατάλυσις μεταρρυθμίσεως καὶ ἀναστήλωσις τῶν εἰκόνων.
845 Μετὰ μακροὺς πολέμους συνάπτεται εἰρήνη μετὰ τῶν Ἀράβων.
— Ἡ Θεοδώρα ἐπιχειρεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν τοὺς *Παυλιανίτας*, οἵτινες διωκόμενοι καταφεύγουν ὁμαδικῶς εἰς τοὺς Ἄραβας.
859 Οἱ *Παυλιανῖται* ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀράβων λεηλατοῦν τὴν Μ. Ἀσίαν.
860 Ἐπαναλαμβάνεται ὁ πόλεμος κατὰ τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἡττῶνται.
863 Ὁ ἀδελφὸς τῆς Θεοδώρας στρατηγὸς Πετρωνᾶς κατατροπώνει τοὺς Ἄραβας καὶ τοὺς Παυλιανίτας εἰς μάχην παρὰ τὴν *Μαλακοπήν*, καθ' ἣν φονεύεται ὁ ἐμίρης τῆς Μελιτηνῆς *Ὁμὰρ (Ἀμβρὼν)* καὶ ἴσως καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Παυλιανιτῶν *Καρβέας (Καρόης)*.
867 Ὁ Μιχαὴλ Γ' δολοφονεῖται ἀπὸ τὸν παρακοιμώμενον αὐτοῦ Βασίλειον, ὅστις καταλαμβάνει τὴν ἐξουσίαν.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ

Βασίλειος Α' Μακεδὼν (867—886)

867 Προτείνει εἰρήνην εἰς τοὺς Παυλιανίτας, οἵτινες ἀποκρούουν τὰς προτάσεις.
870—873 Οἱ Παυλιανῖται κατατροποῦνται καὶ φονεύεται ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Χρυσόχειρ (Χρυσοχέρης).
874 Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πρωτευούσης τῶν Παυλιανιτῶν Τεφρικῆς ὁ Βασίλειος προχωρεῖ πέραν τοῦ Εὐφράτου μέχρι Σαμοσάτων, ἀλλὰ δὲν κατορθώνει νὰ κυριεύσῃ τὴν Μελιτηνήν.
880 Νέοι ἀγῶνες τοῦ Βασιλείου κατὰ τῶν Ἀράβων.

Λέων ΣΤ' ὁ Σοφὸς (886—912)

889 Οἱ Ἄραβες πειρατοὶ τῆς Κρήτης κυριεύουν τὸ φρούριον τῆς Σάμου.
904 Οἱ ἴδιοι ἐπέρχονται κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν ὁποίαν λεηλατοῦν καὶ ἐξανδραποδίζουν τοὺς κατοίκους.
— Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πατέρα του, ὅστις ἦτο ἀμαθής, ἀλλὰ πρακτικὸς καὶ ἱκανός, ὁ Λέων ἦτο πολυμαθὴς ἀλλ' ἀνίκανος, ὑπείκων εἰς τὸ φαῦλον περιβάλλον του. Ὁ ἐκ Σαρακηνῶν καὶ κατὰ βάθος προδότης πρωθυπουργός του Σαμωνᾶς ἦτο πανίσχυρος. Ἐξ ἀφορμῆς τῶν συκοφαντιῶν τούτων ὁ ἱκανὸς ναύαρχος Ἀνδρόνικος Δούκας ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τοὺς Ἄραβας, ὅπου καὶ παρέμεινε διὰ παντὸς ἐξισλαμισθεὶς ἴσως. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρονίκου Δούκα Κωνσταντῖνος κατορθώσας νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν, ἔρχεται εἰς Κ)πολιν, ὅπου γίνεται δεκτὸς καὶ διαπρέπει ὡς στρατηγὸς λίαν ἱκανὸς καὶ γενναῖος.
— Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος ΣΤ' ἀναλαμβάνει ὁ ἀδελφός του Ἀλέξανδρος ὡς συμβασιλεὺς καὶ ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνεψιοῦ του Κωνσταντίνου, ἀλλ' ἀποθνήσκει κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.

Κωνσταντῖνος Ζ' Πορφυρογέννητος (913—959)

913 Κηδεμονεύεται ὑπὸ ἑπταμελοῦς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Πατριάρχου (913—919).
— Ὁ Κωνσταντῖνος Δούκας υἱὸς τοῦ Ἀνδρονίκου ἀποπειραθεὶς νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν συλλαμβάνεται καὶ φονεύεται μετὰ πάντων τῶν συγγενῶν του, οὕτω δὲ ἐξαλείφεται ἡ ἐξ ἀρρένων γενεὰ τῶν Δουκῶν. Ἀπέμεινε δὲ μόνον κλάδος ἐκ θηλέων, ὅστις βραδύτερον ἐβασίλευσε διὰ τοῦ Κωνσταντίνου Ι' Δούκα (1059—1097).
919 Συμβασιλεύει μετὰ τοῦ πενθεροῦ του Ρωμανοῦ Λεκαπηνοῦ (919—944).
928 Ὁ στρατηγὸς Κουρκούας πολιορκῶν τὴν Μελιτηνὴν συνθηκολογεῖ μὲ τὸν ἐμίρην αὐτῆς Ἀμποὺ-Χάφς, ὅστις ὑποτάσσεται συμμαχήσας μετὰ τῶν Ἑλλήνων.
934 Θανόντος τοῦ Ἀμποὺ-Χάφς ἡ συνθήκη παύει ἰσχύουσα καὶ ὁ Κουρκούας ἐκπορθεῖ τὴν Μελιτηνήν, ἥτις προσαρτᾶται μετὰ τῆς περιοχῆς της εἰς τὸ θέμα τῆς Λυκανδοῦ.
944 Πολιορκία τῆς Ὀσροηνῆς Ἐδέσσης (Ρουχᾶ) καὶ παράδοσις τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου.
— Ὁ Ρωμανὸς Λεκαπηνὸς ἐκδιώκεται καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ζ' βασιλεύει μόνος. Τοῦτον ἀποθανόντα διαδέχεται ὁ υἱός του:

Ρωμανὸς Β' (959—963)

961 Ὁ υἱὸς τοῦ Βάρδα Φωκᾶ στρατηγὸς Νικηφόρος ἀνακαταλαμβάνει τὴν Κρήτην καὶ νικᾷ τοὺς Ἄραβας εἰς Κιλικίαν καὶ Συρίαν.
962 Ὁ Νικηφ. Φωκᾶς διαπερᾷ τὸν Εὐφράτην καὶ κυριεύει πολλὰ φρούρια.
963 Ὁ Ρωμανὸς Β' ἀποθνήσκει, δηλητηριασθεὶς πιθανῶς ὑπὸ τῆς συζύγου του Θεοφανοῦς, τὴν δὲ ἐξουσίαν καταλαμβάνει ὁ ἔνδοξος ἀρχιστράτηγος Νικηφ. Φωκᾶς.

Νικηφόρος Β' Φωκᾶς (963—969)

963 Ἀναλαμβάνει τὴν κηδεμονίαν τῶν υἱῶν τοῦ Ρωμανοῦ Β', ἀλλὰ σφετερίζεται τὴν ἐξουσίαν νυμφευόμενος τὴν χήραν Θεοφανὼ καὶ στέφεται αὐτοκράτωρ.
964 Συνεχίζει τὰς κατ' Ἀράβων ἐκστρατείας κατάγων περιφανεῖς νίκας ἐν Κιλικίᾳ καὶ κυριεύει τὴν χώραν ἀπὸ Ταρσοῦ μέχρις Ἐδέσσης.
968 Ἀνακτᾷ μέγα μέρος τῆς Συρίας καὶ κυριεύει τὴν Ἀντιόχειαν.
969 Δολοφονία τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ. Συμμετέχει ὁ ἀνεψιός του Ἰωάννης Τζιμισκῆς, ὅστις καὶ καταλαμβάνει τὴν ἐξουσίαν.

Ἰωάννης Α' Τζιμισκῆς (967—976)

972 Δευτέρα ὁμαδικὴ μετοικεσία Παυλιανιτῶν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Θράκην.
973 Ὁ Δομέστικος τῆς Ἀνατολῆς εἰς ἐκστρατείαν παρὰ τὴν Μαρτυρούπολιν αἰχμαλωτίζεται.
974 Πρώτη ἐκστρατεία τοῦ Τζιμισκῆ κατὰ τῶν Ἀράβων: φθάνει μέχρι Μαρτυρουπόλεως καὶ ἀπειλεῖ τὸ Βαγδάτιον, ὅτε ὁ Καλίφης ἐπικαλεῖται εἰρήνην.
975 Δευτέρα ἐκστρατεία κατ' Ἀράβων. Νικηφόροι ἐπιχειρήσεις ἐν Συρίᾳ, Βηρυττῷ, Δαμασκῷ.
976 Μυστηριώδης θάνατος τοῦ Τζιμισκῆ (ἐκ δηλητηριάσεως ἢ τύφου).

Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος (976—1025)

976 Ἀποστασία τοῦ Βάρδα Σκληροῦ, ὅστις νικᾷ τὰ ὑπὸ τὸν Βάρδαν Φωκᾶν αὐτοκρ. στρατεύματα.
979 Μονομαχία Βάρδα Φωκᾶ καὶ Βάρδα Σκληροῦ, καθ' ἣν ὁ δεύτερος πληγώνεται καὶ καταφεύγει εἰς τοὺς Ἄραβας.
987 Ὁ Βάρδας Φωκᾶς νικᾷ τοὺς Ἄραβας, ἀλλὰ στασιάζει καὶ οὗτος.
989 Ὁ Βάρδας Σκληρὸς μετὰ μακρὰν διαμονὴν παρὰ τῷ Καλίφῃ, ὅπου διετέλει ὑπὸ ἐπιτήρησιν, ἐπανέρχεται καὶ συμφιλιοῦται μὲ τὸν βασιλέα.
995 Πρώτη ἐκστρατεία Βασιλείου εἰς Συρίαν καὶ εἰρήνη ἐν Χαλεπίῳ.
999 Δευτέρα ἐκστρατεία Συρίας καὶ προέλασις εἰς Μελιτηνήν, Ἀμιδᾶν, Μαρτυρούπολιν καὶ Ἀρμενίαν.
1021 Τρίτη ἐκστρατεία Βασιλείου ἀνὰ τὴν Ἀνατολήν, Τραπεζοῦντα, Ἀρμενίαν καὶ Ἀβασσίαν.

Κωνσταντῖνος Η' (1025—1028)

1021 Προσάρτησις τῆς Ἀρμενίας εἰς τὸ ἑλληνικὸν κράτος.
1027 Ἀποκρούεται ἐπιτυχῶς νέα ἐπιδρομὴ τῶν Ἀράβων. Ὁ Κωνσταντῖνος Η' ἀποθνήσκων νυμφεύει τὴν θυγατέρα του Ζωὴν μετὰ τοῦ Ρωμανοῦ Ἀργυροῦ, ὅστις ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ.

Ρωμανὸς Γ' Ἀργυρὸς (1028—1034)

1030 Ἀνεπιτυχὴς ἐκστρατεία πρὸς Συρίαν.
1032 Ἅλωσις τῆς Ἐδέσσης ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ παραλαβὴ ἐκεῖθεν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἄβγαρον.
1034 Οἰκτρὸς θάνατος τοῦ Ρωμανοῦ. Ἡ σύζυγός του Ζωὴ νυμφεύεται τὸν ἐραστήν της Μιχαὴλ τὸν Παφλαγόνα, ὅστις καταλαμβάνει τὴν ἐξουσίαν.

Μιχαὴλ Δ' ὁ Παφλαγὼν (1034—1041)

1035 Ἐπιτυχεῖς ἐπιχειρήσεις τῶν Ἀράβων ἐν Λυκίᾳ.
1037 Οἱ Ἄραβες ἀποκρούονται ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἀλλ' ἐγκαθίστανται μονίμως πλέον ἐν Σικελίᾳ καὶ Καλαυρίᾳ, παρὰ τὰς ἐκεῖ ἐπιτυχίας τοῦ Ἕλληνος στρατηγοῦ Γεωργίου Μανιάκη. (Ἀπὸ τοῦ 842 καὶ ἐπέκεινα οἱ Ἄραβες εἶχον ἤδη καταλάβει τὴν Μεσσήνην, τὰς Συρακούσας καὶ τὸ Ταυρομένιον τῆς Ν. Ἰταλίας, ἀνηκούσας πρότερον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν).
1041 Θάνατος τοῦ Μιχαὴλ Παφλαγόνος. Ἀνακηρύσσεται αὐτοκράτωρ ὁ ἀνεψιός του.

Μιχαὴλ Ε' ὁ Καλαφάτης (1041—1042)

1042 Ἡ ἐξορία τῆς Ζωῆς εἰς μοναστήριον προκαλεῖ θύελλαν ἐξεγέρσεως τοῦ ὄχλου. Ὁ Καλαφάτης ἐκθρονίζεται καὶ ἐπανεγκαθίσταται ἡ Ζωή, ἥτις γραῖα πλέον ἔρχεται εἰς τρίτον γάμον μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Μονομάχου καταλαβόντος τὴν ἐξουσίαν.

Κωνσταντῖνος Θ' ὁ Μονομάχος (1042—1055)

1047 Εἰσβολὴ τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Συρίαν.
1048 Πρώτη ἐμφάνισις τῶν ἰδίως καλουμένων Τούρκων καὶ ἧττα τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν Σελτζουκιδῶν παρὰ τὸ φρούριον τοῦ Καπετροῦ.
1052 Θάνατος τῆς αὐτοκρατείρας Ζωῆς. Ἐκ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας ἀπομένει ἡ ἀδελφὴ τῆς Ζωῆς Θεοδώρα, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μονομάχου καταλαμβάνει τὴν ἐξουσίαν.

Θεοδώρα (1055—1056)

1055 Παρὰ προσδοκίαν ἡ Θεοδώρα δὲν νυμφεύεται, ἀλλὰ βασιλεύει μόνη, ὡς ἀνὴρ καὶ παρὰ τοὺς καθιερωμένους τύπους. Ἀποθνήσκουσα ἀφίνει τὴν διαδο-

χὴν τοῦ θρόνου εἰς τὸν Μιχαὴλ ΣΤ´ τὸν Στρατιωτικὸν (1056-1057). Οὗτος παραιτεῖται καὶ καταλαμβάνει τὴν ἐξουσίαν ὁ στρατηγὸς Ἰσαάκιος, ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Κομνηνῶν.

ΚΟΜΝΗΝΟΙ ΚΑΙ ΔΟΥΚΑΔΕΣ

Ἰσαάκιος Α´ Κομνηνὸς (1057—1059)

1058 Εἰσβολαὶ τῶν Σελτζουκιδῶν Τούρκων καὶ πρόοδος αὐτῶν ἐν Ἀνατολῇ.

1059 Ὁ Ἰσαάκιος παραιτούμενος ὑποδεικνύει διάδοχόν του τὸν Κωνσταντῖνον Δούκαν.

Κωνσταντῖνος Γ´ Δούκας (1059—1067)

1060 Συνεχεῖς εἰσβολαὶ τῶν Σελτζουκιδῶν καὶ ἀκάθεκτοι πρόοδοι αὐτῶν ἐν Ἀνατολῇ (Ἰβηρία, Μεσοποταμία, Μελιτηνή).

1064 Ἅλωσις τῆς Ἄνι καὶ ὁριστικὴ κατοχὴ τῆς Ἀρμενίας ὑπὸ τῶν Σελτζουκιδῶν Τούρκων.

1067 Θάνατος τοῦ Κωνσταντίνου Γ´ Δούκα. Ἀφίνει διάδοχον τὸν υἱόν του Μιχαὴλ Παραπινάκην ἐπιτροπευόμενον ὑπὸ τῆς μητρός του Εὐδοκίας. Αὐτὴ νυμφεύεται τὸν στρατηγὸν Ρωμανόν, ὅστις καταλαμβάνει τὴν ἐξουσίαν.

— Τοῦ Κωνσταντίνου Γ´ Δούκα τὴν καταγωγὴν ὁ ἱστορικὸς Μιχ. Ψελλὸς ἀνάγει εἰς τοὺς παλαιοὺς Δούκας *Ἀνδρόνικον* καὶ *Κωνσταντῖνον* καὶ εἰς τὸν ᾀδόμενον ἥρωα *Πανθήριον* (Διγενὴς Ἀκρίτας;).

Ρωμανὸς Δ´ Διογένης (1067—1071)

1067 Συνεχεῖς πρόοδοι τῶν Σελτζουκιδῶν ἐν Ἀνατολῇ ὑπὸ τὸν Σουλτάνον Ἀλπ-Ἀρσλάν, υἱὸν τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Σελτζουκικοῦ κράτους Τογρούλ-βέγ.

1070 Ὁ Ρωμανὸς ἀναχαιτίζει ἐπὶ μακρὸν τοὺς Σελτζουκίδας, οἵτινες εἶχον φθάσει μέχρι Καππαδοκίας.

1071 Μάχη τοῦ Μαντζικιέρ. Ὁ Ρωμανὸς Διογένης ἡττᾶται καὶ συλλαμβάνεται αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ἀλπ-Ἀρσλάν.

— Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαντζικιὲρ ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Σελτζουκιδῶν. Ὁ Ρωμανὸς Διογένης ἀφίνεται ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ἐν Βυζαντίῳ ἔχει ἀναλάβει ὁ νόμιμος διάδοχος Μιχαὴλ Ζ´ Παραπινάκης (1071-1077), ὅστις κατόπιν ἐκθρονίζεται ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου.

Νικηφόρος Γ´ Βοτανειάτης (1078—1081)

1078 Ἀνακηρύσσεται αὐτοκράτωρ ἐν μέσῳ ἐμφυλίων διαμαχῶν καὶ στρατιωτικῶν στάσεων καὶ ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι καθίστανται κύριοι τῆς Μ. Ἀσίας.

1081 Ὁ Σουλεϊμὰν τοποτηρητὴς τοῦ Σουλτάνου Ἀλπ-Ἀρσλὰν κυριεύει τὴν Νίκαιαν.

— Ὁ Νικηφόρος ἐκθρονίζεται κατόπιν στρατιωτικῆς στάσεως.

Ἀλέξιος Α´ Κομνηνὸς (1081—1118)

1081 Παραλαμβάνει τὸ Κράτος ἐν διαλύσει.

1092 Διαμελισμὸς τοῦ Σελτζουκικοῦ κράτους τῆς Ἀσίας. Ὁ Κιλὶτζ Ἀρσλὰν υἱὸς τοῦ παλαιοῦ τοποτηρητοῦ Σουλεϊμὰν ἱδρύει ἀνεξάρτητον τουρκικὸν κράτος τοῦ Ρούμ, μὲ πρωτεύουσαν τὸ Ἰκόνιον.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Α = Ἀθηνῶν. (Ἐθν. Βιβλιοθήκης. Ἀριθ. χειρογρ. 1074), πρώην Ἄνδρου. Μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος.

Κ = Κρυπτοφέρρης. (Ἑλληνορρύθμ. Μονῆς Grotta Ferrata. Ἀριθ. χειρογρ. Ζ.α. XLIV).

Ε = Ἐσκοριάλ. (Monast. S. Lorenzo. Biblioth. del Escorial. Ἀριθ. χειρογρ. Ψ.IV. 22).

ΓΕΝΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ

Κατὰ τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν τῶν ἐμμέτρων διασκευῶν τοῦ 'Ακριτικοῦ Ἔπους, πρῶτον κατὰ σειρὰν ἐτάχθη τὸ κείμενον τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν, (χειρόγρ. ὑπ' ἀριθ. 1074, πρώην Ἄνδρου). Τὸ κείμενον τοῦτο, καίτοι δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὡς κυρία βάσις μιᾶς κριτικῆς ἐκδόσεως, δεδομένου ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἀρχαιότερον, οὔτε τὸ αὐθεντικώτερον, προετάχθη ἐν τούτοις μόνον καὶ μόνον ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία, καθὸ πληρέστερον πάντων τῶν λοιπῶν.

Παρὰ ταῦτα καὶ τὸ κείμενον τοῦτο παρουσιάζει ἐνιαχοῦ ἀσαφείας καὶ παραλείψεις, αἵτινες ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει συνεπληρώθησαν διὰ τῶν ἀντιστοίχων χωρίων τοῦ συγγενοῦς κειμένου τῆς Τραπεζοῦντος· αἱ τοιαῦται δὲ ἀντικαταστάσεις καὶ συμπληρώσεις ἐκ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος παρίστανται πρὸς διάκρισιν *διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων κυρτῶν*, ἐνῶ πάντα τὰ αὐτούσια κείμενα παρίστανται διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων νέων. Εἰς τὸ Ἀθηναϊκὸν κείμενον προσετέθησαν ἐπίσης καὶ οἱ τίτλοι τῶν κεφαλαίων τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος σημειούμενοι καὶ οὗτοι *διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων κυρτῶν*, καθὼς καὶ τινες τίτλοι τῆς πεζῆς διασκευῆς Ἄνδρου, οἵτινες παρίστανται διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων ἁπλῶν.

Μετὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου παρετέθησαν ἐν ὑποσημειώσει, ἐν πρώτοις μὲν αἱ κυριώτεραι γραφαὶ καὶ τινες ἐξοβελισθέντες στίχοι τῆς διασκευῆς ταύτης, ἀκολούθως δὲ σημειοῦνται ἅπασαι ἀνεξαιρέτως αἱ παραλλαγαὶ τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος, ὧν προτάσσεται ὡς διακριτικὸν τὸ γράμμα Τ.

Οὕτω τὸ Ἀθηναϊκὸν κείμενον παρέχεται, ὄχι μόνον πλῆρες, ἀλλὰ καὶ συμπληροῦται διὰ τοῦ Τραπεζουντίου κειμένου, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ ἔχῃ ἐνώπιόν του ἀμφοτέρας τὰς διασκευὰς καὶ νὰ δύναται εὐχερῶς νὰ παραλληλίσῃ αὐτάς.

Μετὰ τῶν ὑποσημειώσεων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου καὶ χάριν πληρεστέρας ἑρμηνείας παρατίθενται ἐπιπροσθέτως καί τινα χωρία χαρακτηριστικὰ τῶν διασκευῶν Πετρίτζη (Ὀξφόρδης), καὶ Ἄνδρου, (πεζὸν κείμενον ἐκδ. Πασχάλη), ὡς καὶ πληροφορίαι τινὲς ἀπαραίτητοι ἀναφερόμεναι εἰς παραλείψεις, προσθήκας ἢ παραλλαγὰς τῶν διασκευῶν τούτων. Αἱ τοιαῦται δὲ ὑποσημειώσεις φέρουσι μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ σχετικοῦ στίχου τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου καὶ τὰ διακριτικὰ Π, ἢ Ο, ἀναλόγως τῆς δια-

σκευῆς, περὶ ἧς πρόκειται, (βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίας περαιτέρω), κατὰ τὰ ἀκόλουθα παραδείγματα:

Παράδειγμα α'.

60 ἑξ. «Ὅμως ἔστοντας νὰ 'φθασεν ὁ κύκλος τῶν ἐννέα, μηνῶν, αὐτὴ ἡ ρήγισσα γεννᾷ Ἔλενα νέα». (Ο,59—60).

Διὰ τῆς ὡς ἄνω ὑποσημειώσεως, ἥτις ἀναφέρεται εἰς τὸν στίχον 60 τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου παρέχεται τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸν στίχον τοῦτον χωρίον τῆς διασκευῆς Ὀξφόρδης (Πετρίτση) φέρον ἀριθμοὺς στίχ. 59—60 ἐν τῇ ἐκδόσει Λάμπρου.

Παράδειγμα β'.

1410. «Ἐβγῆκαν εἰς τὸ κυνήγιον, καὶ ἐβαστοῦσαν γεράκια μεγαλομύτικα». (ΙΙ, 344, 2—3).

Ἡ δευτέρα αὕτη ὑποσημείωσις, ἥτις ἀναφέρεται εἰς τὸν στίχον 1410 τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου, παρέχει τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸν ἄνω στίχον χωρίον, εὕρηται δὲ ἐν Λαογραφίας τόμῳ Θ', (1926), σελ. 344 στίχ. 2—3. (Βλέπε περαιτέρω ἐν βραχυγραφίᾳ ΙΙ).

Εἰς τὰ κατόπιν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ἐρχόμενα κείμενα, ἤτοι τὸ τῆς Κρυπτοφέρρης καὶ τοῦ Ἐσκοριάλ, ἐσημειώθησαν ἐκ τῶν γραφῶν μόνον ὅσαι ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν φωνητικὴν τοῦ κειμένου, αἱ δὲ ἑρμηνευτικαὶ καὶ λοιπαὶ ἐπεξηγηματικαὶ ὑποσημειώσεις ἔχουσι συσχετισθῇ κατὰ τὸ ἐφικτὸν μετὰ τῶν ἀντιστοίχων ὑποσημειώσεων, ὡς καὶ τῶν σχετικῶν χωρίων Ἀθηναϊκοῦ κειμένου καὶ τῶν λοιπῶν διασκευῶν.

Ἡ ἀρίθμησις τῶν κειμένων σημειοῦται ἀνὰ πεντάδα στίχων καὶ εἶναι συνεχὴς καὶ ἑνιαία δι' ἕκαστον κείμενον, ἐξαιρέσει μόνον τῆς διασκευῆς Κρυπτοφέρρης, ἔνθα διετηρήθη ἡ τμηματικὴ ἀρίθμησις εἰς ὀκτὼ κεφάλαια ἢ λόγους, ὧν ἕκαστος ἔχει ἰδιαίτερον αὔξοντα ἀριθμόν. Οὕτω αἱ εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς ταύτης παραπομπαὶ σημειοῦνται κατὰ τὸ κάτωθι παράδειγμα: ΚΖ 180 = Κείμενον διασκευῆς Κρυπτοφέρρης, λόγος ἕβδομος, στίχος 180. Τὸ δὲ περιεχόμενον τοῦ περὶ οὗ πρόκειται στίχου ἔχει ὡς ἀκολούθως: ΚΖ 180 = ἀτεκνίας ἡ ἄσβεστος καὶ δεινοτάτη φλόγα.

Εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Ἀθηνῶν, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀριθμήσεως τοῦ κειμένου τούτου, παρέχεται παραλλήλως καὶ ἡ ἀρίθμησις τῆς ἀντιστοίχου διασκευῆς Τραπεζοῦντος κατὰ τὴν ἔκδοσιν Σάθα—Legrand, σημειουμένη πρὸς διάκρισιν ἐντὸς παρενθέσεως καὶ ἥτις ἀρίθμησις ἐπαναλαμβάνεται, εἴτε ἀνὰ εἰκοσάδα στίχων, εἴτε εἰς τὰ σημεῖα ὅπου τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς ταύτης διακόπτεται ἀποτόμως ἢ ἐπαναρχίζει, εἴτε τέλος ἔναντι τῶν παρεμβλήτων καὶ αὐτουσίων στίχων τοῦ Τραπεζουντίου κειμένου, οἱ ὁποῖοι, ὡς διηυκρινίσαμεν ἀνωτέρω, παρίστανται διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων κυρτῶν.

Μία τρίτη ἀρίθμησις ἐντὸς ἀγκυλῶν, εἰσαχθεῖσα ἐξ ἀνάγκης καὶ λόγῳ τεχνικῆς ἀδυναμίας ἐντὸς τοῦ κειμένου, ἐνῷ καὶ αὐτὴ θὰ ἔπρεπε νὰ εὑρίσκεται ἐκτός, διαιρεῖ τὸ Ἀθηναϊκὸν κείμενον εἰς ἑξακοσίας εἴκοσι τρεῖς

παραγράφους [§ 623], καὶ συσχετίζει τὸ κείμενον τοῦτο κατ' ἔννοιαν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν ἄλλων διασκευῶν, ἔνθα καὶ σημειοῦνται οἱ αὐτοὶ ἀριθμοὶ παραγράφων, ἐφ' ὅσον πράγματι ὑφίσταται τοιαύτη ἀντιστοιχία καὶ ὁμοιότης κειμένων.

Διὰ τοῦ μέτρου τούτου καθίσταται ἐφικτὸς ὁ παραλληλισμός, ὄχι μόνον τῶν συγγενῶν κειμένων Ἀθηνῶν-Τραπεζοῦντος, ἐν τινι δὲ μέτρῳ καὶ τῶν Ὀξφόρδης καὶ Πεζοῦ Ἄνδρου, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τῶν διασκευῶν Κρυπτοφέρρης καὶ Ἐσκοριάλ, χωρὶς νὰ παραστῇ ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ παρατεθῶσι παραλλήλως τὰ κείμενα τοσούτων διαφόρων διασκευῶν, ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἑνότητος αὐτῶν καὶ πρὸς δημιουργίαν τυπογραφικῶν δυσχερειῶν.

Τέλος μία τετάρτη ἀρίθμησις σημειουμένη πρὸς τὰ δεξιά, παριστᾷ εἰς μὲν τὸ κείμενον Ἀθηνῶν τὰς σελίδας, εἰς δὲ τὰ κείμενα Κρυπτοφέρρης καὶ Ἐσκοριὰλ τὰ φύλλα τῶν σχετικῶν χειρογράφων.

***

Εἰς τὰ ἐν ὑποσημειώσει σχόλια, ἔνθα παρέχονται διάφοροι ἑρμηνευτικαί, ἱστορικαί, γεωγραφικαὶ κλπ. διευκρινίσεις τῶν κειμένων κατὰ στίχους καὶ μὲ τοὺς οἰκείους ἀριθμοὺς αὐτῶν, ὡς καὶ εἰς τὸ Ἀλφαβητικὸν Εὑρετήριον, γίνεται χρῆσις βραχυγραφιῶν τινων, ὧν αἱ κυριώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς:

Α = Εὐσταθίου πρός τινα Μανουὴλ προσφιλέστατον αὐτοῦ, Δέκα λόγοι περὶ τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου καὶ τῶν γονέων· ἤτοι τὸ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει δημοσιευόμενον κείμενον τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 1074 χειρόγραφον τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, (κείμενον Ἀθηνῶν, πρώην Ἄνδρου), μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος.

Τ = Τὸ ἀκέφαλον κείμενον τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, κατὰ τὴν διασκευὴν τῆς Τραπεζοῦντος, οὗτινος τὰ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει καὶ μετὰ τοῦ κειμένου Α παρατιθέμενα πρὸς συμπλήρωσιν χωρία παρίστανται διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων κυρτῶν. Αἱ κάτωθι τοῦ κειμένου Α σημειούμεναι παραλλαγαὶ Τραπεζοῦντος φέρουσι μετὰ τοῦ διακριτικοῦ γράμματος Τ τοὺς ἀριθμοὺς στίχων τοῦ κειμένου Α, ἐνῷ πάντες οἱ παρὰ τὸ κείμενον τοῦτο καὶ ἐντὸς παρενθέσεως σημειούμενοι ἀριθμοὶ παριστῶσι τὴν ἀρίθμησιν τοῦ κειμένου Τ. κατὰ τὴν ἔκδοσιν Σάθα—Legrand. (Βλέπε κατωτέρω, βραχυγραφίαν T. Sath. Legr., ὡς καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ τίτλῳ τῆς Βιβλιογραφίας).

Κ = Ἔπαινοι καὶ τρόπαια ἐγκώμιόν τε τοῦ τρισμάκαρος Ἀκρίτου Βασιλείου· ἤτοι τὸ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει δημοσιευόμενον κείμενον τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. Ζ. α. XLIV χειρόγραφον τῆς Ἑλληνορρύθμου Μονῆς Κρυπτοφέρρης (Grotta-Ferrata).

Ε = Τὸ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει δημοσιευόμενον ἀκέφαλον κείμενον τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. Ψ. IV. 22 χειρόγραφον τῆς Βιβλιοθήκης Ἐσκοριάλ, (Monast. San Lorenzo).

Ο=Διήγησις ὡραιοτάτη τοῦ ἀνδρειωμένου Διγενῆ· ἤτοι ἡ ἔμμετρος διασκευὴ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ἡ συντεθεῖσα ὑπὸ Ἰγνατίου Πετρίτζη καὶ ἐκδοθεῖσα, κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 24 χειρόγραφον τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Ὀξφόρδῃ Κολλεγίου Lincoln, ὑπὸ Σπυρ. Λάμπρου. Εὕρηται ἐν Collection de Romans Grecs, σελ. 111—237, Παρίσιοι 1880. (Βλέπε κατωτέρω ἐν βραχυγραφίᾳ: Romans).

Π=Οἱ Δέκα λόγοι τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου· ἤτοι ἡ ἀκέφαλος καὶ πεζὴ διασκευὴ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους κατὰ τὸ χειρόγραφον τῆς Ἄνδρου, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Δημ. Πασχάλη ἐν Λαογραφίας τόμ. Θ' (1926), σελ. 305—440, ὡς καὶ ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἀνατυπώσει. Ἀθῆναι 1926.

Α (Μηλ.)=Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας κατὰ τὸ ἐν Ἄνδρῳ χειρόγραφον· ἤτοι ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ κειμένου Α τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, (ὅπερ ἐπανεκδίδομεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ αὐτὸ χειρόγραφον, τὸ νῦν ἀποκείμενον ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ), γενομένη ὑπὸ Ἀντ. Μηλιαράκη ἐν Ἀθήναις τῷ 1881.

Τ (Sath. Legr.)=Les Exploits de Digénis Akritas d'après le ms. de Trébizonde, publié par C. Sathas et E. Legrand. Ἤτοι ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ ἀκεφάλου κειμένου Τ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, (διασκευὴ Τραπεζοῦντος), γενομένη ἐν Παρισίοις τῷ 1875.

Κ (Legr.)=Les Exploits de Basile Digénis Acritas d'après le ms. de Grotta—Ferrata, publié par E. Legrand. Ἤτοι ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ κειμένου Κ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, (διασκευὴ Κρυπτοφέρρης), γενομένη ἐν Παρισίοις τῷ 1892.

Ε (Hess.)=Le Roman de Digénis Akritas d'après le manuscrit de Madrid, publié par D. C. Hesseling. Ἤτοι ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ κειμένου Ε τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, (διασκευὴ Ἐσκοριάλ), δημοσιευθεῖσα ἐν Λαογραφίας τόμ. Γ' (1911), σελ. 537—604.

Ἀθηνᾶ=Ἀθηνᾶ. Σύγγραμμα περιοδικὸν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημ. Ἑταιρείας, ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ 1889. Τόμοι 50, (Α'-Ν') Ἀθῆναι 1889—1939.

Ἀλφάβ.=W. Wagner, Das ABC der Liebe, (Ἀλφάβητος τῆς Ἀγάπης), Λειψία 1879.

Ἄτακτ.=Ἀδ. Κοραῆ. Ἄτακτα. Τόμος Α—Ε'. Παρίσιοι 1829—1835.

Ἀχιλλ.=Διήγησις τοῦ Ἀχιλλέως· ἤτοι τὸ μεσαιωνικὸν ἔμμετρον μυθιστόρημα Ἀχιλληΐς, κατὰ τὴν ἔκδοσιν W. Wagner, Trois poèmes grecs du moyen-âge, σελ. 1—55. Βερολῖνον 1881.

Βέλθανδρ.=Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα· ἤτοι τὸ ἔμμετρον μεσαιωνικὸν μυθιστόρημα, (13ου αἰῶνος), τὸ δημοσιευθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Elissen (1862), κατόπιν ὑπὸ τοῦ Μαυροφρύδου, (βλέπε κατωτέρω ἐν βραχυγραφίᾳ: Μαυροφρ.), μετέπειτα ὑπὸ τοῦ Legrand, ἐπανεκδοθὲν δὲ καὶ ὑπὸ Γ. Μηλιάδη, ἐκδ. Στοχαστῆ, Ἀθῆνα 1925.

Byzantion=Byzantion. Ἐπιστημονικὸν Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ἐν Παρισίοις καὶ Βρυξέλλαις ἀπὸ τοῦ 1912. Περιλαμβάνει ἱκανὰς πραγματείας τοῦ διευθυντοῦ αὐτοῦ H. Gregoire καὶ ἄλλων εἰδικῶν ἀναφερομένας εἰς τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος.

Δημητρ. Λεξ.=Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Τόμοι 9. Ἔκδοσις Δ. Δημητράκου, Ἀθῆναι, 1936—1940.

Δουκάγγ.=Du Cange, Glossarium mediae et infimae graecitatis. 2 τόμοι. Ἀνατύπωσις πανομοιότυπος τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1688. Παρίσιοι 1890—1891.

Ἐλευθερ. Ἐγκυκλ. Λεξ.=Ἐλευθερουδάκη Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν. Τόμοι 12. Ἔκδοσις «Ἐλευθερουδάκης» Α.Ε. Ἀθῆναι, 1929—1931.

Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ.=Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἐκδιδομένη ὑπὸ τοῦ 1924. Τόμοι 15, (Α'—ΙΕ'), Ἀθῆναι, 1924—1939. Περιλαμβάνει πολλὰς καὶ σημαντικὰς εἰδικὰς πραγματείας περὶ τοῦ μεσαιων. ἑλληνικοῦ βίου, ὡς καὶ ἑρμηνευτικὰς σημειώσεις ἀναφερομένας εἰς τὰ Ἀκριτικὰ κείμενα, (Καρολίδου, Χατζῆ, κ.λ.π.).

Ἐρωτόκρ.=Βιτζ. Κορνάρου, Ἐρωτόκριτος, Ἔκδοσις κριτικὴ (μεγάλη), μετ' εἰσαγωγῆς, σημειώσεων καὶ γλωσσαρίου ὑπὸ Σ. Ξανθουδίδου, Ἡράκλειον Κρήτης, 1915. Αἱ παραπομπαὶ σημειοῦνται ἁπλῶς δι' ἀριθμῶν προκειμένου περὶ στίχων, προκειμένου δὲ περὶ σελίδων σημειοῦται πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ τὸ γράμμα Σ. ἢ σελ.

Εὐστάθ.=Εὐσταθίου τοῦ φιλοσόφου, (Μακρεμβολίτου, ἢ Εὐμαθίου), Τὸ καθ' Ὑσμίνην καὶ Ὑσμινίαν δρᾶμα. Μεσαιωνικὸν μυθιστόρημα εἰς λογίαν γλῶσσαν μιμούμενον ἐν πολλοῖς τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἀχιλλέως Τατίου. Εὕρηται ἐν Ph. le Bas, Erotici Scriptores, Didot, Παρίσιοι 1856, ἐν R. Hercher, Script. Erotici graeci, Teubner, Λειψία, 1859, καὶ ἐν Is. Hilberg, Vindobonae Hoelder, Βιέννη, 1876.

Ἰμπέρ.=Ἰμπέριος καὶ Μαργαρώνα· ἤτοι τὸ ἔμμετρον καὶ ἄνευ ὁμοιοκαταληξίας κείμενον τοῦ ὁμωνύμου μεσαιωνικοῦ μυθιστορήματος, (13ου αἰῶνος), τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ Wagner (1874), καὶ κατόπιν ὑπὸ Σπ. Λάμπρου ἐν Collection de Romans grecs, σελ. 239—288. Αἱ παραπομπαί μας ἀναφέρονται εἰς τὴν ἔκδοσιν Λάμπρου. (Βλέπε κατωτέρω βραχυγραφίαν: Romans).

Καλλίμαχ.=Τὸ κατὰ Καλλίμαχον καὶ Χρυσορρόην ἐρωτικὸν διήγημα· ἤτοι τὸ ἔμμετρον μεσαιων. μυθιστόρημα (13ου αἰῶνος), τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ Σπ. Λάμπρου ἐν Collection de Romans Grecs, σελ. 1—109. (Βλέπε κατωτέρω βραχυγραφίαν: Romans).

Carmina Wagner=G. Wagner, Carmina graeca medii aevi, Λειψία 1874· ἤτοι συλλογὴ ἐμμέτρων μεσαιωνικῶν κειμένων, ὧν τὰ σημαντικώτερα εἶναι: Τὸ θανατικὸν τῆς Ρόδου, Στίχοι τοῦ Σαχλήκη, Αἱ διηγήσεις τοῦ Γαδάρου, Ὁ Πουλολόγος, Ὁ Πωρικολόγος, ἡ Ριμάδα τοῦ Βελισσαρίου κλπ. Αἱ παραπομπαὶ γίνονται κατὰ σελίδας καὶ στίχους π.χ. Carmina Wagner 341, 632 =G. Wagner Carmina Graeca medii aevi, σελ. 341, στίχος 642: πάλιν ὁ καπετάνιος ἐφίλησεν τζαγκίν του. (Βλέπε ὑποσημ. μας ἐν Κγ. 121).

Καρολ.=Σημειώσεις κριτικαί, ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ εἰς τὸ μεσαιωνικὸν ἑλληνικὸν ἔπος «Ἀκρίταν», ὑπὸ Π. Καρολίδου. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Ἐθν. Πανεπιστημίου, ἔτους 1905—1906, σελ. 188—246. Ἀθῆναι, 1906.

Κρουμβ. = Κρουμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας. Μετάφρασις ἐκ τῆς 2ας ἐκδόσεως τοῦ γερμανικοῦ συγγράμματος τοῦ K. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Litteratur, ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου, τόμοι 3. Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ, Ἀθῆναι, 1900. Ἐν τῷ Γ' τόμῳ, ὅστις πραγματεύεται περὶ τῆς δημώδους λογοτεχνίας, παρέχονται ἱκαναὶ πληροφορίαι ἀναφερόμεναι εἰς τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος, μετὰ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας, (§ 358, σελ. 84—100).

Κυριακ. Διγ.'Ακρ.=Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας. Ἀκριτικὰ τραγούδια—Ἀκριτικὴ ζωή, ὑπὸ Σ. Κυριακίδου. Ἔκδ. Συλλογ. Ὠφ. Βιβλίων Ἀθῆναι.

Κυριακ. Λαογρ.=Ἑλληνικὴ Λαογραφία, ὑπὸ Σ. Κυριακίδου. Μέρος Α', Μνημεῖα τοῦ λόγου. Ἀθῆναι, 1923.

Λάμπρου Ἱστορ.=Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ Σπυρ. Λάμπρου, 6 τόμοι. Ἀθῆναι, 1886 ἑξ. Τὴν Βυζαντινὴν περίοδον πραγματεύονται οἱ τόμοι Γ'—ΣΤ'.

Λαογραφία=Λαογραφία. Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ 1909. Τόμοι 12, (Α-ΙΒ'), Ἀθῆναι 1909—1938. Περιλαμβάνει ἀρκετὰς πραγματείας περὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ βίου, Ἀκριτικὰ κείμενα ὡς καὶ ἱκανὰς ἑρμηνευτικὰς σημειώσεις ἀναφερομένας εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, (τοῦ ἀειμνήστου Πολίτου, Κυριακίδου, Κουκουλὲ κλπ.).

Λύβιστρ.=Τὰ κατὰ Λύβιστρον καὶ Ροδάμνην· ἤτοι τὸ ἔμμετρον μεσαιωνικὸν μυθιστόρημα, (13ου αἰῶνος), τὸ δημοσιευθὲν τὸ πρῶτον, κατὰ τὸ χειρογρ. Παρισίων, ὑπὸ Μαυροφρύδου, (βλέπε κατωτέρω βραχυγραφίαν: Μαυρόφρ.), δεύτερον ὑπὸ Βικέλα καὶ Σάθα ἐκ τῶν καταλοίπων Wagner: Trois poèmes grecs du Moyen-âge, Βερολῖνον 1881, κατὰ τὸ χειρόγρ. Νεαπόλεως, καὶ τελευταίως ὑπὸ J.A. Lambert, τὸ γένος Van der Kolf, κατὰ τὰ χειρόγραφα Leyde (Codex Scaligeranus S S.), καὶ Ἐσκοριὰλ (Codex Escurialensis Ψ-IV-22 foll. 22—138 καὶ 185—194), ὡς καὶ Νεαπόλεως. Αἱ παραπομπαί μας ἀναφέρονται εἰς τὸ κείμενον Νεαπόλεως κατὰ τὴν ἔκδοσιν Wagner: Trois poèmes grecs.

Μαυροφρ.=Ἐκλογὴ μνημείων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὑπὸ Δ. Ι. Μαυροφρύδου, Ἀθῆναι, 1866. Ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ περιλαμβάνονται Α' Ὁ Σπανέας.—Β' Στίχοι Θεοδ.Πτωχοπροδρόμου, βιβλίον α'.—Γ' Πτωχοπροδρόμου βιβλίον β', κατὰ ἡγουμένων. — Δ' Ἑρμονιακοῦ Μετάφρασις Ἰλιάδος.—Ε' Ὁ Πόλεμος τῆς Τρωάδος.—ΣΤ' Μυθιστόρημα Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα.—Ζ' Μυθιστόρημα Φλωρίου καὶ Πλαντζία Φλώρης.—Η' Μυθιστόρημα Λυβίστρου καὶ Ροδάμνης.

Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ.=Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία. Τόμοι 24. Ἔκδ. «Πυρσός». Ἀθῆναι, 1926—1934.

Ξανθουδ.=Διγενὴς Ἀκρίτας Ἐσκωριάλ. Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις δημοσιευθεῖσαι ἐν «Χριστιανικῇ Κρήτῃ», Τομ. Α', τεῦχος Γ', σελ. 523—572, ὡς καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ. Ἡράκλειον Κρήτης 1913.

Παπαρρηγ. Ἱστορ.=Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ὑπὸ Κ.Παπαρρηγοπούλου. Ἔκδοσις 6η, τόμοι 8, Ἀθῆναι 1932. Τὴν Βυζαντινὴν περίοδον πραγματεύονται οἱ τόμοι 4 καὶ 5 (ἤ, κατὰ τὴν παλαιοτέραν διαίρεσιν, οἱ Γ'—Δ').

Πολίτου Λαογρ. συμμ.=Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ σύμμεικτα, τόμοι Α'—Γ'. Ἀθῆναι, 1920—1931. Ἐν τῷ Α' τόμῳ, σελ. 237 — 262 περιλαμβάνεται ἄρθρον: Περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἔπους τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, ἀναφερόμενον εἰς τὰ Ἀκριτικὰ κείμενα.

Romans=Collection de Romans Grecs, en langue vulgaire et en vers, publiés par Sp. Lambros. Maisonneuve, Παρίσιοι, 1880. Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ περιλαμβάνονται: Α' Τὸ μεσαιων. μυθιστόρημα Καλλίμαχος καὶ Χρυσορρόη. Β' Ἡ διήγησις Διγενῆ, ἤτοι τὸ κείμενον Ο τοῦ Ἀκριτ. ἔπους κατὰ τὴν σύνθεσιν Ἰγν. Πετρίζη, (διασκευὴ Ὀξφόρδης). Γ' Τὸ μεσαιων. μυθιστόρημα Ἰμπέριος καὶ Μαργαρώνα. Δ' Ὁ Παρηγορητικός, λόγος περὶ δυστυχίας καὶ εὐτυχίας.

Τατ.=Ἀχιλλέως Τατίου, Τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα. Μυθιστόρημα τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων. Εὕρηται ἐν R. Hercher, Scriptores Erotici Graeci, Teubner, Λειψία 1859 καὶ ἐν Fr. Jacobs. Ach. Tatii, Λειψία, 1821.

Φλωρ.=Φλώριος καὶ Πλατζιαφλώρα· ἤτοι τὸ μεσαιωνικὸν ἔμμετρον μυθιστόρημα (13ου αἰῶνος), τὸ δημοσιευθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ I. Bekker, Βερολῖνον 1845, εἶτα ὑπὸ Μαυροφρύδου, (βλέπε ἀνωτέρω βραχυγραφίαν Μαυροφρ.), κατόπιν ὑπὸ W. Wagner, ἐν Medieval greek texts, Λονδῖνον 1870, σελ. 1-56, τελευταίως δὲ ὑπὸ D.C. Hesseling, Le roman de Phlorios et Platziaphlore publié avec une introduction des observations et un index, Ἀμστελόδαμον 1917. Τὸ κείμενον τοῦτο ἐξεδόθη ἐπ' ἐσχάτων καὶ ὑπὸ Κ. Παπανικολάου Ἀθῆναι 1939. Αἱ παραπομπαί μας ἀναφέρονται εἰς τὴν ἔκδοσιν Hesseling, ἥτις εἶναι ἡ ἀρίστη πασῶν.

Χατζῆ=Ἀντ. Χατζῆ. Ὁμηρικαὶ ἔρευναι. Προλεγόμενα εἰς τὴν τοῦ Εὐσταθίου Μακρεμβολίτου Ἀκριτηΐδα καὶ τὰς διασκευὰς αὐτῆς. Μέρος Α', τεῦχος 1ον, Ἀθῆναι, 1930.

Χατζιδ. ΜΝΕ=Γ. Ν. Χατζιδάκι, Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα Ἑλληνικά. Τόμοι Α' καὶ Β', Ἀθῆναι 1907.

Χατζιδ. Γλωσσ. Μελ.=Γ. Ν. Χατζιδάκι, Γλωσσολογικαὶ Μελέται. Τόμος Α', Ἀθῆναι 1901.

Χρον. Μορ.=Τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως· ἤτοι τὸ μεσαιωνικὸν ἔμμετρον κείμενον, (14ου αἰῶνος), τὸ πραγματευόμενον περὶ τῆς φραγκικῆς κατακτήσεως τῆς Ἑλλάδος, τὸ δημοσιευθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ Buchon. Παρίσιοι 1825—1845, εἶτα ὑπὸ Schmitt, Λονδῖνον 1904 καὶ ἐσχάτως ὑπὸ Πέτρου Π. Κα-

λονάρου ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν, ἐκδ. Δ. Δημητράκου Α.Ε. Ἀθῆναι 1940. Αἱ παραπομπαί μας ἀναφέρονται εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἔκδοσιν.

Ψευδ.=Δωροθέου Μονεμβασίας, Βιβλίον Ἱστορικὸν περιέχον ἐν συνόψει διαφόρους καὶ ἐξόχους ἱστορίας. Γνωστὸν ἐπίσης καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Χρονογράφος, (ἢ Ψευδοδωρόθεος). Αἱ συνηθέστεραι ἐκδόσεις εἶναι τοῦ 1786 καὶ 1814 ἔχουσαι τὴν αὐτὴν σελιδοποίησιν κειμένου καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων γίνονται αἱ παραπομπαί.

Πλήρεις τίτλοι καὶ πλείονες πληροφορίαι περὶ τῶν ἀνωτέρω ἔργων παρέχονται ἐν τοῖς οἰκείοις τίτλοις τῆς Βιβλιογραφίας.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Α

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΑΘΗΝΩΝ (ΠΡΩΗΝ ΑΝΔΡΟΥ)

(Χειρόγραφον Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ἀριθ. 1074).

Μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος.

ΔΕΚΑ ΛΟΓΟΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΑΚΡΙΤΟΥ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

[§ 1] Τέκνον μου ποθεινότατον καὶ προσφιλέστατόν μου,
πολλάκις με ἠξίωσας πάσας τὰς κατορθώσεις
διὰ γραφῆς δηλῶσαι σοι τοῦ Διγενοῦς 'Ακρίτου,
καὶ σοῦ τὸν λόγον ἤκουσα ἐκδυσωπήσαντός με·
καὶ παρευθὺς ἐκίνησα καὶ ἄρχισα νὰ γράφω
ἅπαντα τὰ τοῦ Διγενοῦς καὶ τῶν αὐτοῦ γονέων
κατορθώματά τε θαυμαστά, πραχθέντα ἐξ ἐκείνων.
Τοίνυν κἀγὼ ἀπάρξομαι τοῦ καταλέγειν οὕτως.
[§ 2] Βασίλειος ὁ Διγενὴς καὶ Καππαδὸξ 'Ακρίτης
τίνων γονέων πέφυκεν ἂς τὸ γροικήσουν ὅλοι, 2
πῶς τούτου καὶ οἱ πρόγονοι χριστιανοὶ ὑπῆρχον,
εὐγενικοί, πανεύμνοστοι, ἄγαν πεπλουτισμένοι,
γένους ὡς ἐκ βασιλικοῦ, περίφημοι ἐν πᾶσι,
πρὸς μέρους τῆς 'Ανατολῆς, καὶ ἐκ τῆς Ρωμανίας,
ἐγκατοικοῦντες ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν Καππαδοκίαν,

10 γροκίσουν

1 ἑξ. 'Εκ τῆς ἐπιγραφῆς «Εὐσταθίου πρός τινα Μανουὴλ» κλπ., ὡς καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν χωρίων τῶν διασκευῶν Α καὶ Τ τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους, ὁ Χατζῆς, ('Ομηρικαὶ Ἔρευναι 1, Προλεγόμενα, καὶ 'Επετηρ. Βυζ. Σπουδ. Ζ' 234—239), συνήγαγεν ὅτι συγγραφεὺς τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τοῦ Διγενοῦς 'Ακρίτου εἶναι ὁ Εὐστάθιος Μακρεμβολίτης. Τὴν γνώμην ταύτην ἀντέκρουσαν ὁ Grégoire (Byzantion VI 483), καὶ ὁ Κυριακίδης Λαογραφία Ι' 624, 657, 659). Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι ἂν ἐν προκειμένῳ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα Μανουήλ, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι τὸ κείμενον ἀπευθύνεται ἀναγκαίως καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς ὡρισμένον πρόσωπον. Οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς πράττουσι τοῦτο πολλάκις ἵνα προσδώσωσιν εἰς τὰ γραφόμενά των διδακτικὸν καὶ παραινετικὸν τόνον. Αἱ ἐν προοιμίῳ ἐπικλήσεις ὡς καὶ ἡ χρῆσις δευτέρου προσώπου (στίχ. 3 ἑξ) εἶναι φαινόμενα συνηθέστατα εἰς τὰ ἑλληνικὰ μεσαιωνικὰ κείμενα, κατήντησαν δὲ σχεδὸν τυπικὰ εἰς τὰ ἔμμετρα ἰδίως. (Πρβλ. Σπανέαν ἐν Μαυροφρ. Σ. 1, Σαχλήκην ἐν Wagner Carmina Σ. 62 καὶ 79, ἐπίσης δὲ καὶ ἐν Χρον. Μορ. στίχ. 1—2 καὶ 1340—1356 κλπ.).

ἐκ τῆς Συρίας δὲ τὴν θαυμαστὴν τὴν πόλιν τὴν ὡραίαν.
[§ 3] Ἐκ τούτων οὖν τῶν θαυμαστῶν καὶ τολμηρῶν ἀνάκτων
πέφυκέ τις θαυμάσιος βασιλεὺς ἐν ἐκείνοις,
πολλὰ θρασὺς καὶ πάντολμος καὶ πλούσιος ἐκ γένους,
ἐκ τῆς φυλῆς δὲ τῶν Δουκῶν ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἀξίαν.
Τούτου δὲ τ' ὄνομα λοιπόν, ἵνα σαφῶς ἐξείπω,
Ἀαρὼν ἐπεκλήθηκε τῇ συριστίδι γλώττῃ,
Ἀνδρόνικος ἑλληνιστὶ ἐκαλεῖτο δὲ πάλιν. 3
[§ 4] Οὗτος οὖν ὁ πανθαύμαστος βασιλεὺς καὶ ὡραῖος
γέγονε πᾶσι ποθεινὸς Θεῷ τε καὶ ἀνθρώποις,
δίκαιος, ἄμεμπτος, στερρός, ἄκακός τε τυγχάνων,
συζῶν ἀεὶ κατὰ Θεὸν μετὰ καὶ τῆς συζύγου,
οὔσης καὶ ταύτης ἐκ φυλῆς χριστιανῶν γονέων
γένους ὡς ἐκ βασιλικοῦ ἐκ τῶν τε Μαγαστρέων,
ταύτης δὲ πάλιν τ' ὄνομα ἐπικεκλῆσθαι Ἄνναν.

25 Θεῷ δέ.

17 ἑξ. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἀρχίζουν τὰ περισσότερα τῶν ἐμμέτρων ἑλληνικῶν μεσαιων. κειμένων, (πρβλ. Ἀχιλλ. 20 ἑξ. Βέλθανδρ. 25 ἑξ. Ἰμπέρ. 15 ἑξ., Καλλίμαχ. 24 ἑξ. κλπ.). Ἐν προκειμένῳ φαίνεται ὅτι ὁ διασκευαστὴς ἠκολούθησε τὴν συνήθειαν τῶν μυθιστοριογράφων τῆς ἐποχῆς του καὶ κάμνει λόγον περὶ ἀνάκτων καὶ βασιλέως, (στίχ. 17—18), ἐνῷ ἡ διασκευὴ Κ, ἡ καὶ πλησιεστέρα πρὸς τὴν ἀρχικὴν παράδοσιν ἀναφέρει ἁπλῶς στρατηγὸν (Πρβλ. Κα 62—63). Ἡ διασκευὴ Κ περαιτέρω ὀνομάζει τὸν στρατηγὸν τοῦτον Ἀντάκινον (Κδ 54), καὶ οὐχὶ Ἀαρὼν—Ἀνδρόνικον, ὡς ἐνταῦθα (στίχ. 23—24). Πρβλ. σχετικῶς χωρία Α 489, Α 1367, Ε 145, βλέπε δὲ καὶ Byzantion VI 484, Λαογραφία Ι' 627 καὶ 636. Τὸ ὄνομα Ἀνδρόνικος ἀπαντᾶ συνηθέστατα εἰς τὰ δημώδη Ἀκριτικὰ ποιήματα, ὅπου γίνεται λόγος καὶ περὶ ἁρπαγῆς γυναικὸς ὡς καὶ ἐν τῷ Ἔπει (βλέπε περαιτέρω χωρίον Α 311).

20. Περὶ Δουκῶν βλέπε ἐν Α 489, Α 1360, Α 1372, Κα 267, Κδ 43, Κδ 325, Κστ 14, Κστ 414, Ε 137 κλπ.

29. Περὶ Μαγαστρέων, Μαγαστρανῶν ἢ Κὺρ Μαγάστρων γίνεται λόγος καὶ περαιτέρω, ἐν Α 492—493. Ὁ Grégoire πιστεύει ὅτι τὸ ἀληθὲς αὐτῶν ὄνομα εἶναι Ἀμαστρέων (Πρβλ. Byzantion VI 493 καὶ Λαογραφία Ι' 646 ἑξ.). Καίτοι τοῦτο φαίνεται ἀπίθανον, γίνεται ἐν τούτοις, μνεία τοῦ ὀνόματος τούτου εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἴσως ἐξ ἀπομιμήσεως τῆς παρούσης διασκευῆς τοῦ Ἀκριτ. ἔπους: Μιὰ κόρη 'πέ ντην Ἄμαστρη τοῦ Μάστρου θεγατέρα, (Δημ. Ἆσμα Σωζοπόλεως ΜΔ' στίχ. 1, ἐν Λαογραφίας Α' 625). Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἀρχίζει καὶ ἡ ἀκέφαλος πεζὴ διασκευὴ Π, ἥτις δὲν ἔχει πλῆρες τὸ ὄνομα τῆς γενεᾶς ἀλλὰ μόνον....γιστρέων. Προφανῶς θὰ ἐσημείωνε Μαγιστρέων, διότι περαιτέρω ἀναφέρει «τὸ γένος τῶν Κῦρ Μαγίστρων». Βλέπε σχετικῶς Λαογραφία Ι' 313, 1 καὶ 323, 18.

30 Περὶ τοῦ ὀνόματος Ἄννα ὡς καὶ τῶν ἄλλων γυναικείων ὀνομάτων, (Εἰρήνη, Εὐδοκία), Κομνηνικῆς ἐπιδράσεως, βλέπε ὑποσημ. Α 68.

[§ 5] Πέφυκαν οὗτοι καὶ γονεῖς ἀρσενικῶν παιδίων,
εὐστόργων τε, πανευθαλῶν, πέντε ἀνδρειωμένων,
μόνην δὲ τούτων ἔδακνε ψυχήν τε καὶ καρδίαν
ἡ στέρησις τοῦ θήλεος ὡς ξιφερὶς περόνη·
πολλὰ Θεῷ εὐχόμενοι, πολλὰ δὲ τοῖς ἁγίοις,
καὶ ἐκαρτέρησαν λοιπὸν παρὰ Θεοῦ δοθῆναι, 4
θήλεα παῖδα θαυμαστὴν αὐτοῖς τοῖς εὐχομένοις.
Ἀλλ' ὅμως εἰσηκούσθησαν δεήσεως αὐτίκα
κ' ἡ δέσποινα συνέλαβεν εἰς τὴν αὐτῆς γαστέρα
τότ', ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, παῖδα θαυμαστοτάτην.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ βασιλεὺς ἤφερεν μάντιν διὰ νὰ μάθῃ
τὴν γέννησιν τοῦ παιδὸς αὐτοῦ.

[§ 6] Καὶ παρευθὺς ὁ βασιλεὺς μάντιν προσεκαλεῖτο,
ὅπως εἰπῇ τὸ ἀληθὲς καὶ φανερώσῃ τοῦτο,
τῆς δέσποινας τὴν σύλληψιν καὶ ποίαν κόρην ἔσχεν,

40 δτ' ἐν ἐκείνῳ—43 τὴν σύλληψιν τῆς δέσποινας καὶ φανερώσῃ τοῦτο, (στίχος περιττεύων).—

31 ἑξ. Ὅπως καὶ σήμερον παρὰ τῷ ἑλλην. λαῷ, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς μεσαιων. χρόνους, θλῖψιν προεκάλει ἡ στέρησις, οὐχὶ τοῦ θήλεος, ἀλλὰ τοῦ ἄρρενος τέκνου ἢ ἡ παντελὴς ἀτεκνία, περὶ ἧς γίνεται λόγος περαιτέρω ἐν Α. 4161 ἑξ. ὡς πρὸς τὸν Ἀκρίταν. Περὶ ἀτεκνίας ἢ στερήσεως ἄρρενος τέκνου γίνεται λόγος συχνότατα καὶ σχεδὸν κοινοτύπως καὶ εἰς ἄλλα ἔμμετρα μυθιστορήματα τῆς μεσαιων. λογοτεχνίας μας, (πρβλ. Ἀχιλλ. 35 ἑξ., Ἐρωτόκρ. Α' 45 ἑξ., Ἰμπέρ. 39 ἑξ., Φλώρ. 1—18 κλπ.), ὁ δὲ διασκευαστής μας ἠκολούθησε καὶ ἐν προκειμένῳ τὴν συνήθειαν τῶν μυθιστοριογράφων, ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο περὶ θήλεος, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ οἰκονομήσῃ καὶ δικαιολογήσῃ τὴν παρεμβολὴν τοῦ ἀμέσως ἑπομένου ἀστρολογικοῦ ποιήματος «Περὶ τοῦ πῶς ὁ βασιλεὺς ἤφερεν μάντιν διὰ νὰ μάθῃ τὴν γέννησιν τοῦ παιδὸς αὐτοῦ». Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐφ' ὅσον προϋπῆρχον ἄρρενα τέκνα, ἡ γέννησις θήλεος σπανιώτατα ἦτο εὐχάριστος. Βλέπε σχετικῶς καὶ Φ. Κουκουλέ: Τὰ κατὰ τὴν γέννησιν καὶ βάπτισιν ἔθιμα τῶν Βυζαντινῶν. (Ἐπετηρ. Βυζ. σπουδ. ΙΔ' 87—91).

41 ἑξ. Τὰ περὶ τῆς ἀστρολογικῆς μαντείας δὲν ἀπαντῶσιν ἐν τῇ διασκευῇ Κα 1—29. Χρῆσις ἀναλόγου μαντείας γίνεται καὶ ἐν τῇ Τουρκικῇ ἐποποιΐᾳ Σ. Βαττὰλ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Δζαφὰρ (Die Fahrten des Sajjid Batthal; übers. von Ethé; Leipzig 1871. Βλέπε Βιβλιογραφίαν), ὡς καὶ εἰς τὰς δημώδεις ἱστορίας τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου (Πρβλ. Wagner, Trois poèmes grecs Berlin 1881, Βίος Ἀλεξάνδρου, Σελ. 61, στιχ. 160—416 καὶ Πάλλη, Ἡ Φυλλάδα τοῦ Μεγ Ἀλέξαντρου Ἀθήνα 1935, Σελ. 74—77). Κατὰ τὸν Grégoire τὸ χωρίον τῆς ἀστρολογ. μαντείας εἶναι μίμησις ἐκ τοῦ μυθιστορήματος Βαρλαὰμ καὶ Ἰωσαφάτ, ὅπερ μετεφράσθη τὸ πρῶτον περὶ τὰ τέλη τοῦ 10ου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 11ου αἰῶνος, ἔχει δὲ σπουδαίαν σημασίαν ἀπὸ χρονολογικῆς ἀπόψεως, διότι ἀποτελεῖ terminus post quem διὰ τὰς διασκευὰς τῆς ὁμάδος Τ,Α,Π,Ο τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. (Βλέπε σχετικῶς γνώμας Grégoire ἐν Byzantion VI 483, καὶ VII 300, 348—349 ὡς καὶ Κυριακίδου ἐν Λαογραφίᾳ Ι' 627).

45 ὁ μάντις δὲ σοφώτατος καὶ θαυμαστὸς ὑπάρχων
εὐθὺς πᾶσαν ἀλήθειαν τῷ βασιλεῖ ἐξεῖπεν.
[§ 7] «Ὦ βασιλεῦ, πανθαύμαστε, εὐγενικέ, ὡραῖε,
»ἡ δέσποινα συνέλαβεν, ἡ σὴ γυνὴ παιδίον,
»οὕτινος ἐπὶ γέννησιν χαρὰν ἕξεις μεγάλην, 5
50 »θῆλυ γὰρ ἔστι ἀληθῶς, ὡς λέγει ἡ μαντεία.
»Πρόσεχε τοίνυν κατὰ νοῦν εἰς χρόνους δύο καὶ δέκα,
»ὅταν ἡ παῖς ἐλεύσεται, εἰς ἔρωτα μὴ πέσῃ.
[§ 8] »Μέλλει γὰρ ταύτην Ἀμηρᾶς λαβέσθαι εἰς γυναῖκα,
»ἁρπάσας ἐκ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν αὐτῆς γονέων,
55 »γενήσεται χριστιανὸς αὐτὸς δὲ μετὰ ταῦτα.
»Σὺ δὲ παλάτια θαυμαστὰ κτίσε διὰ τ' ἐκείνην,
»πανδρόσιστα καὶ λαμπερά, γέμοντα τῶν χαρίτων,
»καὶ ἔμβαλε τὴν κόρην σου εἰς τὰ παλάτια ταῦτα,
»διὰ νὰ μὴν κλίνῃ ὁ λογισμὸς πρὸς ἔρωτα ἀλλέως».

Περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ παιδός.

60 [§ 9] Ὅταν δὲ τέλος ἔλαβεν ὁ κύκλος τῶν ἐννέα
61 μηνῶν ἐκ τῆς συλλήψεως, ἡ κόρη ἐγεννήθη
63 πανεύμορφος καὶ εὐθαλής, ὡραία, χιονάτη. 6
Χαρὰν λοιπὸν ὁ βασιλεὺς τότε μεγάλην ἔσχεν,
65 καὶ σὺν αὐτῷ ἡ δέσποινα ἔχαιρε μετὰ πάντων
λαῶν, ἀρχόντων, σατραπῶν, μετὰ παντὸς τοῦ πλήθους.
[§ 10] Καὶ βαπτισθεῖσα ὕδατι ἁγίας κολυμβήθρας
ἡ κόρη προσωνόμασται Εἰρήνη ἐκ γονέων,

56 κτίσας—62 καὶ ἐξ αὐτῆς συλλήψεως ἐβλάστησεν ἡ κόρη (στίχος περιττεύων).—

60 ἑξ. «Ὅμως ἔστοντας νὰ 'φθασεν ὁ κύκλος τῶν ἐννέα μηνῶν, αὐτὴ ἡ ρήγισσα γεννᾷ "Ελενα νέα» (Ο,59—60), τουτέστι κόρην ὡραίαν ὡς ἡ Ἑλένη τοῦ Μενελάου. Κατ' ἀναλογίαν δὲ ἴσως σημειοῦται καὶ παρ' Ἐρωτοκρ. Α' 51: «μιὰν θυγατέραν ἤκαμε πού 'φεξε τὸ παλάτι». Ὁ στίχος οὗτος τοῦ Ἐρωτοκρ. φαίνεται ὅτι ἔχει κάποιαν σχέσιν μὲ τὸ παρὸν χωρίον καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν ὀλίγον κατωτέρω στίχον 71 τῆς παρούσης διασκευῆς: «καὶ ἔλαμπεν ὡς ἥλιος. . . .» (Πρβλ. καὶ περαιτέρω Α2984: ἡλιογέννητος).

68. Τὰ γυναικεῖα ὀνόματα: Εἰρήνη, ὡς ἐν προκειμένῳ, Ἄννα ὡς προηγουμένως ἐν στίχ. 30, καὶ Εὐδοκία, (περαιτέρω Α1668), ἀγνοοῦνται εἰς τὴν διασκευὴν Κ, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὴν διασκ. Ε. Τὰ ὀνόματα ταῦτα εἶναι μεταγενέστεραι προσθῆκαι χαρακτηριστικαὶ τῶν διασκευῶν τῆς ὁμάδος Τ,Α,Π,Ο, καί, κατὰ τὸν Κυριακίδην, ὀφείλονται εἰς Κομνηνικὴν ἐπίδρασιν. Πράγματι τὰ ὀνόματα ταῦτα ἦσαν συνηθέστατα εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Κομνηνῶν. Εἰδικῶς περὶ τῆς Εἰρήνης ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ περαιτέρω ἐν στίχ. Α 134 ἑξ. περιγραφὴ τοῦ διασκευαστοῦ περὶ τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς κόρης, ἥτις ὁμοιάζει πολὺ πρὸς ἀνάλογον τοιαύτην περιγραφήν, τὴν ὁποίαν κάμνει ἡ Ἄννα Κομνηνή, προκειμένου περὶ τῆς μητρὸς της Εἰρήνης. (Βλέπε κρίσεις Κυριακίδη ἐν Λαογραφίᾳ Γ' 656).

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

ΕΠΟΠΟΙΪΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ

ΤΗΣ 10ης ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ

ΕΝ ΑΝΔΡΩ ΑΝΕΥΡΕΘΕΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ

ΥΠΟ

ΑΝΤ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ «ΕΛΛ. ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ»

—

1881

Φωτοτυπία τοῦ ἐξωφύλλου τῆς πρώτης ἐκδόσεως τῆς παραλλαγῆς τῆς Ἄνδρου ὑπὸ τοῦ Ἀντ. Μηλιαράκη.

Ἔρως ἐντείνων τὸ τόξον. Ψηφοθέτημα Κομμαγηνῆς σῳζόμενον ἐν Δρέσδῃ.

κ' ἐτρέφετο ὡς ἔπρεπε εἰς ὅλας τὰς ἡμέρας
ἀπὸ βαΐων τῶν αὐτῆς καὶ τῶν ἀρχοντοπούλων,
καὶ ἔλαμπεν ὡς ἥλιος εἰς ὅλες τὲς λαμπρομμάτες.
[§ 11] Ὅταν ἐκείνη ἔφθασε ἑπτὰ χρονῶν νὰ εἶναι,
τότε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς μεγάλην ἔννοιαν εἶχεν
περὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ νὰ τὴν διαφυλάξῃ,
μήπως ἀπ' ἔρωτά τινος καὶ κλίνῃ εἰς ἀγάπην, 7
καὶ τότε πέσῃ εἰς θάνατον ἐξ ἐρωτοληψίας.

Περὶ τὸν ὁρισμὸν ὁποὺ ὥρισεν ὁ βασιλεὺς νὰ κτίσουν παλάτια καὶ κήπους.

[§ 12] Εἰς τόπον χαριτόβρυτον, εὐάερον, ὡραῖον,
ὁποὺ ἦσαν δένδρα δροσερά, βρύσαι κρύαι χιονᾶται
ποὺ εἶναι τόπος ἔνδροσος καὶ βρύσες τῶν χαρίτων,
ἐκεῖ τ' ἀδόνια κιλαδοῦν, τὰ χελιδόνια ψάλλουν,
προσέταξεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔκτισαν παλάτια,
ἔκτισαν παλάτια θαυμαστά, τριώροφα, μεγάλα.
Κ' εἰς τὰ παλάτια τὰ λαμπρά, ὁποὺ ἔκτισεν ἐκεῖνος,
τὴν κόρην ἐσεβάσασιν μετὰ πολλῶν δακρύων,
ἵνα ἀποφύγῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἐρωτοληψίας.
[§ 13] Τρεῖς βάϊες τὴν ἐδώκασιν νὰ εἶναι μετ' ἐκείνην,
ἀρχοντοποῦλες δώδεκα, δουλεῦτρες δὲ πενῆντα·
προσέταξαν τὰς βάϊας της, γράμματα νὰ μανθάνῃ, 8
νὰ μὴν σκορπίζῃ ὁ λογισμὸς εἰς μέριμνας παντοίας.
[§ 14] Τριακοσίους Σαρακηνούς, γέροντας ἀτζουπάδας.

69 καὶ τρέφετο—78 κρυαιχιονᾶται—

77 ἑξ. Ἀνεξαρτήτως τοῦ φυσιολατρικοῦ του περιεχομένου, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ἀναλογίας τινὰς καὶ πρὸς ἄλλα χωρία τῆς παρούσης διασκευῆς (πρβλ. Λ2823 ἑξ., Α 3905 ἑξ., Λ 3933 ἑξ., Α 4226 ἑξ.,) τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον τοῦ ἐν προκειμένῳ χωρίου σχετίζεται στενῶς πρὸς τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῷ μεσαιων. μυθιστορήματι τοῦ Θ. Προδρόμου «Περὶ τῶν κατὰ Ροδάνθην καὶ Δοσικλέα», καθ' ἃ τὴν ἡρωΐδα τοῦ μυθιστορήματος ὁ πατὴρ αὐτῆς «ἔσωθεν ἐνέκλειε μικροῦ πυργίου ὡς ἂν δύσοπτος ἀρρένων χωρὶς μένῃ καὶ ὡς ἂν ἐραστοῦ λίχνον ὀφθαλμὸν φύγῃ» (Erotici scriptores ἐκδ. Hercher Β' τόμος σελ. 310—311, στίχ. Β 175—182). Κάτι ἀνάλογον ὑπεμφαίνεται ἐπίσης ἐν τῷ Ἀκρ. ἔπει περαιτέρω καὶ διὰ τὴν Εὐδοκίαν, κόρην τοῦ στρατηγοῦ Δούκα, τὴν μετέπειτα σύζυγον τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου. (Βλέπε Λ 1687 ἑξ.).

90 ἑξ. Τὸ ἐνταῦθα χωρίον ἐνδέχεται νὰ εἶναι μίμησις ἐκ τῆς ἐν Χαλιμᾶ Ἱστορίας τοῦ Ὀμὰρ-ἀλ-Νεμάν, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Καισαρείας Ἀμπριζᾶς, ἥτις διέμενεν ὡς ἐρημῖτις εἰς ἐξοχικὸν καὶ καλῶς ὠχυρωμένον παλάτι μαζὺ μὲ τὰς θεραπαινίδας της καὶ ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον φρουρὰν θυρωρῶν καὶ φυλάκων. Τὴν βασιλοπούλαν αὐτὴν συναντᾷ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως Ὀμὰρ-ἀλ-Νεμὰν ὀνόματι Σαρκάν, ὅστις πιθανὸν νὰ εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸν Χαρτζιανῆν ἢ Χαντζερῆν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν μας. Ἡ ἱστορία τοῦ Ὀμὰρ-ἀλ-Νεμὰν εὑρίσκεται πλήρης εἰς τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ J.A. Mardrus, 1001 Nuits, τόμος Γ' σελ. 49—

ἔδωκε νὰ φυλάττωσι τριγύρωθεν τὲς πόρτες,
νὰ μὴν εὕρῃ χώραν ἀπ' αὐτῶν τὸ βέλος τῆς ἀγάπης
καὶ τρώσῃ τὴν καρδίαν της, καὶ βάλῃ την εἰς πόθον.
Καὶ εἰς τοσοῦτον μέγεθος κείνων τῶν παλατίων
πόρταν ἐποίησαν μικρὰν σιδηροκλειδωμένην,
καὶ μόνος του τὴν ἐκλείδωνε ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος,
μόνος του τὴν ἐβούλλωνε καὶ κατεσφράγιζέ την.
[§ 15] Μέσα ἐκατασκεύασεν, ἐποίησεν μεσοκήπιν·
τὸ μεσοκήπιν, ὡς δοκῶ, ἂν τὸ κατασκοπεύσῃς,
νὰ τὸ θαυμάσῃ ὁ λογισμὸς καὶ ξενισθῇ ὁ νοῦς σου.
[§ 16] Τριγύρου ἐκατασκεύασεν ἐκείνου τοῦ κολύμβου 9

50, (προβλ. καὶ μελέτην τοῦ Goossens: La geste d'Omar ἐν Byzantion VII 303—316). Περὶ τοῦ Χαρτζανῆ ὑπάρχουν πολλὰ τραγούδια τῆς δημώδους ποιήσεώς μας. Πρβλ. Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β. σ. 157 (Χαρζανῆς), Ἀγ. Θέρου Δημοτικὰ Τραγούδια σ. 41—43 (Ἡλιογέννητη καὶ Χαντζερῆς κλπ.) Μία ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας παραλλαγὰς τοῦ Χαρτζανῆ εἶναι ἡ τῆς Χίου, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσεν ἐν γαλλικῇ μεταφράσει ὁ H. Pernot ἐν Anthol. popul. de la Grèce moderne, σελ. 84 (Chartzianis et Arété) καὶ ἀνεδημοσίευσεν ἐν πρωτοτύπῳ ὁ Grégoire εἰς τὴν μελέτην του Echanges épiques arabo-grecs. (Βλέπε Byzantion VII 371—382.). Τοὺς ἀτζουπάδας ὁ Καρολίδης ἐτυμολογῶν ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ ἑρμηνεύει θυρωρούς, (Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ' 332), ὁ δὲ Grégoire τοὺς ταυτίζει πρὸς τοὺς Ἄραβας στρατιώτας Açopars τοῦ γαλλικοῦ ἔπους Chanson de Roland, (Πρβλ. Grégoire: L'epopée byzantine et ses rapports κλπ. Bulletin de la Classe des lettres, Βρυξέλλαι 1931, τόμος 12ος, σ. 463—493). Περὶ ἀτζουπάδων γίνεται λόγος καὶ περαιτέρω (Α 2261: τζουπάτας, καὶ Ε 1076). Περὶ τῆς συχνῆς χρήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τριακόσιοι βλέπε παρατήρησίν μου ἐν Α 2979.

98 ἑξ. Εἰς τὰ μεσαιωνικὰ ἑλλην. κείμενα τῆς λογίας καὶ τῆς δημώδους λογοτεχνίας ἐσυνειθίζοντο πολὺ αἱ λεγόμεναι Ἐκφράσεις, αἵτινες ἦσαν εἶδος ρητορικῶν περιγραφῶν ἀναφερομένων εἴτε εἰς τόπους πραγματικοὺς ἢ φανταστικούς, εἴτε εἰς ἔργα τέχνης. (Βλέπε σχετικῶς Κρουμβ. Β' 174—175). Τοιαῦται ἐκφράσεις σώζονται καὶ εἰς τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος, ἰδίως εἰς τὰς διασκευὰς τῆς ὁμάδος Α,Τ, ἀλλ' εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον βραχεῖαι καὶ σχεδὸν ὑποτυπώδεις. Ἡ ἐν προκειμένῳ ἔκφρασις τοῦ μεσοκηπίου ἔχει ἀναλογίαν πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ μεσοκηπίου τῆς Ροδάμνης (Πρβλ. Λύβιστρ. 2149 ἑξ.). Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ κήπου ἐν Καλλίμαχ. 274 ἑξ. Εἰς τὴν παροῦσαν διασκευὴν πλὴν τῆς ἐν προκειμένῳ ἐκφράσεως ἢ ἐπαίνου τοῦ μεσοκηπίου ὑπάρχουν ἀκόμη οἱ ἔπαινοι: τοῦ λουτροῦ (στίχ. Α 114 ἑξ.), τῆς Εἰρήνης (Α124 ἑξ.), τοῦ οἴκου τοῦ στρατηγοῦ Δούκα (Α1682 ἑξ.), τῆς θυγατρός του Εὐδοκίας (Α1763), ὁ ἔπαινος τοῦ λειμῶνος (Α2833 ἑξ.), τοῦ παραδείσου καὶ παλατίου Ἀκρίτου (Α3905 ἑξ.). κλπ.

101 ἑξ. Μετὰ τὸν στίχ. 100 φαίνεται ὅτι ὑπάρχει κάποια παράλειψις. Τὰ περὶ κολύμβου ἔχουσι μὲν ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὴν περιγραφὴν φρέατος καὶ πηγῆς ἐν Εὐσταθ. (σελ. 163—164) καὶ παρ' Εὐγενειανῷ (Δρόσιλλα καὶ Χαρικλῆς στιχ. 91 ἑξ., σελ. 439—440, ἐκδ. Hercher), ἀλλ' εὑρίσκονται ἐν στενοτέρᾳ σχέσει πρὸς ἀντίστοιχα χωρία τῶν μεσαιων. μυθιστορημάτων τῆς δημώδους λογοτεχνίας. (Πρβλ. Ἀχιλλ. 723 ἑξ., Βέλθανδρ. 464 ἑξ., Λύβιστρ. 367 ἑξ. καὶ 2180 ἑξ., Φλώρ. 1338 ἑξ., κλπ.). Βλέπε καὶ Φ. Κουκουλέ. Περὶ τὴν Βυζαντινὴν οἰκίαν ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. σπουδ. ΙΒ. σ. 138.

ἀργυροκατασκεύαστα παγώνια καὶ περδίκια
καὶ γερανοὺς καὶ ψιττακοὺς καὶ κύκνους καὶ τρυγόνας.
Ἀνέβαινεν καὶ τὸ νερὸν ἐκ μηχανῆς ἐκείνου.
Καθένα δ' ἀπὸ τὰ πουλιὰ κιλάδει τὴν λαλιάν του·
εἰς μέρος πάλιν τὰ ἔμψυχα πουλιὰ ἐκιλαδοῦσαν,
κ' ἐκεῖνα τὰ μηχανικὰ καὶ ἀναίσθητα πουλία
ἐσυνερίζοντο λοιπὸν τὰ αἰσθητὰ καὶ ζῶντα,
ὁμοῦ ἐκιλαδίζασιν λαλιὰν ἐμψυχωμένην,
καὶ ἀπ' τὸ μέλος τὸ εὔμορφον καρδιὲς ἀναψυχοῦσαν.
Εἶχεν δὲ μέσα ὁ κόλυμβος σὰν δώδεκα νησία,
εἰς πᾶσαν νησὶν ἐφύτευσεν κάθε λογῆς τῶν δένδρων,
καὶ τὸ καθένα χάριτας εἶχεν τὰς ἐδικάς του.
[§ 17] Ἐκτίσασίν της καὶ λουτρὸν μέσα στὸ μεσοκήπιν, 10
καὶ τοῦ λουτροῦ τὴν μηχανὴν νὰ τὴν ὑπερθαυμάσῃς·
ἐποίησαν εἰς τὸν λουτρὸν ὁλόχαλκον τὴν θήκην,
καὶ ἀπ' ἔξω, κατεσκεύασεν τοῦ παλατιοῦ καμίνιν,
καὶ σουληνάριν ἔστεσεν ὁλόχαλκον μεγάλον,
ἐκ τῆς καμίνου ἔφθανεν εἰς τὸ λουτρὸν δὲ μέσα,
καὶ ἡ πύρωσις ἀνέβαινε ἐκ τῶν σωληναρίων,
καὶ τὸ θερμὸν ἐκόχλαζεν ἀπὸ τὴν θήκην μέσα.
Οὐδὲ γὰρ ἤθελεν ποτὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος
νὰ δώσῃ ἔρωτα μικρὸν τῆς ἐρωτοληψίος.

103 γυρανούς—119 ἔφθασεν—

104. Ὁ στίχος οὗτος γεννᾷ ἀπορίας. Πρόκειται περὶ μηχανῆς τοῦ κολύμβου (στιχ. 100), ἢ μήπως ἀναφέρεται εἰς τὸ λουτρόν; Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει θὰ εἶχε τὴν θέσιν του μεταξὺ τῶν στίχων 114 καὶ 115.

105 ἑξ. Περὶ τεχνητῶν ζῴων καὶ ἰδίως πτηνῶν μηχανικῶν γίνεται συνηθέστατα λόγος εἰς τὰ ἑλλην. μεσαιων. κείμενα. (Πρβλ. Βέλθανδρ. 250, 300, 375 καὶ Λύβιστ. 372). Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρων καὶ περισσότερον συναφὴς πρὸς τὸ παρὸν χωρίον εἶναι ὁ ἐν Ἀχιλλ. (στιχ. 739 ἑξ.) ἔπαινος πλατάνης, καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ τεχνητῶν πτηνῶν, τὰ ὁποῖα ἐκελάδουν ἕκαστον τὸ οἰκεῖον μέλος· ἡ ἀρχικὴ ἰδέα ἐλήφθη προφανῶς ἐκ τῆς περιφήμου χρυσῆς πλατάνου μετὰ τῶν τεχνητῶν πτηνῶν, ἔργου τοῦ μαθηματικοῦ Λέοντος, τοῦ ὁποίου νεωτέραν ἀπομίμησιν εἶδε καὶ ὁ Λουϊτπράνδος ἐν Κωνσ]πόλει. Περὶ τοῦ θέματος τούτου ὁ Ψυχάρης ἔγραψεν ἰδιαιτέραν μελέτην: L'arbre chantant, ἥτις ἐδημοσιεύθη ἐν Mélanges Chatelain. Βλέπε προχείρως ἐν Παπαρρηγ. Ἱστορ. Γβ' 252—253, Δα 118—119 καὶ Ἔσσελιγκ Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς Πολιτισμός, μεταφρ. Σωτηριάδου, σ. 178. (Πρβλ. καὶ Byzantion VII 312—313) ὡς καὶ Λαογραφίαν ΣΤ' 347—349 καὶ 355—359).

114 ἑξ. Ἔπαινος λουτροῦ. Ἀντίστοιχα χωρία πρβλ. ἐν Ἀχιλλ. 776 ἑξ., Βέλθανδρ. 457 ἑξ., Καλλίμαχ. 291 ἑξ. Περὶ λουτρῶν καὶ τῶν ἐγκαταστάσεων των κατὰ τοὺς μέσους χρόνους βλέπε τὰς περισπουδάστους μελέτας Φ. Κουκουλέ: Τὰ λουτρὰ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΑ' 192—238, ἰδίως σελίδας 200, 206 καὶ 213, καὶ Περὶ τὴν Βυζαντινὴν οἰκίαν ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΒ' σελ. 132—133.

[§ 18] Ἔφθασε τὸν δωδέκατον χρόνον ἡ κόρη ἐκείνη,
εἰς ὃν ἐπροφήτευσεν ὁ μάντις διὰ τὴν κόρην,
καὶ τὴν σελήνην ἐκ παντὸς ἐνίκα εἰς τὸ κάλλος,
ὡς κυπαρίσσι θαυμαστὸν τὴν ἡλικίαν εἶχεν, 11
τὸ κίνημα εἶχεν ἔρωτα, τὸ ἦθος της ἀγάπην,
ποτέ της δὲν ἐφαίνετο ὅτι ἐμετεκινεῖτον,
μόνον ὑπελογίζετο παίζων, χαμογελῶντα,
καὶ οὕτως ἐπεγινώσκετο ὅτι μετασαλεύει,
καὶ ἀπὸ τόπον ηὑρίσκετο πάλιν εἰς ἄλλον τόπον.
[§ 19] Λαμπρὸν χιονοκρυστάλλινον ἦτο τὸ πρόσωπόν της,
ὀλίγον ἐκοκκίνιζε, ὅσον νὰ πορφυρίζῃ·
τὰ μάτια της ὑπόμαυρα, ὡσὰν ὑπογελοῦσαν,
ἐστάζασιν τὸν ἔρωτα μὲ τὸ ἀναπέτασμά της,
ἐγέμασιν γλυκύτητα ἐρωτικῶν χαρίτων,
καὶ πάντοτε εἰς ἔρωτα ἦσαν παραδομένα.
[§ 20] Ἀπὸ τὰ γοργοκινήματα ὁπού 'χεν εἰς τὰ παιγνίδια
τὸν ἔρωτα ἐδήλωσαν πού 'χεν εἰς τὴν ἀγάπην· 12
καὶ μέσα της ἐκάθετον τὸ τόξον τῆς ἀγάπης,
καὶ κάθε νέον ἐτόξευεν στὰ σπλάγχνα τῆς καρδίας,
διατὶ εἶχε σχῆμα θαυμαστόν, κ' ἔλαμπεν σὰν τὸν ἥλιον
καὶ ὡσὰν τὴν ἐνεδράνισεν καὶ εἶδεν ἀπάνω κάτω,
ἐπῆρε καὶ τὸν λογισμὸν καὶ αὐτὴν τὴν αἴσθησίν του,
ἄψυχος, νεκραναίσθητος ἐφάνη παραυτίκα.
[§ 21] Τὰ βλέφαρά της θαῦμα, ὡσὰν ζωγραφισμένα,

124 Περὶ τῆς μνείας τῆς ἡλικίας δώδεκα ἐτῶν βλέπε περαιτέρω παρατήρησιν ἐν Α 1396.
128 «Καὶ ἀπὸ τὸ ἐρωτοκίνημα καὶ τὸ χάδιον δὲν ἐφαίνετον ποτὲ πὼς περπατεῖ, μόνον ἐφαίνετον ὡς ὅτι τάχατες πὼς παίζει καὶ γελᾷ, καὶ ἀπεκεῖ ἐγνώριζες ὅτι μετασαλεύει, ὅτι ηὑρίσκετον ἀπὸ τὸν ἕνα τόπον εἰς τὸν ἄλλον» (Π. 315, 4—7).
133 ἑξ. Ὁ ἔπαινος τῆς καλλονῆς τῆς ὡραίας Εἰρήνης σχετίζεται ὄχι μόνον πρὸς ἀντίστοιχον χωρίον τοῦ Εὐσταθ. 184, 3 περιγράφοντος τὴν ὡραιότητα τῆς Ὑσμίνης ἀλλὰ καὶ πρὸς ἕτερα τοιαῦτα διαφόρων συγγραφέων καὶ ἐποχῶν. (Πρβλ. Τατ. Α4="Ομμα γοργὸν ἐν ἡδονῇ κλπ., Θ. Προδρόμου Ροδάνθην Α 39 ἑξ., καὶ Β 246 ἑξ., σελ. 290—291 καὶ 313. Εὐγενειανοῦ Δρόσιλλαν Α 120 ἑξ., σελ. 440—442 Erotici Scriptores ἐκδ. Hercher). Ἀντίστοιχοι ἔπαινοι ὑπάρχουν καὶ εἰς τὰ μεσαιων. ἑλλ. μυθιστορ. τῆς δημώδους λογοτεχνίας. (Πρβλ. Ἀχιλλ. 800 ἑξ., Βελθανδρ. 685 ἑξ., Ἐρωτόκρ. Α 51 ἑξ., Καλλίμαχ. 808 ἑξ., Λύβιστρ. 2108 ἑξ., Φλώρ. 188 ἑξ καὶ 792 ἑξ., κλπ.). Κατὰ τοὺς μεσαιων. προγόνους μας, ὡραία ἐθεωρεῖτο ἡ ἔχουσα στρογγύλον πρόσωπον ὡς τὸ τῆς πλησιφαοῦς σελήνης, μικρὸν μάλιστα τῆς ἀκριβείας τοῦ κύκλου ἀποκλῖνον (Πρβλ. καὶ στίχ. Α 154). Τοιαύτην περιγραφὴν κάμνει ἡ Ἄννα Κομνηνὴ τῆς μητρός της Εἰρήνης καὶ φαίνεται πιθανὸν ν' ἀπεμιμήθη ταύτην ἐν προκειμένῳ ὁ συντάκτης τῆς παρούσης διασκευῆς. (Πρβλ. σχετικῶς Ἄννας Κομνηνῆς Ἀλεξιάδα 1, 145, 7, Βονν. καὶ κρίσεις Κυριακίδου ἐν Λαογραφίᾳ Γ' 657).

ὡραίαν εἶχεν κεφαλήν, καὶ τῶν τριχῶν τὸ μῆκος,
καὶ τρίχες της ὑπερέβαιναν αὐτῆς τὴν ἡλικίαν.
Εἶχεν καὶ χείλη παχουλά, κοκκινοβεβαμμένα,
καὶ πρὸς ἐρωτοφίλημα ἦσαν παραδομένα,
καὶ βρύσις χαριτόβρυτος ἔσταζεν ἀπ' ἐκεῖνα.
Στρογγυλοευμορφοπώγωνον ἦτον τὸ πρόσωπόν της, 13
καὶ μαργαριταρόδοντος, καὶ γέννημα χαρίτων·
ὁ τράχηλός της μέτριος, ὡς τ' ἄλλα της τὰ μέλη.
Αὐτὰ δὲ τὰ χαρίσματα, εἶχεν ἡ κόρη κείνη,
καὶ τ' ἄλλα πού 'χεν σὰν αὐτὰ τίς νὰ τὰ ἀριθμήσῃ;
[§ 22] Προτοῦ νὰ λάβῃ παίδευσιν ἐρωτικῶν χαρίτων
τρίγυρα τὴν ἔβλεπε τὸ τόξον τῆς ἀγάπης,
στὸ ὕστερον ἐφάνηκεν πολλὰ κακὸν σ' ἐκείνην.
Τὰς ζωγραφίας ἔβλεπε, κ' ἐθαύμαζεν ἡ κόρη,
ζωγραφιστὸν τὸν Ἔρωτα εἶχεν ὡσὰν παιδίον,
κόκκινον νέον, τρυφερόν, ἐφαίνετο ὡς μῆλον,
ἐκράτει τοξάρι δυνατόν, μεγάλα κορδισμένον,
καὶ τὴν σαΐταν ἔρριπτε κ' ἐτόξευ' ἕνα νέον,
κεῖνος ὁ νέος ἔστεκε μὲ προσοχὴν μεγάλην, 14

153 στρογγυλοευμορφοπόγωνος—168 Καὶ θαύμασε—

148 ἑξ. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς τῆς ὡραίας κόρης ὑπερέβαινον τὸ ἀνάστημά της (ἡλικίαν). Περὶ κομμώσεως τῶν Βυζαντινῶν βλέπε σχετικὴν μελέτην Φ. Κουκουλὲ ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Ζ' 19—37, ἔνθα γίνεται λόγος καὶ περὶ καλαισθητικῆς νοοτροπίας γυναικείων καλλυντικῶν καὶ ψιμυθίων τῆς ἐποχῆς.
153 ἑξ. Κοσμητικῶν ἐπιθέτων πολυσυνθέτων ὡς ἐν προκειμένῳ ἐγίνετο κατάχρησις εἰς τὰ μεσαιων. μυθιστορήματα. Πρβλ. σχετικὸν χαρακτηριστικὸν χωρίον ἐν Ἀχιλλ. 813—820.
162 ἑξ. Τὰ περὶ ζωγραφίας τοῦ Ἔρωτος εἶναι ἀπομίμησις ληφθεῖσα ἀπὸ τὰ Σοφιστικὰ μυθιστορήματα. Ὁ Ἀχιλλεὺς Τάτιος ἐν περιγραφῇ εἰκονογραφίας τῆς ἁρπαγῆς τῆς Εὐρώπης ἀναφέρει μαζὺ μὲ αὐτὴν ὅτι καὶ «Ἔρως μικρὸν παιδίον ἡπλώκει τὸ πτερὸν ἤρτητο φαρέτραν, ἐκράτει τὸ πῦρ». (Τατ. Α1). Πολὺ μεταγενεστέρα ἀλλὰ λεπτομερεστέρα εἶναι ἡ παρ' Εὐσταθίῳ περιγραφὴ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς τῆς Ὑσμίνης Σωσθένους, ὅπου μεταξὺ τῶν ἄλλων εἰκόνων ὑπάρχει ὁ Ἔρως, ὅστις παρίσταται ὡς «μειράκιον τερατῶδες, γύμνωσιν παντελῆ καθ' ὅλον φέρον τοῦ σώματος, τόξον περὶ τῷ χεῖρε, φαρέτραν περὶ τὴν ὀσφὺν καὶ σπάθην ἀμφίκοπον» κλπ. (Εὐστάθ. Β, 7, 9, 10, 11, Σελ. 174—176). Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν συγγραφέων τούτων καὶ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ Τατίου παρέλαβον καὶ ἀπεμιμήθησαν τὴν ὅλην ἰδέαν τοῦ θέματος καὶ οἱ συγγραφεῖς τῶν μεσαιων. μυθιστορημάτων τῆς δημώδους λογοτεχνίας μας, ἐν οἷς καὶ ὁ συντάκτης τῆς παρούσης διασκευῆς τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. (Πρβλ. σχετικῶς Ἀχιλλ. 843 ἑξ., Βελθανδρ. 337 ἑξ., Καλλίμαχ. 510 ἑξ.). Τὸ θέμα τῆς εἰκονογραφίας ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν Ἔρωτα ἐπιπίπτοντα νύκτωρ ἐν ὀνείρῳ καὶ πληγώνοντα καὶ δουλογραφοῦντα τὰ θύματά του ἔσχε μεγάλην δημοτικότητα καὶ εἶναι σύνηθες εἰς τὰ ἐρωτικὰ μυθιστορήματα τῶν μέσων χρόνων, ἔλαβε δὲ ὅλως ἰδιάζουσαν διαμόρφωσιν καὶ ἔκτασιν εἰς τὸ μυθιστ. Λύβιστρος καὶ Ροδάμνη. (Πρβλ. Λύβιστρ. 144—554, 692—704, 1174—1205).

εἶχεν τὰ στήθη του γυμνά, σαΐτα στὴν καρδίαν.
[§ 23] Κι ἐθαύμαζε τὸν Ἔρωτα πῶς ἦτον πτεροφόρος,
καὶ λέγει πρὸς τὲς βάες της, καὶ τὰς ἀρχοντοπούλας·
«Τίς εἶναι τοῦτος ὁ φρικτός, ὁ φοβερὸς καὶ μέγας,
»ὁ δυνατὸς καὶ κραταιός, καὶ μέγας ἐκ τῆς θέας,
»καὶ πῶς κρατεῖ στὰς χεῖρας του, πῦρ, τόξον καὶ σαΐτας,
»τὸ καλαμάρι καὶ χαρτί, καὶ θέλει διὰ νὰ γράψῃ,
»καὶ σύρνει ἐκ τὸν τράχηλον ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες,
»τὲς κόρες δὲ τὲς εὔμορφες κρατεῖ ὡς περιστέρια;
»Πολλὰ εἶναι φοβερός, πολλά 'ναι καὶ δυνάστης,
»ὡς λέων θρασύς, ἀνήμερος, ἄπονος, αἱμοπότης,
»μεγάλην ἔχει δύναμιν εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους».
[§ 24] Τίς δὲ ἀπὸ τὲς βάες της γοργὸν ἀπηλογήθη· 15
«Αὐτόν, ποὺ βλέπεις, δέσποινα, καὶ τὸν θαυμάζ' ὁ (νοῦς σου,
»ἔχει μεγάλην δύναμιν, ἔχει μεγάλον φόβον,
»Ἔρωτα καρδιόσπαστον πάντα τὸν ὀνομάζουν,
»οὐδένα δὲ ἀπέφυγεν τὸ φλογερὸν δοξάρι,
»τρίδουλοι γὰρ ἐγίνησαν μικροί τε καὶ μεγάλοι·

170 ἑξ. Ἀξίζει τὸν κόπον ν' ἀντιπαραβάλῃ τις τὸν μονόλογον τοῦ Κρητικοῦ ποιμενικοῦ δράματος Γύπαρις ἢ τῆς κωμῳδίας Στάθης τὸν πρόλογον, «τὸν ὁποῖον κάμνει ὁ Ἔρως» ὁ ὁποῖος ἀπολογούμενος ἐπιλέγει: «Ἄδικον ἔχουσι πολὺ νὰ μὲ καταφρονοῦσι καὶ γὼ δὲν τοὺς ὀργίζομαι σ' ὅ,τι καὶ ἂ θενὰ ποῦσιν».Δίδει οὕτω, μίαν ἀπάντησιν τρόπον τινὰ εἰς τὰ παράπονα καὶ τὰς δριμείας κατ' αὐτοῦ ἐκφράσεις, ὡς αἱ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ καὶ αἵτινες παρέχονται κατὰ κόρον εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν τῶν ρωμαντικῶν κειμένων τῶν μέσων χρόνων. (Βλέπε Σάθα Κρητικὸν θέατρον Β' Σελ. 105—106 καὶ 267—268). Γεγονὸς εἶναι ὅτι τὸ θέμα τῆς ζωγραφίας τοῦ Ἔρωτος ἐπήγασεν ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου, διεμορφώθη δὲ κατόπιν ἀπὸ τοὺς μυθιστοριογράφους τῆς μεσαιωνικῆς μας λογοτεχνίας λογίας καὶ δημώδους καὶ οὕτω ἔφθασε μέχρι τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου τοῦ ΙΣΤ—ΙΖ' αἰῶνος καὶ τοῦ Ἐρωτοκρίτου, καθὼς καὶ πολλαὶ ἄλλαι κεντρικαὶ ἰδέαι καὶ μοτίβα. (Βλέπε Σάθα Κρητικὸν Θέατρον Β', σελ. κστ' ἑξ. Προλεγόμενα. Πρβλ. καὶ χωρία Ἐρωτοκρ. Α' 1660 ἑξ. καὶ Α' 2197 ἑξ. πρὸς ἀντίστοιχα χωρία Ἀχιλλ. Τατίου. Βιβλ. Β', κεφ. ε' καὶ βιβλ. Α', κεφ. ι': ὥσπερ γὰρ τὰ ἀρτίτοκα κλπ.).

180 ἑξ. Καὶ τοῦ χωρίου τούτου ἡ ἀρχικὴ ἰδέα ἐπήγασεν ἀπὸ τὸν Ἀχιλλ. Τάτιον: «Ὁ Ἔρως τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχὺν» κλπ. ὡς καὶ τὰ περὶ δουλώσεως: «Δοῦλός ἐστιν ἐρωτικῆς ἡδονῆς» κλπ. (Πρβλ. Τάτ. βιβλ. Α', κεφ. ζ' καὶ ιζ', ὡς καὶ βιβλ. β', κεφ. ε': «Ἵπταμαι καὶ τοξεύω καὶ φλέγω» κλπ.). Κατόπιν τὸ θέμα ἀνεπτύχθη ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου (πρβλ. Εὐστάθ. Β' 14, σελ. 177—178 Η' 10, σελ. 244 καὶ Θ' 21, σελ. 261—262) καὶ τοῦ Εὐγενειανοῦ εἰς τὸ μυθιστόρημα Δρόσιλλα καὶ Χαρικλῆς (βλέπε Erotici Scriptores, ἔκδ. Hercher, σελ. 512, στιχ. 366 ἑξ.) διεμορφώθη δὲ μετέπειτα ὑπὸ τῶν μυθιστοριογράφων τῆς δημώδους λογοτεχνίας. (Πρβλ. Ἀχιλλ. 1—18 καὶ 272—298, Βέλθανδρ. 337—360, Καλλίμαχ. 510—511, Λύβιστρ. 152—171, ἀκόμη δὲ καὶ Ἐρωτοκρ. Α' 273 ἑξ.).

»καὶ ἂν φύγῃ φθάνει τὸ ταχὺ μὲ τὰ πτερὰ ὁπό 'χει,
»καὶ βάνει πῦρ καὶ κεραυνὸν εἰς τὴν καρδίαν τούτου,
»τοξεύει τον εἰς τὴν καρδιάν, καὶ ρίπτει τον στὸν ᾅδην·
»καὶ ἂν γενῇ φιλάνθρωπος, καὶ τοῦ φανῇ πολλάκις,
»δεσμεύει καὶ δουλώνει τον, πτωχὸν τὸν κατασταίνει,
»χαρτὶ κρατεῖ καὶ γράφει τον, τρίδουλον νὰ τὸν ἔχῃ,
»νὰ εἶναι πάντα τρίδουλος, δοῦλος του δουλωμένος,
»καὶ ἄλλοι ὁπού πέσει εἰς χεῖρας του καὶ ὁπού τὸν γνωρίσει,
»τὸν νοῦν του χάνει τον ταχύ, χαλᾷ καὶ τὴν ζωήν του».
[§ 25] Ὡς ἤκουσεν ἡ ἐρωτικὴ τῆς βάϊας τοὺς λόγους
κ' ἐγέλασεν ἐρωτικά, τῆς βάϊας της ἐλάλει·
«Ἐγὼ δυνάστην Ἔρωτα οὐδὲ ποσῶς φοβοῦμαι,
»ἂν ἔχῃ λέοντος δύναμιν καὶ εἶναι φλογοφόρος».
[§ 26] Βασίλευσεν ὁ ἥλιος, κ' ἔφθασεν ἡ ἑσπέρα,
κ' ἡ κόρη εἰς τὸ κουβούκλι της ἐμβαίνει καὶ κοιμᾶται,
καὶ κεῖνος ὁ Ἔρως ὁ φρικτὸς στρατεύει κατ' ἐκείνης,
ρίπτει τὸ βέλος εἰς αὐτὴν καὶ φλόγα ἐξανάπτει,
τιτρώσκει τὴν καρδίαν της, ὅλην καταφλογίζει·
μετὰ θυμοῦ τῆς ἔλεγεν ὅσον ἀπεκοιμᾶτο·
«Εἰπέ μοι πῶς ἐτόλμησες νὰ δῇς τὸ πρόσωπόν μου
»καὶ οὐ συνεστάλης τὴν ψυχήν, νὰ φρίξῃ ἡ καρδιά σου, 17
»οὐδ' ἔπεσες στοὺς πόδας μου νὰ μὲ παρακαλέσῃς;
[§ 27] »Εἰς τὸ βιβλίον σ' ἔγραψα τοῦτο τὸ δουλοχάρτιν,

199 καὶ κόρη εἰς τὸ κουβ.—202 ὅλη καταφλογίζει·—

196 Σχετικῶς πρβλ. Εὐσταθ. Β 11, 176: «Σύ μοι τὰ περὶ τὴν γραφὴν φιλοσόφει» κλπ. ὡς καὶ Ἀχιλλ. 888 ἑξ.: «Ἐγώ, καλέ μου, Ἔρωτας ποσῶς οὐδὲν φοβοῦμαι» κλπ.

198 ἑξ. Ὁ Εὐστάθιος περιγράφει λεπτομερῶς δύο ἐνύπνια τοῦ Ὑσμινίου, εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὁποίων οὗτος ὑπέστη ἐπίθεσιν τοῦ Ἔρωτος, ὅστις καὶ τὸν καθιστᾷ δοῦλον του. (Βλέπε Εὐστάθ. Γ' 1, 2, σελ. 178—179 καὶ Ε' 18 σελ. 226). Ἡ ἰδέα δὲν φαίνεται νὰ ὀφείλεται εἰς τὴν πρωτοτυπίαν τοῦ Εὐσταθίου, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀντιγράφει ταύτην οὗτος παρ' ἄλλων παλαιοτέρων σοφιστικῶν μυθιστορημάτων. Τὸ θέμα τοῦτο ἀπεμιμήθησαν καὶ οἱ μεταγενέστεροι μυθιστοριογράφοι τῆς δημώδους λογοτεχίας, ἐν οἷς καὶ ὁ ἡμέτερος διασκευαστής. (Πρβλ. Ἀχιλλ. 985—1015, Λύβιστρ. 190 ἑξ. 218 ἑξ., 499 ἑξ., 692 ἑξ, 1173 ἑξ.). Ἐν τῇ διασκευῇ Ο τοῦ Ἀκριτ. ἔπους παραλείπονται τὰ χωρία τὰ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς [§ 15—25] τοῦ παρόντος κειμένου καὶ παρουσιάζεται ὁ Ἔρως μίαν νύκτα ἐν ὀνείρῳ, χωρὶς νὰ προηγηθῇ ὁ διάλογος κόρης καὶ βάϊας (Πρβλ. Ο στίχ. 93 ἑξ.).

207. «Ἀμὴ νὰ τὸ ἠξεύρῃς καλὰ ὅτι εἰς τὸ δουλοχάρτι μου ἐτοῦτο σὲ ἔγραψα καὶ ἐκατέστησά σε λιζοερωτόδουλον». (Π. 316 18—19). Διὰ τὰ περὶ δουλογραφήσεως, πλὴν τοῦ Τάτ. βιβλ. Α', κεφ. ζ', βλέπε καὶ Εὐστάθ. Θ' 21 σελ. 261—262, ὅστις χρησιμοποιεῖ καὶ ἀλλαχοῦ τοὺς ὅρους δουλογραφῶ, δουλογραφεῖον κλπ. Ἀναλόγους ἐκφράσεις βλέπε ἐπίσης ἐν Ἀχιλλ. 805, Καλλίμαχ 511, Λύβιστρ. 326, 442, 450 ἑξ. κλπ.

»δοῦλον σὲ ἔγραψα εἰς αὐτὸ καὶ τρίδουλον νὰ σ' ἔχω,
»καὶ πρώτην σὲ συνέκρινα στὲς συνομήλικές σου.
»Ἐθέλησες τὸν Ἔρωτα, ἐσύ, νὰ τόνε φύγῃς,
»ποῦ δὲν ἐτόλμησέ τινας, εἰς τὸν παρόντα κόσμον,
»καὶ δὲν ἐθλίβης κόρη ἐσύ, οὐδ' οἶδας τ' εἶναι κεῖνος,
»οὐδὲ ἐκαρδιοπόνεσες, μηδὲ κατεφλογίστης;
[§ 28] »Ψυχοπονοῦμαι σε ἐγώ, τὸ κάλλος σου λυποῦμαι,
»μὴ μαρανθῇς παρὰ καιρὸν 'πὸ τὴν πολλὴν ἀγάπην,
»ὅτι ἐγὼ σὲ ἀνέθρεψα καὶ ἐρωτεπαίδευσά σε.
»Ἂν φύγῃς ἔχω τὰ πτερά, ταχέως σὲ καταφθάνω,
»βλέπεις τὴν φλόγα, ὁποὺ βαστῶ νὰ σὲ κατοφλογίσω, 18
»βλέπεις τὰ βέλη, τὰ βαστῶ νὰ σὲ κατατοξεύσω.
»Ἂν ἀπειθῇς τὴν δούλωσιν, ἂν ἔχῃς εἰς τὸν νοῦν σου,
»νὰ κράξω δήμιον ἔρωτα καὶ νὰ σὲ παραδώσω,
»νὰ ἔχῃς τῆς πείνας τὸν λοιμὸν καὶ νὰ τὸν καταμάθῃς».
[§ 29] Ταῦτα στὸν ὕπνον ἐλάλησεν ὁ ψυχοκλέπτης
(Ἔρως·
εὐθὺς τινάσσει τὰ πτερά, κτύπον ἐποίησε μέγαν,
τὴν κόρην ἐξεφόβησε, κ' ἐκεῖνος ταξιδεύει.
Ἡ κόρη ἀπὸ τὸν φόβον της ἐσκώθηκεν ἀπάνω,
καὶ τρέχουσιν ἀπάνω της ὅλες αἱ βάες τότε,
ἀρχοντοποῦλες ἔρχονται, τὴν περιτριγυρίζουν,
καὶ διηγεῖται τ' ὄνειρον, τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο.

Περὶ τοῦ πῶς ἡ κόρη τὸν Ἔρωτα τὸν ἐζωγραφισμένον παρακαλεῖ.

[§ 30] Καὶ μετὰ τὴν ἀφήγησιν καὶ τὸν πολὺν τὸν φόβον

216 ἔρωτ' ἐπαίδευσας–217 Ἢν φύγῃς–220 Ἂν ἀναπειθῇς—221 δῆμον—226 Καὶ κόρη—

217 ἑξ. Διηγούμενος τὴν ψυχικὴν πάλην τοῦ Κλειτοφῶντος ἀμφιταλαντευομένου μεταξὺ σωφροσύνης καὶ ἐρωτικῆς εὐτολμίας, ὁ Τάτιος παρουσιάζει τὸν Ἔρωτα, ὅστις «κάτωθεν, ὥσπερ ἐκ τῆς καρδίας (τοῦ Κλειτοφῶντος) ἀντεφθέγγετο· ναὶ τολμηρέ, κατ' ἐμοῦ στρατεύῃ καὶ ἀντιπαρατάττῃ; ἵπταμαι καὶ τοξεύω καὶ φλέγω. Πῶς δυνήσῃ με φυγεῖν; ἂν φυλάξῃ μου τὸ τόξον, οὐκ ἔχεις φυλάξασθαι τὸ πῦρ· ἂν δὲ καὶ ταύτην κατασβέσῃς σωφροσύνῃ τὴν φλόγα, αὐτῷ σε καταλήψομαι τῷ πτερῷ». (Τατ. βιβλ. Β' κεφ. ε'). Τὴν ἰδέαν ἀπεμιμήθησαν ὁ Εὐστάθ. ἐν τῷ ὀνείρῳ τοῦ Ὑσμινίου (βλέπε ἀνωτέρω ὑποσημ. στίχ. Α 198), ὁ Εὐγενειανὸς καὶ οἱ μεταγενέστεροι μυθιστοριογράφοι. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 180 ἑξ.

223 ἑξ. Σχετικῶς πρβλ. Εὐστάθ. Γ'2 σελ. 179—180, Ἀχιλλ. 1014 ἑξ. Λύβιστρ. 1183 ἑξ.

230 ἑξ. Σχετικῶς πρβλ. Εὐστάθ. Γ' 9, σελ. 186: «Τῆς ἐξουσίας σου εἰμὶ» κλπ. ὡς καὶ Εὐγενειανοῦ μυθιστόρ. Δρόσιλλα Χαρικλῆς: «Ἔρως Ἔρως δείλαιε πῦρ πνέων Ἔρως...τῆς ἰσχύος σου πτηνοτοξοπυρφόρε οὕτως ἐγὼ δείλαιος ἐξεκοπτόμην» καὶ «Τοῦ δυσμενοῦς Ἔρωτος οὐ κατισχύω τοὺς ἄνθρακάς μοι τοὺς ἀναφθέντας σβέσαι» (Erotici Scriptores σελ. 452—453 στίχ. 132—144 καὶ σελ. 455, στίχ. 212 ἑξ.). Τὸ παρὸν χωρίον ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς ἀντίστοιχον ἐπεισόδιον ἐν Λυβίστρ. 317 ἑξ. καὶ 448, ἀπαντᾷ δὲ μὲ παραλλαγάς τινας καὶ εἰς τὸ Ἀλφάβητον τῆς Ἀγάπης ὡς αὐτοτελὲς δημοτικὸν καταλόγιν. (Πρβλ. Ἀλφάβ. σελ. 44, καταλόγιν 76). Πρβλ. καὶ Ἀχιλλ. 846—858 καὶ 1016 ἑξ.

ἦλθεν ἡ κόρη σ' Ἔρωτα, ποὺ εἶδεν ζωγραφισμένον, 19
παρακαλεῖ καὶ προσκυνᾷ, μυριοκαταφιλεῖ τον,
ἐστέναξεν, ἐδάκρυσεν, καὶ λέγει πρὸς ἐκεῖνον·
«Ὦ Ἔρως, δυνάστα φοβερέ, χρυσοπτερυγοφόρε,
»ὁποὺ ἔχεις δύναμιν πολλὴν καὶ σύρνεις τὰς καρδίας,
»τρέμω τὴν ἐξουσίαν σου, φοβοῦμαι τὴν ὀργήν σου,
»καὶ τὴν ἰσχύν σου τὴν φρικτὴν δὲν δύναμαι νὰ βαστάξω.
»Παρακαλῶ σε ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ νὰ μοῦ συμπαθήσῃς,
»καὶ εἰς τοῦτο, ὁποὺ σὲ ἔπταισα, νὰ μοῦ τὸ συμπαθήσῃς,
»τὴν γνώμην, ὁποὺ σὲ ἔδειξα νὰ μὴν μὲ συνερίσῃς,
»ὅτι ἀπὸ μωρίας μου καὶ ἀπὸ ἀγνωσίας
»κατεφρονέθης ἀπ' ἐμοῦ, δέσποτα αὐτοκράτορ·
»ποτέ μου δὲν ἐθάρρησα τοιούτως νὰ μὲ κάμῃς,
»καὶ διὰ τοῦτ' ἀλόγιαστα τοιαῦτα σοι προσεῖπον. 20
»Λοιπὸν καὶ ἂν σοῦ ἔπταισα, συμπάθησόν με, Ἔρως,
»καὶ πρῶτον μὲ ἐφόβησες, τανῦν ἐλέησόν με,
»δούλη σου ὅλη γέγονα, νὰ μὴν τὸ ἀπιστήσῃς».
[§ 31] Ταῦτα τὰ λόγια λοιπὸν εἶπεν ἡ κόρη τότες
πρὸς τὸν Ἔρωτα τὸν δεινόν, καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοις.
[§ 32] Δὲν ἤξευρεν τί νὰ γενῇ ἐκ τῆς πολλῆς ἀγάπης,
φλόγαν εἶχεν τὸν ἔρωτα, φωτιὰ δὲ τὴν ἀγάπην,
καὶ ἀπὸ τὴν πύραν τὴν πολλὴν ὁ νοῦς της ἐσκορπᾶτον
στοὺς ἀνδρειωμένους τοὺς καλούς, ὁποὺ 'σαν παλληκάρια,
ἐκείνους πάντα ἔβλεπε σὰν εὔμορφα πετράδια.
Παιγνίδια ἀγάπα καὶ χοροὺς διὰ νὰ παίζῃ πάντα,
θρονὶ ἐκράτει καὶ γυαλὶ εἰς τὸ κλουβὶ ὁποὺ 'τον,
εἰς τὸ θρονὶν ἐκάθητον καὶ τὸ γυαλὶ ἐθώρει, 21
κ' ἐστόλιζε τὰ κάλλη της, ποὺ 'χε τὸ πρόσωπόν της.
Τὰ μάτια της ἦσαν ἥλιος, τὰ φρύδια της φεγγάρι,
κ' ἦσαν τὰ κάλλη της εὔμορφα, λευκὰ ὑπὲρ χιόνα.

250 ἑξ. Τὰ ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου καὶ ἐφεξῆς μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Α' Λόγου ἐκτιθέμενα δὲν εὑρίσκονται ἐν λογικῇ συναρτήσει πρὸς τὰ προηγούμενα καὶ φαίνεται ὅτι ἀποτελοῦν μεταγενεστέραν προσθήκην ἀντιγραφέως, ὅστις, πλὴν τῆς γενικῆς ἀδεξιότητός του, παρενέβαλε καὶ τοὺς ἀθλίους ὁμοιοκαταλήκτους στίχους 261—277. Τὸ μέρος τοῦτο [§ 32—34] παραλείπεται ἄλλωστε ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ἐν τῇ διασκευῇ Π, ἥτις φαίνεται παράφρασις εἰς δημώδη γλῶσσαν κειμένου καθ' ὅλα ὁμοίου πρὸς τὴν διασκευὴν Τ. (Πρβλ. Π 317, 20).

[§ 33]Τίς εἶδε τέτοιαν λιγυρήν, νά 'ναι ὡσὰν ἄνθος τρυφερή;
Ἔλαμπεν πάντα τὸ βράδυ, ὡσὰν πολύφεγγον πετράδι.
Ποῖος ἔχει αὐτὴν τὴν χάριν νά 'ναι λευκὸ μαργαριτάριν;
καὶ νὰ στέκῃ νὰ θωρῇ σὰν περιστέρα καθαρή,
τὰ καλὰ τὰ παλληκάρια νὰ διαλέγῃ ὡσὰν πετράδια;
διατὶ ἦταν νέα τρυφερή, δώδεκα χρόνων λιγερή,
ἀνδρειωμένη καὶ καλή, ὡσὰν ἀέρας καθαρή,
νὰ φυσᾷ, νὰ πολεμῇ, ὡσὰν λεοντάρι δυνατή,
πού 'χαν τὰ μάτια τρυφερά, παλληκάρια δυνατά.
Αὐτὴ ἦτο ἡ κόρη ἡ καλή, ὄμορφη καὶ τρυφερή, 22
ὅπου ἀναθράφη, στὸ κλωβί, σὰν πέρδικα ἡ δροσερή.
[§ 34] Ἕως ἐδῶ εἶναι ἡ ἀναθροφή, ναί, τῆς κόρης ⟨θαυμαστή,
καὶ ἀρχίζει καὶ καλεῖ ἄνδρα νέον καὶ λαλεῖ
ὄμορφον καὶ τρυφερόν, πού 'τον σὰν ρόδον δροσερόν,
ὑψηλὸν δὲ καὶ λιγνόν, σὰν κυπαρίσσιν θαυμαστόν.
Καὶ εἶχεν ἀγάπην χωριστήν, ὡς τὴν τρυγόνα τὴν καλήν.
Γνώμην ἐκράτει σταθερὰν διὰ τοῦ γάμου τὴν χαράν.
Κάμνομεν τοῦ πρώτου τέλος καὶ ἐσώσαμε τὸ μέλος,
νὰ ἀρχίσωμε τὸ μέρος τοῦ δευτέρου διὰ τὸν γάμον.

261 ἑξ. Ο ἰσχεδὸν ἀσυνάρτητοι οὗτοι στίχοι δὲν ἔχουσιν ἐσωτερικὴν ὁμοιοκαταληξίαν, ὡς πιστεύει ὁ Hesseling (Byzantion VI 174). Πρόκειται ἁπλῶς περὶ ὀκτασυλλάβων ὁμοιοκαταλήκτων στίχων ἀναλόγων πρὸς τοὺς τοῦ Μάνθου Ἰωάννου ἐν Συμφορᾷ Μορέως ἔκδ. Βενετίας (σελ. 87 ἑξ. στίχμι κοντοσύλλαβοι), μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐνταῦθα ἐγράφησαν ἀνὰ δύο εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν σειράν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΟΥ

[§ 35] Δεύτερος λόγος πέφυκε, μητρὸς δὲ τοῦ Ἀκρίτου,
καὶ πῶς αὐτὴν ὁ Ἀμηρᾶς ἥρπαξεν ἐκ γονέων, 23
καὶ πόλεμον ἐσύναψαν οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης,
ἐνίκησαν τὸν Ἀμηρᾶν, γαμβρὸν δὲ τὸν ἐπῆραν,
καὶ εἰς τὸν οἶκον ἔστρεψαν, ἐποίησαν τοὺς γάμους.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΟΥΣ

[§ 36] Ὅταν εἰς τέλος ἔφθασαν στὴν ἔσμιξιν τοῦ γάμου
ἡ κόρη ἡ πανεύμορφος, ἐκείνη ἡ ὡραία,
τὸν ἑαυτόν της ἀνάσταλμα ἐδείκνυε τὸν πόθον,
πῶς ἐφλογίσθη καὶ αὐτὴ στὴν φλόγα τῆς ἀγάπης,
οἷα καὶ ἔθος πέφυκε ταῖς γυναιξὶ πρὸς ἄνδρας. 24
[§ 37] Ἐπῆγεν ὁ πατέρας της εἰς κάποιον ταξίδι,
σ' ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἐξώρισαν λαὸν νὰ συναθροίσῃ
καὶ τῆς μητρός της ἐζήτησε νὰ ἔβγῃ ἀπὸ τὸ σπίτι
καὶ πρὸς περιδιάβασιν ἐλθὼν ἡ κόρη εἶπεν.

Περὶ τοῦ πῶς ἡ κόρη λαβοῦσα καὶ δούλους δουλίδας ἀπῄει πρὸς παραδιάβασιν.

[§ 38] Ἡ μήτηρ δὲν ἐπαρήκουσεν τὸν λόγον τῆς φιλτάτης,
ἀλλ' ἵππους προσεζεύξατο ἀμάξαις τετρακύκλοις,
καὶ εἰς τ' ἀμάξια ἔθετο ὀψώνια καὶ πότους,
ἀπέστειλε δὲ καὶ μετ' αὐτῆς τὰς βάϊας, ὅσας εἶχεν,
καὶ ἐκλεκτὰς δουλεύτριας μετὰ ἀρχοντοπούλων·
ταῦτα ἐπῆρεν ἡ ποθητὴ θυγάτηρ εἰς τὸν δρόμον,
κ' εἰς ἕνα τόπον θαυμαστὸν ἐπέζευσεν ἡ κόρη.
[§ 39] Τότ', ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ὁ Ἀμηρᾶς ὁ μέγας,

294. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι προφανὴς μίμησις ἐκ τῆς Ὀδυσσείας (Ζ 71 ἑξ.), ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς Ναυσικᾶς, ἡ ὁποία μαζὺ μὲ τὰς θεραπαινίδας της πορεύεται εἰς τὴν ἐξοχήν, ἵνα πλύνῃ τὰ ἐνδύματα εἰς τὸν ποταμόν, ἐποχουμένη ἁμάξης φερούσης μετὰ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τὰ τρόφιμα καὶ ποτά. Τοιαῦται ἀπομιμήσεις ἐκ τοῦ Ὁμήρου ὑπάρχουν ἀρκεταὶ εἰς τὸ Ἀκριτ. ἔπος, ἰδίως εἰς τὰς διασκευὰς τῆς ὁμάδος Τ.

301. Δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἀρχίζει οὐσιαστικῶς ἡ ἱστορία τοῦ Ἀκρ. ἔπους καὶ ὅτι ἐπίσης ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἀρχίζει καὶ τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ (πλὴν τοῦ βραχέος προοιμίου. Πρβλ. Κα 30 ἑξ.). Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐνισχύει τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ Πρῶτος Λόγος τῶν διασκευῶν τῆς ὁμάδος Τ,Α,Ο,Π, τοῦ Ἀκρ. ἔπους εἶναι μεταγενεστέρα προσθήκη, ἥτις ἄλλως τε ἔχει προσαρμοσθῇ ἄνευ πολλῆς δεξιότητος πρὸς τὸ καθαυτὸ ἔπος.

ὁπού ἐλέγετον Μουσοὺρ κ' ἐτράφη εἰς τὴν Συρίαν, 25
στὴν Βαβυλῶνα τὴν καλήν, τὴν πόλιν τὴν μεγάλην,
ἀνδραγαθεῖν ἀπήρξατο ἐν τοῖς ἐκεῖσε τόποις,
καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν τὴν καλὴν καὶ φρόνησιν, ἣν εἶχε,
ἐποίησαν δὲ συμβουλὴν οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας,
καὶ τὸν Σουλτᾶνον ἐδιάλεξαν καὶ πρῶτον τὸν ἐκάμαν·
τρεῖς χιλιάδας τὸν ἔδωσαν Τούρκους καὶ Ἀραβίτας,
αὐθέντην τὸν ἐκάμασιν μέσα εἰς τὴν Συρίαν.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς ἥρπασεν τὴν κόρην μετὰ τῶν σὺν αὐτῆς.

[§ 40] Καὶ παίρνοντας τοὺς νέους του ἦλθεν εἰς Ρωμανίαν·
ἐκεῖνοι τότ' ἐκούρσευον τὰς πόλεις τῶν Ρωμαίων
μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἦλθον καὶ πρὸς τὸν τόπον,
ἐν ᾧ ἡ κόρη, ἔπαιζε καὶ ἐχοροτραγῴδει,
καὶ μόνος τότε ἥρπαξεν ὁ Ἀμηρᾶς τὴν κόρην,
καὶ πρὸς τὴν τένταν ἔφθασεν μεγάλως ἐπηρμένος, 26
ὁ δὲ λαὸς ἐκούρσευεν ἐκείνης τὰς δουλίδας,
ἔφθασαν εἰς τὸν Ἀμηρᾶν κ' ἐκεῖνοι παραυτίκα.
[§ 41] Οἱ ἀδελφοὶ δέ, ὡς ἤκουσαν, ἐκείνης τῆς ὡραίας

307. Ἀντὶ τῆς διορθώσεως, ἥτις υἱοθετεῖται ἐν Α (Μηλ.) στιχ. 307, «Σουλτᾶνον τὸν ἐδιάλεξαν κλπ.», ἐπροτίμησα τὴν γραφὴν τοῦ χειρογράφου, ἥτις συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὴν διασκευὴν Ε 727: καὶ τὸν Σουλτάνον τὸ εἴπασι. (Πρβλ. αὐτόθι. Βλέπε καὶ σχετικὴν παρατήρησιν Χατζῆ σελ. 29).

308. Τοῦρκοι. Δὲν σημαίνει Μωαμεθανοὶ γενικῶς, ὅπως συνηθέστατα γράφεται εἰς τὰ μεταγενέστερα κείμενα, ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῶν πραγματικῶν Τούρκων καὶ ὑπὸ τὴν καθαρῶς ἐθνολογικὴν σημασίαν. Οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τοῦ 9ου μ.Χ. αἰῶνος γενόμενοι Μωαμεθανοὶ ὑπηρέτουν παρὰ τοῖς Ἄραψι ὡς μισθοφόροι. (Βλέπε Καρολ. σελ. 217. Πρβλ. καὶ Κα 45).

310 ἑξ. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ὀμὰρ-ἀλ-Νουμὰν τῆς Χαλιμᾶς (γαλλικὴ μεταφρ. Mardrus, τόμ. Γ', σελ. 49—50) ὁ Σαρκὰν ἀπομακρυνθεὶς τοῦ στρατοῦ του εἰς ἀναγνώρισιν ἐντὸς δάσους, συναντᾷ ἐκεῖ ἐντελῶς μόνος τὴν Ἑλληνίδα βασιλοπούλαν Ἀμπριζᾶ μετὰ τῶν θεραπαινίδων της. (Βλέπε Byzantion VII 303—316, πρβλ. καὶ προηγουμένην ὑποσημ. στίχ. Α 90). Καὶ τὰ δημώδη ἀκριτικὰ τραγούδια μνημονεύουν ἁρπαγὴν τῆς συζύγου τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ οὐχὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν. Παραλλαγὰς τοῦ Ἀκρ. ᾄσματος περὶ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀνδρονίκου βλέπε ἐν Τ (Sath. Legr.) σελ. XLIX, Τριανταφυλλίδου οἱ Φυγάδες, Ἀθῆναι 1870, σελ. 22—23, Legrand Trois Chansons pop. grecques Παρίσιοι 1904, Ν. Βέη ἐν περιοδ. «Ἀκρίτας», Ἀθῆναι 1904, σελ. 23—26, Passow Carmina, σελ. 394-398, Μανούσου Τραγούδια Ἐθνικά, Κέρκυρα 1850, σελ. 73—76, Pernot Anthologie populaire de la Grèce moderne Παρίσιοι 1910, σελ. 25—32, Πολίτου Ἐκλογαί, σελ. 296, (Ἐπίμετρον, ᾆσμα 6: Ὁ Αἰχμάλωτον), καὶ Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β' 9 Ἆσμα Ἀνδρονίκου.

Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ Σαρακηνοῦ βασιλέως τῆς Σπάνιας, ὅστις μὲ ἀμέτρητα στρατεύματα ἔκαμεν ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλους μὲν ἐφόνευσε, ἄλλους δὲ ἠχμαλώτισε, συνέλαβε δὲ καὶ τὴν ὡραίαν κόρην, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἡ Πλατζιαφλώρα. (Βλέπε Φλώρ. 25—70).

πρὸς τὴν μητέρα ἦλθασιν, μηνύματα τῆς εἶπον.
Καὶ τότε πρῶτος της υἱός, ἐκεῖνος Κωνσταντῖνος
εὐθὺς ἐκαβαλλίκευσεν, τὰ ὅπλα του ἐνδύθη.
[§ 42] Λέγει αὐτῷ ἡ μήτηρ του· «Γλυκύτατε υἱέ μου,
»ἄπελθε πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν ἵνα τὸν πολεμήσῃς
»καὶ κρότοι, κτύποι, ἀπειλαὶ μὴν σὲ καταπτοήσουν,
»μὴν φοβηθῇς τὸν θάνατον, παρὰ μητρὸς κατάραν.
»Μητρὸς κατάραν φύλαγε, κομμάτια κατακόπτου,
»καὶ ὅταν ἀποθάνετε ἐσεῖς οἱ πέντε ὅλοι
»τότες ἂς τὴν πάρουσιν ἐκεῖνοι πάντες, ὅλοι· 27
»μόνον προθύμως ἔξελθε στοῦ Ἀμηρᾶ τὴν τόλμαν,
»μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ μόνου δυναμένου,
»ἔχω τὸ θάρρος εἰς αὐτὸν τὴν ἀδελφὴν νὰ πάρῃς».

Περὶ τοῦ πῶς οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης ἀπῆλθαν εἰς τὸν Ἀμηρᾶν.

[§ 43] Αὐτὸς δ' ἀκούσας τῆς μητρὸς τοὺς λόγους
(παραυτίκα
τὸν μαῦρον ἐπιλάλησε στὸν Ἀμηρᾶν ἐπῆγεν,
καὶ μετ' αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ ἐφθάσασι κατόπιν,
ἄλογα ἐκαβαλλικεύσασιν ἀρματωμένα οὗτοι.
[§ 44] Καὶ ὡς εἶδεν ὁ Ἀμηρᾶς τὸν νέον Κωνσταντῖνον,
τῆς κόρης τὸν αὐτάδελφον, πού 'ρχετον πρὸς ἐκεῖνον,
φαρὶν ἐκαβαλλίκευεν φιτυλόν, ἀστερᾶτον,
ἔμπροσθεν εἰς τὸ μέτωπον χρυσὸν ἀστέρα εἶχε,

320 ἑξ. Ὁ Κωνσταντῖνος ἢ Κωνσταντᾶς ἀπαντᾷ συχνότατα ὡς ἥρως τῶν δημ. ᾀσμάτων τοῦ Ἀκριτ. κύκλου, ὅπου ἀναφέρεται ἄλλοτε μὲν ὡς ὁ νεώτερος τῶν ἀδελφῶν, ἄλλοτε δὲ συμφύρεται μετὰ τοῦ Ἀκρίτου. Βλέπε σχετικὰ ᾄσματα ἐν Λαογραφίᾳ Α' σελ. 281, Β' 61—78, 81, 176—177, 641—643, 674—677, Ε' 582, ᾆσμα 5, στίχ. 1—4 καὶ μελέτην Πολίτη: Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 188—189 μετὰ σχετικῶν ᾀσμάτων αὐτόθι σελ. 239, 245 καὶ 25δ. Βλέπε ἐπίσης τὸ τραγοῦδι τοῦ Σκλερόπουλου ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 133 καὶ κρίσεις Grégoire ἐν Byzantion VII σελ. 295.

324. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἀρχίζει τὸ ἀκέφαλον κείμενον τῆς διασκευῆς Ε τοῦ Ἀκρ. ἔπους, οὗτινος νέα ἔκδοσις δημοσιεύεται ἐν τῷ παρόντι τόμῳ. (Βλέπε περαιτέρω Ε 1 ἑξ.).

338—339. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἵππου ἔχοντος τρίχωμα χρώματος ποικίλου. Περὶ τῆς σημασίας καὶ ἐτυμολογίας τοῦ ὅρου φιτυλὸν=πιτυλόν, πιτσιλιστόν, βλέπε Ξανθουδ. 547 καὶ Λεξικὰ Meursins καὶ Du Cange. Κατὰ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ὀμὰρ-ἀλ-Νουμαν ἐν Χαλιμᾶ (μεταφρ. Mardrus τόμ. Γ' σελ. 61) καὶ ἡ Ἑλληνὶς Βασιλοπούλα Ἀμπριζᾶ ἐπέβαινεν ἵππου, εἰς τὸ μέτωπον τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἀστὴρ λευκὸς ὡς δραχμὴ ἀργυρᾶ. Καὶ σήμερον εἰσέτι παρὰ τῷ ἕλλην. λαῷ ἐκτιμῶνται πολὺ τὰ ἀστεράτα ἄλογα, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ ποίημα τοῦ Βαλαωρίτη: Μεσ' στὰ τριφύλλια τὰ παχειά, σιδέριχη φοράδα, μαρμάρα, φίδι φτερωτό, δροσίζεται καὶ βόσκει, στρωμένη, ἑτοιμοπόλεμη· τὴν εἶχε πάρει ὁ Διάκος χρονιάρικη στὰ Γιάννενα, κι' ἀπὸ τ' ἀστέρι πού 'χε καταμεσῆς στὸ μέτωπο τὴν ἔκραζαν Ἀστέρω. Βλέπε Τ (Sath. Legr.) σ. 286—287. Πρβλ. καὶ Ε 10—11.

τὰ τέσσαρά του νύχια ἀργυροτζάποτ' ἦσαν,
καλλιγοκάρφια ἀργυρᾶ ἦταν καλλιγωμένον, 28
πρασινορρόδινος ἀετὸς στὴν σέλλαν ἦτον πίσω,
ζωγραφισμένος ἦτονε μὲ καθαρὸν χρυσάφι,
τὰ ἅρματά του λάμπασιν ἡλιακὰς ἀκτῖνας
καὶ τὸ κοντάρι, ἥστραπτεν, σὰν Βενετιᾶς χρυσάφι.
[§ 45] Πάντες δὲ συνεξήλθοσαν εἰς θέαν τοῦ πολέμου.
Ἡ φάριτζα δὲ ἔπαιζεν κ' ἐθαύμαζον οἱ πάντες
εἰς ἓν ἐπισυνάγουσα τὰ τέσσαρά της πόδια,
καθάπερ, ὥσπερ μηχανὴ ἐκάθητο ἐκεῖνος,
ἄλλοτε δὲ ἐφαίνετο πυκνὰ λεπτοβαδίζων,
κ' ἐδόκει σὰν νὰ μὴν περιπατῇ, ἀλλὰ χαμοπετᾶτον.
Ἐκεῖνος δὲ ὁ Ἀμηρᾶς χαρούμενος ἐγέλα
καὶ παρευθὺς ἀνέκραξεν, τοῦτον τὸν λόγον εἶπεν·
«Ἐκ τῶν πολέμων τῶν πολλῶν καὶ τῆς δοκιμασίας, 29
»πάλιν ἔχω ἀποδοχὴν καὶ τοῦτον ἵνα λάβω».
[§ 46] Ἀκούσας οὖν ὁ δοῦλός του, Σαρακηνός, ἐλάλει·
«Ὦ Ἀμηρᾶ, μὴν τὸν γελᾷς, μὴν τὸν κατονειδίζῃς,
»ἄνδρα καλὸν τὸν θεωρῶ καὶ δυνατὸν πολέμου·
»φοβοῦμαι μὴ ὁ ἄγουρος ἐκ τῆς πολλῆς τῆς τόλμης
»λάβῃ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ καὶ ὅλον μας τὸ νῖκος,
»ἀλλὰ πολέμησον αὐτόν, μήπως καὶ τὸν νικήσῃς».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Ἀμηρᾶς συμβάλλουσιν ἀλλήλοις μετὰ τῶν κονταρίων.

[§ 47] Εὐθὺς τοὺς ἵππους ἔτυψαν, κατῆλθον εἰς τοὺς (κάμπους,
ὡς δράκοντες ἐσύριζον, ὡς λέοντες ὠρυῶντο,

340. ἀργυροτζάποτα = ἐπάργυρα, ἢ πιθανώτερον, ἀργυροποίκιλτα. Ἡ ἐτυμολογία καὶ ἑρμηνεία τοῦ ἀντιστοίχου ὅρου χρυσοτζάποτος, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Λάμπρος ἐν Romans σελ. 372, δὲν φαίνεται ἀκριβής. (Βλέπε καὶ κείμενον Ἰμπέρ. 102 καὶ 368).

342 ἑξ. Περὶ τοῦ ἀετοῦ ὡς συμβόλου τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ βλέπε σχετικὴν μελέτην Λάμπρου ἐν Ν. Ἑλληνομνημ. ΣΤ' 433—473, ἄρθρα Μπαλάνου καὶ Ἀδαμαντίου ἐν Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. Α' 819, 820—821 καὶ Παπαδοπούλου ἐν Ἐλευθερ. Ἐγκυκλ. Λεξ. 1, 276-277.

345. «Τὸ δὲ κοντάριον ἦτο γαλάζιον χρυσωμένον» (Π 319, 14.). Πρόκειται περὶ κονταρίου κυανοῦ (βενέτου) καὶ οὐχὶ ἐκ χρυσοῦ τῆς Βενετίας. Ὁ συντάκτης τῆς διασκευῆς Α παρενόησε προφανῶς τὸ κείμενον, οὗτινος τὴν ὀρθὴν παράδοσιν, ἐλλείψει τοῦ ἀντιστοίχου χωρίου τοῦ Τ, διέσωσεν ἐν προκειμένῳ ἡ διασκευὴ Π, ἥτις ἀσφαλῶς ἐπήγασεν ἐκ κειμένου καθ' ὅλα σχεδὸν ὁμοίου πρὸς τὸ τῆς διασκευῆς Τ.

347 ἑξ. Ἐντύπωσιν ἐξαιρετικὴν ἔκαμναν εἰς τοὺς θεατὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὰ ἐπιδέξια τσαλιμάκια τῶν ἀλόγων, μάλιστα δὲ οἱ δεινοὶ ἱππεῖς ἐπότιζον πολλάκις καὶ δι' οἴνου τοὺς ἵππους των εἰδικῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. (Πρβλ. σχετικὸν χωρίον ἐν Ἀχιλλ. 349—351).

καὶ ὡς ἀετοὶ πετάμενοι ἐνώθησαν οἱ δύο,
καὶ τὰ κοντάρια κρούσαντες ἐκλάσθησαν τῶν δύο,
ἕτερος δὲ τὸν ἕτερον οὐκ ἴσχυσε κρημνίσαι,
καὶ τὰ σπαθία ἔσυρον ἐνστατικῶς πεσόντες, 30
ἀλλήλους συνεκόπτοντο ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας.
[§ 48] Καὶ τότε ἔβλεπες πόλεμον καλῶν παλληκαρίων,
καὶ ἐκ τοῦ κτύπου τοῦ πολλοῦ οἱ κάμποι ἐφοβοῦντο,
τὰ ὄρη ἀντιδονούσασιν, καὶ τὰ βουνὰ βροντοῦσαν,
καὶ ὁ ἱδρὼς κατέρρεεν εἰς τὰ σκαλόλουρά των.
Τοῦ Κωνσταντίνου ταχύτερος ἐτύγχανεν ὁ μαῦρος,
καὶ θαυμαστὸς νεώτερος ἦτον ὁ καβαλλάρης.

Περὶ τοῦ πῶς πολεμοῦντες ἀλλήλοις ἔτυψεν ὁ Κωνσταντῖνος τὸν Ἀμηρᾶν μετὰ τῆς ῥάβδου.

[§ 49] Ραβδέαν δὲ τὸν Ἀμηρᾶν προσέκρουσε μεγάλην,
καὶ τότ' αὐτὸς ἀπήρξατο νὰ τρέμῃ δειλιάζων.
Σὰν εἶδαν οἱ Σαρακηνοὶ παράδοξον τὸ πρᾶγμα
κατὰ πολλὰ ἐθαύμασαν αὐτὸν τὸν νέον ὅλοι,
μίαν φωνὴν ἀφήσασιν πρὸς Ἀμηρᾶν ἐλάλουν.
[§ 50] «Μὴ τρέμῃς, κύριε ἡμῶν, μὴ δειλιᾷς αὐθέντα· 31
»πιάσε μόνον τὸν ἄγουρον ταχέως νὰ νικήσῃς,
»μὴ εἰς τὸ συχνογύρισμα τὴν κεφαλήν σου κόψῃ·
»καὶ δὲν ἐννοιάζομαι ἐγὼ τὸν θάνατον πῶς νικήσῃς,
»ἀλλὰ κεῖνος μὴν τὸ καυχηθῇ πῶς ἔτρεψε φουσσᾶτα,
»καὶ τὴν ἀγάπη ζήτησον, τὸν πόλεμον ν' ἀφήσῃς,
»διότι εἶναι δυνατὸς πολλά, μὴν σὲ καταπονέσῃ».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς τὸν δάκτυλον ἀείρας φυγὰς ᾤχετο.

[§ 51] Καὶ πρὸς φυγὴν ὁ Ἀμηρᾶς εὐθέως ἐξετράπη,
καὶ ὁ πολλὰ καυχώμενος ἡττήθη παρὰ νέου,
καὶ γὰρ ἡ πολλὴ καύχησις οὐκ ἀγαθὴ ὑπάρχει.
Πόρρωθεν ρίπτει τὸ σπαθίν, χεῖρας εἰς ὕψος αἴρει,

369 ἑξ. Ἡ πάλη τοῦ Κωνσταντίνου μὲ τὸν Ἀμηρᾶν ὁμοιάζει πρὸς τὴν μονομαχίαν τοῦ Φλωρίου μὲ τὸν Σινισκάλκον (Πρβλ. Φλωρ. 515—698 καὶ ἰδίως στίχ. 630 πρὸς στίχ. Α 362 τοῦ παρόντος κειμένου) καὶ παρ' Ἐρωτοκρ. Β 1047 ἑξ. πρὸς τὴν πάλην τοῦ Κρητικοῦ μὲ τὸν Καραμανίτην. Ἀναλογίας παρουσιάζει ἐπίσης μὲ τὴν πάλην τοῦ Διγενῆ καὶ τοῦ Χάρου στὰ σιδερένια ἁλώνια, ὅπως διεσώθη εἰς τὰ δημώδη Ἀκριτ. ᾄσματα. Βλέπε σχετικῶς καὶ μελέτην Πολίτη: Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ ἐν Λαογραφίᾳ Α' 169—275 καὶ ἰδίως ᾄσματα Κύπρου ἀριθ. 1, στιχ. 20—21, αὐτόθι σελ. 208 καὶ ἀριθ. 2, στιχ. 31 ἑξ., αὐτόθι σελ. 213 κλπ.

390 ἑξ. «Ἀπὸ μακρόθεν ρίπτει τὸ σπαθίον εἰς τὸ ὕψος, καὶ πάλιν δέχεταί το εἰς τὰς χεῖρας του, καὶ ἐσήκωσε τὸν δάκτυλόν του καὶ ἔσεισεν καὶ ἐφοβέρισέν τον, καθὼς τὸ ἔχουσιν αὐτοὶ συνήθειαν» (Π, 320, 23). Φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ παρανοήσεων τοῦ Π. Εἰς χειροτέρας παρανοήσεις καὶ συγχύσεις περιπίπτει καὶ ὁ διασκευαστὴς τοῦ κειμένου Ο, 277—292.

καὶ τὸν δάκτυλον ἔδειξεν κατὰ τὴν τάξιν ὁποὺ ’χαν.
Εὐθὺς δὲ πρὸς τὸν ἄγουρον τοῦτον τὸν λόγον εἶπε·
«Παῦσον, καλὲ νεώτερε, σὸν ὑπάρχει τὸ νῖκος, 32
»ἐλθέ, ἔπαρε τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν».
[§ 52] Τὸν λόγον δὲν ἐπλήρωσε, ἀπῆλθε ντροπιασμένος,
καὶ χαρμονῆς ἐγέμισαν ὅλοι οἱ ἀδερφοί της·
χεῖρας εἰς ὕψος ἄραντες Θεῷ εὐχαριστοῦσαν,
ἡ δόξα πᾶσα, λέγοντες, σοὶ μόνη πρέπει πάντων,
ὁ γὰρ ἐλπίζων ἐπὶ σοὶ οὐ μὴ καταισχυνθείη.
Τὸν ἀδελφὸν ἠσπάζοντο μετὰ περιχαρίας,
οἱ μὲν χεῖρας ἠσπάζοντο, ἄλλοι τὴν κεφαλήν του.

Περὶ τοῦ πῶς οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης ἀπῆλθον εἰς τὸν ’Αμηρᾶν ζητοῦντες αὐτήν.

[§ 53] Οἱ πέντ’ ἐκαβαλλίκευσαν στὸν ’Αμηρᾶν ἐτρέξαν,
καὶ εἶπον λόγους πρὸς αὐτὸν πῶς τὸν παρακαλοῦσιν·
«Ὦ ’Αμηρᾶ, καὶ ἔξαρχε ἁπάσης τῆς Συρίας
»ἀπόδος ἡμῖν τὴν ἀδελφήν, ὥσπερ ἡμῖν ὑπέσχου,
»καὶ μὴ πικράνῃς τὰς ψυχάς, καθὼς ἡμῖν ὑπέσχου, 33
»καρδίας παραμύθησον, τῆς λύπης μαρανθείσης».
[§ 54] Τότε πάλιν ὁ ’Αμηρᾶς, οὐκ ἀληθεύων, εἶπεν·
«Σφραγῖδα λάβετε ἐμήν, γυρεύσατε τὰς τέντας,
»καὶ πανταχοῦ γυρεύσαντες τέντας καὶ τὰ φουσσᾶτα,
»καὶ ὅπου αὐτὴν εὕρετε λάβετε, πάρετέ την».
[§ 55] Καὶ κεῖνοι μὲ πολλὴν χαρὰν ἐπῆραν τὴν σφραγῖδαν
τὸν δόλον ἀγνοήσαντες, τὰς τέντας ἀνηρεύνον,
καὶ πανταχοῦ γυρεύσαντες τὴν ἀδελφὴν οὐχ εὗρον.
’Επεὶ καὶ δὲν τὴν ηὕρασιν ἤρξαντο πάλιν κλαίειν,
στὸν ’Αμηρᾶν ὑπέστρεφον, πολλὰ λελυπημένοι.

Περὶ τοῦ πῶς οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης καθ’ ὁδὸν συναντῶσι Σαρακηνὸν καὶ ἐρώτησις αὐτοῖς.

[§ 56] Ἄγροικον Σαρακηνὸν στὸν δρόμον ἀπαντῆσαν,
ἐκεῖνος δ’ ἔφη πρὸς αὐτοὺς διὰ τοῦ δραγουμάνου·
«Τίνα ζητεῖτε, ἄγουροι, καὶ διὰ ποῖον θρηνεῖτε;» 34
’Εκεῖνοι ἀπεκρίθησαν καὶ εἴπασιν τὴν αἰτίαν.
«Κόρην αἰχμαλωτεύσατε, τὴν ἀδελφήν μας τώρα,

411 εὕρετεν—418 διὰ τὸν δραγουμάνον—

417. Ἄγροικον Σαρακηνόν: «Ηὕραν ἕναν Σαρακηνὸν καὶ δὲν ἤξευραν τὴν γλῶσσαν του νὰ τὸν ἐρωτήσουν» (Π. 321, 16.).

1
Ἡ πρώτη σελὶς τοῦ χειρογράφου τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος.
Πρβλ. κείμενον, στίχ. Α 436 (1)—Α 454 (19).

Μία σελὶς τοῦ χειρογράφου τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος.
Πρβλ. κείμενον, στίχ. Α 1350 (817)—Α 1368 (835).

»καὶ ταύτην μὴν εὑρίσκοντες δὲν θέλομεν νὰ ζοῦμε».
[§ 57] Στενάξας δ' ὁ Σαρακηνὸς τοῦτον τὸν λόγον εἶπεν·
«'Απέλθατε στὸ πάμμορφον ρυάκιν νὰ ἰδῆτε·
»χθὲς ἐν αὐτῷ ἐσφάξαμεν εὐγενικὰς ὡραίας,
»διότι δὲν ἐπείθοντο τοὺς λόγους μας ν' ἀκούσουν».
'Εκεῖνοι δὲ ὡς ἤκουσαν ἐθλίβησαν μεγάλως,
ὥραν πολλὴν ἐποίησαν, ἦσαν συλλογισμένοι·
μόλις ἦλθον κατὰ νοῦν καὶ δάκρυα ἐχύναν.

Περὶ τοῦ πῶς οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης εὑρόντες εἰς τὸ ρυάκιν τὰς τετμημένας ἐθρήνουν.

[§ 58] Τὰ ρέτενα ἐγύρισαν, ἐφθάσαν στὸ ρυάκιν,
πολλὰς σφαμμένας ηὗρασιν, στὸ αἷμα κυλισμένες,
τῶν μὲν αἱ χεῖρες ἔλειπον, ἄλλων αἱ κεφαλές των,
ἑτέρων τὰ ποδάρια ἦσαν κεχωρισμένα,
τῶν δὲ τὰ μέλη ἅπαντα, τὰ ἔγκατά των ἔξω,
δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γνωρισθοῦν παρά τινος ἀνθρώπου.
(1) [§ 59] Καὶ ταύτας θεασάμενοι ἔκπληξις τούτους εἶχε,
τὰς χεῖρας τους ἁπλώσασι, τὰς κεφαλὰς κρατοῦσιν
καὶ βλέπουσι τὰ πρόσωπα διὰ νὰ ἐγνωρίσουν
τὴν ἀδελφὴν τὴν θαυμαστὴν αὐτῶν, ἣν ἀνηρεύνων,

424 'Απέλθατε τὸν πάμμορφον—426 διότι δὲν ἐπείθετο τοὺς λ. μας ν' ἀκούση—

Τ 436 εἶχεν—437 καὶ τὰς χεῖρας ἁπλώσαντες—439 τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν—

424. «'Απέλθατε στὸ πάμμορφον ρυάκιν νὰ ἰδῆτε». Τὴν γνησίαν παράδοσιν διέσωσε τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κα 223: «Διέλθετε εἰς τὸ ὑπαύχενον· εὑρήσετε ρυάκιν». (Βλέπε αὐτόθι).

436. 'Από τοῦ στίχου τούτου διεσώθη τὸ ἀκέφαλον κείμενον τῆς διασκευῆς Τ (Τραπεζοῦντος) τοῦ 'Ακρ. ἔπους. Τοῦ κειμένου Τ λείπει, ὄχι μόνον ἡ ἀρχή, ἀλλὰ καὶ τὸ τέλος, καθὼς καὶ μερικὰ ἐνδιάμεσα χωρία. Αἱ παραλλαγαὶ τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς ταύτης παρατίθενται ἐφεξῆς ἐν ὑποσημειώσει προηγουμένου τοῦ γράμματος Τ, πρὸς διάκρισιν αὐτῶν ἀπὸ τῶν γραφῶν τοῦ κειμένου Α, αἵτινες σημειοῦνται ἁπλῶς διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στίχων των. Αἱ ὑποσημειούμεναι παραλλαγαὶ τοῦ κειμένου Τ φέρουσι τοὺς ἀριθμοὺς στίχων τῆς διασκευῆς Α διὰ νὰ καθίσταται εὐχερὴς ὁ παραλληλισμὸς αὐτῶν πρὸς τὸ κείμενον. Παρὰ ταῦτα ὅμως εἰς τὸ κείμενον Α, πλὴν τῆς καθ' αὑτὸ ἀριθμήσεως τῶν στίχων τοῦ κειμένου τούτου, παρέχεται καὶ ἡ ἀντίστοιχος ἀρίθμησις τοῦ κειμένου Τ ἀνὰ εἰκοσάδα στίχων, ἥτις καὶ σημειοῦται ἐντὸς παρενθέσεως πρὸς διάκρισιν. Τὸ δημοσιευόμενον κείμενον τῆς διασκευῆς Α συμπληροῦται εἴς τινα σημεῖα, ἔνθα παρουσιάζει ἐλλείψεις ἢ ἀσαφείας, διὰ τοῦ ἀντιστοίχου κειμένου τῆς διασκευῆς Τ, τὸ ὁποῖον, πρὸς διάκρισιν, παρίσταται *διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων κυρτῶν*. (Βλέπε σχετικῶς σελ. 3 καὶ 4 τοῦ παρόντος: Γενικαὶ ὑποδείξεις καὶ Βραχυγραφίαι).

καὶ ὡς οὐδὲν εὗρον αὐτήν, χοῦν ἔλαβον εὐθέως,
ἐπέχεον τὰς κεφαλὰς καὶ ἤρξαντο τοῦ κλαίειν,
ὀδυρμοὺς ἐκίνησαν καὶ θρήνους ἐκ καρδίας,
ἱκέτευον τὸν ἥλιον λέγοντες πρὸς ἐκεῖνον.
[§ 60] «Ὦ ἥλιε λαμπρότατε, φωστὴρ παντὸς τοῦ κόσμου,
»δεῖξον ἡμῖν τὴν ἀδελφήν, ποία εἶναι ἀπὸ τοῦτες, 36
»καὶ κλαύσωμεν καὶ θάψωμεν αὐτὴν μετὰ τῶν ἄλλων,
»ποίαν κάραν ἐκ θάτερον, ποίαν χεῖρα κρατοῦμεν,
»καὶ ποῖον λόγον δώσωμεν πρὸς τὴν καλὴν μητέραν,
»καὶ πῶς αὐτὴ θρηνήσεται καὶ τὰς τρίχας ἐκτίλλει.
[§ 61] »Ἥλιε, τί ἐποίησας τὸ μέγα κακὸν τοῦτο;
»ἀπὸ τοῦ νῦν δὲν πρέπει μας τὸν κόσμον νὰ θωροῦμεν.
»Καὶ μόνον δὲν ἠθέλησαν νὰ βγάλουν τὴν ψυχήν της,
»ἀλλ' ἔκοψαν τὰ κάλλη της, ἀγνώριστος ὑπάρχει,
»καὶ νά, σώματα, βλέπομεν, αὐτὴν οὐ θεωρῶμεν.
[§ 62] »Ἀλλ', ὦ ἀδελφὴ παμπόθητη, πῶς ἐκαταδικάστης;
(21) »Οὐαί, ἡμῖν τοῖς ταπεινοῖς, ἀπῆλθες ἐκ τοῦ κόσμου,
»καὶ ἐξελθοῦσα ἡ ψυχὴ ἐσβέστη καὶ τὸ κάλλος.
»Πῶς δὲ παρ' ὥραν ἔδυνας καὶ ἔσβεσας τὸ φῶς μας, 37
»ἐκατακόπης μεληδὸν ὑπὸ βαρβάρων χεῖρας.
»Πῶς δὲν ἐπιάστη χεῖρα του ἀνηλεῶς ἐκείνου,
»τοῦ μὴ κατελεήσαντος νεότητος τερπνῆς σου;
»Ὄντως εὐγενικὴ ψυχή, παρὰ ἀτίμως ζῆσαι
»ἐτίμησες τὸν θάνατον ζωὴν τὴν ὀλεθρίαν.

449 καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείλλει—459 ἐκατακόπη—463 ἐτίμησεν—

T 442 ὀδυρμοὺς δὲ—443 ἐμαρτύρουν τὸν ἥλιον—444 ἥλιε ὦ λαμπρότατε—445 ὁποία ἦν ἐκ τούτων—447 ποίαν κάραν ἐπάρωμεν .... χ. κρατῶμεν—448 μητέρα;—449 καὶ τὰς χαίτας ἐκτίλλει.—450 τί ἐποίησας ἡμῖν τὸ κ. τοῦτο;—451 οὐ πρέπει μας νὰ ἥμεσθα εἰς κόσμον·—452 μόνον οὐδὲν ἠθέλησαν ἐκβαλεῖν τὴν ψ. της,—454 ἰδοὺ σώματα βλέπομεν .... οὐ θεωροῦμεν·—455 παμπόθητε ..... ἐκαταδικάσθης;—457 ἐχάθη καὶ τὸ κάλλος.—459 καὶ κατεκόπης μεληδόν.—460 πῶς οὐκ ἐνάρκησεν ἡ χεὶρ ἀνηλεοῦς ἐκ.—463 ἡρετίσω τὸν θ. καὶ σφαγὴν ὀλεθρίαν·—

440 ἑξ. Χοῦν ἔλαβον εὐθέως... «Ὦ ἥλιε... κλπ. (στίχ. 445 ἑξ.). Τὸ χωρίον τοῦτο παρουσιάζει πολλὰς ἀναλογίας μὲ σχετικὸν χωρίον Εὐσταθίου ἔνθα αἱ μητέρες τοῦ Ὑσμινίου καὶ τῆς Ὑσμίνης κόνιν καταπαττόμεναι θρηνοῦσι μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς κόρης πρὸ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ πατὴρ κραυγάζων «Ἄπολλον Ἄπολλον» ἐπικαλεῖται τὸν θεὸν τοῦ Ἡλίου δι' ἱκεσιῶν καὶ κοπετοῦ ἀναλόγου πρὸς τὸ ἐνταῦθα κείμενον (Εὐσταθ. Γ' 10 καὶ 11, σελ. 266—270). Ἀναλογίας παρουσιάζει ἐπίσης καὶ ὁ θρῆνος τοῦ Ἀνδροκλέους, πατρὸς τῆς Χρυσοχρόης, ἐν τῷ μυθιστορήματι Ροδάνθη τοῦ Θ. Προδρόμου (Erotici scriptores. Ἔκδ. Hercher σελ. 297, 296—297, στίχ. Α' 205—217 καὶ 247—255). Βλέπε ἐπίσης σχετικῶς καὶ παρατηρήσεις Φ. Κουκουλὲ ἐν Λαογραφίας Δ' 316.

[§ 63] »Ὦ ἀδελφή, παγκάλλιστε ψυχῇ τε καὶ καρδίᾳ,
»πῶς νὰ σὲ ξεχωρίσωμεν ἐκ τῶν λοιπῶν σωμάτων,
»καὶ πῶς ἐκ τούτου ἕξομεν μικρὰν παρηγορίαν;
»Λοιπὸν ὁποῖος σὲ ἔσφαξεν στὸν ᾅδην ἔστειλέ σε;
»Ὦ πονηρᾶς ὠμότητος, βία τῶν ἀλλοφύλων,
»πῶς ἔπαθες, μακρόθυμε, τούτην τὴν ἀνομίαν;
»Δέξου καὶ θρήνους τοὺς πολλούς, κόρη, τῶν ἀδελφῶν σου·
»μίαν μόνην σὲ εἴχαμεν κόσμου παρηγορίαν. 38
»καὶ θαρρήσαμεν τέθνηκες παρθένος ἕως τέλος».

Περὶ τοῦ πῶς πάλιν ἐλθόντες οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης εἰς τὸν Ἀμηρᾶν ἐζήτουν τὴν ἀδελφήν.

[§ 64] Ἀφόντις ἔκλαυσαν αὐτήν, ἔθαψαν ἅμα πάσας,
αὐτοὶ δὲ ὑποστρέψαντες στὸν Ἀμηρᾶν ἀπῆλθον,
καὶ παρευθὺς ἐξέλκυσαν οἱ πέντε τὰ σπαθιά των
(41) καὶ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ὅλοι τὸν συντυχαίνουν·
«Ὦ Ἀμηρᾶ, πρῶτ' Ἀμηρᾶ καὶ κύων τῆς Συρίας,
»τὴν ἀδελφήν, ποὺ ἥρπασας, νὰ μὴν μᾶς τὴν στερήσῃς,
»εἰ δὲ καὶ πράξῃς ἄνομα, πάντως ἐθανατώθης·
»οὐδεὶς ἡμῶν χωρὶς αὐτὴν ἀποστραφῆναι θέλει,
»ἀλλὰ σφαγῶμεν ἅπαντες διὰ τὴν ἀδελφήν μας».
Ἐκίνουν θερμὰ δάκρυα μέσα ἀπὸ καρδίας.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς ἐρωτᾷ τοῖς γυναικαδέλφοις αὐτῶν τὸ γένος.

[§ 65] Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀμηρᾶς μεγάλως ἐφοβήθη,
ἤρξατο τούτους ἐρωτᾶν· «Τίνες καὶ πόθεν εἶστε, 39
»ποίου γένους ὑπάρχετε ἀπὸ τῆς Ρωμανίας;»
Καὶ τότε πρῶτος ἀδελφὸς οὕτως ἀνταποκρίθη·

472 παρθένος ὡς τέλος.—

T 464 ἀλλ' ἀδελφὴ—465 πῶς σε διαχωρίσωμεν ἐκ τῶν πολλῶν—466 παραμυθίαν;—467 Λοιπὸν ὁ κύων σ' ἔσφαξεν πρὸς ᾅδην—471 κοσμοπαραμυθίαν—472 καὶ θαρροῦμεν ἐπέθανες—473 Ἀφοῦ δὲ κλαύσαντες αὐτὴν—475 καὶ οἱ πέντε τὰς σπάθας—476 οὕτως τὸν συντυχαίνουν— 478 ἣν ἥρπασες μηδὲν μᾶς—479 ἄθεσμα.—480 χωρὶς αὐτῆς ἀποστραφῆναι—482 θερμὰ κινοῦντες δ. ἐκ μέσου τῆς κ.—483 μεγάλως ἐπτοήθη—486 Καὶ τότ' ὁ πρῶτος ἀδελφ... ἀνταπεκρίθη—

477 ἑξ. Σχετικῶς πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον Κα 257 ἑξ., ἔνθα οἱ ἀδελφοὶ ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν ἄνευ ὑβριστικῶν ἀπειλῶν. Πρβλ. ἐπίσης καὶ ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Ε 129, ὡς καὶ συναφεῖς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 546, αἵτινες ὅμως δὲν φαίνονται δεδικαιολογημέναι ὡς πρὸς τὴν διόρθωσιν τῆς λέξεως «κύων» εἰς «κίων» ἐν Α 477, καὶ τῆς λέξεως «σκύλε» εἰς «στῦλε» ἐν Ε 129.

«'Ημεῖς, 'Αμηρᾶ, λέγοντες τυγχάνομεν ἀρχῆθεν
»ἐκ χώρας ἀνατολικῆς ἐξ εὐγενῶν γονέων,
»πατὴρ μας δὲ ὁ 'Ααρὼν ἐκ τῶν Δουκῶν τὸ γένος
»κατάγεται τῶν θαυμαστῶν, ἀπὸ τῶν Κινναμάδων,
»καὶ Μουσελὼμ ὁ θαυμαστός, πατὴρ ὁ τοῦ πατρός μας.
[§ 66] »'Η δὲ μήτηρ ἡμῶν αὐτὴ ἀπὸ τῶν κὺρ Μαγάστρων,

489 κατάγεται τῶν θαυμαστῶν ἀπὸ τῶν Κινναμάδων,—490 πατὴρ μας δὲ ὁ 'Ααρὼν ἐκ τῶν Δουκῶν τὸ γένος (Οἱ δύο οὗτοι στίχοι ἀντιγραφέντες ἀντιστρόφως ἐν τῷ χειρογράφῳ διηυθετήθησαν ἐν τῷ κειμένῳ κανονικῶς, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν διασκευὴν Τ).—492 κὺρ Μαγάρων—

Τ 489 ὁ πατὴρ ἡμῶν 'Ααρὼν—491 καὶ Μ. ὁ ἐξακουστός—492 Κυρμαγάστρων—

488. Δὲν πρόκειται ἀορίστως περὶ χώρας τινὸς ἀνατολικῆς, ἀλλὰ συγκεκριμένως περὶ τοῦ 'Ανατολικοῦ θέματος εἰς τὴν περιφέρειαν 'Ικονίου καὶ 'Αμορίου, μιᾶς τῶν 17 διοικ. διαιρέσεων τῆς Βυζ. Αὐτοκρατορίας ἐν Μ. 'Ασίᾳ. 'Ο διασκευαστὴς ὅμως παρενόησε τὸ πρωτότυπον καὶ μὲ τὴν διόρθωσίν του προεκάλεσε σύγχυσιν. Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον Κα 268. 'Η παρανόησις αὐτὴ εἶναι χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν χρονολόγησιν τῶν διασκευῶν τοῦ 'Ακριτ. ἔπους τῆς ὁμάδος ΤΑΠΟ. (Πρβλ. Τ 53, Π 323, 15—19. Βλέπε καὶ Λαογραφίας Ι' 633—634).

489 ἑξ. 'Η γενεαλογία τῶν πέντε ἀδελφῶν καὶ συνεπῶς καὶ τῆς κόρης, ἤτοι τῆς μελλούσης μητρὸς τοῦ 'Ακρίτου παρουσιάζεται λίαν συγκεχυμένη καὶ ἐν πολλοῖς ἀντιφατικὴ εἰς τὰ διάφορα κείμενα τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους. Οὕτω ὁ πατὴρ ἐνταῦθα μὲν φέρεται ὡς 'Ααρών, (πρβλ. καὶ Α 22 ἑξ.), ἐκ τοῦ γένους τῶν Δουκῶν καὶ Κινναμάδων, περαιτέρω δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα 'Ανδρόνικος ἐκ τοῦ γένους τῶν Κινναμάδων (πρβλ. Α 1367). 'Εν τῇ διασκευῇ Κ φέρεται οὗτος ὑπὸ τὸ ὄνομα 'Αντάκινος ἐκ τοῦ γένους τῶν Κινναμάδων (πρβλ. Κα 266 καὶ Κδ 54). 'Η γενεὰ τῶν Κινναμάδων, τὴν ὁποίαν εἰδικοί τινες θεωροῦν ὡς Παρθαρμενικῆς καταγωγῆς, (βλέπε Καρολ. 201, 224, 243 καὶ Byzantion VII 300, 318—319) ὑπῆρξεν ἐπιφανής, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὰ κείμενα πολὺ πρὸ τοῦ 12ου αἰῶνος. Περὶ Δουκῶν βλέπε καὶ ἐν Α 1360 ὡς καὶ τὰς περὶ Δουκικῆς διασκευῆς κλπ. γνώμας Κυριακίδου ἐν Λαογραφίᾳ Ι' 633, 634, 636, 638—639 καὶ ὑποσημ. 3, 641—642, 643, 646, 648, 650—651. Πρβλ. καὶ Byzantion VI 484. Βλέπε ἐπίσης καὶ γνώμας Grégoire περὶ Βουλγαρικῆς προελεύσεως τοῦ ὀνόματος 'Ααρὼν ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ τελευταίου Τσάρου τῆς Δ. Βουλγαρίας εἰσελθόντος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς 'Ελλ. αὐτοκρατορίας καὶ διατελέσαντος λίαν εὐδοκίμως ὡς στρατηγοῦ καὶ διοικητοῦ τοῦ θέματος τῆς 'Ιβηρίας ἐν Μ. 'Ασίᾳ, κατόπιν δὲ τῆς περιοχῆς τοῦ Εὐφράτου τῷ 1037—1057 (Byzantion VII 302). Περὶ Δουκῶν, 'Ααρὼν—'Ανδρονίκου κλπ. πρβλ. καὶ Α 20—23.

492 ἑξ. Τὴν αὐτὴν σύγχυσιν καὶ τὰς αὐτὰς ἀντιφάσεις παρουσιάζουν τὰ κείμενα ἀναφορικῶς καὶ πρὸς τὴν μητέρα, ἥτις ἐνταῦθα μὲν φέρεται καταγομένη ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Κὺρ Μαγάστρων ἢ Μαγαστρανῶν (πρβλ. καὶ Α 29), περαιτέρω δὲ ἐν Α 1372 ἐκ τοῦ γένους τῶν Δουκῶν. Καὶ ἐν τῇ διασκευῇ Κ φέρεται καταγομένη ἐκ τῶν Δουκῶν καὶ δὴ τοῦ Κωνσταντίνου (πρβλ. Κα 267 καὶ Κδ 59). 'Ως πρὸς τὴν διασκευὴν Ε 137 δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι συμφωνεῖ πρὸς τὰ κείμενα ΤΑ, ἀλλὰ περαιτέρω περιπίπτει εἰς συγχύσεις καὶ ἀσυναρτησίας (πρβλ. Ε 145—147). Τὰς συγχύσεις ταύτας καὶ ἀντιφάσεις ἐν γένει τῶν κειμένων τοῦ 'Ακριτ. ἔπους τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν γενεα-

»Μαγαστρανοὶ ἐκράζουνταν, ἐκείνων τῶν πλουσίων.
»Δώδεκα θείους εἴχαμεν καὶ ἐξαδέλφους ἕξη,
»πατέρας μας ἐξωρίσθηκεν διά τινας μωρίας,
(61) »ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἄκρα γῆς λαὸν νὰ συναθροίσῃ,
»ἐκεῖνοι ἂν σὲ εὕρισκον τὸν κόσμον δὲν ἐθώρεις.
[§ 67] »Οὐδεὶς ἡμῶν ἐτύγχανεν ἐν τῇ ἀποδημίᾳ,
»καὶ εἰ ἐκεῖ ἐτυγχάνομεν δὲν ἤθελε γένει τοῦτο,
»μηδὲ ἡ ἀδελφὴ ἡμῶν ἡρπάζετον ἐκ χειρός σου,
»καὶ μήτε εἰς τὸν οἶκον μας ἠθέλετε προσεγγίσει.
»Πέντε ἀδελφοὺς ἐγέννησεν ἡ μήτηρ μας, ὡς βλέπεις,
»μίαν δὲ εἴχαμεν ἀδελφήν, τὸ φέγγος τοῦ ἡλίου,
»καὶ μετ' αὐτῆς χαιρόμεσθεν ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ.
[§ 68] »Καὶ τώρα σὺ ἀπόδος μας τὴν ἀδελφὴν ἐκείνην·
»οὐκ οἶδας ὅτι στέλλομεν ἀνθρώπους ἐδικούς μας

Τ 493 τὸ γένος ἐκκατάγεται τῶν πλουσίων ἐκείνων—495 'Ο πατὴρ ἡμῶν, ἐξορισθεὶς—496 εἰς τὰς ἄκρας γε λαὸν τοῦ συναθροῖσαι—497 ἂν σὲ εὕρισκον, κόσμον οὐχ' ἐθεώρεις.—499 ἐτύχομεν, οὐ μὴ συνέβη τοῦτο—500 οὐδὲ ἡ ἀδελφὴ ἡμῶν ἐκ χειρῶν σου ἡρπάγη—501 ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸν οἶκόν μας εἴχετε προσεγγίσει.—502 οὓς βλέπεις·—503 μίαν εἴχαμεν ἀδελφ. τὸ γέννημα ἡλίου—504 ἐχαίρομεν·—505 καὶ τανῦν σὺ—

λογίαν τῶν πέντε ἀδελφῶν καὶ τοῦ Διγ. 'Ακρίτου ὁ Grégoire καὶ ἰδίως ὁ Κυριακίδης θεωροῦν ὑποβολιμαίας καὶ ὑπόπτους, ἀλλὰ καὶ ταυτοχρόνως πολυτίμους, διότι παρέχουν στοιχεῖα πρὸς ἐπιστημονικὸν καθορισμὸν χρονολογιῶν τινῶν καὶ ἄλλων λεπτομερειῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ ἀρχέτυπα τοῦ 'Ακριτ. ἔπους (Βλέπε σχετικῶς παραπομπὰς τῆς ἀμέσως προηγουμένης ὑποσημειώσεως καὶ ἰδίως ἐν Λαογραφίας Ι' 633 ἑξ.). Περὶ Κὺρ Μαγάστρων, (πρβλ. Α 29), πλὴν ὅσων γράφει ὁ Grégoire ἐν Byzantion VI 493 καὶ ὁ Κυριακίδης ἐν Λαογραφίας Ι' 648—649, βλέπε καὶ Καρολ. 224—225. Πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ τίτλου μάγιστρος, ὅστις μετέπεσε εἰς οἰκογενειακὸν ὄνομα. Πρβλ. σχετικῶς καὶ Π 313, 1 «... γιστρέων», ὡς καὶ Π 323, 18—19: «ἡ δὲ μητέρα μας εἶναι ἀπὸ τὸ γένος τῶν Κὺρ Μαγίστρων τῶν πλουσίων ἐκείνων». Μνεία τῶν οἰκογεν. ὀνομάτων Μάγιστρος καὶ Μαγιστριανὸς γίνεται συχνὰ εἰς τὰ Βυζαντινὰ κείμενα (Πρβλ. καὶ 'Επετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΣΤ' 146 καὶ Η' 312—315).

495 ἑξ. Μνεία τῆς ἐξορίας τοῦ πατρὸς τῶν πέντε ἀδελφῶν γίνεται καὶ περαιτέρω ἐν Α 1368, ὅπου μάλιστα ἀναφέρεται ὅτι οὗτος ἀπέθανεν ἐν ἐξορίᾳ, ἐπίσης δὲ καὶ ἐν Κα 270 καὶ Κδ 55. 'Εν τῇ διασκευῇ Ε 140 ἀναφέρεται ὅτι οὗτος ἐξωρίσθη «διὰ μούρτη καὶ φουσσάτα», ἤτοι διότι συναθροίσας στρατεύματα ἐπανεστάτησε. Καὶ εἰς τὸν ἐν τῇ Χαλιμᾷ μῦθον τοῦ 'Ομὰρ-ἄλ-Νεμὰν ἡ δυσμένεια τοῦ βασιλέως τῆς Καισαρείας ἔχει τὴν αὐτὴν αἰτίαν. (Βλέπε σχετικῶς καὶ Byzantion VII 311). Τῆς ἐξορίας ταύτης μνεία γίνεται καὶ εἰς μερικὰ 'Ακριτικὰ τραγούδια, π.χ. τὸ ᾆσμα τοῦ 'Αρμούρη (Βλέπε Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 119 ἑξ.) τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς μὲ τὰ κατορθώματά του ἐξηνάγκασε τὸν Σαρακηνὸν 'Αμηρᾶν ν' ἀπελευθερώσῃ τὸν πατέρα (στίχ. 189 ἑξ.). Τὸ ᾆσμα τοῦτο μάλιστα ὁ Grégoire θεωρεῖ ὡς τὸν πυρῆνα τῆς 'Ακριτηΐδος. Βλέπε σχετικῶς Byzantion VII 291—294. Πρβλ. καὶ Τ (Sath. Legr.) σελ. 276.

»νὰ φέρουν τὰ φουσσᾶτα μας ἀπὸ τοῦ ταξιδίου,
»νά 'λθῃ καὶ ὁ πατέρας μας ἀπὸ τοῦ ταξιδίου,
»ὅτι ἔχει χρόνον καὶ καιρὸν ἀπὸ τῆς ἐξορίας,
»νὰ σὲ καταγυρεύσωμεν ἀπὸ τῆς βασιλείας, 41
»καὶ νὰ σὲ καταφθάσωμεν ὅπου καὶ ἂν τυγχάνῃς·
»οὐ γὰρ ἀνεκδιήκητον ν' ἀφήσωμεν τὸ πρᾶγμα
»τὸ εἰς ἡμᾶς γενόμενον, πάντες συμμαρτυροῦντες».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ 'Αμηρᾶς λέγει τοῖς γυναικαδέλφοις αὐτοῦ ἐκ ποίου γένους ἐστίν.

[§ 69] Καὶ τότες ἀνταποκρίθηκεν ὁ 'Αμηρᾶς ἐκεῖνος·
«'Εγώ, καλοὶ νεώτεροι, νέοι καὶ ἀνδρειωμένοι,
»τοῦ Χρυσοχέρπου ὁ υἱός εἰμι καὶ τῆς Σπαθίας·
»ἀπόθανεν ὁ πατέρας μου, μικρὸν υἱὸν μὲ ἀφῆκεν,

Τ 508 φέρουν καὶ τὸν πατέρα μας ἀπὸ τῆς ἐξορίας,—509 Παραλείπεται ὁ στίχος—512 ἀνεκδιήγητον ἐάσομεν τὸ πρᾶγμα—513 σοὶ μαρτυροῦμεν—514 Παραλείπεται ὁ στίχος.—515 'Εγὼ κ.ν. ὁ 'Αμηρᾶς ἀντέφη—517 τέθνηκε γάρ μου ὁ πατήρ, νήπιον καταλείψας—

512. Δὲν θὰ ἀφίσωμεν τὸ πρᾶγμα ἀνεκδίκητον, θὰ ἐκδικηθῶμεν. (Πρβλ. καὶ Π, 323, 33).

515 ἑξ. Πάντες σχεδὸν οἱ ἑρμηνευταὶ τοῦ 'Ακριτ. ἔπους ἀπὸ τοῦ Σάθα καὶ ἐφεξῆς συμφωνοῦν ὅτι Χρυσοχέρπης μὲν εἶναι ὁ Παυλιανίτης ἡγεμὼν τῆς Τεφρικῆς Χρυσόχειρ ἢ Χρυσοχέρης, 'Αμβρὼν δὲ (ἢ "Αμερ) εἶναι ὁ Σαρακηνὸς ἐμίρης τῆς Μελιτηνῆς 'Ομάρ, φονευθεὶς τῷ 863. Καρόης εἶναι ὁ διάσημος διὰ τὰς ἀγρίας του κατὰ τῆς Βυζ. Αὐτοκρατορίας ἐπιδρομὰς Καρβέας, Παυλιανίτης ἐπίσης. Αἱ συγγενειακαὶ σχέσεις τῶν ἀνδρῶν τούτων, ὅπως παρουσιάζονται εἰς τὸ ἔπος, δὲν συμφωνοῦν μὲ τὰς ἱστορικὰς πηγάς, ἀλλὰ καὶ δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀσυμβίβαστοι. 'Επιγαμίαι μεταξὺ Παυλιανιτῶν καὶ Μουσουλμάνων καὶ ἐξωμόσεις ἦσαν συχναί, αἱ δὲ σχέσεις των στενόταται.

Κατὰ ταῦτα ὁ 'Αμηρᾶς Μουσοὺρ ἦτο υἱὸς τοῦ Χρυσόχειρος καὶ τῆς Σαρακηνῆς Σπαθίας θυγατρὸς τοῦ 'Ομάρ, παραμείνας δὲ ὀρφανὸς εἰς μικρὰν ἡλικίαν ἀνετράφη ὑπὸ τῶν θείων του κατὰ τὰ ἔθιμα καὶ τὴν θρησκείαν τῶν Μωαμεθανῶν. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. Α 519, παραλλαγὴν Τ (81): «οἵ μέ καὶ ἀναθρέψαντες εἰς 'Αμετμὲ (=Μωαμὲτ) τοῦ πόθου». Πρβλ. ἐν τούτοις καὶ Κα 288. Περὶ τῶν ἀνωτέρω ὡς καὶ περὶ Παυλιανιτῶν βλέπε Τ (Sath. Legr.) σελ. LXXVII—LXXXIX ἑξ. Byzantion V 330, 335, VI 497—498 καὶ VII, Καρολ. 197, 201—225, Λαογραφίας Ι' 631—632, Σάββα 'Ιωαννίδου "Επος Μεσαιωνικὸν Βασίλ. Διγ. 'Ακρίτας 11 ἑξ., Παπαρρηγ. 'Ιστορ. 4, Γβ, σ. 71, 303 καὶ 5, Δα, σελ. 57—59. 'Ως πρὸς τὴν Σπαθίαν, ἐν Κα 284 φέρεται ὡς Πανθία. Πανθία δὲ ὀνομάζεται ὄχι μόνον ἡ μήτηρ τῆς 'Υσμίνης παρ' Εὐσταθίῳ, (πρβλ. σχετικῶς καὶ παρατηρήσεις Χατζῆ σελ. 14), ἀλλὰ καὶ ἡ μήτηρ τῆς Λευκίππης παρὰ Τατίῳ (βλέπε Τατ. Ι κεφ. δ'), ὡς καὶ ἡ σύζυγος τοῦ ἐμπόρου Στρατοκλέους εἰς τὸ μυθιστόρημα Ροδάνθης τοῦ Θεοδ. Προδρόμου (Βλέπε Erotici Scriptores σελ. 306, στίχ. 37). 'Επομένως παρὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Σάθα (Πρβλ. Τ Sath. Legr. LXXXIX) καὶ τοῦ Goossens (Byzantion VII 309) τὸ ὄνομα φαίνεται μᾶλλον ὡς ἀπομίμησις ἐκ τῶν σοφιστικῶν μυθιστορημάτων.

(80) »ἐκδίδομαι παρὰ μητρὸς εἰς 'Αραβίτας θείους,
»ἐκεῖνοι μὲ ἀνέθρεψαν μὲ ἀμετρήτους πόθους.
[§ 70]»'Αμβρὼν ἦτον ὁ πάππος μου, θεῖος μου ὁ Καρόης,
»καὶ εὑρόντες εὐτυχοῦντα με εἰς πάντας τοὺς πολέμους
»αὐθέντην μὲ ἐποίησαν εἰς ὅλην τὴν Συρίαν,
»διαλεκτοὺς μὲ ἔδωσαν ἀνδρείους τρισχιλίους, 42
»Συρίαν ὅλην ἐπάταξα, ὑπόταξα τὸ Κοῦφερ,
»'Ηρακλέους δὲ ἐκούρσευσα "Αμοριν καὶ τὸν "Ιφερ.
[§ 71] »Καὶ δὲν μ' ἐφόβησαν ποτὲ φουσσᾶτα καὶ θηρία·
»μία ἀδελφὴ μ' ἐνίκησεν, ἣν νῦν ὑμεῖς ζητεῖτε,
»γυνὴ ὑπάρχει ἀληθῶς, ὡς οἴδατε οἱ πάντες,
»καὶ δι' αὐτὸ ἐπείραξα ἐσᾶς διὰ νὰ μάθω.
»Ταύτης τὰ κάλλη φλέγουν με, τὰ δάκρυα δαπανοῦν με,
»τοῖς δάκρυσιν οὐ παύεται περὶ ὑμῶν θρηνοῦσα.
[§ 72] »Καὶ τώρα ξαγορεύομαι καὶ τὴν ἀλήθειαν λέγω,
533 »ἐὰν μὲν καταξιώνετε νὰ μ' ἔχετε γαμβρόν σας,
(95) *»ὡς διὰ τὰ κάλλη τὰ πολλὰ τὰ ἔχει ἡ εὐγενίδα,*
534 »νὰ ἀρνησθῶ τὴν πίστιν μου, νὰ ἔλθω εἰς Ρωμανίαν.

530 δαπανοῦμαι—

Τ 518 ἐκδίδομαι παρὰ πατρὸς (χργρ.)—519 οἵ με καὶ ἀναθρέψαντες εἰς 'Αμετμὲ τοῦ πόθου·—522 ἐξουσιαστὴν μὲ ἐποίησαν.—523 ἔδωκαν ἀγούρους τρισχιλίους·—524 Συρίαν ὅλην ὑπέταξα ἐποίησα καὶ τὸ Κ.—525 τοῦ 'Ηρακλέος ἐκούρσευσα τὸ 'Αμόριν καὶ τὸ 'Ιφέριν.—526 ἐμὲ ποτὲ οὐκ ἐπτόησαν φ. ἢ θ.—527 μία γυνή....ἣν ἀδελφὴν καλεῖτε.—528 Παραλείπεται ὁ στίχος.—529 διὰ τοῦτο ὑμᾶς ἐπείραξα ἵνα τὸ βέβαιον μάθω—530 δαπανοῦν με—532 ἀπάρτι ἐξαγορεύομαι—533 γαμπρόν σας,—534 ν' ἀρνήσωμαι—

525 ἑξ. Τὸ Κοῦφερ ταυτίζει ὁ Καρολ. πρὸς τὴν πόλιν Καφὰρ (Καφὰρ Πακὰρ) κειμένην παρὰ τὴν Μεσοποταμιακὴν "Εδεσσαν. (Πρβλ. Καρολ. 226). 'Ηρακλέους κάστρον καὶ παρὰ Θεοφάνει ὀνομάζεται ἡ Καππαδοκικὴ 'Ηράκλεια (νῦν "Ερεγλι. Βλέπε Καρολ. 193 καὶ ὑποσημ. 1, 219, ὡς καὶ Byzantion VII 298). 'Αμόριον εἶναι ἡ πόλις τῆς Φρυγίας, (πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 488), ἡ καταστᾶσα περίφημος μετὰ τὴν νίκην τοῦ Καλίφου Μοτασσὲμ τῷ 838, διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὸ τραγικὸν τέλος τῶν 42 μαρτύρων ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος, τοὺς ἀνακηρυχθέντας 'Αγίους. (Βλέπε σχετικῶς Παπαρρηγ. 'Ιστορ. 4, Γβ, σελ. 253—259, Καρολ. 215 καὶ Byzantion VII 282). Περὶ 'Αμορίου βλέπε Π. Καρολίδου: 'Η πόλις 'Αμόριον ἐν 'Επετηρ. 'Εθν. Πανεπ. 1908, σελ. 1—30. Περὶ τοῦ ἀγνώστου "Ιφερ βλέπε Καρολ. 227.

534. Εἰς τὰ 'Ακριτικὰ τραγούδια διεσώθη παράδοσις, καθ' ἣν ἡ κόρη, ἡ μέλλουσα μήτηρ τοῦ Διγενῆ, ἦτο ἀνδρειωμένη καὶ ὅτι ἐνδεδυμένη ἀνδρικὴν πανοπλίαν ἐμάχετο ἐναντίον τῶν Σαρακηνῶν. Εἰς τὸ ᾆσμα τῆς 'Αντρειωμένης Αυγερῆς, ἡ κόρη ἀναγνωρισθεῖσα καὶ καταδιωχθεῖσα ἔσπευσε νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγ. Γεωργίου, ὁ δὲ καταδιώκων αὐτὴν Σαρακηνὸς κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως ὑπεσχέθη εἰς τὸν "Αγιον ὅτι θὰ γίνῃ Χριστιανὸς καὶ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς κόρης τέκνον θὰ ὀνομάσῃ Γιάννην, αὐτὸς δὲ θὰ ὀνομασθῇ Κωνσταντῖνος. 'Η παράδοσις αὕτη τοῦ 'Ακρ. ᾄσματος δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν τοῦ ἔπους. (Βλέπε σχετικῶς Πολίτου 'Εκλογαί, ἔκδ. Β', ᾆσμα σελ. 91—92).

»Μάθετε καὶ τὸ βέβαιον καὶ τὴν ἀλήθειαν ταύτην,
»φίλημα δὲν μοῦ ἔδωσεν, μὰ τὸν λαμπρὸν Προφήτην, 43
»μόνον στενάζει δι' ὑμᾶς νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν.
»Εἰσέλθετε εἰς τὴν τέντα μου, ἐκεῖ νὰ τὴν εὑρῆτε».

Περὶ τοῦ πῶς οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης εὑρόντες αὐτὴν ἐν χρυσῇ κλίνῃ κατησπάζοντο.

[§ 73] Ἐκεῖνοι αὐτίκα, ὡς ἤκουσαν, μετὰ περιχαρίας
τὴν τένταν ἀνασήκωσαν καὶ ἔνδοθεν εἰσῆλθον,
καὶ εὗρον κλίνην πάντερπνον, γύρωθεν χρυσωμένην
κειμένην οὖσαν εἰς τὴν γῆν, ἔσωθεν δὲ τὴν κόρην,
ταύτην τὴν γῆν κατέβρεξαν ἐκ τῶν πολλῶν δακρύων,
ἀπὸ καρδίας βρύγματος τῆς ἀπληρώτου λύπης.
[§ 74] Ὡς εἶδεν οὖν τοὺς ἀδελφούς, ὁπού 'λθασιν ἀξάφνω,
καὶ ὡς λιποθυμήσαντας ἐκ τῆς ἀμέτρου λύπης,
ἀνέστη αὖθις ἐξ αὐτῆς καὶ πρὸς ἐκείνους ἦλθεν,
καὶ τούτους μετ' ἐκπλήξεως ἕκαστον κατεφίλει· 44
ἡ ἀπροσδόκητος χαρὰ ἐλθοῦσα παρ' ἐλπίδα,
ὅμοια φέρει δάκρυα θλίψεων τε καὶ πόνων.
[§ 75] Ὡς γὰρ αὐτοὺς ἠσπάζετο μετὰ περιχαρίας,
δάκρυα περιεβάλλοντο, θρῆνον ποιοῦντες μέγα,
ἔλεγον λόγους πενθικοὺς οἱ νέοι πρὸς τὴν κόρην·
«Ζῇς, αἰχμάλωτε ἀδελφή, ψυχὴ ἡμῶν καρδία;
»Ἡμεῖς θανοῦσαν σ' εἴχαμεν καὶ σπαθοκοπημένην,
»μίαν ὑπολαμβάνοντες εἶναι σὲ τῶν θανόντων,
»ἀλλὰ τὰ κάλη ζῶσαν σε ἐτήρησαν ἀδέλφιν.
»Οἶδα γὰρ κάλλος ἄπειρον τὴν λύπην νὰ πραΰνῃ,
»καὶ φείδονται πολέμιοι νεότητος καὶ κάλλους».

Περὶ τοῦ πῶς ἐβεβαίωσαν τὸν Ἀμηρᾶν οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης μεθ' ὅρκου λαβεῖν αὐτὸν γαμβρόν.

[§ 76] Εἶθ' οὕτως βεβαιώσαντες τὸν Ἀμηρᾶν μεθ' ὅρκου
γαμβρὸν νὰ τὸν ἐπάρωσιν, νὰ ἔλθῃ εἰς Ρωμανίαν, 45

535 Ὁ στίχος ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῷ χειρογράφῳ—

Τ 536 οὐ φίλημα μοι δέδωκε,—537 δι' ὑμᾶς, ἡμέρας τε καὶ νύκτας.—539 Ἐκεῖνοι δὲ ὡς ἤκουσαν—540 ἀνεσήκωσαν—545 ὡς οὖν εἶδεν τοὺς ἀδελφοὺς ἄφνω ἐλθόντας οὕτως,—550 ὁμοίως φέρει—554 ψυχὴ ἡμῶν φιλτάτη—555 σε εἴχομεν—556 μίαν σὲ ὑπολαμβ. εἶναί σε—

536 «Φίλημα δὲν μοῦ ἔδωσε οὐδὲ ἀγκάλιασά την, οὐδὲ μ' αὐτὴν νὰ κοιμηθῶ ἐγὼ ἐνάγκασά την». Ο, 443—444. (Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία: Κα 308, Ε 166, Π 324, 17. Βλέπε καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Χατζῆ σελ. 32).
541. Σχετικὴ ἀλλὰ πολὺ πληρεστέρα εἶναι ἡ ἐν Ἀχιλλ. περιγραφὴ τῆς κλίνης τῆς ἐκλεκτῆς τοῦ Ἀχιλλέως. (Πρβλ. Ἀχιλλ. στίχ. 768 ἑξ. Ἔπαινος κραββάτου).

ἐδώκασιν τὰς σάλπιγγας, ὑπέστρεψαν εὐθέως.
Ἅπαντες ἐξεπλήττοντο, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους·
«Ὢ θαύματα, ὁποὺ βλέπομεν, δύναμιν τῶν ἐρώτων,
»πῶς αἰχμαλώτους ρύεται, φουσσᾶτα παραλύει,
»πίστιν ἀρνεῖσθαι πείθουσαν, θάνατον μὴ πτοεῖσθαι».
Καὶ ἀκουστὸν ἐγένετο εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον
ὅτι ἡ κόρη εὔμορφη μὲ τὰ τερπνά της κάλλη,
φουσσᾶτα ἐκατέλυσεν περίφημα Συρίας.
[§ 77] Ἐπεὶ δὲ ὅρκους ἔδωσαν γαμβρὸν νὰ τὸν ἐπάρουν,
ἐπῆρεν τὰ στρατεύματα ὁ Ἀμηρᾶς εὐθέως,
εἰς Ρωμανίαν ὑπέστρεψαν ἅμα μετὰ τῆς κόρης·
καὶ ὅτε ἐκατέλαβον τὰ μέρη Ρωμανίας,
ἐλευθεροῖ ὁ Ἀμηρᾶς πάντας τοὺς αἰχμαλώτους, 46
ἑκάστῳ δοὺς ἐφόδια πρὸς τὴν ὁδὸν ἀρκοῦντα.
[§ 78] Οἱ δὲ τῆς κόρης ἀδελφοὶ πρὸς τὴν μητέρα γράφουν
τῆς ἀδελφῆς τὴν εὕρεσιν, τοῦ Ἀμηρᾶ τὸν πόθον,
δι' οὗ πίστιν ἠρνήσατο καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους.
«Μήτηρ ἡμῶν μηδέ τινα, μηδόλως θλῖψιν ἔχῃς,
»γαμβρὸν ηὕραμεν πάγκαλον, κατὰ πολλὰ ὡραῖον,
»τὰς χρείας οὖν προτοίμασον πάσας τὰς τοῦ γάμου».
[§ 79] Ἡ μήτηρ δὲ ὡς ἤκουσε τὸν Κύριον εὐλόγει,
«Δόξα, Χριστέ μου, λέγουσα, τῇ σῇ φιλανθρωπίᾳ
»δόξα τῇ δυναστείᾳ σου ἐλπὶς τῶν ἀνελπίστων,
»ὅσα γὰρ θέλεις δύνασαι, οὐδὲν ἀδυνατεῖ σοι,
»αὐτὸς γὰρ τὸν πολέμιον ἥμερον ἀπειργάσω,
»καὶ θυγατέρα τὴν ἐμὴν αἰχμαλωσίας ρύσας. 47
[§ 80] »Ὢ θύγατερ παμπόθητε, φῶς τῶν ἐμῶν ὀμμάτων,
»πότε σὲ ζῶσαν ὄψομαι, φωνῆς σου δ' αὖ ἀκούσω;
»Ἰδοὺ τὰς χρείας γάμου σου, καλλίστως εὐτρεπίζω,
»ἦν ὁ νυμφίος ἔστι σοι παρόμοιος τοῦ κάλλους,
»ἦν ἔχῃ γνώμην καθαρὰν τῶν εὐγενῶν Ρωμαίων.

Τ 564 Ὢ θ. τὰ βλέπομεν—568 ὅτι κοράσιον εὔμορφον.—571 ἀπῆρε τοὺς ἀγούρους του ὁ Ἀμηρᾶς εὐθέως—577 τῆς ἀδελφῆς τὴν ἔλευσιν—579 μηδέ τινα θλῖψιν μηδ' ὅλως ἔχῃς—580 ἔχεις γ. ὃν θέλομεν πάγκαλον καὶ ὡραῖον. —581 ἑτοίμασον ἁπάσας—582 Ἡ δὲ τοῦτο ἀκούσασα Χριστῷ προσηυχαρίστει—.591 ἦν ὁ ν. ἔστω σοι.—592 ἦν ἔχῃ ἕξιν γνωμικὴν τῶν εὐγ. Ρωμαίων !—

564 ἑξ. Ἀνάλογοι σκέψεις περὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Ἔρωτος ἐκφράζονται καὶ παρ' Ἐρωτοκρ. Α' 542 ἑξ.: «Γροικήσετε τοῦ Ἔρωτα θαμάσματα τὰ κάνει» κλπ.
569—570. Εἰς τὴν διασκευὴν Κ ὁ πρῶτος λόγος περατοῦται μὲ τὸν στίχον τὸν ἀντιστοιχοῦντα πρὸς Α 569, ἀπὸ δὲ τοῦ ἑπομένου στίχου ἀρχίζει ὁ δεύτερος λόγος. (Πρβλ. Κα 337 καὶ Κβ 1).

»Φοβοῦμαι, τέκνον μου καλόν, μὴ ἄστοργος ὑπάρχῃ,
»καὶ θυμωθῇ ὡς ἐθνικὸς καὶ ζῆν σὲ οὐ προκρίνῃ».
Καὶ ταῦτα ἡ στρατήγισσα χαίρουσα ἐμελῴδει.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ διήρχοντο τῆς ὁδοῦ, τῆς στρατηγίσσης συναπαντησάσης αὐτοῖς.

[§ 81] Ὁ δ' Ἀμηρᾶς, οἱ σὺν αὐτῷ, καὶ ἀδελφοὶ τῆς κόρης
χαίροντες ἅμα τῆς ὁδοῦ ἤρχοντο μετὰ μόχθου·
(160) ἡνίκα δ' ἐπλησίασαν ἐγγὺς τῶν οἴκων τούτων,
λαὸς πολὺς καὶ συγγενεῖς, ἤρχοντο συναντῆσαι,
ὁμοίως ἡ στρατήγισσα μετὰ μεγάλης δόξης. 48
[§ 82] Τήν τε χαρὰν τὴν ἄπειρον, τὴν τότε γινομένην,
τίς λόγος φράσαι δυνηθῇ, ἢ ὅλως ἐξεικάσαι;
Τὰ τέκνα γὰρ ἠσπάζοντο μητέρα μετὰ πόθου,
ἡ μήτηρ δὲ εὐφραίνετο αὖθις μετὰ τῶν τέκνων,
ὡς πληρωθῆναι τοῦ Δαυὶδ τὸ λόγιον ἐκεῖνο,
τὸ «συνευφραινομένην γε μητέρα ἐπὶ τέκνοις».
[§ 83] Ἰδοῦσα δὲ καὶ τὸν γαμβρὸν περικαλλῆ τῷ εἴδει,
χάριν Θεῷ προσέπεμπεν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας,
«Χριστέ, Θεέ μου, λέγουσα, φῶς ὁ εἰς σὲ πιστεύων

T 593 ἄστερνος—595 ἐμελῴδει.—596 καὶ οἱ ἀδελφοί.—598 ἐγγὺς τὸν οἶκον τούτων—599 ἦλθον προσυπαντῆσαι.—600 ὡσαύτως ἡ στρατ.—601 Τὴν δὲ χ.—606 τὸ «συνευφραινομένην γε μητέρα ἐπὶ τέκνοις».—

593 ἐξ. Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ διασωθεῖσα παράδοσις εἰς τὸ Ἆσμα τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ, καθ' ἣν «ἡ μάννα μὲ τοὺς ἐννιὰ γιοὺς καὶ τὴ μονάκριβη κόρη» ἀντετίθετο εἰς τὸν γάμον τῆς τελευταίας ταύτης μὲ γαμβρὸν ἀπὸ τὴ Βαβυλῶνα, ἐνῷ εἷς καὶ μόνος τῶν ἀδελφῶν ἐπέμενεν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ γάμου τούτου. Εἰς τὸ Ἆσμα ὅμως ὑπάρχει καὶ ἡ τραγικὴ συνέχεια. Βλέπε σχετικῶς Πολίτου Ἐκλογαὶ Ἆσμα 92, σελὶς 155—158 T (Sath. Legr.) XLIX—L καὶ Λαογραφίας Α' 641—643, Ε' 578—579, ΣΤ' 597 καὶ Θ' 207 (Ἆσμα 79, στίχ. 1—5).

594. ἐθνικός, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἀντίληψιν ἐσήμαινε οὐχὶ εἰδωλολάτρης, ἀλλὰ ὁ μὴ Χριστιανὸς καὶ ἰδίως ὁ μὴ Ρωμαῖος, ὁ μὴ ἀνήκων εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἐπιθέτου, τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ παρὰ τοῖς Ο' (Ἡσαΐ. 42,6) χωρίου: «Καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν» κλπ. βλέπε παρατηρήσεις Κουκουλὲ ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Α' 18—19. Πρβλ. δὲ καὶ ἄρθρον: Ἔθνη, ἐν Ἐλευθερ. Ἐγκυκλ. Λεξ. καὶ Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ.

599. Κατὰ τὴν διασκευὴν Ο, 528 ἐξ. Ὁ Ἀμηρᾶς ἐπήγαινε μὲ δόξα καβαλλάρης, φοροῦσε εἰς τὸ κεφάλι δύο σερβούτζια (λοφία) καὶ ἔχαιρέτα δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ἠκολούθουν δὲ αὐτὸν καὶ γεντέκια (τιμητικὴ συνοδία) κατόπιν δὲ τούτων: «Λαὸς πολὺς ἀκολουθᾷ ὀπίσω μὲ τουφέκια» Ο, 532.

605—606. Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Δαυὶδ ἀπαντᾷ ἐν Π. Διαθήκῃ: Ψαλμοί, (πρβλ. Ψαλμ. ριγ', 9). Πρβλ. ἐπίσης ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Κβ 35. Ἡ αὐτὴ ἔκφρασις ἐπαναλαμβάνεται καὶ περαιτέρω ἐν Α 4152.

»οὐ καταισχύνεται ποτὲ τῶν ἐπιθυμουμένων».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς εὐλογήθη τὴν κόρην χριστιανὸς γενόμενος.

[§ 84] Εἰς δὲ τὸν οἶκον φθάσαντες τὸν ἴδιον, ὃν εἶχον,
καὶ τῷ θείῳ βαπτίσματι τῆς θείας κολυμβήθρας
τὸν γαμβρὸν τελειώσαντες, ἐποίησαν τὸν γάμον. 49
Καὶ ἡ χαρὰ ἐπηύξανεν ἡ πάντιμος ἐκείνη,
ἔχαιρε δὲ ὁ Ἀμηρᾶς τυχὼν τοῦ ποθουμένου,
οὐδὲν γὰρ ἦν ποθούμενον, ἀγάπης οὐδὲν κρεῖττον,
ὅσον γὰρ φλέγεται ὁ ποθῶν ἐπὶ ἀποτυχίᾳ,
τοσοῦτον οὖν καὶ ὁ τυχὼν τοῦ ἐρωμένου χαίρει.
[§ 85] Μετὰ δὲ τὴν συνάφειαν, συνέλαβεν ἡ κόρη,
κ' ἐγέννησεν τὸν εὐγενῆ Βασίλειον τὸν Ἀκρίτην,
καὶ πλέον, τότε ἐπηύξησεν τοῦ Ἀμηρᾶ ὁ πόθος,
ἔρως γὰρ ἔφλεγεν αὐτὸν ὑπερνικῶν τὰ πάντα.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΑΚΡΙΤΟΥ

T 611—627 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.—

610 (172) Εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς T ὑπάρχει διακοπὴ μετὰ τὸν στίχον τοῦτον καὶ παραλείπονται τὰ χωρία [§ 84—86]

612. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν προσέλευσιν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τοῦ Ἀμηρᾶ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ βλέπε Α 1175 καὶ Α 4307, ὅπου μάλιστα προστίθεται ἡ λεπτομέρεια ὅτι «ἀφόντις ἐβαπτίσθηκε ἐκλήθη Ἰωάννης».

620. Πρβλ. Κβ 49 «καὶ ἔτεκε τὸν Διγενῆ Βασίλειον Ἀκρίτην», ὡς καὶ Π, 326, 20—31 «καὶ ἐγέννησεν τὸν εὐγενῆ Βασίλειον τὸν Ἀκρίτην».

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ. ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΜΑΜΜΗΣ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΟΥ 50

[§ 86] Ὁ τρίτος λόγος πέφυκε τῆς μάμμης τοῦ Ἀκρίτου,
καὶ πῶς αὐτὴ ἐπιστολὴν τῷ Ἀμηρᾷ ἐκπέμπει,
ἥσπερ ἐκεῖνος ἀκουσθεὶς καὶ φοβηθεὶς κατάραν
εἰς τὴν Συρίαν ἔφθασεν εὐθὺς πρὸς τὴν μητέρα,
καὶ πάλιν μετεστράφηκεν εἰς τὴν αὐτὸν ποθοῦσαν.

ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ 51

[§ 87] Ἡ μήτηρ δὲ τοῦ Ἀμηρᾶ, ἡ τοῦ Ἀκρίτου μάμμη,
ὡς εἰς ἀλήθειαν ἔμαθε τὰ κατ' αὐτῆς υἱοῦ τε,
ἀπὸ Συρίας ἔστειλεν τὰ γράμματα τοιαῦτα,
θρήνων μεστὰ ὑπάρχοντα ὀνειδισμῶν καὶ πόνων,
τῆς δὲ τοιαύτης τε γραφῆς ἦσαν οἱ στίχοι οὗτοι.
[§ 88] «Ὢ τέκνον μου, ποθεινότατον, μητρὸς παρηγορία,
»πῶς ἐχωρίσθης ἀπ' ἐμοῦ κ' ἐπῆγες εἰς τὰ ξένα;
»Ἐτύφλωσας τοὺς ὀφθαλμούς, ἔσβεσας καὶ τὸ φῶς μου,
(181) »πῶς ἀπαρνήθης συγγενεῖς, πίστιν καὶ τὴν πατρίδα,
»καὶ ἐγενόμην ὄνειδος εἰς ὅλην τὴν Συρίαν; 52
»Γεγόναμεν καὶ βδελυκτοὶ παρ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων,
»ὡς ἀρνησταὶ τῆς πίστεως, καὶ ἀρνηταὶ τοῦ νόμου,
»ὡς μὴ καλῶς φυλάξαντες τοὺς νόμους τοῦ Προφήτου.
[§ 89] »Τί τὸ συμβάν σοι, τέκνον μου, καὶ πῶς μετεπελάθου,

625 ἀκουσθῇ καὶ φοβηθῇ (Διώρθωσα κατὰ II, 326,28).—627 καὶ πόλιν—

T 630 ἀπὸ Συρίαν ἔστ. γραφὴν αὐτὸν τοιαύτην — 631 θρήνων μεστὴν ὑπάρχουσαν—633 παμπόθητον—634 ἀπ' ἐμοῦ, ὡς οὐκ ἤλπιζον, τέκνον;—635 καὶ ἔσβεσας τὸ φῶς μου—636 πῶς ἀπηρνήσω—639 ὡς ἀρνηταί τῆς π. καὶ παραβάται νόμου—640 ὡς μὴ φυλάξαντες καλῶς—641 καὶ πῶς μὲ ἐπελάθου—

628. (173). Τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς T ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου. Βλέπε ὑποσημ. στίχ. A 610.

630ἑξ. Τὰ περὶ ἐπιστολῆς τῆς μητρὸς τοῦ Ἀμηρᾶ ἔχουσιν ὡς πρὸς τὴν γενικὴν οἰκονομίαν τῆς διηγήσεως κάποιαν ἀναλογίαν μὲ τὰ ἀναφερόμενα ἐν Ἀχιλλ. 635—679, ἔνθα ὁ Ἀχιλλεὺς γράφει πρὸς τὸν πατέρα του καὶ τὸν καλεῖ νὰ ἔλθῃ πλησιέστερον πρὸς τὰ σύνορα τοῦ κράτους του, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὑπάρχει κίνδυνος νὰ χάσῃ τὸν τόπον του. Κατόπιν τούτου ὁ πατὴρ τοῦ Ἀχιλλέως μετῴκησε μεθ' ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας του. (Ἀχιλλ. 680—702).

»καὶ πῶς οὐκ ἐμνημόνευσας τὰς πράξεις τοῦ πατρός σου,
»πόσους Ρωμαίους κατέσφαξε, καὶ πόσους δούλους εἶχεν;
»οὐ φυλακὰς ἐγέμισεν τοπάρχας ἀνδρειωμένους,
»οὐ θέματα ἐκούρσευσε ἀπὸ τῆς Ρωμανίας;
»δὲν ἐπλανήθη ὥσπερ σὺ νὰ γένῃ παραβάτης.
[§ 90] »Ὅταν δὲ τὸν ἐκύκλωσαν φουσσᾶτα τῶν Ρωμαίων,
»οἱ στρατηγοὶ τὸν ὤμνυον φρικωδεστάτους ὅρκους,
»πατρίκιος νὰ τιμηθῇς παρὰ τοῦ βασιλέως,
»νὰ γένῃς δὲ καὶ στρατηγός, ἂν ῥίψῃς τὸ σπαθίν σου. 53
»Ἀλλὰ φυλάσσων πρόσταγμα ἐκεῖνος τοῦ Προφήτου
»δόξης ἐκατεφρόνησε, τὸν πλοῦτον ὑπερεῖδε
»καὶ μεληδὸν ἐκόπτετο, δὲν ἔρριπτεν τὸ σπαθί του.
[§ 91] »Αὐτὸς δ' ἀνάγκην μὴ ἰδών, τὸν νόμον ὑπερεῖδες,
»τῆς πίστεως, τῶν συγγενῶν, ἐμῆς τε τῆς μητρός σου.
(201) »Ὁ δὲ Μουσοὺρ ὁ θεῖος σου, ἐκεῖνος ὁ Ταρσίτης,
»εἰς Σμύρνην ἐταξίδευσεν, εἰς παραθαλασσίαν,

646 δὲν ἐπλανήθην—

T 645 ἐκούρσευσε πολλὰ τῆς Ρωμανίας—646 μὴ ἐπλανήθη.... γενέσθαι παραβάτης,—647 Ὅταν δ' ἐκύκλωσαν αὐτὸν—649 «Π. νὰ τιμηθῇς—650 νὰ γένῃς δὲ— 651 πρόσταγμα κἀκεῖνος—652 τοῦ πλούτου—653 ἐκόπτετο μὴ ῥίπτων τὸ σπαθίον.—655 ἐμῆς γε τῆς μητρός σου.—657 Ἐταξίδευσεν τὴν παραθαλασσίαν.—

642 ἑξ. Ἂν ὄντως πατὴρ τοῦ Ἀμηρᾶ ὑπῆρξεν ὁ Χρυσόχειρ, (βλέπε ὑποσημ. A,515 ἑξ.), οὗτος ἀπέβη πράγματι τρομερὸς εἰς τὸ Βυζ. κράτος. Ὡς ἀρχηγὸς τῶν Παυλιανιτῶν ἐξηκολούθησε μετὰ πείσματος τὸν νικηφόρον ἀγῶνα του ἐπὶ πολὺ χρονικὸν διάστημα προξενήσας μεγάλας συμφοράς. Τελικῶς ὅμως οὗτος ἡττήθη καὶ ἐφονεύθη τῷ 877 ἐπὶ Βασιλείου Α' τοῦ Μακεδόνος, τὸ δὲ κράτος τῶν Παυλιανιτῶν διελύθη. Περὶ Παυλιανιτῶν, Καρβέα καὶ Χρυσόχειρος βλέπε παραπομπὰς ἐν ὑποσημ. A 515, ἰδίως δὲ Παπαρρηγ. Ἱστορ. 5, Δα σελ. 57—59.

656. Μουσούρ, ὡς εἴδομεν προηγουμένως, ὠνομάζετο καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Ἀμηρᾶς. Ἐνταῦθα ὅμως πρόκειται περὶ ὁμωνύμου θείου του, ὅστις ἐπονομάζεται καὶ Ταρσίτης, τόσον ἐνταῦθα, ὅσον καὶ περαιτέρω ἐν A 4313. Ὁ θεῖος οὗτος τοῦ Ἀμηρᾶ ἦτο ἀδελφὸς τῆς μητρός του κατὰ τὴν διασκευὴν Κβ 75. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο χωρίον ὅμως ὀνομάζεται Μουρσῆς Καρόης. (Βλέπε σχετικῶς Κβ 75).

657 ἑξ. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν Σμύρνην τὴν παραθαλασσίαν πρβλ. καὶ στίχ. E 260. Ἡ Ἄγκυρα κατελήφθη παροδικῶς ὑπὸ τοῦ καλίφου Μοτασσὲμ τῷ 836, ἀλλὰ κατόπιν περιῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν Ἑλλ. αὐτοκρ. ἀνακαινισθεῖσα. Κατελήφθη δὲ ὁριστικῶς ὑπὸ τῶν Σελτζούκων Τούρκων περὶ τὰ τέλη τοῦ 11ου αἰῶνος. (Βλέπε σχετικῶς Byzantion IV 437—468, V 328, 343 καὶ Καρολ. 216). Ὡς πρὸς τὴν Ἀκινὰν πρόκειται ἴσως περὶ τῆς πόλεως Ἐκινείας, (νῦν Egin), κειμένης εἰς τὰ ὅρια τῆς Μεγάλης καὶ τῆς πρὸς Πόντῳ Καππαδοκίας (πρβλ. Καρολ. 216). Ἀφρικὴ εἶναι προφανῶς ἡ πρωτεύουσα τῶν Παυλιανιτῶν Τεφρικὴ κτισθεῖσα εἰς τὴν Μελιτηνήν, ἔνθα καὶ ἡ πόλις

»τὴν Ἄγκυραν ἐκούρσευσεν, τὴν Ἀκινὰν τὴν πόλιν,
»τὴν Ἀφρικήν, τὴν Τερεντήν, καὶ τὴν Ἑπτακωμίαν,
»καὶ ταῦτα τροπωσάμενος ἐστράφη εἰς Συρίαν.
[§ 92] »Καὶ σύ, ὦ δυστυχέστατε, ἐποίησας ταξίδιν,
»καὶ ὅταν γενέσθαι βασιλεὺς ἔμελλες τῆς Συρίας
»διὰ πόθον ρωμανίτιδος καὶ γοητείας μάγης 54
»τὸν ἑαυτόν σου ἀπώλεσας, ἀχρειωθεὶς τελείως,
»γέγονας δὲ κατάρατος εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον.
[§ 93] »Πλὴν εἰ μὴ παραγίνεσαι τάχιον εἰς Συρίαν,
»οἱ Ἀραβῖται βούλονται ἐμὲ τοῦ θανατῶσαι,
»νὰ σφάξωσι τὰ τέκνα σου, πατρὸς ὡς ἀπιστοῦντος,
»σοῦ τὰ τερπνὰ κοράσια ἄλλοις παραδοθῆναι,
(215) »*ἃ διὰ σὲ στενάζουσιν ἡμέρας τε καὶ νύκτας·*
»*ναί, τέκνον μου γλυκύτατον, οἴκτειρον σὴν μητέρα,*
»*μὴ καταγάγῃς γῆρας μου εἰς ᾅδην μετὰ λύπης·*
»*μὴ βουληθῇς τὰ τέκνα σου ἀδίκως τοῦ σφαγῆναι,*
(219) »*μηδὲ τὰ σὰ κοράσια ἄλλοις παραδοθῆναι*
»καὶ ὁ Θεὸς χαώσει σε ζῶντα ἀπὸ τὸν κόσμον.
[§ 94] »Ἔστειλα δέ σοι, ὡς ὁρᾷς, ἐπίλεκτα φαρία,
»τὸν βάδιον καβαλλίκευε καὶ τὸν δαγάλλον σύρε,
»τὸν μαῦρον μετὰ προσοχῆς ἐὰν καβαλλικεύσῃς,
»ὡς ἀετὸς ἀνίπταται, οὐδέ τινας σὲ φθάνει·
»ἔπαρε καὶ τὴν κόρην σου διὰ νὰ μὴν λυπῆσαι,
»εἰ δὲ καὶ μείνεις ἀπειθής, εἶσαι κατηραμένος». 55
[§ 95] Λαβόντες δὲ τὰ γράμματα οἱ ἔκλεκτοι Ἀραβῖται,
πρόβοδον ἔχοντες καλὸν Ρωμαῖον παιδευμένον,
εἰς Ρωμανίαν ἔφθασαν εὐθέως μετὰ πόθου.
Ἦν δὲ τοῦ οἴκου πόρρωθεν τόπος ἡ Λευκοπέτρα,
καὶ ἀπὸ ᾽κεῖ ἐκρύφθησαν νὰ μὴν φανερωθοῦσιν.

Περὶ τοῦ πῶς οἱ Ἀραβῖται ἔφερον τῷ Ἀμηρᾷ τὴν γραφὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

[§ 96] Ἔστειλαν δὲ τὸν Ἀμηρᾶν γραφήν τε κατ᾽ ἰδίαν,
καὶ οὕτως αὐτὸν ἐδήλωσαν διὰ τοῦ πιττακοφόρου·
«Τὸ φέγγος φέγγει ὁλονυκτὶ καὶ ἂν βούλῃ πορευθῶμεν»
Καὶ ὡς ἤκουσεν τὰ γράμματα ἐθλίβη ἡ ψυχή του,
καὶ τὴν καρδίαν τιτρώσκεται, ἠλέησε τὴν μητέρα,
καὶ τέκνα κατελέησε καὶ τὰς αὐτῶν μητέρας.
Ζῆλος ἀνῆψεν εἰς αὐτὸν διάπυρος καὶ μέγας
πῶς μέλλουσι παραλαβεῖν ἄλλοι τὰ τέκνα τούτου, 56
τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας του, ἔδακνεν ἡ ψυχή του,
(241) οὐ γάρ ποτε λανθάνεται ὁ παλαιὸς ὁ πόθος,
τοῦτον δὲ κατημαύρωσε τῆς κόρης ἡ ἀγάπη,
πόνος γὰρ ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἐλάσσω
καὶ ἵστατο κατανοῶν τί ἄρα διαπράξῃ.

Τ 663 διὰ πόθον χαριντζίρισσας—670 ἀπὸ τοῦ κόσμου—672 τὸ βάδιον κ. καὶ τὸ δαγάλλιν—

689 παραλαβεῖν ἄλλοτε—

Τ 674 ἀνίπταται, τίς ποτὲ οὐ μὴ σὲ φθάσῃ—675 ἔπαρον—679 ἔφθασαν συντόμως—681 κακεῖθεν ἀπληκεύσασιν νὰ μὴ φ.—686 καὶ ἡ καρδία του τιτρώσκεται— 690 καὶ τὰς χώρας του ἔδανκεν (γρ̣γρ.) — 691 ἀρχαιότερος πόθος—

Τέρεντα (Derendah), ἥτις καλεῖται οὕτω καὶ σήμερον. Ὡς πρὸς τὴν Ἑπτακωμίαν πρόκειται περὶ τοπικοῦ ὀνόματος δημιουργηθέντος ἐκ τῶν ἐν τῷ Πόντῳ οἰκούντων Ἑπτακωμητῶν παρὰ τὸ ὄρος Σκυδίσην. (Βλέπε σχετικῶς Καρολ. 227).

663. διὰ πόθον ρωμανίτιδος. Πρβλ. σχετικῶς ταυτάριθμον παραλλαγὴν κειμένου Τ (208) «διὰ πόθον χαριντζίρισσας» ὡς καὶ Κβ 82: «χανζυρίσσης», καὶ Ε 269: «ἡ χατζιροφαγοῦσα». Πρόκειται περὶ ὕβρεως ἀπευθυνομένης συνήθως ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων πρὸς τοὺς Χριστιανούς, τοὺς ὁποίους θεωροῦν μαγαρισμένους, ὡς τρώγοντας χοίρους (chinzir=chanzir=χοῖρος, ἀραβιστί). Βλέπε σχετικῶς καὶ Lambert Lybistros Rhodamne σελ. 28—29, 532 καὶ στίχ. κωδ. Ε 2312 αὐτόθι, ὡς καὶ μονογρ. Κουκουλέ: Βυζαντινῶν ἔριδες καὶ ὕβρεις, σελ. 26 (Ἀνάτ. Ἐπιστημ. Ἐπετηρ. Φιλοσ. Σχολ. Πανεπ. Ἀθηνῶν 1939).

668 ἑξ. Ὁ Ἀμηρᾶς, ὡς εἶναι φανερὸν ἐνταῦθα, ἦτο ἤδη ἔγγαμος καὶ μάλιστα πατὴρ πολλῶν τέκνων ἐκ διαφόρων γυναικῶν. Τὸ τοιοῦτον ἐξένιζε, φαίνεται, τὸν συντάκτην τῆς διασκευῆς Α, ὅστις ἐφρόντισε νὰ παραλείψῃ τοὺς στίχους Τ (215—219). Πρβλ. καὶ Π 327, 31—36 καὶ 328, 1—4. Ἀνάλογος παράλειψις παρατηρεῖται καὶ περαιτέρω μετὰ τὸν στίχ. Α 729.

672. Βάδιος καὶ δαγάλλος Τὸ πρῶτον εἶναι λατιν. προελεύσεως (badius, ἰταλ. baio)=ἐρυθρόφαιος καστανόχρους. Ἡ ἑρμηνεία βαδιστὴς ἵππος δὲν φαίνεται πιθανή. Τὸ δεύτερον ἑρμηνεύεται πυρρόθριξ (alezan, Πρβλ. T. Sath. Legr. σελ. 288 Glossaire: δαγάλλις, δαγάλλος). Βλέπε σχετικῶς Δημητρ. Λεξ. Τὸ δαγάλλος δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ εἶναι κοινῆς προελεύσεως πρὸς τὸ δάος, περὶ οὗ βλέπε ἐν Κδ 407.

680. Ἡ Λευκοπέτρα ἢ Λακκοπέτρα (Κβ 110, 140), ἢ Χαλκοπέτριν (Ε 293, 426) εὑρίσκεται κατὰ τὸν Σαββ. Ἰωαννίδην, (Διγενὴς Ἀκρίτας, σελ. 5) μεταξὺ τῶν ὀρέων Ἀντιταύρου καὶ Παρνάδρου εἰς τὴν πεδιάδα Χερίανα, ἔνθα ὑψοῦται λόφος ἱκανῶς ὑψηλὸς ἐκ λευκῶν πετρωμάτων καὶ ὅπου ὑπάρχουν ἀκόμη ἐρείπια μεγαλοπρεπῆ. Ὑπάρχει δὲ ἐκεῖ καὶ ἐγχωρία παράδοσις μεταξὺ τῶν περιοίκων ὅτι ἐπὶ τῆς «Ἀσπροπέτρας» ταύτης ἦτο ἡ διαμονὴ τοῦ Ἀκρίτου. (Βλέπε ἀκόμη σχετικῶς καὶ ἄλλας πληροφορίας ἐν Καρολ. 195 καὶ T. Sath. Legr. XCVIII). Ἡ ἐν Ε 293, 426 μετατροπὴ τοῦ τοπωνυμίου ἀπὸ Λευκοπέτρας εἰς Χαλκοπέτριν, κακῶς ἐταυτίσθη ὑπὸ τοῦ Καρολίδου (ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ' 331) πρὸς τὴν Χαλκογούρναν τοῦ Α 2757, ἢ Χαλκουργίαν τοῦ Κε 238, καθόσον τὸ ἐπεισόδιον τῆς κόρης τοῦ Ἀπλορράβδου [§ 327 — 372] παραλείπεται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Ε. Ἡ ἑρμηνεία ὅμως τοῦ Καρολ. δὲν παύει νὰ εἶναι ὀρθὴ ὡς πρὸς τὴν Χαλκογούρναν καὶ Χαλκουργίαν τῶν Α 2757 καὶ Κε 238.

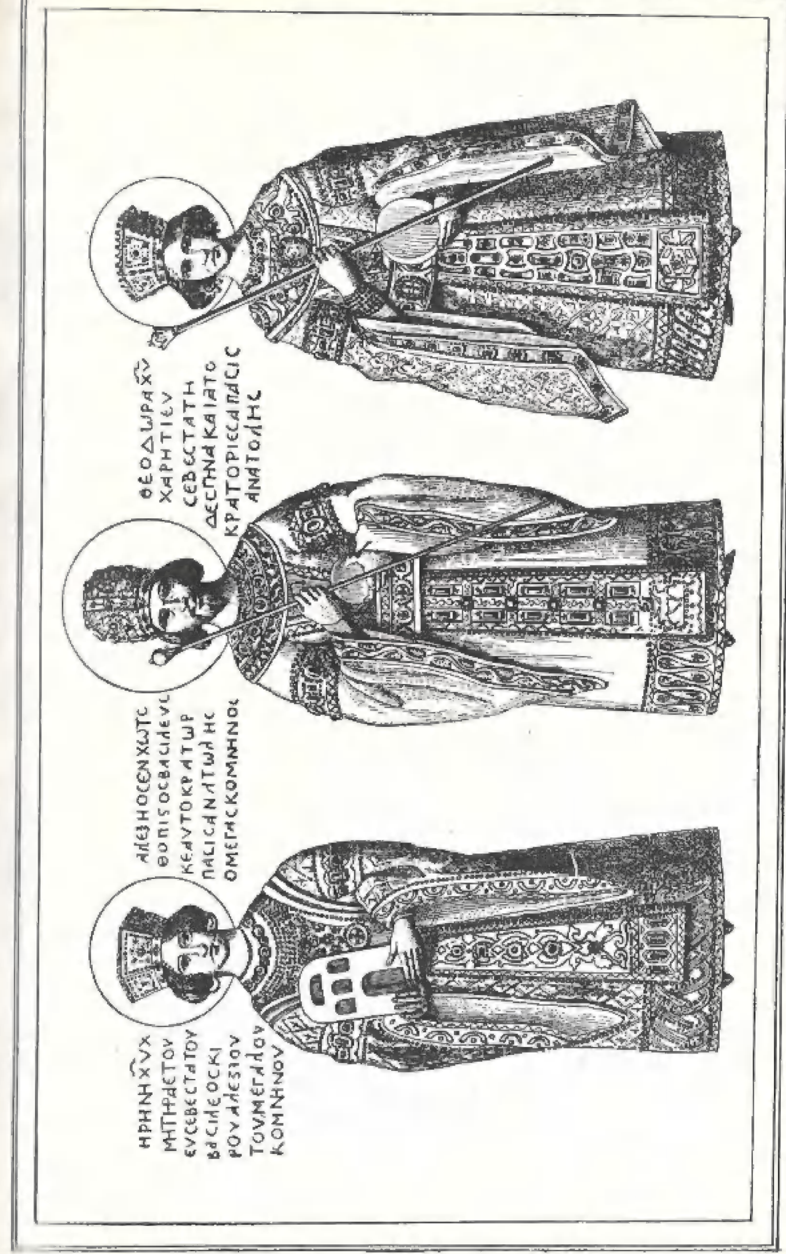
Περὶ τοῦ πῶς ὁ 'Αμηρᾶς ἐμβὰς εἰς τὸ κουβούκλιν ὁμιλεῖ μετὰ τῆς κόρης.

[§ 97] 'Ως λέων ὠρυόμενος ἐμβαίνει στὸ κουβούκλιν,
τὴν κόρην συμβουλεύεται, οὕτως τὴν συντυχαίνει·
«Κόρη μου, μυστικόν τινα λόγον θέλω εἰπεῖν σοι·
»θλῖψιν ἔχω ἀφόρητον ἔνδοθεν τῆς καρδίας,
»ἀλλὰ φοβοῦμαι, πάντερπνη, οὐκ ἀρεστὸν φανῇ σοι·
»ἰδοὺ καιρὸς ἐφέστηκε τὸ βέβαιον μαθεῖν *με*,
»εἴπερ ἀγάπην καθαρὰν κέκτησαι πρός με, κόρη,
»ἰδοὺ γὰρ εἰς περίστασιν φιλίαν δοκιμάζω». 57
[§ 98] 'Η δὲ ταῦτα ἀκούσασα ἐτρώθη τῇ καρδίᾳ,
καὶ μεγάλως στενάξασα πρὸς αὐτὸν οὕτως ἔφη·
«Ὦ ἄνερ μου γλυκύτατε, φῶς τῶν ἐμῶν ὀμμάτων,
»πότε σου λόγον ἤκουσα, οὐκ ἀρεστόν μου εἶναι,
»ποία δέ μοι περίστασις χωρίσει μοι τοῦ πόθου;
»Ἐὰν δέῃ μ' ἀποθανεῖν, οὐκ ἀπαρνήσομαί σοι».
[§ 99] «Οὐ πρὸς θάνατον, φίλτατε, ὁ 'Αμηρᾶς ἀντέφη,
»οὐκ ἔστιν ὡς ὑπέλαβες, μὴ γένοιτο, ψυχή μου,
(261) »ἀλλὰ ἡ μήτηρ μου γραφὴν ἔστειλ' ἀπὸ Συρίας,
»ὅτι κίνδυνον ἔχουσι, καὶ ἀπελθεῖν ἐθέλω,
»καὶ στρατηγοὺς ἀπέστειλε μὲ ἵππους ἐκλεκτούς τε
»διὰ νὰ μὲ πάρωσι νὰ πάγω πρὸς ἐκείνην.
»Εἰ βούλει καὶ σύ, κυρία μου, ὁμοῦ νὰ πορευθῶμεν 58
»πρὸς τὴν Συρίαν τὴν τερπνήν, ἴδωμεν τὴν μητέρα,
»καὶ πάλιν νὰ ὑποτρέψωμεν μετὰ χαρᾶς ἐνταῦθα,
»οὐ χωρισθῆναι θέλω σοῦ οὐδὲ καμμίαν ὥραν».
[§ 100] Ταῦτα ἡ κόρη ὡς ἤκουσε βαρέα ἀναστενάζει,
καὶ δάκρυα ἐστάλαζεν, ὁ νοῦς της ἐχαώθη,

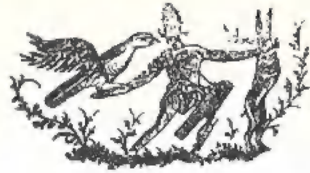
699 οὐκ ἀρεστὸν φανήσῃ— 700 τὸ βέβαιον μαθεῖν σε,—

Τ 695 Καὶ ὡς λέων—699 φανῇ σοι·—700 τὸ βέβαιον μαθεῖν με (Μετὰ τὴν λέξιν βέβαιον ὁ γραφεὺς παρενέβαλε τὴν λέξιν «νά», προτιθέμενος νὰ γράψῃ «νὰ μάθω». Πρβλ. καὶ Κβ 116).—702 φιλίας δοκιμάζω.—706 οὐκ ἀρεστόν μοι εἶναι;—707 ποία δὲ γε περίστ. χωρίσει με σοῦ πόθου;—713 καὶ ἀγούρους ἀπ. μὲ ἵππων ἐπιλέκτων—714 νὰ ἔλθω πρὸς ἐκείνην.—715 Εἰ βούλει σύ, κυρία μου, σὺν ἐμοὶ πορευθῆναι.—718 οὐδὲ κἂν μίαν ὥραν.»—

697 ἑξ. Βλέπε ἀνάλογον χωρίον ἐν 'Ιμπερ. 455—476, ἔνθα ὁ 'Ιμπέριος νοσταλγήσας πείθει τὴν Μαργαρώναν ν' ἀποδράσουν ἀπὸ τὴν 'Ανάπολιν διὰ τὴν πατρίδα του Προβέν-ζαν. Εἰς σύστασίν του νὰ μὴ τὸν μαρτυρήσῃ εἰς τοὺς γονεῖς της ἡ κόρη ἀπαντᾷ ὅτι εἶναι δούλη τοῦ ὁρισμοῦ του κλπ. 'Εννοεῖται ὅτι ἡ περαιτέρω ἔκβασις τοῦ ἐπεισοδίου εἶναι ἐντελῶς διάφορος εἰς τὸ 'Ακριτ. ἔπος, διότι ὁ 'Αμηρᾶς ἀναχωρεῖ μόνος διὰ τὴν πατρίδα του, ἵνα ἐπιστρέψῃ μετά τινα χρόνον.

ΑΛΕΞΙΟΣ Γ΄ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ
ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ ΑΥΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΕΙΡΗΝΗΣ
ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΙ ΕΝ ΤΩι ΚΙΖΛΑΡ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩι ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ

Σκηναὶ κυνηγίου τῶν μέσων χρόνων.

Ἄνω: Θήρα δι' ἱέρακος. Μικρογραφία τοῦ 10ου αἰῶνος.

Κάτω: Κυνήγιον ἐλάφων διὰ πάνθηρος καὶ παρδοκυνηγός.

Πομπὴ ἀραβικοῦ ἱππικοῦ. Μικρογραφία ἀπὸ ἀραβικὸν χειρόγραφον τῶν μέσων χρόνων.

καὶ παρευθὺς ἠθέλησε νὰ πῇ τοὺς ἀδελφούς της
τὴν βούλησιν τοῦ Ἀμηρᾶ, πῶς θέλει νὰ πηγαίνῃ,
καὶ πάλιν περικόπτεται *διὰ* ταραχὰς καὶ μάχας,
μὴν φανερώσῃ τὰ κρυφὰ μυστήρια καλοῦ τῆς.
Μᾶλλον ὑπεσχέθηκε νὰ πάγῃ μετ' ἐκεῖνον,
καὶ οὕτως *εἶπε* πρὸς αὐτόν· «Μετὰ χαρᾶς αὐθέντα,
»ὅπου κελεύῃς ἔρχομαι, ὅπου ἂν θέλῃς πᾶμε».
[§ 101] Αὐτὸς δ' ὅλως οὐκ ἤθελεν προσκαρτερεῖν ἐκεῖσε, 59
729 ἀλλὰ ταχὺ ἐβούλετο ἐλθεῖν πρὸς τὴν μητέρα,
(280) *ἰδεῖν τέκνα τὰ ἴδια, ἰδεῖν καὶ τὰς μητέρας*
αὐτῶν τὰς λίαν ποθητάς, ἰδεῖν καὶ τοὺς οἰκείους,
φίλους ὁμοῦ καὶ συγγενεῖς, οἰκείους καὶ πατρίδα,
καὶ μετὰ τὸ ἰδεῖν αὐτοὺς καὶ ὁμιλῆσαι τούτοις,
πάλιν ἐβούλετο ἐλθεῖν καὶ μετὰ τῶν οἰκείων
πρὸς τὴν ἰδίαν σύζυγον, τὴν βασιλέως κόρην,
τὴν ἄγαν χαριτόβρυτον, ἐκείνην τὴν ὡραίαν.
[§ 102] Τοιαύτας οὖν ὁ Ἀμηρᾶς βουλὰς προσεπενόει
ἐν τῷ ἰδίῳ λογισμῷ, καὶ φανερῶς οὐδόλως
ἐπεγνωρίσαι ἠθέλησεν γραφὴν δὲ τῆς μητρός του,
καὶ τὴν ἐξέλευσιν αὐτοῦ, πῶς ἀπελθεῖν ἐθέλει.
Θεὸς δέ, τὸ παράδοξον, θαυματουργῶν ὡς κτίστης,
καὶ τὰ κρυφὰ βουλεύματα κατ' ὄναρ διαλύει. 60

Περὶ τοῦ πῶς ὁ μικρὸς ἀδελφὸς τῆς κόρης κοιμώμενος εἶδεν ἐν ὀνείρῳ τὰ συμβάντα αὐτοῖς.

[§ 103] Ὁ μικρός της ἀδελφὸς κατ' ὄναρ εἶδε ταῦτα·
ταχὺ πρωὶ σηκώνεται τῆς ἀδελφῆς του λέγει
καὶ εἰς τοὺς λοιπούς του ἀδελφοὺς αὐτὸ τοὺς φανερώνει.

723 περικόπτεται εἰς ταραχάς—726 καὶ οὕτως πρὸς αὐτόν·—

Τ 721 ἠθέλησε λέξαι τοῖς ἀδελφοῖς της—722 πῶς ἀπελθεῖν ἐθέλει.—723 διὰ ταραχὰς καὶ μάχας,—724 τὰ κρυπτὰ—725 μᾶλλον καὶ ὑπεσχέθηκεν ἀπελθεῖν μετ' ἐκείνου—726 καὶ εἶπεν οὕτως πρὸς αὐτόν·—727 ὅπου θέλεις ὑπάγω.»—733 μετὰ καὶ τῶν οἰκείων,—738 τὴν γραφὴν τῆς μητρός του,—742 Καὶ γὰρ ὁ μικρὸς ἀδελφὸς—743 μετὰ σκοτιᾶς ἐγείρεται, λέγει τοῖς ἀδελφοῖς του·—744 Παραλείπεται ὁ στίχος.—

729. Προφανῶς εἶναι σκόπιμος ἡ μετὰ τὸν στίχον τοῦτον ὑπὸ τοῦ συντάκτου τῆς διασκευῆς Α γενομένη παράλειψις τῶν λεπτομερειῶν τῶν ἀναφερομένων ἐν στιχ. Τ (280), διὰ τοῦ ὁποίου συνεπληρώθη τὸ κείμενον ἐνταῦθα, ὥστε νὰ συμφωνῇ οὕτω καὶ πρὸς τὴν διασκευὴν Π 329, 23—25. (Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 668 ἑξ.).

743 ἑξ. Ὁ συντάκτης Α παρανοήσας προφανῶς τὸ «τοῖς ἀδελφοῖς του» τοῦ κειμένου Τ (βλέπε ταυτάριθμον παραλλαγὴν Τ), ἔγραψε «τῆς ἀδελφῆς του». Ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ προσθέσῃ ἀκόμη τὸν στίχ. Α 744.

745 «Όραμα εἶδον, ἀδελφοί, ἐν ταύτῃ τῇ ἑσπέρᾳ·
»γεράκια μοῦ ἐφάνησαν ἐπὶ Λευκῆς τῆς Πέτρας,
»καὶ ἀετὸς χρυσόπτερος περιστερὰν κυνῆγα,
»ὥσπερ χιόνι ἦτον λευκὴ καὶ 'σέβη στὸ κουβούκλιν,
»ἐν ᾧ κοιμᾶται ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς ἀδελφῆς μας
750 »κἀγὼ δὲ ἐξεπήδησα συντόνως νὰ τὸν λάβω,
(301) »ἁπλώνοντας τὰς χεῖρας μου λαμβάνω καὶ τοὺς δύο·
»ἀπὸ σπουδῆς μου τῆς πολλῆς ἔξυπνος ἐγενόμην».
[§ 104] Καὶ τότε πρῶτος ἀδελφός, αὐτὸς ὁ Κωνσταντῖνος,
οὕτως ἀνταποκρίθηκε τὸν ὄνειρον δηλώνων· 61
755 «Τὰ γεράκια 'πὸ βλεπες εἰσὶν ἅρπαγες ἄνδρες
»τὸν ἀετόν, ὃν ἔβλεπες, δοκεῖ γαμβρός μας νὰ 'ναι,
»περιστερὰ δ' ὁπό 'τρεχε ἦτον ἡ ἀδελφή μας·
»καὶ βλέπετε, καλώτατοι, μὴ τὴν κακοποιήσῃ.
»Ἀλλ' ἂς καβαλλικεύσωμεν, καὶ ἂς περιγυρισθῶμεν
760 »ἔνθα εἶδες τὸν ὄνειρον μετὰ τῶν ἱεράκων».
[§ 105] Οἱ πέντε καβαλλίκευσαν στὴν Λευκοπέτραν ἦλθον,
τοὺς 'Αραβίτας εὗροσαν κατὰ τὸ ὄνειρόν τους,
ὅμως τοιαῦτα πρὸς αὐτοὺς γελῶντες προσελάλουν·
764 «Καλῶς ἤλθατε, ἄρχοντες, γεράκια τοῦ γαμβροῦ μας,
766 »τί ὧδε ἐπεζεύσατε, οὐκ ἤλθατε εἰς οἶκον»; 62
[§ 106] 'Εκεῖνοι δὲ μὴ ἔχοντες τί ἀνταποκριθῆναι
ἄκοντες, μὴ βουλόμενοι εἴπασιν τὴν ἀλήθειαν,
φόβος γὰρ ἀπροσδόκητος ἀλήθειαν ἐκφαίνει,
770 ὁ δέ γε προσδοκώμενος γεννᾷ ἀπολογίαν·

765 'Εκεῖνοι δὲν ἐδύνουνταν τί νὰ ἀποκριθοῦσιν. ('Ο στίχος περιτ-
τεύει)—768 ἄκοντες καὶ μὴ βουλόμενοι—

Τ 746 ἱέρακες μοι ἐφάνησαν —747 περιστερὰν διώκων—748 ἄσπρην κα-
θάπερ χιόνα κ' ἐσέβη—749 ἐν ᾧ κοιμᾶται—750 ἐξεπήδησα συντόμως—
751 καὶ ἁπλώσας τὰς χεῖράς μου—752 καὶ ἐκ σπουδῆς μου—754 οὕτως
ἀνταπεκρίθηκε—755 αἱέρακες οὓς ἔβλεπες—756 καὶ ἀετόν... ὁ γαμβρός μας
ἔνι—757 καὶ περιστερὰν ἣν ἔβλεπες ἐστὶν ἡ ἀδ. μας·—758 καὶ θεωρεῖτε,
βέλτιστοι,—762 τοὺς 'Αρ. εὕρωσαν ἔκβασιν τῶν ὀνείρων—763 ὅμως τοι-
άδε... γελῶντες τοὺς ἐλάλουν·—764 «Κ. ἤλθετε... ἱέρακες γαμβροῦ μας—
765 Παραλείπεται ὁ στίχος.—768 μὴ βουλόμενοι, τὴν ἀλήθειαν λέγουν—

745 ἑξ. 'Αναλόγου ὀνείρου διήγησις ἐκτίθεται καὶ ἐν Λυβίστρ. 2376—2414,
ἔνθα ἀετὸς κρατεῖ πέρδικαν καὶ ἀνάλογος ὡς ἐν προκειμένῳ ἐξήγησις τοῦ
ὀνείρου παρέχεται καὶ ἐκεῖ.
ὀνείρων παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐγίνετο ὡς ἐπὶ τὸ
755 ἑξ. 'Η ἑρμηνεία τῶν ὀνείρων παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐγίνετο ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον κατ' εὐθεῖαν ἀναλογίαν ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἑρμηνειῶν τῶν
διδομένων ἐν Achmetis Oneirocriticon ἐκδ. Drexl Λειψία 1925, Πατριάρ-
χου Γερμανοῦ ἐν Λαογραφίας Ζ' 433—448 ὡς καὶ Drexl, Anonymes Tra-
umbuch, ἕτερον 'Ονειροκριτικὸν ἀνώνυμον ἐν Λαογραφίας Η' 347—375.
Βλέπε σχετικῶς καὶ ἡμέτερον ἄρθρον : 'Ονειροκριτικὴ ἐν Μεγ. 'Ελλ.
'Εγκυκλ. ΙΗ' 902 β'.

(320) «'Εχθὲς ἐπαραμείναμεν, ἐστάθημεν εἰς ὧδε».
'Εκεῖνοι δὲ τοὺς ἔλαβον στὸν 'Αμηρᾶν ἐφθάσαν,
ἐκεῖνον κατωνείδιζον ὡς αἴτιον τοῦ ἔργου,
κατηγορίας ῥήματα ἐλάλησαν σὲ κεῖνον

Περὶ τοῦ πῶς οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης κατονειδίζουσι τὸν γαμβρὸν αὐτῶν περὶ τῶν μυστηρίων αὐτοῦ.

775 [§ 107] «Ὢ 'Αμηρᾶ, τοιαύτας σὺ τὰς γνώμας ὑπεσχέθης,
»θέλοντας εἰς τὸ ὕστερον ἡμᾶς χωρίσαι ταύτης,
»τῆς ἀδελφῆς τῆς ποθητῆς, τῆς πανωραιοτάτης;
[§ 108] »'Ιδοὺ φαρία σ' ἔστειλαν ἐπίλεκτα, δρομαῖα,
»ἀγένεια παλληκάρια ἀπὸ τῶν 'Αραβίτων·
780 »καὶ εἰ τοιαῦτα βούλοιο καὶ μελετᾷς ποιῆσαι, 63
»ὥστε κρυφίως φεύξασθαι ἀπὸ τῆς Ῥωμανίας,
»τὴν ἀδελφήν μας ἄφησον, τὸν παῖδα σου κατάθου,
»ἡμεῖς αὐτοὺς ἐκθρέψομεν, Θεὸς ἔκδικος ἔστω.
»Σὺ δέ, φίλε ἡμῶν γαμβρέ, καὶ πρῶτε τῆς Συρίας,
785 »ἐκεῖνα λαβών, ἃ ἔφερες, πορεύου ἔνθα βούλει».
[§ 109] Ταῦτα δ' ἀκούσας 'Αμηρᾶς, ὁρῶν καὶ τοὺς
(ἐλέγχους,
φωνῆσαι μὴ δυνάμενος, ἢ ἀντειπεῖν οὐκ ἔχων,
αἰσχύνης, φόβου, θλίψεως, ἀνάπλεως τυγχάνει,
αἰσχύνης προσδοκώμενος, ὡς ξένος τε τυγχάνων,
790 καὶ δεδοικὼς ἐξίστατο ἄφωνος παρὰ πάντας,
(340) ἔπιασε λύπην ἄπειρον τὸν χωρισμὸν τῆς κόρης.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ 'Αμηρᾶς ὁμιλεῖ μετὰ τῆς κόρης τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ.

[§ 110] Λαβὼν δὲ τὴν ὁμόζυγον, ἐμβαίνει στὸ κουβούκλιν·
ἐλόγιασε νὰ γνωρίσθηκεν ἀπ' αὐτὴν ἡ πρᾶξις, 64
καὶ δὲν ἐγίνωσκε λοιπὸν ὅτι Θεὸς κατ' ὄναρ

Τ 771 «'Εχθὲς παρεβραδύναμεν καὶ ἐμείναμεν ὧδε»—772 Οὓς παρευθὺς λαβόμενοι εἰς τὸν 'Αμηρᾶν ἦλθον,—774 εἰρωνικὰ ἐφθέγξαντο τοιάδε πρὸς ἐκεῖνον.—776 βουλόμενος ἐσύστερον—778 σοι ἔστειλαν—782 τὴν παῖδά σου (χργρ.)—787 ἢ ἀντειπεῖν ἰσχύσας,—791 ἔχων τε λύπην—793 ὑπέλαβε δὲ δι' αὐτῆς ἡ πρᾶξις γνωρισθῆναι—794 οὐ γὰρ ἐγίνωσκε—

792. Κουβούκλιον, (cubiculum—κουβίκουλον), ἐκαλεῖτο παρὰ τῶν Βυζαντινῶν τὸ οἰκοδόμημα ἢ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς οἰκίας τὸ ὁποῖον ἦτο θολοσκεπές, ἰδίως δὲ οἱ κοιτῶνες καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ κοιτὼν τοῦ Αὐτοκράτορος. Βλέπε σχετικῶς ἐν Diehl Manuel d'Art Byzantin, Παρίσιοι 1925, τόμος Α', σελ. 423—429, Μνημεῖα τῆς ἀστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ περὶ τῆς βυζαντινῆς κατοικίας, ὅπου γίνεται λόγος περὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ Καινουργίου Παλατίου τοῦ Βασιλείου Μακεδόνος, τοῦ Πενταχουβούκλου καὶ τῶν διαμερισμάτων τῆς ἰδιωτικῆς βυζαντινῆς κατοικίας. Περὶ κουβουκλίων βλέπε ἐπίσης ἐν Α. 'Ορλάνδου, Παλάτια καὶ σπίτια τοῦ Μυστρᾶ, 'Αθῆναι, 1937, σελ. 54 καὶ 64 ὡς καὶ ἐν Φ. Κουκουλέ, Περὶ τὴν Βυζαντινὴν οἰκίαν, ἐν ἐν 'Επετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΒ' 119.

ἐδήλωσε τοῖς ἀδελφοῖς τὴν κρυπτομένην πρᾶξιν,
καὶ λέγει· «Πῶς ἐποίησας ταύτην;» μετὰ δακρύων.
«Τοιαῦτα πράττουσι λοιπὸν οἱ εὐγενεῖς, φιλτάτη;
»οὐ πᾶσαν γάρ μου τὴν βουλὴν σοὶ ἀνεθέμην μόνη;
»οὐχ ὑπεσχέθης μοι ἐλθεῖν μετὰ περιχαρίας;
»μὴ σὲ ἠνάγκασα ἐγώ, μὴ σὲ ἐβιασάμην;
»μᾶλλον δὲ παρεκάλεσας ἔχειν σε συνοδείαν,
»καὶ μετὰ σοῦ συγχαίρεσθαι καὶ πάλιν ὑποστρέψαι.
»Σὺ δέ, Θεοῦ μὴ ἔχουσα φόβον πρὸ ὀφθαλμῶν σου,
»τοὺς ἀδελφοὺς ἀνήγγειλας, βούλονται με φονεῦσαι.
[§ 111] »Οὐ μνημονεύεις ἐξ ἀρχῆς τί μετὰ σοῦ ἐγεγόνει, 65
»ὅμως εἰς λήθην ἔρριψας ὅσα εὐεργετήθης.
»Αἰχμάλωτον σ' ἐκράτησα καὶ αὐθέντρα ἐγεγόνεις,
»δούλην σ' ἐπῆρα ἐκ τῶν σῶν, ὡς δοῦλος ἐγενόμην,
»ἃ ἤθελες ἐγένοντο, καὶ ὁ πόθος σου ἐπληροῦτο,
»δέσμιον μὲ ἐκράτησας, ὡς σὺ τοῦτο γινώσκεις.
»Διὰ τὴν ἀγάπην σου ἐγὼ ἦλθον εἰς Ρωμανίαν
»γονεῖς τε καὶ τὴν πίστιν μου ὡς διὰ σὲ ἠρνήσθην,
»σὺ δέ μοι ἐπροξένησας θάνατον διὰ ταῦτα.
[§112] »Βλέπε *καλῶς* μὴ παραβῇς τοὺς ἐν τῷ μέσῳ ὅρκους,
»τὸν ἔρωτα μὴ ἀρνηθῇς, ὃν ἔχομεν οἱ δύο·
»εἰ δὲ παραπικράνεις με καὶ τὴν ζωήν μου θλίψεις,
»πάντως νὰ σύρω τὸ σπαθὶ καὶ νὰ σφαγῶ ἀτός μου,
»ἄνδρας γὰρ κτείνει ὁ πόλεμος, τοὺς δὲ δειλοὺς ἡ νόσος,

814 Βλέπε κακῶς μὴ παραβῇς—

T 796 «Πῶς ἐποίησας τοῦτο;»—797 πράττουσιν οὐχοῦν—801 μᾶλλον δὲ παρεκάλεσα—803 Σὺ δέ, μὴ ἔχουσα Θεοῦ φόβον—807 αὐθέντρια—808 δούλην ἀπῆρα σε ἐκ τῶν σῶν καὶ ὡς δοῦλος σου ἐγ.—811 διὰ τὴν ἀγάπην γὰρ τὴν σὴν ἦλθον—812 ἠρνίστην,—813 σὺ δὲ θανάτῳ ἀντ' αὐτῶν ἐπροεξένησάς μοι.—815 μὴ ἀρνισθῆς οἳ ἔχομεν (χργρ.)—816 καὶ τὴν ψυχήν μου θλίψεις,—817 τὸ σπαθὶν νὰ σφαγῶ, ἢ νὰ σφάξω!—

817. Ἀνάλογα χωρία πρβλ. ἐν Ἀχιλλ. 876 ἑξ: «Εἰ δὲ πολλὰ κ' εἶσ' ἄχλιτος, τοὺς ἔρωτας μὴ θέλεις ἐγὼ νὰ σύρω τὸ σπαθὶν νὰ σφάξω τὸ κορμί μου, καὶ πίστευσέ με, αὐθέντρα μου, θέλουν σε κατακρίνει» καὶ 916 ἑξ: «Ὅταν μὲ φέρουν οἱ Ἔρωτες καὶ τρώσουν με πρὸς πόθον, τότε προκρίνω εἰς τὸ ἐκ παντὸς νὰ σφάξω τὸ κορμί μου» ὡς καὶ ἐν Φλωρ. 85 ἑξ.

818. Κατὰ τὸν Hesseling, (Λαογραφία Γ' 545), ὁ στίχος οὗτος ἦτο ἴσως μεσαιωνικὸν γνωμικόν, ἀνάλογον πρὸς τὸ σημερινόν: «Τῆς φυλακῆς τὰ σίδερα εἶναι γιὰ τοὺς λεβέντες». Ἀνάλογος πρὸς τὴν βυζαντινὴν νοοτροπίαν παρέμενεν ἐν προκειμένῳ καὶ τῶν Μανιατῶν, τοὺς ὁποίους ὁ Νιφᾶκος ἐσατύρισεν ὡς ἑξῆς: «Ἂν ἀποθάνῃ καὶ κανεὶς ἀσκότωτον τὸν λέγουν ἀσκότωτον, ἀμάτωτον, ἀδίκιωτον τὸν κλαίγουν. Τὸν κλαίγουσι καὶ σκούζουσι, διατὶ δὲν ἠμποροῦσι, μηδὲ ἐλπίζουσι ποτὲ τὸν Χάρον νὰ εὑροῦσι, διὰ νὰ τονὲ σκοτώσουσι καὶ νὰ δικαιωθοῦσι, νὰ πάρουσι τὸ δίκηο του, νὰ παρηγορηθοῦσι» (Πρβλ. Δ. Ἀλεξανδράκου Ἱστορία τῆς Μάνης, Ἀθῆναι 1892, σελ. 111).

»καὶ σὲ οἱ φρονιμώτεροι πάντοτε λοιδωροῦσιν, 66
»ὡς μὴ φυλάξασαν ἀνδρὸς μυστήρια, φιλτάτη·
»ὃν εἶχες σὺ ἀνασασμὸν καὶ παρηγόρημά σου
»ἀδίκως θανατώσουσιν οἱ ἀδελφοί σου κόρη
»ὡς τὸν Σαμψὼν ἡ Δαλιδὰ παρέδωκε σφαγῆναι,
»οὕτω καὶ σὺ τὸν φίλτατον καὶ περιπόθητόν σου».
[§ 113] Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀμηρᾶς τῇ κόρῃ μετὰ πόνου,
αὐτὴν γὰρ ὑπελάμβανεν βουλὴν αὐτοῦ εἰπεῖν τε·
ὁ ἔρως γὰρ ἀτιμασθεὶς κακολογίαν φέρει.
Ἡ κόρη ταῦτα ὡς ἤκουσε ἄλαλη κατεστάθη
καὶ ἡσυχάζουσα λαμπρῶς ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας,
πᾶς γὰρ ὁ πταίων ἕτοιμον ἀπολογίαν ἔχει,
ὁ δὲ μὴ ἔχων πταίσιμον σιγήν τε ὑποφέρει.

Περὶ τοῦ πῶς ἡ κόρη παρακαλοῦσα μεσιτεύει τοῖς ἀδελφοῖς διὰ τὸν ἄνδρα αὐτῆς.

[§ 114] Μόλις δὲ τὸ κοράσιον εἰς ἑαυτὴν ἐλθοῦσα, 67
ἔφησε τοῦτο πρὸς αὐτὸν μετὰ πολλῶν δακρύων·
«Οὐκ ἔστι τοῦτο, αὐθέντα μου, βουλήν σου φανερῶσαι·
»εἰ γὰρ αὐτὸ πεποίηκα πυρίκαυστος γενοίμην,
»παράδειγμα ἐν τοῖς λοιποῖς, πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ,
»ὡς τοῦ ἀνδρὸς μυστήρια κατάδηλα ποιοῦσα».
[§ 115] Βλέπουσα γὰρ τὸν Ἀμηρᾶν αὐξάνοντα τὴν ⟨λύπην,
παράφρονα γενόμενον ἐκ τῶν πολλῶν δακρύων,
τὸ γὰρ πολὺ τῆς θλίψεως γεννᾷ παραφροσύνην,
ἐντεῦθεν καὶ παράλογα τινα κακολογᾶται,
μήπως καὶ γὰρ τὸν ἑαυτὸν τῷ ξίφει ἀναλώσῃ,

842 μήπως καὶ γαρ τὴν ἑαυτὴν (Διώρθωσα κατὰ Κβ 220)—

T 819 καὶ σὲ τὰ εὐγενικόπουλα πάντοτε λοιδ.—821 ὃν εἶχες γὰρ ἀνασπασμόν—824 οὕτω καὶ σὺ τὸν φίλτατον—827 κακολογίας φέρει—828 ὡς ἤκουσεν, ἄφωνος ἱσταμένη—831 ὁ δὲ μὴ πταίων τὴν σιγὴν ἔχει τοῦ μὴ λαλῆσαι.—833 ἔφησε ταῦτα—839 καὶ παράφρονα—841 παράλογα τινὰ κατατολμᾶται—842 καὶ γὰρ τὴν ἑαυτήν—

838. Κατὰ τὴν διασκευὴν Ο, ἡ κόρη ἀπολογουμένη ὑπόσχεται εἰς τὸν Ἀμηρᾶν νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὸ ταξίδιον, προσφέρεται δὲ νὰ βολιδοσκοπήσῃ τὰς διαθέσεις τῶν ἀδελφῶν της. «Τότες τῆς λέγει Ἀμηρᾶς· ἄμε δοκίμασέ τους καὶ διὰ μὲ τί βούλονται καλὰ ἐξέτασέ τους». (Ο, 847—858).

842. Τὰ πρωτότυπα κείμενα τόσον τῆς διασκευῆς Α, ὅσον καὶ Τ (390) εἰς τὸν στίχον τοῦτον ἔχουσι: «μήπως καὶ γὰρ τὴν ἑαυτὴν τῷ ξίφει ἀναλώσῃ», ὁ δὲ Π 332, 14—15: «ἐφοβήθη μήπως καὶ ἐβγάλῃ σπαθίον ἢ μαχαῖριν καὶ φονεύσῃ αὐτήν». Εἶναι προφανὲς ὅτι πρόκειται περὶ παρανοήσεως εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέπεσεν ἀκόμη καὶ ὁ συντάκτης τῆς διασκευῆς Τ. Τὴν διόρθωσιν ἐθεώρησα ἀπαραίτητον, ἔκαμα δὲ ταύτην συμφώνως πρὸς στίχ. Κβ 220 καὶ Α 845-846. (Βλέπε καὶ σχετικὴν παρατήρησιν Hesseling ἐν Byzantion IV 173).

ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς βοῶσα τρυχωμένη.
[§ 116] «Ὦ ἀδελφοὶ γλυκύτατοι, τί μάτην ἐνοχλεῖτε
»τὸν μήπω ἀδικήσαντα; ἰδοὺ γὰρ ἀποθνήσκει 68
»καὶ ἀναιρεῖ τὸν ἑαυτὸν ἀπὸ παραπληξίας.
»Διὰ τὸν Θεόν, καλοὶ ἀδελφοί, μὴν ἀποθάνῃ ἀδίκως,
»ὃς δι' ἐμὲ ἠρνήσατο γένος τε καὶ πατρίδα·
»οὐ γάρ ποτε οὖν κατ' ἐμοῦ κακόν τι ἐβουλήθη·
»ἀρτίως δὲ φοβούμενος μητρὸς αὐτοῦ κατάραν
»εἰς τὴν Συρίαν ἀπήρχετο συντόμως ὑποστρέψαι.
[§ 117]»Ἐξεῖπε γάρ με τὴν βουλήν, ἔδειξε καὶ τὸ γράμμα,
»καὶ μὴ νομίσῃς, εἶπε με, νὰ πάρω 'γὼ κατάραν.
»Πῶς ἐσεῖς πτοούμενοι τὴν μητρικὴν κατάραν,
»μόνοι κατατολμήσατε ἐλθεῖν εἰς μυριάδας,
»καὶ πόλεμον ἐσυνήψατε μέγιστον εἰς κλεισοῦραν,
»μὴ φοβηθέντες θάνατον παρὰ μητρὸς κατάραν;
»Ταύτην αὐτὸς οὖν δεδοικὼς βούλεται πορευθῆναι». 69
[§ 118] Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ἀδελφοὺς ἐκείνη προσεφώνει,
θερμὰ κινοῦσα δάκρυα, ἀνάσπα καὶ τὰς τρίχας.
Ἐκεῖνοι δὲν ὑποφέρασιν ὁρᾶν θρῆνον τῆς ἀδελφῆς των,
λόγους τῆς λέγουσιν ἐκεῖ νὰ τὴν παρηγορήσουν·
«Ἐσένα ὅλοι ἔχομεν ψυχὴν παρηγορίαν,
»καὶ τοῦτο ἀκρίβειαν ἔχομεν ἵνα κακὸν μὴ πάθῃς·
»ἐπεὶ δὲ θέλεις καὶ ἐσὺ νὰ πάγῃς μετ' ἐκεῖνον,
»Θεὸν ἂς δώσῃ μάρτυρα νὰ ὑποστρέψῃ πάλιν,
»ἡμεῖς νὰ ὑπερευχώμεθα καλῶς κατευοδεῖσθαι».
[§ 119] Καὶ παρευθὺς ἀμφότεροι εἰς τὸν γαμβρὸν ⟨εἰσῆλθον
ζητῶντας του συγχώρησιν τῶν πρώην λαληθέντων.

848 ὡς δι' ἐμὲ ἠρνήσατο—849 ἐβουλήθην,—

T 847 μὴ ἀποθάνῃ ἀδίκως—848 γένος καὶ τὴν πατρίδα—849 ἐβουλήθη·—851 ἀπέρχεται σ. ἐπιστρέψαι—853 Παραλείπεται ὁ στίχος—854 Καὶ πῶς ὑμεῖς πτοούμενοι—855 κατετολμήσατε—856 συνάψαντες μ. εἰς κλεισούρας,—858 Ταύτην καὶ αὐτὸς—859 ἀδελφοὺς αὐτίκα προσφωνοῦσα,—860 δάκρυα, τίλλουσα καὶ τὰς χαίτας·—861 οἱ δὲ μὴ φέροντες ὁρᾶν θρηνοῦσαν τὴν φιλτάτην—862 τοιούσδε λέγουσιν αὐτῇ λόγους παραμυθίας·—863 Σὲ πάντες ἔχομεν ψ. καὶ θυμηδίαν μόνην,—865 ἐπεὶ δὲ βούλει καὶ αὐτὴ ὁδεύειν σὺν ἐκείνῳ,—868 ἀπῆλθον,—869 αἰτούμενοι συγχώρησιν—

860. Θερμὰ κινοῦσα δάκρυα. Περὶ τῆς ἐκφράσεως ταύτης ὡς καὶ γενικώτερον περὶ τῶν ἀπομιμήσεων ἐκ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ὑπὸ τοῦ Μελιτινιώτου εἰς τὸ ποιητικόν του ἔργον καὶ δὴ εἰς τὸ ἀλληγορικόν του ποίημα «Εἰς τὴν Σωφροσύνην» βλέπε παρατηρήσεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ' 550, ὑποσημ. 2. Περὶ Μελιτινιώτου βλέπε καὶ Κρουμβ. Β', 763—767.

«Καὶ μὴ μνησθῇς ἡμῶν, γαμβρέ, ὅσα ἐξείπομέν σοι,
»οὐ γὰρ ἡμῶν τὸ αἴτιον, πάντως σόν ἐστι πταῖσμα 70
»νὰ μὴν γνωρίζωμεν ἡμεῖς ἐκεῖνα, ὁπού 'θελες νὰ κάμῃς».
[§ 120] Εὐθὺς ἐσυνεχώρησεν, ἅπαντας κατεφίλει,
καὶ στὰς ἐπὶ ἀνατολὰς χεῖρας πρὸς ὕψος αἴρει.
«Χριστέ μου, ἐξεφώνησε, υἱὲ Θεοῦ καὶ λόγε,
»ὁ πρὸς τὸ φῶς ἑλκύσας με τῆς σῆς θεογνωσίας,
»ἐκ σκότους λυτρωσάμενος καὶ τῆς ματαίας πλάνης,
»εἰ ἐπιλάθωμαι ποτὲ φιλτάτης γυναικός μου,
»εἰ τοῦ τερπνοῦ ἀνθήματος, υἱοῦ τοῦ ποθουμένου,
»καὶ οὐχ ὑποστρέψω τάχιον εἰς τὴν ἡμῶν οἰκίαν,
»τάχιον νὰ ἀπολεσθῶ ψυχῇ τε καὶ καρδίᾳ,
»κατάβρωμα νὰ γενῶ εἰς τὰ θηριά, τῶν πετεινῶν στὰ ὄρη,
»καὶ οὐ λογισθῶ εἰς χριστιανῶν τῶν ἐκλεκτῶν μερίδα».
[§ 121] Καὶ τότε ἤρξατο λοιπὸν τὰ τῆς ὁδοῦ φροντίζειν, 71
καὶ ἐκπληρώσας ἅπαντα δι' ἡμερῶν τῶν δέκα,
γνωστὴ πᾶσιν ἐγένετο ἐξέλευσις ἡ τούτου,
καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἔτρεχε τῶν συγγενῶν καὶ φίλων.
Καὶ ἦτον νὰ ἰδῇς τοὺς ἔρωτας, ποὺ φλόγιζον καρδίας·
κρατήσας γὰρ ὁ Ἀμηρᾶς ἐκ τῆς χειρὸς τὴν κόρην
μόνος εἰσῆλθεν μετ' αὐτῆς εἰς τὸ κουβούκλι μέσα,
δάκρυα δὲ ἐκίνησεν ἐκ βάθους τῆς καρδίας,
οἱ στεναγμοὶ ἀνέπεμπον ἤχους παρηλλαγμένους.
[§ 122]«Δός μοι λόγον, γλυκύτατε, καὶ δός μοι δακτυλίδιν,

879 τερπνοῦ ἀναθύματος—880 ὑποστρέψω τάχυνον—

T 872 τοῦ μὴ γιγώσκεσθαι ἡμᾶς ἅπερ ἠβούλει πράξαι.»—873 Καὶ εὐθὺς συνεχώρησεν,—875 Χριστὲ Θεέ μου, ἐξεφώνησεν,—877 καὶ σκότους—881 Παραλείπεται ὁ στίχος—882 βρῶμα θηρίων γένωμαι καὶ πετεινῶν εἰς ὄρη,—883 τὴν ἐκλεκτὴν μερίδα!»—888 Καὶ ἦν ἰδεῖν τοὺς ἔρωτας φλογίζοντας καρδίας,—890 μετ' αὐτῆς ἔνδον εἰς τὸ κουβούκλιν—891 καὶ δάκρυα ἐκίνησεν—892 καὶ οἱ στεναγμοὶ—

873. Εἰς τὴν διασκευὴν Π λόγῳ χάσματος ἑνὸς φύλλου λείπει τὸ κείμενον τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς στίχους Α 874—914 [§ 120—124]. (Πρβλ. Π 333, 12—13).
892. ἤχους παρηλλαγμένους=ἤχους διακοπτομένους ὑπὸ λυγμῶν καὶ ἐναλλασσομένους, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Τ (Sath. Legr.) σελ. 39, ἔναντι τοῦ ἀντιστοίχου χωρίου τῆς διασκευῆς Τ (439), ἢ κατὰ συνεκδοχὴν ἤχους τρυφερούς, ἐξαισίους, ἡδονικούς. Πρβλ. σχετικῶς καὶ ἐν Βελθανδρ. στίχ. 2—3: «θέλω σᾶς ἀφηγήσασθαι λόγους ὡραιοτάτους, ὑπόθεσιν παράξενην πολλὰ παρηλλαγμένην». Ἡ ἑρμηνεία τὴν ὁποίαν δίδει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Βελθάνδρ. (σελ. 138) ὁ Μηλιάδης δὲν φαίνεται πιθανή.
893. Περὶ τῆς ἱερᾶς καὶ συμβολικῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν τὸ δακτυλίδι εἶχε κατὰ τοὺς μέσους χρόνους καὶ ἔχει ἀκόμη εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἑλλ. λαοῦ βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1779.

»καλήγνωμε, νὰ τὸ φορῶ ὥστε νὰ ὑποστρέψω».
Στενάξας δὲ ἡ πανεύμορφος ἔλεγε πρὸς ἐκεῖνον·
«Βλέπε, αὐθέντα μου χρυσέ, μὴ ὅρους καταλῦσαι
»καὶ ἀποδώσῃ σοι Χριστός, ὁ κρίνων δικαίως πάντας, 72
»δίκαιος γὰρ κριτής ἐστιν ἀποδιδοὺς ἑκάστῳ
»ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φρικτῇ δοῦναι κατὰ ἀξίαν».
[§ 123] «Εἰ τοῦτο πράξω, φίλτατε, ὁ Ἀμηρᾶς ἀντέφη,
»καὶ ἀθετήσω ἔρωτα, ὃν εἴχομεν οἱ δύο,
»ἢ θλίψω τὴν καρδίαν σου, ὦ πανωραιοτάτη,
»ἀνταποδώσῃ μοι Χριστός, ὁ κρίνων δικαιοσύνην·
»γραφὴν γὰρ προσδεξάμενος μητρὸς ἀπὸ Συρίαν,
»ἐτύπωσα τοῦ ἀπελθεῖν φοβούμενος κατάραν,
»πᾶσι γὰρ δίκαιον ἐστὶν γονεῖς μὴ παρακούειν».
907 Ἐγένετο δὲ σύμβουλος καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὅρκος.
(455) [§ 124] *Πάντες προέπεμψαν αὐτὸν* μετὰ χαρᾶς μεγάλης,
καὶ τραγῳδεῖν ἀπήρξατο φθεγγόμενος τοιάδε· 73
«Νεώτεροί μου ἀνδρίζεσθε, φαρία μὴν κατοκνεῖτε,
»βροχάς, χειμῶνας, παγετοὺς ἀντ' οὐδενὸς ἡγεῖσθε,
»νὰ μὴν ἀργήσω σήμερον κατὰ τὸ ὡρισμένον,
»ὀνειδισθῶ εἰς τὸ γένος μου, καὶ δὲν θέλω νὰ ζῶ εἰς κόσμον».
[§ 125] Αὖθις ἀπεχαιρέτησε τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους,
τοὺς ἅπαντας ἠσπάζετο μετὰ περιχαρίας.
Καὶ τοῦτο ἐξεφώνησαν ἅπαντες ὁμοφώνως·
«Ὕπαγε, αὐθέντα μου, καλῶς, Θεὸς ἐνδυναμῶσαι,
»ἡμᾶς δὲ ἀξιώσειεν ἰδεῖν σε διὰ τάχους».
Κἀκεῖθεν μὲν ὑπέστρεφον εἰς τὰς οἰκίας πάντες,
ὄντες δεινοὶ καὶ σκυθρωποί, κακὸν ὡς πεπονθότες·
τοιοῦτος γὰρ ὁ χωρισμὸς τῶν ἀγαπώντων πάντων,
τήκει δὲ πάντων τὰς ψυχάς, δαμάζει τὰς καρδίας, 74
διάπυρον τὸν λογισμὸν τῆς χωρισίας κάμνει.

908 καὶ συμβουλὴ ἐγένετο ἀνάμεσον εἰς πάντας. (Ὁ στίχος περιττεύει)—909 Τότες πάντες προέπεμψαν μετὰ χαρ. μεγ.—914 ὀνειοθῶ—

Τ 896 μὴ ὅρκους καταλύσῃς,—897 καὶ ἀποδώσῃ σε Χριστὸς—899 τῇ φρικτῇ, δικαίως κατ' ἀξίαν».—900 φίλτατη—907 Ἐγένετο δὲ συμβουλὴ—908 Παραλείπεται ὁ στίχος—909 προσέπεμψαν (χειρόγρ.)—911—969 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.—

910 (456). Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὴν διασκευὴν Τ ὑπάρχει χάσμα καὶ παραλείπεται ὁλόκληρον τὸ κείμενον τῶν χωρίων [§ 124—131].

915. Εἰς τὴν διασκευὴν Ο, στίχ 955—956 παραλείπεται ὁλόκληρος ὁ ἀνωτέρω διάλογος, ἤτοι τὰ χωρία [§ 122—124], σημειοῦται δὲ ἀντὶ τούτου ἁπλῶς ὅτι: «Ἀκολουθᾷ καὶ ἡ γυνὴ ἕνα μίλλι μὲ κόπο, ἔπειτα παλ' ἐγύρισε καὶ πῆγεν εἰς τὸν τόπο».

Περὶ ὅταν ἐκίνησεν ὁ Ἀμηρᾶς τὴν ὁδόν του κατὰ τῆς Ἀραβίας καὶ ὅτι σπουδαίως ἀπήρχετο.

[§ 126] Ἐμίσευσεν δὲ ὁ Ἀμηρᾶς καὶ εἶχε πολὺν πόνον,
καὶ καθ' ἑκάστην ἔστελλε γραφὰς πρὸς τὴν φιλτάτην·
«Μὴ λυπηθῇς, παρακαλῶ, εὔχου με δὲ τὸ πλέον».
[§ 127] Τοὺς νέους δὲ τοὺς ἑαυτοῦ ἱκέτευεν ἐκ πόθου·
«Ἄρχοντες, λέγων, ἀδελφοί, φίλοι καὶ νεανίσκοι,
»πάντες συναγρυπνήσατε καὶ κόπους ὑποστῆτε,
»τὰς συνταγὰς πληρώσατε τὰς ἡμετέρας φίλοις,
»ἃς ὑπεσχέθητε δι' ἐμὲ λέγοντες ἀποθνήσκειν·
»τοῦτο δὲ οὐ πρὸς θάνατον, ἐρωτικὸν δὲ μᾶλλον·
»φλέγεται γάρ μου ἡ ψυχὴ καὶ κλαίει ἡ καρδιά μου
»τὸ ἄπειρον διάστημα τοῦ δρόμου ἐπιβλέπων·
»πότε γὰρ κάμπους τοὺς πολλοὺς καὶ τὰς δεινὰς κλεισούρας 75
»καὶ ποταμοὺς τοὺς φοβεροὺς διέλθωμεν ἀντάμα,
»πότε ὑπερβησόμεθα τοὺς κάμπους τοὺς ἀνύδρους,
»καὶ τὸν Ρουχᾶν προφθάσωμεν, ἴδωμεν τὴν μητέρα;
[§ 128] »Ἅπαντα δὲ πληρώσαντες σὺν τῇ μητρί μου πάλιν
»ἔλθωμεν ἐν τοῖς μέρεσιν καλλίστης Ρωμανίας
»καὶ τὴν ἐμὴν θεάσομαι πέρδικα τὴν ὡραίαν,
»καὶ αὖθις τὸν πανεύγενον καὶ πάγκαλον υἱόν μου.
»Τίς γάρ μοι δώσῃ πτέρυγας νὰ πετασθῶ, φιλτάτη,
»καὶ καταλάβω σύντομον πρὸς σέ, χρυσῆ τρυγόνα,
»πόσα στενάζει δι' ἐμὲ ἡ πάντερπνος ἀηδόνα,
»καὶ τὰς ὁδοὺς σκοπεύουσα ἡμέραν τε καὶ νύκτα;
»Πεφύκασι γὰρ μέριμναι πολλαὶ τοῖς ἀγαπῶσι,
»φροντίδες γὰρ βιωτικαὶ καὶ κίνδυνοι καὶ φόβοι. 76
[§ 129] »Ἀλλ', ὦ καλοὶ νεώτεροι, εὐγενικοί μου ἀγοῦροι,
»ὕπνον ἀποδιώξατε καὶ ραθυμίαν πᾶσαν,
»ὅπως ταχίστως φθάσωμεν εἰς τοῦ Ρουχᾶ τὸ κάστρον,
»καὶ μετὰ ταῦτα ἔλθωμεν πάλιν εἰς Ρωμανίαν·

939 Ρουχᾶς, κάστρον τοῦ Ρουχᾶ (Α 952), ἡ Ραχὰβ (Κγ 50, 63) κλπ. ὀνομάζεται εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκρ. ἔπους ἡ Ἔδεσσα τῆς Ὀσροηνῆς Μεσοποταμίας, ἥτις κατὰ τὸ ἔπος ἦτο ἕδρα τοῦ Ἀμηρᾶ Μουσοὺρ καὶ ἔνθα μετὰ τὴν προσέλευσιν τούτου εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὴν ἐγκατάστασίν του εἰς Ρωμανίαν διέμενεν ἀκόμη ἡ μήτηρ του. Ἡ Ἔδεσσα ἦτο σπουδαῖον κέντρον τῶν Ἀράβων, ἐκεῖ δὲ εὑρίσκετο καὶ τὸ Ἅγιον Μανδήλιον τοῦ Αὐγάρου μέχρι τοῦ 944, ὁπότε μετεφέρθη εἰς Κων)πολιν. Σήμερον ἡ πόλις αὕτη ὀνομάζεται Urfa καὶ ἀνήκει εἰς τὴν Τουρκίαν. Περὶ τοῦ Ἁγ. Μανδηλίου βλέπε σχετικῶς χωρίον Κγ 150 ἑξ., Παπαρρηγ. Ἱστορ. 5, Δα, 78, καὶ μακρὰν ὑποσημ. Καρολίδου αὐτόθι σελ. 83—85. Βλέπε ἐπίσης καὶ Καρολ. 227—228 ὡς καὶ Λαογραφίας Γ' 628.

»πολλάκις γὰρ ἐρρύσθητε δι' ἐμοῦ ἐκ κινδύνων.
955 [§ 130] »Ν' ἀφήσω θέλω τὰ πολλὰ καὶ πρὸς ἐσᾶς ἐξείπω,
»ὃ πρὸ ὀλίγου γέγονεν εἰς τὸ Μυλοκοπόδιν,
»ὁπόταν ἐκυκλώσασιν ἡμᾶς γὰρ οἱ Ρωμαῖοι,
»ἡμεῖς δὲ εἰς ἀπόγνωσιν κατήχθημεν θανάτου,
»ἀποκλεισθέντες ἔμπροσθεν, καθάπερ εἰς τὸν τάφον,
960 »μὴ ἔλπιζέ τις ἐξ ἡμῶν ὑπεξελθεῖν ἐκεῖθεν·
»ἐγὼ δὲ κατεπήδησα καὶ μέσον τούτων ἦλθον,
»τοὺς μὲν εἰς ᾅδην ἔπεμψα, τοὺς δ' ἄλλους ἐτρεψάμην, 77
»μόνος δὲ τρέψας ἅπαντας, φυγάδας δὲ ποιήσας,
»ἄβλαβοι ἐφυλάχθημεν σὺν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.
965 [§ 131] »Ἀρτίως δὲ ὁ πόλεμος ἐρωτικὸς δὲ μᾶλλον
»καὶ τοῦτο ὑμᾶς παρακαλῶ ἵνα μὲ συνεργῆτε».
Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείονα τοῖς μετ' αὐτὸν ἐλάλει
ὁ Ἀμηρᾶς ἐν τῇ ὁδῷ μὲ πόνον τῆς καρδίας,
οὕτω γὰρ φλέγει τοὺς αὐτὸν ὑπήκοντας ὁ ἔρως,
970 ὡς πάντα μὲν καταφρονεῖν αὐτὸν δὲ προσηνέχθαι.
(458) [§ 132] Βλέποντες τὸ ἀντάλλαγμα τοῦ Ἀμηρᾶ οἱ δοῦλοι
εὐθὺς ἀνταποκρίνονται πρὸς τὸν αὐτὸν τοιαῦτα·
(460) «Ὅπου θέλεις ἂς γενοῦν τ' ἀππλίκια, αὐθέντα,

T 970 αὐτῷ δὲ προσηνέχθαι—971 Καὶ βλέποντες—972 πρὸς αὐτὸν τὰ τοιαῦτα—973 ὅπου θέλεις γενέσθωσαν τὰ ἀππλίκια, αὐθέντα—

955 ἑξ. Ἐνταῦθα γίνεται μνεία τῆς ἐν Μαλακοπῇ μάχης, ἥτις ἔλαβε χώραν τῷ 863 καὶ περὶ ἧς ἔχομεν τὰς μαρτυρίας τοῦ Γενεσίου καὶ τοῦ Συνεχιστοῦ τοῦ Θεοφάνους. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ὁ ἐμίρης τῆς Μελιτηνῆς Ὀμὰρ κυκλωθεὶς ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Πετρωνᾶ ἐφονεύθη κατόπιν ἀπεγνωσμένων προσπαθειῶν του νὰ σώσῃ τὰ στρατεύματά του καὶ ἡρωϊκῆς ἀποπείρας πρὸς ἔξοδον. Περὶ τῆς μάχης ταύτης κάμνει μακρὰν ἔρευναν καὶ ὁ A. Vasiliev ἐν Byzance et les Arabes Πετρούπολις 1900, τομ. Α' σελ. 198—203 καὶ συμπληρ. σελ. 62. Βλέπε καὶ σχετικὰς ἐρεύνας καὶ μελέτας Grégoire ἐν Byzantion V 333—335, 337—339, Goossens ἐν Byzantion VII 311. Βλέπε ἐπίσης προχείρως καὶ ἐν Vasiliev Histoire de l'Empire Byzantin, τόμ. Α', σελ. 365—366 Παρίσιοι 1932. Μνεία τῆς μάχης ταύτης γίνεται καὶ εἰς τὰ κείμενα τῶν λοιπῶν διασκευῶν τοῦ ἔπους (Κγ 67: Μελλοκοπία, καὶ Ε 503: Μυλοκοπία) πλὴν τῆς διασκευῆς Τ, τῆς ὁποίας τὰ σχετικὰ χωρία λείπουν λόγῳ χάσματος (πρβλ. ὑποσημ. στίχ. Α 910). Ἡ Μαλακοπὴ κειμένη εἰς τὴν νότιον Καππαδοκίαν εἶναι σήμερον μικρὰ τουρκικὴ κωμόπολις (Melegob) τοῦ βιλαετίου Ἰκονίου (σαντζάκιον Νίγδης). Περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μαλακοπῆς τῆς πρὸ τοῦ 1922 βλέπε μελέτην Δ. Μακρόα ἐν περιοδικῷ «Ξενοφάνης» 4, 409, 518—535. Βλέπε ἐπίσης καὶ Καρολ. 228.

965. Πρβλ. ἐν Ἀχιλλ. ἀνάλογον χωρίον 1038—1040, ἔνθα ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειαν τῶν συντρόφων του λέγει: «Διὰ μέναν ἀγρυπνήσατε τούτην τὴν νύκτα μόνον, καὶ μὴ νομίσετε ἄγουροι, διὰ πόλεμον σᾶς θέλω, ἀλλ' ἔχω ἐρωτοπόλεμον καὶ πόθον τῆς ψυχῆς μου».

970 (457). Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ. Βλέπε ὑποσημ. Α 910.

974 »οὐ γὰρ εὑρήσεις ἀφ' ἡμῶν ἀφορμὴν ῥαθυμίας».
(462) *Τρεῖς γὰρ διῆλθον τὰς μονὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν.* 78

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς ἐν τῇ ὁδῷ ἀπέκτεινε τὸν λέοντα.

976 [§ 133] Καὶ ὅτε ἐκατέλαβον εἰς τὰς δεινὰς κλεισούρας,
εὗρον λέοντα φοβερὸν τὴν ἔλαφον κρατοῦντα·
ὡς δὲ τοῦτον ἐσκέψαντο τοῦ Ἀμηρᾶ οἱ ἀγοῦροι,
ἅπαντες ἐπτοήθησαν κρυβέντες εἰς τὰ δάση,
980 καὶ λυπηθεὶς ὁ Ἀμηρᾶς τὸν λέοντα ἐφώνει·
«Πῶς, σύ γε, κατετόλμησας, δεινότατον θηρίον,
»καὶ παρεμπόδισας ὁδὸν ἐρωτικῆς φιλίας;
»Ἐγὼ δὲ τὴν ἀνταμοιβὴν ἀξίαν νὰ τὴν δώσω».
Βαρέαν ῥαβδέαν τὸ 'δωσεν ἀπάνω εἰς τὸ κεφάλι,
985 νεκρὸς εὐθὺς ἐπόμεινεν εἰς γῆν ἐξηπλωμένος.
[§ 134] Καὶ παρευθὺς προσέειπε τοὺς ἑαυτοῦ ἀγούρους·
«Ὀδόντας ἀνασπάσατε ἅπαντας τοῦ θηρίου,
»ὁμοίως καὶ τοὺς πόδας του, τοὺς ὄνυχας ἐβγάλτε, 79
»τοὺς ὄνυχας ἐβγάλετε τοῦ δεξιοῦ ποδός του,

975 Τρεῖς γαρ, ἦλθον τὰς μονὰς καθ' ἕκαστον ἡμέρας.—

T 975 Τρεῖς γὰρ διῆλθον τὰς μονὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν.—980 πρὸς τὸν λέοντα εἶπεν·—983 ἀξίαν σοὶ παρέξω.»—984 Καὶ ῥαβδέαν τὸν ἔκρουσεν ἄνω εἰς τὸ μετῶπιν,—985 εὐθὺς ἐπέμεινεν—988—989 ὁμοίως καὶ τοὺς ὄνυχας τοῦ δεξιοῦ ποδός του (εἷς στίχος)—

973. ἀππλίκιον, ἢ ἄππλικτον (πρβλ. Κγ 84) ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τὸ στρατόπεδον ἢ ὁ καταυλισμὸς καὶ γενικώτερον ἡ προσωρινὴ στάθμευσις ταξιδιωτῶν ἢ καραβανίων ἢ ἡ προσωρινὴ ἐγκατάστασις. (Πρβλ. καὶ Χρον. Μορ. σελ. 373, Εὑρετήριον: ἀππλίκεμαν, ἀππλικεύω, ἀππλίκιν).

975 (462) μονὴ κατὰ κυριολεξίαν ἐσήμαινε τὸ κατάλυμα (κονάκι), ἤτοι τὴν προσωρινὴν διαμονὴν τῶν ταξιδιωτῶν καὶ ἰδίως τὴν νυκτερινήν. Κατὰ συνεκδοχὴν ἐσήμαινε καὶ τὸν δρόμον τὸν ἐκτελούμενον κατόπιν πορείας ὁλοκλήρου ἡμέρας (βλέπε: Psaltis, Grammatik der byzantinischen Chroniken. Γοτίγγη 1913 σελ. 266 καὶ Lambert, Lybistros—Rhodamne, Ἀμστελλόδαμον 1935, σελ. 479, Εὑρετήριον). Συνεπῶς ἡ ἑρμηνεία τοῦ στίχου ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι ἐξετέλουν ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἡμέρᾳ πορείαν τριῶν ἡμερῶν, ἤτοι τρεῖς φορὰς ὑπερτέραν τῆς κανονικῆς.

976. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῶν περιφήμων Κιλικίων πυλῶν καὶ δὴ τῶν διόδων τοῦ Ταύρου, αἵτινες διὰ μέσου τῶν ἀποκρήμνων ὀρέων τῶν περιβαλλόντων τὴν Κιλικίαν ἐπιτρέπουσι τὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ Μικρᾶς Ἀσίας δυτικῆς καὶ ἀνατολικῆς ὡς καὶ τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Συρίας. Αἱ δειναὶ κλεισοῦραι ταυτίζονται εἰδικώτερον πρὸς τὸ «Γκιουλὲκ μπογκάζ» μεταξὺ Τυάνων καὶ Ταρσοῦ. Βλέπε σχετικῶς καὶ χωρίον ἐν Βελθάνδρ. 220—235, ἔνθα προφανῶς πρόκειται περὶ τῆς κλεισούρας ταύτης, ἀφοῦ μάλιστα ἐν στιχ. 235 αὐτόθι γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ κάστρου τῆς Ταρσοῦ.

987 ἑξ. Καὶ σήμερον ἀκόμη παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ συνειθίζονται περίαπτα μὲ ὄνυχας θηρίων καὶ δὴ ἄρκτου, τρίχας ἄρκτου, κοκκαλάκι τῆς νυχτερίδας κλπ. Περιάπτων μελέτη γίνεται ἐν Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Β' καὶ Γ' (βλέπε Εὑρετήρια αὐτόθι καὶ ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Δ' 257—264).

»ἵνα φορέσωμεν αὐτοὺς τὸν ποθητὸν υἱόν μου,
»τὸν Διγενῆ Καππάδοκα, Βασίλειον τὸν Ἀκρίτην,
»ὅταν, Θεοῦ θελήματι, ἐλθῶμεν εἰς Ρωμανίαν».
[§ 135] Καὶ πάλιν ἐπορεύοντο μετὰ σπουδῆς τὸν δρόμον,
(430) ἀλλήλους τους ἠναγκάζοντο ταχὺ νὰ περιτρέχουν,
οὐδένας των ἦν ράθυμος, οὐδένας ἐκοιμήθην,
ἔρως ὑπῆρχεν εἰς αὐτούς, οἷον οὐκ εἶδεν ἄλλος.
[§ 136] Ὅταν δὲ ἐπλησίασαν εἰς τοῦ Ρουχᾶ τὸ κάστρον,
ὁ Ἀμηρᾶς ἐπρόσταξε τέντας νὰ στέσουν ἔξω,
καὶ δύο ἐκ τῶν ἀγούρων του ἔπεμψεν εἰς τὸ κάστρον,
νὰ δώσουν λόγον τῆς μητρὸς πῶς ἦλθεν ὁ υἱός της,
καὶ πορευθέντες τάχιον ἐποίησαν ὡς εἶπεν. 80

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς ἔφθασεν εἰς τοῦ Ρουχᾶ τὸ κάστρον, συναπαντησάσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν σὺν αὐτῇ.

[§ 137] Ἡ μήτηρ του δὲ ὡς ἔμαθεν τὸν ἐρχομὸν ἐτούτου,
υἱοῦ της δὲ τοῦ Ἀμηρᾶ, τοῦ θαυμαστοῦ καὶ ξένου,
οὐκ ἔστιν ὅστις ἐξειπεῖν ἧς χαρμονῆς ἐπλήσθη,
κ' ἐκ τῆς μεγάλης της χαρᾶς ἐχόρευεν ὀλίγον·
ὁμοίως δὲ οἱ συγγενεῖς καὶ ὅλοι τους οἱ φίλοι
ἐξήλθοσαν μετὰ χαρᾶς εἰς συναπάντησίν του.
[§ 138] Εὐθέως γὰρ ἐπέζευσαν καὶ τοῦτον προσεκύνουν
φέροντες δάκρυα καὶ χαράν, ὅθεν οὐ προσεδόκουν
καὶ πρὸς βραχὺ θρηνήσαντες χαρὰν εἶχον μεγάλην,
καὶ κατεσπάζοντον αὐτὸν ἐκ πόθου, ὥσπερ ξένον,
εἰς μέρος μὲν οἱ συγγενεῖς, εἰς ἄλλο δὲ ἡ μήτηρ,
περιπλεκόμενοι αὐτόν, συγχαίροντες ἀλλήλους,
(500) καὶ χωρισμόν, ὃν ἔλειπεν, οὐδόλως μνημονεύουν· 81
ὅμως δὲ πάντες μετ' αὐτοῦ ἦλθον εἰς τὰ οἰκεῖα.
[§ 139] Καὶ τίς δύναται ἐξειπεῖν καὶ σαφηνίσαι πάντα
ἐκεῖνα τὰ γινόμενα ἐν ἐκείνῳ τῷ οἴκῳ;
οὐδεὶς καρδίαν εἶχε γὰρ σιδηρᾶν τοῦ μὴ θρηνῆσαι,

Τ 992 θελήματι, εἰς Ρ. ἐλθῶμεν.»—994 ἀλλήλοις προτρεπόμενοι τοῦ βαδίζειν προθύμως—995 οὐδεὶς ἦν τούτων ράθυμος, οὐδεὶς μετέσχεν ὕπνου.—997 εἰς τοῦ Ραχὰ τὸ κάστρον,—998 προσέταξεν σκηνὰς ἔξωθεν στῆναι,—1000 ὅπως εἴπωσι τῇ μητρὶ τὴν ἐπάνοδον τούτου—1001 τάχιστα—1003 τοῦ υἱοῦ της τοῦ Ἀμηρᾶ τοῦ θ. τοῦ ξένου,—1005 μικροῦ γὰρ καὶ ὠρχήσατο ἀπὸ περιχαρίας,—1006 ὡσαύτως καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ γνήσιοι πάντες —1007 εἰς ἀπάντησιν τούτου·—1013 συγχαίροντες ἀλλήλοις,—1018 οὐδ' εἰ καρδίαν ἔχοιτο σιδηρέαν ἐκεῖνος.—

1018 ἑξ. Τὸ χωρίον τοῦτο, οὗτινος ἡ παράδοσις διεσώθη ἀκριβέστερον ἐν Τ (βλέπε ταυτάριθμον παραλλαγήν), εἶναι ἀπομίμησις ἐκ τῆς Ἰλιάδος Β, στίχ. 489—490. «Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν, φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη».

οὐδ' εἴπερ δέκα στόματα καὶ δέκα γλώσσας ἔχει,
καὶ τὴν φωνήν του στερεὰν καὶ χάλκινην καρδίαν,
1021 τὰ φαετά, τοὺς πότους τε καὶ τοὺς χοροὺς ἐκείνους,
1023 κιθάρας τε καὶ φόρμιγγας, σύριγγας καὶ τυμπάνους·
καὶ τότε πάντες ἔφαγον καὶ ἔπιον χαρέντες,
καὶ πάντες ἐκορέσθησαν ἐκ τῶν ἡδέων ἐκείνων.
[§ 140] Ἤρξατο τότε ἐρωτᾶν τὸν Ἀμηρᾶν ἡ μήτηρ·
«Υἱέ μου, ὦ παμφίλτατε, φῶς τῶν ἐμῶν ὀμμάτων 82
»καὶ παραμύθιον ψυχῆς, τιμὴ τοῦ γερατειοῦ μου,
»τὸ ἀγαλλίασμα ἐμόν, ἡ ἐμὴ θυμηδία,
»τί τόσον ἄργησας, τέκνον, εἰς Ρωμανίαν;
»Ἐγὼ γὰρ μὴ ὁρῶσα σε φῶς οὐκ εἶχον καθόλου,
»οὔτε βλέπειν τὸν ἥλιον, οὔτε ζῆν εἰς τὸν κόσμον.
[§ 141]»Πάλιν, υἱέ μου, λέγω σοι πῶς ἔχεις μετὰ κόρης,
»ἐκείνης τῆς φιλτάτης σου, ἐκείνης τῆς ὡραίας,
»δι' ἧς τὴν πίστιν ἄφησες, δι' ἧς καὶ τὴν πατρίδα,
(521) »δι' ἧς *καὶ τὰς γυναῖκάς σου*, δι' ἧς καὶ τὰ σὰ τέκνα,
»τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους σου, ἅπαντας καταλείψας,
»καὶ ἐπιλήσμων γέγονας ἁπάντων τῶν πραγμάτων,
»καὶ ἀρχῆς κατεφρόνησας καὶ πλοῦτον ὑπερεῖδες;
[§ 142] »Πάντες δὲ *σὲ* ἐψήφιζον γενέσθαι βασιλέαν, 83
»Συρία δὲ σὲ ἅπασα ἀνδρειωμένον εἶχεν,
»καὶ σὺ τῆς τύχης σου, υἱέ, ἐμποδιστὴς ἐγένου,
»διὰ Ρωμαίας γὰρ μιᾶς ἀπώλεσας τὰ πάντα.
»Καὶ τί τοῦτο πεποίηκας, τέκνον, οὐκ ἐφοβήθης
»ἵνα μή σου οἱ Ἄραβες στερήσουσιν ἐκ πάντων;»

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς διαλέγεται τῇ μητρὶ αὐτοῦ τὰ συμβάντα αὐτῷ.

[§ 143] «Ἐγώ, γλυκέα μῆτερ μου, ὁ Ἀμηρᾶς ἀντέφη,
»ὡς ἤκουσά σου τῆς γραφῆς, καὶ φοβηθεὶς κατάραν,

1022 ἀφοῦ δὲ πάντες ἔφαγον κ' εὐφράνθησαν ἀλλήλους (Ὁ στίχος περιττεύει).—1036 δι' ἧς καὶ τὴν γυναῖκα σου,—1040 Πάντες δὲ ἐψήφιζον—

Τ 1020 καὶ χάλκεον τὸ ἦτορ,—1024 ἀφοῦ δὲ πάντες ἔφαγον—1025 καὶ πάντων ἐκορέσθησαν τῶν ἡδέων ἐκείνων,—1028 ψυχῆς τῆς ἐμῆς ἐν τῷ γήρει,—1030 τί τοσοῦτον ἐβράδυνας—1035 τὴν πίστιν ἄφηκες,—1039 καὶ πλούτου ὑπερεῖδες;—1040 γενέσθαι βασιλέα,—1047 τῆς γραφῆς σου ὡς ἤκουσα—

Α 1032. Πρβλ. ἀντίστοιχον πρὸς τὸν παρόντα στίχ. Κγ 137, μετὰ τὸν ὁποῖον παρεμβάλλεται τὸ χωρίον Κγ 138—152, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰς λοιπὰς διασκευὰς καὶ ἔνθα παρέχονται σπουδαῖαι εἰδήσεις περὶ τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου τῆς Ἐδέσσης (Κγ 150), οὗτινος μνεία ἐγένετο καὶ ἐν ὑποσημ. Α 939.

»εὐθὺς ἐσυμβουλεύθηκα βουλὴν μετὰ τῆς κόρης,
»εἰ θέλει δὲ νὰ ἔλθωμεν ἐνθάδε μετ' ἐκείνης.
»Ἐκεῖνοι δέ, οὐκ οἶδα πῶς, οἱ γυναικάδελφοί μου,
»πῶς τὴν βουλὴν ἐμάθασιν, οὐκ οἶδα ποῖος τὴν εἶπεν,
»τίς ἦτον ἐκεῖνος, ὅπου ἔδειξε τὴν γνώμην πρὸς
ἐκείνους, 84
»Ἴσως εἰ ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἐπέδειξε κατ' ὄναρ,
»διότι ἐγὼ ἠξεύρω το, ἡ κόρη δὲν τὸ εἶπε,
»ἀλλὰ πάντα μας τὰ κρυπτὰ ἔνδον της τὰ φυλάττει.
[§ 144] »Αὐτίκα τε μετὰ θυμοῦ καὶ μετ' ὀργῆς μεγάλης
»ἀπειλικῶς μὲ ἤλεγξαν, ἀγριωδῶς ἰδόντες,
»καὶ εἴπασί μου τὴν βουλήν, ἣν κεκρυφίως εἶχον.
»Καὶ εἴπερ λόγον ἔλεγον, ἐγὼ ἐκείνοις, τότε,
»σπαθία καὶ κοντάρια ἦλθον ἂν πρὶν ἐλπίσαι,
»μόνον αἰσχύνης ἔμπλεως γενόμενος καὶ φόβου
»βλέπων καὶ τοὺς ἐλέγχους μου, ἄφωνος ἐστάθην.
[§ 145] »Ἡ κόρη δ' ὡς τὸ ἤκουσε στοὺς ἀδελφοὺς ἐξῆλθε
»καὶ λέγει ταῦτα πρὸς αὐτούς· ὦ ἀδελφοί μου φίλοι,
»τὸν μήπω βλάψαντα ὑμᾶς μὴ μάτην ἐνοχλῆτε·
»ἰδοὺ γὰρ πάντες βλέπουσιν ὡς δι' ἐμὲ τὰ πάντα, 85
»πίστιν, *πατρίδα* ἠρνήσατο καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους,
»νῦν δὲ φοβούμενος μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ κατάραν,
»εἰς τὴν Συρίαν ἄπεισι ταχέως ἐπιστρέψαι».
[§ 146] »Ταῦτα ἡ κόρη λέγουσα τὰ δάκρυα ἐκίνει,
»οἱ δ' ἀδελφοὶ μὴ φέροντες θρῆνον τῆς ἀδελφῆς τους,
»ἅπαντες πρός με ἤλθασιν ὁμοῦ μετὰ τῆς κόρης
»συγχώρησιν νὰ λάβωσι τῶν πρώην λαληθέντων·
»καὶ τότ' ἐγὼ συγχωρηθείς, καὶ τῆς χειρὸς κρατήσας
»τὴν κόρην τὴν εὐγενικήν, ἠσπάσθημεν ἀλλήλους,
»καὶ μὲ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς, καὶ τῆς ὁδοῦ ἠρξάμην».
[§ 147] Αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ Ἀμηρᾶς πρὸς πάντας
ἐξηγεῖτο
σ' ἐκείνους, ὁπου ἐκάθουνταν ἐν τῇ λαμπρᾷ τραπέζῃ.

1067 πίστιν, πατρίδι ἠρνήσατο.—

Τ 1048 παρευθὺς βουλὴν ἔλαβον, βουλὴν μετὰ τῆς κόρης,—1049 εἴπερ θελήσει νὰ ἔλθωμεν —1051 τίς τὴν εἶπεν,—1052 Παραλείπεται ὁ στίχος.—1057 ἀπειλικῶς μ' ἐλέγξαντες—1058 καὶ εἶπασί μοι τὴν β. ἣν ἐγὼ κρυφῶς εἶχον·—1060 σπαθία ἢ κοντάρια ἦλθον ἂν πρός μ' ἐδόκουν—1062 ἐλέγχους μου ἱστάμην μὴ φωνήσας.—1071 μὴ φέροντες ὁρᾶν θρηνοῦσαν ταύτην,—1072 ἤλθοσαν ὁμοῦ—1073 συγχώρησιν τ' ἐλάβομεν—1075 ἠσπάσθημεν ἀλλήλοις,—1076 καὶ μετ' αὐτὴν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τῆς ὁδοῦ ἠρξάμην.»—1077 Τούτους τοὺς λόγους Ἀμηρᾶς—1078 ἐκείνους τοὺς καθεύδοντας ἐν τῇ λαμπρᾷ τραπέζῃ·—

Ὅτε δ' ἐχάρη ἅπαντας τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους 86
εἶπε πρὸς τὴν μητέρα του τούσδε τοὺς λόγους πάλιν.
[§ 148] «Ἐγώ, γλυκέα μῆτερ μου, χώρας πολλὰς διῆλθον,
»κάστρη ἀπέρασα πολλά, χώρας πολλάς, περίσσας,
»γραφὰς ἀνέγνωσα πολλὰς ἐν τῷ παρόντι βίῳ,
»καὶ ἅπαντα δὲ ψευδῆ εἰσι καὶ ἄξια γελώτων,
»μόνον τὰ τῶν Χριστιανῶν ἠγάπησα ἐκ ψυχῆς μου,
»καὶ ὁ παράδεισος αὐτὸς εἰς Ρωμανίαν μένει·
»τὴν πίστιν τὴν ἀληθινὴν Χριστιανοὶ γὰρ ἔχουν,
»καὶ εἴ τις θέλει ἔρχεσθαι εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀληθείας,
»ἀκολουθήτω σὺν ἐμοί, καὶ ἔλθωμεν εἰς ταύτην,
»εἰ δέ τις οὐ θελήσειεν ἰδεῖν ἐκείνην πάντως,
»μενέτω σὺν τοῖς ἅπασιν ἐνθάδε εἰς τὸ σκότος·
»σέβας γὰρ τῶν *Σαρακηνῶν* ἐν ἀκριβείᾳ γινώσκω, 87
»τοῦτο τοῦ σκότους ἄξιον καὶ πάσης ἀπωλείας.
[§ 149] »Ὅταν δὲ ἠθέλησεν Υἱὸς ὁ τοῦ Ὑψίστου,
»θεληματικῶς ὑπέμεινεν πτωχείαν δι' ἐμένα,
»ἠθέλησεν, ἐφόρεσεν ἀσθένειαν ἀνθρώπων
»καὶ ἀπὸ τοῦ ψεύδους ἥρπασε ἐμὲ γὰρ καὶ τῆς πλάνης,
»καὶ τοῦ λουτροῦ ἠξίωσε *τῆς* παλιγγενεσίας·
»διὰ τοῦτο ἐκατήργησα τοὺς λήρους καὶ τοὺς μύθους,
»οἱ πρόξενοι *ἐγένοντο* πυρὸς τοῦ αἰωνίου,
»*οἱ* γὰρ τοιαῦτα σέβοντες εἰς κόλασιν τυγχάνουν,
»καὶ εἰς ἀεὶ καὶ πάντοτε μεγάλως τιμωροῦνται.
[§ 150] »Ἐγὼ δὲ πιστεύω εἰς Θεόν, πατέρα τῶν ἁπάντων,

1082 κάστρη ἀπέρα πολλά.—1092 σεβ. γὰρ τῶν σαρκικῶν ἐν ἀκριβείᾳ γιγν.—1098 ἠξίωσε καὶ παλιγγενεσίας—1100 οἱ πρόξενοι γενόμενοι πυρὸς—1101 εἰ γὰρ τοιαῦτα σέβ.—

Τ 1081 εἰς πολλὰς χώρας ἦλθον,—1082 καὶ πολλὰ κάστρ' ἐπέρασα, καὶ γραφὰς οὐκ ὀλίγας—1083 Εἶδον τε καὶ ἐπέρασα ἐν τῷ παρόντι βίῳ·—1085 μόνον δὲ τὰ τῶν Χριστιανῶν ἀγαπῶ ἐκ ψυχῆς μου,—1086 εἰς Ρωμ. ἔνι·—1087 τὴν ἀληθινὴν οἱ Χριστιανοὶ ἔχουν,—1088 ἔργεσθαι εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ἴσην,—1094 ἡνίκα δὲ ηὐδόκησεν υἱὸς—1095 ἑκουσίως γε δι' ἐμὲ πτωχείαν ὑπομεῖναι,—1096 ἐφόρησεν ἀσθένειαν—1097 κἀμὲ τοῦ ψ. ἥρπασε δεινῆς τε τῆς ἀπάτης,—1098 ἠξίωσε τῆς παλιγγενεσίας·—

1092 ἑξ. «Ἐγὼ τὴν πίστιν τῶν Σαρακηνῶν καλὰ τὴν ἠξεύρω. Ἡ ὁποία εἶναι ψεύτικη καὶ ἀφορμὴ ἀπωλείας. Ὁπόταν δὲ ηὐδόκησεν ὁ Υἱὸς τοῦ Ὑψίστου θελήματι ἐδικόν του νὰ ὑπομείνῃ δι' ἐμένα πτωχείαν καὶ νὰ λάβῃ σάρκα ἀνθρωπίνην διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἥρπασεν ἐμένα ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ ἠξίωσέ με τοῦ λουτροῦ τοῦ σωτηριώδους βαπτίσματος, διὰ τοῦτο ἐκατήργησα τὰ παραμύθια τῶν Σαρακηνῶν, τὰ ὁποῖα προξενοῦσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, καὶ ὅποιοι τὰ ἀγαποῦν ἐκεῖνα εὑρίσκουνται εἰς τὴν κόλασιν καὶ τιμωροῦνται». (II, 337, 8—16).

»τὸν ποιητὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς, πάντων κτισμάτων·
»καὶ εἰς τὸν ἕνα Κύριον, Υἱὸν Θεοῦ ὑψίστου, 88
»τὸν γεννηθέντα Κύριον Χριστὸν Θεοῦ καὶ λόγον,
»τὸν γεννηθέντα ἐκ Πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων,
»φῶς ἐκ φωτὸς ὑπάρχοντα, ἀληθῶς Θεὸν μέγαν,
»δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο, δι' ἡμᾶς γὰρ τοὺς ἀνθρώπους
»καὶ γεννηθέντα ἐκ μητρὸς Μαρίας τῆς παρθένου,
»τὸν ὑπομείναντα σταυρὸν δι' ἄκραν εὐσπλαγχνίαν,
»τὸν ταφέντα ἐν μνήματι, καὶ πάλιν ἀναστάντα,
»τὸν ἀνελθόντα ἐν σαρκί, σὺν δόξῃ τοῦ Πατρός του,
»καὶ νῦν συνδοξαζόμενον ἐν δεξιᾷ Ὑψίστου,
»καὶ πάντας κρῖναι μέλλοντα ἡμέρᾳ τῇ ἐσχάτῃ,
»καὶ τῆς βασιλείας του ποτὲ δὲν ἔχει τέλος.
(600) [§ 151] »Καὶ εἰς Πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ζωοποιοῦν τὰ
⟨πάντα.
»Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα, λουτροῦ ἁμαρτημάτων 89
»καὶ προσδοκῶ ἀνάστασιν πάντων τῶν τεθνεώτων,
»ἑκάστῳ οὖν ἀποδιδοὺς τὰ ἄξια τῶν ἔργων,
»καὶ ἀτελεύτητον ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.
»Πᾶς ὁ πιστεύσας βαπτισθεὶς εἰς ὄνομα δὲ τούτου
»οὐκ ἀποτύχῃ πώποτε ζωῆς τῆς αἰωνίου.
[§ 152] »Ὁ δὲ μὴ ταῦτα ἐγνωκώς, ὦ μῆτερ μου, γνησία
»ἐν τῇ γεέννῃ τοῦ πυρὸς πάντοτε τιμωρεῖται,
»ἔνθα κλαυθμοὶ καὶ ὀδυρμοί, βρυγμοὶ δὲ τῶν ὀδόντων,
»ὁ ἰοβόλος σκώληξ τε, τάρταρος καὶ τὸ σκότος.
»Σὺ δέ, φιλτάτη μήτηρ μου, ἔμπροσθέν μου ἐλεύσῃ
»εἰς Ρωμανίαν νὰ ἔλθωμεν νὰ ἰδῇς καὶ τὴν καλήν μου·
»εἰ δὲ οὐκ ἔρχῃ μετ' ἐμοῦ, εὔχου μ' ὅτι πηγαίνω».
[§ 153] Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀμηρᾶς, τὴν ὁδὸν ὑπανοίξας 90
τῆς ἀμωμήτου πίστεως, ἡ μήτηρ δὲ πρὸς τοῦτον
ἔφησε ταῦτα σύντομα μετὰ πολλοῦ τοῦ πόθου·
«Κἀγώ, τέκνον, πιστεύω νῦν τῷ βαπτίσματι τούτῳ,
»καὶ διὰ σπλάγχνον σου ἔρχομαι, ὅπου θέλεις ὕπαγω,
»καὶ αὐτὴν τὴν πίστιν προσκυνῶ Χριστοῦ τοῦ φι-
⟨λανθρώπου,

Τ 1104 καὶ γῆς καὶ πάντων τῶν κτισμάτων—1106 Παραλείπεται ὁ στίχος.—1109 τὰ πάντα ἐγένετο δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους·—1116 καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐδ' ὅλως ἔσται τέλος.—1117 Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ ζωοποιοῦν 1118 Λουτρὸν ἁμαρτημάτων—1122 Πᾶς πιστεύσας καὶ βαπτ. εἰς τὸ ὄνομα τούτου,—1124 ἐγνωκώς, ὦ γλυκέα μου μῆτερ,—1126 κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς καὶ βρυγμὸς τῶν ὀδ.—1128 φιλτάτη μῆτερ μου—1129 νὰ ἰδῇς τὴν καλήν μου·—1130 εὔχομ' ὅτι ὑπάγω». (χργρ.).—1131 Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀμηρᾶς—

Ὁ Αὐτοκράτωρ Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης (1078—1081)
μετὰ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματούχων τῆς Αὐλῆς.
Μικρογραφία χειρογράφου 11ου αἰῶνος Βιβλιοθήκης Παρισίων.

Κων/πολις. 'Ανάγλυφον τῆς βάσεως τοῦ 'Οβελίσκου. Νοτία πλευρά

»ἀρνοῦμαι καὶ τὸ γένος μου διὰ τὴν σὴν ἀγάπην,
»ἀρνοῦμαι καὶ τὸν Μαχουμέτ, τὸν μέγαν τὸν προφήτην».
[§ 154] Κ' εὐθὺς πάλιν ὁ 'Αμηρᾶς ἀντέφη, πρὸς ἐκείνην·
«Πίστευσον τοίνυν εἰς Χριστόν, ὦ γλυκυτάτη μήτηρ,
»καὶ μὴ κολάσῃς τὴν ψυχὴν ἐν σκότει ἐξωτέρῳ,
»οὐκ ἔστι σοι ἀντάξιον ψυχῆς ὁ κόσμος ὅλος,
»ἂν γὰρ κερδίσῃς ἅπαντα, ψυχὴν δὲ ἀπολέσῃς,
»ὄφελος σοὶ οὐδέν ἐστιν ἐν ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, 91
»ὅταν Θεὸς ἐξ οὐρανοῦ κρινεῖν τὸν κόσμον ὅλον,
»καὶ στῶσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀγγέλων μυριάδες,
»καὶ οἱ μὲν φωνῆς ἀκούσονται, πορεύεσθε, λεγούσης,
»εἰς πῦρ δὲ τὸ ἐξώτερον καὶ τὸ *κατηραμένον*,
»εἰς ἰοβόλον σκώληκα μετὰ τῶν κατακρίτων,
»ὡς προσταγμάτων τοῦ Χριστοῦ φανέντες παραβάται.
[§ 155] »Οἱ δὲ πιστεύοντες Χριστὸν τὸν μόνον ζωοδότην,
»καὶ ἐντολὰς φυλάξαντες αὐτοῦ τοῦ φιλανθρώπου,
»ὡς ἥλιος ἐκλάμψαντες σ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν,
»καὶ τῆς φωνῆς ἀκούσουσιν ἐκείνης τοῦ δεσπότου·
»δεῦτε κληρονομήσατε, πατρὸς εὐλογημένοι,
»τὴν βασιλείαν οὐρανῶν εἰς χρόνους ἀπεράντους.
»Καὶ οὕτω γὰρ πορεύσονται εἰς χαρὰν τὴν αἰωνίαν· 92
»ἐκεῖ οὐδεὶς ὁ βοηθῶν, οὐδεὶς ἐστιν ὁ σώζων,
»ὁ Θεὸς γὰρ κριτής ἐστι πάντας *δικαίως* κρίνει.
[§ 156] »Καὶ εἴπερ βούλει, μῆτερ μου, ζωῆς, ἀξιωθῆναι,
»πλάνην ἀποδίωξον *ψευδῆ* καὶ φλυαροὺς τοὺς μύθους
»Θεὸν δὲ σέβου, μῆτερ μου, τὸν ἐν τρισὶ προσώποις,
»καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ ὄνομα θέλησον ν' ἀποθάνῃς
»καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ ὄνομα θέλησον βαπτισθῆναι,
»τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ Πνεύματος ἁγίου,
»κἀγὼ τοίνυν σὲ δέξομαι ἐν τῇ ἀναγεννήσει».
[§ 157] Ὅμως δὲ τῆς μητρὸς αὐτὰ ταῦτα διδασκομένης,
οὐ παρῃτήσατο παιδὸς τῆς συμβουλίας ταύτης,
ἀλλ' ὥσπερ γῆ περικαλλὴς τὸν σπόρον δεξαμένη,
οὕτως αὐτὴ ἐδέξατο τοὺς λόγους τοῦ υἱοῦ της. 93

1148 τὸ ἐξώτερον καὶ τὸ κατηραγμένον,—1159 πάντας δικαίους κρίνει—1161 πλ. ἀποδίωξον ψευδῆν καὶ φλ.—

T 1140 ὦ γλυκέα μου μῆτερ,—1145 τὸν κόσμον ἔλθῃ,—1147 φωνῆς ἀκούσουσι πορεύεσθε λ.—1148 εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον καὶ τὸ κατηραμένον —1153 ἐκλάμψουσι εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν,—1157 εἰς χαρὰν αἰωνίαν·—1159 πάντας δικαίως κρίνων—1161 πλάνην κατάργησον ψευδῆ — 1163 Παραλείπεται ὁ στίχος.—1167 τῆς μητρὸς αὐτοῦ ταῦτα—1169 γῆ καλὴ εὐθὺς τὸν σπόρον—

«Πιστεύω, τέκνον μου, λέγουσα, Θεὸν τὸν ἐν Τριάδι,
»καὶ μετὰ σοῦ πορεύομαι, υἱέ, εἰς Ρωμανίαν,
»καὶ *βαπτισθῶ* εἰς ἄφεσιν πολλῶν ἁμαρτημάτων,
»καὶ χάριν σοι ὁμολογῶ, ὡς διὰ σοῦ ἐβαπτίσθην».
[§ 158] Ὡσαύτως καὶ οἱ συγγενεῖς, οἱ ἐκεῖ τυχόντες,
ὁμοφώνως ἐκραύγαζον μεγάλως ἐκβοῶντες·
«Μετὰ σοῦ συνερχόμεθα πάντες εἰς Ρωμανίαν,
»καὶ βαπτισθέντες τύχοιμεν ζωῆς τῆς αἰωνίου».
[§ 159] Ἐθαύμασεν ὁ Ἀμηρᾶς πάντων τὴν προθυμίαν,
καὶ δόξαν ἔφερε Θεῷ τῷ μόνῳ φιλανθρώπῳ,
ὁ προσδεχόμενος ἀεὶ πάντας μετανοοῦντας.
[§ 160] Καὶ παρευθὺς ἐκεῖνος τε πηδᾷ, καβαλλικεύει,
ἔλαβε τοὺς ἀγούρους του μετὰ καὶ τῆς μητρός του 94
καί τινας ἄλλους συγγενεῖς, τοὺς ἀδελφούς του, λέγω,
εἰς τὸ Μπαγδάτιν ἦλθοσαν κ' ἐπέζευσαν οἱ πάντες,

1173 καὶ βαπτιστῶ—

Τ 1171 τέκνον, λέγουσα, Θεὸν —1174 καὶ χάριν σοῦ ὁμολογῶ, διὰ σοῦ ἐβ.—1175 οἱ ἐκεῖσε τυχόντες—1176 ὁμοφρόνως ἐκραύγαζον—1179 Ἐθαύμασε δ' ὁ Ἀμηρᾶς—1181 τῷ προσδεχομένῳ ἀεὶ—1182 ἐκεῖνος γε πηδᾶ,—1185 καὶ εἰς τὸ Παγδάην ἦλθοσαν καὶ ἐπέζευσαν πάντες,—

1175 ἑξ. Εἶναι ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένον ὅτι κατὰ τὴν νικηφόρον ἐκστρατείαν τοῦ Ἰωάννου Κουρκούα ἐν τῇ ἀνατ. Μ. Ἀσίᾳ τῷ 928, αἱ Ἀραβικαὶ φυλαὶ τοῦ Μπενὶ-Χαμπίμπ καὶ τοῦ Ἀμποὺ-Χάφς συμμαχήσασαι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐγκατεστάθησαν ἐπὶ ἐδάφους τῆς Βυζ. αὐτοκρατορίας, τὰ δὲ μέλη τῶν φυλῶν τούτων προσῆλθον ὁμαδικῶς σχεδὸν εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τοῦ ἀνωτέρω ἐπεισοδίου ὡς διεδόθη τοῦτο καὶ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἔφθασε βαθμηδὸν μέχρι τοῦ ποιητοῦ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, δεδομένου μάλιστα ὅτι ὁ Ἀμποὺ-Χάφς ὑπῆρξε καὶ οὗτος Ἐμίρης τῆς Μελιτηνῆς καὶ ἔγγονος τοῦ Ὀμὰρ (Ἀμβρών), ὡς ἀκριβῶς καὶ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα Μουσούρ. (Βλέπε σχετικῶς χωρίον Α 515 καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ.). Ἡ Μελιτηνὴ ἦτο χώρα τῆς ἀνατ. Μ. Ἀσίας (θέμα Μεσοποταμίας) ἔχουσα καὶ ὁμώνυμον πρωτεύουσαν, ἥτις καὶ σήμερον εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη πόλις, ἡ Μαλάτια, παρὰ τὸν ἄνω ῥοῦν τοῦ Εὐφράτου. Τὸ ἐπεισόδιον τῆς ὁμαδικῆς ταύτης προσελεύσεως Ἀραβικῶν φυλῶν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἔχει πραγματευθῆ ἐπισταμένως ὁ Vassiliev ἐν τῷ ἔργῳ του «Βυζαντινοὶ καὶ Ἄραβες κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Μακεδ. δυναστείας» Πετρούπολις 1902, σελ. 236. Σχετικὰς μνείας βλέπε εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Grégoire ἐν Byzantion VI 497, VII, 288—289 καὶ 318,, Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Γ' 628 καὶ ὑποσημ. 1, ἐν Κρουμβ. Γ' σελ. 329 εἰς τὸ παράρτ. Ἐπιτόμου Βυζ. Ἱστορίας Γκέλτζερ, πρβλ. καὶ παρατηρήσεις Goossens ἐν Byzantion VII 310. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀμποὺ—Χάφς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ Ἀκριτ. ἔπος ἐν τῇ διασκευῇ Ε, ἀλλ' ἀπαντᾷ ὑπὸ τὸν τύπον Ἀπὸ—Χάλπης (πρβλ. Ε 506).

1185. Ἡ Βαγδάτη (καθὼς καὶ τὸ Κάϊρον καὶ ἡ Ρώμη) ἀπαντᾷ ἐνίοτε εἰς τὰ ἑλλην. μεσαιων. κείμενα καὶ ὑπὸ τὸ λόγιον ὄνομα Βαβυλών, ὑπὸ τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο φέρεται εἰς τὸ Ἀκριτ. ἔπος καὶ ὡς πατρὶς τοῦ Ἀμηρᾶ (πρβλ. Α 303). Τὰ περὶ ἐπιδρομῆς τοῦ Ἀμηρᾶ κατὰ τῆς Βαγδάτης, ὡς καὶ τὰ τῆς

κ' ἐκεῖσε ἀπεγύμνωσαν τὸν τόπον ὑπ' ἀνθρώπων,
διατὶ ἐσύναξαν ἐκεῖ πᾶσαν αἰχμαλωσίαν.
Ἔστειλεν εἰς τὴν ποθητὴν δουλίδας δὲ καὶ δούλους,
ἔστειλε καὶ καμήλια διακόσια φορτωμένα,
καὶ ἑκατὸν μουλάρια ἀργύριον καὶ χρυσίον,
ἀπέστειλε πολύτιμα βλαττία εἰς τὴν κόρην,
φαρία διακόσια, σελλοχαλινωμένα,
μετὰ δὲ ταῦτα κίνησαν ἐλθεῖν εἰς Ρωμανίαν.
[§ 161] Ἔμπροσθέν του ὑπήρχοντο χίλιοι Ἀραβῖται
ὁλόχρυσοι καὶ θαυμαστοί, ἀνδρεῖοι καὶ μεγάλοι,
καὶ μετ' αὐτῶν διήρχοντο ἄλλαι δύο χιλιάδες. 95
Αἱ φάραι ἐχλημίτριζον καὶ τὰ συρτὰ ὁμοίως,
οἱ ἄγουροί του ἔπαιζον καὶ μέγα ἐτραγῴδουν,
ὁ νέος δὲ ὑπέχαιρε μετὰ καὶ τῆς μητρός του.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν συγγενῶν ἤρχοντο πρὸς τὴν Καππαδοκίαν.

[§ 162] Καὶ ὅτε ἐκατέλαβεν ἄκρα Καππαδοκίας
ὁ Ἀμηρᾶς ἐλάλησεν οὕτω πρὸς τὴν μητέρα,
καὶ πρὸς τοὺς φίλους τοὺς αὐτοῦ, ἐκλέγων τὰ *τοιαῦτα*·
«Ἐγὼ ταχέως ἔμπροσθεν, φίλοι μου, ὑπαγαίνω,

1202 ἐκλέγων τὰ τοιοῦτα·—

Τ 1186—1187 καὶ ἐκεῖσ' ἀπεσύναξαν πᾶσαν αἰχμαλωσίαν (εἷς στίχος)—1188 καὶ τὴν ποθητὴν ἔστειλε δούλους τε καὶ δουλίδας,—1190 ἄργυρον καὶ χρυσίον,—1191 καὶ βλαττία πολύτιμα ἀπέστειλε τὴν κόρην,—1193 καὶ μετὰ τ' αὖ ἐκίνησαν (χργρ.)—1195 ὁλόλουροι καὶ θαυμαστοί, χρυσοχλιβανισμένοι·—1199 ὁ δὲ νέος ὑπέχαιρε—1200 ἐκατέλαβον ἄκραν Καππαδοκίας,—1201 ἐλάλησεν οὕτως—1203 «Ἐγὼ ταχέως, φίλοι μου, ἔμπροσθεν ὑπαγαίνω»,—

ἀπογυμνώσεως καὶ αἰχμαλωσιῶν ἐκεῖ (βλέπε Α 1186 καὶ Τ 668), οὔτε πρὸς τὴν λογικὴν συμφωνοῦν, ἀλλ' οὔτε καὶ πρὸς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ, τὸ ὁποῖον διέσωσε τὴν αὐθεντικωτέραν παράδοσιν τοῦ Ἔπους, καὶ τὸ ὁποῖον πᾶν ἄλλο ἢ μνημονεύει τοιαύτην λεηλασίαν. (Βλέπε ἀντίστοιχον χωρίον Κγ 246 ἑξ. Πρβλ. καὶ παρατηρ. Goossens ἐν Byzantion VII 309). Αἱ σχετικαὶ παρατηρήσεις ἐν Τ (Sath. Legr.) XCIX καὶ 280 δὲν φαίνονται πιθαναί.

1191 βλαττία (βλαττίον—βλαττὶν) ὠνομάζοντο κατὰ τοὺς μεσαιων. χρόνους πολυτελῆ ὑφάσματα μεταξωτά, ἐνίοτε δὲ καὶ μάλλινα, πάντοτε ὅμως βεβαμμένα διὰ πορφύρας (blatta=πορφυρᾶ βαφή, βλάττη). Βλέπε σχετικῶς Constantin VII Porphyrogénète, Le Livre des Céremonies ἔκδ. Vogt, Belles Lettres, Παρίσιοι 1935, Commentaire, Livre I σελ. 53. Πρβλ. Δουκάγγ. καὶ Δημητρ. Λεξ.

1197 συρτὰ ἐκαλοῦντο οἱ ἵπποι οἱ ἀκολουθοῦντες, τιμῆς ἕνεκεν ἰδίως, τὸν βασιλέα, ἢ ἕτερον ὑψηλὸν πρόσωπον. Βλέπε σχετικῶς λεπτομερείας ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 92. (Πρβλ. Α 2219, Ε 1050, Κε 167 ὡς καὶ ἐν Καλλιμάχ. 136).

»νὰ σύρω χάρισμα καλὸν ἀπὸ τῆς ποθητῆς μου,
»μὴ μὲ προλάβῃ ἄλλος τις καὶ λάβῃ τὸ ἐκεῖνος,
»καὶ ὀκνηρὸς καὶ ῥάθυμος φανῶ εἰς τὴν φιλίαν».
Αὐτοὶ δὲ ἀπεκρίθησαν αὐτόν· «Καλῶς ὁρίζεις,
»ἄξιον καὶ ἐρωτικὸν καὶ πλήρωμα ἀγάπης
»ὑπάρχει ὅπερ ὥρισες καὶ πλήρωσον ταχέως». 96
[§ 163] Ἐκεῖνος οὖν ὡς ἤκουσεν τὸ ἔργον ἐκπληρώνει,
καὶ παρευθὺς ὁ νέος γε ἐφόρεσε φακιόλιν
ὁλόχρυσον *ἐπαινετόν*, ἐκ καθαρῶν γαστρίων,
καὶ μέγα ἐπιλούριον, καστόριν φαρατζίκιν,
καὶ θαυμαστὸν πολύτιμον ὡς πρέπει βασιλέα,
εἶχε δὲ ρίζας χυμευτὰς μετὰ λιθομαργάρων·

1212 ὁλόχρυσον, ἐπαιτόν, ἐκ καθαρῶν γαστρίων,—

Τ 1204 νὰ εὕρω συγχαρίκια ἀπὸ τῆς ποθ. μου,—1205 καὶ λάβῃ τα ἐκεῖνος,—1206 καὶ ῥάθυμος φανῶ—1209 ὅπερ ὥρισας—1213 ἐπιλούρικον—1214 πολύτιμον, εὐγενέστατον πάνυ,—

1204 ἑξ. νὰ σύρω χάρισμα καλὸν=νὰ πάρω τὰ συχαρίκια (πρβλ. ἀντίστοι-
χον χωρίον Κγ 251: «καὶ συγχαρίκια δοῦναι»). Τὸ ἔθιμον διετηρήθη ἀναλ-
λοίωτον παρὰ τῷ ἑλλ. λαῷ μέχρι σήμερον καὶ τηρεῖται προκειμένου περὶ
χαρμοσύνων εἰδήσεων καὶ ἰδίως ἐπ' εὐκαιρίᾳ γάμων. (Βλέπε Πολίτου Λαογρ.
συμμ. Γ' σελ. 288, ὑποσημ. 2). Φαίνεται μάλιστα ὅτι γαμηλίων μεσαιων.
ᾀσμάτων ἀποσπάσματα θὰ εἶναι καὶ τὰ χωρία Α 1221 ἑξ.: «Ἔξελθε ξανθὴ
εὐγενική, νὰ 'δῇς τὸν ποθητόν σου» καὶ Α 1229 ἑξ.: «Ἀνοίξατε πόρτες μας
χρυσὲς νὰ λάμψῃ τὸ παλάτι», διότι ὁμοιάζουν μὲ ἀνάλογα σημερινὰ γαμήλια
δίστιχα ὡς π.χ. «Πρόβαλε μάννα τοῦ γαμπροῦ καὶ πεθερὰ τῆς νύφης» κλπ.
καὶ «Ἀνοῖχτε πόρτες μου χρυσὲς νὰ φωτιστῇ τὸ σπίτι καὶ φέρετε ὁλάργυρα
σκαμνιὰ γιὰ τὸ πανώριο ψίκι». (Πρβλ. καὶ Π. Καλονάρου Ἠθογραφικὰ
Μάνης, Ἀθῆναι 1934, σελ. 44).

1211. ἑξ. Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶναι ὅτι: Παρευθὺς ὁ νέος ἐφόρεσε του-
λουπάνι (κεφαλόδεσμον) ὡραῖον μὲ ὁλόχρυσα πούλια καὶ μακρὸν ἐπενδύτην
ἀπὸ δέρμα καστόρι μὲ κρόσσια χρυσοποίκιλτα, μαργαριτάρια καὶ πο-
λυτίμους λίθους. Καὶ ἱππεύσας ἔφθασεν ὡς ἱέραξ ταχύτατος εἰς τὸ κάστρον.
(Πρβλ. καὶ γαλλικὴν μεταφρ. ἐν T. Sath. Legr. σελ. 59). Ἐπιλούριον ἐ-
καλεῖτο ἐπενδύτης φερόμενος μετὰ τὸν θώρακα τὸν καλούμενον λωρίκιον
(lorica). Φαραντζίκιν=μανδύας, κάλυμμα. Ἐκ τῆς αὐτῆς Ἀραβ. ρίζης προ-
ῆλθεν πιθανῶς καὶ ὁ φερεντζές. Βλέπε Τ (Sath. Legr.) Εὑρετήριον σελ.
298 αὐτόθι. Οἱ ἄχρωμοι ἱέρακες (στιχ. 1217) ἐξετιμῶντο διὰ τὴν τα-
χύτητά των.

1215. ρίζας χυμευτὰς=κροσσοὺς χρυσοποικίλτους. Ὁ ὅρος χύμευσις
χρησιμοποιεῖται κυρίως προκειμένου περὶ σμαλτώσεως εἰκόνων κλπ. πολυ-
τίμων ἀντικειμένων (βλέπε Κδ 907), ἀπαντᾷ ὅμως κατὰ συνεκδοχὴν ἴσως
καὶ προκειμένου περὶ ὑφασμάτων, ὁπότε πρόκειται πλέον περὶ διακοσμήσεως
διὰ χρυσοῦ (χρυσοῦφαντα ἢ χρυσοκέντητα ὑφάσματα). Πρβλ. Α 2262:
χυμευτὰ ἱμάτια=ἐνδύματα χρυσοποίκιλτα. Βλέπε σχετικῶς Λαογραφίας Α'
381, Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Β' 282, Γ' 39—45, Ν. Ἑλληνομνήμων Β' 23.

ἵππον ἐκαβαλλίκευσε δαγάλλον, ἀστερᾶτον,
καὶ ὡς γεράκιον ἄχρωμον ἔφθασεν εἰς τὸ κάστρον,
καὶ τρεῖς ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τῶν πολλῶν ἀγούρων,
(700) εἰς τὸν οἶκον τῆς ποθητῆς εὑρέθη παραυτίκα.
[§ 164] Φωνὴν εὐθὺς ἐφώνησε χαρᾶς πεπληρωμένος·
«Ἔξελθε, ξανθὴ εὐγενική, νὰ 'δῇς τὸν ποθητόν σου,
»καὶ παραμύθησον αὐτὸν ὡς ἀπὸ ξένης χώρας, 97
»καὶ ξενιτείαν ἔτρεχον καὶ δρόμους καὶ λαγκάδια,
»ἀπὸ ξενιτείαν ἔρχομαι, ἔβγα νὰ 'δῇς τὸν ξένον».
Αἱ βάαι δὲ ὡς ἤκουσαν προέκυψαν εὐθέως,
καὶ βλέποντες τὸν Ἀμηρᾶ πρὸς τὴν παρθένον εἶπον
πρὸς τὴν κυρίαν εἶπον «Συγχαίρομεν αὐθέντρια μας.
»σήμερον γὰρ ἀνέτειλεν ὡς ἥλιος ὁ αὐθέντης.
»Ἀνοίξατε πόρτες μας χρυσὲς νὰ λάμψῃ τὸ παλάτι,
»στέσετε εἰς τάξιν τὰ θρονιὰ ἵνα χαρῇ ὁ αὐθέντης».
Ἐκείνη δὲ ὡς ἤκουσε ἀπίστησε τὸν λόγον,
ὁ γὰρ ἐξαίφνης ἰδών τι τῶν ἐπιθυμημένων,
ὄνειρον φαίνεται νὰ θωρῇ ἀπὸ περιχαρίας,
πρὸς τὰς βάϊας ἔλεγε· «Φάντασμα μὴν ὁρᾶτε;»
Καὶ *πάλιν* ἤλθοσαν λαλεῖν καὶ Ἀμηρᾶς εἰσῆλθεν, 98
εἰς τὸ κουβούκλιν παρευθὺς ἐσέβηκε τῆς κόρης.
[§ 165] Ὡς εἶδε δὲ τὸν ποθητὸν ὅπου ἐσέβη μέσα,

1235 Καὶ ἤλθοσαν λαλεῖν

Τ 1217 καὶ ὡς γεράκιν—1218 μετ' ἑαυτοῦ—1219 εὑρέθησαν αὐτίκα.—1221 ἰδεῖν τὸν ποθητόν σου,—1222 ὡς ἀπὸ ξενιτείας.»—1223—1224 Παραλείπονται οἱ στίχοι.—1225 Αἱ βράιαι δε, (χργρ)... παρέκυψαν εὐθέως—1226 καὶ ἰδοῦσαι τὸν Ἀμηρᾶν πρὸς τὴν κυρίαν εἶπον·—1227 «Συγχαίρομεν, αὐθέντρια, ἦλθεν ὁ ποθητός σου»—1228—1230 Παραλείπονται οἱ στίχοι.—1231 Ἐκείνη δὲ ὡς ἄπιστον ἐλογίσατο ῥῆμα—1232 ἐξαίφνης τι ἰδὼν τῶν ἐπιθυμουμένων,—1233 ὄναρ δοκεῖ φαντάζεσθαι ἀπὸ περιχαρίας·—1234 ἔλεγε· «μὴ φάντασμα ὁρᾶτε;»—1235 καὶ ὁ Ἀμηρᾶς ἦλθεν.—1236 Καὶ εἰς τὸ κουβούκλιν—1237 καὶ ὡς εἶδε τὸν ποθητὸν ἐξαίφνης ἀνελθόντα,—

1216 Ἵππον δαγάλλον ἀστερᾶτον. Βλέπε ὑποσημ. Α 338—339καὶ Α 672.

1220 Ἐν τῇ διασκευῇ Ο παραλείπονται τὰ χωρία [§ 162—164], τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰ συχαρίκια καὶ τὴν ἐσπευσμένην ἄφιξιν τοῦ Ἀμηρᾶ, ὅστις φέρεται φθάσας εἰς τὸν οἶκον τῆς κόρης ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων. (Πρβλ. Ο, 1183—1188).

1221 ἑξ. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. στίχ. Α 1204 ἑξ.

1229—1230. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. στιχ. Α 1204 ἑξ.

1237 ἑξ. Τὰ τῆς περιπαθοῦς συναντήσεως τοῦ Ἀμηρᾶ μετὰ τῆς κόρης ἔχουσι κάποιαν ἀναλογίαν πρὸς σχετικὸν χωρίον ἐν Φλωρ. 1615—1686, ἔνθα ὁ Φλώριος κατώρθωσε νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ πύργου, ὅπου ἦτο ἔγκλειστος ἡ ποθητή του Πλαντζιαφλώρα. Καὶ ἐκεῖ ἡ βάγια εἰδοποιεῖ, ἀλλ' ἡ ἡ κόρη δὲν πιστεύει. Ἐπακολουθεῖ ἡ λιποθυμία καὶ τὸ σχετικὸν ῥάντισμα. Βλέπε ἐπίσης καὶ Ἀχιλλ. 1086—1087.

Περὶ τοῦ πῶς ἐλθὼν ὁ Ἀμηρᾶς εἰς τὸ κουβούκλιν ἠσπάζετο τὴν κόρην.

εὐθὺς δὲ τὸν ἐπερίπλεξεν ἐκ τοῦ τραχήλου τότε,
ἐπεκρεμάσθη ἀληθῶς δακρύουσα ἡ κόρη,
ὁμοίως δὲ ὁ Ἀμηρᾶς, ὁ ἔνδοξος, ἐκείνην
τὴν κόρην γὰρ περιλαβών, αὐτῆς φιλεῖ τὸ στῆθος,
καὶ πεπλεγμένοι ἔστεκαν ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας.
[§ 166] Καὶ βλέπουσα ἡ στρατήγισσα ραίνει τὸ πρόσωπόν της·
(720) ἀγάπη δὲ ὑπέρμετρος γεννᾷ πολλὰ τοιαῦτα,
πολλάκις καὶ πρὸς θάνατον ἔρχεται ἡ ἀγάπη,
ὡς καὶ αὐτὴ παρὰ μικρὸν ἔμελλεν ν' ἀποθάνη,
καὶ μόλις γὰρ συνέφερε τὸν νοῦν εἰς αἴσθησίν της.
[§ 167] Καὶ τὴν χαρὰν τὴν ἄπειρον, ὁπού 'χασιν οἱ ἄλλοι, 99
φίλοι ὁμοῦ καὶ συγγενεῖς καὶ ἅπαν γὰρ τὸ γένος,
τίς λόγος φράσαι δυνηθῇ ἢ πάντα καταλέξαι;
Βαΐες ἵσταντο ἔμπροσθεν, βαΐες δὲ ὀπίσω,
ροδόσταμον τοὺς ἔρραινον, ἔλεγον πρὸς τὴν κόρην·
«Χαίροις, αὐθέντρια καλή, μετὰ τοῦ αὐθέντός μας,
»τίποτες μὴν θλίβεσαι, τίποτες μὴν λυπᾶσαι».
[§ 168] Καὶ τότες τὸ κοράσιον ἐκ βάθους τῆς καρδίας
ἐστέναξεν, ἐδάκρυσε, τοιοῦτον λόγον εἶπε·
«Δόξα σοι, δέσποτα Χριστέ, ὅτ' ἐπληροφορήθην
»ἐγὼ ἡ παναθλία σου καὶ εἶδον τὸν καλόν μου».
Καὶ ἀγκαλίζοντας αὐτὸν ἡδέως κατεφίλει,
ἐφίλει δὲ ὁ Ἀμηρᾶς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνης.
[§ 169] Οἱ δὲ τῆς κόρης ἀδελφοὶ ἐκεῖνοι παρευθέως 100
ἀκούσαντες ὅτ' Ἀμηρᾶς εἰσῆλθεν ὁ γαμβρός των,
ἐξαίφνης ἦλθον ἅπαντες ἔνδον εἰς τὸ κουβούκλιν,
καὶ τὸν γαμβρὸν ὡς εἴδασιν μετὰ τῆς ἀδελφῆς τους

Τ 1238 ταῖς χερσὶ περιπλέξασα τὸν τράχηλον ἐκείνου,—1239 ἐπεκρεμάσθη ἐμφανῶς δακρύουσα—1240 ὡσαύτως καὶ ὁ θαυμαστὸς Ἀμηρᾶς πρὸς ἐκείνην,—1242 Καὶ πεπλεγμένοι εἱστήκεσαν—1243 Ὁρῶσα δὲ ἡ στρ. ἔρρανεν αὐτοῖς ὕδωρ·—1244 ἀγάπη γὰρ ὑπέρμετρος—1245 πρὸς θάνατον συνέρχεται—1246 ὡς καὶ αὐτοί... ἔμελλον ὑποστῆναι,—1247 καὶ μόλιν αὐτῶν ἔφερον τὸν νοῦν εἰς αἴσθησίν των.—(χργρ.)—1248 Τὴν δὲ χαράν... ἣν εἶχον οἱ οἰκεῖοι,—1249 Παραλείπεται ὁ στίχος.—1251 Ἵσταντο βάϊαι ἔμπροσθεν, βάϊαι ἐξοπίσω—1252 ροδόσταμαν τοὺς ἔρραναν,—1253 καλή, σὺν τῷ ἡμῶν δεσπότη,—1254 τίποτε μηδὲν θλίβεσαι, τίποτε μὴν λυπῆσαι!»—1255 Καὶ τότε τὸ κοράσιον—1259 Καὶ περιλαβοῦσα αὐτὸν ἡδέως—1260 ἐφ. δὲ καὶ ὁ Ἀμηρᾶς—

ὅτ' ἦσαν ἀγκαλιαστοὶ καὶ ἐγλυκοφιλοῦντο,
(741) ἐντράπησαν τ' ἀδέλφιά της, καὶ ἔστρεψαν ὀπίσω,
εἶχον δὲ ἐξαίρετον χαράν, μεγάλην τότε.
1268 [§ 170] Ἔφερον καὶ τὸν Διγενῆ αἱ βαΐες του·μέσα·
ὡς εἶδε τοῦτον ὁ Ἀμηρᾶς ἐκεῖνος ὁ πατήρ του,
ἠγκαλιάσατο αὐτὸν καὶ τὸν ἐγλυκοφίλει,
καὶ ἔχαιρε σὺν ἅπασι μετὰ τῆς ποθητῆς του,
καὶ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μετὰ γυναικαδέλφους.
[§ 171] Καὶ ὁ λαὸς τοῦ Ἀμηρᾶ ἔφθασεν εἰς τὸ κάστρον 101
ἔφερον τὰ καμήλια μετὰ τῶν μουλαρίων,
καὶ ἔβαλον τὰ πράγματα ἔνδοθεν εἰς τὰς θήκας,
καὶ τὰ φαρία ἔθεντο εἰς τοὺς μεγάλους σταύλους.
Τοὺς δὲ ἀγούρους τοὺς καλοὺς Πέρσας καὶ Ἀραβίτας
πάντας ἐφιλοτίμησε χαρίσμασι μεγάλοις,
καὶ πάλιν ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Συρίαν.
Ἐκράτησε δὲ μετ' αὐτοῦ, Ῥαβίτας ἑκατόνδε
καὶ τὴν μητέρα μετ' αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀδελφῶν του,
καὶ τόπον τοὺς ἐχάρισε διὰ νὰ κατοικοῦσιν,
(758) αὐτὸς δὲ συνεχαίρετο τὴν λαμπερά του κόρην,
καὶ φήμη ἦτο δι' αὐτοῦ εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

1269 καὶ ὡς εἶδε τοῦτον ὁ Ἀμηρᾶς ἐχάρησε μεγάλως (στίχος περιττεύων).—

Τ 1265 καὶ γλυκοεφιλοῦντο,—1266 τ' ἀδέλφια καὶ στάθησαν ἀπέξω—1267 κ' εἶχον ἐξαίρετον χαρὰν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ.—1268 αἱ βάϊαί τε ἔσω·—1269 Παραλείπεται ὁ στίχος.—1270 καὶ ὡς τὸν εἶδεν Ἀμηρᾶς—1271 καὶ ἐφίλει ἀπλήστως,—1273 καὶ σὺν τοῖς γυνακαδέλφοι καὶ μετὰ τῆς μητρός του. (χργρ.).—1274 ἔφθασαν—1281 ἐκρ. δὲ ἐξ αὐτῶν ἑκατὸν Ἀραβίτας,—2282 καὶ τὴν μητέρα μετ' αὐτῶν,—1283 καὶ τόπον ἐδωρήσατο αὐτοῖς εἰς κατοικίαν.—1284 τὴν ροδεύμνοστον κόρην,—1285 καὶ φήμη ἦν περὶ αὐτοῦ εἰς ἅπαντα τὸν κ.—

1274 Τὰ περὶ βαπτίσεως τῆς μητρὸς τοῦ Ἀμηρᾶ, ἅτινα παραλείπονται ἐνταῦθα, βλέπε ἐν Κγ 329 ἑξ. Ὡς πρὸς τὴν βάπτισιν τοῦ λαοῦ του βλέπε ἐν Ε 608.

1285 (759) Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ ὑπάρχει παράλειψις τοῦ χωρίου (§ 172).

102
[§ 172] Τέταρτος λόγος πέφυκεν τοῦ Διγενοῦς 'Ακρίτου,
καὶ πῶς αὐτὸς ᾐτήσατο τὸν ἴδιον πατέρα
καὶ εἰς τὸ δάσος ἦλθοσαν θηρία κυνηγῆσαι,
ἐν ᾧπερ καὶ ἐθήρευσαν ἄρκτους μετὰ λεόντων,
καὶ τοὺς περὶ Φιλόπαππον ἐνίκησαν ἀνδρείους,
καὶ εἰς τὸν οἶκον ἔστρεψεν ἐκεῖνος χαριέντως.

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΔΙΓΕΝΟΥΣ 103

(760) [§ 173] 'Αρχὴν λαβών, ὦ φίλτατε, πλείστων
〈κατορθωμάτων,
λέγειν τρόπαια κάλλιστα, ἀνδραγαθιῶν πλήθη,
φέρω λοιπὸν εἰς μέριμναν τὸν Διγενῆν 'Ακρίτην,
τὸν φίλτατον 'Ακρίτην γάρ, πανθαύμαστον ἁπάντων,

Τ 1286—1291 Παραλείπονται οἱ στίχοι.—1295 τὸν φίλτατον 'Ακρ. γάρ, τὸν πανθαύμ. πάντων,—

1286 'Εν τοῖς προηγουμένοις ἐγένετο λόγος οὐχὶ περὶ τοῦ Διγενοῦς 'Ακρίτου, ἀλλὰ περὶ τοῦ Σαρακηνοῦ πατρός του καὶ τῶν προγόνων του, διὰ τοὺς ὁποίους ὁ ποιητὴς ἀφιέρωσε σχεδὸν τὸ ἓν τρίτον τοῦ ποιήματος. 'Εξήγησιν τοῦ παραδόξου ἐκ πρώτης ὄψεως φαινομένου τούτου προσπαθεῖ νὰ δώσῃ ὁ Grégoire (πρβλ. L'Epopée Byzantine, Bulletin Classe des lettres XVIII σελ. 463—493 καὶ κρίσεις Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Γ' 626), ὅστις πιστεύει ὅτι τὸ πρῶτον μέρος τοῦ 'Ακριτ. ἔπους προῆλθεν ἀπὸ κάποιον ἔπος τῆς Μελιτηνῆς, οὗτινος κύριον πρόσωπον ἦτο ὁ 'Ομὰρ ('Αμβρών), ἐμίρης τῆς χώρας (πρβλ. Α 520, ὑποσημ. Α 515 ἑξ, καὶ ὑποσημ. Α 955 ἑξ.). 'Η Μελιτηνή, νῦν Μαλάτια τῆς Καππαδοκίας (πρβλ. ὑποσημ. Α 1175 ἑξ.), δὲν ἀναφέρεται ε ς τὸ 'Ακρ. ἔπος. Τοῦ ἔπους τῆς Μελιτηνῆς, τὸ ὁποῖον εἶχε συνταχθῆ εἰς τὴν 'Αραβικήν, δὲν διεσώθη ἡ πρωταρχικὴ μορφή, ἀλλὰ μέγα μέρος αὐτοῦ εὑρίσκεται συγχωνευμένον ἐν τῷ τουρκικῷ ἔπει τοῦ Sajjid Battal. Χρῆσιν τοῦ ἔπους τούτου ἔκαμε καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Διγενοῦς. Ὅπως δὲ τὸ ἑλληνικὸν 'Ακρ. ἔπος κάμνει λόγον περὶ 'Αράβων ἡρώων, οὕτω καὶ τὸ τουρκικὸν ἔπος Sajjid Battal ὁμιλεῖ περὶ τοῦ 'Ακρίτου (Akrates), ὡς περὶ ἥρωος ἀηττήτου. Τὸ Μελιτηναῖον ἔπος ἀνευρίσκεται ἐπίσης καὶ ἐν τῷ 'Αραβικῷ μυθολογικῷ Χαλιμᾶ, εἰς τὴν 'Ιστορίαν τοῦ 'Ομὰρ-ἀλ-Νουμάν. (Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 41 ἑξ. Α 90 ἑξ., Α 310 ἑξ., Α 338—339, Α 495 ἑξ.).

1290 Περὶ Φιλοπάππου βλέπε παραπομπὰς ἐν 'Αλφαβ. Εὑρετηρίῳ.

1292 (760). 'Από τοῦ στίχου τούτου ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ. (Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1285 εἰς τὸ τέλος). Περὶ τῆς ἐν τῷ παρόντι στίχῳ ἐκφράσεως «ὦ φίλτατε», καὶ γενικώτερον τῆς χρήσεως δευτέρου προσώπου, ὡς καὶ ἐπικλήσεων παρὰ τοῖς βυζ. συγγραφεῦσι, βλέπε ὑποσημ. Α 1 ἑξ. Βλέπε ἐπίσης καὶ παρατηρήσεις ἐν Χατζῇ σελ. 11.

τὸν κατορθώσαντα ἐν γῇ πλείστας ἀνδραγαθίας,
νίκας λαμπράς, ἐξακουστάς, δόξαν γενναιοτάτην.
Οὗτος τοίνυν ἀνδρειωθεὶς αὔξησιν ἡλικίας
καὶ ἔτος γὰρ τριακοστὸν καὶ τρίτον αὖθις πέλων,
τέλος τοῦδε τοῦ βίου δὲ δέδωκεν ἐν εἰρήνῃ,
καλῶς πολιτευσάμενος, μεγάλως δὲ νικήσας. 104
[§ 174] Καὶ πάλιν διὰ ἔρωτα ἀναθυμίζω τώρα,
1303 ρίζα αὐτὸς ἔγινεν ἐκείνης τῆς ἀγάπης,
(772) *ἐξ ἧς φυλῆς τοῦ ἔρωτος γίνεται καὶ ὁ πόθος,*
ὃς αὐξυνθεὶς κατὰ μικρὸν φέρει καρποὺς τοιούτους,
Καὶ ὅποιος τὸν ἔρωτ' ἀπόκτησεν πολλὰς ἔχει φροντίδας,

1301 καὶ πῶς πολιτευσάμενος—1304 ἐξ ἧς φυλῆς τοῦ ἔρωτος ἐβλάστησεν ἡ ἀγάπη, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 772).—

Τ 1300 τέλος δὲ τοῦδε τοῦ βίου δὲ δέδωκεν ἐν εἰρήνῃ,—1301 καλῶς πολιτευσάμενος καὶ λαμπρῶς ἀριστεύσας.—1302 Καὶ αὖθις περὶ ἔρωτος ἀναμιμνήσκω πάλιν,—1303 ρίζα γαρ οὗτος πέφυκεν ἐκείνης—1306 καὶ ὅστις τοῦτον κέκτηται ἐν τῷ παρόντι βίῳ μερίμνας τε διηνεκεῖς ἐκφέρει καὶ φροντίδας (δύο στίχοι).—

1299 ἑξ. «καὶ ὡσὰν ἔγινεν χρόνων τριάκοντα τριῶν, ἔδωκε καὶ αὐτὸς τὸ κοινὸν χρέος μὲ εἰρήνην» κλπ. (Π, 341, 10—11). 'Αντιθέτως πρὸς ὅσα γράφει ὁ Πολίτης ἐν Λαογραφίας Α' 194, τὸ 'Ακριτ. ἔπος καθορίζει, ὡς βλέπομεν ἐνταῦθα, ἀκριβέστατα πόσον χρόνον ἔζησεν ὁ Διγενής. Παρατηρητέον μόνον ὅτι εἰς τὸ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἥρωος μέρος τοῦ Ἔπους [§ 571 ἑξ.], πλὴν ἀοριστολογιῶν τινῶν (Α 4669, Κη 290 κλπ.), δὲν γίνεται τοιαύτη μνεία ρητὴ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ζωῆς τοῦ 'Ακρίτου, ὡς ἡ παροῦσα, ἥτις εἶναι σύμφωνος καὶ πρὸς τὰ δημώδη ἀκριτ. ᾄσματα. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Α' 232, ᾆσμα 22, στιχ. 5: «Στὸν κόσμον τοῦτον ἔζησα χρόνους τριάντα τρία». 'Υποθέτω ὅτι ὁ ἀριθμὸς 33 εἶναι συμβολικὸς καὶ προῆλθεν ἀπὸ θρησκευτικὴν ἔμπνευσιν, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ζωὴν τοῦ Χριστοῦ (πρβλ. καὶ Ψευδ. σελ. 140). Τοιαύτην τάσιν χρήσεως ἀριθμῶν ἢ χρονολογιῶν συμβολικῶν ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ παρατηρήσω καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ 'Ακριτ. ἔπους (πρβλ. Α 1396, Α 2979, Ε 1688, Ε 1708, Ε 1713, Α 4387 κλπ.). Περὶ συμβολισμοῦ τῶν ἀριθμῶν βλέπε σχετικὰ ἄρθρα ἐν Μεγ. 'Ελλ. 'Εγκυκλ. Ε' 487—489, ἐν λέξει ἀριθμός.

(772) 1304. 'Αντὶ τοῦ ἐξοβελισθέντος στίχου Α 1304 ἐπροτίμησα τὸν ἀντίστοιχόν του τῆς διασκευῆς Τ (772), ὅστις, ὄχι μόνον συμφωνεῖ γραμματικῶς πρὸς τὸν ἀμέσως ἑπόμενον στίχ. Α 1305: «ὃς αὐξυνθεὶς» κλπ., ἀλλὰ καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ κειμένου διετήρησε πιστότερον (πρβλ. Κδ 6 καὶ Ε 702—703). 'Ως πρὸς τὴν ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἔρωτος ἀπὸ τοῦ πόθου, κατὰ τὰς μεσαιωνικὰς ἀντιλήψεις, πρβλ. σχετικὰ χωρία ἐν Λυβίστρ. στίχ. 231, 244, 430, 434—435, ἰδίως δὲ προσωποποιήσεις Ἔρωτος, Πόθου καὶ 'Αγάπης, ἐν ἐκδόσει Μαυροφρ. σελ. 426, Η' στίχ. 2777 ἑξ. καὶ J. A. Lambert, Lybistros et Rhodamne. 'Αμστελλόδαμον 1935, σελ. 72, Ε 307 ἑξ. αὐτόθι, καθόσον τὰ ἀντίστοιχα χωρία παραλείπονται ἐν τῇ ἐκδόσει Λυβίστρ. τοῦ Wagner, ὅπου συνήθως παραπέμπομεν. Βλέπε σχετικῶς βραχυγραφίας Λύβιστρ. καὶ Μαυροφρ. εἰς τὰς προτασσομένας γενικὰς ὑποδείξεις τοῦ παρόντος τόμου (σελ. 8) ὡς καὶ σχετικοὺς τίτλους ἐν Βιβλιογραφίᾳ.

1306 ἑξ. Περὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Ἔρωτος ἀποβαίνοντος κινήτρου ἀκαταμαχήτου καὶ μεταβάλλοντος ἄρδην τὴν ψυχοσύνθεσιν τοῦ ἐρῶντος πρβλ. σχετικὸν χωρίον 'Ερωτοκρ. Α' 543—548.

καὶ ἐκ τοῦ πόθου τοῦ πολλοῦ κινδύνους δὲν φοβᾶται,
αὐξάνει ἡ νεότητα, πληθύνει ἡ ἀνδρεία,
τοσοῦτον δὲ κατατολμᾷ τοῦ ἀποχωρισθῆναι
γονέων τε καὶ συγγενῶν καὶ φίλων τῶν οἰκείων,
(780) θαλάσσης μὲν μὴ φείδεσθαι, πυρὸς δὲ μὴ πτοεῖσθαι.
Δράκοντας λοιπὸν καὶ λέοντας καὶ τὰ λοιπὰ θηρία
δὲν ἐφοβεῖτον παντελῶς, διατὶ εἶχεν πολλὴν ἀγάπην,
καὶ τοὺς ἀνδρείους καὶ λῃστὰς οὐδόλως χρείαν εἶχε. 105
Νύκτας ἡμέρας ἔβλεπε καὶ τὰς δεινὰς κλεισούρας,
τοὺς κάμπους δρόμους ἔλεγε, χαρὰ εἶχε τοὺς κινδύνους,
ἄγρυπνος ἦτο πάντοτε, τὸν ὕπνον δὲν ἀγάπα·
πολλοὶ καὶ πλεῖστοι δι' αὐτὰ ἀρνήθηκαν ὑπ' ἀγάπης.
[§ 175] Καὶ τοῦτο γὰρ μὴ ἄπιστον παρὰ ὑμῶν φανείη,
μάρτυρα γὰρ ἐπαινετὸν σ' ἐσᾶς νὰ παραστήσω
τὸν Ἀμηρᾶν τὸν εὐγενῆ καὶ πρῶτον τῆς Συρίας,
ὃς εἶχεν ἰδίωμα τερπνὸν καὶ ἀποκοτιὰν θηρίων,
καὶ μέγεθος πανθαύμαστον, ἀνδρείαν ἐπαινουμένην·
καὶ γὰρ ὡς δεύτερος Σαμψὼν οὗτος ὑπῆρχε τότε,
ἐκεῖνος γὰρ ἀπέκτεινε λέοντα τὸν μεγάλον,
οὗτος δὲ πλῆθος ἄπειρον ἀπέκτεινε λεόντων.
[§ 176] Παῦσε, μὴ λέγεις, ἄνθρωπε, μύθους τοῦ
(Ἀχιλλέως, 106

Τ 1307 ὡς ἀκίνδυνον πλῆθός τε ἀντ' οὐδενὸς ἡγεῖται—1308 νεότητι αὐξάνων τις ἀνδρείᾳ τε ὡσαύτως—1309 ὡς ἤδη οὖν κατατολμᾷ—1312 Δράκοντας οὖν—1313 οὐδόλως ἐδεδοίκεται στερεωθεὶς ἐκ πόθου,—1314 χρείαν ἔχει,—1315 νύκτας ἡμέρας προσδοκῶν, καὶ τὰς κλεισούρας κάμπους—1316 εὐθείας λογιζόμενος, καὶ ἄλλων δεινῶν κινδύνων,—1317 ἀγρυπνίας ἀνάπαυσιν οὐ δίδωσι βλεφάροις.—1318 πλεῖστοι τὰ αὐτῶν ἠρνήσθησαν διὰ πόθον.—1319 ἄπιστον ἐξ ὑμῶν λογισθείη,—1320 ἐπαινετὸν ὑμῖν γε παραστήσω—1321 καὶ τόλμην θηριώδη,—1324 Σαμψὼν οὗτος ἐπενοεῖτο,—1325 λέοντα τὸν φρικώδη,—1327 μὴ λέγε—

1312 ἑξ. Ὁ στίχος οὗτος ἀπαντᾷ σχεδὸν παρόμοιος καὶ ἐν Ἀχιλλ. 1557. Περὶ δράκοντος βλέπε, περαιτέρω, χωρίον Α 2886 ἑξ. Περὶ λεόντων φονευθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀκρίτου βλέπε ἐπίσης χωρία Α 1471 ἑξ. καὶ Α 2930 ἑξ.

1322 ἀποκοτιὰν=τόλμην. Πρβλ. καὶ Βέλθανδρ. 716: ἀπόκοτα (ἐπίρρ.). =τολμηρῶς, μετὰ θάρρους.

1327 ἑξ. Παρὰ τοῖς μεσαιων. συγγραφ. σύνηθες λογοτεχνικὸν μέσον ἐξάρσεως τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν μεταγενεστέρων ἦτο ἡ σύγκρισις αὐτῶν πρὸς ἥρωας τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἡ τάσις νὰ ἐμφανίζωνται οἱ μεταγενέστεροι ὡς ὑπερτεροῦντες. Τοιαύτην, σύγκρισιν π.χ. κάμνει ὁ Γενέσιος (σελ. 126 Bonn) τοῦ Βασιλείου Μακεδόνος πρὸς τὸν Ἀλκίνοον, τὸν Ὀδυσσέα καὶ τοὺς Κενταύρους, (πρβλ. Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 55 στίχ. 6 ἑξ. καὶ σχετικὴν σημείωσιν ἐν σελ. 104 αὐτόθι ὡς καὶ Grégoire ἐν Byzantion VI 494). Ἐνίοτε μάλιστα, ὡς ἐν προκειμένῳ, ἐτίθεντο ἐν ἀμφιβόλῳ οἱ συγγραφεῖς ἢ ποιηταὶ τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, οἵτινες ἐν τούτοις ἐτύγχανον ἐκτιμή-

ὁμοίως καὶ τοῦ Ἕκτορος, οἵπερ εἰσὶ ψευδώδεις.
Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών, δυνατὸς ἐν φρονήσει,
Θεὸν γὰρ ἔχων συνεργὸν γέγονε κοσμοκράτωρ,
(800) ὁ Ἀμηρᾶς ἐκέκτητο τόλμην καὶ τὴν ἀνδρείαν,
ἐκ γονέων τὴν ἀπόκτησιν, ἐκ φύσεως τὴν εἶχε.
Γέροντα δὲ Φιλόπαππον, καὶ Κίνναμον ὁμοίως,
Ἰωαννίκιον θαυμαστόν, ἐκείνους τοὺς ἀνδρείους,
οὐδόλως ἐστιν ἄξιον συγκρῖναι μετ' ἐκεῖνον·

1331 ὁ Διγενὴς ἐκέκτητο (βλέπε κατωτέρω ταυτάριθμον ὑποσημ.).—

Τ 1328 ὡσαύτως καὶ τοῦ Ἕκτ.—1331 ἐκέκτητο δὲ φυσικὴν τόλμην τε καὶ ἀνδρείαν—1332 Παραλείπεται ὁ στίχος.—1333 ὡσαύτως—1334 καὶ Ἰωαννίκιον—1335 μετ' ἐκείνου·—

σεως καὶ ἐμπιστοσύνης παρὰ τῷ κοινῷ. Ἀνάλογα τεχνάσματα ἐχρησιμοποίουν καὶ οἱ συγγραφεῖς φανταστικῶν ἱστοριῶν ὡς π.χ. ὁ Μελιτηνιώτης, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐμμέτρου ἔργου του «Εἰς τὴν Σωφροσύνην», ἀφοῦ πρῶτον μαστιγώνει τὰς ψευδολογίας τοῦ Αἰσώπου καὶ τὰ λοιπὰ μυθεύματα τῆς ἀρχαιότητος, ἀντιτάσσει κατόπιν πρὸς αὐτὰ τὴν ἰδικήν του «λαμπρὰν διήγησιν καὶ παναληθεστάτην». Βλέπε προχείρως Κρουμβ. Β' σελ. 763—764.

1331 Ὁ διασκευαστὴς τοῦ κειμένου Α ἔχει γράψει εἰς τὸ χειρόγραφόν του ἐνταῦθα: «ὁ Διγενὴς ἐκέκτητο τόλμην καὶ τὴν ἀνδρείαν» ἐκ παρανοήσεως προφανῶς τοῦ στίχου Τ (800): «ἐκέκτητο δὲ φυσικὴν τόλμην τε καὶ ἀνδρείαν», τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ καταστήσῃ σαφέστερον, προσθέσας μάλιστα καὶ τὸν ἀμέσως ἑπόμενον στιχ. Α 1322 ἀναφερόμενον καὶ τοῦτον εἰς τὸν Διγενῆ καὶ ὅστις δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ. Υἱοθετῶ τὴν διόρθωσιν τοῦ Α (Μηλ.): «ὁ Ἀμηρᾶς», διότι εἶναι φανερὸν ὅτι ἐνταῦθα ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται λόγος ἀκόμη περὶ τοῦ Ἀμηρᾶ καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ Ἀκρίτου. Πρβλ. σχετικῶς Α 1321, Τ (790), Κδ 21, καθὼς καὶ κατωτέρω Α 1337, Τ (805), Κδ 36 καὶ τὰ ἀκόλουθα τούτοις χωρία.

1333 ἑξ. Περὶ Φιλοπάππου, Κιννάμου καὶ Ἰωαννικίου ἢ Ἰωαννάκη βλέπε περαιτέρω ἐν Α 1599 ἑξ., Α 1724 ἑξ., Α 3133 ἑξ., Α 3149 ἑξ., Α 3205 ἑξ., Α 3299—3300, Α 3388, Α 3458 ἑξ. ὡς καὶ σχετικὰς ὑποσημειώσεις. Τὰ ὀνόματα ταῦτα εἶναι Κομμαγγηνῆς ἢ Παρθαρμενικῆς προελεύσεως καὶ ὑποδηλοῦσι διαφόρους ἡγεμόνας τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν τῆς Μ. Ἀσίας, περὶ τῶν ὁποίων ἐκυκλοφόρουν πιθανῶς εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ θρῦλοι σχετικοὶ πρὸς τοὺς τοῦ Ἀχιλλέως, Ἕκτορος καὶ Ἀλεξάνδρου (Α 1327—1329) καὶ ᾄσματα ἀνάλογα πρὸς τὰ ἰδικά μας τὰ Ἀκριτικά. Φιλόπαππος ὠνομάζετο καὶ ὁ τελευταῖος ἡγεμὼν τῆς Κομμαγγηνῆς Γάϊος Ἰούλιος Ἀντίοχος, διατελέσας ὡς ἐξόριστος τῶν Ρωμαίων ἐν Ἀθήναις, ὅπου καὶ ἀπέθανε καὶ χάριν τοῦ ὁποίου οἱ Ἀθηναῖοι τῷ 114—116 μ.Χ. ἀνήγειραν, τιμῆς ἕνεκεν, εἰς τὸν λόφον τῶν Μουσῶν τὸ γνωστὸν Μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου. Περὶ σχετικοῦ Ἀθηναϊκοῦ θρύλου μονομαχίας Διγενῆ καὶ Φιλοπάππου παρὰ τὸ ὁμώνυμον μνημεῖον ἐν Ἀθήναις βλέπε περαιτέρω ἐν Α 3149 ὑποσημ. Μὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρόνου οἱ θρῦλοι περὶ τῶν ἡγεμόνων τούτων θὰ ἠλλοιώθησαν καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἀνατολῆς μετέπλασεν αὐτοὺς εἰς ἡρωϊκοὺς ἀπελάτας, ἀντιπάλους τοῦ Διγενῆ. (Βλέπε σχετικῶς ὑποθέσεις Grégoire: Digénis Notes complémentaires ἐν Byzantion VII 318—320 καὶ 298 αὐτόθι, πρβλ. καὶ κρίσεις Κυριακ. ἐν Λαογραφίας Γ' 627. Βλέπε ἐπίσης Καρολ. 242, ὡς καὶ ὑποσημ. στίχου Α 489 ἑξ. περὶ γενεᾶς Κινναμάδων).

αὐτοὶ μὲν ἐκαυχήσαντο καυχήματα ψευδώδη,
ὁ δ' Ἀμηρᾶς ἀληθινὰ καὶ μεμαρτυρημένα,
πάντα ἐκεῖνος ἔκαμνε, πάντες ἃς τὸ πιστεύσουν.
[§ 177] Ἀμβρὼν ἦτο ὁ πάππος του, θεῖος του ὁ Καρόης
καὶ τοῦτον ἀναθρέψασιν Ἄραβες μετὰ πόθου, 107
ἔδωσαν δὲ καὶ ἐκλεκτοὺς ἀγούρους τρισχιλίους,
Συρίαν ὅλην ὑπέταξεν, ἐποίησε καὶ Κοῦφερ,
καὶ πάλιν πλῆθος ἐκλεκτὸν 'στράτευσε Μαγουλίων,
καὶ μετ' αὐτοῦ ἐν τοῖς μέρεσιν τῆς Ρωμανίας ἦλθεν.
[§ 178] Ἐκεῖ λοιπὸν ἐκούρσευσεν χώρας πολλὰς μεγάλας,
τοῦ Ἡρακλέος, λέγω δή, καὶ ἕτερες ἀντάμα,
Χαρσιανὴν ὁμοίως τε μέχρι Καππαδοκίας·
καὶ κόρην ᾐχμαλώτευσεν Ρωμαίου θυγατέρα,
ἐκ γενεᾶς ὑπάρχουσαν τῶν Δούκιδων ἐκείνων,
καὶ ἐκ τοῦ κάλλους γὰρ αὐτῆς τοῦ θαυμαστοῦ, καὶ γένους,
τὰ πάντα ἀρνησάμενος τοῦ θαυμαστοῦ πατρός του,
τὰ πάντα γὰρ ἠρνήσατο πίστιν τε καὶ πατρίδα,

Τ 1338 πάντα γὰρ αὐτὸς ἔπραξε, καὶ μηδεὶς ἀπιστείτω!—1340 ἀνεθρέψαντο Ἄραβες—1341 ἐκλεκτοὺς αὐτῷ δέδωκαν τρισχιλίους ἀγούρους,—1342 καὶ τὸ Κοῦφερ·—1343 στρατεῦσαν μαγουλίων—1344 μετ' αὐτοῦ ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ρωμανίας ἦλθεν,—1345 Ἐκεῖσε γοῦν ἐκούρσευσε χ.π. καὶ πόλεις—1346 καὶ ἕτερες συνάμα,—1349 ἐκ γεν. ὑπαρχ. τῶν Δουκάδων ἐκείνων,—1350 καί, διὰ τοῦ κάλλους αὐτῆς.—1351 τὰ π. ἀρν. πίστιν ὁμοῦ καὶ δόξαν—1352 Παραλείπεται ὁ στίχος.—

1337 ὁ δ' Ἀμηρᾶς ἀληθινὰ κλπ. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. στιχ. Α 1331, Ε 719, ὡς καὶ ταυτάριθμον ὑποσημείωσιν αὐτόθι.

1339 ἑξ. Περὶ τῶν ὀνομάτων Ἀμβρὼν καὶ Καρόης βλέπε Α 520 ἑξ. καὶ ὑποσημ. Α 515 ἑξ. Περὶ Κοῦφερ βλέπε ὑποσημ. Α 525 ἑξ. Μαγούλιοι (Α 1343), ἦσαν πιθανῶς Ἄραβες πολεμισταὶ κονταρᾶτοι (πρβλ. Κδ 38), ἐκλεκτὰ παλληκάρια (πρβλ. Sath. Legr. Τ σελ. 69: guerriers choisis, καὶ σελ. 293, Εὑρετήριον, ἐν λέξει μαγούλιον).

1346 ἑξ. Περὶ Ἡρακλέους βλέπε Α 525 καὶ ὑποσημ. Χαρσιανὴ ἢ θέμα Χαρσιανοῦ ἐκαλεῖτο μεγάλη διοικ. περιφέρεια τῆς Ἑλλην. Αὐτοκρατορίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ (Μεγ. Καππαδοκίᾳ) μὲ πρωτεύουσαν τὴν Καισάρειαν, οὐ μακρὰν τῆς ὁποίας ἔκειτο καὶ τὸ ὀχυρὸν φρούριον Χαρσιανὸν (νῦν Χάρσανα). Βλέπε σχετικῶς Παπαρρηγ. Ἱστορ. 5 Δα' σελ. 178 ὑποσημ. 1 καὶ Καρολ. 190, 196, 200.

1349 ἑξ. Ἡ ἐκ μητρὸς γενεαλογία τοῦ Διγενοῦς παρουσιάζεται συγκεχυμένη εἰς τὰ διάφορα κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους καὶ πολλάκις ἐν πλήρει ἀντιφάσει ἀπὸ στίχου εἰς στίχον τοῦ αὐτοῦ κειμένου. Οὕτω ἐνῷ ἐνταῦθα καὶ ἐν Α 1360 ἡ μήτηρ τοῦ Ἀκρίτου φέρεται καταγομένη ἐκ τῶν Δουκάδων, αἴφνης ἀμέσως κατωτέρω ὁ πατήρ της Ἀνδρόνικος φέρεται καταγόμενος ἀπὸ τῶν Κινναμάδων (πρβλ. Α 1367). Περὶ τῶν ἀντιφάσεων τούτων βλέπε Α 489 καὶ ὑποσημείωσιν ὡς καὶ Κα 267 καὶ ταυτάριθμον ὑποσημείωσιν, ἔνθα καὶ μνημονεύονται αἱ ἀπόψεις τοῦ Κυριακίδου περὶ Δουκικῆς διασκευῆς τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. Πρβλ. καὶ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ παρὸν χωρίον ἐν Κδ 43.

(820) χριστιανὸς ὀρθόδοξος γέγονε διὰ ταύτης. 108
[§ 179] Ὅταν γὰρ ἔμελλεν λαβεῖν πολέμους τῶν Ρωμαίων,
δοῦλον τοῦ λόγου του ἔκαμε διὰ ὡραίας πόθον,
ἡ ὁποία υἱὸν ἐγέννησε περιφανῆ, ὡραῖον,
ἐγέννησε τὸν Διγενῆ, ἐκεῖνον τὸν ἀνδρεῖον,
ὅστις τὴν κλίσιν ἔλαβε ταύτην ἐκ τῶν γονέων·
ἐθνικὸς ἦτον ἀπὸ πατρός, ἐκ τῆς φυλῆς τῆς Ἄγαρ
Ρωμαῖος δὲ ἀπὸ μητρός, ἐκ γένους τῶν Δουκάδων,
διὰ τοῦτο ὠνομάσθηκεν Διγενὴς ὁ υἱός των,
καὶ βαπτισθεὶς ἐν ὕδατι ἁγίῳ κολυμβήθρας,
Βασίλειος ὠνόμαστο ἑξαετὴς ὑπάρχων·

Τ 1354 Ὅτε γὰρ ἔμελλε λαβεῖν—1355 δοῦλον ἑαυτὸν ἐποίησεν διὰ ὡραίας πόθον,—1356 ἥτις καὶ παῖδα ἄρρενα περιφανῆ τῷ ὄντι—1357 ἀπέτεκε τὸν Διγενῆ—1361 διὰ τοῦτ' ἐπεκλήθηκε Διγενὴς—1362 ἐν ὕδατι ἁγίας—

1361 ἑξ. «Καὶ ἀπὸ μὲν τὸν πατέρα ἦτον Ἄραβος ἤγουν Ἀγαρηνός, ἀπὸ δὲ τὴν μητέρα Ρωμαῖος καὶ ἀπὸ τὸ γένος τῶν Δουκάδων καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη Διγενὴς ὁ υἱός τους. Καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὴν ἁγίαν κολυμβήθραν καὶ ὠνομάσθη Βασίλειος. Καὶ ἦτον χρόνων ἕξι ὅταν ἐβαπτίσθη». (Π. 342, 17—21). Ὄχι μόνον ἐν τῇ Ἑλλην. αὐτοκρατορίᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὅμορα κράτη ὑπῆρχε μία ἔμμονος τάσις νὰ θεωρῶνται οἱ ἐπιφανεῖς καὶ γενναῖοι ἄνδρες διγενεῖς, τουτέστι προερχόμενοι ἐκ γονέων δύο διαφόρων φυλῶν. Οὕτω ὁ μέγας Πέρσης ποιητὴς Φιρντουσσῆ εἰς τὸ μνημειῶδες ἔργον του «Σαχναμὲ» (βίβλος βασιλέων), ἀποδίδει τοιαύτην ἰδιότητα εἰς τὸν Μ. Ἀλέξαντρον, τὸν ὁποῖον φέρει ὡς καταγόμενον ἐκ πατρὸς Πέρσου καὶ μητρὸς Ἑλληνίδος (βλέπε προχείρως Α.Α. Πάλλη Ἡ φυλλάδα τοῦ Μεγ' Ἀλέξαντρου, σελ. 41). Κατὰ τοὺς βυζ. συγγραφεῖς ἐθεωροῦντο διγενεῖς ὁ Λέων Ἀρμένιος, ὁ Βασίλειος Α' Μακεδὼν (βλέπε σχετικῶς καὶ κρίσεις Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Ι' 662, Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 14, 68—69, καὶ Sophocles Greek Lexicon ἐν λέξει διγενὴς) καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἡρωϊκοὶ ἄνδρες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο φυσικὸν νὰ συμπεριληφθῇ καὶ ὁ Ἀκρίτας. Καὶ εἰς τὴν δημώδη ποίησιν ὁ Ἀκρίτας καὶ οἱ ἄλλοι ἥρωες μετὰ τῶν ὁποίων συμφύρεται οὗτος, φέρονται ὡς προερχόμενοι ἐκ γονέων διαφόρου φυλῆς, ἤτοι ἐκ πατρὸς Σαρακηνοῦ ἢ Ἑβραίου καὶ μητρὸς Ἑβραίας, ἢ Σαρακηνῆς, ἢ Ἀρμενίδος κλπ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 140 Ἆσμα τῆς κόρης τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα, στιχ. 96, 104 καὶ 207, Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β', σελ. 15, ᾆσμα Διγενῆ στίχ. 45, καὶ σελ. 34 αὐτόθι Ἆσμα Προσφύρκη, στίχ. 1, καθὼς καὶ ἄλλα Ἀκριτ. ᾄσματα ἐν Λαογραφίας Ε' 190, 192, στίχ. 2, ΣΤ' 583, στίχ. 42, 51 καὶ αὐτόθι 595, στίχ. 1—2. Εἰς ἄλλα Ἀκριτ. ᾄσματα, πάλιν ὁ Διγενὴς ἀποκαλεῖται Διονὴς (πρβλ. καὶ ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλλ. Λαοῦ, ἐκδ. Β', Ἀθῆναι, σελ. 97, ὑποσημ. 1), ὁ δὲ Grégoire στηριχθεὶς ἴσως ἐπὶ τοῦ δεδομένου τούτου ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς παρατήρησιν Καρολ. σελ. 246 ὅτι τὸ ὄνομα Διγενὴς ἐπιχωριάζει ἐν Καππαδοκίᾳ, ταυτίζει τὸν Διγενῆ πρὸς Διογένη τινὰ τουρμάρχην τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν πεσόντα τῷ 788 ἐν τῇ κώμῃ Ποδανδῷ (ὅθεν καὶ ἐνδέχεται νὰ πηγάζῃ τὸ ἐθνικὸν Κονδανδῖται, Κη 205). Βλέπε σχετικῶς καὶ ἀπόψεις Grégoire ἐν Byzantion VII 287, αἵτινες κρίνονται ὑπὸ τοῦ Κυριακίδου ὡς εὐφυεῖς μὲν ἀλλ' ὑπερβολικαὶ (Λαογραφία Ι' 625 καὶ 665).

ὡς ἔπρεπεν ἀναθρέφετο εἰς ἅπασαν ἡμέραν
καὶ φοβερὸς γενόμενος μεγάλην εἶχε γνῶσιν,
Ἀκρίτης ὠνομάσθηκεν, ἐφύλαγεν τὰς ἄκρας. 109
[§ 180] Πάππος αὐτοῦ Ἀνδρόνικος ἀπὸ τῶν Κιννααμάδων,
ὅς τέθνηκεν ἐξόριστος βασιλικῇ προστάξει
Ρωμανοῦ τοῦ πανευτυχοῦς διά τινας προλήψεις·
πολὺς γὰρ κλῆρος μετ' αὐτοῦ καὶ πλῆθος πολὺ πλούτου,
καὶ μέγας ὠνομάζετον ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.
[§ 181] Μάμμην εἶχεν στρατήγισσαν ἐκ γένους τῶν
⟨Δουκάδων,
(840) θείους τε εἶχεν θαυμαστούς, ἀδελφοὺς τῆς μητρός του,
οἳ καὶ μονομαχήσαντες διὰ τὴν ἀδελφήν των
τὸν Ἀμηρᾶν ἐνίκησαν, τὸν ἑαυτοῦ πατέρα.
[§ 182] Ὄντως βλαστὸς ἀνέφυνεν ἐξ εὐγενῶν τῆς ρίζης,
πλέον γὰρ οὗτος ἔλαμψεν ἐκείνου τοῦ πατρός του,

1377 πλέως γὰρ οὗτος ἔλαμψεν—

Τ 1364 Καὶ ὡς ἔπρεπ' ἀνεθρέφετο—1365 γενόμενος δι' ὀλίγου τῇ γνώσει,—1366 ὠνομάσθη γάρ, ὡς τὰς ἄκρας φυλάσσων.—1367 Πάππος δ' αὐτοῦ—1369 προσλήψεις.—1370 κλῆρος ἦν αὐτῷ—1371 καὶ μέγας ἐφημίζετο παρὰ πάντας ἀνθρώπους.—1373 εἶχε θαυμαστοὺς—

1366 Περὶ τῶν Ἀκριτῶν καὶ τῆς ἀποστολῆς των βλέπε ἐν Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος τόμου.

1367 Δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἐνταῦθα παρασιωπᾶται ἡ ἐκ Δουκῶν καταγωγὴ τοῦ Ἀνδρονίκου, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν Α20 (βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 17 ἑξ.), ὡς καὶ ἐν Α 489 ἑξ. καὶ ταυταρίθμῳ ὑποσημειώσει, ἀναφέρεται δὲ μόνον ἡ ἐκ Κινναμάδων καταγωγή του, περὶ ἧς γίνεται λόγος καὶ ἐν Α 490. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Κα 266 καὶ Κδ 54 (Ἀντάκινος), ὅπου σταθερῶς γίνεται μνεία μόνον τῆς γενεᾶς τῶν Κινναμάδων. Βλέπε ἐπίσης Ε 136 ἑξ. καὶ Ε 145 ἑξ.

1368 Περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ Ἀνδρονίκου βλέπε Α 495 ἑξ. καὶ ταυτάριθμον ὑποσημείωσιν. Ὡς πρὸς τὸν ἀναφερόμενον ἐνταῦθα Ρωμανόν, ὁ Grégoire ἐν Byzantion VI 495, (πρβλ. καὶ ἄρθρον Goossens Byzantion VII 311) πιστεύει ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ, οὗτινος τὸ ὄνομα ἐσημειώθη ἐκ τῶν ὑστέρων εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους τῆς ὁμάδος Τ, Α, Π (βλέπε Π, 342, 25), εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Βασιλείου Μακεδόνος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τῆς διασκευῆς Κ. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἐν προκειμένῳ τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ διέσωσε τὴν αὐθεντικωτέραν παράδοσιν. Βλέπε σχετικῶς Κδ 55 καὶ ταυτάριθμον ὑποσημείωσιν, πρβλ. δὲ καὶ Α 2342 καὶ Κδ 971, ὡς καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις.

1372 Πρόκειται περὶ τῆς πρὸς μητρὸς μάμμης τοῦ Ἀκρίτου καὶ συζύγου τοῦ Ἀνδρονίκου Ἄννης (στίχ. Α 29—30), ἥτις ἐν τοῖς προηγουμένοις μὲν ἀναφέρεται ὡς βασίλισσα καταγομένη ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Κὺρ Μαγάστρων ἢ Μαγαστρανῶν (βλέπε ὑποσημ. Α 29 καὶ Α 492 ἑξ.), ἐνταῦθα δὲ φέρεται ὡς στρατήγισσα ἐκ τοῦ γένους τῶν Δουκάδων. (Πρβλ. Κα 267 καὶ Κδ 59).

ἔγινε δὲ περίφημος εἰς τὰς ἀνδραγαθίας.
[§ 183] Καὶ τώρα ἀρχηνίζομεν τὰ ἔργα νὰ εἰποῦμε, 110
ἀλλὰ μηδείς, παρακαλῶ, νὰ μὴν τὰ ἀπιστήσῃ,
ταύτην ὁποὺ μέλλω νὰ εἰπῶ τὴν εὐφημίαν λόγου,
ἐπεὶ Θεοῦ τὸ θέλημα τοῦ μόνου δυναμένου,
ὅπου γὰρ βούλεται Θεὸς οὐδεὶς ὁ ἐμποδίζων.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Βασίλειος ἐσχόλαζεν τοῖς γράμμασιν εἰς τὸν καθηγητήν.

[§ 184] Οὗτος τοίνυν ὁ θαυμαστὸς Βασίλειος ὁ Ἀκρίτης
παιδόθεν εἰς διδάσκαλον παρὰ πατρὸς ἐδόθη·
τρεῖς χρόνους γὰρ ἐμάνθανε παιδείαν τῶν γραμμάτων,
ὀξὺς ἦτο εἰς τὸν νοῦν καὶ γρήγορος εἰς τὸ λέγειν.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Βασίλειος παλαιστρίτης γίνεται.

[§ 185] Καὶ μετὰ ταῦτα ἀγάπησε κυνήγια καὶ τόξα,
νὰ κυνηγᾷ, νὰ πολεμᾷ, νὰ τρέχῃ τότε πάντα.
Μὲ τὸν πατέρα ἔβγαινεν ἐν τούτοις πᾶσαν ἡμέραν,
(857) *τὸ δόρυ διδασκόμενος καὶ τὸ σπαθὶν ὁμοίως*

1391 καὶ τὸ κοντάρι 'μάνθανε καὶ τὸ σπαθὶ ὁμοίως· (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 857).—

Τ 1378 γέγονε καὶ περίβλεπτος—1379 Καὶ νῦν ἰδοὺ ἀρχόμεθα τὰ περὶ τούτου λέγειν,—1390 παρακαλῶ, ψευδῆ εἶναι νομίσῃ—1381 ταύτην ἣν διηγήσασθαι τοῦ λόγου εὐφημίαν,—1382 ἐπὶ Θεοῦ τὸ θέλημα—1385 παιδόθεν εἰς καθηγητὴν—1386 καὶ τρεῖς ὅλους ἐνιαυτοὺς μαθήμασι σχολάζων—1387 τῇ τοῦ νοὸς ὀξύτητι πεῖραν ἔσχε γραμμάτων.—1388 Εἶθ' οὕτως τοῦτον ἔδοξε κυνήγια ποθῆσαι,—1389 Παραλείπεται ὁ στίχος.—1390 μετὰ πατρὸς ἐξήρχετο ἐν τούτοις καθ' ἑκάστην,—

1380 ἑξ. Περὶ τῆς γιγαντιαίας δυνάμεως καὶ τῶν ἀφθάστου μεγαλείου κατορθωμάτων τοῦ Διγενοῦς ἐκυκλοφόρουν φαίνεται οἱ πλέον ἀχαλίνωτοι θρῦλοι, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὰ δημώδη ᾄσματα τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου, καθ' ἃ ὁ Διγενὴς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ συγχεόμενοι ἥρωες παρουσιάζονται ὡς κεκτημένοι ἀπὸ τῆς βρεφικῆς ἡλικίας των ἀκόμη δύναμιν τεραστίαν καὶ ἰδιότητας δρακοντείους. Πρβλ. Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 36, στίχ. 9—10, αὐτόθι σελ. 38: «μονοήμερος ἔτονε κ' ἔφαγεν παξιμάτιν», κλπ. ὡς καὶ ἐν σελ. 129 αὐτόθι, στίχ. 7—10. Βλέπε ἐπίσης Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β' 34, Ἆσμα Προσφύρη, στίχ. 1—17 κλπ. Τοιούτου εἴδους ὑπερβολαὶ εἶχον καταντήσει ἀπίστευτοι, ἐντεῦθεν δὲ ἐξηγεῖται ἡ ἐν προκειμένῳ ἔκκλησις τοῦ ποιητοῦ νὰ μὴ ἀμφιβάλῃ κανείς, ἀλλ' ὅλοι νὰ πιστεύσουν εἰς τὰ περαιτέρω ἐξιστορούμενα περὶ τῶν ἀνδραγαθιῶν τοῦ ἥρωος.

1385 ἑξ. Βλέπε ἀνάλογα χωρία ἐν Ἀχιλλ. 84, Ἰμπέρ. 67 ἑξ. καὶ Φλωρ. 153 ἑξ.

(857) 1391 ἑξ. Ἀντικατέστησα τοὺς στίχους Α 1391—1393 διὰ τοῦ ἀντιστοίχου χωρίου τῆς διασκευῆς Τ, μὲ τὸ ὁποῖον συμφωνεῖ καὶ τὸ κείμενον Π, 343, 6—9. Περὶ παλαιστριτῶν τοῦ μεσαίωνος βλέπε καὶ Φ. Κουκουλέ: Ἀγῶνες καὶ ἀγωνιστικὰ παίγνια ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΓ' 65—122.

(858) *καὶ παλαιστρίτης γίνεται δοκιμώτατος λίαν·*
1394 καὶ ὅλοι ἐθαυμάζοντο τὴν ὅλην του ἀνδρείαν, 111
1395 καὶ τὸ πολὺ τὸ τρέξιμον ἔδειχνεν εἰς τὴν πρᾶξιν.
(861) [§ 186] Ὅταν δὲ ἐγένηκεν δώδεκα χρόνων κεῖνος,
ὡς ἥλιος ἀπέλαμπεν εἰς ὅλα τὰ παιδία,
ἀπέρνα εἰς τὴν δύναμιν ὥσπερ ἀνδρειωμένος.
1399 Καὶ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν πρὸς τὸν πατέρα εἶπεν,
(865) *τοιαῦτα λέγων πρὸς αὐτὸν ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης·*
«Πόθος ἀνῆψεν εἰς ἐμέ, αὐθέντα καὶ πατήρ μου,
»τοῦ δοκιμάσαι ἐμαυτὸν εἰς θηριομαχίαν·
»καί, εἴπερ ὅλως ἀγαπᾷς τὸν σὸν υἱὸν Ἀκρίτην,
»ἐπιδίδου μοι θέλημα θηρία κυνηγῆσαι,
(870) *»πάρδους τε καὶ λέοντας, ἄρκους μετὰ δρακόντων,*
»νὰ δοξασθῇς, αὐθέντα μου, ἐν ταῖς ἀνδραγαθιαῖς μου.
»Δεῦτε, καβαλλικεύσωμεν, ὑπάγωμεν εἰς κυνῆγιν,
»καὶ εἰς τόπον ἀπέλθωμεν, ἔνθα εἰσὶ θηρία,
»καὶ πάντας σβέσω λογισμοὺς τοὺς ἐμὲ ἐνοχλοῦντας».
(875) [§187] *Τούτους τοὺς λόγους ὁ πατὴρ ἀκούσας τοῦ φιλτάτου,*
ἠγάλλετο τῷ πνεύματι, ἔχαιρε τῇ καρδίᾳ
καὶ μετὰ πολλῆς τέρψεως αὐτὸν ἐκατεφίλει,
καὶ ἔλεγε πρὸς τοῦτον γὰρ τὸν Διγενὴν Ἀκρίτην·
«Θαυμαστὴ γὰρ ἡ γνώμη σου καὶ γλυκεῖοι οἱ λόγοι,

1392 ἔγινεν ἄξιος στὸ σπαθὶ καὶ ἄξιος στὸ κοντάρι, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 858).—1393 ὑπερθαύμαστος ἐφάνηκεν εἰς ὅλους τοὺς ἀνδρείους, (στίχος περιττός).—

Τ 1393 Παραλείπεται ὁ στίχος.—1394 καὶ τὴν αὐτοῦ ἐξίσταντο πάντες ἀνδρείαν πάνυ,—1395 τοῦ δρόμου γὰρ τὸ ἄπειρον ἐδείκνυε τὴν πρᾶξιν.—396 Ὅτε δὲ δώδεκα ἐτῶν γενόμενος ἐκεῖνος,—1397 ἐν πᾶσι τοῖς παιδίοις,—1398 ἔβαινε καὶ εἰς δύναμιν—

1396 ἑξ. Μνεία ἡλικίας δώδεκα ἐτῶν γίνεται καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις (Α 124), προκειμένου περὶ τῆς μητρὸς τοῦ Ἀκρίτου, ὡς καὶ ἐν Ἰμπερ. 75, προκειμένου περὶ τοῦ Ἰμπερίου. Ὑποθέτω ὅτι καὶ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ συμβολικοῦ ἀριθμοῦ προελθόντος ἀπὸ θρησκευτικὴν ἔμπνευσιν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν πρώτην κοσμικὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστοῦ δωδεκαετοῦς ἐν τῷ ἱερῷ μετὰ τῶν διδασκάλων (βλέπε Λουκ. γ' 42—47). Μνεία τοῦ ἀριθμοῦ δώδεκα, εἴτε ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ Ἀκρ. ἔπους, εἴτε διότι κατὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν συμβολίζει τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους, γίνεται καὶ εἰς τὰ Ἀκριτ. τραγούδια: «Δώδεκα ἀρκούδια σκότωσα καὶ δώδεκα λοντάρια» κλπ. (Ἆσμα ἀριθ. 15, στίχ. 8 ἐν Λαογραφίας Α' 228) κλπ. Περὶ συμβολικῶν ἀριθμῶν καὶ χρονολογιῶν βλέπε παρατηρήσεις μου ἐν ὑποσημ. Α 1299 ἑξ.

1399 Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Α ὑπάρχει χάσμα. Τοῦτο συμπληροῦμεν ἐνταῦθα διὰ τοῦ ἀντιστοίχου κειμένου τῆς διασκευῆς Τ (865—889), τὸ ὁποῖον, ὡς πάντοτε, παριστῶμεν πρὸς διάκρισιν διὰ χαρακτήρων κυρτῶν. (Βλέπε ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος τόμου, γενικὰς ὑποδείξεις σελ. 3, καὶ ὑποσημ. στίχ. Α 436). Πρβλ. σχετικῶς καὶ ἀντίστοιχα κείμενα ἐν Κδ 73—93, Ε 744 ἑξ. Π 343, 13—29, καὶ Ο, 1260—1284.

Ὁ Ἡρακλῆς συλλαμβάνων ἔλαφον. 6ος αἰὼν μ.Χ. Ραβέννα, Ἐθν. Μουσεῖον.

Τέταρτος Λόγος

Ὁ Δαυίδ κτυπῶν λέοντα. Κύπρος περὶ τὸ 600 μ.Χ. Ν. Ὑόρκη, Μητροπ. Μουσεῖον.

Τέταρτος Λόγος

»πλὴν δὲ οὐ πάρεστι καιρός, δεινότερος ὑπάρχει·
»καὶ σὺ γάρ, περιπόθητε, δωδεκαετὴς ὑπάρχων,
»οὐ δύνασαι, γλυκύτατε, θηρία πολεμῆσαι·
»ὦ τέκνον μου γλυκύτατον, μὴ τοῦτο νῦν ποιήσῃς,
»μὴ ἄνθος σῆς νεότητος πρὸ καιροῦ ἀπολέσῃς·
»ἂν γάρ, Θεοῦ θελήματι, ἀνδρὸς εἰς μῆκος φθάσῃς,
»τότε, παμφίλτατε υἱέ, θηρία πολεμήσεις».
[§ 188] *Ἀκρίτης δέ, ὡς ἤκουσεν τοὺς λόγους τοὺς τοιούτους,*
ἐθλίβηκε κατὰ πολύ, ἐπόνεσε καρδίαν,
κατὰ πολὺ δακρύσας δέ, λέγει πρὸς τὸν πατέρα·
«Μετὰ γοῦν τὴν τελείωσιν ἀνδραγαθήσω, πάτερ;
»Τί μοι τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἐκεῖνος;
»Πότε νὰ γίνῃ πόλεμος τὸ γένος νὰ λαμπρύνω;
»πληροφορήσω γὰρ καὶ σὲ τὸν ἐμὸν εὐεργέτην,
»ὅτι ἔχεις με συνεργὸν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ δοῦλον».
Βλέποντας τοίνυν ὁ πατὴρ τὸ πρόθυμον θαυμάζει, 112
φύσεως γὰρ τὸ εὐγενὲς χωρίζει ἡ καρδία.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς μετὰ τοῦ Διγενοῦς καὶ Κωνσταντίνου ἀπήρχετο εἰς θήραν.

[§ 189] Λαβὼν δὲ τὴν ἐπαύριον τὸν γυναικάδελφόν του,
λαμπρὸν τὸν Κωνσταντῖνον τε καὶ τὸν υἱόν του Ἀκρίτην,
τινὰς δ' ἐκ τοὺς ἀγούρους του ἦβγε νὰ κυνηγήσῃ·

1400 Ὕστερον εἰς τέλος μας νὰ νικήσω πάτερ (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 890).—1409 τίς δὲ ἐκ τοὺς ἀγούρους—

Τ 1402 Πότε κἀγὼ νὰ δοξασθῶ καὶ τὸ γένος λαμπρύνω,—1403 πληροφορήσω δὲ καὶ σὲ—1404 ὅτι ἔχεις με ἀπὸ τοῦ νῦν δοῦλον καὶ συνεργόν σου;»—1405 Ἐκνεύσας τοίνυν—1406 τὸ εὐγενὲς ἡ καρδία χωρίζει.—1407 Καὶ τῇ ἐπαύριον λαβὼν τὸν γυναικ.—1408 χρυσοῦν τὸν Κωνσταντῖνόν τε,—1409 καί τινας ἐκ τῶν ἀγούρων του, ἐξῆλθε κυνηγῆσαι·—

(882) Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ ἀπάντησις τῆς μητρὸς τοῦ μικροῦ Ἀρμούρη, ὅταν οὗτος ζητεῖ ἐπιμόνως νὰ καβαλλικεύσῃ. Ἡ μήτηρ λέγει: «Ἐσὺ μικρὸς καὶ ἀνέλικον, καβάλλα δὲν σὲ πρέπει» κλπ. (Βλέπε Ἆσμα Ἀρμούρη, στίχ. 8 ἑξ. ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 119—129).

1401 Τὸ χωρίον εἶναι κάπως ἀσαφὲς ἐνταῦθα. Σαφέστερον εἶναι τὸ νόημα ἐν Κδ 94 ἑξ., γραφικώτερος ὅμως εἶναι ὁ Πετρίτζης: «Σὰν ἤκουσεν ὁ Διγενὴς τὰ λόγια τοῦ πατρός του, τὰ δάκρυα του ἐτρέξασιν καὶ χύνουνταν ὀμπρός του· λέγει του· Πάτερ ξεῦρε το πῶς ὅταν ἀποθάνω, τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἀνδρειὰν εἰς μίαν ὥραν χάνω. Καὶ τότες, ὅταν κοίτωμαι μέσα στῆς γῆς τὸ χῶμα, τότες θεν' κάμ' ἀνδραγαθιὲς χωρὶς χέρια καὶ σῶμα;» (Ο,1283-1288). Πρβλ. καὶ ἀντίστοιχον χωρίον Π, 343, 29—30: «Ὦ πάτερ μου, ἀφόντις ἀπεθάνω θέλω νὰ κάμω ἀνδραγαθίαν; Καὶ τότε τί ἔπαινον θέλω νὰ ἔχω;»

γεράκια ἐβάσταζον ἄσπρα ἐκ τῶν μουτάτων.
(901) [§ 190] Καὶ ὅταν ἀποσώσασιν εἰς τὰ μεγάλα ὄρη,
ἀπὸ μακρόθεν βλέπουσι σκληρότατα ἀρκούδια,
ἐκεῖνα τότε πήδησαν μέσα ἀπὸ τὸν λόγγον
(904) ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ μετὰ μεγάλης τόλμης.
Καὶ ὡς εἶδε ταῦτα ὁ Διγενὴς τὸν θεῖον του ἠρώτα·
«Τί εἶναι αὐτὰ ὁποὺ πηδοῦν μέσα ἀπὸ τὸ δάσος,
»φεύγουν καὶ τρέχουν γρήγορα, δὲν στέκουν εἰς τοὺς
⟨κάμπους;»
[§ 191] Καὶ παρευθὺς ὁ θεῖος του λέγει πρὸς τὸν
⟨Ἀκρίτην· 113
«Βασίλειε, καρδία μου, θέλω ἐγὼ ὁρᾶν σε·
»αὐτὰ ἀρκοῦδες λέγονται καὶ ὅποιος τὰς νικήσῃ,
»ἀνδρειωμένος λέγεται ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους·
»πλὴν τὸ ῥαβδίν σου κράτησον καὶ τὸ σπαθί σου ἄφες,
»ἀρκούδα δὲν εἶναι δυνατὸν μὲ τὸ σπαθὶν νὰ φύγῃ».

1420 καὶ ὅποιος τοὺς νικήσῃ—

T 1410 ἐβάσταζον λευκά,—1411 καὶ ὅτε ἀπεσώσασιν εἰς ὄρη τὰ μεγ.—1412 βλέπουσι ἄρκους φρικωδεστάτους,—1413 οἵτινες ἀπεπήδησαν ἐντὸς ἀπὸ τοῦ δάσους·—1414 ἄρσην καὶ θήλεια ἄρκον ἔφθασεν ταχέως εἰς τὸ δάσος·—1415—1441 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.—

1410 «ἐβγῆκαν εἰς τὸ κυνήγιον καὶ ἐβαστοῦσαν γεράκια μεγαλομύτικα». (Π, 344, 2—3). Ὁ διασκευαστὴς τοῦ κειμένου Π παρενόησε προφανῶς τὰ μουτάτα γεράκια, ἤτοι τοὺς ἐκλεκτοὺς θεωρουμένους ἱέρακας. Ἐκαλοῦντο δὲ οὕτω οἱ ἱέρακες, οἵτινες εἶχον ὑποστῆ τὴν περίοδον τῆς ἀποβολῆς τῶν πτερῶν, καθ' ἣν τοὺς ἐνέκλειον εἰς εἰδικοὺς κλωβοὺς (μούτας), καὶ μετὰ τὴν περίοδον τῆς ὁποίας καὶ μόνον συνεπληροῦτο ἡ ἐκγύμνασίς των καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὸ κυνήγιον. Περὶ κυνηγετικῶν ἱεράκων καὶ ἄλλων πτηνῶν, ὡς καὶ γενικώτερον περὶ κυνηγίου κατὰ τοὺς μέσους χρόνους βλέπε πραγματείαν Φ. Κουκουλέ, Κυνηγετικὰ ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Θ' 3—33. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὸν σημείωμα Σπ. Λάμπρου ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονος Β' 369—270. Μνεία χρησιμοποιήσεως ἱεράκων διὰ τὸ κυνήγιον γίνεται καὶ εἰς τὰ μεσαιων. μυθιστορήματα Βέλθανδρ. 770, 791, Λύβιστρ. 39, 95, 123, Φλώρ. 291 κλπ.

1414 (904). Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὴν διασκευὴν Τ ὑπάρχει χάσμα καὶ παραλείπεται ὁλόκληρον τὸ κείμενον τῶν χωρίων [§ 191—194].

1420 Ἄρκτοι ὑπῆρχον ἐν ἀφθονίᾳ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, ὄχι μόνον ἐν τῇ ἀνατολικῇ Μ. Ἀσίᾳ, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἐν Πελοποννήσῳ μέχρι τοῦ 1436, ὡς βεβαιοῖ ὁ Κυριακὸς Ἀγκωνίτης (βλέπε σχετικῶς ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονος Ε' 419). Ἡ ἄρκτος ζῇ ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐπὶ τῶν Παφλαγονικῶν ὀρέων, πλησίον τῆς Πάφρας, ἐπὶ τοῦ Ὀλγάσονος, τοῦ Γκεκ-δὰγ κλπ. (Βλέπε Π. Κοντογιάννη Γεωγραφία Μ. Ἀσίας, σελ. 414). Περὶ τοῦ κυνηγίου ἄρκτων κατὰ τοὺς μεσαιων. χρόνους, πλὴν τῆς ἐν ὑποσημ. Α 1410 μνημονευθείσης πραγματείας Φ. Κουκουλέ, βλέπε καὶ περιγραφὴν ἐν Φυσιολόγῳ, ἐκδ. Gidel καὶ Legrand ἐν Annuaire de l'Assoc. des Etudes Grecques 7e année (1873), σελ. 243—245, XV, Περὶ τῆς ἀρκούδας.

[§ 192] Εἶναι νὰ ἰδῇς θαῦμα φρικτὸν καὶ ἄξιον ἐπαίνου·
καὶ τὸ παιδίον ἤκουσε τοὺς λόγους δὲ τοῦ θειοῦ του,
εὐθὺς δὲ τότ' ἐπέζευσεν, τὴν ζώνην του ἀχαμνίζει,
καὶ καμηλαύχιν χαμηλὸν βάζει στὴν κεφαλήν του,
ἐπιάσεν εἰς τὸ χέρι του ἕνα ῥαβδὶ μεγάλον,
καὶ ὡς ἀστραπὴ ἐπήδησεν ἀπὸ περιστηθίου,
καὶ τότες ἔφθασεν ἐκεῖ, ὁπού 'σαν τὰ ἀρκούδια.
Ἀρκούδα δὲ ἡ θηλυκὴ μετὰ ἀρκουδοπούλου 114
μεγάλα αὐτὴ ἐφώναξε καὶ ἔφθασε πρὸς τοῦτον.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Βασίλειος ἀπέκτεινε τὴν θηλεῖαν ἄρκον, ὁρῶντος τοῦ θείου. αὐτοῦ.

[§ 193] Ὁ δὲ Ἀκρίτης γρήγορα αὐτὴν περιλαμβάνει,
καὶ κλειδώσας τὰς χεῖρας του εὐθὺς ἀπέσφιξέ την,
τὰ ἔγκατα ἐβγαίνασιν ἐκ στόματος ἀρκούδας,
καὶ παρευθὺς ἐξέψυξεν εἰς χεῖρας τοῦ παιδίου.
[§ 194] Ἀρκούδα δὲ ἀρσενικὴ ἀπέφυγεν εἰς τὸ δάσος·
ὁ θεῖος του δὲ πρὸς αὐτὸν αὐτὰ τὰ λόγια εἶπεν·
«Βλέπε, ὦ τέκνον μου, καλὰ μὴν χαωθῇ ἡ ἀρκούδα».
Ἐκεῖνος δὲ ἀπὸ σπουδῆς ἐξάπλωσε τὴν ῥάβδον,
καὶ πρὸς τὴν ἄρκτον ἔφθασεν ὁπού 'τον εἰς τὸ δάσος·
(905) ἀρκούδα δὲ ἐγύρισεν κ' ἐχάσχισεν μεγάλα,
ὥρμησε γὰρ τὴν κεφαλὴν συντρίψαι τοῦ παιδίου.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Βασίλειος ἀπεσφονδύλησεν τὸν ἄρσενα ἄρκον.

[§ 195] Εὐθέως τότε ἅρπαξε ἐκ στόματος τὴν ἄρκτον, 115
ἀπεστρουφήσας δὲ αὐτὴν ἐξέψυξεν ἡ ἄρκος.
[§ 196] Καὶ ἐκ τῶν ἄρκτων τῶν βρυγμῶν καὶ τῶν
⟨ποδῶν τὸν κτύπον

Τ 1442 καὶ ὁ ἄρκος ἐπιστραφεὶς καὶ στόμα μέγα χάνας,—1444 Ὁ δὲ ἁρπάσας παρευθὺς ἐκ στ. τὸν ἄρκον,—1445 ἀπεσφονδύλησεν αὐτὸν κ' ἐξέψυξεν ὁ ἄρκος.—1446 τῶν ἄρκων τὸν βρυγμὸν καὶ τῶν ποδῶν τῶν κτύπων,—

1427 καμηλαύχιν, ἢ καμελαύκιον ἐκαλεῖτο κάλυμμα τῆς κεφαλῆς σχήματος στρογγύλου κανίστρου, τὸ ὁποῖον μετὰ τὸν Ζ' αἰῶνα ἐφόρουν μόνον οἱ Καίσαρες. Βλέπε σχετικῶς Constantin Porphyrogénète, Le Livre des Cérémonies, Commentaire, I, Ἔκδ. Vogt, Παρίσιοι 1935, σελ. 46, ὡς καὶ ἰδιαιτέραν πραγματείαν Α. Α. Παπαδοπούλου: Καμελλαύκιον, ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Ε' 293—299.

1442 (905). Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ. Βλέπε ὑποσημ. Α 1414.

1445 ἡ ἄρκος. Περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῆς λέξεως βλέπε παρατήρησιν Φ. Κουκουλέ, ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Θ' 29, ὑποσημ. 1. Πρβλ. καὶ ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονος Ε' 419 καὶ Φυσιολόγον, ἐν περιγραφῇ ἀρκούδας ὡς ἐμνημονεύθη ἤδη ἐν ὑποσημ. Α 1420.

ἔλαφος ἐξεπήδησεν ἀπὸ τῆς παγαναίας·
ὁ Ἀμηρᾶς ἐλάλησε ταῦτα εἰς τὸν Ἀκρίτην·
«Ἔμπροσθέν σου, ὦ φίλτατε, βλέπε θηρίον ἄλλον».
Τὸ δὲ παιδίον, τὰς φωνὰς ὡς ἤκουσεν, εὐθέως,
ὡς λέων ἐβριμήσατο, ὡς πάρδος συνεσφίχθη,
καὶ εἰς ὀλίγον πήδημα τὴν ἐλαφίνα φθάνει.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Βασίλειος ἔσχισε τὴν ἔλαφον εἰς δύο μέρη.

[§ 197] Ἐκ τοῦ ποδὸς δραξάμενος τὴν ἔλαφον εὐθέως,
καὶ ἐκτινάξας ἔσχισεν αὐτὴν εἰς δύο μέρη.
[§ 198] Ποῖος δὲν βλέπει μέγεθος Θεοῦ τῶν χαρισμάτων,
καὶ τὴν μεγάλην δύναμιν, τὴν φοβερὰν ἐκείνου.
(920) Ἅπας γὰρ νοῦς ἀνθρώπινος ἐκπλήττει τὸ τοσοῦτον, 116
πῶς ἔφθασε τὴν ἔλαφον παιδὶ χωρὶς τοῦ ἵππου,
πῶς τοὺς ἄρκτους ἀπέκτεινε ἐν χερσὶ χωρὶς τὴν ῥάβδον·
πάντα Θεοῦ θελήματα, τοῦ δώσαντος δυνάμεις,
παιδίον γὰρ μικρότατον πτερύγων ὁμοιοῦται.
[§ 199] Βλέποντες γὰρ οἱ ἅπαντες παράδοξον τοιοῦτον
τὸν Κύριον ἀνύμνησαν σὺν τῇ Μητρὶ Παρθένῳ,
ὁπό δωσε τόσην δύναμιν καὶ τέρατα τοιαῦτα·
«Κυρία, Μῆτερ τοῦ Θεοῦ, Θεὲ δὲ πανοικτίρμον,
»πράγματα βλέπομεν φρικτὰ στὸν νέον ὅπου κάμνει».
[§ 200] Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἔλεγον καθ' ἑαυτοῖς τοιαῦτα·
«Οὗτος οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου,
»τοῦτον δὲ ἔστειλεν Θεὸς διὰ τοὺς ἀπελάτας,

Τ 1448 καὶ ὁ Ἀμ. ἔφησε ταῦτα πρὸς τὸν Ἀκρ.—1449 θηρίον πάλιν.»—
1451 ἐμβριμήξατο (χργρ)—1453 Καὶ τοῦ ποδὸς δρ. παρευθὺς τῆς ἐλά-
φου,—1454 ἀποτινάξας ἔσχισεν—1455 Τίς οὐ θαυμάσει μέγεθος—1456
καὶ τὴν φοβερὰν δύναμιν ἐκείνου τὴν μεγάλην;—1458 πῶς τοὺς ἄρκους
χωρὶς ῥάβδου·—1460 Θεοῦ θελήματι—1462 Ἰδόντες γὰρ—1463 σὺν τῇ
αὐτὸν τεκούσῃ,—1464 τὸν δόντα τοσαύτην τὴν ἰσχὺν καὶ τέρατα—1465
καὶ Θεὲ πανοικτίρμον,—1466 φρικτὰ στὸν νεώτερον τοῦτον.»—1469 τοῦ-
τον ὁ Θ. ἔστειλεν—

1447 Παγαναία=δασώδης τόπος, ἔνθα συνήθως ἐρευνοῦν οἱ κυνηγοί.
Ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ ὡς τοπωνύμιον μικρᾶς χερσονήσου καὶ χωρίου τῆς
Α. Μάνης (ἐπαρχ. Γυθείου). Παγανευταὶ ἐκαλοῦντο οἱ ἀνιχνεύοντες ἐντὸς
θάμνων πρὸς θήραν (Φ. Κουκουλέ, Κυνηγετικά, Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Θ' 5).
1453 ἑξ. Ἀνάλογον κατόρθωμα διηγεῖται περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Βασι-
λείου Α' τοῦ Μακεδόνος ὁ Γενέσιος (σελ. 127 Bonn): «Τῷ βασιλεῖ ποτε
περὶ θήραν ἐνδιατρίβοντι ἐξ ὕλης τις παμμεγέθης ἔλαφος εἰς μέσον πεφοί-
τηκεν, οὗ τῶν ὀπισθίων ποδῶν ἐπαφεὶς κορύνην ὁ βασιλεὺς καὶ κατευτυχή-
σας, τούτους διέθλασε. Τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ ἐπὶ λύκου καταπεπραχέναι».
Βλέπε καὶ κρίσεις Grégoire ἐν Byzantion VI 493. Περὶ κυνηγίου ἐλάφου—
βλέπε καὶ ἐν μνημονευθείσῃ σχετικῇ πραγματείᾳ Φ. Κουκουλέ, Ἐπετηρ.
Βυζ. Σπουδ. Θ' 26—28. Περιγραφὴν ἐλάφου βλέπε ἐν Φυσιολόγῳ, σελ.
228—230. (Πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 1420).

»καὶ τρέμειν θέλουσιν αὐτὸν εἰς χρόνους τῆς ζωῆς του». 117
Καὶ ταῦτα πάντα λέγοντες εἰς ὅλην τους τὴν νίκην,
εἶδον δὲ λέαιναν σκληράν, ἐκάθευδε μὲ σκύμνον,
καὶ ὑπεστράφησαν εὐθύς, εἶδον τον νέον τοῦτον.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Διγενὴς Βασίλειος διερχόμενος ἔσυρε τὰ θηρία.

(937) [§ 201] *Ὁ παῖς δὲ διερχόμενος ἔσυρε τὰ θηρία,*
ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ χειρὶ εἶχε τοὺς δύο ἄρκους,
(939) *τῇ ἄλλῃ δὲ πάλιν χειρὶ τὴν ἔλαφον ἐκράτει.*
Ὁ θεῖος του ἐφώνησεν αὐτὸν ἐκεῖνος τότε·
«Ἐλθὲ ἐνθάδε, τέκνον μου, παμφίλτατε Ἀκρίτα,
»καὶ τὰ νεκρὰ κατάλιπε, ἔχομεν ἄλλα ζῶντα,
»εἰς τοῦτα δοκιμάζονται τῶν εὐγενῶν οἱ παῖδες».
Ὁ παῖς δὲ ἀπεκρίνατο λέγων αὐτῷ τοιάδε·
«Τοῦτο γὰρ ἔστι θέλημα Θεοῦ παντοδυνάμου,
»ἵνα ἴδῃ καὶ αὐτὸν νεκρὸν ὡς καὶ τοὺς ἄρκτους». 118

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Διγενὴς ἀπέκτεινε τὴν λέαιναν, ὁρῶντος τοῦ θείου αὐτοῦ.

[§ 202] Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὥρμησε στὴν λέαιναν δὲ οὗτος,
ὁ δὲ θεῖος πάλιν αὐτοῦ ἐφώνησε πρὸς τοῦτον·
«Λάβε τὸ σπαθίον σου, ὦ ποθητόν μου τέκνον,
»αὐτὸς δὲν εἶναι ἔλαφος στὴν μέσην νὰ τὸν σχίσῃς,
»ἀλλὰ δεινὸν θηρίον εἶν', βλέπε μὴ σ' ἀδικήσῃ».
Ὁ νέος ἀποκρίθηκε πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει·
«Εἶπον καὶ πάλιν λέγω σοι, αὐθέντα μου καὶ θεῖε,
»ὅτι οὐδὲν ἀδύνατον παρὰ Θεοῦ ὑπάρχει».
[§ 203] Εὐθὺς τὴν σπάθην ἐσήκωσε καὶ πρὸς θηρίον
⟨τρέχει,

1474 Ὁ παῖς δὲ διερχόμενος ἔσυρε τὰ θηρία ταῦτα.—1475 Εἰς τὴν δεξιάν του τῇ χειρὶ εἶχε τοὺς δύο ἄρκτους,—1476 καὶ εἰς τὴν ἄλλην δὲ χειρὶ τὴν ἔλαφον ἐκράτει. (ἀντικατεστάθησαν διὰ Τ937-993).—1488 ἀλλὰ δεινὸν θηρίον ἦν,—

Τ 1470 καὶ τρέμει θέλουσιν—1471 Καὶ ταῦτα πάντα λέγοντες, δεινὴν λέαιναν εἶδον,—1472 εἰς τὸ καλάμιν ἔνδοθεν μαινομένην, καὶ σκύμνον,—1473 εὐθὺς ἰδεῖν τὸν ἀγουρίτζην.—1477 καὶ τοῦτον ὁ θεῖος αὐτοῦ ἐφώνησεν εὐθέως·—1480 ἐν τούτοις δοκιμάζονται—1481 Ὁ δὲ παῖς ἀπεκρίνατο—1483 ἵνα θεάσῃ καὶ αὐτόν... ἄρκους.»—1484 ὥρμησε πρὸς τὴν λ. οὗτος,—1486 «ἔπαρον τὸ σπαθίτζιν σου, ὦ ποθητόν μου τέκνον,—1487 αὐτὸς οὐκ ἔστιν ἔλαφος ἵνα τὸν σχίσῃς μέσον,—1489 Καὶ ὁ νέος ἀπεκρίθηκε πρὸς αὐτὸν τάδε λέγει·—1492 τὴν σπάθην ἦρατο καὶ πρὸς τὸν θῆρα τρέχει,—

1492 Περὶ θήρας λεόντων πραγματεύεται ὁ Φ. Κουκουλὲς εἰς τὰ Κυνηγετικά του ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Θ' 33—34. Λέοντος περιγραφὴν βλέπε ἐν Φυσιολόγῳ σελ. 276—277 (πρβλ. ὑποσημ. Α 1420). Λέοντας καὶ πάνθηρας εἶχεν ἄλλοτε ἡ Μ. Ἀσία. (Βλέπε Π. Κοντογιάννη Γεωγραφία Μ. Ἀσίας, σελ. 415).

καὶ ὅταν ἐσίμωσεν εἰς αὐτὸ ἐπήδησεν *ὁ λέων*,
καὶ ἐπιπλώσας τὴν οὐρὰν κατὰ τὰς πλευράς του
καὶ μέγα βρυχησάμενος ὡρμήθη εἰς τὸν νέον.
Ὁ νέος δὲ τὴν σπάθην του ἐσήκωσεν ἀπάνω, 119
κρούει αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν εἰς μέσον τοῦ μετώπου,
ἔσχισε δὲ τὴν κεφαλήν, ἔφθασεν εἰς τὸν ὦμον.
[§ 204] Ὁ δὲ νεώτερος εὐθὺς λέγει πρὸς τὸν θεῖον·
«Βλέπεις, αὐθέντα, θεῖε μου, Θεοῦ τὰ μεγαλεῖα,
»οὐκ ἐδιχάσθη καὶ αὐτὸς ὥσπερ τὴν ἐλαφίνα;»
Καὶ κατεφίλησαν αὐτὸν θεῖος καὶ ὁ πατήρ του,
καὶ χαίροντες ἀμφότεροι λέγουσι πρὸς ἐκεῖνον·
«Ὅποιος βλέπει τὸ κάλλος σου καὶ ἔτι τὴν ἡλικίαν,
»ὡραῖε καὶ νεώτερε, πῶς μὴ θαυμάσῃ τοῦτο;
»Ἀλλὰ βεβαίως δέξεται τὰς σὰς ἀνδραγαθίας,
»τέκνον μου ποθεινότατον, καύχημα τῶν γονέων».
[§ 205] Εἶχε γὰρ ὁ νεώτερος, πανθαύμαστος ἐκεῖνος
κόμην ξανθήν, ὑπόσγουρον καὶ ὄμματα μεγάλα, 120
πρόσωπον ἄσπρον, ροδινόν, κατάμαυρον ὀφρύδιν,
στῆθος ὡς κρύσταλλον *χρυσοῦ* ὀργυιὰν εἰς τὸ μάκρος.

1493 ἐπήδησεν ὡς λέων—1511 ὡς κρύσταλλον κριοῦ ὀργυῖαν εἰς τὸ μ.—

Τ 1493 καὶ ὅτε αὐτῷ ἤγγισεν, ἐπήδησεν ὁ λέων—1494 τὴν οὐρὰν αὐτοῦ εἰς τὰς πλ. του,—1495 βρυχ. πρὸς τὸν νέον ἐπῆλθεν.—1496 ὁ δὲ νέος τὴν σπ. του εἰς ὕψος ἀνατείνας,—1498 καὶ ἐσχίσθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ μέχρι τῶν ὤμων.—1499 Εὐθὺς πρὸς τὸν θεῖόν του λέγει·—1502 Καὶ κατεφίλησεν αὐτὸν θεῖος—1504 «Πᾶς ὁ βλέπων τὸ κ. σου καὶ τὴν σὴν ἡλ.—1505 πανεύγενε νεώτερε—1510 κατάμαυρα ὀφρύδια—1511 στῆθος ὡς κρύσταλλον χρυσοῦ ὀργυῖαν ἔχων μῆκος· (χργρ.)—

1504 Ἡ ἔννοια τοῦ στίχου ἔχει ὡς ἑξῆς: Ὅποιος βλέπει τὸ κάλλος σου καὶ τὸ ἀνάστημά σου=(ἡλικίαν). Πρβλ. Α 149: «καὶ τρίχες ὑπερέβαιναν αὐτῆς τὴν ἡλικίαν».

1509 ἑξ. Περὶ κομμώσεως ὡς καὶ περὶ τῆς καλαισθητικῆς νοοτροπίας τῶν Βυζαντινῶν βλέπε σχετικὴν μελέτην Φ. Κουκουλέ. ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Ζ' 19—37. Πρβλ. καὶ Α 148 ἑξ.

1511 κρύσταλλον χρυσοῦ=κρύσταλλον χιόνος. Ἡ περίεργος αὕτη καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως δυσνόητος ἔκφρασις ἀπαντᾷ συχνὰ εἰς τὰ μεσαιων. κείμενα, ἔνθα εἶναι συνήθης ἡ παρομοίωσις ὡραίου σώματος πρὸς διαυγὲς κρύσταλλον. Πρβλ. Ψελλοῦ Βυζ. Ἱστορία ἐν Μεσαιων. Βιβλιοθήκη Σάθα, Ε' σελ.164: «κρυστάλλῳ τὸ λοιπὸν σῶμα καθαρωτάτῳ καὶ διαυγεῖ». Πρβλ. Φλωρ. 5: «Ὑπῆρχε γὰρ εὐγενική, τὸ εἶδος κρυσταλλόχροια. καὶ Chansons popul. grecques ἔκδ. Pernot, δίστιχον 133: «Ὡς πότε κρυσταλλόχροιά μου» κλπ. Δὲν ἀποκλείεται νὰ προῆλθεν ἡ ἔκφρασις «κρύσταλλον κρυοῦ» ἐκ παρετυμολογίας τοῦ «κρυσταλλόχροια», ἢ ἀντιστρόφως. Πρβλ. ἐν τούτοις καὶ τὸν στίχ. «ἄσπρον ἦτον τὸ στῆθος του, μάρμαρον ὥσπερ κρύον» ὅστις ἀπαντᾷ πανομοιοτύπως ἐν Ἀχιλλ. 105 καὶ Βελθάνδρ. 35. Βλέπε καὶ ἀντί-

[§ 206] Τοῦτον βλέπων ἐχαίρετον κατὰ πολλὰ ὁ (πατήρ του,
καὶ χαίρων ἔλεγεν αὐτῷ μετὰ χαρᾶς μεγάλης·
«Τὰ μὲν θηρία κρύπτονται, ἐμπήκασιν στὸ δάσος,
»ἔρχεσθε νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὸ νερὸν τὸ κρύο,
»καὶ νίψον σου τὸ πρόσωπον ἐκ τῶν πολλῶν ἱδρώτων,
»ἄλλαξον δὲ καὶ τὰς στολάς, ὁπού 'βαψαν ἀπὸ τὸ αἷμα,
»πλύνω τὰς χεῖράς σου ἐγώ, ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς πόδας,
»καὶ καθαρίσω τοὺς ἀφροὺς θηρίων τῶν μεγάλων,
»καὶ τὴν ὀσμὴν καὶ μυρωδιὰν θηρίων τῶν ἀρκούδων,
»πλύνω τοὺς πόδας σου καλῶς ἐγὼ μετὰ χειρῶν μου,
»καὶ τρισμακάριος εἰμὶ ἔχων τοιοῦτον παῖδα. 121
»Καὶ τώρα πᾶσαν μέριμναν ἐκ τῆς ψυχῆς μου ρίπτω,
»καὶ γέγονα ἀνέννοιαστος πάσας μου τὰς ἡμέρας,
»διατὶ δὲν ἔχω μέριμναν ὅπου καὶ ἂν σὲ στείλω,
»εἴς τε τὰ κούρση τῶν ἐθνῶν, μάχας τῶν πολεμίων».
[§ 207] Καὶ παρευθὺς οἱ δύο τους στὴν βρύσιν δὲ (ἀπῆλθον,
καὶ τὸ νερὸν ἦτο δροσερόν, ὡσεὶ χιὼν ψυχρῶδες,
στὴν βρύσιν τότε ἐκάθισαν, τρίγυρα, πάντες, ὅλοι.

Περὶ τοῦ πῶς ἔνιψαν τοὺς πόδας τοῦ Βασιλείου Διγενοῦς οἱ παρόντες.

[§ 208] Καὶ ὅλοι ὅπου ἤσασιν τὸν νέον ἐπροσκύνουν,
ἄλλοι τοὺς πόδας του ἔνιπτον, καὶ ἄλλοι τὸ πρόσωπόν (του,
ὁμοίως καὶ τὰς χεῖρας του ἐκ τῶν πολλῶν αἱμάτων.
[§ 209] Ἄλλαξε δὲ καὶ τὸ παιδὶ τὴν ἀκριβὴ στολήν του,

Τ 1512 Τοῦτον ὁρῶν ἠγάλλετο πάμπολλα—1513 μεθ' ἡδονῆς μεγάλης·—1514 εἰσῆλθον εἰς τὰς κοίτας,—1515 δεῦτε τοίνυν, ἀπέλθωμεν εἰς τὸ ψυχρὸν τὸ ὕδωρ,—1517 τὰς στολὰς ἐξ αἱμάτων χρανθέντας—1518 Παραλείπεται ὁ στίχος.—1519-1520 καὶ ἐξ ἀφρῶν γε τῶν θηρῶν καὶ ἐξ ὀσμῆς τῶν ἄρκων. (εἷς στίχος)—1521 Πλύνω δὲ καὶ τοὺς πόδας σου ἐγὼ μετὰ χειρῶν μου,—1522 καὶ τρὶς μακάριος εἰμὶ—1523 ἀπάρτι πᾶσαν μέριμναν—1524 καὶ ἀφρόντιστος γέγονα—1525 οὐδὲν γὰρ ἔχω μέριμναν ἔνθα σὲ ἀποστείλω,—1526 μάχας τε πολεμίων.»—1527 Καὶ παρευθὺς ἀμφότεροι εἰς τὴν πηγὴν ἀπῆλθον,—1528 ἦν γὰρ τὸ ὕδωρ δρ.... ψυχρώδης, (χργρ.)—1529 καὶ κύκλωθεν ἐκάθησαν τοῦ πηγαδίου πάντες.—1530 Καὶ οἱ παρόντες, λέγω δή, τὸν νέον προσεκύνουν,—1531 οἱ μὲν τοὺς πόδας ἐν. οἱ δὲ—1533 Ἤλλαξε δὲ καὶ τὸ παιδὶν τὴν ἑαυτοῦ ἐσθῆτα,—

στοιχον πρὸς τὸν παρόντα στίχ. Κδ 199: «καὶ στῆθος ὥσπερ κρύσταλλον, ὀργυῖαν εἶχε τὸ πλάτος», ἔνθα διεσώθη ἡ αὐθεντικωτέρα παράδοσις τοῦ κειμένου. Πρβλ. καὶ Π 346, 21—23: «Τὸ πρόσωπόν του ἀσπροπρόδινον, τὰ ὀφρύδια του κατάμαυρα, τὸ στῆθος του ὡς κρυσταλλένιον» κλπ.

βάζει *χλαμίδιν ἐλαφρὸν* διὰ τὸ καταψύχιν,
καὶ ἐπάνω εἰς τοῦτο κόκκινον μὲ τὰ χρυσᾶ τζαπράζια, 122
εἶχε τὲς ρίζες ἀκριβὲς μὲ τὸ μαργαριτάρι,
ἡ τραχηλέα του ἤτονε μὲ ἄμπαριν καὶ μόσχον,
μαργαριτάρια ἀκριβὰ τρίγυρα καρφωμένα,
(1000)καὶ τὰ κομπία ἔστραπτον ἐκ καθαροῦ χρυσίου·
τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ χρυσοῦ ὡραϊσμένα,
τὰ δέ γε πτερνιστήρια μετὰ λιθομαργάρων,
ἀντὶ δὲ ἔργου τοῦ χρυσοῦ εἶχε μαγνῆτας λίθους.
[§ 210] Καὶ πάντοτε ἐσπούδαζε τὸ εὐγενὲς παιδίον
πρὸς τὴν μητέρα ἀπελθεῖν, τοῦ μὴ αὐτὴν λυπῆσαι,
πάντας δὲ κατηνάγκαζε ταχὺ καβαλλικεῦσαι.
Εἰς φάραν ἔβη μέγιστον, λευκὴν σὰν περιστέριν,
ἦτο ἡ χαίτη του πλεκτὴ μετὰ βενέτων λίθων,
καὶ κώδωνας εἶχε χρυσοὺς μετὰ τῶν λιθαρίων· 123
οἱ κώδωνες ἦσαν πολλοί, ἔκαμνον ἦχον μέγαν,
μέλος λαμπρὸν καὶ θαυμαστόν, ἐθαύμαζον οἱ πάντες.
1551 [§ 211] Πρασινορρόδινον βλαττὶν εἶχεν εἰς τὸ καποῦλιν,
(1013)*τὴν δὲ σέλλαν ἐσκέπαζεν μήπως κορνιακτοῦται,*
1552 τὸ σελλοχάλινον αὐτοῦ πλεκτὸν μὲ τὸ χρυσίον,
ἔργον ποικίλον χυμευτὸν μὲ τὸ μαργαριτάριν.

1534 χλαμύδα ἐλαφρὴν—

Τ 1534 βάλλει χλαμύδιν ἐλαφρὸν διὰ τὸ καταψυχίτζιν,—1535 καὶ ἄνω τὸ τούτου κοκκ. μετὰ χρυσῶν λουρίων,—1536 εἶχε δὲ ρίζας χυμευτὰς μὲ τὸ μαργαριτάριν·—1537 ἡ τραχ. δὲ αὐτοῦ ἔγεμεν ἄμπαρ μόσχου.—1538 τρανοὶ μάργαροι ἐν αὐτῇ ἦσαν ἐμπεπηγμένοι,—1545 κατηνάγκαζεν εἰς τὸ καβαλλικεῦσαι.—1546 λευκὴν ὡς περιστέριν,—1549 πολλοὶ ποιοῦντες ἦχ. μεγ.—1550 ἐνήδονον καὶ θαυμ. ἐκπλήττουσα τοὺς πάντας· (χργρ.)—1551 βλαττὶν εἶχεν εἰς τὸ καποῦλιν,—1552 πλεκτὸν διὰ χρυσίου,—

1534 ἑξ. Ἐνδύεται χλαμύδα ἐλαφρὰν διὰ νὰ μὴ ζεσταίνεται, διὰ νὰ εἶναι δροσερὸς=(διὰ τὸ καταψύχιν). Ἡ αὐθεντικωτέρα παράδοσις τοῦ κειμένου διεσώθη ἐν Κδ 220 ἑξ.: «βάλλει στενὰ μοχλόβια διὰ τὸ καταψυχῆσαι, τὸ μὲν ἐπάνω κόκκινον μὲ τὰς χρυσὰς τὰς ρίζας» κλπ. Περὶ μοχλοβίων ἢ μαχλαμίων βλέπε καὶ Α 3715. Τζαπράζια=ἀργυρᾶ ἢ ἐπίχρυσα κοσμήματα ἀλυσιδωτὰ φερόμενα σταυροειδῶς ἐπὶ τοῦ στήθους (λέξις τουρκική). Ρίζας: βλέπε ὑποσημ. στίχ. Α 1215. Πρβλ. καὶ ἀνάλογον χωρίον ἐν Ἀχιλλ. 335 ἑξ.

1537 ἄμπαρις ἢ ἄμπαρη (ἄβαρ, Κδ 223)=ἄμβαρι τὸ τεφρὸν (ἄμπρα), ἄρωμα παραπλήσιον τῷ μόσχῳ. (Βλέπε Δημητρ. Λεξ.).

1546 ἑξ. Πλὴν τοῦ ἀντιστοίχου χωρίου ἐν Κδ 232 ἑξ. πρβλ. ἐπίσης ἀνάλογα χωρία ἐν Ἀχιλλ. 346 ἑξ καὶ 1114—1130. Πρβλ. ὡσαύτως χωρίον Α 338 ἑξ., καθὼς καὶ Ε 14 πρὸς Α 1547.

1551 ἑξ. Περὶ τῆς λέξεως βλαττίν, ἥτις ἐνταῦθα σημαίνει πολυτελὲς ὑπόσαγμα, βλέπε ὑποσημ. Α 1191.—Χυμευτόν: βλέπε ὑποσημ. Α 1215, Α 2262 καὶ Κδ 907. Πρβλ. καὶ στίχ. Α 1552 πρὸς Α 2258.

Ἦτον τὸ ἄλογον σκληρόν, ἔπαιζε δὲ ἡδέως,
καὶ ὁ Ἀκρίτης ἕτοιμος νὰ τὸ καβαλλικεύσῃ,
τὸ ἄλογον κατέπαιζεν εἰς ὄρεξιν τοῦ νέου,
ὁ νέος τότε ἐκάθετον ὡσὰν γεμᾶτον ρόδον.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Διγενὴς ἀπήρχετο εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἔφιππος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ.

(1020)[§ 212] Οὕτως δὲ ἐκίνησαν καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ σπίτι.
Καὶ ἦσαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ οἱ ἄγουροί του πάντες,
σὺν τούτοις δὲ καὶ ὁ πατήρ, καὶ θεῖος του τοῦ νέου,
στὸ μέσον δὲ ὁ ἄγουρος ἤστραπτε σὰν τὸν ἥλιον, 124
τὸ δόρυ ἐδοκίμαζε μὲ τὸ δεξιόν του χέριν,
πράσινον ἀραβίτικον μετὰ χρυσῶν γραμμάτων.
Ὡραῖος ἦν εἰς ὅρασιν, γλυκὺς εἰς συντυχίαν,
τερπνὸς εἰς τὸ ἀνάσταλμα, ὅλος μεμετρημένος.
[§ 213] Καὶ ὅταν ἔφθασαν ὁμοῦ καὶ εἰς τὸν οἶκον ἦλθον
ἐτρώγασι καὶ ἔπινον, ἔχαιρον καθ' ἑκάστην.
Ὁ δὲ πατήρ του Ἀμηρᾶς ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων,
τῶν κύκλωθεν τοῦ οὐρανοῦ τρεχόντων δι' ἡλίου,
ἀπέρνα μελετῶντας δὲ τοὺς δρόμους τοῦ Κυρίου,
καὶ καθ' ἑκάστην ἔχαιρε μετὰ τῆς γυναικός του,
καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, συμπάντων δὲ τῶν φίλων,
ἕως τὰς πόρτας ἔφθασε τοῦ γηρατειοῦ ἐκεῖνος,

1555 νὰ καβαλλικεύσῃ—

1554 Ἦν δὲ ὁ ἵππος του θρασὺς εἰς τὸ παίζειν ἡδέως,—1555 ἕτοιμος εἰς τὸ καβαλλικεῦσαι·—1556 καὶ ὁ ἵππος κατέπαιζεν—1557 ὁ δὲ νέος ἐκάθητο ὡς ρόδον πεπλησμένον—1558 Εἶθ' οὕτως δὲ κινήσαντες ἤρχοντο εἰς τὸν οἶκον,—1560 καὶ ὁ πατὴρ καὶ ὁ τοῦ νέου θεῖος —1561 μέσον τούτων ὁ ἄγουρος ὡς ἥλιος ἀστράπτων,—1562 ἐδοκίμαζεν τῇ δεξιᾷ χειρί του—1567 κ' ἔφαγον τε καὶ ἔπιον κ' ἔχαιρ.—1570 διῆγε μελετώμενος τὰς ὁδοὺς τοῦ κ.—1571 μετὰ καὶ τῆς συζύγου—1572 καὶ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ μετὰ φίλων πάντων,—1573 ἕως εἰς πύλας ἔφθασεν τοῦ γήρασς ἐκεῖνος,—

1554 ἑξ. Πρβλ. ἀνάλογον χωρίον ἐν Α 347 ἑξ. καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ.

1565. Βλέπε ἀντίστοιχον στίχ. ἐν Κδ 253, μετὰ τὸν ὁποῖον τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ μᾶς φέρει ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ οἴκου τοῦ στρατηγοῦ Δούκα καὶ τὰ τοῦ ἔρωτος τοῦ Ἀκρίτου πρὸς τὴν ὡραίαν θυγατέρα αὐτοῦ (πρβλ Α 1674 πρὸς Κδ 254). Οὕτω ἡ διασκευὴ Κ παραλείπει ἐντελῶς τὰ χωρία [§ 213-225], τὰ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τοὺς στίχους Α 1566-1673, ἤτοι τὰ κατὰ τὴν συνάντησιν τοῦ Ἀκρίτου μετὰ τοῦ Φιλοπάππου καὶ τῶν ἀπελατῶν.

1573 Εἰς τὴν διασκευὴν Ε 1095 ἑξ. ἀφίνεται νὰ νοηθῇ ὅτι οἱ γονεῖς τοῦ Ἀκρίτου ἀπέθανον ἀρκετὰ ἐνωρίς, οὕτω δὲ ἀπομείνας μόνος μετὰ τῆς ποθητῆς του ὁ Διγενὴς ἀπεφάσισε νὰ κατοικήσῃ εἰς τὴν ἐξοχήν. Δέον ὅμως νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ διασκευὴ Ε παρουσιάζει μεγίστην ἀταξίαν καὶ δὴ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

ἐγκαταλείψας τῷ υἱῷ πάσας ἀνδραγαθίας. 125
[§ 214] Ὅταν ὁ εὐγενικός, ὁ Διγενὴς ὡραῖος,
αὐτὸς εἰς μέτρον ἔφθασεν αὐτοῦ τῆς ἡλικίας
καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας εὔθειος ἀνὴρ προσεγεγόνει,
τότ' ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν πηδᾷ, καβαλλικεύει,
τὸ κοντάρι ἐσήκωσε, τὴν ράβδον του ἐκράτει,
ἐπεριμάζωξεν λαόν, ἐπῆρεν ἐδικόν του·
καὶ ὡς ἐκεῖ διήρχοντο τὸν δρόμον μετὰ κόπου,
δι' ἀπελάτους ἤκουσε πολλὰ ἀνδρειωμένους,
ὅτι κρατοῦσι τὰ στενά, κάμνουν ἀνδραγαθίας,
καὶ ζῆλος ἦλθεν εἰς αὐτὸν νὰ τοὺς ἠξεύρῃ κεῖνος.
[§ 215] Ἐπέρνα τότε μοναχός, νεροκάλαμον εὗρεν,
εἶδεν λέοντα φοβερὸν γδαρμένον, ξαπλωμένον
Ἰωαννικίου ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ θαυμαστοῦ ἐκείνου. 126
Ὡς εἶδε δὲ τὸν λέοντα ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης
ἐκ βάθους ἀναστέναξεν ψυχῆς καὶ εἶπεν οὕτως·
«Πότε ἰδῆτε, ὀφθαλμοί, ἐκείνους τοὺς ἀνδρείους;»

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Διγενὴς εὗρε τὸν ὑδροχόον τῶν ἀπελάτων.

[§ 216] Τῶν ἀπελάτων εὕρηκε τὸν ὑδροφόρον τότε
καὶ ἀνερώτησεν αὐτὸν διὰ τοὺς ἀπελάτους.
Ὁ ὑδροφόρος παρευθὺς τὸν Διγενῆν ἐλάλει·

Τ 1575 ὁ εὐγ. Διγενὴς ὁ ὡρ.—1576 ἔφθασεν τῆς αὐτοῦ ἡλικίας (χργρ. ἔφθανσε).—1579 ἀπῆρε τὸ κοντάριον καὶ τὴν ράβδον ἣν εἶχεν,—1580 καὶ συναθροίσας τε λαὸν ἔλαβεν ἴδιόν του —1581 διήρχ. τὴν στράταν μετὰ μόχθου,—1582 δι ἀπελάτων ἤκ. ἄγαν ἀνδρειωμένων.—1583 ποιοῦν ἀνδραγ.—1584 εἰς αὐτὸν τοῦ εἰδέναι ἐκείνους.—1585 Καὶ μόνος ἀπερχόμενος νεροκάλαμον—1586 κ' εἶχε λέοντα φοβερὸν ἔνδον ἀποδαρμένον—1588 καὶ ὡς εἶδε τὸν λέοντα—1590 τοὺς ἀνδρείους ἐκείνους;—1591 Τὸν ὑδροφόρον εὕρηκε τῶν ἀπελάτων τότε—1592 ἀνηρώτησεν... ἀπελάτους.—

1582 ἑξ. Εἰς τὰ μεσαιων. κείμενα οἱ ἀπελάται ἀναφέρονται ὡς «ἀπελαύνοντες θρέμματα ἀπὸ βοσκῆς ἢ ὑπ' ἀγελῶν ἵππους», εἴτε ὡς ὁπλῖται παραπλήσιοι πρὸς τοὺς Τζάκωνας (βλέπε Παπαρρηγ. Ἱστορ. 4, Γα' 247 καὶ Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 88). Ἡ ἑρμηνεία τῆς λέξεως μὲ τὴν σημασίαν=ἀπόβλητος, ἥτις ἐδόθη ἐν Τ (Sath. Legr.) σελ. 286, (Πρβλ. καὶ Μεσαιων. βιβλιοθ. β', σελ. μστ') ἀντεκρούσθη ὑπὸ Πολίτου (Λαογρ. συμμ. Α' σελ. 250, ὑποσημ. 1) καὶ Κρουμβ. Γ' 93. Πρβλ. καὶ Α 1921: «μὰ τὸν ἅγ. Θεόδωρον, τὸν μέγαν ἀπελάτην» καὶ Βέλθανδρ. 104: «νὰ διώκῃ κ' ἀπελάσῃ σε, ὡς μέγας ἀπελάτης». Ἀνάλογοι ὄντες πρὸς τοὺς ἀτάκτους Πέρσας, τοὺς Πεχλεβὰν τοῦ ποιητοῦ Φιρδουσῆ καὶ πρὸς τοὺς Σαρακηνούς, ὧν ἦσαν θανάσιμοι ἀντίπαλοι, οἱ ἀπελάται, εἴτε λόγῳ τοῦ τυχοδιωκτικοῦ βίου των, εἴτε ἐξ ἀντιζηλίας πρὸς τοὺς Ἀκρίτας, ἤρχοντο μετὰ τῶν τελευταίων τούτων εἰς δεινοὺς πολέμους καὶ διαμάχας καὶ οὕτω μετεπήδων εὐκόλως ἀπὸ τῆς ἰδιότητος τοῦ ἀτάκτου στρατιώτου εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ λῃστοῦ, ἀκριβῶς ὅπως συνέβαινε τοῦτο κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους μὲ τοὺς ἁρματωλοὺς καὶ κλέφτας. (Πρβλ. καὶ Pernot, Etudes de Litt. grecque mod. Α' 41-42).

«Τί τοὺς θέλεις, νεώτερε, καλέ, τοὺς ἀπελάτας;»
Ἐκεῖνος ἀπεκρίθηκε πάλιν τὸν ὑδροφόρον·
«Ζητῶ κ' ἐγὼ νὰ γίνωμαι ὡς εἷς τῶν *ἀπελάτων*».
Καὶ τότε ἐκεῖνος ἔλαβε τὸν Διγενῆ καὶ ἦλθον,
στὸ λησταρχεῖον μέσα δὲ τὸ φοβερὸν καὶ ξένον.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Διγενὴς ἦλθε πρὸς τὸν Φιλόπαππον καὶ ὡμίλουν ἀλλήλοις.

[§217] Καὶ εὗρον τὸν Φιλόπαππον κ' ἐκοίτετο στὴν κλίνην
πολλῶν θηρίων δέρματα εἶχεν ἀπάνω, κάτω, 127
καὶ κύψας ὁ νεώτερος, Βασίλειος Ἀκρίτης
ἐπροσεκύνησεν αὐτὸν καὶ ἐχαιρέτησέ τον,
καὶ ὁ γέρων ὁ Φιλοπαπποῦς οὕτως τὸν ἀπεκρίθη·
«Καλῶς ἦλθες, νεώτερε, ἂν οὐκ ἔσῃ προδότης».
Καὶ τότες ὁ Βασίλειος οὕτως ἀνταπεκρίθη·
«Ἐγὼ προδότης δὲν εἶμαι, ἀλλὰ ζητῶ γενέσθαι
»τώρα εἰς ταύτην τὴν μονὴν μεθ' ὑμῶν ἀπελάτης».
[§ 218] Ὁ γέρων δέ, ὡς ἤκουσεν, οὕτως ἀπηλογήθη·
«Ἂν καυχηθῇς, νεώτερε, νὰ γίνῃς ἀπελάτης
»τὴν ράβδον ταύτην ἔπαρε καὶ κάτελθε εἰς βίγλαν,
»καὶ ἂν νηστεῦσαι δύνασαι ἡμέρας δεκαπέντε,
»μηδ' ὕπνον εἰς τὰ βλέφαρα λάβῃς τῶν ὀφθαλμῶν σου,
»καὶ μετὰ ταῦτα ἀπελθὼν λέοντας νὰ σκοτώσῃς, 128
»καὶ ἐκείνων τὰ δερμάτια ἂν φέρῃς ἐδῶ πάντα,

1596 ὡς εἷς τῶν ὑδροφόρων—

Τ 1596 νὰ γένωμαι ὡς εἷς τῶν ἀπελάτων.»—1597 Καὶ τότ' ἐκεῖνος—1598 στὸ λ. ἔνδοθεν τὸ φοβερὸν—1599 Καὶ εὗρον τὸν Φιλ. ὅτ' ἔκειτο εἰς κλίνην,—1602 προσεκυνήσατο αὐτὸν—1603 γέρων ὁ Φιλόπαππους (χργρ.)—1606 «προδότης ἐγὼ δὲν εἶμαι,—1607 ἄρτι ἐν τῇδε τῇ μονῇ μεθ' ὑμῶν—1609 «Ἂν καυχᾶσαι, νεώτερε, ἔσεσθαι ἀπελ.»—1610 ταύτην ἔπαρον—1613 ἀπελθὼν τοὺς λέοντας ἂν κτείνῃς,—1614 καὶ πάντων τὰ δερμ... ὧδε πάντα.—

1599 ἑξ. (Πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 1650, ἐν τέλει). Τὰ περὶ μεταβάσεως τοῦ Ἀκρίτου εἰς τὸ ἄντρον τῶν λῃστῶν εἶναι ἴσως μεταγενεστέρα προσθήκη χαρακτηριστικὴ τῶν κειμένων Τ, Α Ε, Π, Ο. Τοῦτο ὑποθέτω ἀφ' ἑνὸς μέν, διότι ἀντίστ. χωρία, (βλέπε Κδ 253 ἑξ. καὶ ὑποσημ. Α 1565), δὲν ἀπαντῶσιν ἐν τῇ διασκευῇ Κ, ἥτις διέσωσε τὴν αὐθεντικωτέραν παράδοσιν τοῦ κειμένου, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι, περαιτέρω, ὁ Ἀκρίτης φαίνεται ὡσεὶ διὰ πρώτην φορὰν συναντῶν τὸν Φιλόπαππον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπελάτας, μεθ' ὧν ἐν τούτοις φέρεται ἐνταῦθα ὡς συμποσιάζων καὶ ἀγωνισθεὶς (πρβλ. Α 3133 ἑξ. καὶ Κστ 210 ἑξ.).

1610 ἑξ. Εἰς τὰ Ἀκρ. ᾄσματα ὁ ἥρως Προσφύρης ἀνέθεσε εἰς τὸν μάστορην νὰ κατασκευάσῃ ἕνα ραβδὶ σιδερένιο σὰν αὐτὸ ποὺ εἶχαν οἱ πρωτεινοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ τὸ εὑρίσκει πολὺ ἐλαφρόν, μολονότι ὁ μάστορης διέθεσε πρὸς κατασκευήν του ἑκατὸ ὀκάδες σίδερο, χίλιες λίτρες ἀτσάλι. Ὁ μάστορης ἐχρειάσθη νὰ διπλασιάσῃ τὸ βάρος τοῦ μετάλλου διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ κάμῃ ραβδὶ τῆς ἀρεσκείας τοῦ Προσφύρη. (Βλέπε Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β', σελ. 34—36, ᾆσμα Προσφύρη).

»καὶ πάλιν ἐὰν δύνασαι εἰς βίγλαν νὰ κατέβης,
(1078)»ὅταν περνοῦν οἱ ἄρχοντες μετὰ πολλοῦ τοῦ πλήθους,
»ἔχοντας νύμφην καὶ γαμβρὸν νὰ ἔμπης εἰς τὸ μέσον,
»νὰ πάρης νύμφην καὶ γαμβρὸν ἐνθάδε νὰ ἐλθῆτε,
»ἢ νὰ πάρης τὴν νεόνυμφον, ἐδῶ νὰ τηνε φέρης,
»τότε, πληροφορήθητι, νὰ γίνης ἀπελάτης».
'Ο Διγενής, ὡς ἤκουσεν, οὕτως τὸν ἀπεκρίθη·
«Ταῦτα, ὦ γέρον, μὴ λαλῆς, μικρὸν γὰρ τὰ ἐποίουν,
»μόνον τοιούτως λέγω σοι, Φιλόπαππε, ἀνδρεῖε,
»λαγὸν εἰς τὸν ἀνήφορον τρίτον νὰ τὸν πιάσω,
»τὴν χαμοπετοῦσαν πέρδικα ν' ἁπλώσω νὰ τὴν λάβω».
[§ 219] Καὶ τότες ὁ Φιλόπαππος τοῖς ἀπελάταις εἶπεν, 129
ἔφεραν ἀργυρὸν σελλὶν καὶ κάθισεν ὁ 'Ακρίτης,
τράπεζαν ἔθεντο αὐτῷ ἔμπροσθεν θαυμασίαν,
ἔφαγον δὲ καὶ ἔπιον ἅπαντες χαριέντως·
καὶ μετὰ ταῦτα ἔλεγον ἕκαστος ἐξ ἐκείνων
ὅτι δύνανται πολεμεῖν πολλοὺς ἐκ τῶν ἀνδρείων.
[§ 220] 'Ακούσας δ' ὁ Φιλόπαππος εἶπε πρὸς τὸν 'Ακρίτην.
«Σὺ δέ, καλὲ νεώτερε, πόσους δύνασαι κρούειν;»
'Ο δὲ Βασίλειος εὐθὺς οὕτως ἀπηλογήθη·
«'Ελᾶτε, ἀγοῦροι, νὰ πάρωμεν ὑπόκοντα ραβδία,

T 1615 εἰς βίγλαν καταβῆναι,—1617-1643 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι—

1616 (1078). Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὸ κείμενον T ὑπάρχει κενὸν καὶ παραλείπονται μετὰ τοῦ ἡμίσεος τοῦ χωρίου [§ 218] καὶ τὰ χωρία [§ 219—220].

1622 ἑξ. Περὶ τῶν παιδικῶν κατορθωμάτων τοῦ 'Ακρίτου πρβλ. A 1426—1501, ὡς καὶ ἐν Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 121, ᾆσμα τοῦ 'Αρμούρη, στίχ. 35—36 πρὸς A 1624—1625.

1630 ἑξ. Καὶ εἰς τὰ 'Ακριτ. ᾄσματα γίνεται λόγος περὶ συμποσίου, καθ' ὃ ὁ Διγενὴς ἢ ἄλλοι ἥρωες τοῦ 'Ακριτ. κύκλου συνερίζονται διὰ τὴν ἀνδρείαν των. Βλέπε σχετικῶς ἐν Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β', σελ. 14, 'Ασμα Διγενῆ, στιχ. 1—3 καὶ 15—20, Πολίτου 'Εκλογαί, ᾆσμα 69: 'Ο 'Ανδρόνικος καὶ ὁ μαῦρος του, στίχ. 1—3 καὶ ἐν Λαογραφίας Β' 63, 'Ακριτ. ᾄσματα Κύπρου, στίχ. 81.

1633 Εἰς τὴν διασκευὴν O, 1490—1520, ὁ ἐκ τῶν ἀπελατῶν Κίνναμος μὴ ὑποπτευόμενος ὅτι συνδαιτυμὼν αὐτῶν ἦτο ὁ Διγενὴς ἤρχισε νὰ καυχᾶται διὰ τὴν ἀνδρείαν του. 'Ο Διγενὴς προσεπάθησε νὰ μὴ φανερωθῇ, ἀλλ' ἠναγκάσθη τελικῶς νὰ δηλώσῃ τὴν ταυτότητά του προκληθεὶς ἀπὸ τὸν Φιλόπαππον, ὅστις τὸν ἀπεκάλεσε δειλὸν καὶ ἄνανδρον. Κατόπιν τούτου ὁ Διγενὴς προεκάλεσε τοὺς ἀπελάτας ν' ἀγωνισθοῦν μαζύ του.

1635 'Υπόκοντα ραβδία: Τοιαῦτα ἦσαν ἡ κορύνη ἢ τὸ λεγόμενον ἀπελατίκιον, περὶ ὧν βλέπε ἐν Ν. Καλομενοπούλου. 'Η Στρατιωτικὴ ὀργάνωσις τῆς 'Ελλ. αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου, σελ. 133 καὶ ὑποσημ. 2 αὐτόθι.

»καὶ πορευθῶμεν ἄπωθεν στὴν ὁμαλίαν πάντες,
»καὶ κάθε εἷς νὰ δώσωμεν ραβδέας ὑπ' ἀλλήλων,
»καὶ εἴ τις νικήσῃ τὸν ἕτερον ἃς πάρῃ τὸ ραβδί του».
Τότε ἐκεῖνοι ἔλαβον ὑπόκοντα ραβδία, 130
ὁ Κίνναμος ὁ θαυμαστὸς μετὰ 'Ιωαννικίου,
καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Διγενὴς μετὰ καὶ ἄλλων πλείστων,
καὶ ὅλοι ἐπορεύθησαν κάτω στὴν ὁμαλίαν
καὶ ἔδιδον εἷς ἕκαστος τὸν ἕτερον ραβδέας.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Διγενὴς ἐνίκησεν μετὰ ῥάβδου τοὺς περὶ τὸν Φιλόπαππον.

(1079)[§ 221] Καὶ τότε ὁ Βασίλειος, ὁ Διγενὴς ἐκεῖνος,
ἐπῆρε τὸ ραβδίον του καὶ εἰς τὸ μέσον ἦλθεν
τοὺς μὲν ραβδέας ἔκρουε, τοὺς δ' ἄλλους σφονδυλέας,
καὶ πάντων ὑπελύθησαν αἱ χεῖρες τῶν ἀνδρείων.
'Εσήκωσε δὲ ὁ Διγενὴς ἐκείνων τὰ ραβδία,
ἔφθασεν εἰς τὸν γέροντα, λέγει αὐτῷ τοιαῦτα·

T 1649 λέγων αὐτῷ—

ὡς καὶ ἐν Romans, σελ. 328, ἐν λέξει ἀπελάτης (Εὑρετήριον). Πρβλ. καὶ κατόρθωμα Θεοδώρου τοῦ Λαλάκονος, ὅστις εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ Τζιμισκῆ κατὰ τῶν Ρώσσων καταθρούει διὰ σιδηρᾶς κορύνης περικεφαλαίας καὶ κρανία (Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 55 καὶ 105, σημ. τελευταία). Περὶ ἀπελατικίων βλέπε Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθ. Β', σελ. μστ' τοῦ αὐτοῦ "Ελληνες στρατιῶται ἐν «'Εστίᾳ», ἔτος ι', τόμ. κ', ἀριθ. 501 τῆς 4 Αὐγούστου 1885, σελ. 535, ὡς καὶ ἐν Χρον. Μορ. σελ. 373, λέξ. ἀπελατίκι.

1640 Περὶ Κιννάμου 'Ιωαννικίου καὶ Φιλοπάππου βλέπε παραπομπὰς ὑποσημ. A 1333 ἑξ. Εἰς τὰ 'Ακριτ. ᾄσματα ὁ Φιλόπαππος φέρεται ὡς καταστὰς ὑποτελὴς τοῦ 'Ακρίτου. Βλέπε ὑποσημ. A 1724 καὶ A 3205 ἑξ.

1644 (1079). 'Απὸ τοῦ στίχου τούτου ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς T (βλέπε ὑποσημ. στίχ. A 1616).

1646 Περὶ τοῦ ἀγωνίσματος τῆς διὰ ῥάβδων συμβολῆς (ραβδέας), καὶ τῆς πυγμαχίας (σφονδυλέας) βλέπε Φ. Κουκουλέ, 'Αγῶνες, ἀγωνίσματα καὶ ἀγωνιστικὰ παίγνια κατὰ τοὺς Βυζ. χρόνους, ἐν 'Επετηρ. Βυζ. Σπουδῶν ΙΓ', σελ. 117—118 καὶ σελ. 85.

1648. Τὸ ἀνωτέρω χωρίον παρουσιάζει ἀναλογίαν τινα πρὸς τὸ ἐπεισόδιον τοῦ ᾄσματος τοῦ υἱοῦ τοῦ 'Ανδρονίκου, καθ' ὃ οὗτος συνήντησεν τοὺς Σαρακηνοὺς νὰ ἀπηδοῦν διχίμιν (=ἀγώνισμα) τοῖς ἐπρότεινε νὰ τὸν δέσουν μὲ ἁλυσίδα, νὰ τοῦ ράψουν τὰ μάτια καὶ νὰ τοῦ βάλουν εἰς τὶς μασχάλες τρικάνταρον μολύβι. Παρὰ τὰ ἐμπόδια ταῦτα ὁ ἥρως κατώρθωσε νὰ ὑπερπηδήσῃ ἐννιὰ μαύρους καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἰδικόν του ἵππον. (Βλέπε Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 35 ἑξ. Πρβλ. καὶ 'Ασμα 'Ανδρονίκου ἐν Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β' σελ. 9, στίχ. 16-29, Legrand Trois chansons pop. grecques, Παρίσιοι 1904. Ν. Βέη Περιοδ. «'Ακρίτας» 1904 σελ. 23-26 καὶ Pernot Anthologie populaire de la Grèce moderne, Παρίσιοι 1910, σελ. 28—29).

«Δέξαι ραβδία, Φιλοπαππού, πάντων δὲ τῶν ἀπελάτων,
»καὶ ἂν οὐδὲν ἀρέση σε καὶ σοὶ τὸ θέλω ποίσει».
[§ 222] Τοῦτο οὖν ὁ θαυμάσιος ὁ Ἀκρίτης ἐκτελέσας, 131
ἐγύρισε πρὸς τὸν λαὸν καὶ ἔτρεχε τὸν δρόμον,
καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθοσαν πάντες εἰς τὰ οἰκεῖα.
Ἔχαιρε δὲ ὁ Διγενὴς ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις,
ὁ θαυμαστὸς Βασίλειος, ἡ δόξα τῶν ἀνδρείων,
(1092) καὶ πάντες ἔφριττον αὐτὸν ἐκ τῶν αὐτοῦ πολέμων.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ

1650 Δέξαι ραυδαίαν Φιλοπαπποῦ,—

Τ 1650 δέξαι ραβδαίαν Φιλόπαππου (χργρ.)—1651 τὸ θέλω ποίσειν»—1652 Ταῦτα οὖν ὁ θαυμ. Ἀκρ. ἐκτελέσας,—1653 ὑπέστρεψε πρὸς τὴν ὁδὸν ἔνθα ἦν ὁ λαός του,—

1650 «Καὶ ἐπῆρεν ὁ Διγενὴς ὀλωνῶν τὰ ραβδία. Τότε ἔτρεξε καὶ ἦλθεν εἰς τὸν γέροντα τὸν Φιλοπαπποῦν καὶ λέγει του· «Ὦ Φιλοπαπποῦ γέροντα καὶ πρῶτε τῶν ἀπελατῶν, δέξου διὰ μικρὰν ἐνθύμησιν ἐτούτην τὴν ραβδέαν καὶ ἂν δὲν σὲ ἀρέση θέλεις ἰδεῖ καὶ ἄλλην ὁποὺ θέλει σὲ ἀρέσει. Ἐτοῦτα τὰ λόγια εἶπεν ὁ Διγενής. Ἔπειτα ἐκατέβασεν καὶ ἔδωσέν του μίαν θαυμαστὴν ραβδέαν, τόσον ὅπου ἐταράχθην ὁ αἰμυαλός του» (Π, 349, 14—20). Σημειωτέον ὅτι καὶ τὰ χειρόγραφα τῶν κειμένων Α καὶ Τ σημειοῦν ραβδέαν. (Πρβλ. ταυτάριθμον γραφὴν Α καὶ παραλλαγὴν Τ). Τὰ δὲ δημώδη Ἀκρ. ᾄσματα ὁμιλοῦν περὶ ξυλιᾶς τοῦ Διγενῆ τρομερᾶς ὡς ἀστραπὴ καὶ βροντὴ (βλέπε Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β′ σελ. 28, στιχ. 70, πρβλ. Λαογραφίας Α′ σελ. 209 στιχ. 77 ἑξ. σελ. 214, στίχ. 83 ἑξ. σελ. 217, στίχ. 41 ἑξ. καὶ Λαογραφίας Β′ σελ. 62, στίχ. 64 ἑξ.). Παρὰ ταῦτα ἐπροτίμησα τὴν διόρθωσιν τοῦ Τ (Sath. Legr.) σελ. 90, στιχ. 1085, διότι καὶ πρὸς τὴν λογικὴν εἶναι σύμφωνος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν διασκευὴν Ε τῆς ὁποίας τὸ κείμενον (βλέπε Ε 700) διὰ μίαν φορὰν ἐπὶ τέλους, διέσωσε τὴν ὀρθὴν παράδοσιν, ἐν ἐλλείψει ἀντιστοίχου χωρίου τῆς διασκευῆς Κ. Τὰ κατὰ τὸν γέροντα Φιλοπαπποῦν καὶ λησταρχεῖόν του παρουσιάζουν ἀναλογίας τινὰς πρὸς τὸν Γέροντα τοῦ βουνοῦ ἢ Σεΐχ-Ἂλ-Τζεμπέλ, ἤτοι τὸν διαβόητον κατὰ τοὺς μ. χρόνους ἐν Ἀνατολῇ ἀρχηγὸν τῆς αἱρέσεως τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Κασίσοι. Σχετικῶς βλέπε ἐν Ε 245.

1652 Εἰς τὴν Χαλιμὰν καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς Ἱστορίας τοῦ Ὀμὰρ-ἂλ-Νεμὰν (γαλλικὴ μετάφρασις J. A. Mardrus, 1001 Nuits, τόμος Δ′, σελ. 135), φέρεται παρουσιάζων περιπετείας ἀναλόγους πρὸς τὰς τοῦ Διγενοῦς ὁ νεαρὸς Κανμακάν, ὅστις ἀφοῦ ἠσχολήθη καθ᾿ὅλην τὴν παιδικήν του ἡλικίαν εἰς παντοειδεῖς ἀγῶνας καὶ δοκιμασίας, ἐγκαταλείπει τὸ παλάτι καὶ πηγαίνει εἰς τὰ σύνορα τοῦ Κράτους, ὅπου διάγει ζωὴν ἀκρίτου ἢ ἀπελάτου ἐν συνοδείᾳ μετά τινος Βεδουΐνου, τὸν ὁποῖον νικήσας ἐν μονομαχίᾳ κατέστησε πιστὸν καὶ ὑποτεταγμένον σύντροφόν του.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΑΚΡΙΤΟΥ

(1093)[§ 223] Ὁ πέμπτος λόγος ὁ παρὼν ὑπάρχει τοῦ Ἀκρίτου
καὶ ἔχει μὲν τὴν ἁρπαγὴν τοῦ στρατηγοῦ τῆς κόρης, 132
ἣν ὁ Ἀκρίτης ἔλαβεν, εἰς τὰ οἰκεῖα ἦλθε,
ἔχει δὲ καὶ τὴν ἔλευσιν Δουκὸς πρὸς τὸν γαμβρόν του·
τοὺς γάμους τε ποιήσαντες ἔχαιρον ἀκορέστως,
καὶ βασιλέα τὸν λαμπρὸν Ρωμανὸν ὁ Ἀκρίτης
ἐτίμησεν ὁ Διγενὴς ἐλθόντα πρὸς ἐκεῖνον.

Τ 1660 εἰς τα οἰκεῖα ἦλθεν—

1658 ἑξ. Εἰς τὰ κείμενα τῶν διασκευῶν τῆς ὁμάδος Τ, Α, Π καὶ Ο τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, τὰ κατὰ τὴν μνηστείαν τοῦ Διγενοῦς περιλαμβάνονται εἰς τὸν Ε′ λόγον, ἐνῷ εἰς τὴν διασκευὴν Κ τὰ ἀντίστοιχα χωρία εὑρίσκονται εἰς τὸν Δ′ λόγον (πρβλ. Κδ 1 ἑξ.). Ἡ διαφορὰ αὕτη εἶναι φαινομενικὴ καὶ ἄνευ σπουδαίας σημασίας, διότι τὸ Ἔπος εἰς ὅλα τὰ κείμενα τῶν διαφόρων διασκευῶν παρουσιάζει ἑνιαίαν περίπου διατύπωσιν ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο. Ἀπεναντίας ὅμως παρουσιάζουν διαφορὰς τὰ τῆς μνηστείας τοῦ Διγενοῦς εἰς τὰ ᾄσματα τοῦ Ἀκρ. κύκλου, ἔνθα ὁ Διγενὴς συμφύρεται μὲ τὸν Κωνσταντῆν, ἢ τὸν Μαυρουδῆν ἢ τὸν Γιαννακόν, συχνότερον δὲ μὲ τὸν Χαρτζιανῆν ἢ Χαρτζανῆν ἢ Χαντζερῆν, περὶ οὗ βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 90. Τῶν ᾀσμάτων τούτων αἱ παραλλαγαὶ εἶναι πολυπληθεῖς. Κατά τινας ὁ ἥρως πέμπει πρεσβείαν ἐξ ἐπισήμων προσώπων, ἢ μόνον τὸν Φιλόπαππον ὡς προξενητήν, μὲ τὸν ὁποῖον μάλιστα κατόπιν μονομαχεῖ, ὀργισθεὶς διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποστολῆς του καὶ τὴν ἀπόρριψιν τῆς περὶ γάμου προτάσεώς του πρὸς τὴν καλήν του. Ἐν συνεχείᾳ ὁ ἥρως καταφεύγει εἰς μαγικὰ μέσα (μαγεμένον μουσικὸν ὄργανον ἢ φίλτρα) καὶ οὕτω κατορθώνει νὰ σαγηνεύσῃ τὴν ὡραίαν του. Βλέπε σχετικῶς ᾆσμα Αιογέννητης καὶ εἰσαγωγὴν αὐτοῦ ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς, ἔκδ. Β′, Ἀθῆναι 1925, σελ. 96—105 (ᾆσμα 74), ὡς καὶ παραπομπὰς περὶ τῶν πηγῶν ἐν σελ. 314—315 αὐτόθι. Βλέπε ἐπίσης παρατηρήσεις Πολίτου ἐν μελέτῃ αὐτοῦ: Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ (Λαογραφία Α′ 198—201). Αἱ παραλλαγαὶ τῶν σχετικῶν Ἀκρ. ᾀσμάτων εἶναι πολυάριθμοι καὶ διὰ τὰ μὲν περὶ τοῦ Χαρτζανῆ εἰς τὰ ὁποῖα γίνεται λόγος περὶ φίλτρων, ἀναφέρονται παραπομπαὶ ἐν ὑποσημ. στίχ. Α 90 ἑξ. ἐκ δὲ τῶν ἄλλων τὰ κυριώτερα εἶναι τὸ Ἆσμα τοῦ Διγενῆ ἐν Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β′ σελ. 14 ἑξ. καὶ τὸ ᾆσμα τῆς Κόρης τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα, ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 140 ἑξ. Κατόπιν ἔρχονται τὰ ᾄσματα τὰ δημοσιευθέντα ἐν Λαογραφίας Α′ 242-243 (ᾆσμα 33), Β′ 458—459, 460—463, Δ′ 75—77, Ε′ 93—94, 135—138, 195—198, ΣΤ′ 576—587, Η′ 78—80 καὶ 81—84 κλπ. Βλέπε σχετικῶς καὶ τὰς περαιτέρω ὑποσημειώσεις Α′ 1724, Α 1763, Α 1790, Α 1864, Α 1990, Α 2030, Α 2040, Α 2062, Α 2135.

ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ 133

[§ 224] Λοιπὸν πάλιν, ὦ φίλτατε, προσλέξω σοι καὶ
(ταῦτα·
(1101)ὅτ' ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ὁ Δούκας ὁ ὡραῖος,
ὁ στρατηγὸς ὁ θαυμαστὸς *μέρους* τῆς Ρωμανίας,
εἶχε κόρην *πανεύμορφον* κλημένην Εὐδοκίαν,
τὸ ὄνομα της ἤκουεν πάντοτε ὁ Ἀκρίτης,
εἶχε γὰρ κάλλος ἄπειρον, παράδοξον τὸ γένος.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Διγενὴς ἀπερχόμενος εἰς κυνῆγιν μετὰ κυνός, ἦλθε πρὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Δουκός.

[§ 225] Καὶ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν πηδᾷ, καβαλλικεύει,
ἐπῆρε τοὺς ἀγούρους του, ἐπῆγεν εἰς κυνῆγιν
ἀφθόνως ἐκυνήγησαν, ἤρχοντο εἰς τὸν οἶκον.
[§ 226] *Ὑπῆρχε* τοίνυν καθ' ὁδὸν τοῦ κυνηγίου
(Ἀκρίτου 134

1667 ὁ θαυμαστὸς μέρος τῆς Ρωμανίας,—1668 εἶχον κόρην εὔμορφον.— 1674 Ὑπῆρχον τοίνυν καθ' ὁδὸν—

Τ 1668 εἶχε κόρην πανεύμορφον κλημένην—1669 ἧς πάντοτε τὸ ὄνομα ἤκουεν ὁ Ἀκρ.—1672 ὑπῆρε τοὺς ἀγ. του ὑπάγει εἰς κ.—1673 ἀφοῦ δὲ ἐκυνήγησαν—

1665 ὦ φίλτατε κλπ. Βλέπε σχετικῶς στιχ. Α 1, Α 1292, Α 2442 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις. Ὁ Πετρίτζης προτάσσει τοῦ Πέμπτου Λόγου προοίμιον περὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Ἔρωτος, δεινοῦ θεοῦ τῶν Ἀφροδισίων, ποῦ ἔκαμε πολλοὺς νὰ παραστρατήσουν ὡς π.χ. τὸν Δία μεταμορφωθέντα εἰς ταῦρον καὶ εἰς ἀετόν, τὴν Ἀφροδίτην, τὸν Δαυῒδ κλπ., ἀναφέρει δὲ σχετικῶς καὶ τὰ Εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου: (Ο, 1553—1585).

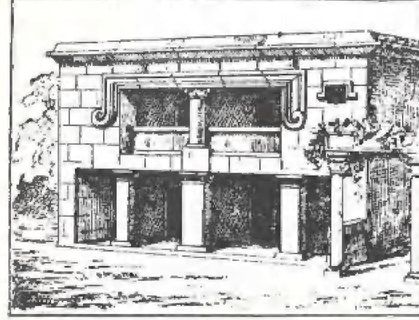
1666 Εἶναι εὐνόητον ὅτι ὁ ἐν Α 20—23 ἀναφερόμενος Ἀνδρόνικος Δούκας, πάππος ἐκ μητρὸς τοῦ Διγενοῦς, εἶναι ἕτερον πρόσωπον διάφορον τοῦ ἐνταῦθα ἀναφερομένου στρατηγοῦ Δούκα. Περαιτέρω τὸ κείμενον προσθέτει ὅτι αἱ οἰκογένειαι εἶναι συγγενεῖς (Α 1740). Περὶ Δουκῶν γίνεται λόγος εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκρ. ἔπους καὶ τὰς ὑποσημειώσεις ἐν Α 20, Α 489, Α 1349, Α 1360, Α 1361, Α 1372, Κα 267, Κδ 43, Κδ 325, Κστ 14, Ε 137 κλπ.

1668 Εὐδοκία. Περὶ τῶν γυναικείων ὀνομάτων, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τ,Α,Π,Ο τοῦ Ἀκριτ. ἔπους βλέπε ὑποσημ. Α 68.

1674 Ἐνῷ ἐνταῦθα πρόκειται προφανῶς περὶ νέου κυνηγίου τοῦ Ἀκρίτου, διαφόρου πάντως πρὸς τὸ ἤδη περιγραφέν, ἀπεναντίας εἰς τὸ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον τῆς διασκευῆς Κδ 254 γίνεται λόγος περὶ τοῦ προηγουμένου τοιούτου, περὶ οὗ πραγματεύονται τὰ χωρία [§ 189-212] ἤτοι στιχ. Α 1407—1656. Ἡ διασκευὴ Κδ 254 μᾶς μεταφέρει ἀπὸ τοῦ κυνηγίου ἐκείνου ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ τοῦ ἔρωτος τοῦ Διγενοῦς πρὸς τὴν ὡραίαν θυγατέρα τοῦ στρατηγοῦ, παραλείπει δὲ ἐντελῶς τὰ κατὰ τὴν συνάντησιν τοῦ Ἀκρίτου μετὰ τοῦ Φιλοπάππου καὶ τῶν ἀπελατῶν χωρία. Σχετικῶς βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 1565.

Οἰκοδόμοι κτίζοντες (χειρόγρ. Σκυλίτση).

Ἀναπαράστασις βυζαντινῆς οἰκίας ἐν Συρίᾳ.

Μεσαιωνικὴ σελτζουκικὴ γέφυρα ἐν Καππαδοκίᾳ.

Τὰ τείχη τοῦ μεσαιωνικοῦ κάστρου τῆς 'Αγκύρας.

*Αποψις τοῦ κάστρου τῆς 'Οσροηνῆς 'Εδέσσης. (Ρουχᾶ - Urfa)

1675 παλάτι τὸ πανθαύμαστον μεγάλου στρατιάρχου,
καὶ ὅταν ἐσιμώσασιν λαλεῖ μεγαλοφώνως·
«Νεώτερος *ὅταν ποθῇ* κόρην ὡραιοτάτην
»σὲ κείνην δὲ πηγαίνοντας τὰ κάλλη της δὲν βλέπη,
»δὲν χαίρεται ἡ καρδία του διὰ νὰ ζῇ στὸν κόσμον».
1680 Καὶ τὴν φωνήν του ἤκουσαν ἐκεῖνοι ὁπού ἦσαν τότες,
1681 ἐξέστησαν θαυμάζοντες τοὺς λόγους τοῦ 'Ακρίτου,
(1117)*ὥσπερ μέλη σειρήνια ἦσαν οἱ λόγοι τούτου.*
1682 [§ 227] *Τὸν οἶκον* δὲ τοῦ στρατηγοῦ καὶ ὅλον του τὸν (πλοῦτον
1683 ἀπαριθμῆσαι *δυνατὸς* οὐδεὶς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ
(1120)*ἅπας γὰρ ἐκ μαρμάρων ἦν καὶ μεμουσιωμένος,*
(1121)*αἱ δὲ θυρίδες χυμευταὶ μετὰ λιθομαργάρων*
1685 καὶ τὸ κουβούκλι ἔλαμπεν ὁπό 'στεκεν ἡ κόρη,

1677 «Νεώτερος ἀγαπᾷ κόρην—1680 Καὶ τὴν φωνήν της ἤκουσαν—1682 Τὸ σπίτι δὲ—1683 ἀπαριθμῆσαι δυνατὸν οὐδείς—1684 στολὴν γὰρ εἶχεν ὁ οἶκος του ὅλον μαργαριτάρι, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1120 καὶ 1121).

Τ 1675 ὁ οἶκος ὁ πανθαύμαστος στρατηγοῦ τοῦ μεγάλου,—1676 καὶ ὅτε ἐπλησίασαν, ἀναφωνεῖ μεγάλως·—1678 κακεῖσε διερχόμενος τὰ κάλλη της οὐ βλέπει,—1679 οὐ χαίρει... εἰς τὸν κόσμον».—1680 Τῆς δὲ φωνῆς ἀκούσαντες τοῦ μέλους οἱ παρόντες,—1682 Τὸν οἶκον δὲ... καὶ ἅπαντα τὸν πλοῦτον—1685 μόνον δὲ τὸ κουβούκλιον ἐν ᾧπερ ἦν ἡ κόρη—1686 καὶ ἔξωθεν ὅλον μουσιωμένον—1687 ὅπερ κατωνομάζετο τῆς κόρης τὸ κουβοῦκλιν.—

1682 ἑξ. «Οἱ πόρτες ἔν μὲ τὸ ψηφίν, οἱ τοῖχοι μὲ τὸν τόρνον καὶ στὰ παναθυροκάμαρα κρέμμεται τὸ λοβάριν, ποπανωθιὸν τοῦ λοβαρκοῦ μιὰ κόρη ἀγκρισμένη» (῎Ασμα Διγενῆ, στίχ. 7—9, Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β', σελ. 14). «'Αππ' ἔσω ἔν μὲ τὸ ψηφὶν τζ' ἀππ' ἔξω μὲ τὸν τόρνον, τζ'αἱ μέσα κόρη κάθεται, τοῦ ἥλιου φέγγος ἔσσει» (῎Ασμα κόρης τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα, στίχ. 15—16 ἐν Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 141).

(1121). θυρίδες χυμευταί. Περὶ τῆς σημασίας τοῦ ὅρου χυμευτὸς βλέπε ἐν Α 1215, Κδ 907, Α 2262 καὶ ταυτάριθ. ὑποσημ., ὡς καὶ ἐν 'Αλφαβ. Εὑρετηρίῳ: χυμευτός.

1685 Περὶ κουβουκλίου βλέπε ὑποσημ. Α 792. Βλέπε καὶ ἀνάλογα χωρία ἐν 'Αχιλλ. 710—712 καὶ Βελθανδρ. 442—454.

1687 Τὸ χωρίον παρουσιάζει ποιάν τινα ἀναλογίαν μὲ τὰ κατὰ τὸν Δοσικλέα καὶ τὸν ἔρωτά του πρὸς τὴν Ροδάνθην, ἧς ὁ πατὴρ ὁ μέγας στρατηγὸς Στράτων, ἐγκέκλεικε ταύτην ἔσωθεν μικροῦ πυργίου». Περὶ τούτου ἐγένετο ἤδη λόγος καὶ ἐν ὑποσημ. Α 77. Πρβλ. ἐπίσης τὸ χωρίον καὶ πρὸς ἀντίστοιχον τοιοῦτον 'Αχιλλ. 609—613, τὸ ὁποῖον καὶ παρουσιάζει στενωτέραν σχέσιν. Εἴς τινα 'Ακριτ. ᾄσματα ὁ πατὴρ τῆς κόρης φέρεται καὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα 'Αλιάντρης ἢ βασιλέας Λεβάντης κλπ. Βλέπε σχετικῶς Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β', σελ. 14, ῎Ασμα Διγενῆ, στιχ. 6 ἑξ καὶ Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 140 ῎Ασμα κόρης τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα, στίχ. 14 ἑξ. 'Ωσαύτως πρβλ. καὶ τὸν ἔρωτα τοῦ Ρηγόπουλου τῆς Κρήτης Χαριδήμου, οὗτινος ἡ ζωὴ παρουσιάζει πολλὰς ἀναλογίας πρὸς Διγ. 'Ακρίταν, ὅπως ἐκτίθεται εἰς τὸν 'Ερωτόκριτον Β' 581—745. (Βλέπε ἰδίως 'Ερωτοκρ. Β' 607—614).

ἔσωθεν δὲ καὶ ἔξωθεν ἦτον κεχρυσωμένον,
ἐκεῖνο δὲ ἐλέγετο τῆς κόρης τὸ κουβούκλιν. 135
[§ 228] Αὐτὴ λοιπὸν ἡ πάμπλουτος, ὡραιοτάτη κόρη,
ὡς εἶδε τὸν νεώτερον ὁπού 'τραγῴδει ταῦτα,
1690 ἔρως ἀνῆψεν εἰς αὐτὴν μεγάλος τῆς ἀγάπης·
ἡ ὀμορφιὰ καὶ μελῳδιὰ λαβώνει τὴν καρδίαν,
καὶ δι' αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν ριζώνει ἡ ἀγάπη.
Καὶ ἤθελε τὰ μάτια της τὸν νέον νὰ θεωροῦσιν,
διατὶ δὲν ἤθελεν αὐτὴ νὰ χωρισθῇ τὸ κάλλος.
1695 [§ 229] Καὶ πρὸς τὴν βάϊαν ἤσυχα ἐλάλει στὸ αὐτί της·
(1133) *«Βαΐτζα μου παράκυψε καὶ ἴδε ἠδὺν νέον».* 136
Ἡ δὲ κάλλος πανθαύμαστον ἰδοῦσα ἡ βαΐτζα,
(1135) *ἀνταπεκρίθη λέγουσα ταῦτα πρὸς τὴν κυράν της·*
1698 «Ἂν ἤθελεν ὁ αὐθέντης μου, κυρά μου, ὁ πατήρ σου
»εἰς τὸ λαβεῖν αὐτὸν γαμβρόν, ἄλλον δὲν ἔχει ὁ κόσμος».
1700 [§ 230] Πάντοτε περιέβλεπεν ἡ κόρη αὐτὸν τὸν νέον,
(1140) αὐτὸς ἐρώτησε τινὰς ὡσὰν νὰ μὴν γνωρίζῃ·
1702 «Μήπως εἶναι ὁ κάλλιστος τοῦ στρατηγοῦ ὁ οἶκος,
(1142) *»καὶ ἡ κόρη ἡ παντεύφημος ἐνταῦθα καταμένει,*
1704 »δι' ἧς πολλοὶ ἐχάθησαν μεγάλοι στρατιῶται;»

1695 «Βάϊα, παράκυψε, ἰδὲ ἂν ἴδῃς τὸν νέον, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1133). —1696 »ἰδὲ κάλλος πανθαύμαστον». Καὶ λέγει τῆς κυρίας (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1134 καὶ 1135).—1703 »ἡ κόρη ἡ πανεύφημος ἐκεῖ τὸν ἀναμένει, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1142)—

Τ 1688 Αὕτη τοίνυν ἡ παμπλ.—1689 νεώτερον τοιαῦτα μελουργοῦντα,—1690 ἔρως ἀνῆψεν εἰς αὐτὴν ὡς ἐφικτὸν τοῦ πόθου,—1671, τὸ γὰρ κάλλος ἐξώτερον καὶ τὸ μέλος τιτρώσκει,—1692 τῶν ὀφθαλμῶν εἰς ψυχὴν καταρρέει,—1693 καὶ ἤθελε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν νέον διέχειν,—1694 οὐ γὰρ ἐβούλετο αὐτὴ χωρισθῆναι τοῦ κάλλους,—1695 καὶ πρὸς τὴν βάϊαν γαληνῶς εἰς τὸ οὖς της ἐλάλει.—1698 «Ἂν ἤθελεν αὐθέντης μου,—1699 γαμβρὸν ὃν οὐκ ἔχει ὁ κ.—1700 Ἐπιμένουσα δὲ αὐτῇ ἡ κόρη εἰς τὸ κουβούκλιν, πάντοτε περιέβλεπεν ἐκ τῆς ὀπῆς τὸν νέον. (δύο στίχοι).—1701 Αὐτὸς δὲ ἤρετο τινάς, ὡς δῆθεν μὴ γινώσκων.—1702 «μὴ οὗτος ἔνι ὁ κάλλιστος—1704 πολλοὶ ἀπώλοντο εὐγενεῖς στρ.—

1691 ἑξ. Τὸ χωρίον φαίνεται ἀντιστοιχοῦν πρὸς σημερινὸν δίστιχον περὶ τῆς ἀγάπης: «Ἀπὸ τὰ μάτια πιάνεται στὰ χείλη κατεβαίνει, κι' ἀπὸ τὰ χείλη στὴν καρδιὰ ριζώνει καὶ δὲν βγαίνει» (πρβλ. καὶ ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς, ᾆσμα 93, σελ. 161, β' ἔκδ.), ἀλλ' ὅμως ἔχει ἀρχαιοτάτην τὴν καταγωγὴν καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰ σοφιστικὰ μυθιστορήματα καὶ δὴ εἰς τὸν Ἀχιλλέα Τάτιον: «Κάλλος γὰρ ὀξύτερον τιτρώσκει βέλους καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὴν ψυχὴν καταρρεῖ». (Τατ. Α', 4). Πρβλ. σχετικῶς τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Τατίου πρὸς τὸ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι ἐν Κδ 276-277, μεθ' οὗ ὁμοιάζει καταπληκτικῶς.
1693 Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον Κδ 278, ἔνθα φαίνεται σαφῶς ὅτι πρόκειται περὶ νέας ἀπομιμήσεως ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου (Τατ. Α' 4). Τὸ χωρίον τοῦτο παρουσιάζει ἀναλογίας καὶ πρὸς Α 2868-2869.
1695 Πρβλ. καὶ σχετικὸν ὁπωσδήποτε χωρίον ἐν Ἀχιλλ. 1149-1165.

1705 [§ 231] Ὁ δὲ τῆς κόρης ὁ πατὴρ ἦλθεν τὴν ὥραν ταύτην
καὶ ὡς δοῦλος ἔλεγε τῷ Διγενῇ Ἀκρίτῃ·
«Πολλοί, τέκνον μου, ὥρμησαν τὴν κόρην νὰ ἁρπάξουν
»διὰ τὸ κάλλος τὸ τερπνόν, ὁπό 'χει αὐτὴ ἡ κόρη·
»ταῦτα γνωρίζει ὁ θαυμαστὸς ὁ γέρων ὁ πατήρ της,
1710 »*ἐγκρύμματα* ἐποίησε, διακρατεῖ τοὺς πάντας,
»μισοὺς μὲν ἀπεκεφάλισε, τοὺς ἄλλους δὲ τυφλώνει.
[§ 232] Ἐγνώρισεν ὁ Διγενὴς ἀπὸ τοὺς λόγους τούτου
ὅτι εἶναι ὁ πατέρας της, ὁπού λαλεῖ μ' ἐκεῖνον, 137
εὐθέως ἀπεκρίθηκε τοιαῦτα πρὸς ἐκεῖνον·
1715 «Μὴ λογιάσῃς, πάτερ μου, ὅτ' ἦλθον ἁρπάσαι ταύτην,
»διατὶ τὰ *ἐγκρύμματα* ἐμὲ ποτὲ δὲν μὲ συγχίζουν».
Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Διγενὴς ἐλάλει πρὸς ἐκεῖνον·
«Τοῦτο λέγω, αὐθέντα μου, εἴπερ ἀποδεκτόν σου,
1719 »διὰ νὰ εἰπῇς τὸν στρατηγὸν περὶ συμπεθερίας,
(1159) *»καὶ εἴπερ ἀρεστόν ἐστι γαμβρὸν ἐμὲ λαβέσθαι,*
»καὶ ἔχω ὡς πατέρα μου, καθὼς υἱοῖς ὀφείλει,
(1161) *»ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἐμὲ καθάπερ ὡς υἱόν του».*

1710 »κρίματα ἐποίησε,—1716 διατὶ τὰ κρίματα ἐμὲ—1720 καὶ ἂν σοῦ φαίνεται καλὸν ἐμὲ γαμβρὸν νὰ πάρῃς (ἀντικατ. διὰ Τ, 1159).—1721 νὰ σ' ἔχω ὡς πατέρα μου, καθὼς υἱὸς ὑπάρχει, (ἀντικατ. διὰ Τ 1160).—1722 ὁμοίως καὶ ἐσὺ ἐμὲ νὰ μ' ἔχῃς ὡς υἱόν σου. (ἀντικατ. διὰ Τ 1161).—

Τ 1705 τῆς κόρης γε πατὴρ παρῆν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ—1706 καὶ ὡς οἰκέτης, ἔλεγε—1707 τὴν κόρην ἀφαρπάσαι—1707 τὸ τερπνὸν ὅπερ αὐτὴ διέχει·—1709 καὶ ταῦτα γνοὺς ὁ θ. πατὴρ ὁ τῆς ὡραίας—1711 οὓς μὲν ἀπεκεφάλισεν οὓς δὲ τυφλώνει πάλιν».—1712 Γνοὺς δὲ τοίνυν ὁ Δ. ἀπὸ τῶν λόγων τούτου—1713 ὅτ' ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐστιν ὁλαλῶν μετ' ἐκείνου,—1714 Εὐθ. ἀπεκρίνατο λέγων αὐτῷ τοιάδε.—1715 »Μὴ δόξῃ σε, ὦ πάτερ μου, ταύτην ἡρπάσας ἦλθον,—1716 καὶ γὰρ ἐγκρύμματα ἐμὲ ποτὲ οὐ θορυβοῦσι».—1717 Καὶ ταῦτα γὰρ ὁ Δ. ὡς ξένος προσελάλει.—1718 τοῦτο λέγων· «Αὐθέντα μου—1719 διὰ νὰ εἰπῇς τῷ στρατηγῷ διὰ συμπεθερίαν—

1710. ἐγκρύμματα. Ὁ Σάθας ὀνομάζει οὕτω τὸ καρτέρι τῶν ἀπελατῶν (πρβλ. Μεσαιων. Βιβλιοθήκης τομ. Β', σελ. μστ' καὶ Ἕλληνες στρατιῶται ἐν «Ἑστίας» ἔτος ι', τομ. ιθ', τῆς 16 Ἰουν. 1885, σελ. 404 ὡς καὶ τομ. Κ' τῆς 11 Αὐγ. 1885, σελ. 555 αὐτόθι). Ὁ ὅρος ἐσήμαινεν ἀρχικῶς τοὺς τόπους ἔνθα ἠσκοῦντο αἱ ἐνέδραι, βραδύτερον δὲ καὶ τὰ ἀσκοῦντα τὴν ἐνέδραν στρατεύματα (πρβλ. καὶ fossa—fossatum—χωσία—φουσσᾶτον κλπ.). Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Χρον. Μορ. Ἀλφαβ. Εὑρετ. σελ. 278, ἔνθα ἡ λέξις ἐγκρύμματα ἑρμηνεύεται =ἐλλοχεύουσαι δυνάμεις, ὡς καὶ ἐν σελ. 396, αὐτόθι, λέξεις: χωσία, χωσιασμένος. Πρβλ. καὶ Χατζιδ. ΜΝΕ, τομ. Α' 452.
1719 ἑξ. Ὅπως καὶ σήμερον οὕτω καὶ κατὰ τοὺς μ. χρόνους ὁ ἑλληνικὸς γάμος ἐγίνετο συνήθως διὰ συνοικεσίου (συμπεθερίας: Α 1719), ἤτοι διὰ μεσιτείας προξενητῶν. Βλέπε σχετικῶς Φ. Κουκουλέ: Συμβολὴ εἰς τὸ περὶ γάμου παρὰ Βυζ. κεφάλαιον, ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Β' 11 ἑξ., Πολίτου, Λαογρ. Συμμ. Γ' 246 (καὶ ὑποσημ. 2), ὡς καὶ 247 αὐτόθι (ὑποσημ. 1).

[§ 233] Ἀκούσας ταῦτα ὁ πατὴρ εἶπεν αὐτὸν τοιαῦτα·
«Σὺ μὲν αὐτῷ ἐμήνυσας πολλάκις περὶ τούτου
»οὐδόλως δὲν ἠθέλησεν ἵνα ποιήσῃ τοῦτο».
[§ 234] Ἀκούσας ταῦτα ὁ Διγενὴς ποσῶς δὲν ἐθροήθη, 138
τὸ ἄλογον ἐπιλάλησεν στὴν κόρην πλησιάζει,
εἰς τὸ κουβούκλι ἐστέκετον ἔξω στὸ παραθύρι,
καὶ πρὸς ἐκείνην γαληνὰ τοιοῦτον λόγον εἶπεν·
«Φανέρωσέ με, κόρη μου, εἰ ἔχεις με στὸν νοῦν σου,
»ἂν μὲ φιλῇς κατὰ πολλά, γυναῖκα νὰ σὲ πάρω,
»καλὸν εἶναι καὶ εὐτυχὲς καὶ ἀρεστὸν νὰ ἔλθῃς,
»εἰ δὲ καὶ ἀγαπᾷς ἀλλοῦ, νὰ μὴ σὲ ἀναγκάσω».

Περὶ τοῦ πῶς ἡ κόρη τοῦ Δουκὸς ἔστειλε τὴν βαΐτζαν της καὶ ὡμίλησεν τῷ Ἀκρίτῃ.

[§ 235] Εὐθὺς ἐπαρακάλεσε τὴν βάϊα της ἡ κόρη·
«Γρήγορα τρέξε, βάϊα μου, εἰπὲ τὸν νέον κεῖνον,
»Θεὸς πληροφορήσῃ τον, ψυχήν μου ἐγὼ τὸν ἔχω,
»ἐγὼ ἀγαπῶ καὶ θέλω τον, γένος του δὲν γνωρίζω,
»μήπως νὰ εἶναι ὁ Διγενὴς Βασίλειος ὁ Ἀκρίτης;
»εἶναι ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τῶν πλουσιωτάτων 139
»καὶ συγγενὴς ἡμέτερος, ὡς ἀπὸ τῶν Δουκῶν γε.

Τ 1723 Ταῦτα ἀκούσας ὁ π. πρὸς αὐτὸν τάδε λέγει—1725 καὶ οὐδόλως
κατένευσε ἵνα τοῦτο ποιήσῃ».—1726 Ἀκούσας ταῦθ' ὁ Δ., ποσῶς οὐκ ἐθρο-
ήθη—1727 τὸν ἵππον δ' ἱππηλάλησε, τῆς κόρης πλ.—1728 ἐκ τῆς ὀπῆς ἐσκέ-
ψατο τὴν κόρην στὸ κουβούκλιν,—1729 λόγον ἔφη—1730 «Γνώρισόν μοι
κράσιον,—1731 καὶ εἰ ποθεῖς κατὰ πολὺ γυναῖκα σε λαβεῖν με,—1732 κα-
λὸν ἤδη... καὶ ἀρεστὸν τυγχάνει,—1733 Εἰ δὲ καὶ ἀλλαχοῦ ποθεῖς, οὐμὴ σὲ
ἀναγκ.—1734 Καὶ εὐθὺς παρακάλεσεν ἡ κόρη τὴν βαΐτζαν.—1735 «Κατάβη-
θι, βαΐτζα μου, εἰπὲ τῷ ἀγουρίτζῃ.—1736 Θ. πληροφ. σε εἰς τὴν καρδίαν
μου σ' ἔχω,—1737 ἀλλ' οὐ γινώσκω, ἄγουρε, ποίου γένους ὑπάρχεις.—1738
εἰ μέντοι ἧς ὁ Διγ.—1739 ὑπάρχεις ἐκ τῶν εὐγενῶν—

1724 Κατὰ τὰ Ἀκριτ. ᾄσματα, ὧν αἱ παραλλαγαὶ εἶναι πολυπληθεῖς
ὁ ἥρως μας ἐρωτευθεὶς τὴν καλήν του φέρεται ὡς ἀποστείλας, εἴτε πρεσβείαν
ἐκ πολυαρίθμων ἀρχόντων (Πρβλ. Πολίτου Ἐκλογαί, Ἆσμα Λιογέννητης,
ἀριθ. 74, σελ. 96), εἴτε προξενήτριαν, κατ' ἄλλας δὲ παραλλαγὰς τὸν Φιλό-
παππον ὡς προξενητήν. Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ἡ πρότασις του περὶ γά-
μου ἀπορρίπτεται, διότι θεωρεῖται μιγὰς ἐκ γονέων Σαρακηνοῦ καὶ Ἑβραίου
(πρβλ. Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β' σελ. 15, στιχ. 45-46, Κυριακ. Διγ.
Ἀκρ. 144, στιχ. 95—96 καὶ Λαογραφίας ΣΤ' 582, στιχ. 1—52 κλπ,). Κα-
τόπιν τούτου ὁ ἥρως ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ μαγικὰ μέσα, περὶ
ὧν γίνεται λόγος ἐν ὑποσημ. Α 1658, Α 1864, Α 1990. Περὶ Φιλοπάππου
βλέπε Α 1333, Α 1599, Α 1640, Α 3205 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημειώσεις.
1726 ἑξ. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχον χωρίον Κδ 310 ἑξ.
1740 Περὶ τῆς ἀπὸ Δουκῶν συγγενείας τῆς κόρης μετὰ τοῦ Διγενοῦς βλέπε
ὑποσημ. Α 1666.

(1180) [§ 236] »Ἀλλ' ὁ πατήρ μου, ὁ στρατηγὸς διὰ σένα
(βίγλας ἔχει,
»ἤκουσε δὲ ἀπὸ πολλοὺς τὰς σὰς ἀνδραγαθίας,
»καὶ φύλαττε, νεώτερε, δι' ἐμὲ μὴν κινδυνεύσῃς,
»δὲν σὲ λυπᾶται παντελῶς ὁ γέρων ὁ πατήρ μου».
Αὐτὰ εἶπεν ἡ βάϊα της ἐκείνη τὸν Ἀκρίτην.
[§ 237] Εὐθὺς δὲ ὁ νεώτερος τῆς κόρης ταῦτα ἔφη·
«Παράκυψον, φῶς μου γλυκύ, νὰ σοῦ ἰδῶ τὰ κάλλη,
»ἵνα εἰς τὴν καρδίαν μου ἡ ἀγάπη σου νὰ ἔλθῃ·
»εἰμὶ γὰρ νέος, ὡς ὁρᾷς, ἀγάπην δὲν ἠξεύρω,
»καὶ ἂν ὁ πόθος μου, ξανθή, νὰ ἔμπῃ στὴν ψυχή σου,
»ὁ πατήρ σου ὁ στρατηγὸς καὶ ὅλον σου τὸ γένος
(1191) »βέλη ἐὰν γενήσωνται, σπαθία καὶ δοξάρια 140
»δὲν θέλουσι δυνηθῇ ἐμένα νὰ φοβήσουν».
Αὐτὴ δὲ παρακύψασα ἐκ τῆς χρυσῆς θυρίδος,
τὸν νέον προσεβλέψατο ἀνδρεῖον τὸν Ἀκρίτην.
Τότε λοιπὸν ὁ Διγενὴς ἔβλεψε καὶ ἐλάλει
ἐκείνην ὅπου ὁ ἥλιος οὔποτε δὲν εἶδεν ὅλως.
[§ 238] Ἐκείνη αὐτὸν δὲ βλέποντας εἶπε τοιούτως τότε·

Τ 1741 ὁ στρατηγὸς διὰ σὲ βίγλας ἔχει,—1742 παρὰ πολλῶν τὰς σὰς
—1744 οὐδόλως δέ σου φείσεται ὁ ἄσπλαγχνος πατήρ μου.»—1754 Πα-
ρευθὺς ἡ βαΐτζα της ταῦτα εἶπε τῷ Ἀκρίτῃ,—1746 εὐθὺς καὶ ὁ ν. τὴν κό-
ρην οὕτως ἔφη—1747 ἰδεῖν με σοῦ τὰ κάλλη—1748 ἡ ἀγάπη σου ἔλθῃ—
1749 ὡς ὁρᾷς, οὐκ οἶδα τί ἔνι ὁ πόθος,—1750 ξανθή, εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψ.
σου,—1752 γενήσονται καὶ ξίφη τε ὁμοίως...—1753-1779 Παραλείπονται
ἅπαντες οἱ στίχοι—

1752 (1191) Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ
ὑπάρχει μικρὸν κενὸν καὶ οὕτω ἐλλείπουν τὸ ἥμισυ τοῦ χωρίου [§ 237]
καθὼς καὶ τὰ χωρία [§ 238—241].
1757. Ἡ ἰδεωδῶς ὡραία κόρη ἔπρεπε νὰ εἶναι λευκὴ ὡς τὸ κρύσταλλον
(κρυσταλλόχροια, πρβλ. Φλωρ. καὶ ὑποσημ. Α 1511), λαμπρὰ δὲ καὶ ἀκτι-
νοβολοῦσα ὡς ὁ ἥλιος, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν ἔπρεπε νὰ τὴν ἔχῃ ἀντικρύσει ποτὲ
(πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 1763 ἑξ., ὡς καὶ στίχ. Α 1766). Ἐκ προηγουμένων
παρατηρήσεων (Α 77 ἑξ., Α 1687 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ. κλπ.) δυνάμεθα
νὰ εἰκάσωμεν πόσον ὁ βίος τῆς βυζαντινῆς κόρης ἦτο περιωρισμένος καὶ μά-
λιστα εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις. Ἡ αὐστηρότης τῶν ἠθῶν ἦτο μεγάλη, ἀκόμη
καὶ εἰς τὰς κατωτέρας κοινωνικὰς τάξεις, ἄπειρα δὲ εἶναι τὰ κείμενα ἐκ τῶν
ὁποίων διαπιστοῦται τοῦτο. Ὁ νέος πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ ἐρωτικοῦ πάθους
του ἔπρεπε ἐπὶ μακρὸν νὰ ματαιοπονῇ εἰς ἐρωτικοὺς ἀκροβολισμούς, μὲ συ-
χνογυρίσματα περὶ τὴν οἰκίαν τῆς καλῆς του, πατινάδες καὶ ἐρωτικὰ πιττάκια
φλογερά, ἐκ τῶν ὁποίων διεσώθησαν μέχρι σήμερον πολλὰ ἔμμετρα τοιαῦτα,
εἴτε εἰς τὰ κείμενα μεσαιων. μυθιστορημάτων, εἴτε αὐτοτελῆ. (Πρβλ.
Ἀλφαβ., Ἀχιλλ. 864—945 κλπ., Λύβιστρ. 1061—1805 κλπ.).
1758 ἑξ. Ἡ ὀρθὴ καὶ γνησιωτέρα παράδοσις διεσώθη εἰς τὸ κείμενον τῆς
διασκευῆς Κ, ὅπου αἱ ἀπὸ Α 1759 ἑξ. φράσεις δὲν φέρονται ὡς λεχθεῖσαι
ὑπὸ τῆς κόρης, ἀλλ' ὡς γνῶμαι τοῦ ποιητοῦ. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχον
χωρίον Κδ 340 ἑξ.

«Ἔρως ποτὲ παρώξυνε παράτολμα νὰ κάμη,
»σκλάβους νὰ κάμνη πάντοτε τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων,
»ὑποτάσσει τὸν λογισμὸν ὡς χαλινὸς τὸ ζῷον,
»διὰ τοῦτο ὅποιος ἀγαπᾷ τάξι καλὴ δὲν ἔχει».
[§ 239] Τὰ κάλλη τοῦ προσώπου της ὡς ἥλιος ἐλάμπαν·
οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Διγενοῦς ἐκώλυον τοῦ Ἀκρίτου
τοῦ μηδαμῶς θεάσασθαι περίβλεπτον τὴν κόρην. 141
Νὰ μάθη δὲν ἐδύνετον ὁ ἥλιος ἂν τὴν εἶδεν,
ὡς γὰρ ἀκτῖνες ἀνέτειλαν ἐξαίφνης εἰς τὰ νέφη.
[§ 240] Ἦτον ἡ κόρη ἀληθῶς ὡσὰν ζωγραφισμένη,
μάτι γοργὸν καὶ γρήγορον, χαρούμενον, μεγάλον,
μαλλιὰ ξανθὰ καὶ λαμπερὰ εἶχεν ἡ κόρη κείνη,
ὀφρύδια κατάμαυρα, κυρτὰ ὡσὰν φεγγάρι,
τὸ πρόσωπον ὡς ρόδον τε ἔκλινεν εἰς ὅλους.
Ταύτην ἰδὼν ὁ Διγενὴς ὁ θαυμαστὸς Ἀκρίτης
εὐθὺς ἐτρώθη τῇ ψυχῇ, ἐπλήγη τῇ καρδίᾳ,
καὶ πόνον εἶχεν ἄπειρον, ἀδημονῶν εἱστήκει.

Περὶ τοῦ πῶς ἡ κόρη τοῦ Δουκὸς ἔστειλεν τοῦ Ἀκρίτη
δακτυλίδιον μετὰ τῆς βάϊας.

[§ 241] Ἡ κόρη δὲ ἡ πάντερπνος οὕτως αὐτὸν ἰδοῦσα
οὐ παρεῖδεν ἐπὶ πολὺ νὰ βλέπη αὐτοῦ τὸ κάλλος,
ἀλλὰ ταχὺ ἀπέστειλε τὴν βάϊαν πρὸς ἐκεῖνον, 142
τὸ δακτυλίδι της ἔστειλε λέγων τοιαῦτα λόγια·

1759 παράτολμα νὰ κάμης, —

1763 ἑξ. Τὸ χωρίον εἶναι κάπως ἀσαφὲς ἐνταῦθα, ἐλλείπει δὲ καὶ τὸ ἀντίστοιχον κείμενον τῆς διασκευῆς Τ, τὸ δὲ τῆς διασκευῆς Π, 352, 16—18, εἶναι πολὺ περιληπτικόν. Καὶ ἐν προκειμένῳ τὴν αὐθεντικωτέραν παράδοσιν διέσωσεν ἡ διασκευὴ Κ. Πρβλ. τὸ σχετικὸν κείμενον Κδ 350, ἔνθα ἡ ὡραία τοῦ Διγενοῦς ἐπονομάζεται «ἡλιογεννημένη». Ἐκ τοῦ κοσμητικοῦ τούτου ἐπιθέτου ὡς καὶ τοῦ «ἡλιογέννητος», «ἡλιογέννημα» καὶ ἄλλων συναφῶν τοιούτων, ἅτινα ἀπαντῶσι καὶ εἰς τὰ μεσαιωνικὰ μυθιστορήματα διεμορφώθη ὁ μεταγενέστερος τύπος «Λιογέννητη». (Πρβλ. Πολίτου Ἐκλογαί, ἐκδ. β', Ἀθῆναι 1925, ᾆσμα 75, σελ. 96—105). Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Κδ 350 καὶ Α2984

1768 ἑξ. Ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν τῆς καλλονῆς τῆς κόρης, πλὴν τῶν στίχ. Α 124 ἑξ. καὶ τῶν ὑποσημ. Α 98 καὶ Α 133, βλέπε καὶ ἀντίστοιχον χωρίον Κδ 353: «ὄμμα γοργὸν ἐνήδονον» κλπ., ἐξ οὗ διαπιστοῦται σαφῶς ὅτι πρόκειται περὶ ἀπομιμήσεως ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου. (Πρβλ. καὶ Τατ. Α, 4).

1779. Χαρακτηριστικὴ τῆς ἱερᾶς καὶ συμβολικῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν τὸ δακτυλίδι εἶχε κατὰ τοὺς μέσους χρόνους καὶ ἔχει ἀκόμη εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἑλλ. λαοῦ, εἶναι ἡ ἐν Α 892 ἑξ. φράσις: «Δός μοι λόγον, γλυκύτατε, καὶ δός μοι δακτυλίδιν» κλπ. Περὶ δακτυλίου ὡς συμβόλου πίστεως γενικῶς καὶ ὡς ἀρραβῶνος βλέπε Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Α' 102 ἑξ., Β' 218 ἑξ., 224 ἑξ., 253 ἑξ., Γ' 247, καὶ 250. Βλέπε ἐπίσης καὶ σχετικὰ χωρία Ἐρωτ.

«Πήγαινε χαίρων, ὦ καλέ, ἐμὲ μὴ ἐπελάθου».
(1193)[§ 242] Τὸ δακτυλίδι ἔλαβε μετὰ χαρᾶς μεγάλης,
εὐθὺς ἀνταπεκρίνατο· «Ἐκδέχου με τὴν νύκτα».
Καὶ εἰς τὸ σπίτι του αὐτὸς ἐγύρισεν εὐθέως,
ἔχων φροντίδας περισσὰς καὶ ἔννοιες μεγάλες
καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευεν ἐκ βάθους τῆς καρδίας.
[§ 243] «Δέσποτα, ἔλεγε, Θεέ, ἐπάκουσόν μου τώρα,
»καὶ δῦνον μοι τὸν ἥλιον, ἀνάτειλον τὸ φέγγος,
(1200)»νὰ ἔχω *τοῦτο* συνεργὸν εἰς τοῦτον γὰρ τὸν δρόμον,
»ἐπεὶ δὲ περιμένει με ἡ εὐγενικωτάτη».
[§ 244] Καὶ κατ' ἰδίαν ἔλεγε τῷ στράτορί του οὕτως·
«Ἀπόστρωσον τὸν βρόχον μου καὶ στρῶσον μοι τὸν (μαῦρον,
»μὲ δύο ἴγγλας σφῖξε τον, μὲ δύο μπροστελίνας, 143

1788 νὰ ἔχω τοῦτον συνεργὸν—

Τ 1780 ἄπελθε χαίρων, ἄγουρε, καὶ μοῦ, λεγ', μὴ ἐπιλάθου».—1781 ὁ δὲ τοῦτο δεξάμενος μετὰ χ.—1783 Καὶ εἰς τὸν οἶκον τὸν αὐτοῦ ὑπέστρεψεν εὐθ. —1784 φροντίδας τε πολλάς, μέριμνάς τε μεγάλας,—1786 ἐπάκουσον εὐχῆς μου—1788 τοῦ ἔχειν τοῦτον συν. εἰς τὴν ὁδόν μου ταύτην—1791 τὴν βρόχαν μου καὶ στρῶσον μου—1792 δύο γήγκλας σφῖγξον αὐτὸν καὶ δύο ἐμπροσθελίνας,—

Γ' 1467—1475, (πρβλ. καὶ Ἐρωτοκρ. Γ' 1462 πρὸς στίχους τοῦ Ἀκρ. ἔπους Α 1754 καὶ Κδ 348), Ἴμπερ 279—280, Λύβιστρ. 1642—1708, Φλωρ. 272—287 καὶ 1761—1786, καθὼς καὶ H. Pernot Chansons populaires des XVe et XVIe siècles, ᾆσμα 118: Ριμάδα κόρης καὶ υἱοῦ, σελ. 72—87 κλπ.

1780 (1192). Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ, οὗ διακοπὴ ἐμνημονεύθη ἐν ὑποσημ. 1752 (1191).

1782. Πρβλ. σχετικῶς ἀνάλογον στίχον ἐν Ἀχιλλ. 1172.

1787. Φέγγος ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς μ. χρόνους ἡ σελήνη. Ὁ τύπος οὗτος διετηρήθη εἰσέτι εἴς τινα ἰδιώματα (Ἕλληνες τοῦ Πόντου, τῆς Καππαδοκίας, τῆς Ἰταλίας κλπ., πρβλ. Χατζιδ. ΜΝΕ, Β' 49, Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Β' 154), ἀντὶ τοῦ κοινῶς παραδεδεγμένου τύπου φεγγάρι, ὅστις ἀπώλεσεν ἐνωρὶς τὴν ὑποκοριστικήν του σημασίαν. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τῆς διασκευῆς Κδ 372, ὁπόθεν ἐλήφθη ἐνταῦθα. Ἀπαντᾷ ὁμοίως καὶ περαιτέρω ἐν Κδ 407: «Ἦτον δάσος ὁ μαῦρος του, τὸ φέγγος ὡς ἡμέρα». Ἀλλ' ὁ στίχος Κδ 407 παρενοήθη ὑπὸ τοῦ διασκευαστοῦ τοῦ παρόντος κειμένου, ὡς πιστοῦται ἐκ τοῦ ἀντιστοίχου χωρίου Α 1849. (Βλέπε σχετικῶς αὐτόθι).

1790 «Ἔπειτα ἐκατέβη καὶ λέει κρυφὰ τὸν σταβλάτορά του· Στρῶσε τὸν μαῦρον μου δυνατά, μὲ δύο γίγκλες σφικτά... » κλπ. (Π, 352, 34—37). Τὸ χωρίον τοῦτο παρουσιάζει κοινά τινα σημεῖα μὲ τὰ περὶ τῶν 75 μαύρων τοῦ σταύλου τοῦ Διγενοῦς καὶ τῶν ἄλλων ἡρώων τῶν ᾀσμάτων τοῦ Ἀκριτ. κύκλου (πρβλ. Πολίτου Ἐκλογαί, β' ἐκδ., Ἀθῆναι 1925, ᾆσμα 75 ἁρπαγῆς γυναικὸς Ἀκρίτου σελ. 106 ἑξ., Σακκελαρίου Κυπριακὰ 23, στιχ. 86 ἑξ., Λαογραφία Β' 69, ᾆσμα 3, στίχ. 7 ἑξ. αὐτόθι σελ. 77, στίχ. 96 ἑξ. κλπ., ὡς καὶ παρατηρήσεις ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 46—47). Ἡ συγγένεια εἶναι βεβαίως πολὺ ἀπομεμακρυσμένη, ἀλλ' ἐν τούτοις ἀρκούντως καταφανής.

»καὶ θὲς αὐτῷ τὴν σέλλαν μου καὶ τὸ σπαθορραβδίν μου,
»βάλε δὲ καὶ τὰ ρέτενα, ἵνα καλῶς γυρίζῃ»
Ἐποίει δὲ ὁ δοῦλος του κατὰ τὸν ὁρισμόν του.
[§ 245] Εἰς τὸ τραπέζι ἐκλήθηκε, δὲν γεύεται οὐδόλως,
τὴν κόρην εἶχεν κατὰ νοῦν, θυμίζετον τὸ κάλλος
ἀπὸ τὴν ἀφαγίαν τὴν πολλήν, ἐκ τῆς πολλῆς ἀγάπης
ἡ ὄψις του ἠλλοίωται, τὸ κάλλος του ἐμαράνθη.

Περὶ τοῦ πῶς ἡ μήτηρ τοῦ Ἀκρίτου ὁμιλεῖ τῷ υἱῷ αὐτῆς.

[§ 246] Τοῦτον ἡ μήτηρ βλέπουσα δαπανισμένον οὕτως,
εὐθὺς ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ἐκ βάθους τῆς καρδίας.
«Τί σοι συνέβη, τέκνον μου καὶ θλίβεσαι τοιούτως;
»Μήπως θηρίον σ' ἔκρουσε καὶ σ' ἔπιασεν ὁ φόβος;
»ἤ τίς κακὸς σ' ἐβάσκανε, βλέπων σου τὴν ἀνδρείαν; 144
[§ 247] »Ἀπάγγειλόν μοι γλήγορα, βλέπε μὴν μοί τὸ ⟨κρύψης,
»καθὼς καὶ Ὅμηρος λαλεῖ μέσα εἰς τὸ χαρτί του
»ἐκ στόματος τῆς Θέτιδος υἱὸν τὸν Ἀχιλλέαν·
(1220)«Μὴ κρύψης γνώμην εἰς τὸν νοῦν νὰ μὴν φθαρῇς ἀτός σου».

T 1793 καὶ τὸ σπαθοραβδίτζιν,—1794 ἐπίθες καὶ τὰ ρέτενα—1795 Καὶ ὁ μὲν στράτωρ εὐθὺς ὡς προσταχθεὶς ἐποίει,—1796 ὁ δὲ στὸν ἄριστον κληθεὶς βρώσεως οὐ μετέσχεν,—1797 τὸ κάλλος εἰκονίζων—1798 ἀπὸ γάρ τε τοῦ ἔρωτος καὶ ἐκ τῆς ἀτροφίας—1799 τὸ κάλλος ἐμαράνθη—1801 πρὸς αὐτὸν εὐθὺς ἔλεγεν ἐκ βάθ.—1803 μὴ θηρίον σὲ ἔκρ. καὶ ἐσπάραξε φόβος,—1805 τάχιον, μὴ μ' ἀποκρύψης τοῦτο,—1806 ὥσπερ καὶ Ὅμηρος φησὶν ἐν τῇ ἐκείνου βίβλῳ—1807 Θέτιδος πρὸς υἱὸν Ἀχιλ. (χργρ. τιθέτιδος)—1808 ἐξάυδα, μὴ κεῦθε τῷ νῷ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω·—

1796 ἑξ. Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχον χωρίον Κδ 385, ἔνθα διαπιστοῦται ὅτι πρόκειται περὶ ἀπομιμήσεως τῆς ἰδέας ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου.

1800 ἑξ. Πρβλ. ἀνάλογα χωρία ἐν Ἀχιλλ. 1203-1212, Ἐρωτοκρ. Α' 94, Φλωρ. 75 ἑξ. καὶ 95 ἑξ., Πολίτου Ἐκλογαί, ἔκδ. β' Ἀθῆναι 1925, ᾆσμα 74 Διογέννητης, στιχ. 10—19. Βλέπε ὡσαύτως καὶ Εὐστάθ. 216, 7 ἑξ. Πρβλ. καὶ Χατζῆ 18 πρὸς Α 1804: τίς κακὸς σ' ἐβάσκανε. Περὶ βασκανίας βλέπε καὶ Μπούτουρα, Προλήψεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, Ἀθῆναι, σελ. 11 ἑξ.

1808 (1220). Τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς T ἔχει ἀντιστοίχως ὡς ἑξῆς: «Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε τῷ νῷ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω». Πρόκειται περὶ τοῦ Ὁμηρικοῦ στίχου τῆς Ἰλιάδος Α 363: «Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ· ἵνα εἴδομεν ἄμφω». Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τῆς Ἰλιάδος γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐξ ἀφορμῆς τοῦ Ἀγαμέμνονος ὀργῆς τοῦ Ἀχιλλέως, ἔνθα ἡ μήτηρ τοῦ τελευταίου τούτου φθάνει ὡς διὰ μαγείας, «τὸν χάϊδεψε ἔτσι τρυφερὰ καὶ τοῦ 'πε ἀγαπημένα· Τί κλαῖς, παιδί μου; Τί κακὸ σοῦ πίκρανε τὰ σπλάγχνα; Πές το νὰ ξέρουμε κι' οἱ δυό, καὶ μυστικὸ μὴν τό 'χεις». (Ἰλιάδος Α 361—363, μετάφρασις Ἀλεξ. Πάλλη). Ἀπομιμήσεις καὶ δανεισμοὶ ἐκ τοῦ Ὁμηρικοῦ ἔπους ἀπαντῶσι καὶ εἰς τὸ Ἀκριτ. ἔπος γενικῶς, ἰδιαίτατα δὲ εἰς τὰ κείμενα τῶν διασκευῶν T, A, Π καὶ O. Ὡς πρὸς τὰ ἐν στίχ. Α. 1811—1812=T (1223) καὶ Α 1814=T (1225) ἀναφερόμενα δύο γνωμικά, οἱ ἐκδόται τοῦ T (Sath.

[§ 248] »Ὅποιος κρύπτει τὴν μέριμναν χαλᾶται γὰρ ⟨ἀτός του,
»ὡς ἄν τις ἀπὸ τοὺς σοφοὺς ἐλάλησε τοιαῦτα·
«Ὁ νοῦς ὁπό 'χει μέριμναν ταχέως δαπανᾶται
»σὰν τὸ σκουλῆκι, ὁποὺ τρυπᾷ τὰ κόκκαλα καὶ τρώγει».
»Καὶ πάλιν ἕτερόν φησιν ἀπόφθεγμα ὡσαύτως·
«Θρέφει δὲ σῶμα ἀνθρώπινον νὰ μὴν ἔχῃ φροντίδας».
[§ 249] «Θηρίον δὲν μὲ ἔκρουσεν, ὁ νέος ἀπεκρίθη,
»ἀλλὰ οὐδέ τις θόρυβος 'τάραξε τὴν ψυχήν μου,
»οὔτε δέ τις ἐβάσκανε, μὴ μάτην καταρᾶσαι 145
»τὸν μήπω ἀδικήσαντα, ἐγὼ γὰρ ὑγιαίνω».
[§ 250] Ἡ μήτηρ δέ, ὡς ἤκουσεν, ηὔξατο δι' ἐκεῖνον·
«Δέσποινά μου, πανύμνητε, ἐλπίς μου Θεοτόκε,
»δοξάζω, μεγαλύνω σε, Υἱὸν τὸν καὶ Θεόν σου,
»ἔδωκάς μοι νεώτερον, ὁ κόσμος δὲν τὸν ἔχει,
»καὶ χάρισέ μου τον νὰ ζῇ εἰς χρόνους ἀπεράντους,
»χαίρω δὲ τοῦτον βλέπουσα εἰς ἔτη τῆς ζωῆς μου,
»νὰ περπατῇ ἀφρόντιστος, νὰ χαίρῃ εἰς τὸν κόσμον,
»νὰ τὸν φοβοῦνται πάντοτε ἔθνη τῆς οἰκουμένης».
[§ 251] Καὶ τότε ὁ νεώτερος γοργὸν ἐξυπολήθη,

T 1809 ὁ γὰρ κρύπτων τὴν μέριμναν ὑπ' αὐτῆς δαπανᾶται—1810 καὶ ὥς τις λέξας τῶν σοφῶν ἀπόφθεγμα τοιοῦτον—1811-12 νοῦς γάρ, φησιν ἐμμέριμνος, σὴς βιβρώσκων ὀστέα. (εἷς στίχος. Χργρ: σῦς).—1814 θάλλει δὲ σῶμα βρότειον φροντίδας παρατρέχον.»—1815 «Οὐ θηρίον μὲ ἔκρουσε —1816 ἀλλ' οὔτε τίς τε θόρ. ἐτάραξε ψυχ. μου—1817 μ' ἐβάσκανεν,—1819 Ἡ δὲ μήτηρ—1821 μεγ. σ. υἱὸν τὸν Θεόν σου—1822 ὅτ' ἔδωκες μοι νεώτερον ὃν ὁ κ. οὐκ ἔχει,—1824 νὰ χαίρω τοῦτον βλ.—

Legr.) βεβαιοῦσι ὅτι ματαίως ἠρεύνησαν εἰς τὰς συλλογὰς ἀρχαίων γνωμικῶν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς προελεύσεώς των (βλέπε αὐτόθι σελ. 272). Ἐν προκειμένῳ δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἀρχαίων γνωμικῶν, ἢ τοῦ Ὁμηρικοῦ στίχου, δὲν ἀνευρίσκεται οὐδὲ τὸ παραμικρὸν ἴχνος εἰς τὸ κείμενον Κδ 390 ἑξ.

1827 ἑξ. «Ὁ δὲ νέος ἐξυπολήθη γοργὸν καὶ ἔβγαλε τὰ καλίγια του καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν δεῖπνον. Ἀφόντις δὲ ἀπεδείπνησεν, ἐσέβη εἰς τὸ κουβούκλιόν του καὶ ἐπῆρεν ὑποδήματα καὶ ἔβαλεν· καὶ ἐπῆρεν καὶ τὴν λύραν του καὶ ἐκόρδωσέν την καθὼς ἤξευρεν ἀτός του. Διότι ἦτον πολλὰ παιδεμένος εἰς αὐτήν». (Π, 353, 26-30). Τὸ ἐν προκειμένῳ χωρίον εἶναι κακὴ παράφρασις τοῦ πρωτοτύπου κειμένου, οὗτινος τὴν γνησιωτέραν καὶ αὐθεντικωτέραν παράδοσιν διέσωσεν ἡ διασκευὴ Κ. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως ὅμως τοῦ ἀντιστοίχου τῷ παρόντι χωρίου Κδ 396 ἑξ. διαπιστοῦται ὅτι πρόκειται περὶ ἀπομιμήσεως ἐκ τοῦ Ἀχιλ. Τατίου (πρβλ. Κδ. 398 πρὸς Τατ. Α' 5). Ὡς πρὸς τὴν παραλλαγὴν T 1833 (1244) ἐν τῇ διασκευῇ T: «οἴων κλώσας ἔντερα ἐποίησε τὰς κόρδας», φαίνεται ὅτι ὀφείλεται εἰς τὸν διασκευαστὴν T, ὅστις ἀπεμιμήθη τὸν Ὁμηρικὸν ὕμνον εἰς Ἑρμῆν: «ἑπτὰ δὲ θηλυτέρων οἴων ἐτανύσσατο χορδάς» (στίχ. 51). Ὁ ὕμνος οὗτος πραγματεύεται μεταξὺ ἄλλων καὶ περὶ τοῦ γνωστοῦ ἐκ τοῦ Λουκιανοῦ μύθου (Διάλογ. Θεῶν Ζ'), καθ' ὃν ὁ Ἑρμῆς ἀρτιγέν-

ἔβγαλε τὰ ὑποδήματα κ' ἐκάθισε στὸν δεῖπνον.
(1240)'Αφόντις ἀπεδείπνησεν, βαίνει εἰς τὸ κουβούκλιν,
λαμβάνει ὑποδήματα, πιάνει τὴν κιθάρα,
ἀπεκατέστησεν αὐτὴν ὡς ἤθελεν ἐκεῖνος,
πολλὰ καλὰ ἐσήμανεν ἐκείνην τὴν κιθάραν, 146
ἄντερα ἔκλωσε καλῶς καὶ ἔκαμε τὲς κόρδες.
[§ 252] Καὶ πάλιν ἁρματώθηκε στὸν σταῦλον ἐπορεύθη,
πηδᾷ ἐκαβαλλίκευσεν ἀπάνω εἰς τὸν μαῦρον,
εἰς ὃν ἐθάρρει πάντοτε νικᾶν ὅπου ἀπέλθῃ·
ἔλαβε τὸ σπαθίον του, ἐπῆρε τὴν θαμπούραν,
(1249)ἔκρουε τὴν θαμπούραν του *ἀηδονικὰ* 'τραγῴδει.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Διγενὴς ἐκαβαλλίκευσε τὸν μαῦρον καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὴν κόρην.

[§ 253] Τὸν δρόμον ἐπορεύετο, ἐπήγαινε στὴν κόρην,
πάντως οὐκ ἐδειλίασε, ποσῶς δὲν ἐφοβήθη
ἐκεῖ τὰς βίγλας τὰς καλάς, οὐδὲ τοὺς στρατιώτας.

1838 ἀδωνικὰ τραγῴδει,—

Τ 1828 τὰ καλίτζα ἔβγαλεν, ἐκάθισεν εἰς δεῖπνον·—1829 ἀφοῦ δὲ ἀπεδείπνησεν—1830 καὶ βαλὼν ὑποδήματα, λαμβάνει τὴν κιθάραν,—1832 κάλλιστα γὰρ πεπαίδευτο ἐκ μουσικῆς ὀργάνου,—1833 οἴων κλώσας ἔντερα ἐποίησε τὰς κόρδας—1834 ἁρματώθηκε στὸ σταῦλον—1835 ἐκαβαλ. τὸν θαυμαστὸν τὸν μαῦρον,—1838 ἀηδονικὰ ἐτραγῴδει—1839-2057 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.—

νητος ὢν συνέλαβε καὶ ἐφόνευσε χελώνην, μὲ τὸ ὄστρακον τῆς ὁποίας κατεσκεύασε μουσικὸν ὄργανον, προσθέσας ἑπτὰ χορδὰς ἐξ ἐντέρων θηλείας ἀμνάδος. Ὡς πρὸς τὰς ἰδιότητας τῶν τοιούτων χορδῶν ὁ σχολιαστὴς 'Αντίγονος ὁ Καρύστιος λέγει: «Ἴδιον δὲ καὶ τὸ περὶ τὰ ἔντερα τῶν προβάτων· τὰ μὲν γὰρ τῶν κριῶν ἐστιν ἄφωνα, τὰ δὲ τῶν θηλειῶν εὔφωνα». (Πρβλ. Κ. Τρυπάνη, Περὶ τῆς ροπῆς, ἣν ἔσχε τὸ Ἡσιόδειον ἔπος ἐπὶ τὸν Ὁμηρικὸν ὕμνον εἰς Ἑρμῆν, 'Αθῆναι 1929, σελ. 14). Βλέπε σχετικῶς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τῆς διασκευῆς Ε 824 ἑξ. καὶ δὴ στίχ. Ε 828, ὡς καὶ ὑποσημ. αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ γνώμας Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 70—72.

1834 ἑξ. Πρβλ. ἀνάλογα χωρία παρ' 'Ερωτοκρ. Α' 391—393 ὡς καὶ ἐν 'Ιμπερ. 362-364.

1838 (1249). Θαμπούρα=μουσικὸν ὄργανον ὁμοιάζον πρὸς κιθάραν, ὁ ταμπουρᾶς, (βλέπε καὶ κατωτέρω Α 1878). 'Αλλαχοῦ τοῦ Ἔπους ἀπαντᾷ ὡς κιθάρα, ἐν Α 1830 (1241), Α 1832 Α 1864, Α 1866, Κδ 397, Κδ 406,—Κδ 428 κλπ., εἰς δὲ τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Ε ἀπαντᾷ ὑπὸ τὰ ὀνόματα θαμπούριν (Ε 827), ταμπούριν (Ε 832), καὶ λαβοῦτον (Ε 833 καὶ 858). Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1658, Α 1827 ἑξ. διὰ παραλλαγὴν Τ (1244) τοῦ στίχου Α 1833. Βλέπε ὡσαύτως ὑποσημ. Α 1864 καὶ Ε 828. Εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ μετὰ τὸν στίχον τοῦτον ὑπάρχει κενόν, οὕτω δὲ παραλείπονται ἐξ ὁλοκλήρου τὰ χωρία [§ 253-280], καθὼς καὶ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ χωρίου [§ 281].

[§ 254]'Οπόταν δὲ ἐπέφθασε τοῦ στρατηγοῦ τοὺς οἴκους,
τὴν θαμπούραν του ἔκρουε καὶ χαμηλῶς ἐλάλει· 147
«Εἴ τις ἐφίλησε μακρὰ γοργὸν οὐχ ὑπηγαίνει,
»τὰς νύκτας δὲ περιπατεῖ, ὕπνον οὐδὲν στερεῖται,
»δὲν θέλει τὸν παράδεισον σὺν τοῖς μυρίσμασί του·
»ἐγὼ μακρὰ ἐφίλησα, γοργὸν δὲ οὐχ ὑπαγαίνω,
»ἐγὼ διὰ τὴν ποθητὴν ὕπνον ποσῶς δὲν βλέπω».
[§ 255] Ἦτον λαμπρὸς ὁ μαῦρος του, ἔλαμπεν σὰν τὸν (ἥλιον,
καὶ τὴν αὐγὴν κατέλαβεν τῆς κόρης τὸ κουβούκλι·
αὐτὴ δὲ ἐξεδέχετο αὐτὸν ὅλην τὴν νύκταν,
πρὸς ὄρθρον δὲ ἐνύσταξεν εἰς ὕπνον ἀνετράπη.
[§ 256] Ὡσὰν δὲν ἤκουσεν αὐτὴν τὸ εὐγενὲς παιδίον,
θλῖψιν ἐπῆρεν ἀφόρητον καὶ πίκρες βαρυτάτες,
ἐμάζωξε καὶ λογισμοὺς πολλοὺς εἰς τὴν καρδιά του,
ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῷ· «Ἆρα μετεμελήθη; 148
»ἆρ' ἐφοβήθη τοὺς γονεῖς, μήπως ἡμᾶς νοήσουν;
»τί εἴπω, τί γενήσομαι, καὶ τί πράξω οὐκ οἶδα·
»ἂν φωνήσω ἀκούσουσι ἕτεροι τὴν φωνήν μου,
»καὶ ὑποστρέψω ἄπρακτος γνωστῶ καὶ ὑπὸ πάντων,
»ἐκδώσω δὲ καὶ πρόσληψιν, ὥστε διαφυλάττειν,
»ὥστε νὰ μὴν ἔχω τὸν καιρὸν νὰ 'δῶ τὴν ποθητήν μου,
»καὶ τί μοι τότε ὄφελος νὰ ζῶ ἐγὼ στὸν κόσμον;

1842 ἑξ. «Ὡσὰν δὲ ἔφθασεν κοντὰ εἰς τὰ ὁσπίτια τοῦ στρατηγοῦ, τότε ἐχείρισεν καὶ ἔκρουεν τὴν λύραν του δυνατώτερα καὶ αὐτὸς ἐτραγῴδει χαμηλά, καὶ ἔλεγεν· «Ὅποιος ἐφίλησε μακρά, γλήγορα δὲν γυρίζει, τὲς νύκτες νὰ περιπατῇ καὶ ὕπνον δὲν χορταίνει, δὲν θέλει τὸν παράδεισον, ἀλλὰ μηδὲ τὰ μυρίσματά του. 'Εγὼ μακρὰ ἐφίλησα καὶ ἀργῶ νὰ γυρίσω, ἐγὼ διὰ τὴν ποθητήν μου δὲν χορταίνω τὸν ὕπνον». (Π, 354, 1—7). Καὶ ἐνταῦθα ἐπίσης τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ φαίνεται τὸ αὐθεντικώτερον. Πρβλ. σχετικῶς τὸ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Κδ 400 ἑξ., ἔνθα ὁ Διγενὴς φέρεται ψάλλων οὐχὶ πρὸ τοῦ οἴκου τοῦ στρατηγοῦ, ἀλλ' εὑρισκόμενος εἰσέτι εἰς τὸ ἴδιον του οἶκον. 'Επίσης καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν στίχων τοῦ ψαλλομένου ᾄσματος εἶναι ἀσυγκρίτως λογικώτερον ἐν Κδ 401 ἑξ., εἶναι δε σύμφωνον καὶ πρὸς λαϊκὸν δίστιχον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ χωρίον Α 1844-1848 καὶ πρὸς τὸ ἀντίστοιχον αὐτοῦ εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Ε 839-843 (βλέπε καὶ αὐτόθι). Πρβλ. ἐν τούτοις σχετικῶς καὶ γνώμας Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 76-79.

1849 ἑξ. «Ἦτον δὲ ὁ μαῦρος εὔμορφος καὶ ἔλαμπεν ὡς τὸ φεγγάριον καὶ τὴν αὐγὴν ἔσωσεν εἰς τὸ κουβούκλιον τῆς κόρης». (Π, 354, 7-9). 'Εκ τῆς ἀντιπαραβολῆς πρὸς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον Κδ 407 ἑξ.: «Ἦτον δάος ὁ μαῦρος του, τὸ φέγγος ὡς ἡμέρα» κλπ. (= ἦτο ταχὺς ὁ ἵππος του καὶ ἡ σελήνη ἐφώτιζεν, ὡς ἂν ἦτο ἡμέρα, κλπ., πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 1787), διαπιστοῦται παρανόησις εἰς τὰ κείμενα Α 1849 ἑξ., Π 354, 7—9, Ε 844 ἑξ. (βλέπε καὶ αὐτόθι), καὶ εἰς τὴν ὁποίαν θὰ εἶχεν ὑποπέσει καὶ ἡ διασκ. Τ, ἀλλὰ τὸ ἀντίστοιχον χωρίον ἐλλείπει. Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία Κδ 407 ἑξ., Ε 844 ἑξ. καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 79.

»Καὶ τὴν κιθάραν συνεργὸν προβάλλομαι εἰς τοῦτο,
»καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα τώρα πάντως νὰ γίνῃ».
[§ 257] Καὶ τὴν κιθάραν ἤχησεν, ἀναφωνεῖ καὶ λέγει·
«Καὶ σὺ κοράσιον τερπνὸν ἀπερίμνησάς με
»πιστεύω εἰς λήθην νὰ 'βαλες τοὺς χθεσινούς σου λόγους,
»καλή, οὓς ἐλαλήσαμεν οἱ δύο κατὰ μόνας. 149
»'Ανάστα, ρόδον πάντερπνον, μεμυρισμένον μῆλον,
»αὐγερινὸς ἀνέτειλεν, καὶ ἄς περιπατοῦμεν».
[§ 258] Καὶ ὡς τῆς κιθάρας ἤκουσε τὴν ἡδονὴν ἡ κόρη,
ἠγέρθη ἐκ τῆς κλίνης της, περίσφιξε τὴν ζώνην,
ἐκ τῆς θυρίδος ἔσκυψε, τὸν νέον προσεφώνει·
«'Εγὼ πάντα ἐλόγιασα ὅτι ἐβραδυάστης,
»καὶ ἔμεινα ὁλονυκτὶς ἄγρυπνος διὰ σένα,
»καὶ ὀκνηρὸν καὶ ράθυμον πάντα νὰ σ' ὀνειδίζω.
[§ 259]»Τί κρούεις τὴν θαμπούρα σου ἐν τῇ παρούσῃ ὥρᾳ;
»Δὲν γνωρίζεις, φῶς μου γλυκύ, ὅτι ἂν σὲ νοήσῃ
»Δοὺξ ὁ στρατηγικώτατος, ἐκεῖνος ὁ πατήρ μου,
»μετέπειτα οἱ συγγενεῖς μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου,
»καὶ πᾶσα μου ἡ γενεὰ μετὰ πλήθους λαοῦ μας, 150
»τὸν κόσμον θέλεις στερηθῆν δι' ἐμοῦ τὸν παρόντα;
»ὅτι πολλοὶ ἠθέλησαν κρυφίως νὰ μὲ πάρουν,
»ὁ πατήρ μου τὸ ἔμαθε καὶ κατεδίκασέν τους.
[§ 260] »Πλὴν ἐγώ, φῶς μου γλυκύ, τὸ γεγονὸς ἠξεύρω,
»ὁ πόθος σὲ καταπονεῖ, ἀγάπη σὲ φλογίζει,
»τὸν νοῦν σου παρεσάλευσαν, τὸν λογισμὸν ἐπῆραν,

1864. Κατὰ τὰ 'Ακριτ. ᾄσματα κυριωτάτη συνεργὸς τοῦ Διγενοῦς ὑπῆρξεν ἡ κιθάρα, ἡ θαμπούρα (Α 1838, Α 1842, Α 1827 καὶ ὑποσημ.) ἢ ταμπούρα ἢ βιολάριν, μουσικὰ ὄργανα μαγεμένα. Κατά τινας παραλλαγὰς 'Ακρ. ᾀσμάτων, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Φιλοπάππου, ἢ τῶν ἄλλων προξενητῶν καὶ τὴν ἀπόρριψιν τῶν περὶ γάμου προτάσεων (πρβλ. ὑποσημ. Α 1658 καὶ Α 1724), ὁ Διγενὴς κατασκευάζει ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον μὲ μαγικὰς ἰδιότητας, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον κατορθώνει νὰ σαγηνεύσῃ τὴν κόρην καὶ νὰ τὴν ἀπαγάγῃ. Βλέπε σχετικῶς: Ἄσμα Διγενῆ ἐν Σακελαρίου Κυπριακὰ Β', σελ. 16, στίχ. 63-70, ᾆσμα Κόρης τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα ἐν Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 145, στίχ. 123-141 καὶ κρίσεις Κυριακίδου σελ. 71 αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ μελέτην Πολίτου, 'Ο θάνατος τοῦ Διγενῆ ἐν Λαογραφίας Α' 199, καὶ ᾆσμα 33 ἐν σελ. 242-243 αὐτόθι. 'Επίσης πρβλ. καὶ Ε 828 μετὰ τῆς ταυταρίθμου ὑποσημειώσεως.

1872 ἑξ. «'Η δὲ κόρη, ὡσὰν ἤκουσε τῆς λύρας τὸν ἀηδονισμόν, ἐξύπνησεν καὶ ἐπήδησεν καὶ ἐσηκώθη καὶ ἐπῆρεν τὸ ζωνάριόν της καὶ ἐζώσθη σφικτά, ἔπειτα ἐπαρέκυψεν ἀπὸ τὸ παραθύριον καὶ εἶδεν τὸν νέον...» κλπ. Πρβλ. ἀνάλογον χωρίον ἐν 'Αχιλλ. 1231 ἑξ. 'Ως πρὸς τὴν λέξιν «ζώνην» ἐν Α 1873 πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία Κδ 437 καὶ Ε 853, ἔνθα καὶ σημειοῦται ἀντιστοίχως ἡ λέξις «λουρίν». Βλέπε ἐπίσης καὶ σχετικὰς κρίσεις Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 84—85.

«εἰς κίνδυνον σὲ ἔρριψαν δι' ἐμοῦ τεθνηκέναι,
»καὶ βλέπω σε μονώτατον, καὶ τί ποιεῖν οὐκ ἔχω.
»Αὐθέντα μου, ἂν καταβῶ καὶ μετὰ σοῦ ἐξέλθω,
»φοβοῦμαι μὴ μᾶς φθάσωσιν ἅπαν τὸ γονικόν μου,
»καὶ σένα θανατώσουσι καὶ μένα θέλουν πάρει».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Διγενὴς ὡμίλει μετὰ τῆς κόρης.

[§ 261] Λυπήθηκεν ὁ Διγενὴς καὶ εἶπε πρὸς τὴν κόρην·
«'Επαινῶ σου τὴν ἔνστασιν, κόρη μου εὐγενεστάτη, 151
»σὺ οὐ γινώσκεις, κόρη μου, ἔνδοθεν τὴν καρδίαν,
»εἰ γὰρ ἐν γνώσει γέγονας ἐμῶν κατορθωμάτων
»δὲν ἔλεγες, πανεύφημε, ποτὲ τοὺς ἀδελφούς σου,
»πατέρα σου τὸν στρατηγὸν καὶ συγγενεῖς σου πάντας,
»ἀλλὰ καὶ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ὅλων τῶν ἐδικῶν σου
»τοῦ φθάσειν καὶ κρημνίσειν με καὶ διὰ σὲ με κτείνειν.
[§ 262] »'Αλλ' ἔστω σοι τοῦτο γνωστόν, καὶ βέβαιον, ⟨ψυχή μου·
»ὅτι φουσᾶτα προσδοκῶ μόνος μου πολεμῆσαι,
»καὶ νικῆσαι παραταγάς, κάστρα νὰ ὑποτάξω·
»καὶ σὺ πατέρα μοῦ λαλεῖς, ἀδελφοὺς καὶ ἀγούρους,
»καὶ συγγενεῖς σου μετ' αὐτῶν, τούτους ἔχω ὡς βρέφη·
»κουροῦνες πόσες δύνανται τὸν ἀετὸν νὰ πιάσουν;
[§ 263] »Τοῦτο νὰ μάθω μόνον ζητῶ 'πὸ τὰ δικά σου ⟨χείλη· 152
»εἰ προθυμῆς κατὰ πολλὰ νὰ μοῦ ἀκολουθήσῃς,
»ὅσον εἶναι κατάψυχον, μὴ καρτερῶμεν ὧδε,

1891 ἑξ. 'Αντιθέτως πρὸς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα ἡ ρωσσικὴ διασκευὴ τοῦ 'Ακριτ. ἔπους παρουσιάζει τὴν κόρην περισσότερον ἀποφασιστικὴν καὶ λέγουσαν εἰς τὸν Διγενῆ ὅτι θὰ τὸν ἀκολουθήσῃ μόνη της, ἀλλὰ μόνον νὰ τῆς φορέσῃ ἀνδρικὰ ἐνδύματα. Βλέπε σχετικῶς μελέτην Goossens ἐν Byzantion VII, 314. Εἰς τὸ ᾆσμα τῆς Λιογέννητης ἀντιθέτως (Πολίτου 'Εκλογαί, ἐκδ. β', 'Αθῆναι 1925, ᾆσμα 74, σελ. 96-105) ὁ ἐραστὴς ἐνδύεται γυναικεῖα ροῦχα (στίχ. 127 ἑξ.), ἡ δὲ κόρη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν μαγγανειῶν μεταβαίνει μόνη εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἐραστοῦ (στίχ. 98 ἑξ. καὶ 178 ἑξ.). Περὶ τὸ αὐτὸ θέμα περιστρέφονται καὶ τὰ ᾄσματα τοῦ Χαρτζανῆ ἢ Χαντζερῆ (βλέπε ὑποσημ. Α 90 καὶ Α 1658).

1907. 'Ο Πετρίτζης ἐν προκειμένῳ εἶναι παραστατικώτερος: «Τάχατες πόσοι ποντικοὶ νὰ θέλασιν ἐσμίξουν στὴν μέσην τους νὰ βάλουσιν γάτη γιὰ νὰ τὸν πνίξουν, γὴ πόσες πάλιν δύνουνταιν νὰ 'λθοῦσιν ἀλεποῦδες λιοντάρι νὰ σκοτώσουσιν γὴ μιὰ ἀφ' τες ἀρκοῦδες;» (Ο, 1795-1798). Πρβλ. καὶ τοὺς σχετικοὺς τῷ παρόντι στίχ. ἐν Χρον. Μορ. 4006 (παραλλαγὴ II) καὶ 5391.

1908 ἑξ. Μόνον τοῦτο θέλω νὰ ἀκούσω ἀπὸ σένα, ἐὰν προθυμῆς νά με ἀκολουθήσῃς ὅσον εἶναι κατάψυχον (=ὅσον εἶναι ἀκόμη δροσιά, πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 1534 ἑξ.), μὴν καρτεροῦμεν ἐδῶ καὶ θέλει μᾶς καύσει εἰς τὴν στράταν τοῦ ἡλίου τὸ καῦμα». (Π, 355, 22—25).

»καὶ καύση μας εἰς τὴν ὁδὸν τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου·
»ἐλθὲ δὲ τὸ ταχύτερον, μὴ μᾶς νοήση ὁ κόσμος,
»ἔρχου νὰ περάσωμεν δρόμους καὶ μονοπάτια,
»προτοῦ νὰ φέξη ἥλιος, καὶ λάμψη εἰς τὸν κόσμον·
»ρῦμαι καὶ στενώματα ἐσκότωσαν ἀνδρείους,
»οἱ δὲ κάμποι, παγκάλλιστε, φοβοῦν τοὺς ἀδυνάτους.
»Εἰ δὲ ἐμετενόησας, ἀγάπησας δὲ ἄλλον,
»καὶ διὰ τοῦτο ἀφορμὰς προβάλλεις τὰς τοιαύτας,
»εἰπέ με τὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰ ὑποστρέψω.
[§ 264] »Καὶ μὴ θαρρῆς, πανεύμορφη, ὅτι λαὸν
⟨φοβοῦμαι,
»μὰ τὸν ἅγιον Θεόδωρον, τὸν μέγαν ἀπελάτην, 153
»ἂς ἔλθωσιν οἱ ἅπαντες ἔξωθεν εἰς τὸν κάμπον,
»νὰ ἰδῇς νέον, ὁποὺ ἀγαπᾷς, τί ἀνδρειωμένος εἶναι,
»καὶ πλέον θέλεις μὲ ἀγαπᾷ ὅταν ἐγὼ νικήσω,
»τότε νὰ ᾽δῇς τὸν ἄγουρον, ὁποὺ δὲν ἔχει ὁ κόσμος».
[§ 265] Καὶ τὸν νεώτερον εὐθὺς ἡ κόρη μετελάλει·
«᾽Εμέ, χρυσὲ αὐθέντα μου, νέε μου καὶ ἀνδρεῖε,
»μεγιστᾶνοι καὶ ἄρχοντες τῶν βασιλέων τέκνα
»ἀγάπησαν, ἠθέλησαν πολλάκις νὰ μὲ πάρουν,
»πυκνότερον στὸν οἶκόν μου διήρχοντο κοντά μου,
»βασιλικὲς παράταξες ἐφόρουν καὶ στολίδια,
»ἀλλ᾽ οὐδένα παντελῶς ἠγάπησ᾽ ὁ πατήρ μου,
»οὐ τὴν σκιὰν δὲ τὴν ἐμὴν ἰδεῖν τις ἠξιώθη.
[§ 266] ᾽Αφ᾽ ἧς δὲ ὥρας πρόσωπον τὸ σὸν ἐθεασάμην, 154
»ὡς πῦρ κατέφλεξας εὐθὺς τὴν σώφρονα ψυχήν μου,
»μετήλλαξας τὸν λογισμόν, μετέστρεψας τὴν γνώμην,
»τὸ φρόνημα ἐδούλωσας, ἀναίσχυντον ποιήσας.

1917 ἀγάπησας δὲ ἄλλους,—

1921 «Μὰ τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν μέγαν στρατιώτην...» κλπ. (II, 355, 31—32). Περὶ τῆς σημασίας τοῦ ὅρου ἀπελάτης βλέπε ὑποσημ. Α 1582., Πρβλ. ὡσαύτως καὶ Σάθα, "Ελληνες στρατιῶται ἐν τῇ Δύσει, «῾Εστία», ἔτος ι´, ἀριθ. 494, σελ. 405-406.

1927 ἑξ. «"Ομως καὶ σὺ ξεῦρε καλὰ τὸ πῶς μὲ ᾽πιθυμῆσαν μεγιστάνοι καὶ ἄρχοντες, γυνὴ τους μ᾽ ἐζητῆσαν. ᾽Εγὼ τινὰ δὲν ἤθελα, ἀλλὰ μὲ παρθενία νὰ ζήσω ἐλογάριαζα καὶ ὄχι μὲ λαγνεία...» κλπ. (Ο, 1817-1820). Εἰς σατυρικὸν ᾆσμάτιον τῆς Μάνης νεαρὰ κόρη διηγουμένη ὑπερηφάνως τίνες σπουδαῖοι τὴν ἐζήτησαν εἰς γάμον, λέγει ἀντιστοίχως: «᾽Εμένα μ᾽ ἐζητήξασι Νικλιάνοι πολυκρέατοι καὶ σοϊλῆδες φυσικοί, προσηλιακοὶ κι᾽ ἀποσκιεροί, δασκάλοι καὶ γραμματικοὶ καὶ ἐπιστήμονες γιατροί». Πρβλ. καὶ Π. Καλονάρου, ᾽Ηθογραφικὰ Μάνης, ᾽Αθῆναι 1934, σελ. 36.

1936. ᾽Εν σχέσει πρὸς τὸ κατόρθωμα τοῦ Διγενοῦς νὰ σαγηνεύση τὴν ὡραίαν κόρην τοῦ στρατηγοῦ Δούκα βλέπε ὑποσημ. Α 1658 καὶ Α 1864.

»Πρὸς σὲ καὶ μόνον, ἄγουρε, καὶ πρὸς τὴν σὴν ἀγάπην,
»δι᾽ ἧς ἀρνοῦμαι καὶ γονεῖς καὶ συγγενεῖς στεροῦμαι,
»ἀλλοτριοῦμαι ἀδελφοὺς μετὰ ἀπείρου πλούτου,
»Θεὸν ἔχουσα μάρτυραν μὴν μὲ παραπονέσης,
»καὶ ἀποδώση σε Θεὸς κρίνων δικαιοσύνην».
[§ 267] Ταῦτα κλαίοντας ἔλεγεν ἡ κόρη πρὸς τὸν νέον,
κατηγορᾶτον δὲ αὐτὴ στὴν πλείστην ἀδιαντροπίαν,
πολλὰ δὲ αὔτη θέλουσα μεταβαλεῖν τὸν νέον,
ἀλλὰ ὁ πόθος αὐτηνῆς εἶχεν μεγάλη ἀγάπη,
ἡ δύναμις τοῦ ἔρωτος, πόθος καὶ ἡ φιλία 155
τὴν σωφροσύνην ἔδιωξαν, ὡς ταύτην πολεμοῦντες.
Διὰ τοῦτο ὅποιος ἀγαπᾷ γονεῖς του δὲν φοβᾶται,
οὐ συγγενεῖς ἐντρέπεται, οὐ γείτονας αἰδεῖται,
ἀλλὰ εἶναι ἀδιάντροπος καὶ σκλάβος τῆς ἀγάπης,
ὅσα ἐπάθασιν κακὰ ἀνδρειωμένοι νέοι.
[§ 268] Βλέποντας δὲ ὁ θαυμαστὸς δακρύουσαν τὴν
⟨κόρην,
μετὰ δακρύων καὶ αὐτὸς ἐλάλει πρὸς ἐκείνην·
«᾽Εγώ, κόρη πανθαύμαστη, τὰ περὶ σοῦ γνωρίζω,
»ὅτι καὶ πλοῦτον ἄπειρον κέκτηται ὁ πατήρ σου,
»διὸ πολλοὶ τῶν εὐγενῶν ἀγάπουν νὰ σὲ πάρουν,
»πάντα γνωρίζω ἀληθῶς ξετάζοντας μεγάλα.
»᾽Ηγαπημένη μου ψυχή, δόξαν καμμιὰν δὲν θέλω,
»οὐ κτήματα ἐπιθυμῶ, οὐδὲ τὸν πλοῦτον θέλω,
»πάντα χόρτον λογίζομαι, ὡς ὄναρ τὰ παραβλέπω. 156
[§ 269] »᾽Αφ᾽ ἧς γὰρ ὥρας, πάντερπνε, ἐφάνημεν
⟨ἀλλήλοις
»οὐκ ἀπεστάθην ἀπὸ σοῦ εἰς οὐδὲ μίαν ὥραν,
»ἀλλ᾽ ἐρριζώθης, πάγχρυσε, μέσα εἰς τὴν ψυχήν μου,
»καὶ πάντοτε φαντάζομαι καὶ βλέπω σε μὴ οὖσαν.
»Ποτέ μου δὲν ἀγάπησα ἄλλης κόρης τὸ κάλλος,
»οὐδέποτε ἐγνώρισα τὸν δρόμον τῆς ἀγάπης,

1938 ἑξ. Πρβλ. ἀνάλογα χωρία ἐν ᾽Αχιλλ. 1030 ἑξ., 1187 ἑξ. καὶ 1268, ἑξ., ὡς καὶ ἐν ᾽Ιμπερ. 474 ἑξ.

1949 ἑξ. «Πάντα δέ με εἶχεν ὁμοῦ, ἔπαινος, ἔκπληξις, τρόμος, αἰδώς, ἀναίδεια... ἔβλεπον ἀναιδῶς» (Τατ. Α´, 4). Πρβλ. καὶ ἀντίστοιχον χωρίον Κδ 529 ἑξ.

1960. ᾽Αναφορικῶς πρὸς τὰς ἀνιδιοτελεῖς προθέσεις τοῦ ᾽Ακρίτου βλέπε περαιτέρω ἐν Α 2135 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

1962 ἑξ. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐμφανίζει φυσιογνωμίαν ἀνεξαρτήτου ᾄσματος καὶ ὁμοιάζει πρὸς καταλόγιν ἀνάλογον πρὸς τὰ ἐκ τῶν μεσαιων. μυθιστορημάτων γνωστὰ ἢ τὰ περιλαμβανόμενα ἐν ᾽Αλφαβ. Πρβλ. καὶ Α 234, ὡς καὶ σχετικὴν ὑποσημ. Α 230 ἑξ.

»εἰς σένα ἔγινέν μου ἡ ἀρχή, εἰς σένα καὶ τὸ τέλος,
»καὶ σὺν Θεῷ σὲ ἀγάπησα, ψυχή μου καὶ καρδία,
»πέρδικα σ' ἔχω ὁλόχρυση, τρυγόνα μου ζευγάρι,
»καὶ ἀηδόνα μουσικὴ εἰς τὸ χρυσὸ κλουβίον,
»περιστερά μου πάνλευκη καὶ μῆλον μυρωδᾶτον,
»τριανταφυλλιά μου κόκκινη, βασιλικὸς μὲ τ' ἄνθη, 157
»καὶ κυπαρίσσι μου λιγνόν, αὐγερινέ, ποὺ λάμπεις».
[§ 270] Καὶ πάλιν μετεδάκρυσεν, μεθ' ὅρκου τὴν ἐλάλει·
«Δέσποτα, Κύριε Θεέ, ὁ κτίσας τοὺς αἰῶνας,
»εἰ νὰ θελήσω ἐγώ ποτε λυπῆσαι τὴν ψυχήν σου,
»ἢ θλίψω τὴν καρδίαν σου, ὦ πανωραιοτάτη,
»καὶ δὲν φυλάξω ἄδολον τὴν ἐδικήν σου ἀγάπην,
»καὶ σένα, εὐγενέστατη, ἕως τῆς τελευτῆς μου,
»φαγὶ νὰ γίνω στὰ θηριὰ ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ,
»μὴ τὴν ἀνδρείαν μου χαρῶ, τὴν περισσὴν
(ὁπό 'χω,
»μὴ τῶν γονέων τῶν ἐμῶν εὐχὴν κληρονομήσω,
»καὶ μὴ ταφῶ Χριστιανός, ὡς θέλει ἡ ψυχή μου·
»ὁμοίως νὰ ἔχῃς πρὸς ἐμὲ ἄδολον τὴν ἀγάπην,
»βλέπε καλῶς καὶ φύλαξον, μηδὲν μὲ σκανδαλίσῃς». 158
[§ 271] Ταῦτα ἡ κόρη ὡς ἤκουσεν οὕτως τὸν ἀπεκρίθη·
«Ἰδού, καλέ, μετὰ Θεὸν σοὶ ἐμαυτὴν προσρίπτω,
»εἴ τι ποιήσῃς εἰς ἐμέ, Θεὸς μὲ τὴν ψυχήν σου».

Περὶ τοῦ πῶς ἡ κόρη ἔρριψεν τὸν ἑαυτόν της εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἀκρίτου.

[§ 272] Καὶ παρευθὺς ἐπήδησεν ἐκ τῆς χρυσῆς θυρίδος·
ὀρθὸς ἐκεῖνος στέκετον, τὴν κόρην ἀγκαλιάζει
καὶ κατεφίλει πάντοτε μετὰ χαρᾶς μεγάλης,
ἐφίλει χείλη κόκκινα μὲ μάγουλα ῥοδᾶτα.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης λαβὼν τὴν κόρην ἀπήρχετο.

[§ 273] Τὸν δρόμον ἐπορεύονταν μετὰ χαρᾶς μεγάλης.

1990 ἑξ. Κατά τινα Ἀκριτ. ᾄσματα ἰδίως δὲ κατὰ τὸ ᾆσμα τῆς κόρης τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα, ἐν Κυριαχ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 140 ἑξ. ἡ ἀγαπημένη τοῦ Ἀκρίτου φέρεται ὡς μεμνηστευμένη μὲ τὸν Γιαννακόν. Ὁ Διγενής, χά-ρις εἰς τὸν μαγικὸν ταμπουρᾶν τὴν σαγηνεύει καὶ τὴν ἁρπάζει ἀπὸ τὸν γάμον. Ἡ κόρη νιόνυφη οὖσα «σωρεύει τὰ ροῦχα της καὶ κάνει φοῦντα κάτω, ἔπεσε μὲς στὰ χέρια του σὰν μῆλο μυρωδᾶτο» (στίχ. 157—158 αὐτόθι, Πρβλ. καὶ Ἆσμα Διγενῆ ἐν Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β', σελ. 14, στίχ. 11. Σχετικῶς πρὸς τὸν ἐν τοῖς Ἀκρ. ᾄσμασι ἀναφερόμενον Γιαννακὸν ἢ Γιάννην, μνη-στῆρα τῆς κόρης βλέπε περαιτέρω Α 3313, Α 3387 καὶ ταυταρίθμους ὑπο-σημειώσεις, ὡς καὶ ὑποσημ. Κη 191.

Μία σελὶς τοῦ χειρογράφου τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου.
Ἡ ἀρχὴ τοῦ πέμπτου λόγου. Στίχ. Α 1665—1673.

Μία σελὶς τοῦ χειρογράφου τοῦ 'Αθηναϊκοῦ κειμένου.
'Η ὑπόθεσις τοῦ πέμπτου λόγου. Στίχ. Α 1659—1664.

'Ωσὰν ἐγέμισεν χαρὰν ὁ Διγενὴς ἐκείνης,
διατὶ εἶχεν κόρην πάντερπνον, αὐγερινὸν ἀστέρα,
ποὺ 'κράτει εἰς τὰ χέρια του, καὶ 'κάθετον στὸν ἵππον,
ἐστάθη στὸ σπίτι ἄντικρυς, μεγάλην φωνὴν ἀφῆκε·
«Εὔχου μοι, κύρι στρατηγέ, μετὰ τῆς θυγατρός σου 159
»καὶ εὐχαρίστει τὸν Θεὸν ἔχων γαμβρὸν τοιοῦτον».
Καὶ τὴν φωνήν του ἤκουσαν τοῦ στρατηγοῦ αἱ βίγλαι,
ἅπαντες ἐδιαλάλησαν νὰ καβαλλικεύσουν.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ στρατηγὸς μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ὠδύροντο διὰ τὴν θυγατέραν αὐτῶν.

[§ 274] Ἤκουσε δὲ ὁ στρατηγὸς φωνῆς δὲ τοῦ ἀγούρου·
«Ἡ κόρη μου ἐχάθηκεν, ἀλλοίμονον εἰς ἐμένα!
»'Ανδρεῖοι ἐκ τοῦ Λύσκαντος, καὶ νέοι ἐκ τῆς βίγλης,
»φθάσατε στὸν παγκόπελον, ἐπῆρε μου τὴν κόρην!».
[§ 275] Στρατήγισσα ἐφώναζε, ἠλάλαζε βοῶσα·
«Οἴμοι, τέκνον γλυκύτατον, φῶς καὶ παρηγορία,
»πῶς τοῦτο ἐσυνέβηκεν, ἐχάσαμέν σε νέαν;».
Ὅσ' ἄστρα εἰς τὸν οὐρανόν, τόσες σέλλες στοὺς μαύ-
(ρους,
ὅσοι τὸν ἐγνώριζαν, ἔστρωναν ἐξεστρώναν, 160

2008 Στρατήγισσα ἐφώναξε, ἠλάλαξε—2009 τέκνον μου γλυκύτατον,—

1995 ἑξ. Τῆς ἀπαγωγῆς τῆς κόρης ὡς καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης συμπλοκῆς ἀνάλογον χωρίον πρβλ. καὶ ἐν 'Αχιλλ. 1285—1290 ἑξ., ἔνθα ὁ 'Αχιλλεὺς ἀπαγγέλλει προκλητικὸν ᾆσμα κατὰ τῶν ἐν τῷ κάστρῳ. 'Αναλογίας παρουσιάζουν ὡσαύτως καὶ τὰ ἐπεισόδια τῆς ἑκουσίας ἐπίσης ἀπαγωγῆς τῆς 'Ελληνίδος βασιλοπούλας Μαχπιρούζ ὑπὸ τοῦ Sajjid Battal εἰς τὸ ὁμώνυμον τουρκικὸν ἔπος, ὡς καὶ οἱ πόλεμοι τοῦ ἥρωος κατὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ πατρὸς τῆς κόρης καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της βασιλόπαιδος Κωνσταντίνου. (Βλέπε σχετικῶς Καρολ. 203).

2006 ἑξ. «Ὦ ἄγουροι τοῦ Λύκαντος, ὦ ἄγουροι τῆς βίγλας, φθάσατε τὸ κοπέλιον ὅτι ἐπῆρεν τὴν θυγατέρα μου». (Π, 357, 25—26). Ὡς πρὸς τὴν λ. Λύσκαντος, πρόκειται περὶ παραφθορᾶς τῆς Λυκανδοῦ. Ἡ Λυκανδὸς ὑπῆρξε πόλις ἀνακαινισθεῖσα μετὰ τὸ 893, ἐκ ταύτης δὲ ἔλαβε τὸ ὄνομά του καὶ τὸ ὁμώνυμον θέμα, κείμενον εἰς τὴν ἰδίαν περιοχήν, παρὰ τὸν Ταῦρον καὶ τὴν Καππαδοκίαν. Ἡ μνεία τῆς Λυκανδοῦ εἰς τὰ κείμενα τοῦ 'Ακρ. ἔπους ἀποτελεῖ κατὰ τὸν Κυριακίδην σημαντικὸν στοιχεῖον, διότι διαπιστοῦται ὅτι ἦτο ὁ τόπος τῆς διαμονῆς τοῦ στρατηγοῦ Δούκα, πενθεροῦ τοῦ Διγενοῦς. (Βλέπε Λαογραφίας Ι' 630, πρβλ. καὶ Λαογραφίας Γ' 553). Ὡς πρὸς τὴν λέξιν παγκόπελος ὁ Κυριακίδης ὑποθέτει ὅτι πρόκειται περὶ τόπου. (Πρβλ. Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 27 ὑποσημ. 3 καὶ Ξανθουδ. 559).

2011 ἑξ. «Μὰ τὸν κὺρ ἥλιον τὸν γλυκύν, μὰ τὴν γλυκεῖαν του μάννα, ὅσ' ἄστρη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ φύλλα εἰς τὰ δένδρη, οὕτως ἐκατεπέσασιν οἱ σέλλες εἰς τοὺς μαύρους. Ἔστρωσαν καὶ ἐχαλίνωσαν, πηδοῦν, καβαλλικεύουν». (Ἆσμα τοῦ 'Αρμούρη, ἐν Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 123, στίχ. 76—79).

ὅσοι δὲν τὸν ἐγνώριζον γοργὰ ἐκαβαλλικεῦαν,
λόγος ἐδόθη φοβερὸς ταχέως νὰ πηγαίνουν.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ στρατηγὸς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ καβαλλικεύσαντες κατεδίωκον αὐτούς.

[§ 276] Εὐθὺς ἐκαβαλλίκευσαν ἅπαντες διὰ τάχους,
καὶ ὁ πατέρας της ὁμοῦ μετὰ τῶν υἱῶν του,
οὐδεὶς ὀπίσω ἀπόμεινεν, οὐ γέρων, οὔτε νέος,
ὅλοι ἐβγῆκαν εἰς αὐτόν, εἰς διωγμὸν τοῦ νέου,
καὶ δὲν ἐδύνατον τινὰς τὸ πλῆθος νὰ μετρήσῃ,
ἐκατεδίωκον αὐτὸν μετὰ πολλοῦ τοῦ δρόμου.
Ὀντ' ἄρχισεν ἡ ἀνατολὴ κ' ἐγέλασεν ἡ ἡμέρα,
καὶ ἔλαμψεν ὁ ἥλιος εἰς τῶν βουνῶν τὲς ἄκρες,
στὸν κάμπον ἐκατάφθασαν τὸν νέον μὲ τὴν κόρην.

Περὶ τοῦ πῶς ἐφόνευσεν τὸν Σαρακηνόν, τὸν ἀνδρειωμένον.

[§ 277] Σουδάλης ὁ Σαρακηνὸς ἀπὸ τὴν Πέρα-βίγλαν
ὀκτὼ τέντες ἐπήδησεν καὶ δεκοκτὼ κορτίνας, 161
ἅρματα εἶχε δυνατά, ὁποὺ 'σαν τοῦ πολέμου·
ἐκεῖνος τότε ἔτρεχεν μὲ συντριβὴν μεγάλην,
ὅλον τὸν βλέμμα του καὶ νοῦν εἶχεν πρὸς τὸν Ἀκρίτην,
ἐπτέρνισε, τὸν μαῦρόν του εἰς τὸν Ἀκρίτην πάγει.
[§ 278] Ὡς τὸν εἶδεν ὁ Διγενὴς τὴν κόρην τότε λάλει·
«Βλέπεις, καλή μου, Σαρακηνόν, ποὺ μᾶς καταδιώκει,
»ἄρτι, κυρία, πρόσεξε πῶς θέλω νὰ τὸν κάμω».
Ἐσήκωσε τὴν λιγυρὴν στὴν γῆν τὴν ἀποθέτει,
αὐτὸς ἐκαβαλλίκευσεν ἐπῆρε τὸ κοντάρι,

2024 ἑξ. Σουδάλης. Ἡ μνεία τοῦ Ἀραβικοῦ προφανῶς ὀνόματος τούτου ἀποτελεῖ στοιχεῖον τὸ ὁποῖον μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὸν θ' αἰῶνα. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Συνεχιστοῦ (Bonn, 165, 16) καὶ τοῦ Κεδρηνοῦ (Bonn, Β' 154, 1). Βλέπε σχετικῶς ἐρεύνας Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Γ' 659, πρβλ. δὲ καὶ Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 85—86, Τ (Sath. Legr.) σελ. LXXX καὶ πληροφορίας Καρολίδου ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ' 332. Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ κατόρθωμα τοῦ Σουδάλη τούτου νὰ πηδήσῃ διάστημα ἀποτελούμενον ἀπὸ ὀκτὼ τέντες καὶ δεκαοκτὼ μεσοπύργια (κορτίνας) βλέπε σχετικὸν σημείωμα ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 86—87.

2030 ἑξ. Τὸ ἐπεισόδιον τῆς μονομαχίας τοῦ Ἀκρίτου μετὰ τοῦ Σαρακηνοῦ ἀπαντᾷ τελείως διάφορον καὶ σχεδὸν ἀγνώριστον εἰς ὁμάδα Ἀκριτικῶν τινων ᾀσμάτων, ἔνθα ὁ Σαρακηνὸς ἐμφανίζεται ὡς φύλαξ καὶ «βλεπάτορας» τοῦ Εὐφράτου. Τοῦτον ὁ Διγενὴς κτυπᾷ μὲ τὸ ραβδί του τόσον δυνατά, ὥστε τὸ κτύπημα ἀκούεται εἰς μακρινὰ μέρη ὡς ἀστραπὴ καὶ βροντὴ (πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 1650). Βλέπε σχετικῶς ᾄσματα ἐν Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β'. σελ. 28, στιχ. 70 ἑξ., ὡς καὶ ἐν Λαογραφίας Α' 209 στίχ. 59 ἑξ., 214 στιχ. 70 ἑξ., Β' 62 στίχ. 49 ἑξ., ΣΤ' 586 στίχ. 157 ἑξ., 589 στίχ. 44 ἑξ.

2033 Βλέπε κατωτέρω στίχ. Α 2063 καὶ σχετικὴν ὑποσημ. Α 2062.

καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἔτρεξεν καὶ προσυπήντησέν τον,
καὶ πρῶτον τὸν ἐλάλησε· «Σαρακηνὲ μου δέχου».
Καὶ τὸ κοντάριν ἔσυρε ὀμπρὸς στὴν κεφαλήν του,
εὐθὺς ἀπεθανάτωσε κεῖνον καὶ τ' ἄλογόν του, 162
καὶ πάλιν μεταστράφηκεν ὄπισθεν εἰς τὴν κόρην.
[§ 279] Καὶ ἄλλοι τριακόσιοι ἀγοῦροι τὸν ἐφθάνουν
καβαλλαραῖοι καὶ πεζοὶ ἤλθασι πρὸς ἐκεῖνον,
ἔκραζον δέ, ἐφώναζον καὶ ταραχὰς ἐποίουν.
Ἐγύρισεν ὁ Διγενὴς κ' ἐλάλησε τὴν κόρην·
«Περιστερά μου εὔμορφη, βλέπε λαὸς μᾶς διώχνει».
[§ 280] Ἡ Εὐδοκία ὡς ἤκουσε, τὸν λόγον ὁποὺ εἶπεν,
ἐλόγιασε τὸν λόγον του πῶς διὰ φόβον λέγει,
ἰδοῦσα δὲ καὶ τὸν λαὸν ἐλθόντα ἀπὸ μακρόθεν,
καὶ τὰς φωνὰς ἀκούοντας, ὁμοῦ καὶ τὰς τρομπέτας
καὶ κλαίουσα ἐφώναξε πρὸς τὸν Ἀκρίτην ταῦτα·
«Πόλεμον στέσε, αὐθέντα μου, μὴ μᾶς ἀποχωρίσουν·
»ἄφες με, αὐθέντα καὶ καλέ, ἐδῶ νὰ ἀποθάνω, 163
»ἐπειδὴ κακῶς ἐποίησα, κακῶς ἀποθανοῦμαι,
»ἐσὺ μαῦρον καλὸν ἀνάθρεψας τὸν ἑαυτόν σου σῶσον».
[§ 281] Καὶ τότε ὁ νεώτερος ταύτην ἀνταποκρίθη·
«Μὴν σοῦ φανῇ, κυρία μου, ὅτι κακῶς νὰ εἶπα,
»σκόπει, κυρία μου χρυσή, λαὸν ὁποὺ μᾶς τρέχει,
»μὴν μὲ προπάρῃς αὔριον ὅτι μετὰ κλεψίας
(1250)»ἐπῆρα σε καὶ ἔφυγον ἀπὸ τῆς σῆς πατρίδος·
»στοχάσου τώρα τὴν φρικτὴν ἐμὴν ἀνδραγαθίαν,
»καὶ πλέον θέλεις μὲ ἀγαπᾷ, ποὺ σὲ ποθῶ μεγάλα».

2040 Καὶ ἄλλοι τριακόσιοι τριακόσ' τὸν ἐφθάνουν (διώρθωσα κατὰ Ε 944).—2053 τὸν σεαυτόν σου—2054 ἀνταποκρίθην·—

Τ 2058 ἔλαβόν σε—2059 ἔτι δὲ βλέψον τὴν φρ.—2060 καὶ πλέον μὲ ἀγάπησον, τὸν σὲ πολλὰ ποθοῦντα».—

2040. Τὰ περὶ τριακοσίων ἀγούρων ἀπαντῶσι καὶ εἰς τὸ Τραπεζουντιακὸν ᾆσμα τῆς αἰχμαλωσίας τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρίτου (τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ Π. Τριανταφυλλίδου εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ δράματός του «Φυγάδες», Ἀθῆναι 1870, σελ. 171—173 καὶ κατόπιν ὑπὸ Σ. Ἰωαννίδου εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἐκδόσεως τοῦ κειμένου Τ τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου, Κ)πολις 1887, σελ. 31—34), ἔνθα συμφύρεται καὶ τὸ ἐν προκειμένῳ θέμα τῆς καταδιώξεως καὶ συμπλοκῆς τοῦ Ἀκρίτου μετὰ τῶν συγγενῶν τῆς κόρης. Ἁρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρίτου ὑπὸ λῃστῶν οὐδαμοῦ τοῦ Ἔπους ἀναφέρεται ὡς πραγματοποιηθεῖσα, ἀλλὰ μόνον ἀπόπειρα ἁρπαγῆς σημειοῦται ἐν Α 2966 ἑξ., ἔνθα οἱ ἀπελάται ἀριθμοῦνται εἰς τριακοσίους ἐπίσης (πρβλ. ἐν Α 2966 ὡς καὶ ἐν Α2979).

2045 Εὐδοκία ὀνομάζεται ἡ ἀγαπημένη τοῦ Διγενοῦς. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1668 καὶ Α 68.

2058 (1250). Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ, οὗτινος ἡ διακοπὴ ἐμνημονεύθη ἐν ὑποσημ. Α 1838 (1249).

[§ 282] Καὶ τότε λίγον ἔδραμε γενναῖος ὁ Ἀκρίτης,
εὐθὺς τὴν κόρην ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς ἐκεῖνος,
καὶ ἀπεκάθισεν αὐτὴν εἰσὲ μεγάλην πέτραν,
καὶ ταύτην ἐπαράγγειλε λέγων τοιοῦτον λόγον· 164
«Αὐτοῦ κάθου, φῶς μου γλυκύ, καὶ βλέπε τίνα ἔχεις».
Καὶ πάλιν ἡ εὐγενικὴ πρὸς τὸν Ἀκρίτην λέγει·
«Τοὺς ἀδελφούς μου πρόσεχε νὰ μὴ τοὺς ἀδικήσῃς».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Βασίλειος πολεμῶν διεσκόρπισε τοῦ στρατηγοῦ τοὺς ἄνδρας.

[§ 283] Εὐθὺς οὖν ἐπιλάλησε καὶ τρέχει πρὸς ἐκείνους
ἕνα προφθάσας ἐξ αὐτῶν τὸν ἔδωκε σπαθέαν,
καὶ μέσον τὸν ἐχώρισε ὁμοῦ μὲ τ' ἄλογόν του,
τοὺς δ' ἄλλους κατεπάτησε, τοὺς ἔδιωξεν ὀπίσω.
Ὁ νέος τότες φαίνετον ὡσὰν καλὸν γεράκιν,
ὅταν τὴν πέρδικα ἰδῇ σκύπτει καὶ τὴν πιάνει,
οὕτως ἐσκόρπιζεν αὐτὸς ἐκείνους πολεμῶντας.

Τ 2061 Καὶ δὴ μικρὸν παραδραμὼν Ἀκρ. ὁ γενναῖος,—2063 καὶ ἀνεκάθισεν αὐτὴν εἰς πέτραν ριζιμαίαν—2064 ἐπαρήγγειλεν—2066 πρὸς τὸν ἄγουρον λέγει—2067 μηδὲν τοὺς ἀδικήσῃς.»—2068 ἠπηλάλησε καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐκτρέχει·—2069 δέδωκέ τον σπαθέα,—2070 σὺν τῷ ἰδίῳ ἵππῳ—2071 κατεπάτησεν, ἀπράκτους ἀπεργάσας.—2072 Καὶ ὁ νέος ὡμοίαζεν ὥσπερ—2073 κύπτει καὶ τὴν λαμβάνει—2074 ἐσκόρπ. αὐτοὺς ἐκεῖνος πολεμίζων·—

2062 ἑξ. «Ἔπειτα ἐπίασε τὴν κόρην ἀπὸ τὸ χέριον καὶ ἔβαλέν την καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς μίαν ριζιμιὰν πέτραν...» κλπ. (Π, 359, 5-6). Κατά τινα Ἀκριτ. ᾄσματα ὁ Διγενὴς εὑρίσκει πέτρα ριζιμιά, πεζεύει τὴν κόρην ἀλλὰ ὑποπτεύεται ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν πέτρα ὑπάρχει δράκοντας. Δίδει μιὰ γροθιὰ τῆς πέτρας καὶ βγαίνει ὁ Δράκος τὸν ὁποῖον χαστουκίζει δυνατά, διὰ νὰ τὸν πτοήσῃ, καὶ οὕτω τὸν καθιστᾷ ὑποτελῆ του. Τότε τοῦ παραδίδει τὴν κόρην καὶ τοῦ λέγει εἰς αὐστηρὸν καὶ ἐπιτακτικὸν τόνον: «Φύλαγε, δράκοντα, τὴν κυρά σου!». (Βλέπε σχετικῶς Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β' σελ. 16. Ἆσμα Διγενῆ, στίχ. 76 ἑξ. καὶ Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 147—148, στίχ. 181 ἑξ. 190 ἑξ. Πρβλ. καὶ Κυριακ. Λαογρ. 82) Ὑποθέτω ὅτι ἡ ἐκ τῶν ᾀσμάτων τούτων διαμορφωθεῖσα παράδοσις δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸ γαμήλιον ἔθιμον ἐν Μάνῃ καὶ ἀλλαχοῦ, νὰ πατῇ ὁ γαμβρὸς τὸ πόδι τῆς νύφης «σὲ πέτρα ριζιμιά». Πρβλ. καὶ Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Γ' 272, ὑποσημ. 4.

2067 Ἡ διασκευὴ Κ παρουσιάζει ἐν προκειμένῳ μερικὰς διαφοράς. Εἰς τὸ σχετικὸν κείμενον Κδ 622—652, ὄχι μόνον δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ χωρία [§ 277—281], ἀλλὰ καὶ ἐν γένει τὰ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Ἀκρίτου μετὰ τῶν συγγενῶν τῆς κόρης ἐκτίθενται κατὰ τρόπον κάπως διάφορον. Σχετικῶς πρβλ. τὸν παρόντα στίχ. Α 2067 πρὸς Κδ 654—658, ἔνθα ἀναφέρονται οἱ ἀδελφοὶ καὶ ὁ πατὴρ τῆς κόρης, τοὺς ὁποίους αὐτὴ διέκρινεν ἀπὸ μακράν, ὅπως ἀκριβῶς ἀναφέρεται τοῦτο καὶ εἰς τὰ Ἀκριτ. ᾄσματα. Βλέπε ἐπίσης σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Κδ 654 ἑξ.

2072 ἑξ. Ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐνταῦθα παρομοίωσιν τοῦ Ἀκρίτου πρὸς γεράκιν, πρβλ. ἐκφραζομένους πόθους πατρός του ἐν Κγ 307-308.

[§ 284] Τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐχώρισεν, ἦσαν οἱ ἀδελφοί της,
οἵτινες καὶ προσώρμησαν μόνοι νὰ πολεμήσουν,
τοὺς ἵππους ἐπιλάλησαν, ἔδραμον πρὸς τὴν κόρην· 165
τότε Ἀκρίτης φοβηθεὶς μήπως αὐτὴν ἁρπάσουν,
καὶ πλησιάσας πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἔστρεψεν ὀπίσω.
[§ 285] Καὶ πάλιν ἠβουλήθησαν ἐκεῖνοι νὰ τὴν πάρουν,
γοργὸν ἐπῆρεν τὸ ραβδὶ καὶ προϋπάντησέν τους,
ραβδέαν αὐτοὺς ἔδωκεν μετὰ μικρᾶς ἰσχύος,
ἐκείνους κατεκρήμνισεν μηδὲν αὐτοὺς πληγώσας.
Τότε πατὴρ ὁ στρατηγὸς ἔφθασε μετὰ μόχθου
κλαίων καὶ ὀδυρόμενος θεάσασθαι τὴν κόρην.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Βασίλειος δήσας τὰς χεῖρας προσκυνεῖ τὸν στρατηγόν.

[§ 286] Ὡς εἶδεν δὲ ὁ Διγενὴς τὸν πενθερόν του Δοῦκαν
ἀπὸ μακρὰ ἐρχόμενον, ἐπροϋπάντησέν τον,
ἔδησε τὰς χεῖράς του ταχὺ καὶ ἐπροσκύνησέν τον,
καὶ λέγει ταῦτα σύντομα μετὰ σπουδῆς μεγάλης·
«Εὔχου με, κύρι στρατηγέ, μετὰ τῆς θυγατρός σου, 166
»συγχώρησον, αὐθέντα μου, μὴν μὲ κατηγορήσῃς,
»οἱ νέοι σου εἶναι χωρικοὶ τοῦ κρούειν καὶ λαμβάνειν,
»μικρὸν αὐτοὺς ἐπαίδευσα τοῦ *μὴ λαθεῖν ἐκείνους*.
»Καὶ πλέον μηδὲν λυπηθῇς, καλὸν γαμβρὸν ἐπῆρες,
»εἰς κόσμον ἂν ἐγύρευες κάλλιον οὐχ εὑρήσεις,

2075 Τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐχώριζεν,—2093 ἐπαίδευσα τοῦ μὴ λαβεῖν ἐκείνοις. —2094 Καὶ πλέον νὰ μηδὲν λυπηθῇς,—

Τ 2075 ἐχώρησεν κ' ἦσαν οἱ ἀδ.—2076 μόνοι ἀνδραγαθῆσαι,—2077 ἤρχοντο πρὸς τὴν κόρην,—2079 πρὸς αὐτοὺς ὠπισθαπόδισέν τους—2080 ἐβουλήθησαν ὥστε αὐτὴν ἐπάρειν·—2081 τὸ ραβδὶν καὶ προσυπήντησέν τους,—2082 αὐτοῖς δέδωκεν—2085 θεάσασθαι τὴν παῖδα.—2086 Καὶ ὡς εἶδεν ὁ Διγ... Δοῦκα—2087 ἐπροσυπήντησέν τον,—2088 καὶ τὰς χ. δήσας ταχὺ ἐπροσεκύνησέ τον,—2089 καὶ ταῦτα λέγει συντ. μετὰ πολλῆς ἀγάπης·—2091 μηδέν με καταμέμφῃ—2092 οἱ ἄγουροί σου χωρικοὶ τοῦ κρ. καὶ λαμβ.—2095 οὐκ εὑρίσκεις·—

2075 ἑξ. Ὡς πρὸς τὴν συμπλοκὴν τοῦ Ἀκρίτου μετὰ τῶν ἀδελφῶν τῆς κόρης καὶ τὴν προσπάθειάν του νὰ τοὺς ἀποκρούσῃ μόνον, χωρὶς καὶ νὰ τοὺς κάμῃ κακόν, πρβλ. ἀνάλογον χωρίον ἐν Ἀχιλλ. 1301 ἑξ. Βλέπε ἐπίσης αὐτόθι, στίχ. 540 ἑξ. καὶ προγενεστέραν μάχην μεταξὺ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς ἐκλεκτῆς του.

2088. Πρβλ. ἀνάλογον ἔκφρασιν ἐν Ἰμπερ. 223—224.

2090 ἑξ. «Εὔχου μου, αὐθέντα στρατηγέ, μὲ τὴν θυγατέραν σου καὶ συγχώρησόν μοι καὶ μὴν με καταδικάζῃς. Οἱ ἄνθρωποί σου εἶναι ἀμάθητοι νὰ δίδουν καὶ νὰ παίρνουν, καὶ ἐπαίδευσά τους ὀλίγον νὰ μάθουν καὶ νὰ μηδὲν ἀλησμονοῦν». (Π, 359, 27—31).

»οὐ γάρ εἰμι ἐξ ἀγενῶν, οὐδ' ἀπὸ τῶν ἀνάνδρων,
»καὶ ἄν ποτὲ προστάξῃς με εἴς τινας σου δουλείας,
»τότε βεβαιωθείης ἂν ποῖον γαμβρὸν ἐπῆρες».
[§ 287] Καὶ παρευθὺς ὁ πενθερὸς χεῖρας εἰς ὕψος ἄρας,
2100 ἔβλεπε κατὰ ἀνατολάς, Θεῷ δὲ εὐχαρίστα·
«Δόξα σοι, λέγων, ὁ Θεός, ὁ τὸ συμφέρον πάντων
»οἰκονομῶν τὸ καθ' ἡμᾶς σοφίᾳ τῇ ἀρίστῃ.
»Εὐχαριστῶ σε, Κύριε, καὶ Ποιητὰ τῶν ὅλων 167
»εἰς τὴν φιλανθρωπίαν σου ὁπό 'δειξες σὲ μένα,
2105 »ὡς γὰρ αὐτὸς ἠθέλησας τοιοῦτον ἐγεγόνει,
»καὶ ἐδωρήσω μοι γαμβρὸν ἀνδρειωμένον νέον».
[§ 288] Ἐγύρισε πρὸς τὸν γαμβρὸν καὶ λέγει πρὸς
⟨ἐκεῖνον·
(1300)«Παγκάλλιστε γαμβρέ, ἣν ἔλαβες ἐκ πόθου
»ἔπαρε τώρα μετὰ σοῦ, καὶ ἔστω σοι γυνή σου·
2110 »ἂν δὲν εἶχες ἀγάπην περισσὴν δὲν ἤθελές την πάρει,
»οὐκ ἂν μόνος ἐτόλμησας τοιοῦτον διαπρᾶξαι.
[§ 289] »Ἔρχου νὰ γυρίσωμεν εἰς τὸ δικόν μου σπίτι,

2098 τότε βεβαιωθείσης, ἂν—

Τ 2098 τότε βεβαιωθείης ἂν οἷον—2099 ὁ στρατηγὸς χεῖρας—2100 καὶ ὄμματα πρὸς ἀνατολάς, τῷ Θεῷ ηὐχαρίστει·—2104 φιλανθρ. σου τὴν πρὸς ἐμὲ δειχθεῖσαν,—2107 Κ' ἐπιστραφεὶς πρὸς τὸν γαμβρ. λέγει αὐτῷ τοιάδε.—2108 «Ἆρον παγκαλλ. γαμβρὲ—2109 Παραλείπεται ὁ στίχος—2110 εἰ γὰρ μὴ πόθον ἄπειρον εἰς αὐτὴν ἐπεκτήσω,—2112 καὶ δεῦρο ὑποστρέψωμεν εἰς τὸν ἐμόν γαρ οἶκον,—

2099 ἑξ. Ἀνάλογος ειναι ἡ σκηνὴ τῆς συναντήσεως καὶ ἐν Ἀχιλλ. 1343 ἑξ., μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι, ἀντὶ τοῦ πατρὸς προσέρχονται οἱ ἀδελφοί, οἵτινες προσκυνοῦντες μετὰ θαυμασμοῦ τὸν μέλλοντα γαμβρὸν τὸν Ἀχιλλέα, προσπαθοῦν νὰ πείσουν τοῦτον νὰ ἔλθῃ μαζύ των καὶ νὰ τελέσουν τοὺς γάμους εἰς τὸν οἶκον των, ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεύς, ὅπως καὶ ὁ Διγενής, μένει ἀμετάπειστος (πρβλ. Α 2114 καὶ Α 2128 ἑξ.).

2112 ἑξ. Ὁ στρατηγὸς ἐν τῇ προσπαθείᾳ του ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐντροπὴν τῆς ἀπαγωγῆς τῆς κόρης του ὑπόσχεται ἀληθῶς μυθώδη προῖκα, τὴν ὁποίαν καὶ παρέχει ἐκ τῶν ὑστέρων, ἔστω καὶ ἂν ὁ Ἀκρίτας παρέμεινεν ἀμετάπειστος νὰ ἔλθῃ νὰ τελέσῃ τοὺς γάμους εἰς τὸν οἶκον τῆς κόρης. Ἡ ἔννοια τῶν κολακευτικῶν προτάσεων τοῦ στρατηγοῦ πρὸς τὸν Διγενῆ ἔχει ὡς ἑξῆς: Θὰ λάβῃς ἀπὸ τώρα τὴν προῖκα σου ἀνερχομένην εἰς εἴκοσι ἑκατολίτρων βάρους νομίσματα παλαιά, καθὼς καὶ πολύτιμα ἐνδύματα ἀξίας πεντακοσίων λιτρῶν νομισμάτων (πρβλ. σχετικῶς καὶ Κδ 709). Θὰ λάβῃς ἐπίσης καὶ κτήματα πολυείσοδα μὲ ὅλα τὰ ζῷα καθὼς καὶ τετρακόσια πρωτεῖα. Θά σου δώσω ὡσαύτως ὀγδοήκοντα ἱπποκόμους, δεκατέσσαρας μαγείρους καὶ ἀρτοποιούς, ὡς καὶ ἄλλους ἑκατὸν πεντήκοντα δούλους καὶ ἑβδομήκοντα ὡραιοτάτας κορασίδας (βαΐας) κλπ. Περὶ τῆς μυθώδους ταύτης προικός, τῆς ὁποίας μόνον τὰ χρήματα ἀντιστοιχοῦν πρὸς δύο ἑκατομμύρια χρυσᾶ φράγκα καὶ πλέον, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Τ (Sath. Legr.) σελ. 281, βλέπε καὶ περαιτέρω ἐν Α 2256 ἑξ., Α 2275 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ.

»καὶ μὴ λογιάσῃς τι κακὸν νὰ γένῃ ἀπὸ μένα,
»ἀλλ' ἵνα συμφωνήσωμεν νὰ κάμωμεν τοὺς γάμους,
2115 »νὰ πάρῃς καὶ τὴν προῖκά σου ἐκ ταύτης τῆς ἡμέρας
»εἴκοσι κιντηνάρια νομίσματα παλαῖα, 168
»καὶ τιμητὰ βηστάρια λίτρας πεντακοσίας,
»λάβῃς καὶ κτήματα πολλὰ τῆς ἰδικῆς μου κόρης,
»καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ὑπ' αὐτῶν εὑρισκομένων ζῴων,
2120 »πρωτεῖα τετρακόσια, στρατόρας ὀγδοῆντα,
2121 »μαγείρους δεκατέσσαρους, ὁμοίως καὶ μαγκίπους,
(1313)*καὶ ἕτερα ψυχάρια ἑκατὸν καὶ πενῆντα,*
2123 »καὶ βάες ἑβδομήκοντα, πάνυ ὡραιοτάτες,
»καὶ γκόλπια πολύτιμα ὁπό 'χει τῆς μητρός της,
2125 »καὶ στέφανον ὁλόχρυσον μετὰ τιμίων λίθων,
»καὶ ταῦτα μὲν ἐπέλαχον τῇ θυγατρί μου μόνῃ.
[§ 290] »Δώσομεν καὶ προτίμησιν τῶν ἄλλων μου
⟨παιδίων.
»Πείσθητί μοι, καλὲ γαμβρέ, ἐλθὲ δὲ πορευθῶμεν
(1320)»ταχέως πρὸς οἶκον μου, παραμυθίας χάριν, 169
2130 »νὰ σὲ ἰδῇ στρατήγισσα μετὰ μεγάλου πόθου
»εὐχαριστήσῃ τὸν Θεὸν νὰ χαίρεται στὸν κόσμον,
»νὰ μὴν εἰποῦσιν ἅπαντες οἱ συνομήλικές σου
»τὴν κόρην γὰρ ἀφήρπασεν καὶ προῖκα οὐ λαμβάνει,
»καὶ θαυμαστὸν οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ αἰσχύνην ἔχεις».
2135 [§ 291] Εἶτα καὶ ὁ νεώτερος σὲ κεῖνον ἀποκρίθην

2122 ἑταίρους δὲ ἐνάρετους ὡς ἑκατὸν πενῆντα, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1313).—2135 ἀποκρίθην·—

Τ 2113 καὶ μὴ λογίζου πονηρόν τί παρ' ἐμοῦ γενέσθαι,—2114 ποιήσωμεν τοὺς γ.—2115 λάβῃς δὲ καὶ τὴν πρ.—2116 κιντηνάρια εἴκοσι—2117 καὶ βεστιάρια τιμητὰ πεντακοσίας λίτρας,—2118 καὶ κτήματα πολυείσοδα στὴν ἐμὴν θυγατέρα,—2119 μετὰ πάντων τῶν ὑπ' αὐτῶν—2121 μαγείρους δεκατέσσαρας—2123 καὶ ἑβδομήκοντα αὐτῆς παγκαλίτζας βαΐτζας,—2124 ἐγκόλπια πολύτιμα ἃ ἔχει—2128 καὶ ἐλθὲ πορευθῶμεν—2130 ἴδῃ σε κ' ἡ στρατήγισσα—2131 εὐχαριστήσει καὶ Θεόν, καὶ χαίρει εἰς τὸν κ.—2132 καὶ μὴ λέξωσιν ἅπαντες οἱ συνομήλικοί σου—2133 καὶ κόρην γὰρ ἀφήρπασας καὶ προῖκα οὐ λαμβάνεις—2135 τῷ στρατηγῷ ἀντέφη·—

2128. Πείσθητί μοι, κλπ.=«Πίστευσόν μοι...» (Π, 360, 20). Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Π ὑπάρχει κενὸν δύο φύλλων καὶ οὕτω λείπουν τὰ χωρία [§ 290—299] μέχρι καὶ τοῦ στίχου Α 2211.

2135 ἑξ. (Πρβλ. καὶ Α 1960). Καὶ εἰς τὰ Ἀκριτ. ᾄσματα ὁ Διγενὴς ἀναφορικῶς πρὸς τὴν κόρην δηλοῖ ὑπερηφάνως: «ἀπροίκιστην τὴν ἤθελα ἀπροίκιστην τὴν παίρνω» (Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β' σελ.16, ᾆσμα Διγενῆ, στίχ. 87), ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν πενθερὸν καὶ τὴν πενθεράν του φέρεται σκληρότατα ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὗτοι εἶχον προηγουμένως ἀπορρίψει τὰς περὶ γάμου προτάσεις του καὶ τὸν ἐχλεύασαν μάλιστα ὡς τέκνον γονέων Σαρακηνῶν καὶ

«Ἐγώ, αὐθέντα πενθερέ, ἐπιθυμίαν εἶχον,
»τὴν θυγατέρα σου λαβεῖν διὰ τὸ αὐτῆς κάλλος,
»οὐχὶ δὲ *πλούτου* ἕνεκα, οὔτε τινῶν χρημάτων,
»καὶ ταῦτα μὲν χαρίζομαι τοῖς γυναικαδέλφοις μου,
»αὐτῆς τὰ κάλλη φθάνουσιν ἀντὶ πολλῶν πραγμάτων,
»Θεὸς γὰρ πλούτου παροχεύς, ὁμοίως καὶ πενίας,
»ταπεινοῖ γὰρ καὶ ἀνυψοῖ, ἀνάγει καὶ κατάγει. 170
[§ 292] »Μόνον ἂν θέλῃς, πενθερέ, ποιήσωμεν τοὺς γάμους,
»ἔλθετε εἰς τὸν οἶκον μου μετὰ τῶν συγγενῶν σου,
»ἵνα μᾶς εὐλογήσητε καὶ πάλιν νὰ στραφῶμεν
»ὄπισθεν εἰς τὸν οἶκον σου μετὰ τῆς θυγατρός σου,
»ἵνα μᾶς 'δῇ στρατήγισσα νὰ χαίρῃ ἕως τέλος.
»Εἰ δὲ οὐ θέλεις ἔρχεσθαι, *ἰδοὺ ἐγὼ λαμβάνω*
(1340)»τὴν θυγατέρα σου τὴν καλήν, ταχέως νὰ ὑπάγω
»εἰς τὸ ψηλὸν παλάτιον καὶ εἰς τὰ γονικά μου.
»Μὴ λυπηθῇς, ὦ πενθερέ, διὰ τὸν λόγον τοῦτον,
»τέκνα γὰρ εἴμεσθεν λοιπὸν καὶ δοῦλα τῶν εὐχῶν σου».
Ἀκούσας οὖν ὁ στρατηγὸς τὴν φρόνησιν τοῦ νέου·
«Θεὸς δέ, ἔφη, τέκνον μου, ἐσᾶς νὰ εὐλογήσῃ,
»νὰ χαίρεσθε δὲ ἄξια τοὺς χρόνους τῆς ζωῆς σας». 171
Καὶ ἀσπασάμενος αὐτὸν ὑπέστρεψεν εὐθέως.
[§ 293] Ὁ νέος ἐκαβαλλίκευσεν, ἐγύρισεν στὴν κόρην,
ἐκείνη δέ, ὡς εἶδε τον χαρὰν μεγάλην εἶχεν,
ἐπεριπάτει γαληνά, προϋπαντεῖ τὸν νέον,
λέγει δὲ ταῦτα πρὸς αὐτὸν μετὰ χαρᾶς μεγάλης·
«Μήπως κακὸν μᾶς ἔγινεν ἡ σμίξι τοῦ πατρός μας;

2138 οὐχὶ δὲ πλοῦτον ἕνεκα.—2148 ἔρχεσθαι, νὰ ἐγὼ πού παίρνω—

2136 αὐθέντη πενθερὲ—2138 πλούτου ἕνεκεν—2140 ἧς τὰ κάλλη ἀρκοῦσι με ἀντὶ πολλῶν προικίων·—2141 πάροχος καὶ πενίας ὡσαύτως,—2142 κατάγει καὶ ἀνάγει.—2145 εὐλογήσητε... νὰ στραφοῦμεν—2146 εἰς τὸν οἶκον σου ὄπισθεν—2147 νὰ μᾶς ἰδῇ... ἕως τέλους.—2149 τὴν καλὴν θυγ. σου, καὶ συντόμως ὑπάγω—2150 εἰς τὸν ἴδιον οἶκον μου καὶ εἰς τὰ ἴδια μου—2151-2203 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.—

Ἑβραίων. Πρβλ. σχετικῶς πλὴν τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος στίχ. 85-90 καὶ ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ.. ᾆσμα Κόρης Λεβάντη, σελ. 148, στίχ. 205 ἑξ., ἐπίσης δὲ τὰ ᾄσματα τὰ δημοσιευθέντα ἐν Λαογραφίας Ε′ 192 στίχ. 60 ἑξ., 193 στίχ. 50 ἑξ. καὶ ΣΤ′ 484 στίχ. 71 ἑξ., καθὼς καὶ τὰς προηγουμένας ὑποσημειώσεις Α 1361, Α 1658 καὶ Α 1724.

2150 (1341). Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον ὑπάρχει κενὸν εἰς τὴν διασκευὴν Τ, ἐκ τοῦ κειμένου τῆς ὁποίας ἐλλείπουν οὕτω τὸ ἥμισυ τοῦ χωρίου [§292] καὶ τὰ χωρία [§ 293—298].

2157 ἑξ. Πρβλ. ἀνάλογον διάλογον και ἐν Ἀχιλλ. 1365 ἑξ. μεταξὺ Ἀχιλλέως καὶ κόρης, ἀνησυχούσης διὰ τὴν τύχην τῶν ἀδελφῶν της.

»Λάλησον, αὐθέντα μου, διὰ τοὺς ἀδελφούς μου».
[§ 294] Ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο τῆς κόρης ταῦτα λέγει·
«Μὴν θλίβεσαι, κόρη γλυκύς, παρηγοριά, ξανθή μου,
»ἐκτὸς γὰρ τῶν ἐπαινετῶν ἀγούρων τοῦ πατρός σου,
»οὐδένας δὲν ἐβλάπτηκεν, μηδὲ τινας πληγώθη».
Καὶ κύψας ἔλαβεν αὐτὴν στὸ ἄλογον ἐπάνω,
καὶ χαίρων ἐπορεύετο στὸν ἴδιον του οἶκον. 172
[§ 295] Ὡς εἶδε δὲ ὁ πενθερὸς τὸ πρᾶγμα πῶς ἐγένη,
τὴν ἁρπαγὴν τῆς κόρης του ἐθρήνει τότε μέγα,
καὶ εἰς τὸν οἶκον ἔφθασεν μετὰ τῶν υἱῶν του.
Ἡ πενθερὰ δὲ ἔκλαιεν, ἡμερωμὸν δὲν εἶχεν,
καὶ μὲ τὸν θρῆνον τὸν πολὺν τὸν στρατηγὸν ἐλάλει·
«Ὑπόθεσις πῶς ἔγινεν σ' ἐμᾶς τοὺς τρισαθλίους,
»καὶ ἔλαβε τὴν κόρην μας ἐκεῖνος καὶ ἀπῆλθε;
»Πάντως ἂν τὸ ἠξεύραμεν καὶ ἦν σὺν τῇ βουλῇ μας,
»ἐκπέμψειν ἂν ἐθέλομεν αὐτοὺς μετ' εὐλογίας,
»τὰ νῦν δὲ θλῖψιν ἔχομεν εἰς τέλος τῆς ζωῆς μας».
[§ 296] Ἀκρίτης δὲ πηγαίνοντας μετὰ τῆς ποθητῆς του,
ἐπεριλάμβανεν αὐτὴν εἰς τὰς κατάκρυας βρύσας,
καὶ οὕτως ἐπανήλθοσαν καλῶς εἰς τὴν πατρίδα. 173
Ὡς δὲ αὐτὸν ἐγνώρισαν αἱ βίγλαι τοῦ πατρός του
εἰς τὰς ἀγκάλας του ἔχοντα τὴν λευκοπεριστέραν,
μετὰ σπουδῆς γὰρ ἔτρεχον εἰπεῖν τὸν ἐρχομόν του.
Ὁ δὲ πατήρ του ὡς ἤκουσεν τὸν ἐρχομὸν ἐτούτου,
καὶ ὅτι θαυμαστὸς υἱὸς ἔρχεται ὁ Ἀκρίτης,
ὅλος ἐγένετο χαρᾶς, εὐθὺς καβαλλικεύει,
οἱ τούτου γυναικάδελφοι, σὺν θείῳ Κωνσταντίνῳ,
καὶ ἅπασα ἡ γενεὰ μετὰ λαοῦ ἀπείρου.
[§ 297] Δώδεκα σελλοχάλινα ἔστρωσαν γυναικεῖα,
τὰ δύο ἦσαν χυμευτὰ μετὰ λιθομαργάρων,
καὶ τὰ λοιπὰ ὁλόχρυσα ἦσασι στολισμένα·
οἱ μὲν ἐκεῖνοι ἔπαιζον τρομπέτες, ἐτραγῴδουν,
καὶ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ ἤρχοντο διὰ τάχους. 174
Ἰδοῦσα δὲ ἀπὸ μακρὰν εὐθὺς ἡ κόρη τούτους

2164 παρηγοριά, ξαθή μου,—2165 ἐκτὸς γὰρ τῶν ἀδελφῶν, υἱῶν δὲ τοῦ πατρός σου. (διώρθωσα κατὰ Κδ 779).—2168 ἐπορεύετον—2176 Πάντως αὐτὸ ἠξεύραμεν—2185 Ὁ πατήρ του ὡς ἤκουσεν—

2182. Τοὺς ἀντελήφθησαν οἱ παρατηρηταὶ φρουροὶ (προφυλακαί). Βλέπε Χρον. Μορ. σελ. 375, ἀλφάβ. Εὑρετήρ. ἐν λέξει βίγλα.

2191 χυμευτὰ=κατεσκευασμένα ἐκ πολυτίμων μετάλλων καὶ ἐσμαλτωμένα, κατὰ συνεκδοχὴν δὲ πολυτιμότατα. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κδ 907, πρβλ. δὲ Α 1215 καὶ Α 2262. Πρβλ. καὶ Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 95.

καὶ τὰς φωνὰς ἀκούσασα βουκίνων καὶ σαλπίγγων,
ἐφοβήθη δὲ κατὰ πολλὰ δοκοῦσα εἶναι ξένα.
[§ 298] Καὶ φοβουμένη ἔλεγε ταῦτα πρὸς τὸν Ἀκρίτην·
«Λαὸς πολύς, αὐθέντα μου, τὸν δρόμον καταβαίνει·
»βλέπε μὴ ὡς ἀλλότριοι ἡμᾶς ἀποχωρίσουν».
Ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο εὐθὺς δὲ πρὸς τὴν κόρην·
«Μὴ τρέμῃς, κόρη μου χρυσή, αὐτοὺς ὁποὺ κινοῦνται,
»λαὸς πολύς, ὁπό 'ρχεται, εἶναι ὁ τοῦ πατρός μου,
(1342)»καὶ διὰ σὲ σπουδάζουσιν, καὶ διὰ σὲ κινοῦνται,
»ὁμοῦ μὲ τὸν πατέρα μου νὰ μᾶς προϋπαντήσουν».
[§ 299] Ἡ κόρη δέ, ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους, τότ' ἐχάρη,
ἔβλεπε τὸν ἄγουρον καὶ ἔλεγε τοιούτως· 175
«Αἰσχύνομαι, αὐθέντα μου, ὅτ' εἶμαι μοναχή μου,
»πῶς τοῦ πατρός μου *οὐκ* ἤκουσας νὰ στραφῇς εἰς οἶκον,
»καὶ ὁ πατήρ μου τώρα ἦν μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου
»μὲ ὅλην μου τὴν γενεάν, καὶ πάντα τὰ φουσσᾶτα,
»νὰ εἶχον μὲν τὲς βάες μου καὶ τὴν ἐξόπλισίν μου,
»καὶ οὕτως νὰ ἐρχώμεθα μετὰ μεγάλης φήμης,
»καὶ ὁ πατήρ σου 'γνώριζε τίνος κόρην ἐπῆρες».
[§ 300] Καὶ πάλιν ὁ νεώτερος ἀνταποκρίθη λέγων·
«Μὴ λυπηθῇς, ὡραία μου, διὰ τὴν μοναξίαν,
»καὶ ὅλοι τὸ γνωρίζουσι *εἰ καὶ μόνη* τυγχάνεις,
»καὶ τούτου ἕνεκεν οὐδεὶς ἔχει τι μέμψασθαί σε».

2199 αὐθέντα, τὸν δρόμον καταβ.—2209 πῶς τοῦ πατρός μου ἤκουσας νὰ στραφῇ εἰς οἶκον,—2212 εἶχον μὲν τὲς βάες μου—2214 τίνος κόρη ἐπῆρες».—2217 τὸ γνωρίζουσι πῶς μοναχὴ τυγχάνεις,—

T 2204—2205 καὶ δι' ἡμᾶς ἐπέρχονται ἵνα ἀπαντηθῶμεν». (εἷς στίχος.)—2206 Καὶ πάλιν ἡ πανεύγενος, ὡς ἤκουσεν, ἐχάρη,—2207 καὶ τὸν ἄγουρον βλέπουσα τοιούτως παρεκάλει·—2208 ὅτι μόνη τυγχάνω,—2209 πῶς τοῦ πατρός μ' οὐκ ἤκουσας στραφῆναι εἰς τὸν οἶκον,—2210 ἄρτι ἦν μετὰ τῶν ἀδ.—2211 καὶ πάσῃ μου τῇ γενεᾷ καὶ λαῷ τῷ ἀπείρῳ.—2212 εἶχον καὶ τὰς βαΐτζας μου—2214 Παραλείπεται ὁ στίχος—2215 ἀνταπεκρίθη—2216 Μὴ λυπῆσαι,—2217 καὶ γὰρ πάντες γινώσκουσιν, εἰ καὶ μόνη τυγχάνεις,—

2204 (1342). Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς T, οὗτινος διακοπὴ ἐμνημονεύθη ἐν ὑποσημ. A 2150 (1341).
2205. Πρόκειται περὶ ἀληθοῦς γαμηλίου πομπῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ ἀρχοντικῆς, ὡς τοιαῦται ἐσυνειθίζοντο πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀκόμη παρ' ἡμῖν καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐθιμοτυπίαν. Βλέπε σχετικῶς ἐν Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Γ' 232—322, 307—312 καὶ 313—322, μελέτην: Ὁ γάμος παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν. Περὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ γάμου βλέπε μελέτην Φ. Κουκουλέ: Συμβολὴ εἰς τὸ περὶ γάμου παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς κεφάλαιον ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Β', σελ. 3—41 καὶ Γ', σελ. 3—27.

Ἔξη συρτὰ παρέσυραν ἀπὸ τῆς ἁρπαγῆς της,
ἦσαν ἐκεῖνα πάντερπνα, χρυσά, χαλινωμένα, 176
ἐκεῖνα δὲ τὰ ἔλαβεν ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης,
ὁπόταν ἐπολέμησεν φουσσᾶτα τοῦ πατρός της.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς ἠσπάζετο τοὺς νέους.

[§ 301] Καὶ τότε δὲ πλησίασαν, ἠσπάσθησαν ἀλλήλους,
(1360) ἐπέζευσεν ὁ Διγενὴς μετὰ τῆς ποθητῆς του,
ἐπέζευσε καὶ ὁ Ἀμηρᾶς καὶ 'φίλησε τοὺς δύο,
καὶ εὔχετον ἀπὸ καρδιᾶς αὐτοὺς τοὺς δύο τότε·
«Θεὸς ὁ πάντων ποιητὴς ἐσᾶς νὰ εὐλογήσῃ,
»ὁ κτίσας γῆν καὶ οὐρανόν, καὶ θάλασσαν ποιήσας,
»ἐσᾶς μὲν ἀξιώσῃ σας χαρῆναι εἰς τὸν κόσμον,
»αὐξήσῃ καὶ τοὺς χρόνους σας εἰρήνῃ τε καὶ πλούτῳ
»καὶ κληρονόμους τῆς αὐτοῦ ποιήσῃ βασιλείας».
[§ 302] Τὴν κόρην τότ' ἐκάθισεν ἐπὶ λαμπροῦ ἀλόγου,
εἶχεν τὴν σέλλαν τὴν χρυσὴν ὁπό 'λαμπεν ὁ τόπος, 177
στέφανον *πολυτίμητον* ἐστόλισαν ἐκείνην·
καὶ ὁ λαὸς ἐφώναζεν τὸ πολυχρόνιον ὅλοι,
καὶ μετὰ πάσης ταραχῆς καὶ *μετὰ ὀψικίου*
ἐδώκασιν τὰς σάλπιγγας, ὑπέστρεψαν εὐθέως.
[§ 303] Χαρὰν δὲ τὴν ὑπέρλαμπρον τὴν τότε γενομένην
ποῖος νὰ δυνηθῇ νὰ εἰπῇ καὶ ταύτην διηγεῖσθαι;
Ὥστε κ' ἡ γῆ ἐχαίρετον καὶ ἔθαλλεν τῇ τέρψει,

2234 στέφανον πολύτιμον—2236 ταραχῆς καὶ στολισμὸν τῆς κόρης.
2239 ποῖος νὰ δυνηθῇ καὶ νὰ εἰπῇ—2240 ὥστε ἡ γῆ—

T 2221 ἅτινα ἔλαβεν αὐτὸς ὁ Δ. Ἀκρ.—2222 ἐπολέμησε τοὺς ἄνδρας τοῦ π. της.—2223 Καὶ ὅτ' ἡνώθησαν, εὐθὺς ἠσπ. ἀλλήλους,—2224 κ' ἐπέζευσεν ὁ Δ.—2225 κ' ἠσπάσατο τοὺς δύο—2226 καὶ εὐχὰς ἐκ βάθους ψυχῆς πρὸς αὐτοὺς οὕτως ἔφη·—2227 ὑμᾶς εὐλογησάτω,—2229 ὑμᾶς εἶθ' ἀξιώσειεν—2230 καὶ τὰ ἔτη σας ἐν εἰρήνῃ καὶ πλ.—2231 τῆς βασ. τῆς αὐτοῦ κληρ. ποιήσῃ!»—2232 Καὶ τὴν κόρην ἐκάθισεν ἐπὶ ὡραίου ἵππου,—2233 ἔχοντος σέλλαν χυμευτήν, λαμπρῶς εὐτρεπισμένην,—2234 πολυτίμητον αὐτὴν περιβαλόντες—2235 καὶ ὁ λ. ἐπήρχετο μετὰ πολυχρονίων,—2239 τίς ἐξισχύσει ἐξειπεῖν καὶ ταύτην διηγῆσαι;—2240 ὥστε κ' ἡ γῆ μὲν ἔχαιρε—

2219. Περὶ συρτῶν βλέπε ὑποσημ. A 1197.
2232 ἑξ. Περὶ τῶν ἐθίμων τοῦ γάμου βλέπε τὰς ἐργασίας Πολίτου ἐν Λαογρ. Συμμ. καὶ δὴ περὶ γαμηλίου πομπῆς Γ' 268—272, 277, 282—286, περὶ διακοσμητικῶν στεφάνων Γ' 258 καὶ 290, περὶ νυμφικῶν στεφάνων Β' 228—236, πρβλ. καὶ Γ' 275, περὶ τῆς συνοδείας τῆς νύμφης καὶ τῆς γενικῆς χαρᾶς Γ' 267—295, περὶ ὀψικίου (obsequium=σημερ. ψίκι) Γ' 268 καὶ ὑποσημ. 3, περὶ σαλπίγγων ἢ βουκίνων Γ' 304 ὑποσημ. 3. Πρβλ. ἐπίσης Κδ 797, ὡς καὶ ἀντίστοιχον χωρίον Κδ 827, βλέπε δὲ ὡσαύτως καὶ ἐν Π. Καλονάρου Ἠθογραφικὰ Μάνης, σελ. 42—44: Ὁ γάμος στὴ Μάνη.

τὰ ὄρη τότε ἐσκίρτησαν, αἱ πέτραι ἀηδονοῦσαν,
οἱ ποταμοὶ ἀναχαίτιζον ὑπὸ χαρᾶς ἐκείνης.
[§ 304] Ὅτε δὲ ἐπλησίασαν ἐγγὺς ἐπὶ τὸν οἶκον,
ἐξῆλθε κ' ἡ στρατήγισσα εἰς ἀπαντὴν τῶν νέων,
καὶ μετ' αὐτῆς ἡ πάντερπνος, ἡ μήτηρ τοῦ Ἀκρίτου,
μετὰ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ δόξης τῆς μεγάλης, 178
καὶ κατεσπάζοντο αὐτοὺς ἅπαντες μετὰ πόθου.
Ὁ ἔρως τότε 'πλήρωσεν τῶν νέων τὰς ἐλπίδας
καὶ πάντα τὰ θελήματα, ὁπού 'χαν ἀπὸ χρόνου.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀμηρᾶς ἔστειλε τοὺς γυναικαδέλφους αὐτοῦ εἰς τὸν στρατηγόν.

[§ 305] Εἰς δὲ τὸν οἶκον φθάσαντες, ὁ Ἀμηρᾶς ἐκπέμπει
τοὺς γυναικαδελφοὺς αὐτοῦ καὶ ὅλους του τοὺς νέους,
ἵν' εἴπωσιν τῷ στρατηγῷ νὰ ἔλθῃ εἰς τοὺς γάμους.

Περὶ τοῦ πῶς ἦλθε καὶ ὁ στρατηγός, ὁ πατὴρ τῆς κόρης.

[§ 306] Καὶ παρευθύς, ὡς ἤκουσεν, ὁ στρατηγὸς ἐκεῖνος,
τὰς προῖκας ᾠκονόμησεν κ' ἔφερεν εἰς τὴν κόρην,
καὶ δέδωκε χαρίσματα τῷ θαυμαστῷ Ἀκρίτῃ,
ἵππους ἀρίστους δώδεκα καὶ παμμεγέθους μαύρους
μετὰ βλαττίων ἐκλεκτῶν ἐπάνω σκεπασμένους,
καὶ ἄλλα *σελλοχάλινα* μετὰ χρυσῶν σμυρίδων.

2244 ἐξῆλθε κ' ἡ στρατήγισσα—2258 καὶ ἄλλα σεληνοχάλινα—

Τ 2241 τὰ ὄρη δὲ ἐσκίρτησαν, αἱ π. ἀηδονοῦσαν,—2242 ἀνεχαίτιζον—2245 μήτηρ ἡ τοῦ Ἀκρίτου—2246 μετὰ πλήθους λαοῦ πολλοῦ—2247 κατησπάζοντο—2248 Ὁ ἔρως δὲ ἐπλήρωσε—2249 θελήματα καὶ τὰ ἀρέσκιά των.—2251 καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀγούρους—2252 καὶ ἐλθεῖν εἰς τὸν γάμον.—2254 κ' ἔπεμψε πρὸς τὴν κόρην—2256 καὶ παμμεγέθεις—2258 χυμευτὰ σελλοχάλινα—

2250 ἑξ. Ἐν προκειμένῳ λεπτομερέστερος εἶναι ὁ Πετρίτζης: «Ὁ Ἀμηρᾶς ἐστόλισεν κάμερες καὶ θαλάμους καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἔκραζεν νὰ ἔλθουν εἰς τοὺς γάμους, τῆς γυνῆς του τοὺς ἀδελφοὺς ἔστειλε καὶ μιλοῦσι τοῦ στρατηγοῦ κ' εἰς τὴν χαρὰν νὰ 'λθῃ τόνε καλοῦσι ὁμοῦ μὲ τὴν συμβία του, μ' ὅλην τὴν συγγενεία συμμαζωμένοι νὰ 'λθουσιν μέσα στὴν Ρωμανία...» κλπ. (Ο, 2073—2078). Περὶ καλεσμάτων διὰ κηρύκων κλπ. βλέπε ἐν Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Γ' 251—255 ἑξ.
2253 ἑξ. Πρβλ. ἀνάλογον χωρίον ἐν Ἀχιλλ. 1435, ἔνθα περιγράφεται ἡ ἄφιξις καὶ ὑποδοχὴ τοῦ πενθεροῦ τοῦ Ἀχιλλέως προσκληθέντος διὰ τοὺς γάμους.
2257. Βλαττία ὠνομάζοντο καὶ τὰ πολυτελῆ ὑποσάγματα. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1551.
2258. σελλοχάλινα μετὰ χρυσῶν διακοσμήσεων, χρυσοποίκιλτα, ἢ ὅπως ἐλέγοντο τότε, χρυσοτζάποτα. Σχετικῶς πρβλ. Α 340 μετὰ τῆς ταυταριθμ. ὑποσημ. (ἀργυροτζάποτα), Ε 14-15 καὶ ἑρμηνευτικὰς σημειώσεις ἐν Ξανθουδ. 544.

Γεράκια μὲν δώδεκα, μουτᾶτα μὲ πετράδια, 179
δώδεκα πάρδους διαλεκτοὺς δοκιμασμένους πάνυ,
δέδωκε βάες δώδεκα, καὶ δώδεκα τζουπάτας,
καὶ χυμευτὰ ἱμάτια μὲ πολυτίμητα ἔργα,
ἄσπρα μικρὰ σωκάρδια, μεταξωτὰ ὁμοίως,
καὶ χρυσοκόκκινον σκηνὴν κατὰ πολλὰ ὡραίαν,
σχοινία ὁλομέταξα καὶ ἀργυροὶ οἱ πᾶλοι,
δύο εἰκόνες μάλαγμα ἁγίων Θεοδώρων,
εἶχον λιθάρια ἄτιμητα, *λυχνίτας*, ὑακίνθους,
κοντάρια ἀράβικα, παγκάλλιστα, ὡς δέκα,
καὶ τοῦ Χοσρόου τὸ σπαθὶ τὸ περιφημισμένον,
καὶ λέοντα, τὸν ἔφερεν, θηρίον ἡμερωμένον,
ἡ κόρη αὐτὸν ἐχαίρετον καὶ κεῖνος ὁ Ἀκρίτης,

2267 εἶχον λιθάρια ἀτίμητα, καντήλας ὑακίνθους, (διώρθωσα κατὰ Τ 1403, Π 361, 22—23 καὶ Ξανθουδ. 560).

Τ 2259 ἱερακὰς κὰν δώδεκα μουτάτους, Ἀβαγίσκους—2261 ὡς καὶ βαΐτζας δώδεκα... τζουπάδας,—2262 ἱμάτια, πολύτιμα τὰ ἔργα.—2263 λευκοτριβλάττα δώδεκα καΐστορα ὁμοίως,—2264 σκηνὴν ὡραίαν, παμμεγέθη,—2266 δύο εἰκόνας χυμευτὰς ἁγ. Θεοδ.—2267 λιθάρι' ἀτίμητα, λυχνίας ὑακίνθους,—2269 καὶ τοῦ Σχοδρόου (χργρ.)—2270 θηριὸν ἡμερωμένον—2271 αὐτοῦ ἔχαιρεν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀκρ.—

2259. Περὶ ἱεράκων μουτάτων βλέπε Α 1410 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
2260. Πάρδους ὠνόμαζον κατὰ τοὺς μ. χρόνους τὰς λεοπαρδάλεις (Felis pardus), τὰς ὁποίας τιθασσεύοντες, ἐχρησιμοποίουν εἰς τὸ κυνήγιον. Βλέπε σχετικῶς καὶ μελέτην Φ. Κουκουλέ: Κυνηγετικὰ ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Θ' 12 καὶ 25.
2261. Τζουπάτας, ἤτοι σωματοφύλακας, ἢ θυρωρούς. Βλέπε Α 90 ἀτζουπάδας καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
2262. Χυμευτὰ ἱμάτια ἐκαλοῦντο προφανῶς τὰ χρυσοΰφαντα ἢ χρυσοκέντητα φορέματα. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1215.
2263. σωκάρδια=κολόβια ἢ ἐσωτερικὰ γυναικεῖα ἐνδύματα. Εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ (1399) ὀνομάζονται λευκοτριβλάττα, ἤτοι ἐνδύματα ἐκ πολυτελοῦς μεταξωτοῦ ὑφάσματος (βλαττίου, πρβλ. ὑποσημ. Α 1191) τριπλοφάρδου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ χρώματος λευκοῦ. Πρβλ. σχετικῶς καὶ Τ (Sath. Legr.) σελ. 293, Εὑρετήριον ἐν λέξει λευκοτριβλάττον.
2265. Οἱ πᾶλοι, ἤτοι οἱ πάσσαλοι (παλούκια) τῆς σκηνῆς ἦσαν ἀργυροί.
2266 ἑξ. «Ἔδωκέν του καὶ εἰκόνες χυμευτὲς τῶν ἁγίων Θεοδώρων καὶ εἶχαν λίθους πολυτίμους, οἱ ὁποῖοι λέγονται ὑάκινθος,....». (Π 361, 21—23). Ὡς πρὸς τοὺς πολυτίμους λίθους τοὺς καλουμένους λυχνίτας βλέπε ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Ε 1078 καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. 560. Ὡς πρὸς τὸν ὅρον χυμευτὸς βλέπε ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Κδ 907 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
2269. Πρόκειται περὶ τοῦ Πέρσου βασιλέως Χοσρόου Β' (590—628), ὅστις, καίτοι ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκρ. Ἡρακλείου παρέμεινεν ἀθάνατος εἰς τὴν μνήμην τοῦ κόσμου τῆς Ἀνατολῆς διὰ τὴν μυθώδη πολυτέλειαν καὶ τὸν πλοῦτον του. Πάππος τούτου ἦτο ὁ Χοσρόης Α' (531—589) περίφημος καὶ οὗτος ἐπίσης βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐκ τῆς δυναστείας τοῦ Σασσανιδῶν.

καὶ κτήματα ἀρίθμητα ἐπέδωκεν νὰ ἔχουν, 180
λογάριόν τε περισσόν, καὶ δούλους καὶ δουλίδας,
καὶ διαφόρους στολισμοὺς καὶ τὴν λοιπὴν οὐσίαν·
ἡ προῖκα του ἀνέβαινεν ἐξῆντα μυριάδας.
[§ 307] Καὶ ταῦτα μὲν ὁ στρατηγὸς χαρίσματα *παρέσχε*
Βασιλείῳ *τῷ ἑαυτοῦ γαμβρῷ καὶ τῇ φιλτάτῃ·*
ὁμοίως καὶ ὁ Ἀμηρᾶς θεώρετρα παρέσχε
τῆς νύμφης τῆς εὐγενικῆς, ἐκείνης τῆς ὡραίας,
ὁμοίως ἡ στρατήγισσα, ἡ μάννα τοῦ Ἀκρίτου,
οἱ πέντε αὐτῆς ἀδελφοὶ καὶ συγγενεῖς οἱ πάντες.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Βασίλειος ηὐλογήθη τὴν κόρην.

[§ 308] Ὁ δὲ καλὸς Βασίλειος, Ἀκρίτης ὁ γενναῖος,
τὴν κόρην εὐλογήθηκεν, καθὼς προστάζει ὁ νόμος

2276 χαρίσματα ἐπῆρε—2277 Βασιλείῳ τῷ αὐτῷ καὶ στὴν φιλλάτην κόρην—2281 οἱ πέντε αὐτῆς μὲν ἀδελφοὶ—

Τ 2275 Ἡ προὶξ αὐτοῦ... μυριάδες—2278 ὡσαύτως—2279 τῇ νύμφῃ τῇ εὐγενικῇ ἐκείνῃ τῇ ὡραίᾳ.—2280 ὁμ. κ' ἡ στρατ. καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἀκρίτου—2281 καὶ οἱ συγγενεῖς πάντες.—2283 ὡς ὁ νόμος κελεύει—

2274. Περὶ προικὸς καὶ γαμηλίων δώρων βλέπε ἐν Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Γ' 235—246, 297 ὑποσημ. 4, καὶ 304 ὑποσημ. 4.
2275 (Πρβλ. Α 2112 ἑξ. καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ.). «Τρεῖς χρόνους γράφουν τὰ προικιὰ καὶ τρεῖς τ' ἀπανωπροίκια». (Π. Παπαζαφειροπούλου, Περισυναγωγὴ γλωσσικῆς ὕλης, Πάτραι 1887, σελ. 62).Ὁ ἀνωτέρω σημειούμενος στίχος τοῦ Ἀκρ. ᾄσματος τῆς Βδοκιᾶς διέσωσε ἐπιγραμματικῶς τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν προεκάλει εἰς τὰ πλήθη ἡ λεπτομερὴς ἀπαρίθμησις θησαυρῶν καὶ ἡ ἀναπαράστασις τοσούτου πλούτου, τὸν ὁποῖον τὰ κείμενα τοῦ Ἀκρ. ἔπους ἀναφέρουν λεπτομερῶς καὶ κατ' ἐπανάληψιν. Τοιαῦται ἀπαριθμήσεις ἔτερπον τοὺς ἀναγνώστας τῶν διηγημάτων τῶν μ. χρόνων, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὰς συχνὰς ἐπαναλήψεις των. Πρβλ. ἀνάλογον ἀπαρίθμησιν θησαυροῦ καὶ πολυτελῶν πραγμάτων δοθέντων ὡς ἀντίτιμον ὑπὸ ἐμπόρων εἰς τὸν βασιλέα, πατέρα τοῦ Φλωρίου πρὸς πώλησιν τῆς Πλατζιαφλώρας, ἐν Φλωρ. 963—971. Πρβλ ὡσαύτως Κδ 705 ἑξ. καὶ Κδ 893 ἑξ.
2278. Θεώρετρα ἐκαλοῦντο ἀρχικῶς τὰ ὑπὸ τοῦ νυμφίου διδόμενα δῶρα, ὅταν οὗτος ἀποκαλύπτων τὴν νύμφην ἔβλεπεν αὐτὴν διὰ πρώτην φοράν, ἤτοι τὸ ξεμπουμπούλωμα τῆς νύφης. Κατόπιν ὠνομάζετο οὕτω ἡ προγαμιαία δωρεὰ ἡ παρεχομένη εἰς τὴν νύμφην πρὸς ἰδίαν της ἐξασφάλισιν ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ συζύγου καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς προικός. Βλέπε σχετικῶς Φ. Κουκουλέ, Συμβολὴ εἰς τὸ περὶ γάμου παρὰ Βυζ. κεφάλαιον, Ἐπετ. Βυζ. Σπουδ. Β' 18, 19, 29, καὶ Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Γ' 265—267, 276.
2282 ἑξ. Περὶ τῶν διασκεδάσεων τοῦ γάμου, αἵτινες εἶχον διάρκειαν πλέον τῶν 8 ἡμερῶν, ἐνίοτε καὶ ἑνὸς μηνὸς ἐγίνοντο δὲ συνήθως ἀφορμὴ μιμικῶν παραστάσεων σχέσιν ἐχουσῶν πρὸς τὸν γάμον, βλέπε, πλὴν τῶν ἐρευνῶν τοῦ Σάθα (Νεοελλ. Θέατρον Α' σελ. ξζ'—ξη') καὶ τὴν ἐν τῇ προηγ. ὑποσημ. μνημονευθ. μελέτην Φ. Κουκουλέ, σελ. 40—41. Πρβλ. ἐπίσης ἀνάλογα χωρία περὶ μακρᾶς διαρκείας γάμων καὶ χαρᾶς ἐν Ἀχιλλ. 1510 ἑξ., Ἰμπερ. 450 ἑξ, 859 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Γ' 268 ἑξ. 296—300 303—404, περὶ συμποσίων γάμων καὶ μουσικῶν ὀργάνων κατ' αὐτούς.

χριστιανῶν τῶν εὐσεβῶν, γυναῖκα τὴν ἐπῆρε,
καὶ τριμηναῖον δὲ καιρὸν τὸν γάμον τελειώνουν. 181
Καὶ ὁ πατήρ του Ἀμηρᾶς καὶ δέσποινα ἡ μήτηρ
τοῦ Διγενοῦς τοῦ θαυμαστοῦ, καὶ *ἀδελφοὶ* ἐκείνης
μετὰ ἀπείρου πλήθους τε καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων,
καὶ πενθερός του τότε ὁμοῦ μετὰ τῆς πενθερᾶς του,
καὶ ὅλη του ἡ γενεὰ συνέχαιρον ὁμοίως,
παίζοντες σὺν ὀργάνοις τε καὶ τῶν πολλῶν τυμπάνων.
[§ 309] Καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν τριμηνῶν τοῦ ⟨γάμου
ὁ Διγενὴς ἐτίμησεν τὸν πενθερὸν ἀξίως,
καὶ ἔτυχε συγχωρήσεως καὶ τῶν εὐχῶν του τότε.
Ἔπειτα δὲ ὁ στρατηγός, ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος,
χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος, ὑπέστρεψεν εἰς οἶκον
τὸν ἑαυτοῦ μετὰ πολλῶν στρατιωτῶν ἀνδρείων.
[§ 310] Ὁ δὲ καλὸς νεώτερος καὶ Διγενὴς Ἀκρίτης, 182
ἀπέρνα μὲν χαιράμενος ὁμοῦ μετὰ τῆς κόρης
τὰ κάλλη τὰ παμφίλτατα τῆς ὡραίας τρυγόνος.
Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς ἐπῆρε τὴν καλήν του
καὶ τοὺς καλοὺς ἀγούρους του καὶ ἤβγεν εἰς τὰς ἄκρας
τοὺς τόπους ἐκατέλαβεν ὁπού 'σαν τοῦ πατρός του,
κ' ἐσπούδαζε ὁλοσχερῶς τοὺς ἀτάκτους νὰ φθείρῃ.
[§ 311] Εἰς τὰς κλεισούρας ἔτρεχε καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἄκρας,

2287 καὶ ἀδελφὸς ἐκείνης—2288 μετὰ ἀπείρου πλῆθος τε—

Τ 2284 καὶ γαμετὴν ἐποίκεν.—2285 γὰρ καιρὸν ἐκτελοῦσι τὸν γάμον,—2287 καὶ οἱ ἀδελφοὶ ταύτης,—2289 καὶ ὁ ἐκείνου πενθερός, σὺν τῇ γενεᾷ πάσῃ,—2290 πάντες ὁμοῦ συνέχαιρον τὰ πλεῖστα εὐωχοῦντες—2291 ὀργάνοις τε ἅμα καὶ τοῖς τυμπάνοις.—2292 μετὰ οὖν τὴν συμπλ.—2294 κ' ἔτυχε... καὶ τῆς εὐχῆς—2299 διῆγε σὺν τῇ γαμετῇ τερπόμενος καὶ χαίρων—2302 κ' ἐξῆλθεν εἰς τὰς ἄκρας—2303 καὶ τοὺς τόπους κατέλαβεν ἐκείνους τοῦ π. του—2304 κ' ἔσπευδε τοὺς ὁλοσχερῶς ἀτάκτους ἀφανίσαι,—2305 κ' εἰς τὰς κλεισούρας—

2298 ἑξ. «Ὁ Διγενής, ὡς σύνηθες, εἰς τὸ κυνῆγι πάγει, λάφια ἐκυνήγανε, μὲ τὴν γυνή νὰ φάγῃ. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἐρχόντανε καὶ κλαῖσι ἄνθρωποι εἰς τὸν Ἀμηρᾶ, καὶ εἰς αὐτόνον λέσι· ἀφέντη, ξεύρεις μας καλά· εἴμεστεν Ρωμανίτες ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὰ χωριὰ καὶ εἴμεστεν πενῆτες, ὅτι κουρσάροι ἔρχονται καὶ μᾶς καταρημάζουν εἴ τι καὶ ἃ μας βρίσκεται ἄπονα τὸ ἁρπάζουν καὶ ἄλλους θανατώνουσι, ἄλλους αἰχμαλωτίζουν, σὰν λύκοι καὶ σὰν πρόβατα ἔτζι μᾶς ἐσκορπίζουν. Ὅθεν παρακαλοῦμε σε· κάμε σ' ἐμᾶς προμήθεια, τὸν ἀνδρειωμένο Διγενῆ στεῖλε σ' ἐμᾶς βοήθεια...» (Ο, 2107—2118). Κατόπιν τῆς παρακλήσεως ταύτης τῶν χωρικῶν ὁ Ἀμηρᾶς ἔστειλε τὸν Διγενῆ πρὸς ἀσφάλειάν των εἰς τὰς ἄκρας.
2305 ἑξ. Ἄκραι ἢ Λίμιτα ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τὰ σύνορα τοῦ Κράτους κατὰ μετάφρασιν τοῦ ὅρου limes (=ὅριον). Ὁ Ἀκρίτης, ἤτοι

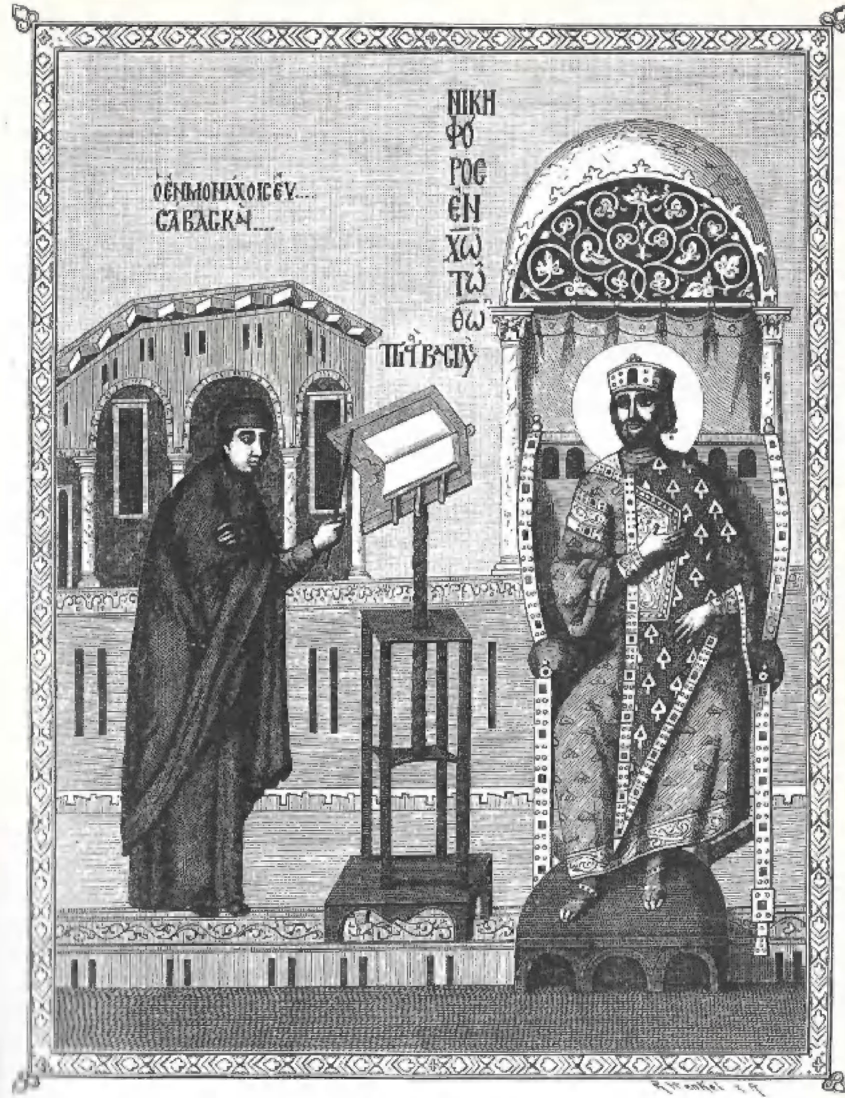
διὰ τοῦτο ἐπωνομάσθηκεν Ἀκρίτης τὸ ὄνομά του,
τότε πολλοὺς ἐλάβωσεν, καὶ ἔπεμψεν εἰς ᾅδην
καὶ τότε τὰ ρωμαϊκὰ μέρη τῶν ὀρθοδόξων
ἐν εἰρήνῃ ἐτύγχανον ἔχοντα ὡς προστάτην,
καὶ φύλακα καὶ βοηθὸν καὶ πρόμαχον ἐκεῖνον
ἐκ πάντων πολεμίων τε *καὶ φόνων τῶν ἀπείρων.* 183
[§ 312] Ἀγάπην εἶχεν ἄπειρον νὰ τρέχῃ μοναχός του,
καὶ μόνος του ἀνδραγαθεῖν χωρὶς τινος συμμάχου.
Ὅπου γὰρ ἐπήγαινεν τέντας δικάς του εἶχεν,
εἶχεν καὶ τέντα ἴδια κατὰ πολλὰ ὡραίαν,
μόνοι αὐτοὶ ἐκάθοντο, αὐτός τε καὶ ἡ κόρη.
Εἶχαν σκηνὴν αἱ βάες της, ἐξόχως οἱ ἀγοῦροι,
ἐκ διαστήματος πολλοῦ ἐστέκοντο αἱ τέντες,
ὁπόταν δὲ ἐθέλασιν νὰ σκώσωσι τὰς τέντας,
διὰ νὰ μετοικήσωσιν πάλιν εἰς ἄλλον τόπον,
ὅσους ἀνδρείους ἔχρηζε, τόσους φανοὺς ἀνῆπτε.
Οὐδένας ἐτόλμησε ποτὲ τέντα κοντὰ νὰ στήσῃ,
οὔτε κοντά του νὰ σταθῇ τινὰς ἐκ τοὺς ἀνδρείους.
Ἔγινε γὰρ καὶ φοβερὸς μεγάλως ὁ Ἀκρίτης, 184
ὥστε ἡ θεωρία του ἔκαμνεν τὴν δειλίαν.

2311 ἐκ πάντων πολεμίων τε μάχας καὶ φόνους.—

T 2306 ἐπωνόμαστο Ἀκρ. τὸ ἐπίκλην·—2307 πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἔτρωσεν πολλοὺς δ' ἔπεμψ' εἰς ᾅδην.—2310 καὶ πρόμαχον ἐκεῖνα (χργρ)—2312 Πόθον δὲ εἶχεν ἄπειρον τοῦ μόνος διοδεύειν—2314 ἐπορεύετο σκηνὰς ἰδίας εἶχεν—2315 σκηνὴν γαρ εἶχεν ἴδιον περικαλλῆ τῷ ὄντι,—2316 εἰς ἣν ἡ κόρη καὶ αὐτὸς ἀνεπαύοντο μόνοι.—2317 Σκηνὴν εἶχον... καὶ σκηνὴν οἱ ἀγοῦροι.—2318 ἀπέχουσαι αἱ τένται.—2319-2320 ὁπόταν δὲ μετοίκ. ἐβούλετο ποιῆσαι, (εἷς στίχος).—2321 ὅσους ἀγούρους ἤθελε—2322 ποτὲ παραστῆναι πλησίον,—2323 Παραλείπεται ὁ στίχος.—2324 γέγονε δὲ κατὰ πολὺ φοβ. ὁ Ἀκρ.—2325 ἐποίει τὴν δειλίαν.—

ὁ φύλαξ τῶν συνόρων ἀντικατέστησε τοὺς παλαιοτέρους ὁροφύλακας τῶν Ρωμαίων, οἵτινες λατινιστὶ ἐκαλοῦντο milites limitanei. Περὶ Ἀκριτῶν βλέπε καὶ Εἰσαγωγὴν τοῦ παρόντος τόμου. Περὶ Ἀπελατῶν ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Ἀκρίτας βλέπε ὑποσημ. Α 1582 ἑξ. Βλέπε ἐπίσης καὶ μελέτην Σάθα, Οἱ Ἕλληνες Στρατιῶται ἐν «Ἑστίᾳ», ἔτος ι', τόμος ιθ', ἀριθ. 495, 23 Ἰουν. 1885, σελ. 420—422, ὡς καὶ ἔργον Ν. Καλομενοπούλου, Ἡ στρατ. Ὀργάνωσις τῆς Ἑλλ. Αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου, Ἀθῆναι 1937, σελ. 21, 30—32, 42, 53, 279. Πρβλ. καὶ Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Α' 250.

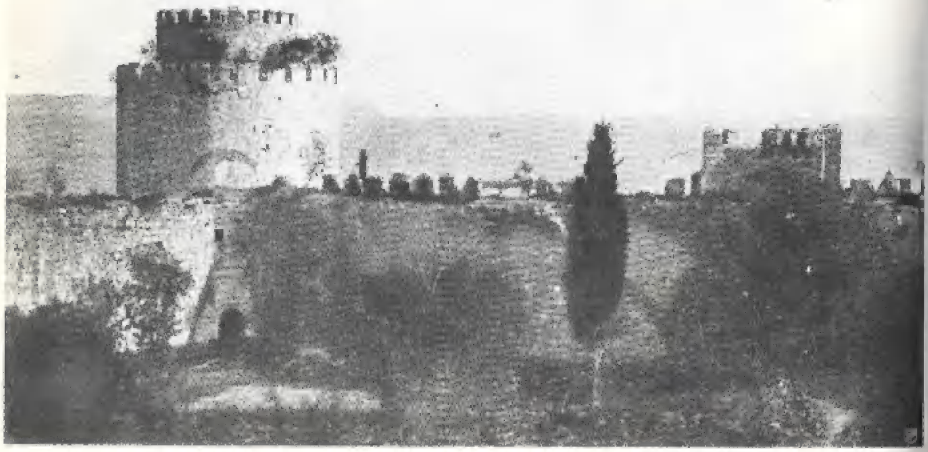
2312 ἑξ. Πρβλ. ἀνάλογον χωρίον καὶ περαιτέρω ἐν Α 4180 ἑξ. Τοιαύτην ζωὴν φέρεται διάγων καὶ ὁ Χαρίδημος, τὸ ρηγόπουλον τῆς Κρήτης, ὡς ἐκτίθεται ἐν Ἐρωτοκρ. Β' 571—745 (βλέπε ἰδίως Ἐρωτοκρ. Β' 665 ἑξ., πρβλ. καὶ Εἰσαγωγήν, σελ. CX αὐτόθι: Ἐρωτόκριτος καὶ Διγενὴς Ἀκρίτας).

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ Ο ΒΟΤΑΝΕΙΑΤΗΣ
ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΟΣ ΑΦΙΕΡΩΝΩΝ ΑΥΤΩ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ.

Καχριὲ τζαμί. Μωσαϊκόν. Ἡ παρθένος δέχεται τὸ νῆμα τῆς πορφύρας.

Κων/πολις. Τὸ Ἑπταπύργιον

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Βασίλειος ἔδωκε ῥάπισμα τῷ μαγείρῳ αὐτοῦ καὶ ἐτυφλώθη.

(1460)[§ 313] Μιᾷ γὰρ *ἐκ* τῶν ἡμερῶν μάγειρος τοῦ ἀντεῖπε,
καὶ ῥάπισμα τὸν ἔδωκεν τὸν ἄθλιον ἐκεῖνον,
καὶ παρευθὺς τὰ μάτια του ἐβγῆκαν τοῦ ἀθλίου,
ἀπόμεινεν ἕως θανῆς, ὡς ἀπολελυμένος.
Ἔκτοτε ἐπαρήγγειλε μή τις αὐτῷ ἐγγίσαι,
ἐκτὸς τῆς κόρης τῆς αὐτοῦ τῆς εὐγενικωτάτης,
μὲ τὴν ὁποίαν ἔχαιρε εἰς ὅλην τὴν ζωήν του.
Τροφαὶ αὐτοῖς ἐτύγχανον ἔλαφοι καὶ πουλία,
αἶγες καὶ χοῖροι ἄγριοι, καὶ πᾶν κυνῆγιν ἄλλον.
[§ 314] Ζῆλος δ' ἀνῆψεν τοὺς πολλοὺς διὰ νὰ τοὺς ⟨χωρίσουν·
ὁ λόγος λοιπὸν παρὰ μικρὸν παραδηλώσει τούτους,
καὶ πάντας ἔχετε μαθεῖν πῶς ὑποτάσσει μόνος,
καὶ πῶς ἐκαταφόβισεν πάντας Βαβυλωνίους,
καὶ ἀκουστὸς ἐγένετο εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον,
ὁ θαυμαστὸς *ἀνδροβορὸς* Ἀκρίτης ὁ γενναῖος,
ὃν ἐφοβήθησαν πολλὰ αἱ ἄκραι τῆς Συρίας.
[§ 315] Ὁμοίως γὰρ καὶ βασιλεὺς ὁ μέγας τῶν Ρωμαίων,

2326 Μιᾷ γὰρ τῶν ἡμερῶν—2340 ὁ θαυμαστὸς ἀνὴρ καὶ φοβερός, Ἀκρ.—

Τ 2326 ἐκ τῶν ἡμερῶν μάγειρος τίς χολιάζει (χργρ.): Διᾷ γὰρ ἐκ τῶν ἡμ.)—2327 τὸν ἔδωκε τὸν ἀθλ.—2328 οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξῆλθον—2329 ἔμεινε δὲ μέχρι θανῆς—2330 Ἔκτοτε δὲ παρήγγειλε—2332 μεθ' ἧς καὶ μόνος ἔχαιρε ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς του.—2333 Τροφαὶ δ' αὐτοῖς—2335 εἰς πολλοὺς ὥστε αὐτοὺς χωρίσειν—2336 ὁ λ. οὖν κατὰ μικρὸν—2337 καὶ ἔχετε μαθεῖν πάντας πῶς ὑποτάσσει μόνος—2338 καὶ πῶς ἐκατεφόβησεν ὅλην Βαβυλωνίαν,—2342 Ὡσαύτως καὶ ὁ βασιλεύς—

2330. Μὲ τὴν ἀφήγησιν τοῦ ἀνωτέρω ἐπεισοδίου, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ (πρβλ. Κδ 964 ἑξ.), ὁ ποιητὴς θέλει νὰ δώσῃ ἓν δεῖγμα τῆς εὐερεθίστου, ἰδιορρύθμου καί, οὕτως εἰπεῖν, ρωμαντικῆς ψυχοσυνθέσεως τοῦ ἥρωος. Μετὰ δὲ τὸ λυπηρὸν τοῦτο συμβὰν ὁ Ἀκρίτας ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἔρχεται εἰς μεγάλην συνάφειαν μὲ τοὺς πολλοὺς καὶ ἔδωκεν ἔκτοτε αὐστηροτάτας ἐντολὰς εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν νὰ μὴ ἐγγίζῃ κανεὶς ποτὲ πλησίον του (δηλ. αὐτοῦ τοῦ Ἀκρίτου. Πρβλ. Α 2330: μή τις αὐτῷ ἐγγίσαι).

2335 ἑξ. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς θέλει νὰ ὑποδηλώσῃ τὰς μετέπειτα προσπαθείας τῶν ἀπελατῶν ν' ἁρπάσουν τὴν κόρην καὶ τοὺς ἐν συνεχείᾳ ἀγῶνας τοῦ ἥρωος ἐναντίον των. Σχετικῶς βλέπε περαιτέρω ἐν Α 2974, Α 3299, Α 3387, Α 3557 καὶ εἰς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν ἄλλων διασκευῶν τοῦ Ἀκρ. ἔπους.

2342 ἑξ. Ρωμανοὶ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ὑπῆρξαν τέσσαρες· α') ὁ Λεκαπηνὸς (919—944). β') ὁ υἱὸς τοῦ Κωνστ. Ζ' Πορφυρογεννήτου (959—963), γ') ὁ Ἀργυρὸς (1028-1034), καὶ δ') ὁ Διογένης (1067-1071). Ὁ Κυριακίδης πιστεύει ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ πρώτου (Λαογραφία Γ' 652). Ἡ πληροφορία θὰ ἦτο πολυτιμοτάτη, ὡς προσδιορίζουσα χρονολογικῶς

ὁ Ρωμανὸς ὁ πλούσιος καὶ νικητὴς ὁ μέγας,
ἀκούων τὰ τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου Βασιλείου,
εἶχεν ἀγάπην περισσὴν πρὸς τὸν Ἀκρίτην τότε
(1480)νὰ βλέψῃ τὸν νεώτερον, νὰ τὸν τιμήσῃ μέγα.
Καὶ τότε ἐδιέτριβεν τῆς Καππαδοκίας μέρη,
καὶ στράτευμα εἶχε περισσὸν κατὰ τοὺς Μαγουλίους.
Βασίλειος ὁ θαυμαστὸς ἐπέτυχε στὰς ἄκρας,
ταύτας φυλάσσων ἀκριβῶς, ὡς μηδενὸς τολμῶντος 186
ἄνευ προστάξεως αὐτοῦ διαπεράσαι ᾽κεῖθεν.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων Ρωμανὸς ἀπέστειλεν πρὸς τὸν Ἀκρίτην ἐπιστολήν.

[§ 316] Γράφει σ᾽αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐπιστολὴν τοιαύτην·
«Μὴ κατοκνήσῃς, κράτιστε, τοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐλθεῖν σε,
»ἤκουσε γὰρ παρὰ πολλῶν δική μου ἡ βασιλεία
»περὶ τῶν κατορθώσεων καὶ ἀνδραγαθιῶν σου,
»καὶ πόθον ἔχω νὰ ἰδῶ τὴν σὴν ὡραίαν ὄψιν,
»ὅπως τῷ Πλάστῃ καὶ Θεῷ τὴν χάριν ἀναπέμπω,
»ποὺ σ᾽ ἔδωσε τὴν δύναμιν, τὴν γνῶσιν καὶ ἀνδρείαν
»τοσαύτην ὑπεράνθρωπον ἐν τῇ γενέσει ταύτῃ,
»καὶ θέλεις πάρει ἀμοιβὴν ἐκ τῆς χειρὸς Κυρίου,
»ἐλθὲ δὲ χαίρων πρὸς ἐμέ, ἡμῶν μὴ ἐπιλάθῃς».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Διγενὴς ἀντιγράφει τῷ βασιλεῖ.

[§ 317] Ὁ δὲ ταῦτα δεξάμενος ἀντιγραφὴν ἐκπέμπει·
«Ἐγὼ γὰρ λέγει, δέσποτα, σὸς δοῦλος νῦν τυγχάνω, 187
»καὶ εἰ ποθεῖς, ὡς ἔγραψας, ἰδεῖν ἄχρηστον ἄνδρα,
»λάβε ὀλίγους μετὰ σοῦ καὶ ἐλθὲ εἰς τὸν Εὐφράτην,
(1500)»ἐκεῖ μὲ ὄψει, δέσποτα, τὸν σὸν ἀχρεῖον δοῦλον·
»καὶ γὰρ πτοοῦμαι, βασιλεῦ, πολλοῦ τοῦ στρατοπέδου,
»μήπως ἀπάρξωνται τινες ἐκ τούτου μὲ τοῦ ψέγειν,
»καὶ λυπηθεὶς χαρίσωμαι ρόγαν ἐκ τῶν χειρῶν μου,
»ἡ γὰρ νεότης, δέσποτα, ἔχει πολλὰς μωρίας».
[§ 318] Ἔχαιρε γὰρ ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τῆς γραφῆς του,
καὶ ἔλεγε τοῖς ἄρχουσι μετὰ χαρᾶς μεγάλης·
«Εὑρέθη ἄνθρωπος καλός, σοφὸς στὴν βασιλείαν,
»οἷος οὐκ ὤφθη πώποτε τοιοῦτος ἐν τῷ κόσμῳ».
Ἀπῆλθε τότε βασιλεὺς θεάσασθαι Ἀκρίτην,
καὶ ἑκατὸν μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἔλαβε στρατιώτας, 188
σὺν τούτοις παραγέγονεν εἰς ποταμὸν Εὐφράτην.

Τ 2343 Ρωμανὸς ὁ πανευτυχὴς κ᾽ ἄριστος τροπαιοῦχος,—2345 πόθον ἔσχεν ἀφόρητον καὶ μεγίστον ἀγάπην—2346 τοῦ ἰδεῖν τὸν νεώτερον καὶ τιμῆς ἀξιῶσαι·—2347 τότε γὰρ καὶ διέτριβεν μέρει Καπ.—2348 ἐκστρατεύσας κατὰ ἐχθρῶν τῶν ἐκ τῶν Μαγουλίων.—2349 ἔτυχεν εἰς τὰς ἄκρας,—2351 διαπεράσ᾽ ἐκεῖθεν.—2352 Γράφει δ᾽ αὐτῷ—2353 βέλτιστε, πρὸς ἡμᾶς πορευθῆναι·—2354 ἡ ἐμὴ βασιλεία—2356 καὶ πόθον ἔσχηκα ἰδεῖν—2357 Θεῷ ἀναπέμψω τὴν χάριν,—

τὰ κατὰ τὸν ἥρωα, καὶ διότι θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς κατατοπίσῃ ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν τῆς συντάξεως τοῦ ἀρχικοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους. Ἀλλ᾽ εἰς τὴν διασκευὴν Κ καὶ εἰς τὸ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Κδ 973 ἀντὶ Ρωμανοῦ ἀναφέρεται Βασίλειος, τοῦτο δὲ διὰ δευτέραν φοράν, ἀφοῦ καὶ εἰς προηγούμενον χωρίον τῆς αὐτῆς διασκευῆς, ἐν Κδ 56, σημειοῦται πάλιν Βασίλειος, ἐνῷ ἀφ᾽ ἑτέρου εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον Α 1369 ἀναγράφεται Ρωμανός. Ἡ μνεία τοῦ Ρωμανοῦ εἶναι, ὡς παρετηρήσαμεν καὶ ἐν ὑποσημ. Α 1368, χαρακτηριστικὴ τῶν κειμένων Τ,Α,Π καὶ Ο ἀποτελούντων μίαν οἰκογένειαν διασκευῶν ἢ ὁμάδα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης τὸ ὁποῖον, ὡς διεπιστώσαμεν πολλάκις, εἶναι, ὄχι μόνον τὸ ἀρχαιότερον, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐθεντικώτερον. Κατὰ τὸν Grégoire ἡ ἐν προκειμένῳ εἴδησις περὶ Ρωμανοῦ δὲν φαίνεται ἀκριβής, ἀλλὰ πρόκειται περὶ μεταγενεστέρας διασκευῆς, ἀντικατασταθέντος τοῦ ὀνόματος τοῦ Βασιλείου, διὰ τοῦ Ρωμανοῦ, ἐνῷ, ἀπεναντίας, ὁ Κυριακίδης πιστεύει ὅτι διὰ τῆς μνείας τοῦ Ρωμανοῦ αἱ διασκευαὶ τῆς ὁμάδος Τ, Α, Π, Ο διέσωσαν τὴν παράδοσιν τοῦ ἀρχετύπου καὶ ὅτι ἡ μνεία τοῦ Βασιλείου εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ ὀφείλεται εἰς μεταγενεστέραν ἀντικατάστασιν. Βλέπε σχετικῶς ἐρεύνας καὶ γνώμας Grégoire ἐν Byzantion V 340, 756—757, VI 495, VII 300 καὶ Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Ι΄ 651 ἑξ. Πρβλ. καὶ Κδ 971 ἑξ., Α 3858, ὡς καὶ Α 4344 περὶ Νικηφόρου.
2348. Περὶ Μαγουλίων βλέπε Α 1343 καὶ ὑποσημ. Α 1339.

Τ 2358 τῷ δόντι σοι τὴν δύναμιν, ἰσχύν τε καὶ ἀνδρείαν—2360 λήψῃ δέ μοι τὴν ἀμοιβὴν ἐκ χειρὸς τοῦ κυρίου,-2361 χαίρων, ἄγουρε, ἡμῶν μὴ ἐπιλάθῃς.»-2365 λάβε ὀλίγους μετὰ σοῦ καὶ ἐλθὲ στὸν Εὐφράτην,—2366 κἀκεῖ μὲ ὄψει, δέσποτα,—2368 ἐκ τούτων μὲ τοῦ ψέγειν,—2373 ὅτι εὑρέθη ἄνθρωπος καλὸς τῇ βασιλείᾳ—2375 Ἀπῆλθε δέ, ὡς εἴρηται, τοῦ ἰδεῖν τὸν Ἀκρίτην,—2376 ἐπιλαβὼν μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑκατὸν στρατιώτας·—

2369 ρόγα=ἀνταμοιβή, μισθός. Πρβλ. Χρον. Μορ. σελ. 389, ἐν Ἀλφαβ. Εὑρετ. Ἐνταῦθα λέγεται εἰρωνικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀκρίτου, θέλοντος νὰ ὑποδηλώσῃ ὅτι ἐνδέχεται νὰ τιμωρήσῃ τοὺς αὐθάδεις αὐλικούς. Βλέπε καὶ σχετικὰς κρίσεις ἐν Σάθα, Ἕλληνες Στρατιῶται, Ἑστία, ἔτος ι΄, τόμος ιθ΄, 23 Ἰουνίου 1885, σελ. 422.
2375 ἑξ. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ κάτωθι πληροφορία τοῦ Κωνστ. Πορφυρογεννήτου περὶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ αὐτοκράτορος ἐν ἐκστρατείᾳ καὶ τοῦ ρόλου τῶν ἀκριτῶν ἐν προκειμένῳ: «Ὅτε δὲ ἀποβάλῃ ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς ἐρήμους, οὔτε ἡ κόρτη προλαμβάνει, οὔτε τὰ βασιλικὰ πράγματα, οὔτε ἄλλου τινὸς οἱονδήποτε πρᾶγμα, πλὴν οὓς ἔχει ὁρίσειν ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης ἀπὸ προστάξεως τοῦ βασιλέως ἐκ τῶν θεμάτων, προφυλάττουσι καὶ περιπατοῦσι ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ὡς ἀπὸ μιλίων δύο ἀκρῖται φ΄ (πεντακόσιοι), ἄνδρες ἐξωπλισμένοι, καὶ ἕτερον θέμα, οἷον ὁρίσει, ἵνα ὦσι πλαγιοφύλακες ὡς ἀπὸ διαστήματος τοῦ βασιλέως μιλίων δύο καὶ ἕτερα δύο θέματα, οἷα ὁρίσει ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης ἐκ προστάξεως τοῦ βασιλέως, ἵνα ὦσι ὀπισθοφύλακες». (Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, Ἔκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως Ι 489, 6 ἑξ., ἐκδ. Βόννης. Βλέπε προχείρως καὶ ἐν Κρουμβ. Γ΄ 92—93).

Περὶ τοῦ πῶς ὁ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων ἠσπάζετο τὸν Ἀκρίτην.

[§ 319] Ἐκεῖσε τοῦτον διελθὼν μ' ὀλίγους ἀνδρειωμένους,
περιχαρῶς ἐφίλησε, τὸ μέγεθος θαυμάσας
τῆς θαυμαστῆς τε καὶ καλῆς τοῦ νέου ἡλικίας.
«Οὐ χρήζεις, λέγων, τέκνον μου, *ἐπαίνου* ἀλλοτρίου,
»σχολάζει *οὖν* ὁ ἔπαινος ὅταν φανῇ ἡ ἀλήθεια,
»διό, τέκνον μου, λέγε με πεπαρρησιασμένως
»καὶ εἴ τι χρήζεις δώσω σοι *ἐμῆς* δὲ βασιλείας».
[§ 320] Καὶ ὁ Ἀκρίτης πρὸς αὐτὸν ὡς δοῦλος ἀπεκρίθη·
(1520) «Καλὰ νὰ εἶσαι, δέσποτα, μ' ὅλην τὴν στρατιάν σου,
»καὶ μένα μόνη φθάνει με ἡ συμπάθεια *αὕτη*.
»Τὰς δωρεὰς καὶ τὰς τιμάς, ποὺ θέλεις νὰ μὲ δώσῃς.
»δός τες αὐτές, ὦ δέσποτα, πένησι στρατιώταις, 189
»ἔχει ἡ βασιλεία σου ἐξόδους ἀμετρήτους,
»ἀξία δὲ ἡ ἀμοιβὴ τῆς δόξης σου τὸ κράτος,
»νὰ ἀγαπᾷ τοὺς σκλάβους του, νὰ ἐλεῇ πεινῶντας,
»ἐξ ἀδικούντων ρύεσθαι τοὺς καταπονουμένους,
»στὰ κατὰ γνώμην πταίσματα συγχώρησιν παράσχου,
»νὰ μὴν ὀργίζεσαι τινὰν προτοῦ νὰ ἐξετάσῃς.

2381 ἐπαίνων ἀλλοτρίου,—2382 σχολάζει τότε ὁ ἔπαινος—2384 ἐμοὶ δὲ βασιλείας.—2387 ἡ συμπάθεια ταύτη.—

T 2378 μετ' ὀλίγων ἀγούρων—2380 τῆς καλῆς τε καὶ θαυμαστῆς—2382 ἀληθείας φανούσης—2383 λοιπόν, τέκνον μου, λέγε μοι—2384 σοὶ ἐξ ἐμῆς βασιλείας».—2385 Ὁ δὲ Ἀκρ... δουλικῶς ἀπεκρίθη·—2386 «Καλῶς ἔχοιο, δέσποτα, μετὰ καὶ τοῦ στρατοῦ σου,—2387 ἐμοὶ γὰρ ἱκανὴ ἐστὶν ἡ συμπάθεια μόνη,—2388 τιμάς, ἅσπερ μοὶ βούλει δοῦναι,—2389 παράσχου ταύτας, δέσποτα, πένησι στρ.—2390 γὰρ ἡ β. σου ἐξόδους ἀναρίθμους—2391 τοῦ σοῦ κράτους—2392 ἀγαπᾶν προσηλύτους τε καὶ ἐλεεῖν πεινῶντας,—2394 τὰ κατὰ γνώμην πταίματα συγχ. παράσχειν—2395 καὶ μὴ ὀργίζεσθαι τινὰ πρὸ τοῦτον ἐρευνῆσαι.—

2378 ἑξ. Τόσον ὁ Διγενὴς ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ ἥρωες, οἱ «Ἀντρειωμένοι» τῶν ᾀσμάτων τοῦ Ἀκρ. κύκλου καὶ τοῦ Ἔπους συνεχέοντο καὶ ἐταυτίζοντο κατὰ τοὺς μέσους χρόνους μὲ τοὺς «παλαιοὺς Ἕλληνες», οἵτινες κατὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν ἐθεωροῦντο γίγαντες. Οὕτω ἐξηγεῖται πῶς «τὸ μέγεθος» τοῦ ἀναστήματος τοῦ Ἀκρίτου, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐνταῦθα κατέστη παράδοσις, ἥτις διεμόρφωσε τὸν θρυλικὸν «Σαραντάπηχον» Διγενῆ, τὸν γίγαντα. Περὶ τῶν «ἀνδρειωμένων» τοῦ Ἀκριτ. κύκλου βλέπε σχετικὰ ᾄσματα ἐν Λαογραφίας Α', σελ. 260 (ᾆσμα 51), σελ. 261 (ᾆσμα 52), σελ. 262 (ᾆσμα 53), σελ. 263 (ᾆσμα 54). Περὶ τῶν Ἑλλήνων ἀνδρειωμένων καὶ γιγάντων βλέπε Πολίτου Παραδόσεις, τομ. Α', σελ. 52—71, ἰδίως δὲ τὰς κάτωθι τοιαύτας: Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες καὶ τὰ μνήματά τους σελ. 52-53, Οἱ ἀνδρειωμένοι καὶ τὸ ψηλὸ λιθάρι σελ. 54-55, 60, 61, 62, Τὰ Λιγγρία τοῦ Διγενῆ, Οἱ Πηδιὲς καὶ ἡ πεταλιὰ τοῦ ἀλόγου τοῦ Διγενῆ σελ. 63, Τοῦ Διγενῆ τὸ μνῆμα σελ. 64, Ὁ Διγενὴς καὶ οἱ Σαραντάπηχοι σελ. 68—69, Τοῦ Σαραντάπηχου τὸ μνῆμα σελ. 70.

[§ 321] »Αὐτὰ εἶναι, ὦ κράτιστε, ἔργα δικαιοσύνης,
»μ' αὐτῶν καὶ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ἔχεις νὰ ὑποτάξῃς,
»οὐ γὰρ δυνάμεως ἐστὶ κρατεῖν καὶ κυριεύειν,
»ἀλλὰ Θεοῦ τὸ χάρισμα ἐκ δεξιᾶς Ὑψίστου,
»δι' οὗ τῆς χάριτος ἐγὼ *τὰς ἀπείρους ἐξόδους*
»ὁπού 'χες γὰρ κατὰ καιρὸν εἰς φύλαξιν τῶν ἄκρων,
»ὡς δῶρον εὐτελέστατον ἄχρι τῆς τελευτῆς μου 190
»σοί, βασιλεῦ, χαρίσομαι, ὡς δοῦλος σου εὐγνώμων,
»καὶ ἂς μὴν εἶναι εἰς ἐσὲ πλέον φροντίδες τούτων,
»ἐγὼ ποιήσω τοὺς ἐχθροὺς δούλους εἶναι τοῦ κράτους».
(1540) [§ 322] Ἀκούσας οὖν ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τοῦ (Ἀκρίτου·
«Ἔχε, λέγει, ὦ τέκνον μου, ὅλην τὴν Ρωμανίαν,
»ἀπὸ βορρᾶν οὖν δίελθε μέχρι μερῶν τῶν πάντων,
»καὶ ἔσο νῦν τιμώμενος μετὰ καὶ τοῦ λαοῦ σου,
»καὶ χαρίσω πάντα διπλᾶ μετὰ χρυσιοβούλλου
»τὰ κρατηθέντα πρὸ καιροῦ κτήματα τοῦ σοῦ πάππου,
(1546) »ἔχε ταῦτα ἀφαίρετα ὑπὸ σῆς ἐξουσίας».
[§ 323] Ταῦτα πάντα ὁ βασιλεὺς χρεωστικῶς πληρώσας,
καὶ τὸν Ἀκρίτην 'χάρισε πολύτιμα κουμάσια,
ἐπρόπεμψε τοίνυν αὐτὸν μετὰ περιχαρίας, 191
καὶ τὴν εὐχήν του ἔδωσε τότε μὲν τοῦ Ἀκρίτου·
«Τέκνον μου, ἔφη πρὸς αὐτόν, Θεὸς κατευοδώσοι
»καὶ ἀξιώσοι χαίρειν σε τὰ πάντερπνά σου κάλλη».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ βασιλεὺς ὑπέστρεψεν εἰς Ἀχαΐαν.

[§ 324] Καὶ χαίρων τότε 'μίσευσεν στὰ μέρη Ἀχαΐας
πρὸς πόλεμον κατὰ ἐχθρῶν, καὶ νικητὴς ἐφάνη.

2400 δι' οὗ τῆς χάριτος ἐγὼ καὶ τοὺς μεγάλους δρόμους—2403 ὡς δοῦλος της εὐγνώμων—2404 καὶ ἂς μὴν εἶναι εἰς ἐμὲ πλέον φροντίδες τούτων—

T 2396 ταῦτα γὰρ εἰσί, κράτιστε, ἔργα—2397 μεθ' ἧς καὶ πάντας... ἔχεις καθυποτάξαι.—2399 Θεοῦ τὸ δώρημα—2401 ἅσπερ εἶχες κατὰ καιρὸν—2403 ὡς εὐγνώμων οἰκέτης·—2404 καὶ μὴ ἀπάρτι ἔστωσαν φροντίδες περὶ τούτων.—2407 «Ἔχε φησίν, ὦ τέκνον μου,—2410 χρυσιοβούλλου—2412 ἔχε ταῦτα ἀφ. ὑπὸ τῆς ἐξουσίας—2413-2438 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.—

2412. (1546). Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς T διακόπτεται, ἐλλείπουν δὲ οὕτω τὰ χωρία [§ 323-325].
2414 πολύτιμα κουμάσια=κομμάτια μεταξωτῶν ἢ ἄλλων πολυτελῶν ὑφασμάτων, ὅπως π.χ. τὰ βλαττία. Βλέπε σχετικῶς Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Γ' 318. Πρβλ. καὶ διαφορὰς ἐν Κδ 1054 ἑξ., ἔνθα γίνεται λόγος περὶ ἐπιδείξεων τῆς ἱππικῆς δεξιότητος τοῦ Ἀκρίτου κλπ. ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.
2419 ἑξ. «Ὁ μὲν βασιλεὺς ἀφόντις ἐσύντυχεν μὲ τὸν Ἀκρίτην ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, διότις εἶχεν ἐκεῖ πόλεμον καὶ ἐνίκησεν τοὺς ἐχθροὺς

Ἀκρίτης ὁ πανθαύμαστος ἀνέλαβε τὰς ἄκρας,
ἃς ἐκατῴκουν οἱ λησταὶ καὶ πάντες ἀπελάται.
Καὶ ἐν συνόψει λέγω σοι ἀνδραγαθίας πλήθη,
ποὺ γίνονταν ἀπὸ αὐτὸν καθ' ἕκαστον ἡμέρας,
ἀπέρασεν πάνυ πανταχοῦ ἡ περὶ τούτου φήμη.
[§ 325] Ἡμεῖς δὲ κατεπαύσαμεν, ἕως αὐτὸν τὸν λόγον,
τοὺς ἐρχομένους ἐφεξῆς ἀφίνοντας τὴν μνήμην.
Καὶ τώρα ἀρχηνίζομεν λέγειν τὰς διηγήσεις 192
καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου,
καὶ πῶς τὴν κόρην ἥρπασεν αὐτὸς ἐκ τῶν Ἀράβων,
ἥτις διὰ πόθον ἐραστοῦ φυγοῦσα τῆς πατρίδος,
ἣν πρότερον παρέλαβεν αὐτὸς ἀνδραγαθήσας,
ἡνίκα πρὸς Καππάδοκας καὶ πρὸς Χαρσιανίτας,
καὶ τὰς ἀνδραγαθίας του λέγοντάς τας μετρίως,
πῶς ἔτρεψεν τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ἀπελάτων,
τὸν δράκοντα ἐν τῇ πηγῇ γενναίως θανατώσας,
τὰ περὶ τοῦ Φιλοπαππού τοιούτως μὲ τὰ λέγει,
καὶ τῆς παντόλμου Μαξιμοῦς καὶ τῶν αὐτῆς ἀγούρων.
(1547)[§ 326] Περὶ τῆς κόρης ἄρξομαι τῆς ἐκ Περσίδος γράφειν,
καὶ τῆς τροπῆς, ὁπό 'καμεν στοὺς Ἄραβας ἐτότε,
καὶ πάλιν εἰς τὸ ἕβδομον νίκην τῶν ἀπελάτων, 193
γράψω σοι, ὦ παμφίλτατε, καὶ τὴν τοῦ Φιλοπάππου,
καὶ τῆς ἀνδρείας Μαξιμοῦς, καὶ τῶν αὐτῆς ἀγούρων.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΑΚΡΙΤΟΥ

(1552)*Ὁ ἕκτος λόγος, λέγω δή, καὶ ὁ ἕβδομος αὐτίκα*
πεφύκασι τοῦ ποιητοῦ ἐκ στόματος λεχθέντες
(1554)*Βασιλείου τοῦ Διγενοῦς τοῦ θαυμαστοῦ Ἀκρίτου.*

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΑΚΡΙΤΟΥ

[§ 327] Ὁ ἕκτος λόγος πέφυκεν τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου,
ἐν ᾧπερ διηγήσατο τοῖς φίλοις τοῖς *οἰκείοις*,
καὶ πῶς εὗρε τοῦ Ἀμηρᾶ κόρην τοῦ Ἀπλορράβδου
φυγοῦσαν μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ, 194
καὶ πῶς αὐτὴν ἀφήρπασεν ἀπὸ τῶν Ἀραβίτων,
(1560)καὶ τῷ ἀνδρὶ ἐκδέδωκε τῷ ἰδίῳ ἐκείνης.

2422 ἃς ἐκατῴκουν αἱ λησταί—

Τ 2439 Παραλείπεται τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ στίχου, ὑπάρχουν δὲ μόνον αἱ λέξεις: ἐκ Περσίδος γράφειν.—2440 καὶ τῶν Ἀράβων τῆς τροπῆς ἐν τῷ ἕκτῳ μὲν λόγῳ·—2441 εἶθ' οὕτως ἐν ἑβδόμῳ δὲ τροπὴν τῶν ἀπελάτων—

του...» (Π,364,32-34). Πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ φραγκικοῦ πριγκιπάτου τῆς Ἀχαΐας καὶ τῶν πολέμων τῶν βυζαντινῶν κατὰ τῶν Λατίνων τοῦ Μορέως. Ἡ ἐν προκειμένῳ μνεία τῆς Ἀχαΐας εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου στοιχεῖον οὐχὶ ἀνάξιον προσοχῆς. Ἀρκεῖ μόνον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ μνεία αὕτη ἀπαντᾷ, ὄχι μόνον εἰς τὸ κείμενον Α, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ κείμενον Π καὶ ἐπομένως θὰ ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν διασκευὴν Τ, τῆς ὁποίας τὸ κείμενον εἶναι ἐνταῦθα ἐλειπές, διότι τὰ ἀντίστοιχα χωρία ἔχουν ἐξαφανισθῆ. Πάντως ἡ μνεία τῆς Ἀχαΐας θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ καὶ αὐτὴ ἐπικουρικῶς μεταξὺ τῶν ἄλλων στοιχείων πρὸς συστηματικώτερον καθορισμὸν χρονολογικὸν τῆς διαμορφώσεως καὶ τῆς συντάξεως τῶν κειμένων τῆς ὁμάδος Τ, Α, Π, ἀκόμη καὶ τοῦ Ε, ἂν καὶ εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο κείμενον δὲν γίνεται τοιαύτη μνεία.

2439 (1547)... ἐκ Περσίδος γράφειν. Μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ, τοῦ ὁποίου διακοπὴν ἐμνημονεύσαμεν ἐν ὑποσημ. Α 2412 (1546).

2445 τοῖς φίλοις τοῖς ἐκείνοις.—

Τ 2444 πέφυκεν Ἀκρίτου τοῦ γενναίου—2446 πῶς εὗρέ τε—

(1552) ἑξ. Ὁ ἕκτος καὶ ἕβδομος λόγος τῶν κειμένων τοῦ Ἀκρ. ἔπους τῆς ὁμάδος Τ, Α, Π, Ο, καὶ ἀντιστοίχως ὁ πέμπτος καὶ ἕκτος τῆς διασκευῆς Κ (πρβλ. Κε—Κστ) παρέχουν εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν ἐντύπωσιν κάποιας ἀνωμαλίας, διότι παρουσιάζονται ὡς παρένθεσις εἰς τὸ ὅλον ποίημα. Πράγματι ὁ ποιητὴς διακόπτει τὴν διήγησίν του καὶ παραχωρεῖ τὴν θέσιν του εἰς τὸν Ἀκρίταν, ὅστις φέρεται διηγούμενος ὁ ἴδιος τὰ κατορθώματά του εἰς τὰ κεφάλαια ταῦτα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ λοιπὰ κεφάλαια τοῦ ποιήματος. Παρατηρητέον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὅτι εἰς τὴν διασκευὴν Ε 1086—1096 ἐλλείπουν τὰ χωρία τὰ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν ἕκτον λόγον τοῦ παρόντος κειμένου [§ 327-372), εἰς τὰ περαιτέρω ὅμως χωρία τὰ ἀντιστοιχοῦντα μὲ τὸν ἕβδομον λόγον ὁ Διγενὴς φέρεται ὁμιλῶν εἰς πρῶτον πρόσωπον. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ περαιτέρω εἰς τὸ κείμενον Ε 1707 ἑξ. ὁ Διγενὴς ἑτοιμοθάνατος ὢν φέρεται ὁμιλῶν, οὐχὶ πρὸς τὴν σύζυγόν του, ὅπως εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν, ἀλλὰ πρὸς τὰ παλληκάρια του, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπενθυμίζει τὰ κατορθώματα καὶ τὰς ἀνδραγαθίας του, ἐπαναλαμβάνων ταύτας ἐκ νέου συντόμως. (Πρβλ. χωρίον Ε 1688—1749 πρὸς χωρία Λ 4421 (3167) ἑξ., Κη 69 ἑξ., Π, 407, 15 ἑξ.) Ὡς πρὸς τὰ ἐπεισόδια μὲ τὴν κόρην τοῦ Ἀπλορράβδου (Α. 2750 ἑξ.) καὶ τὴν Μαξιμὼ (Α 3796 ἑξ.), ἔνθα ὁ ποιητὴς ἐμφανίζει τὸν ἥρωα ἀφηγούμενον τὰς ἐρωτικάς του ἀπολαύσεις κατὰ τρόπον σχεδὸν χυδαῖον καὶ οὐχὶ ἄνευ δόσεώς τινος ὑποκρισίας, ὁ Pernot πιστεύει ὅτι πρόκειται περὶ χαρακτηριστικῶν δειγμάτων Συμποσιακῶν διηγήσεων (Gab). Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν διηγήσεων μὲ περιεχόμενον ἐρωτικὸν καὶ σκωπτικὸν ἀπαντᾷ συνηθέστατα καὶ ἀπὸ παλαιοτάτης ἐποχῆς εἰς τὴν λογοτεχνίαν τῆς Δύσεως, παρ' ἡμῖν ὅμως εἶναι σπανιώτερον, ἐκτὸς ἂν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρία τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἄλλα τινα κείμενα τῆς βυζαντ. λογοτεχνίας καὶ πρὸς δημώδη τινα ᾄσματα. Βλέπε σχετικῶς καὶ H. Pernot Etudes de Littérature grecque moderne Α' 46—47. Πρβλ. ἐν τούτοις καὶ ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Κε 15 ἑξ., ἔνθα δὲν πρόκειται περὶ συμποσιακῆς διηγήσεως.

2445 Βλέπε ἀμέσως προηγουμ. ὑποσημ. (1552) καὶ Α 2462 ἑξ.

ΕΚΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΟΥ

ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΔΗΜΗΓΟΡΕΙ

2450 [§ 328] Ἡδονῆς χρῆμα πέφυκεν ἀκμάζουσα νεότης,
καὶ πάντοτε χαίρεται αὐτὴ εἰς πόθον τῆς φιλίας,
δόξαν αὐτὴν λογίζεται ὑπὲρ τῆς βασιλείας,
ὑπὲρ τοῦ πλούτου τοῦ λαμπροῦ καὶ ὑπεράνω δόξης. 195
Καὶ διὰ τοῦτο εὔκολα πᾶς νέος *ὀλισθαίνει*
2455 εἰ καὶ νομίμῳ γυναικί, *καλλίστῳ ἁρμοσθείη*,
ἔνθα γὰρ λάμπει ὁ ἥλιος, ἐκεῖ προστρέχουν πάντες.
[§ 329] Ὁμοίως καὶ ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος ὁ Ἀκρίτης,
ὁ τὰ χαρίσματα Θεοῦ ἅπαντα δεδεγμένος,
2459 ἀνδρείαν τε καὶ φρόνησιν, κάλλος καὶ ἡλικίαν,
(1571)*καλλιφωνίαν ἐνήδονον δίχα παιδοποιίας,*
ὑπὲρ ἧς ἄγαν ἐθλίβετο ζωῆς αὐτοῦ τὰ ἔτη,
(1573)*διηγήσατο πρός τινας περιπεσεῖν εἰς τοῦτον.*

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης διηγεῖται τοῖς φίλοις αὐτοῦ περὶ τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ.

2462 [§ 330] Ἐν μιᾷ γὰρ τῶν ἡμερῶν καθίσας σὺν ἐκείνοις
τοῖς φίλοις του τοῖς ποθητοῖς, καὶ τοὺς δικούς του φίλους

2452 καὶ δόξαν αὐτὴν.—2454 πᾶς νέος πέφτει κάτω.—2455 γυναικὶ εὔμορφον θέλει πάρει,—2460 καὶ τὴν φωνὴν τὴν πάντερπνον, ἐλάλει σὰν ἀηδόνι, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1571)—2461 ὑπὲρ ἧς κατὰ πολλὰ ἐθλίβετο τοὺς χρόνους τῆς ζωῆς του, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1572).

Τ 2451 καὶ ἐπιτέρπεται ἀεὶ εἰς πόθον—2452 Δόξαν ταύτην λογίζεται—2453 καὶ ὑπὲρ πλούτου... καὶ ὑπὲρ τιμῆς πάσης·—2454 διὰ τοῦτο ῥαδίως γὰρ πᾶς νέος ὀλισθαίνει,—2457 Ὡσαύτως καὶ ὁ θαυμαστὸς—2458 ὁ τὰ Θεοῦ χαρίσματα ἅπαντα δεδειγμένος,—2463 τοῖς φ. του τοῖς ποθητοῖς, τοῖς φίλοις τοῖς οἰκείοις,—

2457 ἑξ. «Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ θαυμαστὸς Ἀκρίτης, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὅλα τοῦ Θεοῦ τὰ χαρίσματα, ἀνδρείαν, φρόνησιν, κάλλος, ἡλικίαν (=ἀνάστημα, πρβλ. ὑποσημ. Α 148 καὶ Α 1504), καλλιφωνίαν, εἶχε δὲ λύπην εἰς ὅλην του τὴν ζωήν, πῶς δὲν ἔκαμνε παιδίον καὶ ἐδιηγεῖτο πρός τινας ἄλλους, ὁποὺ ἔπεσεν εἰς αὐτό». (Π, 366, 2-5). Τὸ ἁμάρτημα τῆς μοιχείας εἰς τὸ ὁποῖον περιέπεσε κατ' ἐπανάληψιν ὁ ἥρως, ὡς περαιτέρω ἐκτίθεται, (πρβλ. Α 2750 ἑξ. καὶ Α 3796 ἑξ., ὡς καὶ προηγ.ὑποσημ.Α (1552) ἐν τέλει), ἔσχε, κατὰ τοὺς διασκευαστάς, ὡς συνέπειαν τὴν ἀτεκνίαν. Ἡ ἄποψις αὕτη συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰς σημερινὰς λαϊκὰς ἀντιλήψεις (π.χ. ἐν Μάνῃ). Παρὰ ταῦτα τὸ ἀντίστοιχον χωρίον Κε 12 ἑξ. δὲν ὁμιλεῖ περὶ ἀτεκνίας τοῦ Ἀκρίτου ἐν συναρτήσει πρὸς τὸ ἁμάρτημα τῆς μοιχείας. Σχετικῶς βλέπε καὶ περαιτέρω ἐν Α 4161 ἑξ., ἰδίως δὲ στίχ. Α 4171, ὡς καὶ Κζ 179 ἑξ. Πρβλ. ἐπίσης καὶ ὑποσημ. Α 31 ἑξ.

2462 ἑξ. Περὶ συμποσιακῶν διηγήσεων βλέπε παρατηρήσεις καὶ ἀπόψεις Pernot ἐν προηγ. ὑποσημ. Α (1552) ἑξ., πρβλ. δὲ καὶ δημ. ᾄσματα: Σωζοπόλεως ΛΓ', στίχ. 1 ἑξ. ἐν Λαογραφίας Α' 616, Ἆσμα τοῦ Διγενῆ, στίχ.

ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτοὺς τὸν πόθον τῆς φιλίας,
2465 καὶ μετ' ἐκεῖνον ἔπειτα πολλὲς ἀνδραγαθίες,
ἐκεῖνα ὅπου ἔκαμεν εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, 196
τοιαῦτα λέγων πρὸς αὐτούς, τοιαῦτα προσεφώνει.

Διήγησις τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου.

(1580)[§ 331] Ὅτι ὁ μέγας Ἀμηρᾶς πάντων ὁ Ἀπλορράβδης
τῆς Ῥωμανίας ἐκούρσευε τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας
2470 καὶ 'κούρσευεν καὶ σκλάβωνεν μετὰ φουσσάτων πλείστων,
ἔτυχε δὲ καὶ ὁ υἱὸς ἐκείνου τοῦ Ἀντιόχου,
τοῦ στρατηγοῦ τοῦ θαυμαστοῦ, *ἀντιστρατεύειν τούτῳ*·
αὐτὸν τὸν ἔπιασεν Ἀμηρᾶς καὶ ἐνικήθη τότε,
τρεῖς χρόνους τὸν εἶχεν δέσμιον στὴν φυλακήν του μέσα.
2475 [§ 332] Καὶ τότε ἡ θυγάτηρ του, τοῦ Ἀμηρᾶ ἀπόντος,
τὸν δέσμιον ἠγάπησεν ἐπὶ κακῷ ἰδίῳ,
καὶ σύντομα τὸν ἔλυσεν, ἄνδρα νὰ τὸν ἐπάρῃ,
καὶ μὲ βουλὴν τῆς μάννας της ἄρχοντα τὸν ἐποῖκε,
ἐφαίνετο δὲ πρὸς αὐτὴν πολλὴν ἔχειν ἀγάπην. 197

2471 ὁ υἱός ἐκείνου τοῦ Ἀντίχου,—2472 τοῦ θαυμαστοῦ, ἐστράτευεν μὲ τοῦτον

Τ 2465 ἔπειτα ἀνδραγαθιῶν πλήθη,—2466 ἅτινα ἐποιήσατο ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ.—2469 τῆς Ρ. εἴωθε τὰς πόλεις—2470 ἐκπέρθειν καὶ λεηλατεῖν μετὰ φουσσάτων πλ.— 2471 τ' Ἀντιόχου,—2472 θαυμαστοῦ, ἀντιστρατεύειν τούτῳ·—2473 ὃν καὶ πιάσας Ἀμηρᾶς πάντως ἐκνικηθέντα,—2474 τρεῖς χρ. εἶχε δέσμιον ἐν φρουρᾷ κατακλείσας,—2478 καὶ δὴ μετὰ βουλῆς μητρὸς ἄρχοντ' αὐτὸν ἐποῖκε·—2479 πολλὴν ἔχων ἀγάπην,—

1 ἑξ. ἐν Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β' 14, Ἆσμα τοῦ Μαυριανοῦ καὶ τῆς ἀδερφῆς του (ἀριθ. 81) στίχ. 1 ἑξ. ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς, ἔκδοσις Β' Ἀθῆναι 1925, σελ. 122, Ὁ Μαυριανὸς κι' ὁ βασιληᾶς στιχ. 1 ἑξ. ἐν Ἀγ. Θέρου, Δημοτικὰ τραγούδια σελ. 100-101. Ἀνάλογοι ὅμως συμποσιακαὶ διηγήσεις ὑπάρχουν καὶ εἰς τὰ Σοφιστικὰ μυθιστορήματα ὡς καὶ εἰς τὰ μεσαιωνικὰ τοιαῦτα τῆς λογίας μορφῆς. Ἰδίως δὲ ἱκανὰς ἀναλογίας παρουσιάζει ἡ μεγαλόστομος καὶ πλήρης ἀνδραγαθιῶν ἐν συμποσίῳ ἀφήγησις ὑπὸ τοῦ Δοσικλέους ἐραστοῦ τῆς Ῥοδάνθης εἰς τὸ μυθιστόρημα τοῦ Θεοδ. Προδρόμου «Τὰ κατὰ Ῥοδάνθην» (Erotici scriptores ἔκδ. Hercher, Β' τόμος, σελ. 313, στιχ. Β 250 ἑξ.), ὁπόθεν, ἴσως, ἐλήφθη ἡ ἰδέα τῆς μνείας φιλικῆς συγκεντρώσεως εἰς τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τ, Α, Π, Ο, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ ἁπλῆς ἐξομολογήσεως τοῦ Ἀκρίτου πρὸς ἕνα φίλον του, διὰ νὰ ἐλαφρώσῃ τὴν συνείδησίν του ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας. (Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον Κε 18 ἑξ.).

2468 ἑξ. Περὶ Ἀπλορράβδου (Ἀβδουρραχμὰν) βλέπε περαιτέρω Α 2552 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ. Ὁ Πετρίτζης τοῦτον μὲν ὀνομάζει Ἀπτουλᾶν, (Ο,2228), τοὺς δὲ ἥρωας τοῦ ἐρωτικοῦ ἐπεισοδίου, ἤτοι τὴν θυγατέρα καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀντιόχου, οἵτινες εἰς τὰ λοιπὰ κείμενα μνημονεύονται ἀνωνύμως, ὀνομάζει Ἀϊσσὲ (Ο, 2239) καὶ Εὐδόξιον (Ο, 2233). Βλέπε αὐτόθι Ο,2227 ἑξ.

2480 [§ 333] Καὶ ἐπιτήδειον καιρὸν εὑρὼν ἐκεῖνος τότε
καὶ *βουλευσάμενος φυγῆς* ἐλθεῖν εἰς Ρωμανίαν
εἶπε *τήνδε καὶ* τὴν βουλήν, ἐξεῖπε καὶ τὸν φόβον
πατρὸς αὐτῆς τοῦ Ἀμηρᾶ, μήπως καὶ ἐπανέλθη,
εὐθὺς ταύτην ἠνάγκασεν νὰ πάγῃ μετὰ κεῖνου
2485 ὁρκωμοτήσας τε αὐτὴν μὴ πάντως ἀρνηθῆναι,
ἀλλ' ἔχων ταύτην σύμβιον ἄχρι τοῦ ζῆν εἰς κόσμον·
τὰ λόγια του ἐπίστευσεν, εἶπεν ν' ἀκολουθήσῃ,
(1600)ἡ μάννα της ἀσθένησεν καὶ κείνη ἄδεια εἶχεν.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ υἱὸς τοῦ Ἀντιόχου, λαβὼν τὴν κόρην τοῦ Ἀπλορράβδου, ἀφῆκεν αὐτὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

[§ 334]Καὶ οἱ δύο τους ἐμίσευσαν ὁποὺ 'σαν ἑτοιμασμένοι,
2490 τὸν δρόμον τότε ἄρχισαν μετὰ σπουδῆς μεγάλης·
2491 λοιπὸν ὡδεύσασιν καλῶς ἕως ἦλθον εἰς βρύσην. 198
(1604)*Ταύτην ἐκεῖσ' ἀφέμενος διήρχετο τοῦ δρόμου,*
(1605)*αὐτὴ δὲ μόνη μείνασα ἐν τῇ πηγῇ ἐκείνῃ,*
2493 τὸν ἄγουρον ἀνάμενεν μήπως καὶ ὑποστρέψῃ.
[§ 335] Ἐγὼ δέ, ὡς τότε γέγονεν, χωρίσθην ἐκ γονέων,
2495 στὰς ἄκρας ἐκατοίκησα μετὰ τῆς ποθητῆς μου,
εἰς τὴν Συρίαν ἠθέλησα μόνος νὰ ταξιδεύσω
χρόνων ὑπάρχων δεκαοκτώ, ὡς ἀκριβῶς γινώσκω.

2481 καὶ συμβουλεύθη νὰ σηκωθῇ ἐλθεῖν εἰς Ρωμ.—2482 εἶπε αὔτην τὴν βουλὴν—2483 μήπως καὶ τὸν ξανοίξῃ (διώρθωσα κατὰ Α 2572 καὶ ταυτάριθμ. παραλλαγὴν Τ: μήποτε ἐπανήξῃ. Πρβλ. αὐτόθι)—2492 ταύτην ἐκεῖ τὴν ἄφησε καὶ γύριζε στὴν βρύσην (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1604)—

Τ 2483 μήπως τὸν ἐξανοίξῃ—2484 ἠνάγκαζεν ἔρχεσθαι σὺν ἐκείνῳ—2485 πάντως μὴ ἀρνησθῆναι—2486 ἀλλ' ἔχειν ταύτην σύζυγον—2487 οἷς ἐκείνη πιστεύσασα εἶπεν ἀκολουθῆσαι—2488 ἄδειαν εἶτα ἔλαβον τῆς μητρὸς ἀρρωστούσης (χργρ. ἀρωσθούσης.)—2489 Καὶ ἄμφω ἵπποις ἔβησαν ἡτοιμασμένοις οὖσοις,—2490 καὶ τῆς ὁδοῦ ἀρξάμενοι μετὰ τῆς ταχυτῆτος,—2491 ὡδεύασι—2493 ἐκαρτέρει τὸν ἄγουρον—2494 Ἐγὼ δὲ τότε, ὡς εἴρηται, γονέων ἐχωρίσθην,—2495 καὶ εἰς τὰς ἄκρας ᾤκησα—2496 μόνος μου ταξιδεῦσαι—

2497. Κατὰ τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ ὁ Διγενὴς ἦτο τότε ἡλικίας δεκαπέντε μόνον ἐτῶν (πρβλ. Κε 24). Παρατηρητέον ἐπίσης ὅτι ἦτο ἤδη ἔγγαμος, πρᾶγμα συνηθέστατον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀφοῦ καὶ παρ' ἡμῖν πρὸ ὀλίγων ἤδη ἐτῶν δὲν ἦσαν σπάνιοι οἱ γάμοι εἰς μικρὰν ἡλικίαν. Βλέπε σχετικῶς. Φ. Κουκουλέ, Συμβολὴ εἰς τὸ περὶ γάμου παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς κεφάλαιον, Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Β' 8 ἑξ., Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Γ' 232 ἑξ., Π. Καλονάρου Ἠθογραφικὰ Μάνης σελ. 33 ἑξ., ὡς καὶ ἐν Α 2282 ἑξ καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης καβαλλικεύσας εἰς τὴν Συρίαν ἀναπήει.

[§ 336] Φαρὶν ἐκαβαλλίκευσα ἀράβικον καὶ μαῦρον,
σπαθίν, σκουτάριν, πέρνοντας καὶ βένετον κοντάρι,
2500 στοὺς κάμπους ἐκατέβηκα ἀνδρῶν τῶν Ἀραβίτων.
Τότε καὶ ὁ θαυμαστὸς υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ ἐκείνου,
τοῦ Ἀντιόχου τοῦ κλεινοῦ, ἐξέφυγεν τῆς κόρης,
τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀμηρᾶ, ὡς πάλιν ἐπροεῖπον.
Καὶ ὁ Μουσοὺρ ὡς ἀνδρικὸς καὶ ὡς ληστὴς *ὁδοστάτης*
2505 τὰς ἄκρας περιέτρεχε πρωτύτερα ἀπὸ μένα, 199
ὡς εἶδεν τὸν νεώτερον εἰς φάραν καβαλλάρην,
(1620)ἐνστασιάσας παρευθὺς *δραμὼν τοῦ ἐπιδοῦναι*
σπαθέαν καταβατικὴν *αὐτὸν* ἐπὶ τοὺς ὤμους,
τέθνηκεν ἂν ἐκεῖνος γοῦν, εἰ μὴ ἐγὼ εὑρέθην.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης εὑρὼν τὸν υἱὸν τοῦ Ἀντιόχου ἀπέκτεινε τὸν Μουσοὺρ ἐναντιούμενον αὐτῷ.

2510 [§ 337] Καὶ τὸν Μουσοὺρ ἐσκότωσα, ἀφέντευσα τὸν κόσμον·
τὸν νέον τότ' ἐσήκωσα ἐκ τῆς χειρὸς αὐτίκα,
τοὺς φίλους μου τὸν ἔδωσα διὰ νὰ τὸν φυλάγουν.
Ἐγὼ πάλιν ἀπ' αὐτοὺς ἐπῆρα ἄλλον δρόμον,
μεγάλον δρόμον ἔκαμα, πολλὰ μακρὰν ἐπῆγα.
2515 [§ 338] Ἔφθασα καὶ τότ' *ἔν τινι* κάμπῳ λιβαδιαίῳ,

2504 καὶ ὡς ληστὴς δοστάτης,—2507 ἐνστασ. παρευθ. ἔδραμον νὰ τοῦ δῶσω—2508 σπαθ. καταβ. αὐτὴν ἐπὶ τοὺς ὤμους—2515 Ἔφθασα καὶ τὸ Τέντενι κάμπῳ λιβαδιαίῳ

Τ 2498 ἀραβιτικὸν μαῦρον,—2599 σκουτάριν εἰληφὼς καὶ βένετον κ.—2500 εἰς κάμπους ἐκατέλαβον—2503 θυγάτηρ οὔσης Ἀμηρᾶ, ὡς προείπομεν πάλαι.—2505 περιέτρεχε, πρὸ ἐμοῦ ἐκκρατήσας,—2506 καὶ ὡς εἶδε τὸν ν. ὀχούμενον εἰς φάραν,—2510 Καὶ ἀποκτείνας τὸν Μουσούρ, ἐπεκράτησα τότε—2511 τὸν δὲ νέον ἀράμενος ἐκ τῆς χ.—2512 δέδωκα τοῦτον τοῖς ἐμοῖς φίλοις ὥστε φυλάττειν.—2513 Ἐγὼ δὲ πάλιν ἐξ αὐτῶν ἠργάμην διοδεύειν,—2514 καὶ ἐξ ὁδοῦ διάστημα πλεῖστον διαπεράσας,—

2499. βένετον κοντάρι: ἤτοι χρώματος κυανοῦ. Πλὴν τῆς ὑποσημ. Α 345 βλέπε καὶ σχετικὰς εἰδήσεις ἐν τῇ περισπουδάστῳ μελέτῃ Σ. Κουγέα, Αἱ ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ Ἀρέθα λαογραφικαὶ εἰδήσεις (Λαογραφία Δ' 265). Κονταρίων βενέτων γίνεται μνεία καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Ἀκρ. ἔπους (Α. 3546, Α 3743 Κα 164, Κστ 719 κλπ.), ὡς καὶ εἰς τὰ μεσαιων. μυθιστορήματα. Ἀλλαχοῦ τοῦ Ἔπους ἀναφέρονται δόρυ πράσινον ἀραβίτικον (πρβλ. Α 1562-1563) ὡς καὶ κοντάρια κυπρίζοντα (Κδ 911) κλπ.

2515 ἑξ. Τὸ χωρίον τοῦτο σχετίζεται πρὸς τὰ Ἀκρ. ᾄσματα, καθ' ἃ ὁ Ἀκρίτας ὁδηγεῖ τὸν διψασμένον ἵππον του εἰς τὸν Εὐφράτην. Βλέπε ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς, Ἆσμα Κύπρου, σελ. 291, στίχ. 59 ἑξ. Ἐπίσης τὸ χωρίον τοῦτο μετὰ τοῦ ἑπομένου [§ 339] παρουσιάζει κάποιαν ἀναλογίαν πρὸς Ἐρωτοκρ. Ε' 893 ἑξ., ἔνθα ὁ Ἐρωτόκριτος διηγεῖται πῶς μετὰ συμπλοκὴν πρὸς ἄγρια θηρία εὗρε παρά τινα πηγὴν νέον πληγωμένον. Πρβλ. καὶ κρίσεις Ξανθουδίδου ἐν Εἰσαγωγῇ Ἐρωτοκρ. σελ. CXVI.

ἐδίψουν δὲ κατὰ πολλὰ καὶ βρύσιν ἐπεζήτουν,
καὶ δένδρον βλέπω ἀπὸ μακρὰν εἰς τὴν δασεῖαν βάτον,
καὶ ἐπορεύθην εἰς αὐτὸ ἐλπίζων νερὸν νὰ εὕρω· 200
φοινικία ἦτο τὸ δένδρον καὶ βρύση εἰς τοῦτο ἦτον.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἔφιππος εὗρε τὴν κόρην τοῦ Ἀπλορράβδου ἐν τῇ ἐρήμῳ.

[§ 339] Πλησίον πηγαινόμενος, φωνήν τινος ἀκούω,
ὀλολυγμὸν καὶ στεναγμὸν μετὰ πολλῶν δακρύων,
καὶ θεωρήσας τὸ λοιπὸν τοῦ Ἀμηρᾶ τὴν κόρην,
ἐκείνην, ὅπου ἄφησεν υἱὸς τοῦ Ἀντιόχου,
πῶς *μόνη* ἐκαθέζετον κάτωθεν εἰς τὸ δένδρον,
ἔπινεν ἐκ τοῦ ὕδατος ὁπό 'τρεχ' ἐκ τῆς βρύσης.
Ἐκείνη δέ, ὡς εἶδέ με, χαρὰν μεγάλην εἶχε,
(1640)εὐθὺς ἐκείνη ἔτρεξε καὶ προὐπάντησέ με.
[§ 340] Ἐγὼ μὲν τότ' ἐλόγιασα αὐτὴν φάντασμα εἶναι,
καὶ ὅλως ἐφοβήθηκα καὶ τρόμος μὲ εἶχε μέγας·
ἐκείνη τότε ἄρχισεν ἀφόβως νὰ μὲ λέγῃ·

2524 πῶς μόνην ἐκαθέζετον—2528 Ἐγὼν μὲν τότ' ἐλόγιασα

Τ 2516 κατὰ πολὺ καὶ πηγὴν ἐπεζ.—2517 δένδρον ὁρῶ—2518 εἰς αὐτό, ὕδωρ εὑρεῖν ἐλπίζων·—2519 φοῖνιξ ὑπῆρχε τὸ δ. καὶ ἦν πηγὴ ἐν τούτῳ.—2520 Πλησίον δὲ γενόμενος—2523 ἐκείνην ἣν ἐπάφηκεν—2525 τοῦ ὕδατος ἐκπίνουσα τοῦ ἐν τῇ βρύσει ὄντος.—2526 χαρμονῆς ἐπεπλήσθη,—2527 καὶ εὐθὺς ἐκπηδήσασα ἦλθε πρὸς ὑπαντήν μου·—2528 Ἐγὼ δὲ προσεδόκησα αὐτὴν φ.—2529 ὅλος ἔντρομος γέγονα τριχῶν μου ὀξυνθέντων,—2530 κἀκείνη πάλιν ἤρξατο ἀφόβως πρός με λέγειν·—

2519. Πρβλ. σχετικῶς Α 2544 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ Κε 32, Κε 59 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ.

2528 ἑξ. Εἰς τὸ ποίημα τοῦ Μελιτηνιώτου τὸ ἐπιγραφόμενον «Εἰς Σωφροσύνην» ἀπαντῶσι οἱ κάτωθι δύο στίχοι:«Ἐγὼ δὲ ταύτην φάντασμα τυγχάνειν προσδοκήσας ὅλως ἔντρομος γέγονα καὶ πρὸς φυγὴν ἐτράπην» (στίχ. 140—141), τῶν ὁποίων ἡ ὁμοιότης πρὸς Α 2528-2529 καὶ πρὸς τὰς ἀντιστοίχους παραλλαγὰς Τ καὶ Κε 37 ἑξ. δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀφείλωνται εἰς τυχαίαν σύμπτωσιν. Τὴν ὁμοιότητα ταύτην πρῶτοι παρετήρησαν οἱ ἐκδόται τῆς διασκευῆς Τ (πρβλ. Εἰσαγωγὴν Τ Sath. Legr. σελ.CXLIII) ἐκφράσαντες τὴν ὑπόνοιαν ὅτι πρόκειται περὶ ἀντιγραφῆς τοῦ Μελιτηνιώτου ἐκ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. Ἀντιθέτως ὁ Hesseling ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης πρώτης ἐκδόσεως τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Ε, πιστεύει ὅτι ἡ ἀντιγραφὴ ἐγένετο ὑπὸ τῶν διασκευαστῶν τοῦ Ἀκριτ. ἔπους (πρβλ. Λαογραφίας Γ' 550, ὑποσημ. 2). Πιθανωτέρα φαίνεται ἡ ἄποψις ἡ διατυπουμένη ἐν Τ (Sath.. Legr.) ἐν συναρτήσει καὶ πρὸς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τοῦ κειμένου Κε 37—38. Περὶ Μελιτηνιώτου ἐν σχέσει πρὸς τὸ Ἀκριτ. ἔπος καὶ τὸ ἔργον του βλέπε ὑποσημ. Α 860 καὶ Α 2817 ἑξ.

«Πῶς ἦλθες ἐδῶ, νεώτερε, καὶ ποῦ μοναχὸς πηγαίνεις; 201
»Μὴ διὰ πόθον καὶ αὐτὸς πηγαίνεις εἰς Συρίαν;
»Ἀλλ' ἐπειδὴ κατήντησας εἰς τοὺς ἀνύδρους τόπους,
»κατάβηθι, αὐθέντα μου, πρὸς ὥραν εἰς τὴν βρύσην,
»πόνους *γὰρ* ἡ καρδία μου ἔχει νὰ φανερώσῃ,
»καὶ ὡς δοκεῖ μοι, αὐθέντα μου, εἰπεῖν σοι τούτους θέλω,
»ὡσὰν ἀπὸ τῆς θλίψεως παρηγοριὰ νὰ πάρω·
»ὅταν λυπῆται ἄνθρωπος καὶ φανερώνῃ λόγον,
»τότε καὶ τὸ λυπούμενον φεύγει ἀπὸ τ' ἐκεῖνον,
»διατὶ σκορπᾷ τὸν λογισμόν, καὶ χάνεται ἡ πίκρα».
[§ 341] Ταῦτα ἐγὼ ἀκούοντας ἀπέβαλον τὸν φόβον,
καὶ χαρᾶς ὅλος ἐμπλησθείς, ἐπέζευσα εὐθέως,
τὸ ἄλογόν μου ἔδεσα στοῦ δένδρου τὸ κλωνάρι,
2544 καὶ τὸ κοντάρι ἔμπηξα εἰς τὴν αὐτοῦ τὴν ρίζαν, 202
(1657)*καί, ὕδατος μεταλαβών, ἔφην αὐτὴν τοιάδε.*

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης πεζεύσας ὡμίλει μετὰ τῆς κόρης ἐν τῇ πηγῇ.

(1658) [§ 342] «*Λέγε μοι, κόρη, πρότερον ἐνθάδε πῶς διάγεις,*
2547 »καὶ τίνος χάριν ᾤκησας ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ,
(1660)»*εἶθ' οὕτως γνώσῃ* καὶ αὐτὴ ποῖος ἐγὼ τυγχάνω».
2549 Εἶτα καθίσαντες χαμαὶ μετὰ χαμαιζηλίας,
(1662)*τάδε φωνεῖν ἀπήρξατο στενάζουσα ἐκ βάθους.*

2535 πόνους ἡ καρδία μου—2545 καὶ σκύπτοντας νὰ πιῶ κρύον νερὸν (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1657)—2546 τὴν κόρην τοτ' ἐλάλησα πρότερον πῶς διάγει, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1658.)—2548 ὕστερον θέλεις γνωρίσει καὶ αὐτὴ ποῖος ἐγὼ τυγχ.—2550 ἄρχισαν ταῦτα νὰ λαλοῦν στενάζων ἀπὸ καρδίας, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1662).

Τ 2531 «Τίς καλεῖσαι, νεώτερε, καὶ ποῦ μόνος πορεύῃ;—2532 ἀπέρχῃ εἰς Συρίαν;—2534 πρὸς ὥραν εἰς τὸ ὕδωρ—2535 πόνους γὰρ ἡ κ. μου ἔχει, καλέ, μεγάλους,—2536 καὶ ὡς δοκεῖ μοι, ἄγουρε, θέλω εἰπεῖν σοι τούτους,—2537 παραμυθίαν λάβω—2538-2539 ψυχῆς γὰρ τὸ λυπούμενον σὺν τῷ λέγειν ἐξήει, καὶ τὴν ὀδύνην τὴν πολλὴν καταπαύει μετρίως». (Δύο στίχοι).—2540 Παραλείπεται ὁ στίχος—2541 ἀκηκοὼς καὶ ἐκβαλὼν τὸν φ.—2543 καὶ τὸν μὲν ἵππον ἔδησα εἰς τοῦ δένδρου τὸν κλῶνον,—2544 τὸ δὲ κ. ἔπηξα εἰς τὴν αὐτοῦ τε ρίζαν,—2549 καθίσαντες ὁμοῦ μετὰ χαμ.—

2531 ἑξ. Πρβλ. ἀνάλογον χωρίον ἐν Λυβιστρ. 2766 ἑξ., ἔνθα ἡ Ροδάμνη ἐγκατεστημένη ὡς ξενοδόχισσα ἐν Αἰγύπτῳ, σταματᾷ τὸν πρὸ τοῦ ξενοδοχείου της διερχόμενον φίλον τοῦ συζύγου της Λυβίστρου Κλειτοβὸν καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ μείνῃ ἐπ' ὀλίγον διάστημα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ἵνα ἀφηγηθῇ τὴν ἱστορίαν του. Καὶ εἰς τὸ τουρκικὸν ἔπος Sajjid Battal γίνεται μνεία κόρης περιπλανωμένης ἐν τῇ ἐρήμῳ, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Κιταγιούν, ἥτις ἀπαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σ. Βαττὰλ καὶ δραπετεύσασα ἀνευρίσκεται ὑπὸ τοῦ Akrates, ἤτοι τοῦ Ἀκρίτου. (Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Καρολ. 204).

2544. Πρβλ. Α 2519 καὶ ὑποσημ., ὡς καὶ Ἆσμα Ἀρμούρη στίχ. 50.

2549. Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχον στιχ. Κε 64 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ.

[§ 343] «Ἐμὴ πατρίς, νεώτερε, τὸ Μερφεκὲ τυγχάνει,
»τὸν Ἀπλορράβδην ἤκουσας, τὸν Ἀμηρᾶν τῶν πάντων,
»οὗτος ἐστὶ πατὴρ ἐμός, ἡ μήτηρ Μελανθία.
»Ρωμογενῆν ἠγάπησα ἐπὶ κακῷ ἰδίῳ,
»ἐκεῖνον εἶχε δέσμιον τρεῖς χρόνους ὁ πατήρ μου,
»καὶ γὰρ ἐνδόξου στρατηγοῦ υἱὸς ἔλεγεν εἶναι,
»ὃν ἐλευθέρωσα δεσμῶν καὶ φυλακῆς κακίστης. 203
[§ 344] »Φαρία αὐτὸν δέδωκα, πρωτεῖα τοῦ πατρός μου,
»ἄρματα πολυτίμητα, καὶ ἄπειρον τὸν πλοῦτον,
»ἄρχοντα τοῦτον ἔδειξα περιφανῆ Συρίας,
»μετὰ βουλῆς καὶ τῆς μητρός, λείποντας ὁ πατήρ μου,
»ποὺ στοὺς πολέμους πάντοτε ἀγάπα νὰ πηγαίνῃ,
»καὶ πάντοτε ἔλεγον αὐτῷ· «Αὐθέντα, μὴ μὲ ἀφήσῃς».

2562 εἰς τοὺς πολέμους πάντοτε—

Τ 2551 Μερφεκὲ—2553 μήτηρ ἡ Μελανθία.—2555 ὅντινα εἶχε δέσμιον —2558 φαρία τοῦτον δέδωκα—2559 τὸ πλοῦτος—2561 μητρός, καὶ τοῦ πατρὸς ἀπόντος,—2562 ἐν τοῖς πολέμοις γὰρ ἀεὶ εἴωθεν ἀσχολεῖσθαι,—2563 καὶ πάντοτ' ἔλεγον αὐτῷ· «καλέ μου, μὴ μ' ἀφήσῃς».—

2551 ἑξ. «Ἐὰν ὁρίζῃς νὰ μάθῃς, ὦ νεώτερε, τὴν πατρίδα μου, ἡ πατρίς μου εἶναι τὸ Μεκκέ...» κλπ. (Π. 368, 29—30). Μέκκε ὀνομάζετο ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Ἀράβων Μέκκα, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα ἐν προκειμένῳ νὰ βασισθῶμεν σοβαρῶς εἰς τὸ κείμενον Π, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον πάντα τὰ λοιπὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους ποιοῦνται μνείαν τοῦ Μερφεκὲ ἢ Μεφερκὲ (πρβλ. καὶ Κε 66). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὁ Καρολ. 242 ταυτίζει πρὸς τὴν Μαρτυρούπολιν (Μαϊφαρκίν), πόλιν κειμένην εἰς τὰ ὅρια Μεσοποταμίας καὶ Ἀρμενίας καὶ πλησίον τοῦ Διαρβεκίρ. Πλὴν τῆς Μαρτυρουπόλεως ὅμως ὑπάρχει καὶ πόλις Φεκκέ, ἢ Μπειλάν—Κιοΐ, κειμένη πρὸς Β. τῶν Ἀδάνων, ἔνθα σώζονται ἐρείπια κάστρου καὶ πύργων, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἀκροπόλεις καὶ ἐρείσματα τῶν Ἀκριτῶν. Βλέπε σχετικῶς Σκαλιέρη. Λαοὶ καὶ φυλαὶ Μ. Ἀσίας σελ. 52 καὶ Κοντογιάννη Γεωγραφία τῆς Μ. Ἀσίας, σελ. 178.

2552 ἑξ. Τὸν Ἀμηρᾶν τῆς Μεσοποταμίας Ἀπλορράβδην, ὁ Καρολ. (σελ. 242) ὀνομάζει Ἀβδουραχμάν. Βλέπε αὐτόθι καὶ σελ. 203 ὡς καὶ ὑποσημ. 1, παρατηρήσεις Καρολίδου, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐν προκειμένῳ ἐπεισόδιον τῆς φυλακίσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀντιόχου, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς ἀνάλογον τοιοῦτον ἐν Sajjid Battal, ἔνθα ὁ ἥρως τοῦ τουρκικοῦ ἔπους συλληφθεὶς αἰχμάλωτος κατώρθωσε χάρις εἰς τὴν γλυκύτητα τῆς φωνῆς του καὶ τὰ λοιπά του χαρίσματα νὰ συνάψῃ σχέσεις μετὰ τῆς Τριανταφυλλένιας (Gülendam), θυγατρὸς τοῦ Ἕλληνος στρατηγοῦ καὶ οὕτω ν' ἀπελευθερωθῇ.

Α 2553 Μελανθία. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς τὰ Σοφιστικὰ μυθιστορήματα καὶ δὴ εἰς τὸν Τάτιον (πρβλ. Τατ. ΣΤ' 1 καὶ ΣΤ' 2) ὑπὸ τὸν τύπον Μελανθώ. Μελανθία ὀνομάζεται ὡσαύτως καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς Ροδάμνης ἡρωΐδος τοῦ μυθιστορήματος Λύβιστρος καὶ Ροδάμνη. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λυβιστρ. 3788 ἑξ. Συνεπῶς καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ἑλληνικὸν καὶ προέρχεται ἀπὸ τὰ Σοφιστικὰ μυθιστορήματα, ὅπως ἄλλως τε καὶ τὸ ὄνομα τῆς Σαρακηνῆς Σπαθίας, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν ὑποσημ. Α 515 ἑξ. Ἐν τούτοις βλέπε καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Καρολ. 242.

»Ἐκεῖνος μεθ' *ὅρκου* ἔλεγεν· «Οὐκ ἀπαρνήσομαί σοι,
»ἀλλὰ φυλάξω καθαρὰν ἀεί σου τὴν ἀγάπην».
»Καὶ ἐφαίνετο πάντα πρὸς ἐμὲ πολλὴν ἀγάπην ἔχων,
»εἰς ὀλίγην ὥραν ἂν ἔλειπον ἐκεῖνος ν' ἀποθάνῃ,
(1680) »ὑπῆρχε δὲ ἐπίπλαστος, ὡς ἔδειξε τὸ τέλος.
[§ 345] »Ἐν γὰρ μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἠθέλησε νὰ φύγῃ
»*βουλόμενος τοῦ ἐξελθεῖν* ἐπὶ τὴν Ρωμανίαν, 204
»ἐλάλησέ μου τὴν βουλὴν ὁπού 'χε καὶ τὸν φόβον
»διὰ πατέρα τὸν ἐμόν, μήπως καὶ θέλῃ ἔλθει.
»Ἐμένα πολλὰ ἀνάγκασεν νὰ πάγω μετ' ἐκεῖνον,
»ὅρκους ἀπαγγειλάμενος κατὰ πολλὰ μεγάλους,
»ποτὲ νὰ μὴν μὲ ἀρνηθῇ ἐμὲ εἰς τοὺς αἰῶνας,
»ἀλλὰ νὰ μ' ἔχῃ σύμβιον ἕως νὰ ζῇ εἰς κόσμον.
[§ 346] »Τὰ λόγια ταῦτα ἐπίστευσα, *ἐθέμην συνοδεύειν*
»μετ' αὐτοῦ ὡς βούλεται καὶ θέλει ἀνεξετάστως.
»Οἱ δύο μας ἐβλέπαμεν ἄδειαν νὰ εὑροῦμεν,
»καὶ *ὅπως* πάρωμεν ἡμεῖς τὸν πλοῦτον τῶν γονέων.
»Λοιπὸν κατά τινα *πικρὰν* δυστυχισμένην τύχην,
»ἀσθένεια ἐπῆλθε τῇ μητρὶ στὸ τέλος ν' ἀποθάνῃ,
»καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἅπαντες πρὸς θρῆνον ἦσαν οἴκῳ. 205
[§ 347] »Ἐγὼ δὲ ἡ παντάλαινα ἄδειαν ἐντυχοῦσα

2564 »Ἐκεῖνος μεθ' ὅρκον ἔλεγεν·—2570 θέλοντας διεξελθεῖν ἐπὶ τὴν Ρ.—2577 ἐπίστευσα καὶ ἀκολούθησά τον—2580 καὶ πάρωμεν ἡμεῖς—2581 Τὸ λοιπὸν κατά τινα δυστυχισμένην τύχην,

Τ 2564 Ὁ δὲ μεθ' ὅρκου ἔλεγεν·—2566 Καὶ ἐφαίνετο εἰς ἐμὲ πολλὴν ἔχων ἀγάπην,—2567 καὶ θνήσκειν εἰ συμβέβηκεν ἰδεῖν με μὴ πρὸς ὥραν·—2569 Ἐν μιᾷ γὰρ τῶν ἡμερῶν, δρασμὸν ἐπινοήσας,—2571 τὴν δὲ βουλὴν ἐξεῖπέ μοι, καὶ ὅνπερ εἶχε φόβον—2572 ἐμὸν μήποτε ἐπανήξῃ.—2573 ἐμὲ δὲ κατηνάγκαζεν ὁδεύειν σὺν ἐκείνῳ,—2574 ὅρκοις ἐπαγγειλάμενος λίαν φρικωδεστάτοις (χργρ. φρικωδεστάτου).—2575 μὴ ἀρνισθῆναι πώποτε ἐμὲ—2576 ἀλλ' ἔχει σύμβιον αὐτοῦ μέχρι τοῦ ζῆν ἐν κόσμῳ·—2577 οἷσπερ κἀγὼ πιστεύσασα,—2578 μετὰ αὐτοῦ ὡς βούλεται—2579 ἄδειαν εἶτα ἐφευρεῖν ἄμφω διεσκοποῦμεν—2580 τὸν πλοῦτον ὅπως τῶν ἐμῶν ἄρωμεν γεννητόρων.—2581 καὶ δὴ κατά τινα πικρὰν καὶ δαιμονίαν τύχην,—2582 νόσος ἐπῆλθε τῇ μ. θάττω γειτνιώσῃ,—

2569 ἑξ. Ἀνάλογον ἐπεισόδιον πρβλ. ἐν Ἰμπερ. 460 ἑξ., ἔνθα ὁ Ἰμπέριος νοσταλγήσας πείθει τὴν σύζυγόν του Μαργαρώναν ν' ἀποδράσουν ἀπὸ τὴν πατρίδα της Ἀνάπολιν, διὰ τὴν Προβέντζαν, ὅπου ἦσαν τὰ γονικά του. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅμως ὅτι ὁ Ἰμπέριος ἔχασε τὴν Μαργαρώναν ἀκουσίως του, διότι συνελήφθη καὶ ἐπωλήθη ὡς δοῦλος (πρβλ. αὐτόθι στιχ. 528 ἑξ.), καὶ οὐχὶ ἐκ δολίας προαιρέσεως, ὡς ἐν προκειμένῳ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀντιόχου. Ἀποδράσεως ἐπεισόδιον ὡσαύτως λύει καὶ τὴν πλοκὴν τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Βελθάνδρου, ὅστις ἀπήγαγε τὴν βασιλοπούλαν Χρυσάντζαν. Βλέπε σχετικῶς ἐν Βελθανδρ. στίχ. 1048 ἑξ.

2585 »πλοῦτον πολὺν ἐσήκωσα καὶ μετ' αὐτὸν ἐπῆρα.
»Ἡ νύκτα ἦτον σκοτεινή, καλὸς καιρὸς τοῦ ἔργου,
»στὴν χάσιν δὲ τοῦ φεγγαριοῦ ἔτυχεν ὁ καιρός μας.
(1700)»Στὰ ἄλογα οἱ δύο μας, ὁπού 'χαμεν στὸν σταῦλον,
»ταχέως ἐποχούμενοι ὡδεύομεν σπουδαίως,
2590 »φόβον γὰρ εἴχαμεν πολὺν *μέχρι τοῦ τριμιλλίου*.
»Ὅταν μακρύναμεν *αὐτοῦ* καὶ δὲν μᾶς ἐγνωρίζαν,
»λοιπὸν πηγαίνομεν καλῶς μετὰ σπουδῆς, βιαίως,
»τροφῆς μεταλαμβάνομεν ὅταν καιρὸς ἐκάλει,
»καὶ μετ' ὀλίγον ἔλεγεν γυναῖκα τὴν φιλτάτην,
2595 »καταφιλῶντας μὲ γλυκά, κρατῶν ἐν ταῖς ἀγκάλαις.
[§ 348]»Οὕτως οὖν ἐχαιρόμεσθεν ὁμοῦ στὸν δρόμον ὅλον,
»ἐν ταύτῃ κατελάβομεν τὴν βρύσην, ὅπου βλέπεις, 206
»καὶ τρεῖς ἡμέρας εἴχαμεν ὁμοῦ ἀγκαλιασμένοι,
»ἐρωτικὰς μεταβολὰς κάμνοντας ἀχορτάστως.
2600 »Καὶ ὕστερον ἠθέλησε νὰ φανερώσῃ γνώμην,
»ὁπού 'χεν μέσα του κρυφά, μὲ δόλον κεκρυμμένην,
»νὰ φανερώσῃ ἄρχεται κακὸς ὁ παραβάτης.
[§ 349] »Ἀντάμα ἐκοιμούμεσθεν ἐν τῇ νυκτὶ τῇ τρίτῃ·
»κρυφὰ ἐκ τῆς κλίνης *ἀναστάς*, ἔστρωσε τ' ἄλογά του,

2590 πολὺν ἕως τὸν τριμιαῖον—2591 ὅταν μακρύναμεν αὐτῶν—2596 Οὕτως οὖν χαιρόμεσθεν—2604 κρυφ. ἐκ τῆς κλίνης γέρνεται—

Τ 2585 πλ. πολὺν διάρασα, τῷ πλάνῳ συνεσχέθην,—2586 ὑπουργουσάσης τῆς νυκτὸς εὐκαίρως πρὸς τὸ ἔργον,—2587 ἀσελήνος γὰρ ἔτυχε καὶ ἀφώτιστος παράπαν—2588 Ἐφ' ἵπποις δὲ ἀμφότεροι τοῖς προητοιμασμένοις—2591 ὡς δὲ παρήλθομεν αὐτοῦ ὑπ' οὐδενὸς γνωσθέντες,—2592 λοιπὸν ὁδεύομεν καλῶς μετὰ τῆς τοχυτῆτος,—2593 μεταλαμβάνοντες, ὅτε—2594 ὀλίγον γαμετὴν ἔλεγε—2595 ἡδίστως τε καταφιλῶν—2596 οὕτως συμπάσῃ τῇ ὁδῷ συγχαίροντες ἀλλήλοις,—2597 τῇ ὁρωμένῃ βρύσει,—2598 καὶ τρεῖς ἀναπαυσάμενοι ἡμέρας τε καὶ νύκτας,—2599 ἐρωτ. μεταβ. τελοῦντες ἀκορέστως—2600-2601 γνώμην αὐτοῦ τὴν ἔνδοθεν δολίως κεκρυμμένην (εἰς στίχος)—2602 ἀνακαλύπτειν ἄρχεται δεινὸς ὁ π.—2603 Καὶ γὰρ ὁμοῦ καθεύδοντες ἐν τῇ νυκτὶ—2604 λάθρα τῆς κοίτης ἀναστάς, ἐπέστρωσε τοὺς ἵππους,—

2603 ἑξ. «Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὁποὺ ἐκοιμούμεσθεν ἐσηκώθη κρυφὰ ἀπὸ τὸ στρῶμα καὶ ἔστρωσεν τὰ ἄλογα καὶ ἐπῆρεν καὶ τὸ χρυσάφιον καὶ τὰ σημαδικὰ τὰ καλλιώτερα. Ἐγὼ δὲ ὡσὰν ἐξύπνησα ἀπὸ τὸν ὕπνον, ἐπίασα καὶ ἐστολιζόμουν ὡς νέα ὁποὺ ἤμουν, καθὼς ἤμουν ὅταν ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ πατρός μου καὶ ἐκάθουμουν καὶ ἐπάντεχα τὸν νέον νὰ παίξωμεν, ὡς εἴμεσθεν συνειθισμένοι· καὶ μόνον ἐβλέπω ὅτι ἐκαβαλλίκευσεν καὶ ἐπτέρνισε τὸ ἄλογον καὶ ἔτρεξεν. Ἐγὼ δὲ ὡσὰν εἶδα ἔτζι, ἔτρεξα καταπόδι του πεζὴ ὅσον ἐδύνουμουν καὶ ἐβόιζα καὶ ἔλεγα τον· «Τὸ λοιπὸν παγαίνεις βέβαια καὶ ἀφήνεις με καὶ ἀλησμόνησες τὲς καλωσύνες, ὁποὺ σὲ ἔκαμα, καὶ δὲν ἐνθυμεῖσαι τοὺς φρικτοὺς καὶ φοβεροὺς ὅρκους ὁποὺ ἔκαμες». (Π, 369, 34-38 καὶ 370, 1-6).

2605 »τὸν πλοῦτον ὅλον ἅρπαξε καὶ τὰ χρυσὰ τὰ ροῦχα·
(1717)»*ὡς γοῦν ἐπέγνων ἑαυτὴν τοῦ ὕπνου ἀναστᾶσα*,
2607 »τοῦ λόγου μου ἐστόλιζον κατὰ τὴν πρώτην τάξιν,
(1719)»καθὼς πρέπει στολισμὸς στὲς νέες κόρες πάντα,
2609 »τοιούτῳ γὰρ τῷ σχήματι ἐξῆλθον τῆς πατρίδος. 207
2614 [§ 350] »Ἐκαβαλλίκευσε λοιπὸν τὸν ἐδικόν του ἵππον,
2615 »εἷλκε χρυσοῦ τὸν ἕτερον, καὶ ἔτρεχε τὸν δρόμον,
»καὶ τούτου τὸ παράλογον ὡς εἶδον ἀνολπίστως
»πεζῆ, ὡς ἤμουν, ἔτρεχον ὀπίσω του βοῶσα.
[§ 351] «Μισεύεις, αὐθέντα καὶ ἐμὲ ποῦ μόνην μὲ ἀφίνεις,
»ἐπλάνεσές με εἰς τὰ καλά, ποὺ ἔδειξα εἰς σένα,
2620 »δὲν ἐνθυμᾶσαι ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἐξαιρέτους ὅρκους;»
»Ὡσὰν πλέως δὲν ἐγύριζεν ἀκόμη λοιπὸν ἐφώνουν·
«Φοβήθητι, ὦ ἄνθρωπε, Θεὸν τὸν ἐν ὑψίστοις, 208
»ἐλέησον, οἰκτείρησον, σῶσον με τὴν ἀθλίαν,
»μὴν μὲ ἀφήσῃς μοναχὴ στὴν ἔρημον ἐτούτην,
2625 »διατὶ μὲ τρώγουν τὰ θηριὰ καὶ τὰ πουλιὰ σπαράζουν,
»στὸν τόπον τοῦτον, ποὺ θωρεῖς, αὐθέντα, μὴν μὲ ρίψῃς».
[§ 352] »Ταῦτα καὶ ἄλλα περισσὰ ἐβόων θρηνωδοῦσα,
»ὁ δ' ἀφανὴς ἐγένετο, καὶ δὲν μοῦ ἀπεκρίθη,
»τὰ ποδάρια μου, ὡσὰν θωρεῖς, εἶναι γεμάτα πόνους,
2630 »εἰς τὰ πολλὰ προσκρούσματα αἱμάτωσαν οἱ πόδες,
»ἐκεῖ δὲ ἐκατέπεσον στὸν κάμπον ξαπλωμένη.
»Μετὰ ἡμέρας ὕστερον μόλις ἀνασηκώθην,
»καὶ εἰς τὴν βρύσην ἔστρεψα μὲ πόνους τε καὶ δάκρυα,

2606 ὡσὰν ἐγνώρισα αὐτὸν ἐγέρθην ἐκ τοῦ ὕπνου, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1717).—2610 Ἐκαβαλλίκευσα λοιπὸν τὸ ἄλογον ἐκείνου,—2611 τὸ ἄλλον ἐφορτώσαμε ὅλοι φλωρὶ καὶ ἀσῆμι,—2612 τὸ σαλιβάρι 'κράτησεν καὶ τρέχαμε τὸν δρόμον—2613 αὐτὰ τὰ ἄλογα λοιπὸν ἐπῆρεν καὶ ἐδιάβην (Οἱ ἀνωτέρω στίχοι Α 2610-2613 προῆλθον ἐκ παρανοήσεως τοῦ διασκευαστοῦ καὶ εἶναι ἐξοβελιστέοι. Πρβλ. Α 2614 ἑξ. καὶ ἀντιστοίχους παραλλαγὰς Τ).—

Τ 2605 καὶ τὸν χρυσὸν ἀφείλετο, τὰ κρείττονά τε σκεύη·—2607 τὴν ἐμαυτὴν ηὐτρέπιζα, ὥσπερ κατὰ τὸ ἔθος,—2608 ὡς νεάνιδα τὴν στολὴν πρέπουσαν καὶ τὸ εἶδος,—2610-2613 Παραλείπονται οἱ στίχοι.—2614 Ἐφ' ἵππον τοίνυν ἐπιβὰς τὸν ἴδιον ἐκείνου,—2615 καὶ ᾤχετο τοῦ δρόμου·—2616 ὡς εἶδον ἀνελπίστως—2617 πεζὴ ὡς εἶχον ἔτρεχον κατόπισθεν βοῶσα·—2618 «Ἀπέρχῃ βέβαιον κἀμὲ ποῦ μόνην ἐπαφίεις—2619 διέλαθες τῶν ἀγαθῶν ὧν σοὶ ἐνεδειξάμην;—2620 οὐ μνημονεύεις ἐξ ἀρχῆς—2621 ὡς δὲ οὐχ ὑπεστρέφετο, ἔτι λοιπὸν ἐφώνουν·—2624-2625 μὴ ἐνθάδε ἐάσῃς με ὑπὸ θηρῶν βρωθῆναι.» (εἰς στίχος).—2626 Παραλείπεται ὁ στίχος.—2627 καὶ ἄλλα πλεῖονα—2628 ἀφανὴς μοι γέγονε φθεγξάμενος μηδόλως,—2629 τῶν ποδῶν μου δ' ὡς ὁρᾷς πλήρης ὑποκαμόντων—2630 ἐν τοῖς πολλοῖς προσκρούσμασιν πάντοθεν αἱμαχθέντων,—2631 ἐκεῖσέ που κατέπεσον ὡς νεκρικῶς ὑπτία—2632 καὶ μεθ' ἡμέρας ὕστερον μόλις ἀναλαβοῦσα,—2633 ἐν τῇ πηγῇ ὑπέστρεψα ἀνάγκῃ βαδιοῦσα—

»ἤμουν γὰρ πάντως ἔρημος μὴν ἔχοντας ἐλπίδα.
2635 [§ 353] »Οὐ γὰρ τολμῶ εἰς τοὺς ἐμοὺς γονεῖς τοῦ *⟨ὑποστρέψαι,* 209
(1741)»ἐντρέπομαι τοὺς γείτονας, τοὺς συνομήλικούς μου,
»τὸν δὲ πλανήσαντα εὑρεῖν ποῦ παντελῶς οὐκ οἶδα.
»Παρακαλῶ σε μάχαιραν δός μου εἰς τὰ χέρια,
»νὰ κατασφάξω ἐμαυτήν, ὡς πράξασαν ἀθέσμως,
2640 »δὲν εἶναι πλέως εἰς ἐμὲ ὄφελος διὰ νὰ ζήσω,
»διότι ἀποστερήθηκα ἐκ πάντων τῶν πραγμάτων.
[§ 354] »Ὢ τῶν ἐμῶν ἀνομιῶν, ὢ συμφορῶν μεγίστων!
»Ἀπεξενώθην συγγενῶν, γονέων ἐχωρίσθην
»διὰ νὰ κερδήσω φίλτατον, *ὃν καὶ* ἀπεστερήθην».
2645 »Ὡς ταῦτα δὲ ἐφώναξεν ἡ κόρη θρηνῳδοῦσα,
»τὰ μαλλιά της ἔκοπτεν, ἔδερνε καὶ τὸ στῆθος.
»Ταύτην ἐγώ, ὡς δυνατόν, ἐσκόλασα τῶν δακρύων
»τὰς χεῖρας ἐκ τῶν πλοκαμῶν ἔσυρον μετὰ βίας, 210
»παρηγορῶντας την ἐγὼ νὰ ἔχῃ καλὰς ἐλπίδας.
2650 [§ 355] »Διὰ νὰ μάθω ρώτησα· «Πόσες ἡμέρες εἶναι
»ἀφ' ἧς ὁ πλάνος μοναχὴ σὲ ἄφησεν ἐνθάδε;».
»Ἐκείνη ἀναστέναξεν· «Ἡμέρας, *ἔφη*, δέκα
»μέχρι τοῦ νῦν ἐτέλειωσα στὴν ἐρημίαν ταύτην,
»καὶ δὲν εἶδα πλέως ποσῶς ἀνθρώπου χαρακτῆρα,
2655 »εἰμὴ τὸν σόν, αὐθέντα μου, ἐγὼ ἡ παναθλία,
(1760)»καὶ τινος ἄλλου γηραιοῦ τὴν χθεσινὴν ἡμέραν,
»ἔχει υἱόν, μοῦ ἔλεγεν, καὶ εἶναι στὴν Ἀραβίαν».
[§ 356] »Οὗτος ἐδιηγήθηκεν, τὰ κατ' ἐμὲ ἀκούσας,

2635 γονεῖς τοῦ ἀποστρέψαι—2640 διατὶ δὲν εἶναι πλέως εἰς ἐμὲ—2643 ἀπεξενώθην τῶν συγγενῶν—2644 διὰ νὰ κερδ. φίλτατον, κεῖνον ἀπεστερήθην».—2646 τὰ μαλλιά της ἔκτοπτεν—2652 «Ἡμέρας ἔχει δέκα—2654 δὲν εἶδα πλέως ποσῶς τινὸς ἀνθρ. χαρ.—

Τ 2634 εἰμὶ γὰρ πάντων ἔρημος μὴ ἔχουσα ἐλπίδα·—2636 αἰσχύνομαι τοὺς γείτονας, τὰς συνομήλικάς μου·—2638 καὶ δέομαι σου μάχαιραν τοῦ δοῦναι μοι εἰς χεῖρας,—2639 ἑαυτὴν ὡς πράξασαν—2640-41 οὐ γὰρ συμφέρει μοι τοῦ ζῆν, πάντων ἀποτυχούσης, (εἷς στίχος).—2643 ἠλλοτριώθην συγγενῶν—2644 πρὸς τὸ κερδῆσαι φίλτατον,—2645 ἐφθέγξατο ἡ κόρη—2646 τοὺς βόστρυχας (χργρ. βότρυχας) συντέμνουσα, τύπτουσα καὶ—2647 ταύτην κἀγὼ ὡς δυνατὸν ἀνέστειλα τοὺς θρήνους,—2648 ἀπέσπων μετὰ βίας,—2649 ἔχειν παραμυθούμενος ἐλπίδας χρηστοτέρας.—2650 καὶ ἐπερώτησα μαθεῖν πόσαι εἰσὶν ἡμέραι—2651 μόνην σε ἀφῆκε τῶν ἐνθάδε.—2652 Ἡ δὲ αὖθις στενάξασα· «Ἡμέρας, ἔφη, δέκα—2653 νῦν πληρώσασα ἐν ταύτῃ τῇ ἐρήμῳ,—2654 μὴ κατιδοῦσα κἂν ποσῶς ἕτερον χαρακτῆρα—2656 κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν—2657 ὃς ἔλεγε μοι, τὸν υἱὸν εἶναι εἰς Ἀραβ.—2658 οὗτος ἐδιηγήσατο—

»*ὅτι* πρὸ πέντε ἡμερῶν εἰς τὸ Βλαττολιβάδιν,
2660 »παῖδα ξανθόν, μικρὸν πολλά, ἔσυρνε δύο μούλας,
»εἰς φάραν ἐπάνω 'κάθετον φέρων συρτὸν καὶ ἄλλον, 211
2662 »τὸν ἐπολέμα ὁ Μουσοὺρ σπαθέαν νὰ τοῦ δώσῃ,
(1767)»*καί, εἰ μὴ ὁ νεώτερος ηὑρέθη ὁ Ἀκρίτης,*
(1768)»*ἐφόνευε τὸν ἄγουρον ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ*·
2665 »λέγω δὲ τοῦτον ἐκ παντὸς τὸν παραβάτην εἶναι,
»διατὶ ταῦτα τὰ γνωρίσματα ἐκεῖνον φανερώνουν.
[§ 357] »Οἴμοι λοιπὸν παντάλαινα καὶ παναθλία τύχη,
»ἡ ἀδοκήτως ἀγαθοῦ τοιούτου χωρισθεῖσα,
(1773)»καὶ ἔχασα τὸ κάλλος μου πρὶν νὰ ἔλθῃ τὸ γῆρας,
2670 »σὰν δένδρον νεοφύτευτον ἀκαίρως *ξηρανθεῖσα*».
2671 [§ 358] Ταῦτα ἀκαίρως λέγουσα ὑπὸ πολλῆς πικρίας,
2673 τὰ δάκρυά της ἔτρεχον σὰν τὸ νερὸν στὴν βρύσην,
τὰ δάκρυα της ἐρράγιζαν σκληροῦ ἀνθρώπου γνώμην, 212
2675 ὡσὰν ἡ φωτιὰ τὸ σίδηρον, ὁποὺ τὸ μαλακαίνει.
Ἔρημη ἦτον, ἐλεεινὴ στὴν ἔρημον ἐκείνην,
σὰν τὸ πουλὶ εἰς τὸ κλαδί, οἰκίαν δὲν γνωρίζει,
καὶ τὴν καρδίαν μου ἐρράγισε, ἐλύπησε τὴν ψυχήν μου,
διατὶ ἔκλαιεν πολλὰ πικρὰ καὶ κρατημὸν δὲν εἶχεν.

2663 ἂν ἴσως καὶ δὲν ἤθελεν εὑρεθῇ νεώτερος ὁ Ἀκρίτης (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1767)—2664 ἐφόνευε τὸν ἄγουρον ἐν τῇ ἐκείνῃ ὥρᾳ (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1768)—2670 ἀκαίρως ξηρανθέντα—2672 αὐτὰ ἡ κόρη ἔλεγε καὶ σχολασμὸν δὲν εἶχε (στίχος περιττός.)—2674 τὸ δάκρυ της ἐρράγισαν

Τ 2660 ξανθόν, ἀρτιγενῆ, μακρὸν τῇ ἡλικίᾳ—2661 εἰς φάραν ἐποχούμενον, φέρων συρτὸν καὶ ἄλλον,—2662 ἐνστασιάσας ὁ Μουσοὺρ σπαθ. ἐπιδοῦναι—2666 ταῦτα γὰρ τὰ γνωρ. ἐκεῖνον βεβαιοῦσι.—2668 τοιούτου χωρισθῆναι,—2669 ἢ τὸ γλυκὺ πρὸ τοῦ τυχεῖν ὀλέσασα τοῦ κάλλους—2670 ὡς δένδρον νεοφύτευτον—2671-2719 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι—

2659 Τὸ Βλαττολιβάδι εἶναι ὁ περίφημος λειμών, ἔνθα ὁ Ἀκρίτας διαμένων χάριν ἀναψυχῆς μετὰ τῆς καλῆς του, ἐφόνευσε τὸν δράκοντα καὶ τὸν λέοντα κατόπιν δεινῆς πάλης (βλέπε σχετικῶς περαιτέρω ἐν Α 2833, Α 2886 ἑξ., Α 2930 ἑξ., Α 4438 ἑξ., καὶ Α 4445). Λογικῶς τὸ Βλαττολιβάδι θὰ ἔπρεπε νὰ κεῖται εἰς τὸν Ἄνω Εὐφράτην, εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Μελιτηνῆς, ἔνθα καὶ ἡ Τρῶσις (Α 3378), ἥτις κατὰ τὸ Ἔπος ἦτο τὸ κεντρικὸν λημέρι τοῦ Ἀκρίτου. Ἐν τούτοις ὅμως τὸ Βλαττολιβάδι ἐταυτίσθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν πρὸς τὸ Βαλτολιβάδι τῆς Κιλικίας, γνωστὸν καὶ παρὰ τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν, κείμενον δὲ μεταξὺ Μοψουεστίας καὶ Κιλικίων πυλῶν. Βλέπε σχετικῶς πληροφορίας Grégoire ἐν Byzantion VII 287-288 καὶ Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Γ' 654 ὡς καὶ W. Ramsay, Historical Geography of Asia Minor, σελ. 386. Πρβλ. ἐν τούτοις καὶ σχετικὰς εἰδήσεις Καρολ. 242.
2670 (1774). Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ ὑπάρχει κενὸν καὶ παραλείπονται οὕτω τὰ χωρία [§ 358—361], ὡς καὶ μέγα μέρος τοῦ χωρίου [§ 362].

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἐπολέμησε μετὰ τοὺς ἑκατὸν Ἀραβίτας καὶ λαβὼν τὴν κόρην ἐξ αὐτῶν.

[§ 359] Αὐτὰ ἡ κόρη ἔλεγεν καὶ ἔκλαιεν μεγάλα.
Ἐκεῖ τότε ἐφάνησαν ἀνδρεῖοι Ἀραβῖται
ἀπὸ τὸ δάσος ἑκατόν, ἅπαντες κονταρᾶτοι·
ἐκεῖνοι σὲ μένα ἔπεσαν σὰν ὄρνεα στὰ λέση,
ἡ φάρα ἀπὸ τὸν φόβον της ἀπέκοψε τὸν κλάδον,
ἐγὼ δὲ κείνην ἐκράτησα ὁπό 'τρεξε στὸν δρόμον,
μετὰ σπουδῆς ἀνέβηκα ἐκαβαλλίκευσά την,
ἀνδρεῖος τότε στάθηκα κρατῶντας τὸ κοντάρι, 213
καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπέδραμον, πολλοὺς τούτων ἀνεῖλον.
[§ 360] Τινὲς δὲ μὲ ἐγνώρισαν, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους·
«Αὕτη ἡ τόλμη τίς ἐστιν καὶ τίς αὐτὸς ὑπάρχει,
»καὶ τὰς σπαθέας μας αὐτὸς οὐδὲ ποσῶς φοβᾶται;»
Εἷς Ἀραβίτης ἐξ αὐτῶν φωνὴν μεγάλην ρίπτει·
«Ταῦτα τὰ θράση, ἄρχοντες, ὁποὺ θωροῦμε τώρα,
»καὶ τὰ συχνὰ γυρίσματα, καὶ τὴν 'πιδεξιωσύνην,
»Ἀκρίτου γὰρ τοῦ Διγενοῦς εἶναι αὐτὴ ἡ νίκη,
»καὶ ξεμακρύνετε ταχύ, μὴν χαλασθῶμεν ὅλοι·
»ἀνδρεῖος εἶναι, δυνατός, μέγας εἰς τὸ κοντάρι,
»καὶ τρομερὸς εἰς τὸ σπαθὶ σὰν φοβερὸν λεοντάρι,
»σὰν ἀετὸς βλέπει μακρά, σὰν τὸ γεράκι τρέχει,
»φαίνεται γὰρ καὶ πάντολμος, φαίνεται καὶ ἀνδρεῖος· 214
»ἀλλ' ἄγετε, ἀθροίσθητε, καὶ περισυναχθῆτε,
»ἵνα καὶ ταύτην λάβωμεν τὴν κόρην, ὅπου φυλάττει».
[§ 361] Ὡς δὲ πολὺ οὐ γέγονεν, ἦλθον ἐμοῦ πλησίον,
καὶ πάλιν κτύποι, ἐγένοντο καὶ ταραχὲς μεγάλες·
ἐκεῖνοι, ποὺ μ' ἐκύκλωσαν, ἦσαν 'κατὸ ἀνδρεῖοι,
στὸν πόλεμον, ποὺ κάμναμεν, ἅρπασαν τὴν κόρην.
Ἐγὼ ὡς εἶδον παρευθὺς ταύτην ἀφηρπασμένην,
λυπούμενη καὶ κλαίοντας πολλὰ ἐκαταρᾶτον

2682 ἀπὸ τὸ δάσος ἑκατόν, ὁμόπιστοι, κονταρᾶτοι—

2680 ἑξ. «Ἐκεῖ ὁποὺ ἔκλαιεν ἡ κόρη καὶ ἐσυντύχαινέν με, πάραυτα ἐξέβησαν ἀπὸ τὸ δάσος Ἀραβῖτες ἑκατόν, ὅλοι μὲ κοντάρια, καὶ ἔπεσαν ἀπάνω μου ὡσὰν οἱ γῦποι εἰς τίποτε βρώμιον». (ΙΙ, 371, 10-12). λέσι=θνησιμαῖον ψοφίμι (λέξις τουρκική). Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον καὶ ἐν Κε 180.
2689 Τινὲς δὲ μὲ ἐγνώρισαν. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον Κε 185 καὶ ὑποσημ.
2703 ἑξ. (Πρβλ καὶ διαφορὰς ἐν Κε 188 ἑξ.). Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο παρουσιάζει ἀναλογίας τινας μὲ τὴν ἀπόπειραν ἁρπαγῆς τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρίτου ὑπὸ ἀπελατῶν, περὶ ἧς γίνεται λόγος περαιτέρω (Α 2966 ἑξ. καὶ Κστ 126 ἑξ.), καὶ ἥτις εἰς τὰ Ἀκριτ. ᾄσματα φέρεται ὡς πραγματοποιηθεῖσα. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 2040 καὶ Α 2966 ἑξ.

ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἐπλάνεσεν αὐτὴν ἐκ τῶν γονέων,
καὶ ἔφερε στὴν ἔρημο αἰχμάλωτος νὰ γένῃ,
ἐνδύθην μεγάλην δύναμιν, ἐφάνηκα ἀνδρεῖος,
δύναμις μοῦ ἦλθεν περισσή, πολλὰ μεγάλη τότε,
καὶ ἅπαντας ἐτρόπωσα ἐκείνους κατὰ κράτος. 215
[§ 362] Τὴν κόρην τότε ἔλαβον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτίκα
εἰς τὴν πηγὴν ἐπήλθομεν, καθίσαντες ὀλίγον,
καὶ τότε ἡ κόρη σύντομα, μεγάλως εὐχαρίστει·
«Καὶ ποῖος εἶσαι, αὐθέντα μου, καὶ νίκησες τοὺς πάντας,
»καὶ ἐλευθέρωσας ἐμὲ ἐκ τῆς χειρὸς Ἀράβων;
»Εὐχαριστῶ καὶ προσκυνῶ καὶ τρισευχαριστῶ σε,
»καὶ ποίαν τὴν ἀνταμοιβὴν ἐγὼ νὰ σὲ ἀποδώσω;
»Μόνον ὁ πλάστης μου αὐτὸς ὁ πάροχος ἀνδρείας
»ἀνταποδώσοι σε πολλὴν ἀνταμοιβὴν ἐν κόσμῳ».
[§ 363] Καὶ πλεῖστα παρεκάλει με φιλοῦσα μου τοὺς πόδας·
«Αὐθέντα μου, ὡς ἤκουσα παρὰ τοῦ Ἀραβίτου,
»μήπως εἶσαι ὁ Διγενής, ὁποὺ μὲ εἶπεν ὁ γέρων,
»ὃς τὸν ἐμὸν ποθούμενον ἔλυσας ἐκ θανάτου; 216
»Ἀνίσως καὶ εἶσαι ἀληθῶς ἐκεῖνος ὁ Ἀκρίτης,
»λάλησόν με, αὐθέντα μου, διὰ τὸν ποθητόν μου,
»ὃν ἐβουλήθη ὁ Μουσοὺρ ἀδίκως θανατῶσαι».
[§ 364] «Ἐγὼ εἰμι, ἀντέφησα, ὁ τοὺς ἀτάκτους κτείνων
»καὶ ἀπὸ ὅλους ἄτρωτος πεφύλαγμαι στὴν μάχην·
»ἐγὼ ἐκεῖνον τὸν Μουσοὺρ ἀπέκτεινα δικαίως,
»τὸν ὁδοστάτην, τὸν ληστήν, ποὺ σφάλιζεν τοὺς δρόμους,
»οὐδένας ἐτόλμησε ποτὲ τοὺς δρόμους νὰ περάσῃ,
»διατὶ ἦτον κλέπτης φοβερὸς καὶ θαρρετὸς εἰς πάντα·
»ἐγὼ εἰμι ὁ ἐξ αὐτοῦ ποὺ κράτησα τὸν δρόμον·
»ὃν ἀγαπᾷς οὐκ οἶδα πῶς καὶ ἐπὶ μνήμης φέρεις,

2711 ἐνδύθη μεγ. δύναμιν,—2737 ὃν ἀγαπᾷς δὲν οἶδα πῶς ὀλίγον τὸν θυμοῦμεν, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1791)—

Τ 2720 Παραλείπεται τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ στίχου. Ὑπάρχουν μόνον αἱ λέξεις: νὰ σ' ἀποδώσω.—2721 Μόνος αὐτὸς ὁ πλάστης μου, ὁ πάροχος ἀνδρείας—2722 ἀνταποδώσει σοι—2723 παρεκάλει μοι φιλοῦσα—2725 μὴ τυγχάνῃς ὁ Διγ., ὃν γηραιός μοι εἶπεν,—2727 καὶ εἰ ἐκεῖνος ἀληθῶς τυγχάνεις ὁ Ἀκρ.—2728 ἀνάγγειλόν μοι, αὐθέντη μου, διὰ τὸν ἀγουρίτζην—2731 καὶ παρὰ πάντων ἄτρωτος πεφ. ἐν μάχῃ—2732 ἐγὼ εἰμὶ ὁ τὸν Μ. ἐνδίκως θανατώσας—2733 ληστήν, τὸν τὰς ὁδοὺς κρατοῦντα,—2734 ὡς οὐκ ἐτόλμησε ποτὲ ὁδεῦσαι τὶς παράπαν·—2735 Παραλείπεται ὁ στίχος.—2736 ἐξ αὐτοῦ θανάτου τε κρατήσας—

2720 (1775) Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου καὶ δὴ ἀπὸ τῶν λέξεων «νὰ σ' ἀποδώσω» ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ, οὗτινος διακοπὴ ἐμνημονεύθη ἐν ὑποσημ. Α 2670 (1774).

2738 »φίλτατον, τὸν ἀβέβαιον ἐκεῖνον λέγοντάς τον.
»Ἀλλ' ἔλα καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν ἐγὼ νὰ σὲ πηγαίνω, 217
2740 »παρασκευάσω δὲ αὐτὸν γυναῖκα λαβεῖν σε πάλιν,
»ἐὰν ἀρνηθῇς σέβας αὐτὸ ὅλως τῶν Αἰθιόπων».
[§ 365] Ἐκείνη δὲ ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τότε κείνους,
χαρὰν μεγάλην ἔλαβε, καὶ λέγει μου· «Αὐθέντα,
»κύριέ *μου*, ἀντέφησε, μέγιστε ἀντιλῆπτορ,
2745 »καὶ τοῦ λαμπροῦ βαπτίσματος γέγονα ἐν μεθέξει
»πρὶν μετ' ἐκεῖνον νὰ σμιχθῶ, ἐκεῖνος μοῦ τὸ εἶπε,
(1800)»οὐδὲν γὰρ εἶχον δυνατόν, τῷ πόθῳ δουλωθεῖσα,
2748 »τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα μὴ ἀγαγεῖν εἰς ἔργον,
(1802)»*δι' ὃν γονεῖς καὶ συγγενεῖς οὐδὲν προελογίσθην*».
2750 [§ 366] Ταῦτα λοιπόν, ὡς ἤκουσα ἐκ στόματος τῆς κόρης,
φλόγα μεγάλη πρὸς ἐμὲ ἐξῆψε τὴν καρδίαν,
ἐξῆπτέ τε τὸν ἔρωτα, παράνομον τὴν μίξιν· 218
καὶ πρῶτον μὲν ἀνέστειλον ἀκάθεκτον τὴν γνώμην,
ὅπως ἂν τύχῃ δυνηθῶ *φυγεῖν* τὴν ἁμαρτίαν,
2755 ἀλλὰ σαφῶς ἀδύνατον πῦρ παραβῆναι χόρτον.
Ὡς ταύτην τε ἀνέβασα στὸ ἄλογον ἀπάνω,
τὸν δρόμον ἐπηγαίναμεν τὸν πρὸς τὴν Χαλκογούρναν,

2741 σέβας τὸ αὐτὸ ὅλως—2742 τοὺς λόγους τότε κείνου—2744 κύριε, ἀντέφησε,—2745 βαπτίσματος τότε ἐβαπτίσθην—2749 καὶ δι' ἐκεῖνον τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς ὁμοίως». (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1802).—2754 δυνηθῶ φευγεῖν τὴν ἁμαρτίαν,—2757 ἐπηγαίναμεν πρὸς τὴν Χαλκογούρναν—

Τ 2738 ἐκεῖνον ἐκκαλοῦσα.—2739 ἐγὼ σὲ ἀπαγάγω—2740 παρασκευάσω τε αὐτὸν τοῦ γαμετὴν λαβεῖν σε,—2741 εἰ σέβας ὅλως ἀρνισθῇς αἰσχρῶν τῶν Αἰθιόπων.»—2742-2743 Ἡ δὲ τοῦτο ἀκούσασα, χαρᾶς ἐμφορηθεῖσα· (εἰς στίχος)—2746 πρὶν συναφθῆναι τῷ ἀνδρί, αὐτοῦ μοι προσειπόντος.—2747 εἶχε δυνατόν,—2751 φλόγα καθάπερ τὴν ἐμὴν ἐξῆψε τὴν κ.—2752 παράνομόν τε μίξιν—2753 ἀνέστελλον—2756 ἀνήγαγον ἐν τῷ ἰδίῳ ἵππῳ—2757 καὶ τῆς ὁδοῦ οἰχόμεθα τῆς πρὸς τὴν Χαλκογούρναν,—

2750 ἑξ. «'Ωσὰν ἤκουσα ἐτοῦτα τὰ λόγια ἀπὸ τὸ στόμα τῆς κόρης, ἐσέβη ὡσὰν φωτία εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ ἔσυρνέ με πρὸς παράνομον σμίξιν. Καὶ πρῶτον μὲν ἀποδιώκω τὴν παράνομον σμίξιν, μήπως καὶ δυνηθῶ νὰ ἀποφύγω τὴν ἁμαρτίαν.' Ἀλλὰ καθὼς λέγει καὶ ὁ λόγος ὡς ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ φωτία νὰ σμίξῃ μὲ τὰ στουπία». (Π. 372, 23-29). Πρβλ. καὶ Κε 231-236.

2757. Χαλκογούρνα. Ἡ θέσις αὐτὴ ταυτίζεται πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Μιχ. Ἀτταλειάτου (σελ. 121 Bonn) ἀναφερομένην ὑπὸ τὸ ὄνομα «Χαλκέως τοποθεσία» καὶ κειμένην εἰς τὰ πέριξ τῆς Τζαμανδοῦ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Καρολ. 242 καὶ συμπληρωμ. εἰδήσεις Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Γ' 655 καὶ ὑποσημ. 1. Ἐν Κε 257 σημειοῦται «Χαλκουργία». Ἡ Χαλκογούρνα ἀναγράφεται ὀλίγον κατωτέρω ὑπὸ τὸ ὄνομα Χοχλακούρα (βλέπε Α 2774 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ.). Ἡ ἐν Ε 293 καὶ Ε 426 ἀναφερομένη θέσις Χαλκοπέτριν δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν Χαλκογούρναν, ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῆς Λευκοπέτρας. (Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 680 καὶ Ε 293).

δὲν ἤξευρα τὸ τί γενῶ, πῦρ ὅλος ἐγενόμην,
ὁ ἔρως μὲ ἐνίκησεν καὶ αὔξησεν μεγάλως,
2760 καὶ πάσας μου καταλαβὼν μέλεσι τὰς αἰσθήσεις,
(1814)*ἐν κάλλει τε τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν τῇ ἀφῇ τὰς χεῖρας,*
2762 τὸ στόμα εἰς τὰ φιλήματα, τὴν ἀκοὴν στοὺς λόγους.
[§ 367] Πλὴν ἅπαντα ἐγένηκαν ὅσα κακὰ μὲ ἔργα,
καὶ ἐμιάνθη ὁ δρόμος μας ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας,
2765 ἐκ συνεργίας τοῦ Σατανᾶ, ψυχῆς τε ἀμελείας, 219
εἰ καὶ πολλὰ ἀνθίστατο ἡ κόρη πρὸς τὸ ἔργον,
(1820)καὶ εἰς Θεὸν μὲ ὥρκιζε καὶ εἰς εὐχὰς γονέων.
[§ 368] Ἀλλὰ ὁ ἀντικείμενος καὶ σκότους ὁ προστάτης,
ἐχθρός τε καὶ πολέμιος τοῦ ἡμετέρου γένους,
2770 ἐμένα γὰρ ἡτοίμασε Θεὸν νὰ λησμονήσω,
καὶ τῆς ἀνταποδόσεως τὴν φοβερὰν ἡμέραν,
ἐν ᾗ πάντα τὰ κρύφια πταίσματα φανεροῦνται
ἀγγέλων κατενώπιον καὶ τῶν ἀνθρώπων πάντων.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἔφερε τὴν κόρην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

[§ 369] Καὶ μετὰ ταῦτα ἐφθάσαμεν *ἐπὶ* τὴν Χοχλακούραν,
2775 ἐκεῖ δὲ τότε εὕρομεν τὸν ποθητὸν τῆς κόρης,
τὸν νέον ὁποὺ ἐπλάνεσεν ταύτην τὴν νέαν κόρην,
τὴν ἔκαμεν καὶ ἄφησεν γονεῖς τε καὶ πατρίδα,

2760 μέλεσι καὶ αἰσθήσεις—2761 ἐκάλει τε τοὺς ὀφθαλμοὺς κρατῶντας την εἰς χεῖρας (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1814).—2774 ἐφθ. εἰς τὴν Χοχλ.—

Τ 2758 οὐκ εἶχον ὅστις γένομαι, πῦρ ὅλος ἐφλεγόμην,—2759 τοῦ ἔρωτος ὁλοσχερῶς ἐμοὶ προσαυξηθέντος,—2762 τὸ στόμα τοῖς φιλήμασι καὶ ἀκοὴ τοῖς λόγοις·—2763 γεγόνασιν ὅσα κακὰ τοῖς ἔργοις,—2764 ἡ ὁδὸς ἀπὸ τῆς ἀνομίας—2765 ἐκ συνεργίας τοῦ Σατᾶν—2767 καὶ εἰς Θεὸν ὁρκίζουσα—2768 ἀλλ' οὗ ὁ ἀντικείμενος ὁ σκότους τε προστάτης,—2770 αὐτὸν γὰρ παρεσκεύασε Θ. ἐπιλαθέσθαι,—2775 Εἶτα παραγενόμενος ἐπὶ τὴν Χοχλακοῦραν—2775-2776 ἐκεῖσε τὸν πλανήσαντα εὕρομεν ταύτην παῖδα· (εἰς στίχος).—2777 Παραλείπεται ὁ στίχος.—

2774. Χοχλακούραν ἀναγράφει τὸ κείμενον ἐνταῦθα τὴν Χαλκογούρναν, περὶ ἧς ἐγένετο μνεία ὀλίγον προηγουμένως ἐνΑ 2757 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ. Προφανῶς πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἀβλεπτήματος ἀντιγραφέως ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ Χατζῆς (σελ. 27) προσεπάθησε νὰ συναγάγῃ συμπεράσματα περὶ τῆς καταγωγῆς ὁμάδος τινος κειμένων τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. Δέον ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ τύπος Χοχλακούρα ἀπαντᾷ ὄχι μόνον ἐν Α2774, καθὼς καὶ ἐν Π 373,8, ἀλλ' ἐπίσης καὶ εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ (1827) εἰς τὸ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον, ἀλλ' ὁ ἐκδότης Τ (Sath. Legr.) διώρθωσε τὴν γραφὴν εἰς Χαλκογούρναν, σημειώσας τὸ πραγματικὸν εἰς τὰς ὑποσημειώσεις. (Βλέπε σχετικῶς Τ (Sath. Legr.) σελ. 150, ὡς καὶ παραλλαγὰς Τ ἐν τῷ παρόντι). Χοχλακούρα ἄλλως τε δὲν εἶναι μόνον τοπωνύμιον, ἀλλὰ καὶ προσηγορικόν, σημαίνει δὲ χαλικιὰ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰς νήσους.

Ἄρα νὰ ἦν τοῦ στρατηγοῦ υἱὸς τοῦ Ἀντιόχου, 220
πρὸ χρόνων τοῦ ἐν τῷ ζυγῷ ὑπὸ Περσῶν σφαγέντος;
Ὡς γὰρ αὐτὸν ἀπὸ χειρῶν Μουσοὺρ ἐγὼ ἐρρύσθην,
ἔμπροσθεν μὲν δὲν ἄφησα μόνος του νὰ πηγαίνῃ,
ἀλλὰ ὡς γνώριμον αὐτὸν δέδωκα πρὸς τοὺς φίλους,
διὰ νὰ περνᾷ μὲ τούτους δὲ ἕως τοῦ ὑποστρέψαι.
Αὐτὸν ἐκεῖ εὑρίσκοντας, πολλὰ μὲν νουθετήσας,
ἐκεῖνος τότε ἔταξε νὰ μὴ ἀφήσῃ ταύτην,
ἀλλ' ἔχειν, ὡς τὸ ἔταξε, γυναῖκα στὴν ζωήν του.
[§ 370] Ἐδιηγήθηκα σ' αὐτὸν πῶς ηὗρα καὶ τὴν κόρην,
καὶ πῶς ταύτην ἀφήρπασα ἀπὸ τοὺς Ἀραβίτας,
(1840)*τοὺς δὲ μὴ θέμις ἐξειπεῖν παρέτρεχον τὸν λόγον,*
ἵνα μὴ σκάνδαλον αὐτὸν εἰς νοῦν του νὰ λογιάσῃ.
Εἶθ' οὕτως πλοῦτον ἄπειρον αὐτοῖς προσχορηγήσας, 221
ἐκεῖνον, ὅπου ἥρπασαν ὁμοῦ μετὰ τῆς κόρης
ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς τε
καὶ ἵππους δύο τῶν αὐτῶν, *ἀπέπεμπον* ἐκεῖθεν,
αὖθις *ἐπαγγειλάμενος* τὸν νέον δριμυτέρως,
κανένα ἄδικον ποτὲ τῆς κόρης νὰ μὴν κάμῃ.
[§ 371] Καὶ εἰς ὀλίγον καὶ αὐτὸς ἐπῆγα εἰς τοὺς γονέους,
εἰς τὴν πατρίδα τὴν ἐμήν, εἰς οἶκον τοῦ πατρός μου,
τοῦ Ἀπριλίου τρέχοντος, ἡμέρας δεκαπέντε,
κατηγορῶν τοῦ λόγου μου διὰ τὴν ἁμαρτίαν,
καταδικάζων ἐμαυτὸν ἐν τῇ ἀθέσμῳ πράξει,

2789 τοὺς λόγους ὁποὺ δὲν ἦτο ἄξιοι ἀπέφευγα ταχέως, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1840).—2794 τῶν αὐτῶν τοὺς ἔπεμψα ἐκεῖθεν—2795 αὖθις ἐπιγγειλάμενος—

Τ 2778 ἄρα δὲ ἦν—2779 τῶν ἐν τῷ ζυγῷ—2781 ἔμπροσθέν μου οὐκ εἴασα τοῦ πορευθῆναι μόνον,—2782 ἀλλ', ὡς γνωστόν, πρὸς τοὺς ἐμοὺς δέδωκα τοῦτον φίλους,—2783 ὡς ἂν διάγῃ μετ' αὐτῶν μέχρι τοῦ ὑποστρ.—2784 Αὐτὸν ἐκεῖσε εὑρηκὼς καὶ πλεῖστα νουθ.—2785 καὶ μετεπηγγειλάμενος μὴ ταύτην ἀθετήσῃ,—2786 ἀλλ' ἔχειν, ὡς ὑπέσχετο, ἐν βίῳ γαμετήν τε.—2787 Διηγησάμην ἅπασι πῶς εὗρον τε τὴν κ.—2788 ἐκ τῶν Ἀραβιτῶν τε.—2790 σκάνδαλον ὁ παῖς εἰς νοῦν ἐπινοήσῃ·—2791 προχορηγήσας—2792-2793 ὃν ἐξ οἰκείων ἥρπασεν ὡ κόρη τῶν γονέων, (εἷς στίχος).—2796 τοῦ μήποτε τί ἄδικον τῇ κόρῃ διαπράξῃ.—2797 Καὶ μετ' ὀλίγον... ἦλθον εἰς τοὺς οἰκείους,—2798 Παραλείπεται ὁ στίχος.—2799 τρέχοντος, μεσότητα μηνός τε,—2800 τὸ συνειδὸς κατηγορῶν, φέρων τὴν ἁμαρτίαν,—2801 καὶ ταλανίζων ἑαυτὸν ἐν τῇ ἀθ. πρ.—

2787 ἐξ. «Ἐδιηγήθηκά τους ὅλους πῶς ηὗρα τὴν κόρην καὶ πῶς τὴν ἥρπασα ἀπὸ τοὺς Ἀραβίτας. Καὶ ὡσὰν ἤρχουμουν εἰς τὰ ἄσχημα λόγια, ἐπαράτρεχά τα, διὰ νὰ μὴν ἀκούσῃ ὁ ἄνδρας της τίποτις καὶ σκανδαλισθῇ». (Π. 373, 16—19).

(1851)*ἡνίκα τε τὸν ἥλιον, ἐμὴν ψυχήν, κατεῖδον,*
καὶ αἰσχυνόμενος αὐτὴν μεγίστως ἀδικήσας.
[§ 372] Καὶ τάχιον μετὰ σπουδῆς ἦλθον στὴν
(ποθητήν μου,. 222
καὶ μεθ' ἡμέρας ὕστερον ἐπῆγα εἰς ἄλλον τόπον,
ἐκεῖ γὰρ ἀπομείναμεν εἰς τόπον κατοικοῦντες,
χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος μετὰ τῆς ποθητῆς μου,
ὑμνοῦντας μὲν τὸν παντουργὸν Θεὸν τὸν ἐν ὑψίστοις,
σὺν τῷ ἀνάρχῳ Λόγῳ τε, καὶ Πνεύματι ἁγίῳ,
ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα τε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΑΚΡΙΤΟΥ

2802 ὁπότεν εἶδον τὸν ἥλιον, ἔβλεψα στὴν ψυχήν μου, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1851).—2803 καὶ αἰσχυνόμουν ὡς αὐτὴν μεγ. ἀδ.

Τ 2805-2806 καὶ μεθ' ἡμέρας ἔπειτα μετοίκησιν ποιήσας ὡδεύσαμεν εἰς ἕτερον τόπον ἐκεῖ οἰκοῦντες. (Δύο στίχοι).—2807—2810 Παραλείπονται οἱ στίχοι.—

(1851) ἐξ. ἡνίκα τε τὸν ἥλιον κλπ. Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Κε 285 ἐξ.

(1856)[§ 373] Ἔβδομος λόγος ὁ παρὼν πλείστας
(ἀνδραγαθίας 223
διεξιὼν τυγχάνει γε Ἀκρίτου τοῦ γενναίου,
ἐκείνας, ὁποὺ ἐλάλησε πρὸς τοὺς οἰκείους φίλους,
τὰς περὶ τὸν Φιλόπαππον μάχας *λέγω* καὶ νίκας
πολέμους τε τῆς Μαξιμοῦς, αὐτῆς τῆς Ἀμαζόνος
καὶ τὰς ἀνδρείας Διγενοῦς καὶ τὴν μεγάλην τόλμην.

ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ 224

(1861)[§ 374] Τὸν βασιλέα τῶν μηνῶν τίς βουληθείη λέγειν;
Μάϊος ἐβασίλευσεν εἰς ἅπαντας τοὺς μῆνας,
κόσμος αὐτὸς φαιδρότατος ἁπάσης γῆς ὑπάρχει,
πάντων φυτῶν ὁ ὀφθαλμός, ἀνθέων ἡ τερπνότης

2813 ἐκεῖνα ὁπού αὐτὸς ἐλάλησε—2814 μάχας τε καὶ νίκας.—

Τ 2813 ἃς ὁ αὐτὸς ἐξήγγειλε πρὸς τοὺς οἰκείους φ.—2816 Παραλείπεται ὁ στίχος.—2819 γῆς τυγχάνει—2820 ὀφθαλμὸς καὶ τῶν ἀνθῶν λαμπρότης—

2814 ἑξ. Περὶ Φιλοπάππου βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις χωρία Α 1333, Α 1599, Α 1650, Α 1764 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις τὰ χωρία Α 3133, Α 3149, Α 3205, καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις. Περὶ τῆς Μαξιμοῦς βλέπε ἐν Α 3347 ἑξ., ὡς καὶ ὑποσημ. Α 3355.

2817 ἑξ. Τὸ χωρίον τοῦτο φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς ἀπόσπασμα Ἐκφράσεως περὶ τῶν δώδεκα μηνῶν, ἐξ ἐκείνων αἵτινες ἀπαντῶσι παρὰ τοῖς μεσαιων. συγγραφ. (πρβλ. Εὐσταθ. Δ' 12—18, Λυβιστρ. 880—1960). Περὶ ἐκφράσεων τῶν μηνῶν λεπτομερεῖς πληροφορίας βλέπε ἐν Κρουμβ. Β' 707—710, Β' 681, Β' 692, Β' 753—754 καὶ Γ' 158. Περὶ τοῦ Μαΐου ὑπάρχει ἀλληγορικὸν ποίημα τοῦ Μελιτηνιώτου, τοῦ ὁποίου ἡ καταπληκτικὴ ὁμοιότης πρὸς τὸ ἐνταῦθα χωρίον ἐγέννησεν ὑπονοίας ὅτι ὁ Μελιτηνιώτης ἀντέγραψε τοῦτο ἐκ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, ἢ καὶ ἀντιθέτως. Βλέπε σχετικῶς γνώμας Σάθα, ἐν Τ (Sath. Legr) σελ. CXLII καὶ CXLIII, καὶ Hesselling, ἐν Ε (Hess.) σελ. 550, ὑποσημ. 2. Παρὰ ταῦτα τὸ παρὸν χωρίον προέρχεται ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου. Εἰς τὸ σχετικὸν χωρίον ὁ Τάτιος ἐξυμνεῖ τὸ ρόδον ἡ ὁμοιότης δὲ τοῦ κειμένου, ὄχι μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω (βλέπε Α 2836 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.) εἶναι καταφανής. Ἁπλῆ ἀντιπαραβολὴ ἄλλως τε πείθει περὶ τῆς μιμήσεως: «Εἰ τοῖς ἄνθεσιν ἤθελεν ὁ Ζεὺς ἐπιθεῖναι βασιλέα, τὸ ρόδον ἂν τῶν ἀνθέων ἐβασίλευσεν. Γῆς ἐστι κόσμος, φυτῶν ἀγλάϊσμα, ὀφθαλμὸς ἀνθέων, λειμῶνος ἐρύθημα, κάλλος ἀστράπτον. Ἔρωτος πνέει, Ἀφροδίτην προξενεῖ, κλπ.» (Τάτ. βιβλ. Β', κεφ. 1). Ἡ ὁμοιότης εἶναι ἀκόμη μεγαλυτέρα εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τῆς διασκευῆς Κ, τὸ ὁποῖον διέσωσε πιστότερον τὸ πρωτότυπον. (Πρβλ. σχετικῶς Κστ 4 ἑξ.). Περὶ Μελιτηνιώτου βλέπε ὑποσημ. Α 860 καὶ Α. 2528.

λειμώνων τε περικαλλῶν τὸ ἄνθος ἐξαστράπτον,
ἔρωτα πνέει καθαρὸν πρόξενον τῆς ἀγάπης,
2823 γῆν τοῦ μιμεῖσθαι οὐρανὸν αὐτὸς παρασκευάζει,
(1868)*τοῖς ἀγλαοῖς τοῖς ἄνθεσι καὶ ἴοσι καὶ ῥόδοις.*
(1869)*Τότε γινώσκεται σαφῶς τοὺς ὑπουργοῦντας ἔρως,*
2826 καὶ πᾶς φιλῶν εὐφραίνεται τῆς ἡδονῆς γὰρ ταύτης.
[§ 375] Εἰς τοῦτον οὖν τὸν θαυμαστόν, γλυκύτατόν
(τε μῆνα 225
νὰ μεταλλάξω ἠθέλησα μόνος μετὰ τῆς κόρης,
τῆς θυγατρὸς τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Δούκα, τῆς ὡραίας,
καὶ διὰ τὴν τερπνότητα τοῦ θαυμαστοῦ Μαΐου,
διὰ τῶν φυτῶν τὴν ἔπαρσιν καὶ τὴν χαρὰν ἐκείνην,
καὶ διὰ τὴν μοναξιότητα καλῆς τῆς ποθητῆς μου.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης μετὰ τῆς κόρης, ἤγουν τῆς ποθητῆς αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς περιβόλαιον θαυμαστόν, στήσας τὴν ἰδίαν τένταν.

[§ 376] Πρὸς θαυμαστόν τινα λοιπὸν λειμῶνα
(προσελθόντες,
ἐκεῖ τὴν τένταν ἔστησα καὶ τὴν ἰδίαν κλίνην,
κύκλοθεν ταύτης ἐμβαλὼν φυτῶν παντοίων *εἴδη.*
(1880)Τὸ ἔδαφος μὲ τ' ἄνθια ἦτον δὲ στολισμένον,

2824 ταῖς ἀγλαΐαις, ἄνθεσι, καὶ ἄνθεσι καὶ ῥόδοις· (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1868).—2825 τότε γνωρίζει φανερὰ τοὺς ἔχοντας ἀγάπην, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1869).—2835 φυτῶν παντοίων τότε.—

Τ 2822 πνέει θαυμαστὸν πρόξενον Ἀφροδίτης·—2826 τῆς ἡδονῆς μεγάλως.—2827 Ἐν τούτῳ δὴ τῷ θαυμαστῷ μηνὶ τῷ γλυκυτάτῳ,—2828 μεταβληθῆναι ἠθέλησα—2832 μοναξιότητα τῆς καλῆς ποθητῆς μου.—2836 τὸ ἔδαφος τοῖς ἄνθεσι λαμπρῶς πεποικιλμένον—

2833 ἑξ. Ὁ περὶ οὗ πρόκειται λειμὼν ὀνομάζεται ἀλλαχοῦ Βλαττολιβάδι. Σχετικῶς βλέπε ὑποσημ. Α 2659 ὡς καὶ Α 4438, Α 4445, κείμενον καὶ ὑποσημ., ἐν συναρτήσει πρὸς χωρία Α 2886 ἑξ. καὶ Α 2930 ἑξ. Ἀπὸ τοῦ παρόντος στίχου ἄρχεται ἡ Ἔκφρασις τοῦ λειμῶνος ἢ τοῦ παραδείσου, ἥτις περατοῦται εἰς τὸν στίχ. Α 2880, ἐπαναλαμβάνεται δὲ ἐκ νέου ἐν Α 3913 ἑξ. (Βλέπε σχετικῶς καὶ αὐτόθι). Περὶ ἐκφράσεων βλέπε ὑποσημ. Α 98. Καὶ τὸ παρὸν χωρίον προέρχεται ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου, (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 15), ἀλλ' ἡ ὁμοιότης εἶναι περισσότερον καταφανὴς εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τῆς διασκευῆς Κ. (Πρβλ. σχετικῶς ἐν Κστ 15 ἑξ.).

2836 ἑξ. Καὶ τὸ παρὸν χωρίον ἔχει τὴν προέλευσίν του ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου. Ἡ μίμησις εἶναι ἀκόμη περισσότερον καταφανὴς ἂν ἀντιπαραβληθῶσι τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν διασκευῶν Τ (1882—1903) καὶ Κστ 18—28 πρὸς τὸ κάτωθι κείμενον. «Ἔνδον ἦν ἡ τῶν δένδρων πανήγυρις. Ἔθαλλον οἱ κλάδοι, συνέπιπτον ἀλλήλοις ἄλλος ἐπ' ἄλλον, ὁ δὲ κιττὸς περὶ πεύκην εἱλιχθεὶς ᾠκειοῦτο τὸ δένδρον. Ἄμπελοι δὲ ἑκατέρωθεν τοῦ δένδρου, καλάμοις ἐποχούμενοι τοῖς φίλοις ἔθαλλον· καὶ ὁ καρπὸς ὡραίαν εἶχε τὴν ἄνθην... Ἐν μέσοις δὲ τοῖς ἄνθεσι πηγὴ ἀνέβλυζεν καὶ περιεγέγραπτο τετράγωνος χαράδρα χει-

τόπον χαρούμενον καλὸν καὶ στολισμένον εἶχον,
ρόδα, τριαντάφυλλα πολλά, κόκκινα, μυρωδάτα,
δένδρα πυκνότατα πολλά, ὑψίκομα, μεγάλα,
2840 ἦσαν λαμπροὶ οἱ κλάδοι τους, καλῶς περιπλεγμένοι· 226
ἡ εὐωδία τῶν καρπῶν ὡμοίαζε τοῖς ἄνθοις,
τὰ δένδρη ἐπενδύοντο ὁμοῦ μετὰ κλημάτων,
2843 ἀναβλαστάνασιν ὁμοῦ κλήματα μὲ τὰ δένδρα,
(1886)*κάλαμοι ἐπεφύοντο εἰς ὕψος ἐπηρμένοι,*
2844 καὶ ἄνθη ὡραιότατα ἦσαν στὴν γῆν ἀπάνω,
2845 κισσὸς ἀνάθαλλε χλωρός, τριαντάφυλλα κοντζάδες.
[§ 377] Κρύο νερόν τε ἔτρεχε στὴν μέσην τοῦ λειμῶνος,
2847 καὶ πανταχοῦ διέτρεχεν *ἐκείνῳ* τε τῷ τόπῳ,
(1891)*χαράδραι δὲ δεξαμεναὶ ἐν τῇ πηγῇ ὑπῆρχον,*
ἦν γὰρ τὸ ὕδωρ κάτοπτρον τῶν ἀνθῶν καὶ τῶν δένδρων,
(1893)*τὸ μὲν γὰρ ἦν ἀληθινόν, τὸ δ' ἕτερον λευκῶδες.*
2851 Καὶ τὰ πουλιὰ ποὺ 'κάθοντο ἀπάνω εἰς τοὺς κλάδους,
ἐκιλαδοῦσαν τὴν αὐγὴν καὶ ἀγάλλετο ψυχή μου.

2845 τριαντάφυλλα καὶ κοτζάδες,—2847 σὲ κείνῳ τε τῷ τόπῳ,—2848 χαράδρες ἦσαν ἀνοικτὲς εἰς τὴν πηγὴν ἐκείνην, ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1891).—2849 καθρέπτης ἦτον τὸ νερὸν στὰ δένδρη καὶ τὰ ἄνθη, ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1892).—2850 τὰ πάντα, ὅλα φαίνοντο ὅσα ἄνθη τε καὶ δένδρη. ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1893).—

Τ 2837 τὸ δὲ χρῆμα πρὸ ὀφθαλμῶν ἐνήδονον ὑπῆρχεν·—2838 Παραλείπεται ὁ στίχος.—2839 ἄλση ἦσαν δασύτατα καὶ πανηγύρεις δένδρων,—2840 οἱ κλάδοι ἔθαλλον φαιδρῶς, συνήπτοντο ἀλλήλοις·—2841 συνέριζον τοῖς ἄνθοις.—2842-2843 ἀμπέλοις ἐπενδύοντο τὰ πλείονα τῶν δένδρων, (εἷς στίχος)—2844 ὡραιότατα ἐπάνω τοῦ ἐδάφους·—2845 νάρκισσος ἔθαλλε φαιδρὸς καὶ ρόδα σὺν τοῖς ἴοις—2846 Ὕδωρ ψυχρὸν ἀνέβρυεν ἐν μέσῳ τοῦ λειμῶνος,—2851-2852 Παραλείπονται οἱ στίχοι.—

ροποίητος τῷ ρεύματι. Τὸ δὲ δένδρον τῶν ἀνθέων ἦν κάτοπτρον· ὡς δοκεῖν τὸ ἄλσος εἶναι διπλοῦν, τὸ μὲν τῆς ἀληθείας, τὸ δὲ τῆς σκιᾶς. Ὄρνιθες δέ, οἱ μὲν χειροήθεις περὶ τὸ ἄλσος ἐνέμοντο, οἱ δὲ ἐλεύθερον ἔχοντες τὸ πτερόν, περὶ τὰς τῶν δένδρων κορυφὰς ἔπαιζον· οἱ μὲν ᾄδοντες, οἱ δὲ τῇ τῶν πτερῶν ἀγλαϊζόμενοι στολῇ, ὁ κύκνος περὶ τὰς τῶν ὑδάτων πίδακας νεμόμενος, ὁ ταὼς τοῖς ἄνθεσι περισύρων τὸ πτερόν. 'Αντέλαμπε δὲ ἡ τῶν ἀνθέων θέα τῇ τῶν ὀρνίθων χροιᾷ, κλπ.». (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 15). Πρὸς τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο τοῦ Τατ. πρβλ. τὸ χωρίον Α 2836—2862 καὶ ἰδίως τὰς ἀντιστοίχους παραλλαγὰς Τ. Βλέπε καὶ ἀντίστοιχον χωρίον Κστ. 18 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ τὰ περὶ κατασκευῆς παραδείσου ὑπὸ τοῦ 'Ακρίτου ἐν τῷ Εὐφράτῃ σχετικὰ χωρία ἐν Α 3913 ἑξ. καὶ Κζ 17 ἑξ., ἔνθα ἐπαναλαμβάνονται τὰ αὐτὰ πράγματα τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τοῦ 'Αχιλλ. Τατίου. 'Αλλὰ καὶ ὁ Τάτιος ἐπίσης ἀλλαχοῦ ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ περίπου, ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς εἰκόνος τῆς ἁρπαγῆς τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τοῦ Διός, ἔνθα κάμνει μνείαν καὶ λειμῶνος πλήρους δένδρων, φυτῶν καὶ ἀνθέων. (Πρβλ. Τατ. βιβλ. Α', κεφ. α',: «'Εκόμα πολλοῖς ἄνθεσιν ὁ λειμὼν» κλπ.).

2845. Κοντζάδες. Οὕτω ὀνομάζονται τὰ μπουμπούκια. Βλέπε Δημητρ. Λεξ. Πρβλ. καὶ περαιτέρω ἐν Α 2872 βαβάλια=μπουμπούκια.

Ἦσαν ὀρνέων γένη ἱκανά, ποὺ ἔβοσκον εἰς δάσος, 227
ἦσαν παγώνια ἥμερα καὶ ψιττακοὶ καὶ κύκνοι,
2855 οἱ ψιττακοὶ ἐκρέμοντο ἐπὶ τοῖς κλώνοις τότε,
οἱ κύκνοι τε ἐβόσκοντο εἰς τὰ νερὰ τῆς βρύσης,
τὰ παγώνια ξάπλωναν τὰς πτέρυγας εἰς τ' ἄνθη,
2858 ἀντέλαμπον αἱ πτέρυγες ταῖς τῶν ἀνθέων χρόαις·
(1900)*αἱ δὲ λοιπαὶ ἐλεύθερον πτερὸν γὰρ κεκτημέναι,*
2860 ἔπαιζον καὶ ἐπέτοντο ἀπάνω εἰς τοὺς κλάδους
καὶ λιγυρῶς ἐπᾴδουσαι ὑπὲρ Σειρήνων μέλη,
καὶ τὰ παγώνια ἀγάλλοντο τῇ τῶν πτερῶν κοσμήσει.
[§ 378] Τὸ κάλλος δὲ τῆς εὐγενοῦς κόρης ὡς ἐξαστράπτον,

2859 τὰ δὲ ἐπίλοιπα πουλιὰ ἐπέτοντο τοῖς κλάδοις, ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1900).—

Τ 2853 'Ορνέων γένη ἱκανὰ ἐνέμοντο τῷ ἄλσει,—2854 ταῶνες χειροήθεις τε καὶ ψιττακοὶ—2855 οἱ ψ. κρεμάμενοι ἐπὶ τοῖς κλ. ἤδη—2856 οἱ κύκνοι ἐν τοῖς ὕδασιν νομὴν προσεποιοῦντο—2857 ταῶνες δὲ τὰς πτέρυγας κυκλοῦντες εἰς τὰ ἄνθη—2858 ἀντέλαμπον ταῖς πτέρυξι ταῖς τῶν ἀνθῶν τε χρόαις,—2860 ἔπαιζον ἐποχούμεναι ἐν κλώνοις τε τῶν δένδρων,—2862 αἱ δὲ ἀγλαϊζόμεναι τῇ τῶν πτερῶν κοσμήσει.—

2863 ἑξ. «Τὸ κάλλος τῆς κόρης ἔστραπτεν περισσότερα ἀπὸ τὰ ἄνθη τῶν φυτῶν, τόσον, ὁποὺ ἐνίκα τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου, καὶ τὰ μάγουλά της ἦσαν στιλβωμένα, τὰ δὲ ὀμμάτια της ὡσὰν σύρνει ἡ μυρωδία τὸν ἄνθρωπον, ἔτζι ἔσυρναν εἰς τὸν ἀναντρανισμόν. 'Εκείνη ὑπέτασσε τόσον τὸν λογισμόν της, ὅτι καθόλου δὲν ἔβγαινεν νὰ τὴν ἰδῇ». (Π, 375, 7—12). Αἱ παρανοήσεις αὗται τοῦ διασκευαστοῦ Π, σχετικῶς ἀσήμαντοι ἄλλως τε, ὀφείλονται εἰς τὴν ἀσάφειαν καὶ τὴν ἀκαλαισθησίαν τοῦ ἐν προκειμένῳ χωρίου τῆς διασκευῆς Τ, ὅσον καὶ τοῦ κειμένου Α, ὧν ἡ γενικὴ ἔννοια ἔχει περίπου ὡς κατωτέρω· «Τὸ ἐξαίσιον κάλλος τῆς κόρης ἔλαμπε, ὑπερεῖχε δὲ ἀσυγκρίτως ἀπὸ τὴν ὡραιότητα τῶν παγωνιῶν καὶ ὅλων τῶν φυτῶν. Τὸ πρόσωπον τῆς κόρης εἶχε τὴν ἀνταύγειαν τοῦ ἡλίου καὶ αἱ λαμπραὶ παρειαί της ὡμοίαζον πρὸς εὔοσμα ρόδα. Καθὼς δὲ τὸ τριαντάφυλλον σὲ τραβᾷ νὰ τὸ μυρισθῇς, οὕτω καὶ ἡ ὡραιότης τῆς κόρης προεκάλει τὴν προσοχὴν καὶ ὑπέτασσε ὅλων τὰ βλέματα, μέχρι σημείου, ὥστε νὰ μὴν ἠμπορῇ κανεὶς ν' ἀποσπάσῃ αὐτὰ ἀπ' ἐπάνω της». Ὡς πρὸς τὰ περὶ ἕλξεως τῶν βλεμμάτων πρβλ. σχετικὸν χωρίον τοῦ 'Αχιλλ. Τατίου: «τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφέλκειν μὲν ἀπὸ τῆς κόρης ἐβιαζόμην· οἱ δὲ οὐκ ἤθελον ἀλλ' ἀνθεῖλκον ἑαυτοὺς ἐκεῖ, τῷ τοῦ κάλλους ἑλκόμενοι πείσματι κλπ.» (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. δ'). Πρβλ. ἐπίσης καὶ ἀνάλογον χωρίον τῆς Ἄννας Κομνηνῆς περὶ τῆς μητρός της: «Ὄμμα δὲ χαροπὸν καὶ ξὺν ἡδονῇ φοβερὸν ἐνητένιζεν, ὡς τῶν ὁρώντων τὰ ὄμματα, τῇ μὲν ἡδονῇ καὶ τῷ κάλλει ἕλκειν πρὸς ἑαυτήν, τῷ δὲ φόβῳ μύειν καταναγκάζειν, οὐκ ἐχόντων ὅπως ἀναβλέψωνται ἢ ὅπως ἂν ἀποκρύψωνται». (Ἀνν. Κομν. 'Αλεξιὰς 1, 145, 7, Bonn). 'Εκ τῶν χωρίων τούτων καταφαίνεται πόσον ὁ Τάτιος ἦτο ἀγαπητὸς κατὰ τοὺς μέσους χρόνους καὶ πόσον αἱ εἰκόνες του καὶ τὸ ὕφος του ἐξετιμῶντο, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ Ἄννα Κομνηνὴ ἀπεμιμεῖτο τὸ ἔργον του. Ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν τῆς καλλονῆς τῆς κόρης πρβλ. Α 133 ἑξ., Α 1693 ἑξ., Α 1768 ἑξ., Κδ 278 ἑξ., Κδ 353 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις. Τὸ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Κστ 29 ἑξ. εἶναι κατὰ πολὺ ἁπλούστερον, φαίνεται δὲ ἐκ τῆς συγκρίσεως καὶ τὸ αὐθεντικώτερον.

2864 ὑπὲρ ταώνων ἔλαμπε καὶ τῶν φυτῶν ἁπάντων,
(1906) *ἡλίου γὰρ τὸ πρόσωπον καὶ χρόαν ἐμιμεῖτο,*
2866 καὶ ρόδον τῆς πανεύθαλοῦς πολλὰ μεμυρισμένον, 228
(1908) τὰς *παρειὰς παρείκαζε στιλβώσας τὸ παράπαν·*
2868 τῶν ὀφθαλμῶν ὡς ρόδον τε τὴν ὄσφρησιν μεθέλκει,
οὕτως αὐτὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς σύρνει καὶ ὑποτάσσει,
2870 τοῦ μηδαμῶς ἐξέρχεσθαι τῆς τούτων θεωρίας.
Τὰ χείλη ροδινόφυα ὡμοίαζον τὰ ἄνθη,
ὁπόταν ἀναθάλλουσι καὶ ἔχουσι βαβάλια,
2873 καὶ τὰ μαλλιά της 'κρέμοντο ἕως *τὴν γῆν ὑπῆρχον,*
(1915) *κόσμον ἡδύ, χρυσοτερπῆ, ἀκτινοβόλον εἶχε,*
2875 καὶ διὰ πάντων ἄρρητος ὅλη χαρὰ ὑπῆρχεν.
[§ 379] Πέμματα ἐκαπνίζοντο, μυρωδικὰ παντοῖα,

2865 Τὸ πρόσωπόν της ἔλαμπεν ὁμοίως τοῦ ἡλίου, ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1906).—2867 τὰ μάγουλά της λάμποντο ὡς δροσερόν τε ρόδον ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1908).—2873 Κρέμοντο ἕως τῆς γῆς τὸ 'δάφος—2874 χρυσοτερπῆ, γλυκὺ εἶχε στολισμόν, ἀκτινοβόλα ὅλη, ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1915).—

Τ 2864 κρεῖττον ταώνων—2866 πάνυ μεμυρισμένον—2869 τοὺς ὀφθαλμοὺς ἕλκων καὶ ὑποτάσσων—2871 ὑπεφαίνοντο ἄνθη.—2872 ἡνίκα τε τοῖς κάλυξιν ἄρχονται ἀναστέλλειν·—2873 βόστρυχοι ἐποχούμενοι ἕως τὴν γῆν ὑπῆρχον (χργρ: βότρυχοι)—2875 ἄρρητος ὑπῆρχεν εὐφροσύνη.—2876 ἐκαπνίζοντο παντοῖα τε καὶ πλεῖστα—

2871 ἐξ. Παρ' 'Αχιλλ. Τατίῳ εὕρηνται τὰ κατωτέρω σχετικὰ χωρία: «Τὸ στόμα ρόδων ἄνθος ἦν, ὅταν ἄρχηται τὸ ρόδον ἀνοίγειν τῶν φύλλων τὰ χείλη». (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. δ') καὶ «'Εγὼ τὸ ρόδον ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτῆς ἰδεῖν, εἴ τις ὡς κάλυκος τὸ περιφερὲς εἰς τὴν τοῦ στόματος ἔκλεισε μορφήν». (Τατ. βιβ. Β', κεφ. β'). Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ἀντίστοιχον χωρίον Κστ 33 ἐξ.
2872 Βαβάλια ὀνομάζονται τὰ μπουμπούκια.
2876 ἐξ. Πέμματα ἐκαλοῦντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πλακοῦντες προσφερόμενοι ἐνίοτε καὶ εἰς τοὺς θεούς, ἢ καιόμενοι ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις. Κατὰ συνεκδοχὴν ὠνομάσθησαν φαίνεται καὶ τὰ ἀρωματικὰ θυμιάματα, ὡς π.χ. ὁ λιβανωτός, καὶ παρασκευαζόμενα ἴσως ὑπὸ μορφὴν πλακοῦντος. 'Η ὑπόθεσις αὐτὴ μοῦ φαίνεται πιθανωτέρα τῆς ἐν Τ (Sath. Legr.) παρεχομένης ἐξηγήσεως, ἔνθα τὸ ἐν προκειμένῳ χωρίον μεταφράζεται ὡς ἀκολούθως: «'Από πολυαρίθμους καὶ ποικίλους πλακοῦντας ἀνεδίδετο μία εὔοσμος κνῖσα καὶ ἡ αὔρα ἦτο γλυκεῖα καὶ ἀρωματισμένη μὲ μόσχον, κασσίαν, καφουράν, ἄμπαριν καὶ ξυλαλόην», (Πρβλ. Τ. Sath. Legr. σελ. 159, ἐν γαλλικῇ μεταφράσει).'Εκ τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων ἀρωμάτων, ἅτινα ἐθεωροῦντο ὑψίστης πολυτελείας κατὰ τοὺς μ. χρόνους, ὁ μὲν μόσχος εἶναι ἐλαιώδης οὐσία ἐξαγομένη ἐκ τοῦ ἄρρενος μόσχου τοῦ μοσχοφόρου, μηρυκαστικοῦ βιοῦντος καὶ σήμερον ἔτι εἰς τὰ ὀροπέδια τῆς ἀνατολ.'Ασίας, καὶ λίαν περιζητήτου, ἡ δὲ κασσία εἶναι οὐχὶ ἐκ τῶν φυτῶν τοῦ γένους τῶν ἑλλοβοκάρπων, ἅτινα εἶναι 'Αμερικανικῆς προελεύσεως, ἀλλ' ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γνωστὴ κασσία, ἢ ἄλλως, κιννάμωμον ἢ κασσία (cinnamomum cassia), δένδρον ἰθαγενὲς τῆς Κίνας, τουτέστι ἡ σινικὴ κανέλλα. Καφουρὰ εἶναι λευκὴ ἡμιδιαφανὴς οὐσία ἰδιαζούσης ὀσμῆς ἡ γνωστοτάτη σήμερον καμφορά, προερχομένη ἐκ τοῦ

2877 πολλὰ ἦσαν καὶ διάφορα, βασιλικὴ εἶχε τάξιν,
(1918) *μόσχοι, κασσίαι, καφουραί, ἄμπαρ καὶ ξυλαλόαι,*
(1919) *καὶ ἦν ὁ ἄνεμος ἡδὺς καὶ πλήρης εὐωδίας,* 229
2880 τοσαύτην ὁ παράδεισος τερπνότητα παρεῖχε.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ 'Ακρίτης ἐν τοῖς γόνασι τῆς κόρης εἰς ὕπνον ἐτράπη.

(1921) [§ 380] 'Εν ὥρᾳ δὲ μεσημβρινῇ πρὸς ὕπνον μετετράπην,
ροδόσταμον μὲ ἔρρανεν στὸ πρόσωπον ἡ κόρη,
τῶν ἀηδόνων καὶ λοιπῶν πουλίων κιλαδούντων.
[§ 381] 'Η κόρη δὲ διψήσασα ὑπῆγεν εἰς τὴν βρύσην·
(1925) *καί, ὡς ἐκεῖσε ἔβρεχε τοὺς πόδας τερπομένη,*

2878 μόσχους, κασίας, καὶ φοράς, ἄμπαριν, ξυλαλόην, ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1918).—2879 καὶ ἦτον ἄνεμος γλυκὺς καὶ πλήρης εὐωδίας. ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1919).—2885 τοὺς πόδας της ἐδρόσιζε ἐκεῖσε τερπομένη, (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1925).—

Τ 2877 Παραλείπεται ὁ στίχος—2882 ροδόσταμα τῆς εὐγενοῦς κόρης μὲ ραντιζούσης,—2883 λοιπῶν στρουθίων κελαδούντων.—2884 πρὸς τὴν πηγὴν ἀπῆλθε·—

καμφοροδένδρου (Laurus camphora), γένους δαφνιδῶν τῆς Α. 'Ασίας. Ξυλαλόη, ἢ ἀγάλλοχον εἶναι ἀρωματικὸν ξύλον καταγωγῆς 'Ινδοσινικῆς καὶ χρησιμεῦον εἰσέτι ὡς θυμίαμα ἐν 'Ινδίαις ἢ πρὸς κατασκευὴν κομψοτεχνημάτων. Κατὰ τοὺς μ. χρόνους ἦτο πολυτιμότατον καὶ ἐστέλλετο ὡς βασιλικὸν δῶρον. Βλέπε ἐν 'Αχιλλ. 785, ὅπου γίνεται λόγος περὶ ξυλαλόης καιομένης εἰς κάμινον πολυτελοῦς λουτροῦ καὶ ἐν Λαογρ. ΙΑ' σελ. 917, ᾆσμα Μαρουκιᾶς καὶ Χαζαρνῆ στιχ. 10, ἔνθα ἡ ξυλαλόη (ξυλαλᾶς) συγκαταλέγεται μὲ τὸ ἀσῆμι καὶ τὸ μαργαριτάρι. 'Ως πρὸς τὸ ἄμπαρ ἢ ἄμπαρην βλ ὑποσημ. Α 1537.

2880. Παράδεισον ὀνομάζει ὁ 'Αχιλλ. Τάτιος τὸν ἐσωτερικὸν κῆπον τῆς οἰκίας, ἔνθα ὁ Κλειτοφῶν μεταβαίνει πρὸς συνάντησιν τῆς Λευκίππης, καὶ ἐπεξηγεῖ: «'Ο δὲ παράδεισος ἄλσος ἦν, μέγα τι χρῆμα πρὸς ὀφθαλμῶν ἡδονὴν καὶ περὶ τὸ ἄλσος τειχίον ἦν αὔταρκες εἰς ὕψος κλπ.». (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. ιε'). 'Η λέξις εἶναι περσικῆς καταγωγῆς, εἶναι δὲ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς "Ελλησι ἀπὸ τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς καὶ ἀπαντᾷ παρὰ Ξενοφ.'Αναβασ. Συνεπῶς ἦτο γνωστὴ ἤδη πρὸ τῶν 'Αλεξανδρινῶν χρόνων, καθ' οὓς κυρίως οἱ "Ελληνες ἦλθον εἰς στενὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν 'Εβραίων. Περὶ παραδείσου βλέπε καὶ περαιτέρω ἐν Α 3905 ἐξ. Πρβλ. ἐπίσης ἐν Κστ 41 καὶ Κζ 13 ἐξ.

2881 ἐξ. 'Αναλογίας τινας παρουσιάζει ἐν προκειμένῳ καὶ τὸ ἐν 'Ερωτοκρίτῳ ἀναφερόμενον ἐπεισόδιον τοῦ ρηγόπουλου τῆς Κρήτης Χαριδήμου, ἀλλ' ἀντὶ δράκοντος γίνεται ἐκεῖ μνεία λέοντος. Κατὰ τ' ἄλλα ἡ ἐν 'Ερωτοκρ. πλοκὴ εἶναι κατὰ πολὺ διάφορος. (Πρβλ. 'Ερωτοκρ. Β' 663 καὶ δὴ στίχ. 688 Β' ἐξ. αὐτόθι, πρὸς Α 2930, ἔνθα γίνεται ἐπίσης μνεία λέοντος, βλέπε δὲ ὡσαύτως καὶ σχετικὰς κρίσεις Ξανθουδίδου ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ 'Ερωτοκρίτου, κριτικὴ ἔκδοσις, σελ. CXV ἐξ. περὶ τῶν 'Ελληνικῶν πηγῶν τοῦ 'Ερωτοκρίτου).

ξαναμορφώθη δράκοντας σὰν εὔμορφον παιδίον,
2887 πρὸς ταύτην παρεγένετο θέλων νὰ τὴν πλανέσῃ·
(1928)*ἡ δέ, μὴ ἀγνοήσασα αὐτὸν ὁποῖος εἴη,*
(1929)*ἔφησε ταῦτα σύντομον ἐκεῖνον καταλέγων.*
2890 [§ 382] «Ἄφες θηρίον, τὴν βουλήν, ἐγὼ οὐδὲν πλανῶμαι,

2888 ἐκείνη δὲν ἐγνώριζεν ἐκεῖνον ποῖος εἶναι· (ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1928).—2889 ἐλάλησε ταῦτα γλήγορα ἡ κόρη πρὸς ἐκεῖνον· (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1929).

Τ 2886 δράκων μορφώσας ἑαυτὸν εἰς εὐειδῆ παιδίον,—2887 βουλόμενος πλανῆσαι·—2890 ἐγὼ οὐκ ἀπατῶμαι.—

2886 ἑξ. Κατὰ τὴν ἀρχ. ἑλλ. μυθολογίαν ὁ δράκων ἦτο φανταστικὸν τέρας ὀφιόμορφον, τὸ ὁποῖον πλὴν τῆς ἀκαταμαχήτου δυνάμεώς του εἶχε τὴν δύναμιν νὰ παραλύῃ τὸν ἀντίπαλόν του καὶ διὰ τοῦ τρομεροῦ καὶ ὀξυτάτου βλέμματός του (ἐτυμολ. ἀπὸ τοῦ δέρκομαι: δράκων =ὁ διὰ τοῦ βλέμματος καταπλήσσων). Οἱ δράκοντες ἐθεωροῦντο ὡς φοβεροὶ φύλακες ἄγρυπνοι θησαυρῶν, τόπων καὶ κυρίως πηγῶν (πρβλ. Ἰλιάδ. Β, 308 ἑξ.). Αἱ περὶ δρακόντων δοξασίαι διετηρήθησαν καὶ κατὰ τοὺς μ. χρόνους μέχρι σήμερον παρ' ἡμῖν. Κατὰ τὰς μεσαιων. παραδόσεις οἱ δράκοντες φέρονται συνήθως ὡς ὄφεις τεράστιοι, ἢ ὑπὸ μορφὴν γιγαντιαίου ἑρπετοῦ μὲ κέρατα καὶ πτερά, δυνάμενοι, ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε ἐπιχειρήσεών των, νὰ μεταβάλουν μορφήν, ὡς ἐν προκειμένῳ. (Πρβλ. σχετικῶς Α 2886, Κστ 47, πρὸς Ε 1109 ἑξ.). Δράκων περιγράφεται καὶ ἐν τῇ μεσαιων. μυθιστορ. Καλλιμάχου καὶ Χρυσορρόης ὡς διακρατῶν πηγὴν καὶ ροφῶν τὸ ὕδωρ καὶ πάντα τὰ ζῷα, διότι δὲν παρέδιδον εἰς αὐτὸν τὴν βασιλοποῦλαν τῆς χώρας, Χρυσορρόην, τέλος δὲ φέρεται ὡς φονεύσας τοὺς πάντας καὶ συλλαβὼν τὴν κόρην, τὴν ὁποίαν ἐνέκλεισεν εἰς τὸ δρακοντόκαστρον. Τὸν δράκοντα τοῦτον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνθρωποειδὴς ὑπόστασις καὶ μορφὴ ὑπεμφαίνεται ἀλλὰ δὲν δηλοῦται σαφῶς καὶ ρητῶς ἐν τῷ μυθιστορήματι, φέρεται φονεύσας ὁ Καλλίμαχος (Πρβλ. Καλλίμαχ. 489—584 καὶ 650—693). Καὶ κατὰ τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις τῶν μ. χρόνων οἱ δράκοντες ταυτιζόμενοι πρὸς τοὺς δαίμονας φέρονται φονευόμενοι ὑπὸ ἁγίων, ὡς διηγοῦνται τὰ πολυάριθμα συναξάρια. Ἰδίως ὅμως αἱ δρακοντοκτονίαι εἶναι ἆθλοι χαρακτηριστικοὶ τοῦ ἁγ. Γεωργίου καὶ τοῦ ἥρωός μας Διγενοῦς Ἀκρίτου, ἀπασχολήσαντες ἰδιαιτέρως τὴν δημώδη ἑλληνικὴν ποίησιν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἁγ. Γεωργίου ἔχομεν τὴν μελέτην Πολίτου: «Τὰ δημώδη ἑλληνικὰ ᾄσματα περὶ τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ ἁγ. Γεωργίου», ἐν Λαογραφίας Δ' 185—235, ἔνθα παρέχεται συστηματικὴ ταξινόμησις τοῦ πλήθους τῶν σχετικῶν ᾀσμάτων μετ' ἐπεξηγήσεων τῶν λαϊκῶν περὶ δρακόντων ἀντιλήψεων καὶ παραδόσεων, ἐν συναρτήσει πρὸς τὸ συναξάριον τοῦ Ἁγίου. Ὡς πρὸς τὸν ἥρωά μας Διγενῆ Ἀκρίταν, τὰ δημώδη ᾄσματα τὰ πραγματευόμενα περὶ πάλης πρὸς δράκοντα καὶ δρακοντοκτονίας δὲν εἶναι ὀλιγώτερα, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ἆθλος οὗτος συμφύρεται σχεδὸν πάντοτε καὶ πρὸς ἄλλα ἐπεισόδια τοῦ ἥρωος. Οὕτω τὸ ἐπεισόδιον τῆς ἁρπαγῆς τῆς κόρης συσχετίζεται εἴς τινα ᾄσματα πρὸς πάλην τοῦ Ἀκρίτου μετὰ δράκοντος, τὸν ὁποῖον ὁ ἥρως δὲν φονεύει, ἀλλὰ τοῦ ἀναθέτει τὴν φύλαξιν τῆς κόρης, ἐνῷ οὗτος μάχεται πρὸς τὰ στρατεύματα (βλέπε σχετικὰς παραπομπὰς ἐν ὑποσημ. Α 2062 ἑξ.). Εἰς ἄλλα ᾄσματα ὁ κατὰ τὰς παραδόσεις φύλαξ τοῦ ὕδατος δράκων μετατρέπεται (κατὰ συνεκδοχὴν ἴσως ἐκ τοῦ Ἀράπη ἢ Μώρου τῶν λαϊκῶν δοξασιῶν, στοιχειοῦ καὶ φύλακος θησαυρῶν κλπ.) εἰς «βλεπάτορα» τοῦ νεροῦ τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου ἢ Ἰορδάνου. Σχετικῶς βλέπε Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β' σελ. 28,

(1931)*»ὁ γὰρ φιλῶν με ἠγρύπνησεν, ἀρτίως δὲ κοιμᾶται,*
2892 »εἰ ἐγερθῇ καὶ εὑρήσῃ σε, καλὸν μὴ ἐγεννήθης». 230
(1933)[§ 383] *Ὁ δὲ πηδήσας ἀναιδῶς βιάζειν ἐπεχείρει·*
εὐθὺς φωνὴν προέπεμψε, φωνοῦσα με ἡ κόρη·
(1935)*«Ἐξύπνησον, αὐθέντη μου, χαόνεις τὴν καλήν σου!».*
2896 Καὶ τῆς φωνῆς *εἰς τὴν ἐμὴν καρδίαν ἠχησάσης,*

2891 ὁ ἀγαπῶν μ' ἐξύπνησεν, ἐκεῖνος δὲν κοιμᾶται, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1931).—2893 Ὁ δὲ πηδήσας ἀναιδῶς σύρνει την ἐκ χεῖρας. (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1933).—2894 Ἡ κόρη τότε ἐφώναζε, λέγουσα τὸν Ἀκρίτην (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1934).—2895 «Ξύπνησον, αὐθέντα μου, χάνεις τὴν καλήν σου». (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 1935).—2896 Καὶ τῆς φωνῆς της ἤκουσα μεγάλως ὅπου λάλει·—

Ἆσμα 6 (Διγενῆ καὶ Χάρωνος πάλη), στίχ. 72 ἑξ., ὡς καὶ ἄλλα ᾄσματα Κύπρου ἐν Λαογραφίας Α', σελ. 209, στιχ. 60 ἑξ.), Λαογραφίας Α' σελ. 214, στιχ. 72 ἑξ., Λαογραφίας Β', σελ. 62, στίχ. 50 ἑξ. (ᾆσμα Κωνσταντᾶ), Λαογραφίας ΣΤ', σελ. 586, στίχ. 157 ἑξ.κλπ. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 2030 καὶ Α 3068 ἑξ. Εἰς Ροδιακὸν ᾆσμα ὁ Διγενὴς φέρεται μεταβὰς εἰς τὸν Ἰορδάνην εἰς τὴν λίμνην τῶν δρακόντων νὰ πιῇ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ ἵππος του, ἀλλ' ἡ λίμνη καὶ ὁ ποταμὸς εἶχον στερέψει, «γιατὶ στὴ μάνναν τοῦ νεροῦ ἦταν ἕνας ἀράπης κι' ὁ βασιλιὰς τοῦ τόπου διαλάλησε ὅτι ὅποιος τὸν σκοτώσει θὰ τοῦ δώσῃ τρεῖς χῶρες νὰ ορίζῃ καὶ τὴ βασιλοποῦλα γυναῖκα κι' ὁ Διγενὴς ἐσκότωσε τὸν ἀράπη μὲ μιὰ τρομερὴ ματσουκιά». (Βλέπε σχετικῶς Λαογραφίας Α' σελ. 216—218, ᾆσμα 5). Εἰς πελοποννησιακὸν ᾆσμα ὁ Διγενὴς φέρεται φονεύσας «ἑξῆντα λιοντάρια καὶ τετρακόσιους δράκους, ἀλλὰ τὸ πιὸ τρομερὸ ἦταν ἕνα φίδι δικέφαλο μὲ πόδια ἀλοϊνὰ (ἵππου), μάτια σὰν τὸ βόϊδι καὶ μαλαματένια κέρατα». (Βλέπε Λαογραφίας Α' σελ. 223, ᾆσμα 9). Εἰς ἄλλα ᾄσματα ὁ δράκων φέρεται ὑπὸ μορφὴν κάβουρα. Σχετικῶς βλέπε Χαβιαρᾶ, Ροδιακὰ ᾄσματα Ἀκριτ. κύκλου, ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 281, καὶ μελέτην Σ. Κυριακίδου: Διγενὴς καὶ Κάβουρας ἐν Λαογραφίας ΣΤ' 368—424. Εἴς τινα τῶν Ἀκριτ. ᾀσμάτων ὁ Διγενὴς κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνδραγαθιῶν αὐτῶν φέρεται συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς καλῆς του: «Εἶχα τσαὶ τὴν καλλίτσαμ μου πίσω μου πὰ στὸμ μαῦρον, τσ'αἰ ἐφέγγαν μου τὰ κάλλη της τὴν νύχταν νὰ γυρίζω» (ᾆσμα Κύπρου ἐν Λαογραφίας Α', 208, στίχ. 50—51). Εἰς ἄλλα πάλιν (Λαογραφίας Α' 230—231, στίχ. 8) ἡ δρακοντοκτονία φέρεται τελεσθεῖσα στοῦ Δράκου τὸ λιβάδι (=Βλαττολιβάδι. Πρβλ.καὶ ὑποσημ. Α 2659 καὶ Α 2833, ἔνθα εὕρηνται σχετικαὶ παραπομπαί). Μὲ τὴν πάλην τῆς δρακοντοκτονίας συνδέεται ἔν τινι μέτρῳ καὶ ἡ πάλη τοῦ Διγενοῦς πρὸς τὸν θάνατον (πρβλ. Α 4405 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.) πλεῖστα δὲ Ἀκριτ. ᾄσματα πραγματευόμενα περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀκρίτου ἀναφέρουν τὸν φόνον τοῦ Σαρακηνοῦ φύλακος τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ, ἢ τὴν δρακοντοκτονίαν, ἣν ὡσαύτως καὶ τὸ Ἔπος μνημονεύει ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἥρωος. (Πρβλ. σχετικῶς Α' 4438 ἑξ. Κη 81 ἑξ. Ε 1740 ἑξ.) Περὶ δρακόντων ἐν σχέσει πρὸς τὰς σημερινὰς δοξασίας τοῦ ἑλλ. λαοῦ, ὡς καὶ περὶ δράκων, ἀράπηδων καὶ θησαυρῶν, στοιχειῶν καὶ στοιχειωμένων τόπων βλέπε ἐν Πολίτου Παραδόσεις, τομ. Α' σελ. 208—228 καὶ 229—306, ἐν Ν. Πολίτου Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, Ἀθῆναι 1871, σελ. 154—172 καὶ ἐν Κυριακ. Λαογρ. σελ. 173—177. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ Πολίτου Λαογρ. συμμ. Α' 85, Α' 243, Β' 57—58, Γ' 6—10, 203 καὶ 211.

τάχιον ἐξεπήδησα καὶ τὸν ὀχλοῦντα *εἶδον*,
ἄντικρυς γάρ μου ἡ πηγὴ *ἦν ἐν ἐπιτηδείῳ*,
καὶ ἀναρπάσας τὸ σπαθὶ ἐν τῇ πηγῇ εὑρέθην,
τότε γὰρ εἶχον μου πτερὰ οἱ πόδες, *ὡς ἐδόκουν*.
(1941)[§ 384] Ὁ δράκων δέ μοι φάντασμα *ἐδείκνυτο φρικῶδες*,
τρεῖς κεφαλὰς ἀντὶ μιᾶς *ὅλας τε* παμμεγέθεις,
ἐξ ἑκατέρων ἔπεμπον φλόγας *ἐξαστραπτούσας*
ἐκ τόπου δὲ κινούμενος ἦχον βροντῆς ἐτέλει,
ὥστε δοκεῖν σαλεύεσθαι τὴν γῆν τε καὶ τὰ δένδρη. 231
Σῶμα παχὺ τὰς κεφαλὰς εἰς ἓν ἐπισυνάγει,
ὀπίσω εἶχε φοβερὴ οὐρὰν πολλὰ μεγάλην,
ὅταν ἐξαπλώνετο φόβος καὶ τρόμος ἦτο
ἐπάνω μου τὴν ἅπασαν ὁρμὴν προσεποιεῖτο.
[§ 385] Ἐγὼ δ' ἐκεῖνα ὁπό 'βλεπον ποσῶς δὲν ἐφοβούμουν,
πρὸς ὕψος ὅλως σὺν Θεῷ σπαθίον ἀνατείνας,
ἐπήδησα εἰς τὸ θηριό, τὴν κεφαλὴν ἀπῆρα,
τοῦ δεινοτάτου δράκοντος καὶ πολεμίου τότε,
ἐφόνευσά τον ἀληθῶς καὶ εἰς τὴν γῆν 'ξαπλώθη,
ἄνω καὶ κάτω τὴν οὐρὰν ἐκίνει τὴν μεγάλην,
τὴν γῆν ἐμάστιζε σφοδρῶς, ὁμοῦ τε καὶ τὰ δένδρη.
[§ 386] Καὶ ἀπομάξας τὸ σπαθὶ τὸ ἔβαλον εἰς θήκην·
ἐκάλεσα τοὺς δούλους μου, ποὺ ἔστεκαν μακρόθεν, 232
οὓς καὶ ἐλθόντας ὥρισα νὰ πάρουν τὸ θηρίον
καὶ προσριφθῆναι πόρρωθεν τῆς ἐδικῆς μου τέντας,
(1960) *ὡς ὄντως δὲ ἐγένετο ταχέως ὑπὲρ λόγον.*
2922 Οἱ παῖδες σὰν ἐπέστρεψαν ἐπήγασιν στὰς τέντας,
ἐγὼ δ' ἐπὶ τῆς κλίνης μου πέπτωκα κοιμηθῆναι,
ἡδὺς γάρ, ὃν ἐκάθευδον, ὑπῆρχέ μοι ὁ ὕπνος.

2897 τὸν ὀχλοῦντα εὗρον·—2898 ἀντικρ. γάρ μου ἡ πηγὴ ἦτο πρὸς ἐμένα·—2900 οἱ πόδες προσεδόκουν,—2901 φάντασμα ἐφαίνετο μεγάλως,—2902 ἀντὶ μιᾶς εἶχεν παμμεγέθεις,—2903 ὅλαι ἐκεῖναι ἔπεμπον φλόγας μεγάλας τότε·—2912 τὴν κεφαλήν του ἀπῆρα,—2915 οὐρὰν ἐκείνην τὴν μεγάλην,—2921 ὡσὰν ἐκεῖνοι ἔρριψαν τὸν δράκοντα μακρόθεν. ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1960).—2924 ὑπῆρχε μοι ὁ τόπος. (Διώρθωσα κατὰ Κστ 84).

Τ 2899 τὸ σπαθὶν—2904 ἐκ τόπου δὲ κινούμενος—2906 Σῶμα παχὺν... ἐπισυνάγον—2907 ὄπισθεν ὀξυνούμενον οὐρὰν προσεπαυξύνων,—2908 πολὺς μὲν ἐξαπλώμενος ἐδείκνυτο φρικώδης,—2910 Ἐγὼ δέ, τὰ ὁρώμενα ἀντ' οὐδενὸς νομίσας,—2912 πηδήσας κατὰ τοῦ θηρός, τὴν κεφαλὴν ἀπῆρα,—2914 φονεύσας δὲ καταληθῶς, εἰς γαῖαν ἐξηπλώθη—2915 τὴν οὐρὰν κινῶν τὴν τελευταίαν,—2916 Παραλείπεται ὁ στίχος.—2917 τὸ σπαθὶν βάλλω αὐτὸ εἰς θ.—2918 Πόρρωθεν ὄντας τοὺς ἐμοὺς προσκαλούμην παῖδας—2919 ὥρισα ἀρθῆναι τὸ θηρίον—2920 πόρρωθεν ἐμῆς σκηνῆς αὐτίκα,—2922 Οἱ παῖδες μὲν ὑπέστρεψαν εἰς τὰς ἰδίας τέντας—2923 ἐπὶ τὴν κλίνην μου—.2924 ὑπῆρχε μοι ὁ τόπος.—

[§ 387] Οὔπω ἡ κόρη προλαβὼν αὐτοῦ παρηγορίας,
ἀλλ' αὖθις ὡς πρὸς γέλωτα ἄπειρον ἐκινήθη,
φαντάσματα τοῦ δράκοντος ἐκείνη ἐνθυμεῖτο,
καὶ σύντομον τὸν θάνατον ἐκείνου τοῦ θηρίου.
[§ 388] Ὕστερον ἐκ τοῦ ὕπνου μου ἐξῆλθεν εἰς τὸ δένδρον
καὶ *λέων ἤδη φοβερὸς* ἦβγεν ἀπὸ τὸ δάσος,
ὡς πρὸς τὴν κόρην καὶ *αὐτὸς* τὸν δρόμον ἐποιεῖτο· 233
ἡ κόρη φωνὴν ἐξέπεμψε ταχέως πρὸς ἐμένα,
λαλῶντας καὶ φωνάζοντας, καλοῦσα βοηθόν με.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἀπέκτεινε τὸν λέοντα ἐν τῇ πηγῇ μετὰ τῆς ῥάβδου.

[§ 389] Ταχὺ πηδῶ τῆς κλίνης μου, λαμβάνω τὸ (ραβδίν μου,
κρατῶν τὴν ράβδον ἐν χερσίν, ἔτρεχον πρὸς ἐκεῖνον,
καὶ συναντήσας τε αὐτόν, καὶ μίαν ἐπικρούσας,
2937 τὸ δέρμα εὗρον ὑγιές, κόκκαλα συντριμμένα.
(1976)*Καὶ πάλιν προσταξάμενος, ἔρριψαν καὶ ἐκεῖνον*
(1977)*πόρρωθεν τῆς ἐμῆς σκηνῆς οἱ ἐμοὶ ὑπουργοῦντες.*
[§ 390] Ἐγὼ δὲ τὴν περίβλεπτον ἐκ τῆς χειρὸς κρατήσας,
ἐπὶ τὴν κλίνην ἡσυχῆ ἤλθομεν βαδιοῦντες·
(1980)ἐκείνη μὲ ἀγκάλιζε γλυκέως κατεφίλει,

2930 καὶ λιοντάρι φοβερὸν ἦβγεν—2931 καὶ αὐτὸ τὸν δρόμον—2938 καὶ πάλιν τότ' ἐπρόσταξα, τὸν ἔρριψαν μακρόθεν ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1976).—2939 πόρρωθεν τῆς τέντας μου τὸν ἔρριψαν οἱ δοῦλοι ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 1977).—

Τ 2925 προσλαβὼν αὐτοῦ κατηγορίας,—2927 τοῦ δράκοντος φέρουσα ἐπὶ μνήμης,—2928 ἐκείνου τοῦ μεγέθους,—2929 μετὰ τὸ ἀφυπνῆσαί με ἐξῆλθεν—2930 καὶ λέων ἤδη φοβερὸς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἕλους,—2931 ὡς πρὸς τὴν κόρην καὶ αὐτὸς ὁρμὴν προσεποιεῖτο·—2932-2933 ἡ δὲ φωνὴν ἐξέπεμπε καλοῦσα βοηθόν με. (Εἷς στίχος).—2935 καὶ τοῦτο φέρων ἐν χερσὶν αὖθις αὐτὸν ἐκπίπτω—2937 ὀστᾶ συντετριμμένα— 2942 ἡ δὲ περιλαβοῦσά με ἀπλήστως κατεφίλει—

2925 ἑξ. Πρὸς κατανόησιν τοῦ χωρίου βλέπε τὸ ὀρθὸν ἐν Κστ 85 ἑξ.
2930 ἑξ. Περὶ φόνου λεόντων, πλὴν τοῦ χωρίου Α 975 ἑξ., ἔνθα ὁ ἐκτελῶν τὸ κατόρθωμα εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ Διγενοῦς Ἀμηρᾶς, βλέπε καὶ ἐν Α 1484 ἑξ., ἔνθα ὁ Ἀκρίτας φέρεται φονεύσας λέαιναν καὶ πολλὰ ἄλλα φοβερὰ θηρία. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Κδ 1066 ἐπεισόδιον φόνου λέοντος ὑπὸ τοῦ Ἀκρίτου κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπίσκεψιν τοῦ βασιλέως, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τ,Α,Π τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. Περὶ φόνου λεόντων ὑπὸ τοῦ ἥρωος πραγματεύονται καὶ ἀρκετὰ Ἀκριτικὰ ᾄσματα ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 216, στιχ. 10, σελ. 223 στιχ. 12, σελ. 225, στίχ. 12, σελ. 228, στιχ. 8, Λαογραφίας ΣΤ', σελ. 586, στιχ. 153 ἑξ. κλπ.
2936. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν τρομερότητα τῶν κτυπημάτων τοῦ Διγενοῦς διὰ τῆς ῥάβδου του βλέπε προηγουμένας ὑποσημειώσεις Α 1610, Α 1635, Α 1646, Α 1650, καθὼς καὶ σχετικὰ κείμενα.

καὶ παρεκάλει, λέγουσα· «Νεώτερέ μου κύρκα,
»ἵνα χαρῇς τὰ κάλλη σου καὶ τὴν πολλὴν ἀνδρείαν, 234
2945 »ἣν ὁ Θεὸς ἐχάρισε παρ' ἅπαντας ἀνθρώπους,
»κρότησον τὴν κιθάραν σου νὰ χαρῇ ἡ ψυχή μου,
»εἰπὲ τραγοῦδι τῆς χαρᾶς νὰ εὐφρανθοῦμε ἤδη,
»ἐγὼ γὰρ ἐρραθύμησα ἐκ τῶν θηρῶν ἐκείνων».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἐν τῇ σκηνῇ ἔκρουε τὴν θαμπούραν αὐτοῦ, τῆς κόρης ἀειδούσης.

[§ 391] Καὶ τὴν θαμπούραν μου λαβὼν ἐγὼ ἐκ τὸ παλούκι,
2950 ἐκείνην μὲν ἐξέκρουον, ἡ κόρη δ' ἐτραγῴδει
εὐχαριστοῦσα ἔρωτι γλυκὺν διδόντι κύρκαν,
2952 ἐκεῖνον ἐφίλει, ἔλεγεν, τινὰν δὲν ἐφοβᾶτον.
(1990) *Ἡ δ' ἀρχὴ τοῦ καταλέγματος ἦτον ὁ λόγος οὗτος.*

2953 Ἡ ἀρχὴ ποὺ ἔλεγεν ἡ κόρη καὶ ἐτραγῴδει (Ἀντικατεστ. διὰ Τ 1990).—2954 ἦτον αὐτὴ ποὺ γράφομεν τώρα εἰς τὸν στίχον. (στίχος περιττεύων).—

Τ 2944 πολλήν σου ἀνδρείαν,—2945 ὁ Θεός σοι ἔδωκε παρὰ πάντας ἀνθρ.—2946 τὴν κιθάραν σου καὶ μετεώρισόν μοι,—2947 Παραλείπεται ὁ στίχος—2948 ἐκ τῶν θηρῶν τοῦ φόβου.»—2949 ἐγὼ ἐκ τοῦ πασσάλου,—2952 ὅπερ φιλοῦσα ἔλεγε, τινὰ μὴ πτοουμένη—

2943. «Νεώτερε μου κύρκα». Τὴν κλητικὴν ταύτην προσφώνησιν οἱ ἐκδόται Τ (Sath. Legr.), σελ. 165, μεταφράζουν ἀντιστοίχως: νεαρέ μου ἰνδιᾶνε. Ὁ ἰνδιᾶνος κατὰ τοὺς μ. χρόνους ἐκαλεῖτο κοῦρκος, κίρκος δὲ ὠνομάζετο εἶδος ἱέρακος (πρβλ. Ὀππιανοῦ Κυνηγετικὰ 1, 64, ὡς καὶ Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 24, στίχ. 856 καὶ ὑποσημ. 1). Ὑποθέτω ὅτι ἡ λέξις κύρκας δὲν ἔχει σχέσιν οὔτε μὲ τὸν ἰνδιᾶνον, οὔτε καὶ μὲ τὸν ἱέρακα, ἀλλ' εἶναι μετατροπὴ ἐπὶ τὸ τρυφερώτερον, ἡ θωπευτικὴ κλητικὴ προσφώνησις τοῦ κύρις ἢ κύρος, ἢ κὺρ (=κύριος, αὐθέντης), ἀνάλογος πρὸς τὰς σημερινὰς θωπευτικὰς προσφωνήσεις: μπαμπάκα, παππούκα, μαμμάκα κλπ. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ πολλαχοῦ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους (πρβλ. Α 2952, Α 3840, Α 4599, Κβ 132, Κστ. 105, Κστ 823, Ε 657, Ε 1549, Ε 1563), ὄχι μόνον ὡς κλητικὴ προσφώνησις, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας πτώσεις. Μεταγενεστέρως μάλιστα μετέπεσε καὶ εἰς κύριον ὄνομα γυναικῶν. (Βλέπε σχετικῶς καὶ Π. Πουλίτσα Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις ἐκ τῆς Βορείου Ἠπείρου ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Ε' σελ. 96, ἐν Ἀλφαβ. καταλόγῳ ὀνομάτων: Κύρκα καὶ Κύρκω).

2949. «Καὶ τὴν θαμπούραν μου λαβὼν ἐγὼ ἐκ τὸ παλούκι». Ἡ ἀντίστοιχος παραλλαγὴ Τ ἔχει οὕτω: «Καὶ τὴν θαμπούραν μου λαβὼν ἐγὼ ἐκ τοῦ πασσάλου» στιχ. Τ (1986), οἱ δὲ ἐκδόται Τ (Sath Legr) πιστεύουν ὅτι ὁ στίχος οὗτος εἶναι ἀπομίμησις ἐκ τοῦ πρώτου Ὀλυμπιακοῦ τοῦ Πινδάρου «Ἀλλὰ δωρίαν ἀπὸ φόρμιγγα πασσάλου λάμβαν'». Ἀναλόγους ἀπομιμήσεις ἐκ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἔλαβον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὑποδείξω προηγουμένως καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Ἔπους. Πρβλ. σχετικῶς Α 294, Α 1018 ἑξ. καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ. ὡς καὶ Α 1833 (1244) καὶ ὑποσημ. Α 1827.

(1990) Ἡ λέξις κατάλεγμα ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Συμμάχῳ (ἑρμην. τῆς Π.Δ. 200 μ.Χ.) μὲ τὴν σημασίαν θρηνώδους ᾄσματος. Καταλεγμάτια παρ' Ἐπιφανίῳ ὀνομάζονται θρησκευτικά τινα ᾄσματα τῶν Μασσαλιανῶν. Διὰ τῶν ὅρων δὲ καταλόγιν, καταλογίτσιν καὶ καταλόγημα ἐδηλοῦντο κατὰ τοὺς βυζ.

2955 [§ 392] «Ρόδον μου εὐθαλόφυτον, μῆλόν μου μυρισμένον,
»φῶς τῶν ἐμῶν διανοιῶν, φῶς τῶν ἐμῶν ὀμμάτων,
»παρηγορία τῆς ψυχῆς καὶ σώματος τερπνότης, 235
»εὐχαριστῶ τὸν Πλάστην μου, Θεὸν τῶν πάντων κτίστην
»καὶ προσκυνῶ τὴν χάριν του, ὡς ἀναξία οὖσα,
2960 »ὅστις μοὶ ἐδωρήσατο τοιοῦτον ἐν τῷ κόσμῳ
»ἄνδρα σε ἀνδρικώτατον, ὁποὺ νικᾷς τοὺς πάντας».
[§ 393] Ταῦτα καὶ ἄλλα περισσὰ ἐκείνη κιλαδοῦσα,
ἐμοῦ κιθάραν κρούοντος μὲ τὸ πτερὸν ὀρνέου,
(2000) καὶ τῆς κιθάρας ἡ φωνὴ καὶ ἡ φωνὴ τῆς κόρης
2965 ἦχον ἀνέπεμπον τερπνόν, ὀρέων ἀντηχούντων.

Περὶ τοῦ πῶς ἦλθον ἀπὸ τοῦ ἕλους τριακόσιοι ἀπελάται κατὰ τοῦ Ἀκρίτου καὶ τῆς κόρης.

[§ 394] Καὶ τότε ἀνεφάνησαν ὡραῖοι ἀπελάται,

Τ 2957 παρηγορία τε ψυχῆς—2958 πλάστην μου, αὐτὸν τὸν πάντων κτίστην—2961 ἀνδρικώτατον καὶ τοὺς πάντας νικοῦντα».—2962 καὶ ἄλλα πλείονα—2963 κρούοντος τῷ πτερῷ τοῦ ὀρνέου—2966 Καὶ ἰδοὺ ἀνεφάνησαν—

χρόνους τὰ δημώδη ᾄσματα ἐν γένει. Αἱ λέξεις καταλόγι καὶ καταλόγιασμα ἐπέζησαν μέχρι σήμερον, δηλοῦνται δὲ δι' αὐτῶν ἐνιαχοῦ τὰ δίστιχα, αἰνίγματα, μοιρολόγια καὶ θρησκευτικοὶ θρῆνοι (ὡς ἐν Μυτιλήνῃ, πρβλ. Σπ. Ἀναγνώστου Λεσβιακά, Ἀθῆναι 1903 σελ. 213—216: «τοῦ Χ-στοῦ τοῦ καταλόγ'» ψαλλόμενον τὴν Μ. Παρασκευήν, καὶ σελ. 249 ἑξ.: καταλόγια ἢ μοιρολόγια). Αἱ ἀνωτέρω λέξεις προέρχονται ἐκ τοῦ ῥήματος καταλέγω=ἐκθέτω λεπτομερῶς, ἀφηγοῦμαι καὶ ᾄδω. Πρβλ. Α 8: Τοίνυν κἀγὼ ἀπάρξομαι τοῦ καταλέγειν οὕτως, ὡς καὶ Α (1929): ἔφησε ταῦτα σύντομον ἐκεῖνον καταλέγων. Σχετικῶς βλέπε Σ. Κυριακίδου, Αἱ Ἱστορικαὶ ἀρχαὶ τῆς δημώδους νεοελλ. ποιήσεως, λόγος πρυτανικός, Θεσσαλονίκη 1934, σελ. 8—9.

2966 Ἁρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρίτου οὐδαμοῦ τοῦ Ἔπους ἀναφέρεται, ἀλλὰ μόνον ἀπόπειρα ἁρπαγῆς ὡς ἐν προκειμένῳ, ὡς καὶ ἄλλη προηγουμένη τοιαύτη τῆς κόρης τοῦ Ἀπλορράβδου, ἥτις καὶ φέρεται ἁρπαγεῖσα πρὸς στιγμὴν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀκρίτου ὑπὸ τῶν λῃστῶν (βλέπε σχετικῶς Α 2703 ἑξ. καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ.). Ἀπεναντίας ἡ ἁρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρίτου φέρεται ὡς πραγματοποιηθεῖσα εἰς δημώδη Ἀκριτικὰ ᾄσματα, τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ δημοσιευθέντα ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς Ἀθῆναι 1925 ἐκδ. β', ᾆσμα 75, σελ. 106—109 (βλέπε καὶ ἐν σελ. 315, πηγὰς ὁπόθεν παρελήφθη τὸ ᾆσμα) καθὼς καὶ ἐν Τριανταφυλλίδου «Οἱ φυγάδες» Ἀθῆναι 1870, σελ. 173—174, ἀναδημοσιευθὲν ὑπὸ Σ. Ἰωαννίδου ἐν σελ. 31—34 τῆς Εἰσαγωγῆς τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ἐκδόσεως τοῦ κειμένου Τ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους ὑπὸ τὸν τίτλον Ἔπος Μεσαιωνικὸν Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας, Κωνσταντινούπολις 1887. Βλέπε ἐπίσης ἄλλα ᾄσματα ἐν Λαογραφίας Β' 64: Τὸ τραοῦδι τοῦ Κωνσταντῆ καὶ τοῦ Ξερόπουλου, ἑτέραν παραλλαγὴν τοῦ Σκλερόπουλου αὐτόθι σελ. 76, καθὼς καὶ ἐν Λαογραφίας ΙΒ' 606: Ὁ Κωνσταντᾶς, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν Σακελλαρίου Κυπριακὰ Β' σελ. 20: Ἆσμα Κωσταντᾶ. Εἰς τὰ τελευταῖα ὅμως ταῦτα ᾄσματα πρόκειται περὶ ἁρπαγῆς τῆς γυναικὸς ὑπὸ ἑνὸς καὶ οὐχὶ ὑπὸ τριακοσίων ἀπελατῶν ὡς ἐνταῦθα.

ἄνδρες ὡς τριακόσιοι, μεγάλοι καὶ ἀνδρεῖοι,
ἅρματα εἶχον δυνατὰ καὶ ἄλογα καθάρια,
φωνῆς τῆς κόρης ἤκουσαν, κατέβαινον τοῦ ὄρους,
καὶ τοῦ κιλαδισμοῦ αὐτῆς κ' ἐκείνης τῆς θαμπούρας, 236
ἅπαντες ἤρχοντο ταχὺ μετὰ χαρᾶς μεγάλης,
ὡς ἕνα μίλι ἔλιπον μακρὰν ἀπὸ τὴν τένταν,
καὶ ἀπὸ 'κεῖ ἐκλίνασιν, ἦλθον ἐμοῦ πλησίον.
[§ 395] Ὡς δὲ καὶ *μόνον* ἔβλεψαν περίβλεπτον τὴν
⟨κόρην,
ὡς ἀπὸ βέλους τὰς ψυχὰς ἐτρώθησαν τῷ κάλλει,
καὶ πάντες ἐκινήθησαν εἰς ἔρωτα συντόμως
ἄπειρον, ὅτι μέγιστον τῆς ἡδονῆς ἐκείνης·
σώζοντες τὸν ἀριθμόν, ἵνα σαφῶς ἐξείπω,
ἅπαντες τριακόσιοι ἁρμάτων ἐμπλησμένοι·
ἐμὲ δὲ μόνον βλέποντες ἤλπιζον λόγοις πνῖξαι·
«Ἄφες τὴν κόρην, λέγοντες, τὸν ἑαυτόν σου σῶσον,
»εἰδ' οὔ, *κερδήσεις* θάνατον ἀπείθειαν ὡς ἔχων».
[§ 396] Ἐκεῖνοι δὲν ἐγνώριζον ποῖος ἐγὼ τυγχάνω. 237

2967 ἄνδρες τριακόσιοι—2972 ἕνα μίλι ἔλιπον—2974 Ὡς δὲ καὶ μόνην—2982 εἰ δ' οὔ, κερδήσας—

Τ 2967 ἄνδρες ὡς τριακόσιοι ὅλοι ἁρματωμένοι—2968 Παραλείπεται ὁ στίχος.—2969 κ' ἐκ τοῦ ὄρους ἐρχόμενοι ἤκουσαν τῆς φωνῆς της—2972 καὶ μίλλιν ἓν ἀπέχοντες ἡμῶν, ὡς ἀπεικάζω,—2973 καὶ ταύτης ἀπεκνεύσαντες ἦλθον ἐμοῦ πλησίον.—2978 ὡς σώζοντες—2983 Ἀκμὴν γὰρ οὐκ ἐπίσταντο ποῖος ἐγὼ τυγχ.—

2979. Ἅπαντες τριακόσιοι. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχον χωρίον Κστ 129 ἔνθα οἱ λησταὶ φέρονται συμποσούμενοι εἰς τεσσαράκοντα. Παρατηρητέον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ὅτι εἰς τὸν ἀριθμὸν τριακόσια ἔχουν ἰδιαιτέραν προτίμησιν ὄχι μόνον οἱ διασκευασταί, Τ, Α, Π, Ε τοῦ Ἔπους ἀλλὰ καὶ οἱ ποιηταὶ τῶν δημωδῶν Ἀκριτ. ᾀσμάτων. Οὕτω: Τριακόσιοι εἶναι οἱ Σαρακηνοὶ γέροντες ἀτζουπᾶδες, οἵτινες φυλάττουν τὴν ὡραίαν Εἰρήνην εἰς τὸ παλάτι ποὺ τὴν ἔκλεισεν ὁ πατέρας της (Α 90). Τριακόσιοι εἶναι ἐπίσης καὶ οἱ καταδιώξαντες τὸν Διγενῆ καβαλλαραῖοι καὶ πεζοὶ κατὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς κόρης (Α 2040, πρβλ. καὶ ταυτάρθμ. ὑποσημ.). Εἰς τριακοσίους συμποσοῦνται ὡσαύτως καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν προσωπικήν του φρουρὰν ἀγοῦροι (Ε 1688—1689, Ε 1713). Καὶ κατὰ τὰ Ἀκριτ. ᾄσματα ἐπίσης ὁ ἥρως ἐσκότωσε τριακοσίους φάραγγους καὶ τριακόσια ἀρκούδια, ἔζησε δὲ καὶ τριακοσίους χρόνους (ἄλλα ᾄσματα συμφωνοῦντα πρὸς τὸ Ἔπος τὸν φέρουν ζήσαντα 33 ἔτη. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1299, πρβλ. καὶ ἀντίστοιχ. κείμενον). Τριακόσιοι στέλλονται ὡς προξενητᾶδες καὶ τριακόσια παλληκάρια πᾶνε ν' ἀκούσουν τὰ κατορθώματα τοῦ Ἀκρίτου, ὅπως οὗτος τὰ διηγήθη πρὸ τοῦ θανάτου του. Βλέπε σχετικὰ ᾄσματα ἐν Τριανταφυλλίδου «Φυγάδες» σελ. 173 ἑξ. ἢ Σ. Ἰωαννίδου Διγ. Ἀκρίτας σελ. 34, στιχ. 59, Λαογραφίας Α 225 στίχ. 12 καὶ 17, Πολίτου Ἐκλογαῖς, ᾆσμα Λιογέννητης σελ. 98, στίχ. 20 ἑξ., Σακελλαρίου Κυπριακὰ Β', ᾆσμα 6: Διγενῆ καὶ Χάρωνος Πάλη, καὶ στίχ. 50 ἑξ. κλπ.

ἡ δὲ ἡλιογέννητος ἄφνω ἰδοῦσα τούτους
ἁρματωμένους ἅπαντας ἐφ' ἵππων καθημένους,
(2021) λόγοις αὐτῶν πιστεύσασα, μεγάλως ἐφοβήθη·
καὶ μὲ τὸ μαγνάδι της τὴν ὄψιν της σκεπάζει,
ἐπὶ τὴν τένταν ἔδραμεν μεγάλως φοβηθεῖσα·
«Πρὸ τοῦ ψυχή μου ἐξελθεῖν, πρός με λαλεῖ, αὐθέντα,
»ἀπὸ τοῦ φόβου τέθνηκεν ὁμοῦ ἡ λαλιά μου,
»ἰδοὺ γὰρ χωριζόμεθα καὶ ἑαυτὴν οὐ φέρω».
[§ 397] Ἐγὼ δὲ εἶπον πρὸς αὐτήν· «Παῦσον, ψυχή,
⟨τοιαῦτα
»λογίζεσθαι κατὰ τὸν νοῦν, ἐμὲ ὡς οὐκ εἰδυῖα·
»οὓς γὰρ Θεὸς ὁ Βασιλεύς, καὶ Ποιητὴς τῶν πάντων
»ἔσμιξεν, δὲν χωρίζουσιν ἀνθρώπων μυριάδες».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἐνίκησεν αὐτοὺς κατὰ κράτος.

[§ 398] Εὐθὺς τὴν ῥάβδον ἔλαβον καὶ τὸ
⟨χειροσκουτάριν, 238
ὡς ἀετὸς εἰς πέρδικας ἀφ' ὕψους ἐπετάσθην,
ἐκεῖνοι δὲ ὑπήντησαν καὶ ἄρχισαν νὰ κρούουν.
Ἐκεῖνοι μὲν μὲ ἔκρουον καὶ ἔβγαιναν οἱ κτύποι,

Τ 2986 μεγάλως δειλιῶσα,—2987 καὶ τῇ ὀθόνῃ τῇ αὐτῆς καλυψαμένη ὄψιν,—2988 μεγάλως πτοηθεῖσα—2989 πρός με φησίν, αὐθέντα—2990 τέθνηκεν ἄγαν ἡ λ. μου,—2992 «Παῦσαι, ψυχή, τοιαῦτα—2995 ἥνωσεν, οὐ χωρίζουσιν—2996 τὴν ρ. εἴληφα—2998 ἤρξαντο τοῦ κρούειν—2999 μέν μοι ἔκρουον, ἐξήρχοντο οἱ κτύποι,—

2984 Ἡλιογέννητος. Περὶ τοῦ κοσμητικοῦ τούτου ἐπιθέτου, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Ἔπους καὶ μάλιστα ὑπὸ ἐλαφρῶς παρηλλαγμένους τύπους ἐνίοτε (ἡλιογέννημα, φέγγος τοῦ ἡλίου, γέννημα ἡλίου κλπ.), βλέπε ὑποσημ. Α 1763, ὡς καὶ Α 1757, Α 60, Κδ 350 καὶ σχετικὰ κείμενα, πρβλ. δὲ καὶ ἐν Α 503 (68): «φέγγος ἡλίου—γέννημα ἡλίου», καθὼς καὶ παραπομπὰς ἐν Ἀλφαβ. Εὑρετ. Τὸ κοσμητικὸν τοῦτο ἀπαντᾷ ὄχι μόνον εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα τοῦ Ἀκριτ. κύκλου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πλεῖστα τῶν μεσαιων. μυθιστορημάτων μας. Πρβλ. Ἀχιλλ. 1270, 1365, Λύβιστρ. 1553, 1677, 1716, 1884, 1976, Φλωρ. 775, 1532, 1643 κλπ. Βλέπε σχετικῶς καὶ μελέτην Πολίτου: Ὁ ἥλιος κατὰ τοὺς δημώδεις μύθους (Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Β' 126—127).

2987. Καὶ μὲ τὸ μαγνάδι της τὴν ὄψιν της σκεπάζει. (Πρβλ. παραλλαγὴν Τ, ὡς καὶ ἀντίστοιχον χωρίον Κστ 137: «καὶ τῇ ὀθόνῃ τὰς αὐτῆς καλυψαμένη ὄψεις»=Ἐκάλυψε τὴν ὄψιν της μὲ τὴν καλύπτραν). Τὸ μαγνάδι ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰ μεσαιων. μυθιστορήματα. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Καλλιμ. 1878, Λυβιστρ. 3103. Βλέπε ὡσαύτως εἰς τὰ Ἀλφαβ. Εὑρετήρια ἐν Μαυροφρ. σελ. 498, Romans σελ. 349, ἐν λέξει μαγνάδι, ὡς καὶ ἐν Ἐρωτοκρ. σελ. 602 (μεγάλη ἔκδοσις) ἐν λέξει μαγνιά, ἔνθα παρέχονται ἑρμηνευτικαὶ καὶ ἐτυμολογικαὶ πληροφορίαι καὶ περὶ τῆς λέξ. μαγνάδι, ἥτις ἄλλοτε ἐσήμαινε τὴν καλύπτραν τῶν γυναικῶν τῆς Ἀνατολῆς, κατὰ συνεκδοχὴν δὲ τὸν κεφαλόδεσμον, καὶ γενικώτερον ὕφασμα λεπτὸν καὶ ἀραιὸν ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται συνήθως πρὸς τοὺς σκοποὺς τούτους.

ὅσους δὲ ἔφθασεν ἐκεῖ ἡ ράβδος ἐδική μου,
ἅπαντες τότε ἔπεσον ἀποθαμένοι ὅλοι.
[§ 399] Πολλοὶ δὲ θέλοντες φυγεῖν αὐτοὺς ἐγὼ προφθάνω,
οὐ γὰρ ἐνίκησέ ποτε ἐμὲ εἰς δρόμον ἵππος,
καὶ δὲν τιμῶ τοῦ λόγου μου νὰ λέγω πάντα ταῦτα,
ἀλλ' ἵνα καταμάθετε τὰς δωρεὰς τοῦ Πλάστου.
(2041) [§ 400] Τινὲς δ' ἐμὲ ἐκόμπωναν, ἔφευγον εἰς τὰ δάση,
ὅλους τοὺς ἐθανάτωσα, τοὺς ἔπεμψα στὸν ᾅδην·
ἔλαβον ἕνα ἐξ αὐτῶν παρ' οὗ μαθεῖν ἐζήτουν,
τίνες ὑπῆρχον οἱ σκληροί, παράφρονές τε νέοι, 239
οὓς καὶ μαθὼν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄγαν ἀριδήλως,
ἐφόνευσα καὶ τὸν αὐτὸν ἐκ τοῦ θυμοῦ πῦρ πνέων.
[§ 401] Εἶθ' οὕτως ρίπτω τὸ ραβδὶν καὶ τὸ χειροσκουτάριν,

Τ 3000 ὅσους δὲ ράβδος ἡ ἐμὴ ἔφθασε τοῦ πυοστάφρη (χργρ.)—3001 ζωῆς ἐν τούτοις λείψανον οὐδόλως ὑπελείφθη—3004 καὶ οὐ σεμνύων ἑαυτὸν ταῦτα ἐπαγορεύω,—3006 τινὲς δ' ἐμὲ λανθάνοντες—3007 ὅμως ὀλίγῳ ἅπαντας θανάτῳ παρεδόμην·—3008 ἕνα ζωγρήσας ἐξ αὐτῶν—3009 οἱ θρασεῖς, παράφρονές τε—

3000. Περὶ τῶν τρομερῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ράβδου τοῦ 'Ακρίτου βλέπε σχετικὰς παραπομπὰς μνημονευομένας ἐν ὑποσημ. Α 2936.

3009. 'Ανάλογον περίπου ἐπεισόδιον ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ ᾆσμα τοῦ 'Αρμούρη (Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 122, στίχ. 56 ἑξ.) ἔνθα ὁ 'Αρμουρόπουλος φέρεται φθάνων Σαρακηνόν, τὸν ὁποῖον ἀφοῦ κτυπᾷ πρῶτον, ἐρωτᾷ κατόπιν «ποῦ ἔναι τὰ φουσάτα». 'Ο Σαρακηνὸς ἔκπληκτος διὰ τὴν κακὴν συνήθειαν τῶν ἀνδρειωμένων νὰ κτυποῦν πρῶτον καὶ κατόπιν νὰ ἐρωτοῦν, ἀπαντᾷ ὅτι «ἐχθὲς ἐξεδιαλέχθημεν κἂν ἑκατὸν χιλιάδες». 'Ολόκληρον τὸ στράτευμα τοῦτο ὁ ἥρως τὸ κατέκοψε μόνος του. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἕτερον σχετικὸν ᾆσμα ἐν Λαογραφίας Β' σελ. 68, στίχ. 125 ἑξ. Πρβλ. ἐπίσης καὶ ἐπεισόδιον Α 3059 ἑξ., ἔνθα τὰ πράγματα φέρονται ἀντιστρόφως.

3012 ἑξ. «Ἔπειτα ἔρρηξα τὸ ραβδίον καὶ τὸ χειροσκουτάριον καὶ σείοντας τὰς χεῖρας μου ἠρχόμουν εἰς τὴν τένταν». (Π, 378, 18—19). Τὰ χειροσκουτάρι ἦτο ἐλαφρὰ ἀσπὶς (σκουτάρι. Πρβλ. Α 3720). 'Ως πρὸς τὴν ἐν Α 3013 ἔκφρασιν «σείων τὰ μανίκια», ἥτις ἀπαντᾷ ἀντιστοίχως ἐν Κστ 158 καὶ Ε 1185 καὶ ἐθεωρήθη ὡς δηλοῦσα ὑβριστικὴν ἢ περιφρονητικὴν χειρονομίαν, ἐγένοντο ἀρκεταὶ συζητήσεις καὶ ἔρευναι, αἵτινες ἐν τούτοις δὲν διεφώτισαν τὸ ζήτημα. Βλέπε σχετικῶς ἐρώτημα Hesselling ἐν Λαογραφίας Γ' 701 καὶ ἐπεξηγηματικὰς πληροφορίας τῆς Διευθύνσεως τῆς Λαογραφίας αὐτόθι, ὡς καὶ ἀπαντήσεις Κουκουλέ, Σεφερλῆ, Σάρρου καὶ Φαρμακίδου ἐν Λαογραφίας Δ' 316—317, 327, 749 καὶ 750. 'Υποθέτω ὅτι τὰ περὶ ὧν πρόκειται «μανίκια» εἶναι τὰ λεγόμενα μανικέλλια ἢ χειρομανικὰ ἢ χειρόψελλα, χρησιμοποιούμενα κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ὡς ἀμυντικὰ ὅπλα. Ταῦτα ἦσαν μετάλλινα ἢ ξύλινα ἢ δερμάτινα ἢ ἐκ κενδούκλου (κετσέ), ἐστερεοῦντο δὲ ὄπισθεν τῶν ὤμων διὰ κομποθηλύκων. (Πρβλ. Ν. Καλομενοπούλου, 'Η Στρατιωτ. 'Οργάνωσις τῆς 'Ελλην. Αὐτοκρατορίας, 'Αθῆναι 1937, σελ. 126—129). 'Ως πρὸς τὴν ἔκφρασιν «καὶ ἔχυσα τὰ μανίκια» τῆς διασκευῆς Ε, ὁπόθεν ὑποθέτω ὅτι θὰ προῆλθε ἡ ἐν Πολίτου (τομ. Α', σελ. 59) μνημονευομένη παράδοσις περὶ τῆς μανίκας τοῦ 'Αντρειωμένου (Εὐβοίας, 109), βλέπε ὑποσημ. Ε 1185 καὶ σχετικὸν στίχον αὐτόθι.

καὶ σείων τὰ μανίκια ἠρχόμην πρὸς τὴν τένταν.
'Η κόρη δὲ ὡς εἶδέ με μόνον περιλειφθέντα,
ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν μετὰ χαρᾶς μεγάλης,
ροδόσταμά μοι ἔνιπτε μετὰ χειρῶν τῶν δύο,
(2052) φιλοῦσά μου τὴν δεξιὰν καὶ ζῆν ἐπευχομένη.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ 'Ακρίτης ἦλθεν εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ ὁμιλῶν μετ' αὐτῆς.

[§ 402] Κἀγὼ ταύτης βουλόμενος τὸν φόβον ὀνειδίζειν
λόγους μεθ' ὑποκρίσεως ἐρωτικοὺς ἐκίρνων·
«Μὴ γὰρ ἐγὼ προτοῦ παθεῖν σὲ ἀφίνω ν' ἀποθάνῃς,
»καλή, καὶ ὡς οὐχ εὑρισκόν τινας ἀνδρειωμένους
»νὰ μαζωχθοῦν ἐπάνω μου καὶ δώσουσι ραβδέαν, 240
»πῶς ἤθελον νὰ φοβηθῶ ἐπὶ πολὺ τοσαῦτα;»
'Η κόρη ἐσιώπα παντελῶς, γλυκὰ ἐχαμογέλα·
«Τὸ πλῆθος ἦλθε πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐφοβήθην μέγα,
»τὸ πλῆθος, λέγω, βλέποντας ἐξαίφνης τῶν ἱππέων,
»ἁρματωμένους ἅπαντας σὲ δὲ πεζὸν καὶ μόνον,
»καὶ ἐπὶ τούτῳ, κύριε, ὁ φόβος μοι ἐπῆλθεν».
[§ 403] Μυρία δὲ φιλήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν τένταν,
τὸ δὲ ταχὺ πρὸς ποταμὸν λουσθῆναι ἐρχομένου,
ὅπως ἀλλάξω τὴν στολὴν ποὺ 'βάφη μὲ τὸ αἷμα,
τὴν κόρην ἐπαρήγγειλα ἄλλην στολὴν νὰ φέρῃ.
Καὶ δὴ παραγενόμενος τοῦ ὕδατος πλησίον,
ὑπὸ δένδρου ἐκάθισα τὴν κόρην περιμένων.

3018 τὸν φόνον ὀνειδίζειν—3019 λόγους μὲ ὑποκρίσεως—3025 «Τὸ πλῆθος ἥλατο πρὸς ἡμᾶς—

Τ 3015 χαρᾶς ἐμπεπλησμένη—3016 μοι ἔνιπτεν—3018—3050 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.—

3017 (2052). Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὸ ἀντίστοιχον κείμενον τῆς διασκευῆς Τ ὑπάρχει κενόν, παραλειπομένων οὕτω τῶν χωρίων [§402—405]. Τοῦ κενοῦ τούτου προτάσσεται μόνον ἡ λέξις: «Περὶ...» ἥτις ἐκληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν Τ (Sath. Legr.) ὑπόλειμμα στίχου συμπεριελήφθη εἰς τὴν ἀρίθμησιν ὡς στιχ. (2053). Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως δὲν πρόκειται περὶ στίχου τοῦ κειμένου, ἀλλὰ περὶ λειψάνου τοῦ τίτλου τῶν χωρίων [§ 402 ἑξ.], ὅστις καὶ διεσώθη ὁλόκληρος ἐν Π, 378, 24—25, ὡς τὸν παρελάβομεν ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει, σημειώσαντες μόνον τὸ λείψανον τοῦτο διὰ χαρακτήρων κυρτῶν. (Βλέπε σχετικῶς ὑποδείξεις ἐν τῷ προτασσομένῳ ὑπομνήματι τοῦ παρόντος τόμου, σελ. 4, στίχ. 13 ἑξ.).

3018 ἑξ. «'Εγὼ δὲ βουλόμενος νὰ τὴν μετεωρισθῶ εἶπα την· «Μὴ γὰρ ἐγὼ πρὶν ἀποθάνω ἐθάρρουν ὅτι ἀπέθανες; Αὐτὰ τὴν ἔλεγα ὡς τάχατες νὰ τὴν ὀνειδίσω πῶς φοβᾶται». (Π. 378, 26—28). Βλέπε καὶ ἀντίστοιχον χωρίον Κστ ἑξ. «'Εγὼ ταύτης βουλόμενος τὸ δέος ὀνειδῖσαι» καὶ γραφὴν Α 3018, ὡς καὶ σχετικὴν διόρθωσίν μου εἰς «φόβον» ἀντὶ «φόνον».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης καθεζόμενος ἐν τῷ Εὐφράτῃ ἦλθον τρεῖς ἀπελάται πολεμῆσαι αὐτόν.

[§ 404] Καὶ ἰδοὺ τρεῖς ἀνεφάνησαν ὡραῖοι δορυφόροι, 241
φαρία ἐκαβαλλίκευον ἐξωπλισμένα, ὡραῖα,
στολάς τ' ἐφόρουν δὲ αὐτοὶ πολλὰ παρηλλαγμένας,
ὁρῶσι με καθήμενον εἰς τοῦ δενδροῦ τὴν ρίζαν,
καὶ πρὸς ἐμένα ἤρχοντο τὸν ποταμὸν κρατοῦντες.
Πλησίον δὲ γενόμενοι ὅλοι μὲ χαιρετοῦσιν,
καὶ γὰρ ἐγὼ οὐδὲ ποσῶς αὐτοὺς δὲν ἐφοβήθην,
ὅλως οὐκ ἐδειλίασα τὴν κόρην ἀποκρύψας,
ἢ τοῦ συντόμως ἐγερθῶ προχαιρετίσειν τούτους,
ἀλλ' ἐκαθήμην ἥσυχος, οὐδένα ἐφοβούμην.
[§ 405] Καὶ τότες ἐπηρώτησαν διὰ τοὺς ἀπελάτας,
κἀγὼ ἀντέφην πρὸς αὐτοὺς μὴ δειλιάσας ὅλως·
«Τοιούτους εἶδον, βέλτιστοι, κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν,
»ἦλθον καὶ γὰρ τὴν γαμετὴν ἐμὴν τοῦ ἁφαρπάξαι, 242
»καί, μὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς ἵππον δὲν ἀνέβην·
»τί δὲ αὐτοῖς συμβέβηκε γνώσεσθε μετ' ὀλίγον,
(2054)»καὶ γὰρ εἰς ὃν εἰργάσαντο *πεπτώκασί* τε βόθρον».
[§ 406] Οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες ἀλλήλοις ἐθεώρουν
τοιάδε ψιθυρίζοντες, χείλη κινοῦντες μόνον·
«Μὴ αὐτὸς ἦν ὁ Διγενής, ὃν λέγουσιν Ἀκρίτην;
»χρὴ νὰ τὸν δοκιμάσωμεν, νὰ τὸν βεβαιωθῶμεν».
Καὶ λέγει μοι ὁ πρόκριτος· «Πῶς ἔχομεν πιστεῦσαι
(2060)»ὅτι μόνος καὶ ἄοπλος, πεζὸς καθάπερ λέγεις,
»σὺ μετ' αὐτῶν ἐτόλμησας μάχην ἐπισυνάψαι;
[§ 407] »Ἡμεῖς γάρ, οὓς γυρεύομεν, τὸν ἀριθμὸν ὑπῆρχον

3037 στολὰς δ' ἐφόρουν 3050—γνώσεσθε δ' ὀλίγον,—3051 πεπτώκασιν εἰς βόθρον.

Τ 3054 Μὴ ἔνι οὗτος ὁ Διγενής,—

3037. Στολάς... παρηλλαγμένας. Ἡ λέξις παρηλλαγμένος δέον νὰ ἑρμηνευθῇ ὅπως καὶ τὸ «παράξενος», μὲ τὴν μεσαιωνικὴν σημασίαν, ἤτοι θαυμάσιος, καταπληκτικὰ ὡραῖος. Σχετικῶς βλέπε ὑποσημ. Α 892.

3051 (2054). Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ, οὗτινος διακοπὴν ἐμνημονεύσαμεν ἐν ὑποσημ. Α 3017 (2052).

3059 ἑξ. Βλέπε σχετικῶς καὶ Α 3009 ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ ὅμως τὰ πρόσωπα παρουσιάζονται δρῶντα ἀντιστρόφως, ἤτοι, ἀντὶ τοῦ Ἀκρίτου φέρονται προσερχόμενοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀπελατῶν καὶ τὸν ἐρωτοῦν τί ἀπέγιναν οἱ ὑπ' αὐτοὺς ἄνδρες. Ἀναλογίαν, ἀμυδρὰν ἴσως, ἀλλὰ πάντως θετικήν, ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν τουλάχιστον, παρουσιάζει τὸ παρὸν ἐπεισόδιον πρὸς τὸ ἐν τῷ ᾄσματι τοῦ Προσφύρη ἢ Προσφύρκα, ἀναφερόμενον τοιοῦτον, ἔνθα ὁ ἥρως φέρεται ὡς χοιροβοσκός. Βλέπε σχετικῶς Σακελλαρίου Κυπριακὰ Β' σελ. 36, στιχ. 59 ἑξ., ὡς καὶ ἕτερον ἀνάλογον ᾆσμα ἐν Λαογραφίας ΣΤ', σελ. 596, στιχ. 15 ἑξ. Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τριακόσια (στιχ. Α 3060) βλέπε ὑποσημ. Α 2979.

»ἄνδρες ὡς τριακόσιοι ἅπαντες ἀπελάται,
»οὓς εἴχομεν δοκιμαστοὺς ἐν τάξει τοῦ πολέμου· 243
»ἀλλ' εἴπερ λέγεις ἀληθῶς φάνηθι ἐκ τῶν ἔργων,
»ἕνα δὲ ἔκλεξον ἀφ' ἡμῶν, ὃν βούλει, νεανίαν,
»καὶ μονομάχησον αὐτὸν καὶ γνώσομεν εὐθέως».
Ἐγὼ δὲ ἐμειδίασα λέγων ἐκείνοις ταῦτα·
«Ἐγὼ μονογενής εἰμι καὶ μόνος διατρίβω.
»ἀφ' οὗ ἠρξάμην πολεμεῖν εἰς ἕνα οὐκ ἀπῆλθον.

Ἐξήγησις τοῦ Ἀκρίτου περὶ τοῦ Ἀγκύλα.

[§ 408] »Εἰ μὴ μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἰς ἀνδραγάθημά μου
»φαρὶν ἐκαβαλλίκευσα, ἐξέβην εἰς τὸν κάμπον,
»νεώτερον ὑπήντησα ἐν Μεσοποταμίᾳ,
»εὔμορφον, ἐπιτήδειον, ἀνδρειωμένον ἄγαν,
»καὶ τὸ φαρί του μοῦ ἄρεσεν, ἠθέλησα νὰ πάρω,
»εἶχον τὸ βλέμμα εἰς φαρίν, ὁ νέος πρὸς ἐμένα.
[§ 409] »Ἦτον καὶ μάλα εὔμορφος, ἀνδρειωμένος ἄγαν, 244
»ὀλίγον μὲ ἐκόμπωσεν καὶ μ' ἔδωσε ραβδέαν,

Τ 3065 ἐμειδίασα ταῦτα ἐκείνους φάσκων·—3071 πανεπιτήδειον, εὔνοστον, ἄγαν ἀνδρειωμένον—3072 φαρὶν αὐτοῦ μὲ ἤρεσεν ὅπως αὐτὸ ἐπάρω,—3073 τὸ βλέμμα εἶχεν εἰς φαρὶν ὁ νέος εἰς ἐμέ γαρ—3074 καὶ μᾶλλον εὔθετος, ἄγαν ἀνδρειωμένος,—3075 ὀλίγον μοι ἐπέλαθεν, δέδωκέ μοι ραβδέαν,—

3064. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν μονομαχίαν διὰ ράβδων βλέπε προηγούμενον ἐπεισόδιον ἐν Α 1635 ἑξ., ὡς καὶ σχετικὰς παραπομπὰς ἐν ὑποσημ. Α 1646.

3066. Ἀνάλογον ἐπεισόδιον ἐκτίθεται καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὁμὰρ—ἂλ—Νεμὰν τοῦ Ἀραβικοῦ μυθολογικοῦ, (περὶ ἧς ἐγένετο λόγος καὶ ἐν ὑποσημ. Α 90, Α 310 ἑξ. καὶ Α 338—339), ἔνθα ὁ Σαρκὰν δὲν ἀποδέχεται νὰ μονομαχήσῃ πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀντιπάλων του λέγων: «Δὲν ἔχω τὴν συνήθειαν νὰ πολεμῶ ἐναντίον ἑνὸς μόνου ἀντιπάλου, ἀλλ' ἐναντίον δέκα ταυτοχρόνως. Οὕτω πως ἐννοῶ καὶ τώρα νὰ πολεμήσω». Βλέπε σχετικῶς γαλλικὴν μετάφρασιν Χαλιμᾶς J. A. Mardrus, 1001 Nuits, τόμος Γ' σελ. 47, καθὼς καὶ παρατηρήσεις Goossens ἐν Byzantion VII, 312.

3068 ἑξ. Τὸ ἐπεισόδιον τῆς μεταβάσεως τοῦ Ἀκρίτου εἰς Μεσοποταμίαν καὶ τῆς ἐκεῖ συναντήσεώς του μὲ τὸν Ἀγκύλαν, ὅστις κατώρθωσε νὰ καταφέρῃ ἐναντίον τοῦ ἥρωός μας «μεγάλην ραβδέαν», δὲν εἶναι, πιστεύω, ἄσχετον καὶ τοῦτο πρὸς τὰ Ἀκριτ. ᾄσματα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα γίνεται λόγος περὶ ραβδέας τρομερᾶς ὡς ἀστραπή. Ἡ διαφορὰ εἶναι μόνον ὅτι εἰς τὰ ᾄσματα ἀναφέρεται ἀντιστρόφως, ἤτοι ὁ Ἀκρίτας φέρεται ὡς καταφέρων τὴν τρομερὰν ραβδέαν, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ ἐθανάτωσε τὸν Σαρακηνὸν ἢ Ἀράπην, «βλεπάτορα» τοῦ Εὐφράτου ἢ Ἰορδάνου. Βλέπε παραπομπὰς σχετικῶν ᾀσμάτων ἐν ὑποσημ. Α 1650, Α 2030 καὶ Α 2886. Παρατηρητέον ἐπίσης ὅτι τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ἀγκύλα δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κοτ 199 ἑξ., ἔνθα τὰ ἀντίστοιχα χωρία [§ 408—413] παραλείπονται ἐντελῶς. Ἐκ τοῦ γεγονότος δὲ τούτου εἰκάζω ὅτι εἶναι μεταγενεστέρα προσθήκη χαρακτηριστικὴ τῶν κειμένων τῆς ὁμάδος Τ,Α, Π, Ο τοῦ Ἀκριτ. ἔπους τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκ τῆς ὅλης του ὑφῆς ἄλλως τε προδίδεται ὡς παρέμβλητον. Σχετικῶς βλέπε καὶ κατωτέρω ὑποσημ. Α 3086 ἑξ.

»καὶ μετ' *αὐτοῦ* τοῦ κρούσματος, ἐπῆρε τὸ ραβδίν μου,
(2080)»καὶ γράμματά μοι ἔγραψε ἀπάνω αἱματωμένα,
»καὶ τῶν γραμμάτων ἡ ἀρχὴ ἦτον ὁ λόγος οὗτος·
«Ἀκρίτα, μὴν τὸ λυπηθῇς, μηδὲ καρδίαν πονέσῃς,
»ἐγὼ εἰμὶ ἐκ πόδι σου ὁ λέων ὁ Ἀγκύλας,
»καὶ διὰ σὲ ἐλήλυθα, δουλείαν οὐκ εἶχον ἄλλην,
»τὸ ζήτημά μου ἐτέλειωσα καὶ τὴν εὐχήν σου Ἀκρίτα.
»μᾶλλον καὶ διηγήθητι τοὺς ἀπελάτας ὅλους
»ὅτι Ἀγκύλας μ' ἔδωσε ραβδέαν μοι μεγάλην,
»καὶ δὲν μὲ ἐθανάτωσε τοιοῦτος ἀνδρειωμένος».
[§ 410]»Τοῦτο ἦτο τὸ σύγγραμμα τοῦ θαυμαστοῦ Ἀγκύλα,
»ὡς πλησίον ἤγγισα τὸ ἔλαβον ἐξ ἐκείνου, 245
»καὶ τώρα θέλω νὰ εἰπῶ τί ἔπαθεν ἐκεῖνος.
»Πηδῶ, ἐκαβαλλίκευσα, κρατῶντας τὸ ραβδίν μου,

3076 καὶ μετ' αὐτὸ τοῦ κρούσματος,—3087 τί ἔλαβον ἐξ ἐκείνου,—

Τ 3077 ἔγραψεν ἄνω αἱματωμένα,—3080 ἐγὼ γὰρ ὁ ἐκ πόδι σου ὁ λέων ὁ Ἀγκ.—3081 δουλειὰν ἄλλην οὐκ εἶχον—3082 ἐπλήρωσα καὶ τὴν εὐχήν—3084 ὅτι Ἀγκύλας δέδωκεν—3085 καὶ ὅλως οὐκ ἐθανάτωσε—3086 Τοῦτο ἐστὶ τὸ σύγγραμμα—3087 Παραλείπεται ὁ στίχος.—3088 καὶ μέλλω διηγήσασθαι τί ἔπαθεν—3089 ἐκαβαλλίκευσα καὶ τὸ ραβδίν μου ἐπῆρα—

3079. Πρβλ. σχετικῶς ἀνάλογον χωρίον καὶ σχεδὸν παρόμοιον στίχον ἐν Ἀχιλλ. 1339: «Στρατιώτη μου μὴ λυπηθῇς μηδὲ νὰ ἐντραπῇς το».

3080. Ἐγὼ εἰμὶ ἐκ πόδι σου. Ἡ φράσις αὕτη ἡ «τερατωδῶς ἀνελλήνιστος», διὰ τὴν ὁποίαν στενοχωρεῖται ὁ Χατζῆς, (σελ. 31), δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ἄλλως, εἰ μὴ ὡς ἔκφρασις φιλοφροσύνης, ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐσυνειθίζοντο κατὰ τοὺς μ. χρόνους μεταξὺ μονομαχούντων πολεμιστῶν, οἵτινες μάλιστα, οὐχὶ σπανίως, ἠσπάζοντο ἀλλήλους πρὸ τῆς μονομαχίας (πρβλ. Α 3749, Κστ 741). Οὕτω τὸ χωρίον θὰ ἠδύνατο νὰ ἑρμηνευθῇ ὡς ἑξῆς. «Ἀκρίτα μου, μὴ μοῦ χολοσκᾷς καὶ μὴν πικραίνεσαι γιὰ τὴ ματσουκιὰ ποὺ ἔφαγες. Ἐγὼ ποὺ μὲ βλέπεις εἶμαι ὁ Ἀγκύλας δοῦλος τῆς ἀφεντιᾶς σου κλπ.». Ἡ φιλοφροσύνη δὲ αὕτη ἔχει καὶ εἰρωνικὴν σημασίαν ἐν συναρτήσει πρὸς τὸ «μηδὲ καρδίαν πονέσῃς».

3086 ἑξ. Ὁ Ἀγκύλας δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν περίφημον Sajjid Battal τοῦ ὁμωνύμου τουρκικοῦ ἔπους, (περὶ οὗ ἐγένετο ἤδη λόγος καὶ ἐν ὑποσημ. Α 41, Α 1286, Α 2531 κλπ.), ἔνθα οὗτος φέρεται ὡς μονομαχήσας πλέον ἢ ἅπαξ μετὰ τοῦ Ἀκρίτου (Akrates), φαίνεται δὲ ὅτι ἐκυκλοφόρουν καὶ σχετικοὶ θρῦλοι παρὰ τοῖς μουσουλμάνοις ὅτι ὁ Sajjid Battal ἐνίκησε τὸν Ἀκρίταν. Οὕτως ἐξηγεῖται πῶς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κείμενον Κστ 199 ἑξ., ἔνθα τὰ περὶ Ἀγκύλα παραλείπονται (βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. 3068, ἐν τέλει), οἱ μεταγενέστεροι διασκευασταὶ Τ, Α, Π κλπ. προσέθεσαν κατόπιν τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, διὰ νὰ δώσουν τρόπον τινα μίαν ἑλληνικὴν «ἀπάντησιν πληρωμένην» εἰς τοὺς θρύλους τῶν μωαμεθανῶν καὶ ν' ἀποστομώσουν οὕτω τοὺς ἀντιπάλους, παραδεχόμενοι μὲν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θρύλου των, ἀλλὰ καὶ προσθέτοντες τὴν λεπτομέρειαν ὅτι δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ τρομερὰ ἡ ἐκδίκησις τοῦ Ἀκρίτου διὰ τοῦ φόνου τοῦ Ἀγκύλα. Βλέπε σχετικῶς καὶ παρατηρήσεις Καρολίδου ἐν Παπαρρηγ. Ἱστορ. 4, Γβ, σελ. 50—52.

»ἀπῆλθον εἰς τὴν τένταν μου μετὰ μεγάλον πόνον,
»σκάλαν βαλὼν ἐπέζευσα τὸν θαυμαστὸν τὸν γρίβαν·
»τὰ ἐξ αἱμάτων γράμματα ἀνάγνωσα τῆς ράβδου,
»ἐννοιαζόμην πάντοτε πῶς νὰ τὸν ἀποδώσω.
[§ 411] »Χρόνον λοιπὸν ἐτέλειωσα καὶ ἔσυρνέ με πόνος,
»καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐναντίου χρόνου,
»καθ' ἑαυτὸν ἐνόμισα νὰ τὸν ἀνταποδώσω,
»τὸ τῆς ραβδέας χρέος τε ὁμοίως καὶ γραμμάτων
3098 »Ἀγκύλαν τὸν *θαυμάσιον* καὶ τὸν πολλὰ ἀνδρεῖον.
(2101)»*Πηδῶ, ἐκαβαλλίκευσα τὸν θαυμαστὸν τὸν μοῦντον,*
3099 »ὃν ἐπεθάρρουν πάντοτε εἰς τὰς ἀνδραγαθίας,
»ἐκράτουν τὴν θαμπούραν μου ὁμοῦ καὶ τὸ σκουτάριν 246
»καὶ τὸ λιτόν μου τὸ ραβδί, πηγαίνω στὸν Ἀγκύλαν.
[§ 412] »Καὶ ὅταν ἐπλησίασα στὸ σπίτι τοῦ Ἀγκύλα,
»ἔκρουον τὴν θαμπούραν μου καὶ 'κιλαδοῦσα τότε,
»ἠδονικὰ ἐλάλησα καὶ ὅλοι ἐθαμβοῦντο.
»Ἀρχὴ τοῦ μελῳδήματος ἦτον ὁ λόγος οὗτος·
«Εἰς ταῦτα τὰ λαγκάδια, εἰς ταύτας τὰς κλεισούρας,
»εἰς ταῦτα τὰ κατάπετρα, καλὰς ραβδέας ἀνδρείους
»χαρίζουσιν οἱ εὐγενεῖς, μᾶλλον δὲ καὶ ἀνδρεῖοι·
»ἐδάνεισαν κ' ἐμέν ποτε ραβδέαν ἀνδρειωμένην,

3098 Ἀγκ. τὸν θαυμαστὸν—3101 καὶ τὸ λυτόν μου τὸ ραβδί,—3109 ἐδάνεισαν ἐμέν ποτε—

Τ 3090 Εἰς τὴν τέντα μου μετὰ σφοδροῦ τοῦ πόνου,—3091 σκάλα βαλὼν.. θαυμ. μου γρίβαν,—3092 ἀνέγνωσα—3094 καὶ εἷλκέ με ὁ πόνος—3097 ὡσαύτως καὶ γραμμάτων—3098 τὸν θαυμάσιον καὶ ἄγαν ἀνδρειωμένον—3100 ἀπῆρα τὸ σκουτάριν μου ὁμοιῶς καὶ τὴν θαμπούραν,—3101 καὶ τὸ λιτόν μου τὸ ραβδὶν καὶ ὑπάγω εἰς τὸν ἀγῶνα,—3102 ἐπλησίασα οἶκον τὸν τούτου, τότε—3103 καὶ κιλαδεῖν ἠρξάμην,—3104 ἀηδονικὰ ἐλάλησα, πάντας ὑπερεκπλήττων—3106 λαγκάδια καὶ ταύτας τὰς κλεισούρας,—3107 Καὶ εἰς ταῦτα... ραβδεὰς ἀνδρείους—3108 καὶ μᾶλλον ἀνδρειωμένοι·—3109 ἐδάνεισαν κ' ἐμὲ ραβδεὰν ἄγαν ἀνδρειωμένην—

3101. Ραβδίων ὑπῆρχον πλεῖστα εἴδη ἐν χρήσει παρὰ τῷ βυζαντινῷ στρατῷ. Ἦσαν δὲ αἱ κορύναι, τὰ δίστρια ἢ δίστρα, τὰ βαρδούκια ἢ βαρδύκια, τὰ ματζούκια, αἱ γλάβαι, τὰ μαγγλάβια, τὰ ρόπαλα, τὰ σιδηροράβδια, τὰ ἀπελατίκια, ἢ πελατίκια, ἢ πιλατίκια. Ὅλα αὐτὰ παρουσίαζον μεταξύ των μικρὰς ἢ μεγάλας διαφοράς. Ὑπῆρχον ἐπίσης καὶ ραβδία μετὰ πελέκεως τὰ λεγόμενα μαρτζοβάβουλα κλπ. (Βλέπε σχετικὸν κεφάλαιον περὶ ὅπλων ἐν Καλομενοπούλου. Ἡ Στρατ.. Ὀργάνωσις τῆς Βυζ. Αὐτοκρατορίας, Ἀθῆναι 1937, σελ. 132—134). Τὸ λιτὸν ραβδὶ θὰ ἦτο εἷς τῶν πολλαπλῶν τούτων τύπων ραβδίων, περὶ ὧν ἐγένετο ἄλλωστε ἤδη λόγος καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1610 καὶ Α 1635.

3106. Ἀνάλογος περίπου στίχος ἀπαντᾷ ἐν Χρον. Μορ. 5361, περὶ οὗ πρβλ. καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν Παπαρρηγ. 6, Εα, σελ. 10—11.

»κἀγὼ τὸ χρέος *δέδοικα πάμπολλα κατ' ἀξίαν*
»καὶ βούλομαι ἀπόδοσιν ἐργάσασθαι δικαίαν,
»ὧδε λοιπὸν ἐλήλυθα ταύτην νὰ ἀποδώσω».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης, κρούσας τὸν Ἀγκύλαν μετὰ τῆς ῥάβδου ἐν τῇ κεφαλῇ, ἐθανάτωσεν αὐτόν.

[§ 413]»Ἀγκύλας δὲ ὡς ἤκουσεν ταῦτα *μὲ προσφωνοῦντα*,
»καὶ πρὸς τὸ θάρρος τὸ πολὺ τῆς συνηθείας τούτου,
»ἐλάλησε τὸ ἱππάριον, ἐπάνω μου κατέβη.
»Τὸν *μοῦντον* μου ἐπιλάλησα, ἄρχισα νὰ τὸν κρούω,
»στὸ μέτωπον τὸν ἔδωσα μικρὴν ῥαβδέαν τότε,
»αὐτίκα εὑρέθη ἄφωνος πεσὼν ἐκ τοῦ φαρίου·
»τότε ἐγὼ ἐπέζευσα, κρατῶ νὰ τὸν ἐγείρω,
»στενάξας *δ'* ὁ νεώτερος ἐξέπνευσεν εὐθέως.
[§ 414]»Σὺ δὲ λοιπόν, Φιλόπαππε, οὕτω μοῦ λέγεις τώρα;
»Ὑπάγετε, πεζεύσατε, δεῦτε οἱ τρεῖς εἰς ἕνα,
»εἰ δὲ καὶ δὲν αἰσχύνεσθε, δεῦτε μετὰ τῶν ἵππων,
»καὶ ἐκ τῶν ἔργων μάθετε ποῖος ἐγὼ τυγχάνω,
»ἂν θέλετε ν' ἀρχίσωμεν τῆς μάχης ἀπ' ἐντεῦθεν».
[§ 415]Τοῦτο εἰπὼν καὶ ἀναστάς, λαμβάνω τὸ ῥαβδίον 248
καὶ τὸ χειροσκουτάριον, ἐκεῖ γὰρ εἶχον ταῦτα,
καὶ πρὸς ὀλίγον ἐξελθὼν εἶπον αὐτοῖς μεγάλα·
«Ἄρχοντες, ὡς προστάζετε, ἕτοιμος γὰρ τυγχάνω».
[§ 416] Τούτων ὁ πρῶτος ἔφησεν· «Ὡς λέγεις οὐ ποιοῦμε,
3131 »ἡμεῖς *τύπον* οὐκ ἔχομεν ἐλθεῖν οἱ τρεῖς εἰς ἕνα,
»*οἱ καὶ θαρροῦντες τοῦ νικᾶν ἕκαστος χιλιάδας*·

3110 κἀγὼ τὸ χρέος ἔδωσα, καθὼς ἤθελεν ἐκεῖνος,—3111 ταῦτα μεταφωνοῦντα,—3116 Τὸν μοῦτον μου ἐπιλ.—3120 στενάξας ὁ νεώτερος—3131 ἡμεῖς τόπον οὐκ ἔχομεν—3132 ἐκεῖνοι ἐθάρρουν πῶς νικοῦν καθένας χιλιάδας.—

Τ 3112 ἐλήλυθα τοῦ ἀποδώσειν ταύτην».—3116 τὸν μοῦντον μου... ἠρξάμην τοῦτον κρούειν—3117 μικρὰν ῥαβδεὰν τὸν ἔδωκα ἐπάνω εἰς τὸ μετῶπιν,—3118 ηὑρέθη ἄφωνος—3119 εὐθὺς δ' ἐγὼ ἐπέζευσα,—3121 οὕτως μὲ συντυχαίνεις;—3123 εἰ δ' ἴσως καὶ αἰσχύνεσθε—3125 καὶ εἰ δοκεῖ ἀρξώμεθα τῆς μάχης—3128 ἐξελθών, ἔφην αὐτοῖς μεγάλως·—3129 «Ἄρχοντες, ὡς κελεύετε,—3130 οὐ ποιοῦμεν—

3133 ἑξ. Περὶ Φιλοπάππου, Ἰωαννικίου, ἢ Ἰωαννάκη καὶ Κιννάμου ἐγένετο ἤδη λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις. Πρβλ. σχετικῶς ἐν πρώτοις μὲν χωρίον Α 1333 ἑξ. καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ., ἔνθα παρέχονται πληροφορίαι περὶ τῆς προελεύσεως τῶν ὀνομάτων τούτων κλπ., κατόπιν δὲ καὶ τὰ χωρία Α 1599, Α 1640, Α 1650 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1724. Τὸ κείμενον Πετρίτζη ἀναφέρει καὶ τέταρτον ἀρχηγὸν τῶν ἀπελατῶν ὅστις φέρεται ὡς «Ἀλέξανδρος εὐγενικὸς τέταρτος κ' εἶν' γενναῖος». (Ο, 2584).

3133 »ἐγὼ γὰρ ὁ Φιλόπαππος εἰμί, ὁποὺ ἀκούεις,
3134 »οὗτος Ἰωαννίκιος *καὶ Κίνναμος* ὁ τρίτος·
3136 »λοιπὸν καὶ ἐντρεπόμεθα τοῦ πολεμῆσαι ἕνα,
»ἀλλὰ διάλεξον ἀφ' ἡμῶν, ὁποιον σὺ προστάζεις,
»καὶ ἔκτοτε γνωρίσωμεν ἀλήθειαν τὴν πᾶσαν».
Κἀγὼ δὲ εἶπον πρὸς αὐτούς· *«Δεῦτε* λοιπὸν ὁ
⟨πρῶτος». 249

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Φιλοπαπποῦς ἔκρουσε τὸν Ἀκρίτην σπαθέαν εἰς τὸ σάκκος πεζοὶ ὄντες.

[§ 417] Εὐθὺς δὲ ὁ Φιλόπαππος κατέβη ἐκ τοῦ ἵππου
καὶ τὸ σπαθί του ἐσήκωσεν ὁμοῦ καὶ τὸ σκουτάριν,
μεγάλως ἦλθεν πρὸς ἐμὲ νομίζων νὰ μὲ φοβήσῃ,
ὡς λέων δὲ ἐφώναζεν, ὡς δράκοντας συρίζων,
εἶχεν καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁρμὴν ἀνδρειοτάτην·
σπαθέαν οὖν μοῦ ἔδωσεν καλὴν εἰς τὸ σκουτάριν,
τοῦ σκουταριοῦ τὸ κράτημα ἐπόμεινεν στὸ χέρι.
Οἱ δύο ἐξεφώνησαν ἄντικρυς βλέποντάς μας·
«Καὶ ἄλλην μίαν, Φιλόπαππε, γεροντικήν του δῶσε!»

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἐνίκησε τὸν Φιλόπαππον μετὰ τῆς ῥάβδου.

[§ 418] Ἐκεῖνος τότε ἠθέλησε νὰ σηκώσῃ τὸ σπαθί του,

3134 οὗτος Ἰωαννίκιος Κινάμωμος ὁ τρίτος,—3135 Ἰωαννίκιος γὰρ λέγεται καὶ Κίνναμος ὁ ἄλλος, (στίχος περιττεύων).—3139 «Ἂς ἔλθῃ λοιπὸν ὁ πρῶτος».

Τ 3133 εἰμί, ὅνπερ ἀκούεις,—3134 Ἰωαννάκιος οὗτος δὲ καὶ Κίνναμος ὁ τρίτος—3135 Παραλείπεται ὁ στίχος.—3136 οὐκοῦν καὶ αἰσχυνόμεθα—3137 ἀλλ' ἐπιλέξου ἀφ' ἡμῶν οἷον αὐτὸς κελεύεις,—3139 Κἀγὼ δὲ ἔφην πρὸς αὐτούς· «δεῦτε λοιπὸν ὁ πρῶτος»—3140 κατῆλθεν—3141 σπαθὶν ἀράμενος εὐθὺς ὡσὰν ἀσπίδα—3142 τρανῶς εἰσῆλθεν εἰς ἐμὲ πτοῆσαι με ἐλπίζων—3143 ὡς λέων, ὠρυόμενος, ὡς δράκων τε συρίζων—3145 μοὶ δέδωκεν—3146 ἐν τῇ χειρὶ τὸ κράτημα μόνον μοὶ ὑπελείφθη—3147 ἄντικρυς καθορῶντες·—3148 γεροντικὴν ἐπίθι!»—3149 Ὁ δὲ αὖθις βουλόμενος σπαθίον ἀνατεῖναι—

3143. Αἱ ὀξεῖαι καὶ ἰσχυραὶ φωναί, ἵνα προκληθῇ τὸ δέος εἰς τὸν ἀντίπαλον, ὡς καὶ νὰ συντονισθῇ ἡ ὁρμὴ τῶν ἐπιτιθεμένων ἦσαν συνηθέσταται κατὰ τοὺς πολέμους τῶν μέσων χρόνων. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Ἀχιλλ. 1303—1306 ὡς καὶ ἐν Χρον. Μορ. 3722, 4061, καὶ 5392. Ἀνάλογον εἶναι καὶ τὸ ἰδικόν μας τὸ σημερινὸν «Ἀέρα!».
3149 ἑξ. Ὡς πρὸς τὴν μονομαχίαν τοῦ Διγενοῦς μετὰ τοῦ Φιλοπάππου ὁ Καμπούρογλους ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Ἀθηναίων τομ. Α' σελ. 393 ἀναφέρει παραλλαγὴν Ἀθηναϊκοῦ ᾄσματος καὶ σχετικὴν παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ Φιλόπαππος σταλεὶς προξενητὴς ὑπὸ τοῦ Ἀκρίτου, ἵνα ζητήσῃ τὴν κόρην, καὶ ἐπανελθὼν ἄπρακτος, προεκάλεσε τὴν μῆνιν τοῦ Διγενοῦς. Κατόπιν τούτου ἐπηκολούθησε δεινὴ ἔρις καὶ μονομαχία ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τῶν Μουσῶν (Μνημείου τοῦ Φιλοπάππου) ἐν Ἀθήναις. Ὁ Πολίτης ἐκφράζει

3150 ἐγὼ ὠπισθαπόδησα, μικρὸν *ἀναποδήσας*
μὲ τὸ ραβδὶ τὸν ἔδωσα στὴν κεφαλὴν ἀπάνω,
καὶ εἰ μὴ ταύτην ἔσκεπε διόλου τὸ σκουτάριν, 250
κόκκαλον δὲν ἀπόμενεν γερὸν ἀπάνω εἰς αὐτην·
ὅμως ὁ γέρων ζαλισθεὶς ἐτρόμαξε μεγάλως,
3155 καὶ μυκησάμενος ὡς βοῦς ἐπὶ τὴν γῆν ἡπλώθη.
[§ 419] Οἱ ἄλλοι τοῦτον βλέποντες ὡς ἦσαν ὡπλισμένοι
μετὰ πολλῆς δυνάμεως ὥρμησαν πρὸς ἐμένα,
(2160)καὶ μηδαμῶς αἰδούμενοι ὡς πρώην ἐκαυχῶντο.
Τούτων ὡς εἶδον τὴν ὁρμήν, ἁρπάζω τὸ σκουτάριν
3160 ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ γέροντος καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐκτρέχω,
3161 καὶ γενομένης συμπλοκῆς πολέμου τε ἐνστάτου,
(2164)*οἱ δύο μοι ἐπέπεσον ὡς κύνες ἠνδρειωμένοι.*
3165 [§ 420] Ὀπίσω δὲ ὁ Κίνναμος νὰ μὲ πλανέσῃ ἐζήτει· 251
(2166)*εἰς δὲ τὸ κρούειν καὶ δέχεσθαι μάλα λαμπρῶς εἰκότως,*
3167 Ἰωαννίκιον εὕρισκον τὸν πρῶτον καὶ ἀνδρεῖον,
εἶδον γὰρ πολεμιστὰς δοκίμους ἐν ἀληθείᾳ·
τὴν κόρην τότ' ἐφώνησα πρεπόντως ταύτῃ οὕτως·
3170 «Οὗτοι εἶναι, ποὺ θέλουσιν νὰ κρούουν καὶ νὰ πέρνουν».
3171 [§ 421] Ἔβλεπον Ἰωαννίκιον μήπως κρυφῶς μὲ δώσῃ,
(2172)*ἀλλ' οὐδαμῶς οὐκ ἴσχυσεν ἐμοὶ περιγενέσθαι*
3173 τίς ἐκ τῶν δύο τῶν λαμπρῶν ἐκείνων τῶν ἀνδρείων.

3150 μικρὸν ἀναπηδήσας,—3162 οἱ δύο τότε ἔπεσον ὡς σκύλοι ξαπλωμένοι, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2164).—3163 ἀπὸ τὴν πεῖναν τὴν πολλὴν τρέχουν ὡσὰν ἄγριοι, (στίχος περιττεύων).—3164 διὰ νὰ καταφάγουσιν ἐκεῖνο ὅπου εὕρουν· (στίχος περιττεύων).—3166 νὰ κρούῃ καὶ νὰ δέχεται ἦτον ἀνδρειωμένος, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2166).—3172 ἐκεῖνος δὲν ἐδύνετον ποσῶς νὰ μοῦ σιμώσῃ (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2172).—

Τ 3151 τῇ ράβδῳ διακέφαλα τοῦτον ἐγὼ πατάσσω,—3153 σῷον οὐκ ἔμενεν ὀστοῦν ἐν ταύτῃ τὸ παράπαν.—3154 ζαλισθεὶς ἐπὶ πολὺ τρομάξας,—3156 Τοῦτον δὲ θεασάμενοι οἱ ἕτεροι, ὡς εἶχον—3157 δυνάμεως, ἐπάνω μου ὥρμησαν μετὰ ἵππων,—3161 καὶ γενομένης συμπλοκῆς·—3163-3164 Παραλείπονται οἱ στίχοι.—3165 ὄπισθεν μὲν ὁ Κίνναμος ἔσπευδε τοῦ λαθεῖν με—3167 Ἰωννάκιον εὕρισκον—3168 εἶδον καὶ γὰρ πολεμιστὰς ἐν ἀληθείᾳ δοκίμους—3169 τὴν κόρην δὲ ἐφώνησα ταύτην εἰκότως οὕτως.—3170 «Οὗτοι εἰσὶν οἱ θέλοντες κρούειν τε καὶ λαμβάνειν».—3171 Τὸν Ἰωαννάκιον ἔβλεπον μήπως κρυπτῶς μοὶ δώσῃ,

ἀμφιβολίας διὰ τὴν γνησιότητα τῆς παραδόσεως ταύτης, διότι ἦτο ἀδύνατον, λέγει, νὰ γεννηθῇ δημώδης παράδοσις περὶ Φιλοπαππου συνδεομένη πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου ἀρχαῖον μνημεῖον, ἀφοῦ ἠγνοεῖτο μέχρι τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος, ὅτε περιέγραψαν τοῦτο ὁ Stuart καὶ ὁ Revett, ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὸν Φιλόπαππον, καὶ ἐλέγετο ὑπὸ τῶν λογιωτέρων «κουτὶ τοῦ Τραϊανοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ξένων «πύλη τοῦ Τραϊανοῦ». (Λαογραφία Α' σελ. 201). Βλέπε σχετικῶς ἐπίσης καὶ ὑποσημ. Α 1333, Α 1658, Α 1724 καὶ Α 3205.

Ὁπόταν ἐγὼ ἔρριπτον τὴν ἰδικήν μου ράβδον,
3175 ἔφευγον ὥσπερ πρόβατα ἀπὸ προσώπου λύκου,
καὶ αὖθις πάλιν ἤρχοντο ὡς κύνες ὑλακτοῦντες.
[§ 422] *Ὡς οὕτως* δὲ ἐγένετο *ἐφ' ὥραν οὐκ ὀλίγην*,
ἡ κόρη μου κατέλαβεν, πλὴν ἵστατο μακρόθεν, 252
ἐξ ἐναντίας πρὸς ἐμὲ τὸν πόλεμον νὰ βλέπῃ.

Περὶ τοῦ πῶς ἡ κόρη ἵστατο ἀπὸ μακρόθεν θεασαμένη.

3180 [§ 423] Ὡς εἶδε ὁπού μὲ κύκλωσαν τρίγυρα ὡσὰν κύνες,
(2181)λόγον ἐμοὶ *ἐπίκουρον* μοῦ ἔρριξεν ἡ κόρη·
«Ἀνδρίζου, ὦ παμφίλτατε». Εὐθὺς δὲ σὺν τῷ λόγῳ,
ἰσχὺν ἀναλαβόμενος, πλήττω τὸν Ἰωάννην.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἐνίκησε τὸν Ἰωαννάκιον καβαλλάριν.

[§ 424] Τὸν Ἰωάννην ἔκρουσα ἄνωθεν τοῦ ἀγκῶνος
3185 ἐν τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ μὲ δύναμιν μεγάλην,
τὰ κόκκαλα συντρίβησαν, ὅλη ἡ χεὶρ ἡπλώθη,
ὀλίγον δέ μοι σίμωσεν, ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου,
3188 καὶ τὸ σπαθίον ἐπὶ γῆς ἔπεσε παραχρῆμα·
(2189)*ὁ πόνος γὰρ ἐδάμαζε, συνεπιὼν αὐτίκα*
3189 ἐκ τῆς χειρὸς τὸν συντριμμὸν ἠκούμβησεν εἰς πέτραν.
3190 Τοῦτον ἰδὼν ὁ Κίνναμος *ἔτυψε* τὸ φαρίν του,
καὶ μετὰ πάσης τῆς ὀργῆς ἐπάνω μου κατῆλθε, 253
τὴν χεῖρά του ἐσήκωσε ραβδέαν νὰ μοῦ δώσῃ.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἐνίκησε τὸν Κίνναμον καβαλλάριν.

[§ 425]Καλὴν ραβδέαν ἔδωσα στὴν κεφαλὴν τῆς φάρας
καὶ μὲ τὸν καβαλλάρην της ἔπεσεν ἔμπροσθέν μου,
3195 αὐτὸν ἐγὼ ἐλάλησα· «Μὴ πίπτῃς, ἀλλ' ἐγείρου,
»δὲν θέλω σένα κείμενον νὰ σὲ πολεμήσω,
»ἀλλὰ *περισωρεύθητι*, ἂν θέλῃς πάλιν ἔρχου».

3174 Ὁπόταν ἐγὼ ἔρριψον—3175 ἔφυγον ὥσπερ πρόβ.—3177 Ἐφ' οὕτως δὲ ἐγεν. καὶ εἰς ὀλίγην ὥραν—3180 τρίγυρα ὡς οἱ κύνες,—3181 λόγον ἐμοὶ ὑπήκουον—3183 εὐθὺς δὲ ἐκατέλαβον τὸν λόγον τῆς φιλτάτης, (Διώρθωσα κατὰ Κστ 249).—3190 ἐκτύπησε τὸ φαρίν του,—3197 ἀλλὰ περιπορεύθητι, ἂν θέλῃς—

Τ 3174 καὶ γὰρ ἡνίκα τὴν ἐμὴν ράβδον ἐτιναξάμην,—3175 ἔφυγον ὡσεὶ πρόβατα—3179 ἄντικρυς ἐν ἐπίτηδες τοῦ παρ' ἐμοὶ ὁρᾶσθαι·—1180 ὡς εἶδε δὲ κυκλοῦντας με τοὺς δύο ὡσὰν κύνας,—3181 λόγον ἐμοὶ ἐπίκουρον ἐτόξευσεν εἰποῦσα·—3183 ἰσχὺν ἀναλαβόμενος τὸ ρῆμα τῆς φιλτάτης—3184 Τὸν Ἰωαννάκιον—3185 τῇ δεξιᾷ μετὰ μικρᾶς ἰσχύος,—3186 ὀστέα συνετρίβησαν, ἡ χεὶρ ὅλη ἡπλώθη—3187 ὀλίγον δέ μοι προελθὼν πέπτωκεν—3192 τὴν χεῖρα ἐπετίναξεν ἵνα σπαθεάν μοι δώσῃ.—3193 ἔδωκα τὴν φάραν στὸ κεφάλιν—3195 καὶ ἐγὼ τὸν ἐλάλησα·—3196 καὶ γὰρ ἐγὼ οὐ θέλω σε κείμενον κρούειν ὅλως—

[§ 426] Γοργὸν δὲ διεγείρεται, πηδᾷ, καβαλλικεύει,
(2200)ἐπῆρε τὸ κοντάρι του, *τρανῶς ἐπεγυρίσθη*,
3200 σύντομα κεῖνος ἔτρεξεν ραβδέαν νὰ μοῦ δώσῃ·
τὴν ράβδον μου ἐβάσταζον, τὸν ἔδωσα ραβδέαν,
καὶ *σύσσελον τὸν* ἔρριψα ἀπὸ τὴν φάραν κάτω,
ἀγκῶνας του ἐσυντρίφθηκε στὴν γῆν ὡσὰν τὸ ἅλας.
[§ 427] Ὡς εἶδεν ὁ Φιλόπαππος χαρίσμασι τοιούτοις, 254
3205 ἐκεῖνος εἶπε πρὸς ἐμέ· «Νεώτερε, καλέ μου,
»τὸν πόλεμον κατάλειψον καὶ ποίησον ἀγάπην,
»μᾶλλον ἂν καταδέχεσαι δέξου τὴν συμβουλήν μου,

3199 ἐπῆρε τὸ κοντάρι του πηδᾷ καβαλλικεύει—3202 καὶ μὲ τὴν σέλλαν ἔρριψα ἀπὸ τὴν φάραν κάτω·—

Τ 3200 σύντομα ἐπηλάλησεν κονταρέα μοι δώσειν·—3201 ἐκράτουν τὸ ραβδίτζιν μου, πάλιν ραβδεὰν τοῦ κρούω,—3202 καὶ σύσσελον τὸν ἔρριξα—3203 τὸν ἀγκῶνα ἐφήπλωσεν εἰς τὴν γῆν ὡς κοτύλην.—3205 εὐθὺς ἐξεῖπε πρὸς ἐμέ—3207 μᾶλλον ἂν καταδέχαιο δέξασθαι συμβ. μου —

3203. Ἀγκῶνας του ἐσυντρίφθηκε στὴν γῆν ὡσὰν τὸ ἅλας. Πρβλ. ἀντίστοιχον παραλλαγὴν Τ (2204): «τὸν ἀγκῶνα ἐφήπλωσε εἰς τὴν γῆν ὡς κοτύλην», ὁπόθεν ἀσφαλῶς ἐπήγασεν ὁ παρὼν στίχος, ὀφειλόμενος εἰς παρανόησιν τοῦ διασκευαστοῦ, οὗτινος ἡ ἐπὶ τὸ δημωδέστερον παράφρασις δὲν ἀποδίδει βεβαίως τὸ ἀρχικὸν νόημα. Πάντως ὅμως ἡ ἔκφρασις «ἐσυντρίφθηκε ὡσὰν τὸ ἅλας» δὲν εἶναι καὶ τόσον κακή, ὅσον ὑπαινίσσεται ὁ Hesseling (πρβλ. ἐν Λαογραφίας Γ' 548). Ἡ ἔκφρασις ἀπαντᾷ εἰς ἰδιώματά τινα καὶ δὴ εἰς τὸ τῆς Μέσα Μάνης. Πολὺ χειροτέρα εἶναι ἡ ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ χωρίῳ τῆς διασκευῆς Ε παρανόησις: «καὶ τὸν ἀγκῶναν του ἥπλωσεν εἰς τὸν κάμπον ὡς σκουτέλλιν». (Ε 1285. Βλέπε αὐτόθι). Ὡς πρὸς τὴν κοτύλην, αὕτη εἶναι ἀρθρικὴ κοιλότης ὀστοῦ τινός, εἰς ἣν ἐφαρμόζεται τὸ σφαιροειδὲς ἄκρον ἄλλου ὀστοῦ (κλείδωσις). Ὁ ὅρος λέγεται συνήθως προκειμένου περὶ τοῦ ποδός, διὰ τὰς κοιλότητας τῶν ἰσχίων, εἰς ἃς ἁρμόζονται αἱ κεφαλαὶ τῶν μηρῶν, (πρβλ. Ἰλ. Ε 306: κατ' ἰσχίον, ἔνθα τε μηρὸς ἰσχίῳ ἐνστρέφεται, κοτύλην δὲ τέ μιν καλέουσι·) ἐνίοτε δὲ καὶ προκειμένου περὶ τοῦ κοίλου τῆς ἀρθρώσεως τοῦ βραχίονος (Ἱπποκράτους, Περὶ ἄρθρων ἐμβολῆς 7). Παρατηρητέον ἐπ' εὐκαιρίᾳ ὅτι ὅμοιος ἢ ἀνάλογος στίχος δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κστ 271 ἑξ., ἔνθα τὸ σχετικὸν χωρίον [§ 426] παραλείπεται. Τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς γνωστὴν ἕξιν τοῦ διασκευαστοῦ Τ νὰ δανείζεται στίχους, ἐκφράσεις καὶ ἰδέας ἐκ τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαίων ποιητῶν (πρβλ. ὑποσημ. Α 294, Α 1018, Α 1827, Α 2949), εἶναι ἐνδεικτικὸν ὅτι πρόκειται περὶ μεταγενεστέρας προσθήκης καὶ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ.

3205 ἑξ. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑποβολὴν προτάσεων τοῦ Φιλοπάππου περὶ ὑποταγῆς του, καθὼς καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀπελατῶν εἰς τὸν Ἀκρίταν, καὶ τὰς ὁποίας ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπορρίπτει περιφρονητικῶς, ὡς βλέπομεν κατωτέρω (Α 3220 ἑξ.), βλέπε καὶ προγενεστέρας ὑποσημειώσεις Α 1640, Α 1652, Α 1658, Α 1724, Α 1864, Α 2814 καὶ Α 3149, ἔνθα παρέχονται διάφοροι πληροφορίαι σχετικαί, καθὼς καὶ παραπομπαὶ εἰς Ἀκριτ. ᾄσματα καὶ ἄλλα κείμενα, συμφώνως πρὸς τὰ ὁποῖα ἡ ἐν προκειμένῳ πρότασις φέρεται ὡς γεγονὸς συντελεσθέν, ἀφοῦ ὁ Φιλόπαππος ἐμφανίζεται εἰς τὰ ᾄσματα ὡς ὑποτελὴς τοῦ Ἀκρίτου.

»καὶ ἀναδέξου τὴν ἀρχὴν ὅλων τῶν ἀπελάτων,
3209 »ἔνθα κελεύῃς ἅπαντας ὡς σοὺς καλοὺς *οἰκέτας*,
(2211)»*τὰ σὰ γὰρ καὶ πληρούμεθα ταξίδια συντόμως*».
3210 [§ 428] Τοὺς λόγους τούτους ἤκουσα καὶ ἄφησά τους (ὅλους,
3211 τὸν Κίνναμον ἠλέησα, ὁμοῦ καὶ Ἰωάννην,
(2214)*πραΰνουσι γὰρ τὸν θυμὸν ῥήματα τῆς θωπείας*·
(2215)*καὶ μειδιάσας πρὸς αὐτὸν μετ' εἰρωνείας ἔφην*·
3214 «Φιλόπαππε ἐξύπνησες καὶ ὄνειρα μοὶ λέγεις·
(2217)»*ἐπεὶ οὖν εἰς κατάνυξιν μετέστρεψε σὸν γῆρας*,
3216 »ἀνάστα, λάβε τοὺς σὺν σοί, πορεύου ὅπου θέλῃς,
(2219)»*οἰκείους ἔχων ὀφθαλμοὺς μάρτυρας τῶν πραχθέντων* 255
3218 »καὶ οὓς ζητεῖτε, πίστευσον, λείψουσι γὰρ ἀπάρτι
(2221)»*ἐξ ὑμετέρου ἀριθμοῦ κακῶς ἀναιρεθέντες*.
3220 [§ 429] »Ἄρχειν δὲ δὲν ἀγαπῶ, ἀλλὰ νὰ εἶμαι μόνος,
»ἐπείπερ καὶ μονογενὴς τυγχάνω τοῖς γονεῦσιν,
»ὑμῖν γὰρ ἄρχειν ἔξεστι νὰ βοηθῆσθε ἀλλήλοις,
»ἐν οἷς ἔχετε δύναμιν νὰ κάμνετε τὰ κούρση,
(2226)»καὶ εἰ πολλάκις θέλετε πάλιν νὰ πολεμοῦμεν,
3225 »ἐξέλθατε, ζητήσατε πάντας τοὺς ἀπελάτας,
»ποὺ δὲν εἴδασιν τὸν πόλεμον, μηδὲ ἐμὲ γνωρίζουν,
»ὅσοι γάρ με προσέκρουσαν, ἐμὲ οὐ θεωροῦσιν,
»ἐγὼ ὑμᾶς θὰ καρτερῶ, καλῶς θὰ περιμένω».
[§ 430] Ἐχάρη δ' ὁ Φιλόπαππος δεξάμενος τὴν λύσιν,
3230 ἐφώνησε τοὺς φίλους του τὴν λύτρωσιν μηνύων 256
3232 οὐδένας αὐτῶν ἤλπιζε ζωῆς ἀξιωθῆναι,

3209 ἅπαντας τοὺς σοὺς καλοὺς ἱκέτας.—3212 καὶ μὲ καταπραΰνουσι μὲ λόγους ψευματώδεις, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2214).—3213 κ' ἐγὼ γελῶντας πρὸς αὐτὸν εἶπον τοιοῦτον λόγον (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2215).—3215 ἐπειδὴ εἰς κατάνυξιν ἐγύρισες τὸ γῆρας, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2217).—3217 τοὺς ἰδικούς σου ὀφθαλμοὺς εἰς μάρτυρας τῶν πραγμάτων. (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2219).—3219 ἐχαλασθήκατε ἐσεῖς κακῶς ἀπὸ τ' ἐμένα· (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2221).—3228 νὰ καρτερῶ... νὰ περιμένω».—3231 ὁ Διγενὴς ἐχάρισε βλέπειν τὸ φῶς ἡλίου (στίχος περιττεύων).—

Τ 3208 *καὶ ἀναδέξαιο ἀρχὴν τῶν ἀπελάτων ὅλων*,—3210 Ὡς ταῦτα οὕτως ἤκουσα, ἠλέησα τοὺς ἑτέρους,—3211 τόν τε Ἰωαννάκιον σὺν τῷ Κιννάμῳ ἅμα,—3216 πορεύου ἔνθα βούλει,—3218 πίστευσον λέγουσι γὰρ ἀπάρτι—3220 ἄρχειν δὲ οὐκ ἐφίεμαι, ἀλλὰ διάγειν μόνος—3221 ἐπείπερ καὶ μονογενὴς πέφυκα τοῖς γονεῦσιν·—3222 ἔξεστι καὶ συνεργεῖν ἀλλήλοις—3223 δύναμιν ποιεῖσθαι καὶ τὰ κούρση·—3224 καὶ εἰ πολλάκις βούλεσθε πάλιν μὲ δοκιμάσαι— 3225—3303 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.—

3224 (2226). Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ ὑπάρχει κενόν, παραλειπομένων οὕτω τῶν χωρίων [§ 430—440].

ἀλλ' εἶχον τότε τὰς ψυχὰς πρὸς πύλας τοῦ θανάτου.
[§ 431] Ὡς ἤκουσεν ὁ Φιλόπαππος τοῦ Διγενοῦς τὸν
τοὺς δύο ἔβαλεν ὁμοῦ νὰ φύγωσιν ταχέως. ⟨λόγον,
Τότε εὐχαριστούσασι μεγάλως τὸν Ἀκρίτην·
«Ἔγνομεν οὕτως, λέγοντες, τὸν Διγενῆν Ἀκρίτην,
»ἔχεις τὴν φήμην δὲ μακράν, τὴν δύναμιν μεγάλην,
»τὰ ἔργα σου εἶναι εὐπρόσδεκτα πολλῇ τῇ εὐσπλαγχνίᾳ,
»οὐδένας δὲν ἐφάνηκεν ὡς πρὸς ἐσὲ ἀνδρεῖος,
»καὶ ἀντιδῴη σοι Θεὸς κατὰ τὴν γνώμην, ὁπό 'χεις,
»μείζονα τὰ χαρίσματα, ζωὴν μετὰ τῆς κόρης,
»ἀνδρείαν ἔχεις περισσὴν καὶ δύναμιν μεγάλην, 257
»καὶ κόρην ἔχεις λαμπερὰν σὰν τὸ λαμπρὸν φεγγάριν».
[§ 432] Εἶτα λαβὼν τὴν ποθητὴν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτίκα
πόρρωθεν ἐκαθέσθημεν εἰς δένδρον ὑποκάτω,
στὴν μέσην μὲν ὁ ἥλιος τοῦ οὐρανοῦ ὑπῆρχε.
[§ 433] Ἐκεῖνοι ἐσυναθροίστησαν οἱ τρεῖς εἰς ἕνα τόπον,
οἵτινες γὰρ ἐθαύμαζον, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους,
μᾶλλον δὲ οἱ νεώτεροι, καὶ οἱ κακῶς φρονοῦντες,
οἱ νεωτέρας ἔχοντες φρένας καὶ ἡλικίας·
«Μεγάλον ἦτον εἰς ἡμᾶς παράδοξον καὶ ξένον,
»ἕνας ἀνδρεῖος πρὸς ἡμᾶς ἐνίκησέ μας ὅλους,
»ἄνθρωπος ἄοπλος, πεζός, ράβδον κρατῶντας μόνον,
»ἡμᾶς δὲ μὲ τὰ ἅρματα καλῶς ἁρματωμένους,
• »τοὺς μυριάδας τρέψαντας καὶ χώρας κατασχόντας, 258
»καθολικῶς ἐνίκησεν, ὥσπερ τινὰς ἀπείρους,
»καὶ αἰσχύνης ἐνέπλησε καὶ δειλίας καὶ φόβου.
[§ 434] »Καὶ γὰρ οἱ πεντακόσιοι, οἱ χρυσοκλιβανᾶτοι,

3233 τὰς ψυχὰς πρὸ τοῦ θανάτου πύλας. (Διώρθωσα κατὰ Κστ 299).—3238 ἔχει τὴν φήμην—3239 τὰ ἔργα του εἶναι—3240 ὡς πρὸς αὐτὸν ἀνδρεῖος,—3246 πόρρωθεν ἐκαθέστημεν—3258 καὶ τῆς δειλίας τῆς πολλῆς ἐντρόπιασέ μας ὅλους. (Διώρθωσα κατὰ Κστ 319).

3259. Ὡς πρὸς τοὺς χρυσοκλιβανάτους δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ ἀπόλυτος βεβαιότης καὶ ὁμοφωνία παρὰ τοῖς ἑρμηνευταῖς. Πάντως πρόκειται περὶ πολεμιστῶν ἐκ τῶν καλουμένων καταφράκτων, ἤτοι τῶν βαρέως ὡπλισμένων, τοιοῦτοι δὲ ἦσαν κατὰ Ζωναρᾶν οἱ ἐπιλωρικοφόροι καὶ οἱ κλιβανοφόροι (πρβλ. καὶ Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 88—89). Διὰ τοὺς τελευταίους ἐν Παπαρρηγ. Ἱστορ. 5, Δα', παρέχεται ἡ ἐξήγησις ὅτι ἔφερον σιδηρᾶ ἐπικαλύμματα κεφαλῆς καλούμενα clivania ἐν τῇ Λατινικῇ τῶν μτγν. χρόνων. Τὰ κλιβάνια ἑρμηνεύονται ὡς θώρακες εἰς τὰ Λεξικὰ Du Cange καὶ Sophocles. Ἐν Ἀχιλλ. 126—127 ἀναφέρεται καὶ «ἀπανωκλίβανον» ὡς ταυτόσημον τοῦ ἐπιλώρικον (πρβλ. A 3796, ἐπιλούρικον, ἐπιλούριον). Ὡς πρὸς τοὺς χρυσοκλιβανάτους ὁ Hesseling ἑρμηνεύων τὸ «χρυσοκλιβανιασμένοι» τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς E 277 (βλέπε αὐτόθι), ἀποφαίνεται κατ' εἰσήγησιν τοῦ Πολίτου ὅτι ἐτέθη ἀντὶ τοῦ χρυσοκλαβαριασμένοι (χρυσόκλαβος, aurioclavatus,

»οἱ ἐν τῷ κάμπῳ τῷ δεινῷ σὲ μᾶς ἐπιπεσόντες,
»δὲν μᾶς ἐνίκησαν ἐκεῖ, μηδὲ ἐφόβησάν μας,
»ἀλλὰ τοὺς πλείονας αὐτῶν ἐπέμψαμεν εἰς ᾅδην,
»τοὺς δὲ λοιποὺς ἐτρέψαμεν, ἐφύγασιν οἱ πάντες.
[§ 435] »Αὐτὸς μὲν ὁ Διγενὴς ἀνδρεῖος ὑπάρχει, μέγας,
»νομίζομεν θηρίον ἦν κ' ἐφύλαττε τὸν τόπον,
»οὐδὲ ποσῶς ἐλόγιαζε αἰδεῖσθαι τὰς σπαθέας·
»πετόμενος, ὑπερπηδῶν ὡς ἀετὸς ἀνδρεῖος,
»καὶ κονταρέας μᾶς ἔδωσεν ἵνα μᾶς θανατώσῃ,
»δύναμιν ἀνεκράτητον εἶχεν ἐπὶ τὴν ράβδον. 259
[§ 436] »Ἂν ἦτον ἄνθρωπος αὐτὸς στὸν κόσμον, ὡς οἱ
»εἶχεν ἂν σῶμα καὶ ψυχήν, θάνατον νὰ φοβᾶται, ⟨ἄλλοι,
»καὶ πάντως ὥσπερ ἄσαρκος ἔτρεχε στὰ σπαθία,
»ἀλλὰ στοιχεῖον ἐκ παντὸς ἐτύγχανε τοῦ τόπου,

3262 οὐχὶ τοὺς πλείονας—3265 καὶ φύλαττε 3268 καὶ κονταρέας μᾶς ἔδωσεν νά μας θανατώσῃ·—3271 εἶχεν γὰρ σῶμα καὶ ψυχήν, καὶ θάνατον—(Διώρθωσα κατὰ Κστ 324).

βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Γ' 554), συμφωνεῖ δὲ καὶ ὁ Κουκουλές, σημειῶν καὶ τὸν τύπον χρυσοκλαβανᾶτος, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζεται ὁ Πετρίτζης (O, 2663). Βλέπε σχετικῶς Παρατηρήσεις εἰς τὸν Διγενῆ Ἀκρίτα τοῦ Ἐσκωριὰλ ὑπὸ Φ. Κουκουλέ, ἐν Λαογραφίας Δ' 316. Ὁ αὐτὸς ἐρευνητὴς ὅμως ἐν βιβλιοκρισίᾳ τῆς ὑπὸ τοῦ F. Drexl ἐκδόσεως τοῦ Ὀνειροκριτικοῦ τοῦ Ἀχμὲτ (ἐν Λαογραφίας Θ' 291), ἐξετάζων τὴν λέξιν κλιβάνιον ὑπὸ τὴν ἔποψιν φορέματος, ἑρμηνεύει τοῦτο ὡς εἶδος θώρακος. Περὶ κλιβαναρίων πραγματεύεται καὶ ὁ Καλομενόπουλος ἐν τῷ ἔργῳ του: Ἡ Στρατιωτικὴ Ὀργάνωσις τῆς Ἑλλην. Αὐτοκρ. τοῦ Βυζαντίου, σελ. 51 καὶ 128, ἔνθα συγκαταλέγει τούτους μετὰ τῶν ἐπιλωρικοφόρων καὶ θεωρεῖ τὰ κλιβάνια ὡς εἴδη σιδηρῶν θωράκων. Κλιβάνια ἐλέγοντο ἐπίσης κατὰ τοὺς μ. χρόνους καὶ οἱ μικροὶ μετάλλινοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φορητοὶ φοῦρνοι, οἱ τόσον ὁμοιάζοντες πρὸς μικρὰς ἀσπίδας, καὶ γνωστοὶ σήμερον ὑπὸ τὰ ὀνόματα γάστρα, μπογάνα, τσερέπα κλπ. Βλέπε σχετικῶς μελέτην Φ. Κουκουλέ: Περὶ τὴν Βυζαντινὴν οἰκίαν, ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΒ' 133—134. Τέλος πρὸς ἑρμηνείαν τῆς λέξεως χρυσοκλαβανᾶτος τοῦ ἀντιστοίχου ἐν τῷ παρόντι χωρίου τῆς διασκευῆς Πετρίτζη (O, 2663) ἐν Romans σελ. 371, εἰς τὸ Εὑρετήριον, ὁ Λάμπρος σημειοῖ παραπλεύρως καὶ τὸ χρυσοκλιβανᾶτος ὡς ὀρθότερον, ὡς καὶ τὴν λέξιν χρυσοκλιβανισμένος, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν A 1195 (676) (βλέπε προηγουμένως αὐτόθι, ἐν A 1195, τὴν ταυτάριθμον παραλλαγὴν T). Ὁ Λάμπρος δέχεται τὴν ἑρμηνείαν τῶν Sophocles καὶ Du Cange. Πρβλ. πρὸς τούτοις καὶ ἐν Carnina Wagner, σελ. 37, Θανατικὸν Ρόδου στίχ. 154 καὶ 174. ἔνθα ἀναφέρονται ὑποδήματα γυναικεῖα (καλήκια) «ὁλοτζάπωτα, χρυσοκλαβαριασμένα» (χρυσοποίκιλτα, πρβλ. A 340: ἀργυροτζάποτα) καὶ κεντήματα «νὰ χρυσοκλαβαρίζουσιν». Βλέπε καὶ ἐν Δημητρ. Λεξ. τὰς λέξεις κλιβάνιον, καὶ κλιβανοφόρος.

3270 ἑξ. «Ἐὰν ἦτον ἄνθρωπος, ὡσὰν οἱ ἄνθρωποι, ὁποὺ εἶναι εἰς τὸν κόσμον, ἤθελεν ἔχει ψυχὴν καὶ κορμὶν καὶ ἤθελεν φοβᾶσθαι τὸν θάνατον, ἀμὴ αὐτὸς ὡσὰν ἄσαρκος ἐκατετόλμα εἰς τὰς σπαθέας. Ἀλλὰ ἄλλο τίποτες δὲν ἦτον, μόνον στοιχεῖον τοῦ τόπου καὶ κατὰ φαντασίαν ἔχαμεν μετ' ἐμᾶς τὸν πόλεμον». (Π, 384—9—14).

»καὶ φαντασία μεθ' ἡμῶν τὸν πόλεμον νὰ κάμῃ.
[§ 437] »Εἴδατε καὶ τὸ ἄπειρον κάλλος τῆς φαινομένης,
»ἔπεμπε τηλαυγέστερον ἡλίου τὰς ἀκτῖνας,
»ὡσὰν στήλη ἔμψυχος ἐφαίνετο ἡ κόρη».
[§ 438] Ταῦτα, καὶ τούτοις ὅμοια ἐλέγασιν ἀσκόπως·
ὁ γέρων ὁ Φιλόπαππος φρόνιμον λόγον εἶπε·
«Ταῦτα λοιπόν, ὦ βέλτιστοι, εἶναι παραμυθίαι
»περιγραφαὶ δὲ τῶν κακῶν, ψυχῶν παρηγορίαι,
»καὶ σώματος ἀσθένεια, τῆς γλώττης εὐδρομία· 260
»ἐγὼ δὲ εἶδον ἀληθῶς ἄνδρα, ἀνδρειωμένον
»τοῖς τοῦ Θεοῦ χαρίσμασι πᾶσι πεπλουτισμένον
κάλλος, ἀνδρείαν, φρόνησιν, μεγάλην ἀποκοτίαν
»ἔχει καὶ δρόμον ἄπειρον τῶν ἀγαθῶν προσθήκην.
[§ 439] »Ἡμῖν δὲ τοῦτο ἔγινεν μόνον παρηγορία
»καὶ δὲν εὑρέθησαν τινὲς εἰς θέαν τοῦ πολέμου·
»τὸ ὄνομα δὲ ὁποὺ εἴχομεν μεγάλο τῆς ἀνδρείας,
»βεβαίως τὸ ἐχάσαμεν, μεγάλως νικηθέντες.
»Ἀλλ' εἴπερ θέλετε, παιδιά, τώρα τὴν συμβουλήν μου,
»μὴ τὸ καταδεξώμεθα καὶ ἔθος αὐτὸ πάρῃ,
»ἀλλὰ φανοὺς νὰ κάμωμεν, νὰ μαζωχθῇ ὁ λαός μας,
»διότι ἐκαυχήσθηκεν ὅλους νὰ μᾶς χαλάσῃ.
[§ 440] »Καὶ ἂν θελήσῃ ὁ Θεὸς καὶ περιμαζωχθῶμεν, 261
»ἵνα τοῦ ἐπιπέσωμεν τὴν νύκτα ἀδοκήτως,
»κληρονομήσωμεν αὐτόν, νὰ τελειωθῇ ὁ πόνος,
»ἐκεῖνον ὁποὺ ἔσπειρε βέβαιως στὰς ψυχάς μας.
»Ἡ κόρη δὲ εἰς ὄνομα νὰ εἶναι ἐδική σου,
»Ἰωαννίκιε θαυμαστέ, καὶ εἰς χαρὰν τοῦ γήρως,
»ἔχει τὸ κάλλος εὔμορφον καὶ ἄξιον θαυμάτων,
»ὄντως καὶ γὰρ οὐδέποτε τοιοῦτον εἰς ἀνθρώπους
»κάλλος τις ἐθεάσατο, ἐκεῖνο ὅπου ἡ κόρη ἔχει.

3280 εἶναι παρηγορίαι, (Διώρθωσα κατὰ κστ 333).—3287 Ἡμῖν δὲ τοῦτο ἔγινεν σ' ἐμᾶς παρηγορία (Διώρθωσα κατὰ Κστ 339)—.3289 τὸ ὄνομα ὁποὺ εἴχομεν (Διώρθωσα κατὰ Κστ 341)—3291 Ἀλλ' εἴπερ καὶ θέλετε—3303 ὅπου ἡ κόρη εἶχεν.—

3275 ἑξ. «Εἴδετε οὖν καὶ τὸ ἄπειρον κάλλος τῆς κόρης, ὁποὺ ἔλαμπεν περισσότερον ἀπὸ τὲς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου;» (Π, 384, 14—15).
3293. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α (2243) κατωτέρω.
3294. Τὸ ὀρθὸν νόημα εὕρηται ἐν Κστ 346: «εἰ γὰρ καὶ ἐκαυχήσατο, ἀλλ' οὐ πάντας ἀνεῖλε». (Βλέπε αὐτόθι, πρβλ. δὲ καὶ ἐν ἀντιστοίχῳ χωρίῳ Ε 1345, ἔνθα ἡ παρανόησις εἶναι πλήρης).
3299—3300. Ὡς πρὸς τὴν ἐν προκειμένῳ ὑπόσχεσιν τοῦ Φιλοπάππου τάξαντος προκαταβολικῶς τὴν ὡραίαν τοῦ Διγενοῦς ὡς γέρας εἰς τὸν «πρῶτον καὶ ἀνδρεῖον» ἐκ τῶν ἀπελατῶν Ἰωαννίκιον ἢ Ἰωαννάκην, βλέπε περαιτέρω, ἐν Α 3387—3388, ὡς καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ.

(2227)[§ 441] *«Καὶ γὰρ πεντηκοστὸν ἐγὼ δεύτερον ἔτος ἄγω,*
»πλείστας δὲ χώρας ἔδραμον καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγας,
»καὶ ὅλες ἐνικήθησαν, οἷα χορὸς ἀστέρων,
»ὁπόταν γὰρ ὁ ἥλιος ξαπλώνῃ τὰς ἀκτῖνας,
»πάσας τὰς περιφανεῖς, ἃς πρότερον κατεῖδον, 262
»ἀστέρων ἔχειν αἴγλην τε ταύτας ἐγὼ λογιάζω,
»ἡλίου τὴν λαμπρότητα ἔχει ἡ κόρη ἐκείνη,
»ἡ παρ' ἐλπίδα σήμερον ἐξαίφνης μοὶ *φανεῖσα.*
»Ἀλλὰ λοιπόν, παγκάλλιστε, ἔχε μεγάλον θάρρος,
»ὡς γαμετὴ τυγχάνει σου ἐσένα ἡ ὡραία.
[§ 442] »Ἀλλ' εἴπερ μου ἀκούετε, καὶ δέχεσθε βουλήν μου
»μὴν τὸ καταδεξώμεθα καὶ πάρῃ τοῦτο ἔθος,
(2239)*»μηδὲ καὶ ἀνεκδίκητον ἐάσωμεν τὴν τόλμην,*
3317 »ἀλλὰ φανοὺς ποιήσωμεν νὰ περισυναχθῶμεν,
»ἀνταποδώσωμεν αὐτῷ ἀνταμοιβὴν *δικαίαν,*
3319 *»καὶ γὰρ πέποιθα,* τέκνα μου, νὰ μὴ μᾶς θανατώσῃ».

Περὶ τοῦ πῶς οἱ περὶ τὸν Φιλόπαππον ἀπελάται ἀνήψαντες φανοὺς εἰς τὴν ἀκρώρειαν δι' ἀπελάτων.

(2243)[§ 443] *Ἀνήλθοσαν εἰς τὸ φανόν, τὴν σύναξιν ποιοῦντες·*

3304 Πενῆντα δύο χρόνους ἔχω δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἤδη, (Ἀντικατεστ. διὰ Τ 2227).—3311 τὴν παρ' ἐλπίδα σημ. ἐξαιφν. μοι ἐφάνη.—3316 μηδὲ νὰ σιωπήσωμεν τοῦ Διγενοῦς τὴν τόλμην, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2239).—3318 ἀνταμοιβὴν δικαίως·—3319 πάλιν λογιάζω, τέκνα μου,—3320 Φανοὺς ἀνάψαν λαμπερούς, συνάχθησαν οἱ πάντες, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2243).—3321 οἱ τρεῖς αὐτοὶ μονώτατοι ἀνάπτοντας λαμπάδας, (στίχος περιττεύων).—

Τ 3305 πλείστας τε πόλεις ἔδρ. καὶ χώρας—3306 ἀλλ' ἅπασαι ἡττήθησαν, οἷα—3307 ἡνίκα τὰς ἀκτῖνας γὰρ ὁ ἥλιος προτείνει—3308 πόσας γὰρ τὰς περιφανεῖς—3309 ταύτας ἐγὼ νομίζω—3310 ἡλίου δὲ λαμπρότερον ἐμφαίνει τὴν ὡραίαν 3311 τὴν παρ' ἐλπίδα... φανεῖσαν·—3312 παγκάλλιστε, θάρσει μεγάλως ἄγαν,—3313 τυγχάνει σου ἀπάρτι ἡ ὡραία·—3314 μοὶ ἀκούετε—3315 καὶ λάβῃ τοῦτο ἔθος—3316 (2239) μηδὲ ἀνεκδιήγητον ἐάσωμεν τὴν τόλμην, (χργρ).—3317 ποιήσωμεν καὶ περισυσταθῶμεν.—3318 ἀνταποδώσωμεν αὐτὸν (χργρ: ἀνταποδάσομεν)—3319 καὶ γὰρ πέποιθα ἐγώ, τέκνα μου, οὐ μὴ πάντας ἀνέλῃ». 3221 Παραλείπεται ὁ στίχος—.

3304 (2227) Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ, οὗτινος διακοπὴν ἐμνημονεύσαμεν ἐν ὑποσημ. Α 3224 (2226).
(2243) ἑξ. Ἀνήλθοσαν εἰς τὸ φανὸν κλπ. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς διὰ πυρσῶν εἰδοποιήσεως ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων παρ' ἡμῖν, ὡς ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡρόδοτος. Συστηματικοὶ ὀπτικοὶ τηλέγραφοι ἐπενοήθησαν κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν μηχανικῶν Κλεοξένου καὶ Δημοκρίτου καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου, ἐχρησιμοποιήθησαν δὲ λίαν ἐπιτυχῶς εἰς ἐκστρατείας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Καρχηδονιακῶν πολέμων. Οἱ Βυζαντινοὶ ἐτελειοποίησαν τὰ τηλεγραφικὰ ταῦτα συστήματα. Πλείονας πληροφορίας βλέπε ἐν Καλομενοπούλου, Ἡ Ὀργάνωσις τῆς Ἑλλην. Αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου, σελ. 295—300.

(2244)*τῇ δὲ νυκτὶ ἐπὶ πολὺ πυρσοὺς ἐκδᾳδουχοῦντες,* 263
3323 οὐδεὶς ὑπῆρχε θεωρῶν κἀκείνους *ἀπελάτης.*
3325 Ὡς οὕτως οὖν ἐπὶ τρισὶν νυξί τε κοπιῶντες
καὶ τὸ παράπαν οὐδὲ εἷς παρῆν τῶν δοκουμένων,
3327 οἱ περὶ τὸν Φιλόπαππον ἄρχισαν καταλέγειν.
3334 [§ 444] *«Τί,* γέρον ἀνδρικώτατε, κόπους ἡμῖν
⟨παρέχεις; 264
3335 »Οὐκ εἴληφας τὸ πάμπιστον *ἡμῶν* τῆς εὐτολμίας,
(2251)*»ἐξ ὧν εἶδας ἀριστειῶν, ἐπάθλων τε μεγίστων*
»τῶν τελεσθέντων ἐξ ἡμῶν ἐν ἱκανοῖς πολέμοις;
»Οὐ γὰρ ἐθαύμασας πολλὰ ἡμῶν ὡς ἀηττήτους,
»τὰς παραδόξους καθορῶν ἀεὶ ἀνδραγαθίας,
(2255)*»καὶ παρ' αὐτοῦ ἡττήθημεν ὡς ἄπειροι πολέμου,*
(2256)*»περὶ ἐκείνων ἀπιστεῖς μὴ ὑπ' αὐτοῦ κτανθῆναι;*

3322 τῇ δὲ νυκτὶ ἐπὶ πολὺ ἐλάμπασιν λαμπάδες, ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 2244)—3323 κακείνους ἀπελάτας.—3324 Ὡς εἶδον λοιπὸν αὐτοὶ οἱ τρεῖς εἰς τρεῖς ἡμέρας τότε (στίχος περιττεύων καὶ ἀσυνάρτητος).—3328 Τί, γέρον ἀνδρικώτατε, κάμνεις μεγάλους κόπους,—3329 καὶ κοπιάζομεν ὁμοῦ ἡμέρας τε καὶ νύκτας;—3330 οὐδένας πλέον ἔρχεται ἀπὸ τοὺς ἀπελάτας,—3331 διατὶ ὁ Διγενὴς αὐτὸς κρατεῖ τὰ μέρη τοῦτα,—3332 τοὺς κάμπους δὲ καὶ τὰ βουνὰ καὶ ὅλα τὰ λαγκάδια,—3333 καὶ ὅποιον εὕρει πέμπει τον ταχέως εἰς τὸν ᾅδην.—(Οἱ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 3328-3333 στίχοι εἶναι ἐξοβελιστέοι, ὡς περιττεύοντες καὶ ὡς παρεμβληθέντες ἐκ παρανοήσεως ὑπὸ τοῦ διασκευαστοῦ τοῦ κειμένου Α. Πρβλ. Α 3334 ἑξ.).—3334 Ὦ γέρον ἀνδρ., τί κόπους—3335 οὐκ εἴληφας τὸν πάμπιστον ἡμῖν—3336 γνωρίζεις δὲ νὰ πολεμᾶς πολλοὺς ἀνδρειωμένους.—3337 Ἡμεῖς ἐνικηθήκαμεν ἐν ἱκανοῖς πολέμοις,—3338 καὶ δὲν ἐθαύμασας πολλὰ πῶς δὲν μᾶς ἐνικήσαν,—3339 οὐδὲ ἡττήθημεν ποτὲ εἰς τοὺς πολλοὺς πολέμους,—3340 καὶ ἀπ' αὐτὸν ἡττήθημεν ὡς ἄγνωστοι πολέμου·—3341 καὶ κεῖνοι φόβον ἔχουσι νὰ μὴν τοὺς θανατώσῃ· (Οἱ ἀνωτέρω ἀσυνάρτητοι στίχοι Α 3336—3341 ἀντικατεστάθησαν διὰ Τ 2251—2256. Πρβλ. καὶ τὸ ἀντίστοιχ. χωρίον Κστ 365—372)—3342 οὐδένας ἔρχεται ἐδῶ, οὐδένας ἀναβαίνει,—3343 καὶ ἔχουν φόβον φοβερὸν ἐκ τῆς ἀνδρείας τούτου,—3344 Καὶ πάντες διασκορπίζονται μακρὰ εἰς ἄλλα μέρη. (Οἱ τρεῖς ἀσυνάρτητοι οὗτοι στίχοι 3342—3344 περιττεύουν).—

Τ 3324 Παραλείπεται ὁ στίχος—3326 ἄρχονται καταλέγειν—3328-3333 Παραλείπονται οἱ στίχοι.—3342-3344 Παραλείπονται οἱ στίχοι.—

3334 ἑξ. «Ὦ ἀνδρικώτατε Φιλόπαππε, τί μας κάμνεις καὶ κοπιάζομεν ἔτζι; Δὲν ἐγνωρίζεις τὴν τόλμην μας καὶ τοὺς πολέμους μας τοὺς μεγάλους, ὁποὺ ἐκάμαμεν; Δὲν ἐθαύμασες τὲς ἀνδραγαθίες μας; Ἀλλὰ ἡμεῖς ἐνικήθημεν ἀπ' αὐτὸν καὶ ἐκατασταθήκαμεν ὡσὰν νὰ μὴν ἠθέλαμεν ἰδεῖ ποτέ μας πόλεμον. Καὶ δὲν βάνεις εἰς τὸν νοῦν σου οὐδὲ πιστεύεις ὅτι θέλει μᾶς νικήσει ὅλους;» (Π, 385, 13—18). Τὴν γνησιωτέραν διατύπωσιν διέσωσε τὸ ἀντίστοιχον κείμενον τῆς διασκευῆς Κστ 365—372. (Πρβλ. καὶ Ε 1350 ἑξ.).

3345 [§ 445] »Ἀλλ' εἰ κελεύεις ἄκουσον τὴν συμβουλὴν τῶν
⟨τέκνων,
»καὶ ἂς ἀφήσωμεν πολλοὺς καὶ ἀνωφελέτους κόπους·
»ἄπελθε γοῦν πρὸς Μαξιμώ, ἡμῶν τὴν συγγενίδα, 265
(2260)»καὶ παρακάλεσον αὐτὴν νὰ μᾶς βοηθήσῃ,
»ὅπως αὐτὸν ἐκπέσωμεν *ἀνόητα τὴν νύκτα,*
3350 »καὶ ἴσως θέλει ἐμποδισθῇ νὰ μὴ καβαλλικεύσῃ,
3351 »καὶ νὰ νικήσωμεν αὐτοῦ τὴν πάντολμον ἀνδρείαν,
(2264)*»εἰ δ' ἴσως καὶ καθίσειεν εἰς τὸ αὐτοῦ ἱππάριν,*
(2265)*»πάλιν νὰ ἀποδράσωμεν καὶ πάντας μὴ ἀνέλῃ».*
3354 [§ 446] Καὶ ἤρεσεν ἡ συμβουλὴ τῷ γέροντι ἐκείνῃ·
3355 εὐθὺς ἐκαβαλλίκευσεν πρὸς Μαξιμὼ ἐπῆγεν·

3346 ἵν' ἀφήσωμεν (Πρβλ. καὶ Κστ 374.)—3349 ἐκπέσωμεν διὰ νυκτὸς σ' ἐκεῖνον,—3352 εἰ δ' ἴσως καὶ καθίσετε εἰς τὸ ἄλογόν του ἀπάνω, ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 2264).—3353 πάλιν νὰ ἀποφύγωμεν μὴ πάντας θανατώσῃ». ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 2265).—

Τ 3345 ἄκουσον βουλεύματος σῶν τέκνων—3346 μὴ καταλείψωμεν πολλοὺς καὶ ἀνηνύτους μόχθους—(Πρβλ. καὶ Κστ 374 : ἀνονήτους).—3347 ἄπελθε οὖν—3348 αὐτὴν ἡμῶν συμβοηθῆσαι,—3350 καὶ ἴσως νὰ περιφερθῇ καὶ οὐ μὴ καβαλλικεύσῃ,—3351 καὶ ἀναστείλωμεν αὐτοῦ τὴν π. ἀνδρ.—3354 τῷ γέροντι ἀσμένως·—3355 εὐθὺς τῷ ἵππῳ ἐπιβὰς πρὸς Μαξιμὼ ἀπῄει·—

3345 ἑξ. «Ἀμή, ἂν ὁρίζῃς, ἄκουσον τὴν βουλὴν τῶν παιδίων σου, νὰ μὴν ἔχωμεν κόπους καὶ μόχθους ἔτζι μόνον εὐκαίρους, ἀμὴ νὰ σηκωθῇς νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν Μαξιμώ, εἰς τὴν συγγενάδα μας καὶ παρακάλεσέ την νὰ ἔλθῃ νὰ μας βοηθήσῃ νὰ ὑπᾶμεν τὴν νύκτα νὰ τὸν πλακώσωμεν καὶ ἂν λάχῃ νὰ συγχυσθῇ νὰ μὴν καβαλλικεύσῃ καὶ νὰ τζακίσωμεν τὴν πολλήν του ἀνδρείαν. Εἰ δὲ πάλιν σώσῃ καὶ καβαλλικεύσῃ, νὰ τὸν προλάβωμεν νὰ μή μας θανατώσῃ ὅλους». (Π, 385, 18—25) Βλέπε Κστ 373—383, ἔνθα καὶ ἡ ὀρθοτέρα διατύπωσις, πρβλ. δὲ καὶ Ε 1352 ἑξ.

3355 ἑξ. Αἱ Ἀμαζόνες, κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλλην. μυθολογίαν, ἦσαν θυγατέρες τοῦ Ἄρεως περίφημοι διὰ τὸ φιλοπόλεμον καὶ τὴν ἀνδρείαν των, φέρονται δὲ ὡς πολεμήσαντες πρὸς αὐτὰς οἱ ὀνομαστότεροι τῶν ἡρώων τῆς ἀρχαιότητος, ἐν οἷς καὶ ὁ Βελλεροφόντης (πρβλ. Α 4024 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.). Περὶ τῶν Ἀμαζόνων ἐπιστεύετο παρ' ἀρχαίοις ὅτι εἶχον ἕνα μόνον μαστόν, ἢ ἐστεροῦντο παντελῶς τοιούτων, ἦσαν δηλ. ἀνδρογυναῖκες (ἀντιάνειραι=ἴσανδροι) καὶ ὅτι τὸ ὄνομά των ἐτυμολογικῶς προῆλθεν ἐκ τοῦ στερητικοῦ Ἀ—καὶ μαζός, (=μαστός). Ἡ τοιαύτη παραγωγὴ τοῦ ὀνόματος ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν ὡς παρετυμολογία ἀβάσιμος ἐντελῶς. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἄλλοι ἐρευνηταὶ συνδυάζοντες στοιχεῖα ἀναφερόμενα πρὸς τὴν λατρείαν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος (ἥτις, ὡς γνωστόν, παρίσταται ἔχουσα πολλοὺς μαστούς) πρὸς τὰς Ἀμαζόνας, τὰς ὁποίας ὑποθέτουν ὡς πρωταρχικὰς ἱερείας αὐτῆς, ἢ ἄλλης τινὸς παλαιοτέρας θεότητος προκατόχου, σεληναίας καὶ πολυμάστου καὶ ταύτης, ἐτυμολογοῦν τὸ ὄνομα τῶν Ἀμαζόνων ἀντιθέτως, τουτέστι θεωροῦντες τὸ Ἀ οὐχὶ ὡς στερητικόν, ἀλλ' ὡς ἀθροιστικόν. (Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Μυθολογίᾳ τῆς Ἀρχ. Ἑλλάδος P. Decharme, μετάφρ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου, σελ. 145 ἑξ.). Αἱ

αὔτη δὲ ἦν ἀπόγονος ἀπὸ τὲς Ἀμαζόνες,
τῶν Ἀμαζόνων γυναικῶν, ἐκείνων τῶν ἀνδρείων,
ἃς βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἔφερεν ἐκ Βραχμάνων,
εἶχεν δὲ τὴν ἐνέργειαν μεγάλην ἐκ προγόνων·
τὸν πόλεμον εἶχε τον ζωὴ εἰς ὅλον της τὸν χρόνον. 266

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Φιλόπαππος ἀπῄει εἰς Μαξιμώ, καὶ ὁμιλεῖ αὐτῆς τὰ συμβάντα.

[§ 447] Πρὸς ταύτην ὁ Φιλόπαππος ἐπῆγεν, καθὼς εἶπον,
μετὰ χαρᾶς τὴν χαιρετᾷ, πῶς ἔχει, τὴν ἐρώτα·
ἐκείνη λέγει· «Ζῶ καλῶς, τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ»
καὶ πρὸς τὸν γέρον ἐλάλησε, ταῦτα τὰ λόγια λέγει·

3359 εἶχεν τὴν ἐνέργειαν—3360 τὸν πόλεμος. εἶχεν τον ζωή—

Τ 3356 αὐτη δὲ ἦν ἀπόγονον, ὡς ἐδιδάχθην, ὄντως—3358 Ἀλέξανδρος ἤγαγεν—3359 εἶχε δὲ τὴν ἐνέργειαν μεγίστην—3360 βίον ἀεὶ τὸν πόλεμον ὡσαύτως ἡγουμένη.—3361 ὁ Φ. γενόμενος, ὡς ἔφην,—3362 ἠσπάζετό τε προσηνῶς· «πῶς ἔχεις», ἐπερώτα·—3363 τῆς δὲ εἰπούσης· «ζῶ καλῶς,—3364 Παραλείπεται ὁ στίχος.—

περὶ Ἀμαζόνων παραδόσεις τῆς ἀρχαίας Μυθολογίας συνδυασθεῖσαι μεταγενεστέρως πρὸς τὰ κατορθώματα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τὰς κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους πλασθείσας σχετικὰς τερατολογίας, περὶ ὧν ἐκφράζεται μετ' ἐπιφυλάξεως καὶ ὁ Στράβων (πρβλ. Στράβωνος Γεωγραφικὰ ΙΑ, C 503—505) διεσώθησαν καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους μνημονευόμεναι καὶ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν (πρβλ. Προκοπίου Ἱστορικόν, Πόλεμος κατὰ Γότθων, IV, 4, ἐκδ. Teubner Λειψίας, Τόμ. Β') κατέστησαν δὲ λίαν δημοφιλεῖς χάρις ἰδίως εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ ψευδοκαλλισθενείου μυθιστορήματος προελθόντα λαϊκὰ περὶ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀναγνώσματα. Σχετικῶς βλέπε τὸ ἐν Wagner, Trois poèmes grecs καὶ ἀπὸ σελ. 56 ἑξ. δημοσιευθὲν μεσαιων. ἔμμετρον μυθιστόρημα «Βίος Ἀλεξάνδρου» καὶ δὴ ἀπὸ στίχ. 5466—5586, ὡς καὶ τὸ μεταγενέστερον τοιοῦτον «Ἱστορία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος» ἀναδημοσιευθὲν ἐσχάτως ὑπὸ Α.Α. Πάλλη εἰς ἀρίστην ἔκδοσιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ φυλλάδα τοῦ Μεγ' Ἀλέξαντρου» (Ἀθῆναι 1935), σελ. 139—141, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῶν Ἀμαζόνων καὶ τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῶν πρὸς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ὑπετάγησαν αὗται τελικῶς. Ἐκ τῶν μεσαιωνικῶν παραδόσεων καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀρχαίαν Μυθολογίαν ἔχομεν τὸν νεοελληνικὸν θρῦλον τῆς «Μονοβύζας», διασωθέντα ἐν Ἠπείρῳ, ἥτις δύναται νὰ συσχετισθῇ ἱστορικῶς πρὸς τὴν βασίλισσαν τῶν Ἰλλυριῶν Τεύταν, ὡς καὶ ἐν Πελοποννήσῳ εἰς τὸ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Λάδωνος κάστρον τῆς Ἄκοβας τὸ καλούμενον καὶ «Κάστρο τῆς Μονοβύζας», ἔνθα ἡ Μονοβύζα ὑποτίθεται ἔχουσα ἱστορικὴν σχέσιν πρὸς τὴν Μαργαρίταν, τὴν δραστηρίαν θυγατέρα τοῦ φράγκου πρίγκηπος τοῦ Μορέως Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου. Βλέπε σχετικῶς Πολίτου Παραδόσεις Α' 7—10 καὶ Β' 641, Κυριακ. Λαογρ. 155, Χρον. Μορ. σελ. 135, ὑποσημ. στίχ. 3151 ἑξ., Τ Κανδηλώρου, Τὸ κάστρο τῆς Μονοβύζας (Περιοδ. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδ. 9 8βρίου 1927, σελ. 7, ἐν συσχετίσει πρὸς σύγγραμμα τοῦ ἰδίου: Ἡ Γορτυνία, Ἀθῆναι 1898, σελ. 78-80). Ὡς πρὸς τὴν Μαξιμὼ ἢ Μαξιμού, ἥτις παρουσιάζει ἀναλογίας πρὸς τὴν Brunhild τοῦ γερμανικοῦ ἔπους Nibelungen καὶ πρὸς τὰς γιγαντιαίας παρθένους τῶν ρωσσικῶν λαϊκῶν ᾀσμάτων, βλέπε ἐν Rain-

«Σὺ δέ μοι, ὦ παγκάλλιστε, πῶς ἔχεις μετὰ τέκνων,
»καὶ ὅτου χάριν πρὸς ἡμᾶς ἦλθες χωρὶς τῶν τέκνων;»
[§ 448] Πάλιν ὁ γέρων λάλησε λόγια ψευματώδη·
«Οἱ παῖδες μέν, κυρία μου, οἱ ἄγαν μοι φιλτάτοι
»καλῶς ἔχουσιν, σὺν Θεῷ, ἐπήγασιν στὰς ἄκρας,
»σπουδάζουσιν μὲν δυνατὰ χαλάσαι τοὺς ἀτάκτους,
»τῶνδε ἐγὼ ἀπολυθεὶς χάριν ἀναπαυθῆναι,
»καὶ τοῦ Θεοῦ μὲν θέλοντος ἤλθαμεν ὡς ἐνταῦθα,
»εἰς τοῦ καλοῦ ἀνεύρεσιν καὶ ἀντιμίσθου δῶρον, 267
»ὡς γὰρ δὲν ἦτον τέλεον ποσῶς νὰ ἡσυχάσω.
[§ 449]»Μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τέκνων μου τῶν φιλτάτων,
»μόνος ἐκαβαλλίκευον ἀνέτρεχον τὰς ἄκρας,
»τοὺς πόρους τε ἐσκόπευον διὰ τοὺς ἐναντίους.
[§ 450] »Ὡς ἦλθον δὲ ἐν τῇ ὁδῷ, τῇ λεγομένῃ Τρώσει,

3368 «Οἱ παῖδες μέν, κυρία μου, ἐπήγασιν στὰς ἄκρας,—3369 » καλῶς ἔχουσι σὺν Θεῷ, οἱ ἄγαν μοι φιλτάτοι,—3372 ἤλθαμεν ἐνταῦθα—3375 Καὶ μετὰ τὴν ὑποχώρησιν—3377 τοὺς πόρους μὲν ἐσκόπευον—

Τ 3366 πρὸς ἡμᾶς τούτων χωρὶς παρῆκες;»—3367 Αὖθις ὁ γ. ἔφησε τάδε οὐκ ἀληθεύων·—3368 «Οἱ παῖδες μου, κυρία μου, οἱ ἄγαν μοι φιλτάτοι—3369 καλῶς ἔχουσι σὺν Θεῷ· ἀπῆλθον εἰς τὰς ἄκρας,—3370 σπεύδοντες τοὺς ὁλοσχερῶς ἀτάκτους ἀφανίσαι.—3371 Τῶνδε κἀγὼ ἀπολυθείς,—3372 καὶ μᾶλλον οἰκονομικῶς Θεοῦ συνευδοκοῦντος—3374 ὡς γὰρ οὐκ ἦν μὲ τέλεον πώποτε ἠρεμῆσαι,—3376 μόνος τοῦ ἵππου ἐπιβάς, ἀνέτρεχον—

baud, Etudes sur l'Histoire byzantine, σελ. 102, ἔνθα μνημονεύεται καὶ ἡ Μποϊάνα ἡ Ρωμαία (Ἑλληνὶς) τῶν βουλγαρικῶν ᾀσμάτων, ἥτις φέρεται ὡς ἀρχηγὸς ἑπτακοσίων γενναίων. Ἀναλογίας ἐπίσης ἡ Μαξιμὼ παρουσιάζει καὶ πρὸς τὴν ἐν τῷ τουρκικῷ ἔπει Sajjid Battal ἀναφερομένην Ἑλληνίδα Ἄδαναν, ἥτις ἡττηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Battal ἐπιμένει νὰ συνέλθῃ μετὰ τοῦ ἥρωος τούτου καὶ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ (βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Καρολ. 204). Τὸ κείμενον τῆς διασκ. Ε1518, Ε1596 ἑξ. ἐκφράζεται περὶ τῆς Μαξιμοῦς χυδαιότατα. Φαίνεται ὅτι θρῦλοι περὶ Ἀμαζόνων καὶ Μαξιμοῦς καὶ ἀνάλογοι παραδόσεις περὶ Γοργόνων συνεχωνεύθησαν, ἂν κρίνῃ τις ἀπὸ σχετικὰ λαϊκὰ παραμύθια καὶ ἄλλα στοιχεῖα δημοσιευθέντα ἤδη, ἔνθα παρατηροῦνται χαρακτηριστικαὶ ὁμοιότητες. Οὕτω ἐν Φυσιολόγῳ (ἐκδ. Gidel καὶ Legrand ἐν Annuaire de l'Assoc. des Etudes Grecques en France, 7ον ἔτος 1873, σελ. 273), ἡ περιγραφὴ τῆς Γοργόνας παρουσιάζει ἀναλογίας μὲ τὴν Μαξιμὼ ὡς πρὸς τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν προκλητικότητα τοῦ σώματος, φέρεται δὲ καὶ ἡ Γοργόνα ὡς ὑποτελὴς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. 877 ἑξ. καὶ 908 αὐτόθι, πρὸς Α 3798 ἑξ., Α3358, Ε. 1518, Ε 1596 καὶ Κστ 387. Περὶ Γοργόνων βλέπε ἐπίσης καὶ σχετικὴν μελέτην ἐν Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Β', σελ. 33 ἑξ., ὡς καὶ ἐν Κυριακ. Λαογρ. σελ. 177—178.

3378. Ἡ Τρῶσις φέρεται εἰς τὸ Ἔπος ὡς τὸ κεντρικὸν οὕτως εἰπεῖν λημέρι τοῦ Ἀκρίτου, μνημονευομένη κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ καὶ δὴ ἐν Κστ 117—119, ἔνθα παρέχεται καὶ ἐτυμολογικὴ ἑρμηνία τοῦ τοπωνυμίου, ἐν Κη 239 ἑξ., ἔνθα ἀναφέρεται ὅτι ἱδρύθη ὁ τάφος τοῦ Διγενοῦς καὶ ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ τῷ παρόντι χωρίῳ, ἤτοι ἐν Κστ 406. Τὴν Τρῶ-

»πρός μέρος τὸ ἀριστερόν, εἰς τὸν δασὺ *λειμῶνα*,
3380 »κυνήγιον ἐνέτυχον, χρυσοῦ τιμιωτέραν
»κόρην, οἵαν οὐδέποτε εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου·
3382 »εἶχεν φαιδρότητα λαμπράν, ἀμήχανον τὸ κάλλος,
(2294)»*ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπόρρητον τὴν χάριν κεκτημένην*,
3384 »ἔργον καὶ γὰρ *ἐνθέατον* τὴν ἡλικίαν εἶχεν,
3385 »καὶ *θέλγει* πάντων τὰς ψυχὰς ὡς ἔμψυχος εἰκόνα·
»εἶναι μέν, καθὼς ἔμαθον, τοῦ Δούκα ἡ θυγάτηρ, 268
»αὐτὴν δὲ τὴν ἐτάξαμεν διὰ *τοῦ σοῦ φιλτάτου*,
»Ἰωαννικίου τοῦ χρυσοῦ, καὶ τοῦ πολλὰ ἀνδρείου.
(2300)[§ 451] »Ἕτερος δὲ προέλαβεν, οὐκ οἶδα ποίῳ τρόπῳ,
3390 »καὶ μετ' αὐτῆς εὐφραίνεται τώρα εἰς τὸν *λειμῶνα*
»καὶ εἴπερ ὅλως ἐννοιάζεσαι διὰ *τοῦ σοῦ φιλτάτου*
»ὑπὲρ αὐτοῦ κοπίασον, δέξαι καὶ *ἀγρυπνίαν*,
»ἐξ ἔργων τὴν ἀγάπην σου βεβαίωσον, κυρία·
»ὁ γὰρ προθύμως κοινωνῶν θλίψεσι τῶν φιλτάτων,

3379 εἰς τὸν δασὺ τὸν κῆπον,—3383 οἱ ὀφθαλμοί της ἔλαμπον ὡς τὸ λαμπρὸν τὸ ἄστρον, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2294).—3384 ἔργον καὶ γὰρ ἀθέατον—3385 καὶ σύρνει πάντων τὰς ψυχὰς—3387 υἱοῦ σου,—3390 εὐφραίνεται τώρα εἰς τὸν κῆπον,—3391 υἱοῦ σου,—3392 δέξε καὶ ἀγρύπνει,—

Τ 3379 τὸ εὐώνυμον ἐν τῷ δασεῖ λειμῶνι, 3380 Θήραμα τί ἐνέτυχον—3385 καὶ θέλγει πάντων τὰς ψυχάς, εἰκὼν καθάπερ ἔμπνους—3386 ἔστι δέ, ὡς ἀνέμαθον, τοῦ Δούκα ἡ θυγάτηρ,—3387 ἣν λόγου ἠγγυώμεθα διὰ τοῦ σοῦ φιλτάτου—3388 χρυσοῦ καὶ ἄγαν ἀνδρειωμένου,—3389 ἕτερος δὲ παρέλαβεν,—3390 εὐφραίνεται νυνὶ ἐν τῷ λειμῶνι.—3391 Καί, εἴπερ ὅλως συγγενὴς κήδεσαι τοῦ φιλτάτου.—3392 δέξαι καὶ ἀγρυπνίαν,—3394 θλίψεσι τῶν φιλούντων,—

σιν ὁ Grégoire (Byzantion VI 506) ταυτίζει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου μνημονευομένην Τάρσαν παρὰ τὸν Εὐφράτην καὶ τὰ Σαμόσατα (πρβλ. καὶ Ε 1320), ἔνθα σήμερον ἡ τουρκικὴ κωμόπολις Τρούς (Βιλαέτ. Οὔρφα—Ἐδέσσης).

3387 ἑξ. Ἐνῷ, κατὰ τὸ Ἔπος, ὁ Ἀκρίτας ἀπήγαγε τὴν κόρην τοῦ Δούκα καὶ ἐτέλεσε μετ' αὐτῆς τοὺς γάμους του, κατὰ τὰ δημώδη ᾄσματα ἀπεναντίας φέρεται οὗτος ὡς ἔχων ἀντεραστὴν τὸν Γιαννακόν, ἤτοι τὸν ἐν προκειμένῳ Ἰωαννίκιον. Ὁ Γιαννακὸς οὗτος εἴς τινα ᾄσματα φέρεται ὡς σύζυγος τῆς κόρης ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ὁποίου ὁ Ἀκρίτας ἁρπάζει ταύτην βιαίως. Σχετικῶς βλέπε ἐν Σακκελαρίου Κυπριακὰ Β' σελ. 14, ᾆσμα Διγενῆ, στιχ. 10 ἑξ., Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 140 ἑξ., ᾆσμα: Ἡ κόρη τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα, στιχ. 6 ἑξ. 19—20, 41—42, 91—92, 145—146, 157—158 κλπ. ὡς καὶ τὸ ἐν σελ. 149, αὐτόθι, ᾆσμα: Τῇ Γιανν'ὁ γάμος. Βλέπε ἐπίσης σχετικὰ ᾄσματα ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 210, στίχ. 103 ἑξ., αὐτόθι σελ. 242, στιχ. 13—14 καὶ ΣΤ' σελ. 591, στίχ. 89, ἔνθα ἡ κόρη δηλοῖ εἰς τὸν ἑτοιμοθάνατον Διγενῆ ὅτι προτίθεται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν πρῶτον της σύζυγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἥρωος. Σχετικῶς βλέπε καὶ περαιτέρω Α 4548, Α 4613, Ε 1785. Κη 140, Κη 191 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ. ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1990.

3395 »ἐκεῖνος φίλος ἀληθὴς καὶ συγγενὴς ὑπάρχει».
3396 [§ 452] Τοιάδε ὁ Φιλόπαππος θωπευτικὰ φωνήσας,
(2308)*διὰ παντὸς πειθήνιον τὴν Μαξιμὼ ποιεῖται.*
(2309)*καὶ γὰρ εὐεξαπάτητον φρόνημα γυναικεῖον.*
3399 Ὡς ἤκουσεν ἡ Μαξιμὼ τοὺς Φιλοπάππου λόγους, 269
3400 αὐτίκα οὖν περιχαρῶς τὸν Μελεμέντζην κράζει,
ὃν εἶχε πρῶτον ἄγουρον, ἔξαρχον ἀπελάτων,
καὶ οὐδαμῶς ἐρώτησε τίς ὁ τὴν κόρην ἔχων,
ὀλίγον δὲ ἐγέλασε κ' ἐλάλει τερπομένη.
[§ 453] «Ἔμαθες ὅτι θαυμαστὸς Φιλόπαππος, ὁ γέρων,
3405 »κυνῆγιν εὗρεν κάλλιστον ἀρτίως εἰς τὰς ἄκρας,
»καὶ κράζει ἡμᾶς τοῦ ἀπελθεῖν ὅπως μεταβληθῶμεν
»καὶ τῆς χαρᾶς μεταλαβεῖν καὶ τῆς τρυφῆς ἐντεῦθεν;
»Ἄπελθε οὖν, καὶ σύναξον πάντας τοὺς ἀπελάτας,
(2320)»ἐκ τῶν χιλίων τοὺς ἑκατὸν ἐπίλεξον ἀνδρείους,
3410 »οὕσπερ δοκίμους ἔχομεν εἰς τὰς μεγάλας βίας».
[§ 454] Ἐκεῖνος δὲν παρήκουσε τὸ πρόσταγμα κυρίας,
ἀλλ' ἐν τῇ βίγλῃ ἀναβὰς ἐκείνῃ τῇ ἑσπέρᾳ, 270
καὶ ἐπιδείξας τοὺς φανούς, ἅπαντας συναθροίσας,
ἐκ τούτων ἐξεχώρησε τοὺς ἑκατὸν ἀνδρείους,
3415 καὶ τούτους συμπαραλαβὼν εἰς Μαξιμὼ ἐπῆγε.
[§ 455] Ἡ δὲ τὰς χρείας πάσας τε καλῶς ἐναρματώσας,
αὐτοὺς λαβοῦσα ἡ Μαξιμὼ ἅμα τῷ Φιλοπάππῳ
πρὸς με καλῶς ἐξήρχοντο μετὰ τοῦ Μελεμέντζη.
[§ 456] Ὁπόταν δὲ ἀνέβησαν στὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους,
3420 ὁ γηραιὸς τὸ σύνθημα τοῖς φίλοις φανερώνει,

3397 ὅλως ἐκατάπεισε τὴν Μαξιμὼ ἐκείνην· (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ2308).—3398 ἡ γνῶσις γὰρ τῶν γυναικῶν ἡ γληγοροπλανημένη. (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2309).—3400 τὸν Μελεμέντζη κράζει,—3407 καὶ τῆς χαρᾶς μεταβαλλεῖν (διώρθωσα κατὰ Κστ 433)—3411 Ἐκεῖνος δὲ δὲν ἐπαρήκουσε—

Τ 3397 (2308) τῇ Μαξιμῷ ποιεῖται (Πρβλ. καὶ Κστ 425).—3398 (2309) καὶ γὰρ εὖ ἐξηπάτησεν φρόνημα γυναικεῖον (χργρ. Πρβλ. καὶ Κστ 425).—3399 τοῦ Φιλοπ. λόγους,—3400 κράζει τὸν Μελεμέντζην,—3402 καὶ οὐδαμῶς ἠρώτησε—3403 καὶ μειδιῶσα πρὸς αὐτὸν ἐξεῖπε τερπομένη—3407 καὶ τῆς χαρᾶς μεταβαλεῖν (χργρ.)—3408 καὶ σύναξον τοὺς ἀπελάτας ὅλους,—3411 Ὁ δὲ δεσποίνης πρόσταγμα μηδόλως ἀθετήσας,—3415 εἰς Μαξιμὼ ἀπήει·—3416 Ἡ δὲ τὰς χρείας ἁπάσας τε—3419 ἐν δὲ τῷ ἀναστήματι γενόμενοι τοῦ λόφου—3420 τοῖς φίλοις ἐπιφαίνει,—

3400 ἑξ. Ὁ Μελεμέντζης ἦτο ὁ κορυφαῖος τῶν ἀπελατῶν τῆς Μαξιμοῦς (ἔξαρχος), ἤτοι τὸ πρωτοπαλλήκαρόν της. Τὸ ὄνομα τοῦ Μελεμέντζη διεσώθη μέχρι σήμερον εἰς τὰς περὶ τὸν Ἀντίταυρον περιοχὰς τῆς Μ. Ἀσίας, ἔνθα ζῇ νομαδικῶς φυλὴ ἀρκετὰ σημαίνουσα καὶ γνωστὴ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Μελεμεντζόγλου (=παῖδες Μελεμέντζη). Βλέπε σχετικῶς ἐν Καρολ. 243.

φανοὺς ἐξάψας τῇ νυκτὶ *τοῖς* περὶ τῷ Κιννάμῳ
καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ αὐτοὶ ἦλθοσαν μετὰ τούτων,
ἀσμένως παρὰ Μαξιμοῦς λίαν ἀποδεχθέντες,
ἐτίμα *γὰρ* ὡς ἀγχιστὰς *τούτους καὶ ὡς συμμάχους*.
[§ 457] Ὡς ἤδη πλησιάσαντες τοῦ ποταμοῦ τὴν ὄχθην 271
ἄρχεται *τοῦ δημηγορεῖν* Φιλόπαππος τοιάδε·
«Ὁ τόπος μέν, κυρία μου, ἔνθα τὴν κόρην εἶδον,
»εἶναι δυσκολώτατος καὶ στενωπὸς διόλου,
(2340)»πάντες γὰρ ἂν ἀπέλθωμεν κτύπον ποιοῦμεν μέγα,
»καὶ γνωρισθῶμεν τῷ ἀνδρὶ φυλάσσοντι τὴν κόρην,
»καὶ πρὶν νὰ πλησιάσωμεν κρύπτονται εἰς τὸ δάσος,
»καὶ ἀπὸ τότε τὸ λοιπόν, ὡς μοὶ δοκεῖ, κυρία,
»πλέον δὲν θέλει δυνηθῇ νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς χεῖρας,
»οὐδόλως ἐξισχύσωμεν τὸ θήραμα *θηρεῦσαι*
»καὶ θέλει εἶσται εὔκαιρος πάντων ἡμῶν ὁ κόπος.
[§ 458] »Ἂν θέλετε ἃς πηγαίνωμεν δύο καὶ τρεῖς γὰρ μόνοι,
»συντόμως νὰ ζητήσωμεν ποῦ στέκεται ἡ κόρη,
»καὶ οἱ μὲν δύο μείνωμεν ταύτην ἐπιτηροῦντες, 272
»ὁ τρίτος δέ γε πρὸς *ὑμᾶς* ἐπανελθὼν δηλώσῃ,
»καὶ μετ' αὐτὸν νὰ ἔλθετε μὴν σφάλλετε τὸν δρόμον».
Πρὸς ταῦτα *δὲ* ἡ Μαξιμὼ τὸν γηραιὸν ἀντέφη·
«Ὡς δόκιμον καὶ φρόνιμον ἀρχὴν σὲ ἐμπιστεύω,
»κάμνε λοιπὸν ὃ βούλεσαι, πάντων σοι πειθομένων».
Ταῦτα εἰπὼν μεθ' ἑαυτοῦ ἐπῆρε τὸν Μελεμέντζην,

3421 τοὺς περὶ τῷ Κιννάμῳ,—3423 χαρούμενα παρὰ Μαξιμοῦς—3424 ἐτίμα αὐτοὺς ὡς ἀγχιστὰς ἀξίους εἰς τὸ κοντάρι.—3426 ἄρχεται νὰ τοὺς νουθετᾷ Φιλόπαππος τοιάδε·—3434 τὸ θήραμα θηρᾶσαι—3439 ὁ τρίτος δέ γε πρὸς ἡμᾶς—3440 καὶ μετ' αὐτὸν νὰ ἔλθωμεν, μὴν σφάλλωμεν τὸν δρόμον».—3441 Πρὸς ταῦτα μὲν ἡ Μαξιμὼ·—

Τ 3422 καὶ μεθ' ἡμέρας—3428 ὑπάρχει δυσκολώτατος—3429 κρότον ποιοῦμεν μέγα—3431 καὶ πρὶν ἢ πλησιάσωμεν κρύπτονται ἐν τῷ ἕλει—3432 καὶ ἀπὸ τότε τοιγαροῦν,—3433 Παραλείπεται ὁ στίχος—3435 καὶ γένηται διακενῆς πάντων ἡμῶν ὁ κ.—3436 Ἀλλ', εἴπερ βούλει, ὁδεύσωμεν δύο καὶ τρεῖς γὰρ μ.—3437 συντ. νὰ γυρεύσωμεν ὑπάρχει ποῦ ἡ κ.—3440 καὶ σὺν αὐτῷ ἐλεύσεσθε μηδόλως ἀστοχοῦντες.»—3441 Πρὸς ταῦτα δὲ ἡ Μ. τῷ γηραιῷ ἀντέφη·—3442 «ὡς ἔμπειρον καὶ νουνεχῆ ἄρχειν σε ἐμπιστεύω,—3443 πράττε λοιπὸν ὃ βούλοιο,—3444 λαβὼν τὸν Μελεμέντζην,—

3428 ἑξ. Πρόκειται περὶ τῆς Τρώσεως, περὶ ἧς ἐγένετο ἤδη λόγος ἐν Α, 3378 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ. Ἡ θέσις τῆς σημερινῆς Τρούς, ἔνθα τοποθετεῖ τὴν Τρῶσιν ὁ Grégoire παρουσιάζει ἀρκετὴν ὁμοιότητα τοπογραφικὴν καὶ τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ἐνταῦθα ὁ Φιλόπαππος πρὸς τὴν Μαξιμώ, κατὰ τὰς βεβαιώσεις πάντοτε τοῦ Grégoire ἐν Byzantion VI, 501 ἑξ.

ὁμοίως καὶ τὸν Κίναμον, ἤρχοντο μετὰ τάχους,
τοὺς ἄλλους δὲ τοὺς ἄφησε ἐκεῖ νὰ ἀναμένουν,
3447 ἄχρις ἂν ἔλθῃ ὁ καιρὸς ἐκεῖ παραγενέσθαι.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης πεζεύσας ἐκάθητο ἐν τῇ πέτρᾳ, ἐπιτηρῶν αὐτούς.

(2358)[§ 459] *Ἐγὼ δὲ τότε ἔλαχον διάγειν ἐν τῇ βίγλῃ,*
(2359)*ἵππου κρατῶν τὸν χαλινόν, κάθισθαι ἐν τῇ πέτρᾳ*
καὶ αὐτωνῶν τὸν ἐρχομὸν διὰ παντὸς ἐτήρουν,
(2361)εἶχον γὰρ τοῦτο εἰς τὸν νοῦν πῶς θέλουσιν νὰ ἔλθουν, 273
καὶ ἐμαυτὸν ἑτοίμασα νὰ τοὺς προϋπαντήσω,
ἵππους δοκίμους *ἀγαγὼν* καὶ ἅρματα *σὺν τούτοις*·
ἐνδεδυμένος ἔτυχον ἱμάτιον βαγδάτιν,
καὶ θαυμαστὸν ὁλόβηρον, ὀξὺν ἀναζωστάριν·
εἰς ἵππον γρίβαν ἐπιβὰς ἀνῆλθον εἰς τὴν βίγλαν,

3448 Ἐμὲ δὲ τότε ἔτυχεν στὴν βίγλαν νὰ πηγαίνω, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2358).—3449 τὸ σαλιβάρι ἐκράτησα στὴν πέτραν νὰ καθίσω, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2359).—3453. ἵππους δοκίμους φέρνοντας καὶ ἅρματα μὲ τοῦτα,—3454 καὶ στολισμένος ἔτυχον—

Τ 3445 ὡσαύτως καὶ τὸν Κίν.—3446 τοῖς ἄλλοις προτεινόμενος προσκαρτερεῖν ἐκεῖσε,—3447 ἄχρις ἂν μηνυθῇ αὐτοῖς—3450 καὶ τούτων τε διὰ παντὸς τὴν ἔφοδον ἐτήρουν·—3451 πῶς μέλλουσιν ἐλθεῖν μοι,—3452 καὶ ἐμαυτὸν ηὐτρέπισα πρὸς ἀντιπαρατάξεις,—3455 ὁλόβηρον, ὀξὺν ἀζωσταράκιν·—

(2358) ἑξ. «Ἐγὼ δὲ τότε ἔλαχα εἰς τὴν βίγλαν καὶ ἐκάθουμουν εἰς μίαν πέτραν καὶ ἐκράτουν τὸ ἄλογόν μου ἀπὸ τὸ χαλινάριον καὶ ἀπάντεχά τους, διότις εἶχα το εἰς τὸν νοῦν μου πῶς θέλουν νὰ ἔλθουν καὶ ηὐτρεπιζόμουν καὶ ἐδιάλεξα ἄλογον δοκιμασμένον καὶ ἅρματα καὶ ἐφόρουν καβάδιον βαγδάτιν καὶ ἤμουν ἐζωσμένος ζωνάριον ὀξύν». (Π, 387, 30—34). Τὰ ἀνωτέρω εἶναι χαρακτηριστικαὶ τῶν διασκευῶν Τ, Α καὶ Π παρανοήσεις καὶ λεπτομέρειαι, αἵτινες ἀναφορικῶς μὲν πρὸς τὰς προετοιμασίας καὶ τὸν ὁπλισμὸν τοῦ Ἀκρίτου ἔρχονται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἑπομένοις (στιχ. Α 3505 ἑξ.). ἐκτιθέμενα, ἀναφορικῶς δὲ πρὸς τὰ τῆς ἐνδυμασίας τοῦ ἥρωος καταντοῦν ὀχληρῶς φορτικαί. Πρβλ. σχετικῶς καὶ ἀντίστοιχον χωρίον κειμένου διασκευῆς Κστ 476 ἑξ. τὸ ὁποῖον εἶναι κατὰ πολὺ ἁπλούστερον καὶ λιτότερον, φαίνεται δὲ καὶ τὸ αὐθεντικώτερον ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν ἄλλων διασκευῶν, τὰ ὁποῖα προφανῶς ἔχουν ἀλλοιωθῆ διὰ μεταγενεστέρων τροποποιήσεων. Σχετικῶς βλέπε καὶ κατωτέρω Α 3505 καὶ ταυτάριθ. ὑποσημ.

3454—3455. ἱμάτιον βαγδάτιν. Ἡ Βαγδάτη ἦτο, ὡς γνωστόν, περίφημον κέντρον ὑφαντουργικῶν βιομηχανιῶν, ὁπόθεν εἶχον τὴν προέλευσίν των οἱ ὀνομαστοὶ τάπητες, τὰ βελοῦδα, καὶ τὰ μεταξωτὰ τῶν μεγιστάνων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Ὁλόβηρα ἐκαλοῦντο τὰ πολυτελῆ ὑφάσματα τὰ βεβαμμένα διὰ βαφῆς χρησιμοποιουμένης ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς βασιλεῖς. Ὀξέα ἐκαλοῦντο τὰ πολυτελῆ ὑφάσματα χρώματος ἰώδους. Ἀναζωστάριν, ἀζωσταράκιν, ἢ ζωστάριν ἐκαλοῦντο παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς, εἶδος ποδήρους στρατιωτικοῦ μανδύου. (Πρβλ. καὶ Δουκαγγ. ἐν λέξει ζωστάριον).

καὶ ἐκεινῶν τὸν ἐρχομὸν ἔβλεπον ἐκ τῆς βίγλας.
[§ 460] Ἰδών με ὁ Φιλόπαππος τοῦ Μελεμέντζη λέγει·
«Βλέπεις ἐκεῖνον,—τῇ χειρὶ καὶ ἔδειχνεν ἐμένα,—
»στὴν πέτραν, ὅπου κάθεται, ἀπάνω εἰς τὴν ἄκραν;
»αὐτὸς ὑπάρχει, γνώριζε, ὅπου κρατεῖ τὴν κόρην·
»ἂς μὴν πηγαίνωμεν λοιπὸν στὸ πρόσωπον ἐκείνου,
»ἀλλὰ ἂς ἐρευνήσωμεν ἔνθα τὴν κόρην ἔχει,
»ὅπως ἐλθεῖν γνωρίσωμεν ὡς *ἔφημεν* εἰπόντες· 274
»εἰ γὰρ καὶ μόνος εἶναι αὐτός, ἀλλὰ καλὸς ὑπάρχει,
»οἶδα καὶ γὰρ οἷος αὐτὸς ὑπάρχει ἐν ἀνδρείᾳ,
»εἰ γὰρ καὶ εἶναι μοναχὸς μὴ πλανηθῇς καταβῆναι».
Ὡσαύτως καὶ ὁ Κίνναμος ταῦτα προσεβεβαίει·
«Οὕτως τὰ πάντα, ἐλάλησε, καθὼς εἶπες νὰ γένουν».
[§ 461] Ἀλλ' οὐδαμῶς συνέθετο αὐτοῖς ὁ Μελεμέντζης,
(2381)καὶ πρὸς αὐτὸν ἐφώνησε μεγάλως ἐπηρμένα·
«Ἐμὲ τοιαῦτα μὴ λαλῇς, Φιλόπαππε, ἀνδρεῖε,
»καὶ γάρ ποτέ μου συνεργὸν εἰς χιλίους οὐκ ἐθέμην
(2384)»καὶ εἰς τὸν ἕνα λέγετε λαόν με περιμένειν;
»πάντως ἂν τοῦτο ἀκουσθῇ πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν
»καταμεμφθῶ ὡς ἄνανδρος τὸν ἕνα δειλιάσας
»καὶ ζῆν οὐκέτι βούλομαι εἰ ἄνανδρος φανοῦμαι». 275

3464 ὡς ἔφθημεν εἰπόντες·—3473 καὶ γὰρ ποτέ μου σύμβουλον χιλίους οὐκ ἐθέμην (Διώρθωσα κατὰ Κστ 492).—3474 λαόν με περιμένον; (Διώρθωσα κατὰ Κστ 493).—3476 καταμεμφθῶ ὡς ἄνανδρος νὰ φοβηθῶ τὸν ἕνα, (Διώρθωσα κατὰ Κστ 495).—

Τ 3457 καὶ τούτων τε τὴν ἔφοδον ἐτήρουν ἐκ τῆς βίγλης.—3458 τὸν Μελεμέντζην λέγει·—3459 «ὁρᾷς ἐκεῖνον, τῇ χειρὶ κἀμὲ ὑποδεικνύων,—3460 ἐν πέτρα τε καθήμενον τῇ ἀκρωρείᾳ ἄνω;—3461 γίνωσκε, τὴν κόρην ὁ κατέχων·—3462 μὴ τοίνυν ἐλευσόμεθα ἐκείνου νῦν πλησίον—3465 Εἰ γὰρ καὶ μόνος πέφυκεν, ἀλλὰ κ. ὑπάρχει·—3467 εἰ γὰρ καὶ ἔστι μοναχός, μὴ πλανηθῇς κατάβην».—3469 τὰ πάντα, ἔφησε, γένοιτο καθὼς εἶπας».—3471 ἐπηρμένως·—3473 σύμβουλον χιλίους οὐκ ἐθέμην,—3474 καὶ εἰς τὸν ἕνα λέγετε...Παραλείπεται τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στίχου.—3475-3551 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.—

3472 ἑξ. «Ἐμένα, ὦ Φιλοπαππού, τέτοια λόγια μὴ μὲ τὰ λέγεις. Διότις ἐγὼ κἂν εἰς χιλίους ἂν ἤθελα νὰ πηγαίνω, κανενοῦς συμβουλὴν δὲν ἔπερνα καὶ τώρα δι' ἕνα μὲ λέγετε νὰ ἀπαντέχω λαόν;» (Π, 388,10—13). Ὑπάρχει ἐνταῦθα μία παρανόησις ἐξ αἰτίας τῆς ἐν στιχ. Α 3473 λέξεως σύμβουλον, ἥτις κακῶς ἑρμηνεύεται ἐνταῦθα. Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Κστ 492 ἑξ. «εἰς χιλίους οὐδέποτε συνεργοῦ ἐδεήθην, καὶ εἰς τὸν ἕνα λέγετε τὸν λαὸν περιμένειν;» Λαὸς ὀνομάζεται τὸ πλῆθος τῶν πολεμιστῶν, ὁ στρατός. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Χρον. Μορ., σελ. 382, ἐν Ἀλφαβ. Εὑρετηρίῳ αὐτόθι.
3474 (2384). «καὶ εἰς τὸν ἕνα λέγετε...»Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ ὑπάρχει διακοπή, παραλείπονται δὲ οὕτω μετὰ τοῦ μεγίστου μέρους τοῦ χωρίου [§ 461] καὶ τὰ χωρία [§ 462—469].

Οὕτως εἰπὼν ὁλοθυμοῦ ἀντέστη κατ' ἐμοῦ τε,
τὰς παραινέσεις τῶν αὐτῶν ἀντ' οὐδενὸς ἡγήθη,
—εἶναι δὲ καὶ τὸ βάρβαρον δύσπιστον ἔθνος ἅπαν—
ἔβαλε τὴν μπαρμπούταν του καὶ πιλαλεῖ τὸν ἵππον,
μὲ τὸ κοντάρι ὥρμησε θέλοντας νὰ μὲ δώσῃ.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης καβαλλικεύσας ἔτυψε τὸν Μελεμέντζη μετὰ τῆς ῥάβδου.

[§ 462] Ἐγὼ δὲ ἐσυντόμευσα, πηδῶ, καβαλλικεύω,
τὸ κοντάρι του ἴθυνε, ἠστόχησέ με ὅλως·
ἐγὼ δὲ τοῦτον δέδωκα ῥαβδέαν σμικροτάτην
καὶ μετὰ σέλλης ἔπεσεν εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ἵππου,
ἱστάμην ἔβλεπον αὐτόν, ἂν πάλιν ἐγερθείη.
[§ 463] Καὶ ὡς ἐν τούτῳ μου τὸν νοῦν ἐχόμην ἐπὶ ὥραν,
πλανῶντας μὲ ὁ Φιλόπαππος ἦλθεν ἐκ πλαγίου,
καὶ στὸ μερὶ ἐλάβωσεν τὸ ἄλογόν μου ἐκεῖνος, 276
τὸ ἄλογον ἐπόνεσεν, ἐσφίχθην ἐκ τοῦ πόνου,
ἐπεγυρίσθην πρὸς αὐτὸν καὶ ἔβαλε τοῦ φεύγειν.
[§ 464] Ἐγὼ δὲ λέγω πρὸς αὐτὸν οὕτως κατονειδίζων·
«Φιλοπαπποῦ, ἐλύσσασας καὶ ἤρχισες τοῦ δάκνειν·
»περίμενε, κακόγερε μὴν ἐντραπῇς νὰ φεύγῃς
»πάντως δ' ἐγὼ γυμνός εἰμι, σὺ δ' οὖν ἁρματωμένος,
»περίμεινον εἰς πρόσωπον νὰ μάθῃς τίς ὑπάρχεις,
»ὡς γὰρ σὲ βλέπω, γέρον μου, ὅτι μεγάλως φεύγεις,
»καὶ τὴν δειλίαν πάμπολλα χρᾶσαι ὡσὰν γυναῖκες».
[§ 465] Εὐθὺς λαλῶ τὸν ἵππον μου ἵνα τὸν φθάσω
ἐκεῖνος πλέως ἔφευγεν καὶ ἔβλεπεν ὀπίσω, ⟨τοῦτον,
ἀπέρασεν τὸν ποταμὸν ὁμοῦ σὺν τῷ Κιννάμῳ,
κἀγὼ ἄχρι τοῦ ὕδατος αὐτοῖς ἀκολουθήσας· 277
ὡς δ' εἶδον πέρας τὸν λαὸν ὅλους ἁρματωμένους,

3479 ἀντ' οὐδενὸς ἡγήσθη,—3480 εἶναι καὶ ἀπίστευτον τὸ βάρβαρον ὅλον ἔθνος (Διώρθωσα κατὰ Κστ 499).—3481 Ἔβαλε τὴν παρτούταν του—3484 καὶ τὸ κοντάρι του ἔκρουσα ἠστόχησέ με ὅλως·—

3481. Μπαρμπούτα (barbuta, λέξ. ἰταλ.), περικεφαλαία ἐκ σιδήρου ἢ χάλυβος καλύπτουσα τὸ κρανίον καὶ τὸν αὐχένα τοῦ πολεμιστοῦ, προστατεύουσα δὲ ἐπαρκῶς καὶ τὸ πρόσωπον, χωρὶς, ἐν τούτοις καὶ νὰ τὸ περιορίζῃ ἐντελῶς. Ἐν χρήσει εἰς τὸ ἱππικὸν τῶν μεσ. χρόνων ἐν Ἰταλίᾳ, ἡ μπαρμπούτα λόγῳ τῆς σχετικῆς ἐλαφρότητος καὶ πρακτικότητός της καθιερώθη ἀπὸ τοῦ ιδ' αἰῶνος καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην καὶ δὴ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Παρατηρητέον ὅτι ἡ λέξις δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰ κείμενα τῶν λοιπῶν διασκευῶν τοῦ Ἀκριτ. ἔπους.

οὐδὲν ἐπῆγα πρὸς αὐτοὺς ἁρμάτων δίχα πέλων,
μάλιστα δὲ καὶ ὁ ἵππος μου ἐκ τῆς πληγῆς ἐχώλει.
[§ 466] Αὐτίκα οὖν ὑπέστρεψα εὐθέως πρὸς τὴν κόρην,
εἶτα λαβὼν τὰ ἅρματα ἀλλάξας καὶ τὸν ἵππον,
τῆς κόρης τότε ἐλάλησα· «Δεῦρο, ζωή μου, ἐνταῦθα
»νὰ σὲ πηγαίνω στὴν κρυφὴν φωλέαν τοῦ σπηλαίου
»κἀκεῖθεν ἴδῃς τοὺς ἐχθροὺς πῶς μέλλουσι νὰ πέσουν,
»νὰ δῇς τὸν νέον, ὃν φιλεῖς, πολλὰ αὐτὸν ποθήσεις,
»καὶ τὸν αὐτὸν ποιήσαντα Θεὸν τὸν πλουτοδότην
»νὰ τὸν δοξάσῃς περισσὰ ὡς δωρεὰν μεγίστην,
»ἀξιωθεῖσα παρ' αὐτοῦ τοιούτων χαρισμάτων,
»ἐμέ, τὸν σὸν παμφίλτατον καὶ ἐραστήν, ψυχή μου». 278
Ἐκείνη ἐκαβαλλίκευσεν στὸ ἄλογον ἀπάνω
καὶ γὰρ τὴν ἔφοδον αὐτῆς προηυτρέπισα μάλα.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἔκρυψεν τὴν κόρην εἰς ἔν τινι δάσος.

[§ 467] Ὡς δὲ καὶ κατελάβομεν εἰς τὸν ρηθέντα τόπον,
αὐτὴν ἐν τῇ περιωπῇ τὴν ἄφησα τοῦ ὄρους·
τὸ σπήλαιον ἦτο σκαπτὸν ὡς σκαμμένον σπίτι,

3506 ἄλλον δὲ καὶ ὁ ἵππος μου (Διώρθωσα κατὰ Κστ 522 καὶ Π, 389,7).—3509 τῆς κόρης ἐλάλησα. (Διώρθωσα κατὰ Π, 389, 10).—3517 στὸ ἄλογόν του (διώρθωσα κατὰ Α (Μηλ.) 3517).—3518 καὶ πρῶτον μὲν τῆς ἔδωκεν τὴν ἔξοδον νὰ ἔχῃ (Ἀντικατεστάθη διὰ Κστ 531).—3519 ὡς δὲ καὶ καταλάβαμεν (Διώρθωσα κατὰ Κστ 532).—3520 τὴν ἄφησεν τοῦ ὄρους,—

3505. Ταῦτα ἔρχονται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὰ ἐκτιθέμενα ἐν Α 3453 καὶ περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο ἤδη λόγος ἐν ὑποσημ. Α (2358). Ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν δύο τούτων χωρίων τῆς διασκευῆς Α ἐν συσχετίσει καὶ πρὸς τ' ἀντίστοιχα χωρία Κστ 476 καὶ Κστ 521, δύναται νὰ διαπιστωθῇ διὰ πολλοστὴν ἤδη φορὰν ὅτι τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ, τὸ ὁποῖον ἐν προκειμένῳ εἶναι τὸ ἁπλούστερον καὶ τὸ σαφέστερον, εἶναι ταυτοχρόνως καὶ τὸ αὐθεντικώτερον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τ,Α,Π, τὰ ὁποῖα εἶναι πολύπλοκα καὶ πλήρη ἀσαφειῶν καὶ ἀντιφάσεων. Τὰ κείμενα τῶν διασκευῶν τούτων παρουσιάζουν ἐν ἄλλαις λέξεσι πάντα τὰ πολύπλοκα γνωρίσματα ἅτινα χαρακτηρίζουν τὰ μεταγενέστερα δημιουργήματα, καὶ ἔνθα αἱ ἐξακριβούμεναι διάφοροι ἀντιφάσεις καὶ τροποποιήσεις παρέχουν οὕτω τὸ μέτρον καὶ τὸ κριτήριον τῆς αὐθεντικότητός των.

3521 ἑξ. Σπήλαια ὑπάρχουν εἰς διαφόρους περιοχὰς τῆς ἀνατολ. Μικρᾶς Ἀσίας, ἰδίως ἐν Καππαδοκίᾳ, ἔνθα πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι τρωγλοδυτικὰ ἐνδιαιτήματα πλεῖστα δὲ ἐκκλησίαι. Πρβλ. σχετικῶς Jerphanion, Une nouvelle province de l' art byzantin. Les églises rupestres de Cappadoce, Παρίσιοι 1925—1929. Ὀνομαστὰ εἶναι τὰ ἐν Uçhisar καὶ Urgup τῆς Καππαδοκίας σπήλαια, ὑπάρχουν ὅμως καὶ εἰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Ἀνατολῆς τοιαῦτα καὶ δὴ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Τρώσεως, ἔνθα εὑρίσκεται ὁ λεγόμενος τάφος τοῦ Διγενοῦς. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 3378 καὶ Κη 239, ὡς καὶ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Κη 532 ἑξ., πρβλ. δὲ καὶ Ε 1470 ἑξ.

ἦτο καὶ δυσκολοεύρετον, κρυμμένον εἰς τὰ δένδρα,
καὶ ἀπὸ ἐκεῖθεν ἔβλεπε τὸν πόλεμον ἐκεῖνον,
ἐκείνη δὲν ἐφαίνετο ἀπὸ κανέναν τόπον·
ἐγὼ δὲ ὡσὰν ἔκρυψα τὴν κόρην εἰς τὸ δάσος,
ἐπαρήγγειλα αὐτῇ ποσῶς νὰ μὴ φοβᾶται,
μηδὲ καὶ ὅταν πολεμῶ φωνὴν νὰ μὴ ἀφήσῃ,
ἵνα μὴ κείνοις γένηται πρόδηλος ἡ φωνή της,
καὶ τότε δράμουν πρὸς αὐτήν, ν' ἀφήσωσιν ἐκεῖνον, 279
καὶ προφανὴς ὁ κίνδυνος ἐκ τούτου μοι ἐπέλθῃ.
[§ 468] Ἐγὼ δὲ μετεσέλισσα τὸν θαυμαστὸν τὸν μοῦντον,
ὃν εἶχον ἀποδόκιμον εἰς τὰς μεγάλας βίας,
καὶ ὥρμησα πρὸς ποταμόν, ὅπου λαὸς ὑπῆρχε,
ἐκεῖ τὰς ὄχθας ἔτρεχον νὰ εὕρωσι τὸν πόρον.

Περὶ τοῦ πῶς ἤρχετον ἡ Μαξιμὼ μετὰ τῶν σὺν αὐτῆς κατὰ τοῦ Ἀκρίτου.

[§ 469] Καὶ θεωρῶ τὴν Μαξιμὼ μόνην ἐκχωρισθεῖσαν·
φαρὶν ἐκαβαλίκευεν μαῦρον ὡς χελιδόνιν,
ἡ χαίτη καὶ τὸ οὐράδιον, τὰ τέσσαρά του νύχια,
ὁμοίως τὰ αὐτία του τούτου λοιπὸν τὰ δύο
μετὰ τοῦ κόκκου ἅπαντα ὑπῆρχον βεβαμμένα·
χρυσὸν μὲν ἐπικέφαλον εἶχεν στὴν κεφαλήν της,

3525 ἐκεῖνος ὡσὰν ἔκρυψεν τὴν κόρην—3526 ἐπαρήγγειλε αὐτῇ ποσῶς—3527 μηδὲ ὅταν πολεμᾷ—3529 ν' ἀφήσωσιν ἐκεῖνον—3530 καὶ διὰ τὴν ἀγάπην της ἐκεῖνον νὰ θανατώσουν. (Στίχος ἀσυνάρτητος ἀντικατασταθεὶς διὰ Κστ 543).—3531 τὸν θαυμαστὸν τὸν μοῦτον,—

3535 ἑξ. «Ἐκεῖ ὁπού ἐγύρευγεν διὰ νὰ περάσῃ πέρα, μίαν γυναῖκα εἴδενε ὡσὰν τὴν περιστέρα, καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοῦ ἦτον καβαλλαρέα καὶ ἀπάνω του ἤρχουντον μὲ κάκιτα βαρέα. Μαξιμίλλα τὴν ἔλεγαν... καὶ ἐκεινῆς ἡ φορεσιὰ ἤτονε χρυσωμένη κ' εἰς τὸ κεφάλι ἤτονε καλὰ σαρικωμένη. Σαρίκι πράσινο 'τονε πού φόρειε στὸ κεφάλι μὲ γράμματα ὁλόχρυσα καὶ φαντασία μεγάλη» (Ο, 2771—2784). Πρόκειται περὶ τῆς Μαξιμοῦς περὶ ἧς βλέπε Α 3555 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., καθὼς καὶ ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κστ 549 ἑξ. καὶ Ε 1485 ἑξ.

3536 Ὡς πρὸς τὸν ἵππον τῆς Μαξιμοῦς πρβλ. ἀντίστοιχον Κστ 552, ἔνθα ἀναφέρεται ἵππος λευκός. Λευκοῦ ἵππου ἐπίσης φέρεται ἐπιβαίνουσα ἡ Μαξιμὼ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν συνάντησίν της μετὰ τοῦ Ἀκρίτου ἐν Α 3736, ἀλλ' ἐν Κστ 735 ἀναφέρεται ἀντιστοίχως ἵππος μέλας.

3539 Κόκκος. Ἐρυθρὰ βαφὴ προερχομένη ἀπὸ τὸ ἀπεξηραμμένον σῶμα ἐντόμου παρασίτου τοῦ πρίνου καὶ καλουμένου κόκκου τοῦ βαφικοῦ (coccus ilicis), κοινῶς κρεμέζι, κερμές, ἢ πρινοκόκι. Ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τοὺς μέσους χρόνους καὶ μέχρις ἐσχάτων ἀκόμη τόσον πολύ, ὥστε ἐκ τοῦ ὀνόματός του ἐγεννήθη ἡ λέξις «κόκκινος», ἥτις ἀντικατέστησε εἰς τὴν κοινὴν δημοτικὴν τὴν λέξιν «ἐρυθρός». Ὡς πρὸς τὴν ἀρκετὰ περίεργον ἀπὸ αἰσθητικῆς ἀπόψεως συνήθειαν τοῦ βάφειν τὰ ἄκρα καὶ τὰ ὦτα τῶν ἵππων βλέπε ἀντίστοιχα τῷ παρόντι χωρία Κστ 554, Ε 1487 καὶ ἐν 3738 ἑξ., καθὼς καὶ τὰς ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις.

ὁλόχρυσον δὲ ἄλυσιν εἶχεν ἐπὶ τὸ στῆθος,
ὀπίσω εἰς τὰ καπούλια μετὰ χρυσῶν κουδώνων. 280
Καὶ ἡ στολὴ τῆς Μαξιμῶς χρυσίον ὑφασμένη,
ἐφόρει καὶ λωρίκιον μετὰ χρυσῶν γαστρίων,
φακιόλι ἐφόρει πράσινον μετὰ χρυσῶν γραμμάτων,
κοντάριον ἐβάσταζε βένετον, χρυσωμένον.
Πέντε αὐτῇ παρέτρεχον ἀπὸ τὰ δύο μέρη,
ἐκ τῶν φαρίων ἐγνώρισα καὶ ἀπὸ τὴν στολήν της,
καὶ ὅτι λοιπὸν Φιλόπαππος ἐτύγχανε σὺν ἅμα
Ἰωαννικίῳ τε, καὶ τῷ λαμπρῷ Κιννάμῳ,
καὶ Λέανδρος ὁ ἔνδοξος μετὰ τὸν Μελεμέντζη.
(2385) [§ 470] Χαρζανιστοὶ κατέβαινον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος,
οἱ ἕτεροι δ' ἐσκόρπισαν νὰ εὕρωσιν τὸν πόρον,
ἔνθεν κἀκεῖθεν δύο τε, ἡ Μαξιμὼ στὴν μέσην.
[§ 471] Στραφεῖσα δὲ ἡ Μαξιμὼ λέγει τῷ Φιλοπάππῳ· 281
«Λέγε μοι, ὦ Φιλόπαππε, ποῦ ὁ τὴν κόρην ἔχων;»
3557 Ὁ δὲ φησίν· «Οὗτος ἐστίν», ἐμὲ τὴν χεῖρα δείξας.
(2391) *Ἡ δέ· «Καὶ ποῦ εἰσὶν αὐτοῦ, ἤρετο, στρατιῶται;*

3552 χαρούμενοι κατέβαινον (Διώρθωσα κατὰ Κστ 550)—3553 οἱ ἄλλοι διεσκόρπισαν νὰ εὕρωσι τὸν πόρον,—3554 ἔνθα κακεῖθεν—3558 Οἱ στρατιῶται, ἐρώτησαν ποῦ εἶναι ὁ Ἀκρίτης (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2391).—

Τ 3552 Λείπει ἡ πρώτη λέξις τοῦ στίχου... ἐκατήρχοντο τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος,—3553 οἱ ἕτεροι δ' ἐσκόρπισαν γυρεύοντες τὸν πόρον,—3554 ἔνθεν κἀκεῖθεν δύο τε καὶ Μ. ἐν μέσῳ.—3556 ὦ Φιλόπαππες, (χργρ.)—

3542 ἑξ. «Ἐκείνη δὲ ἐφόρει ὁλόχρυσα καὶ λωρίκιον μὲ χρυσὰ γαστρία τὰ δὲ πετάσια κόκκινα, κάλλιστα ἐξαστράπτων, φακιόλιον πράσινον μὲ χρυσὰ γράμματα» κλπ. (Π, 390, 1—4). Τὸ λωρίκιον (lorica) ἦτο εἶδος θώρακος ἀλυσσιδωτοῦ, βραδύτερον δὲ ἐκαλεῖτο οὕτω κατὰ συνεκδοχὴν ἴσως καὶ εἶδος στρατιωτικοῦ μανδύου. Ὑπῆρχον καὶ τὰ ἐπιλώρια, οἱ δὲ φέροντες ταῦτα ἢ ἐκεῖνα ἐκαλοῦντο λωρικᾶτοι ἢ ἐπιλωρικοφόροι. Γαστρία ἦσαν προφανῶς μεγάλα κυκλικὰ πούλια διακοσμητικὰ τοῦ λωρικίου. Βλέπε σχετικῶς Α 1211 καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. Περὶ κονταρίου βενέτου βλέπε ὑποσημ. Α 2499.

3552 (2385) «...ἐκατήρχοντο τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος». Μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ, οὗτινος διακοπὴν ἐμνημονεύσαμεν ἐν ὑποσημ. Α 3475 (2384). Τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Π ἔχει ἀντιστοίχως ὡς ἑξῆς: «Καὶ ἐκατέβαινον ἐπάνω μου ἀπὸ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ». (Π, 390, 7—8). Τουτέστι ἤρχοντο ἐναντίον μου ἀκάθεκτοι (χαρζανιστοί). Περὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως χαρζανιστοί, ἥτις, σημειωτέον, δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον τοῦ χειρογράφου ἐν Α 3552, ἀλλ' ἐτέθη ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει ὡς διόρθωσις εἰς ἀντικατάστασιν τῆς λέξεως «χαρούμενοι», βλέπε ἀντίστοιχον χωρίον Κστ 550 ὁπόθεν ἐλήφθη, ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

(2391) ἑξ. «Ἀπεκρίθη ἡ Μαξιμὼ καὶ λέγει του· «Καὶ ποῦ εἶναι οἱ στρατιῶτες του; Ἢ μήπως δὲν ἠξεύρει πῶς ἤλθαμεν ἡμεῖς ἐδῶ καὶ διὰ τοῦτο ἀμέλησε καὶ δὲν ἤφερεν τὸν λαόν του;» (Π, 390, 14—16).

(2392) »*Μὴ οὐ γινώσκει ὡς δι' αὐτὸν ἡμεῖς ἐλθόντες ὧδε,*
»καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖ καὶ τὸν λαὸν οὐ φέρει;»
Καὶ λέγει ὁ Φιλόπαππος· «Αὐτὸς λαὸν οὐκ ἔχει,
»μόνος του γὰρ περιπατεῖ μετὰ τῆς κόρης ἅμα,
»εἰς τὴν ἀνδρείαν του θαρρῶν καὶ τόλμην τὴν μεγάλην
»τὴν ἑαυτοῦ, ἠγνοηκώς, ὅπερ παθῆναι θέλει·
»εἰ οὖν καὶ εἶναι μοναχός, σὺ μόνη μὴν πηγαίνῃς».
[§ 472] »Ὦ γέρον, τρισκατάρατε, ἐκείνη ἀπεκρίθη,
(2400) »καὶ διὰ ἕναν ἤφερες τόσον λαὸν ἐπάνω,
»πρὸς ὃν μόνη περάσασα Θεῷ τε καυχωμένη, 282
»νὰ πάρω αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐκφέρω;»
Ταῦτα εἰποῦσα ἐν θυμῷ ὥρμησε νὰ περάσῃ.
[§ 473] Ἐγὼ δὲ λέγω πρὸς αὐτὴν γενναίως, μετὰ τόλμης·
«Μὴν ἀπεράσῃς, Μαξιμώ, πρός με τοῦ συνοδεῦσαι,
»ἀνδράσι μόνον πέφυκε ἔρχεσθαι πρὸς γυναῖκας,
»ἔλθω λοιπὸν κἀγὼ πρὸς σέ, ὡς εἶναι πρέπον τώρα».
Λαλῶ εὐθὺς τὸ ἄλογον ἐμβαίνει στὸ ποτάμι,
ἦν δὲ πολὺς ὁ ποταμός, ἔπλευσε τὸ φαρίν μου,
ἀντίπερα τοῦ ποταμοῦ ἦτον ὀλίγον ὕδωρ,
κἀκεῖσε δὲ τοῦ ποταμοῦ ἔστεκε ἁρματωμένη,
μὲ τὸ κοντάρι ἔστεκε ἐμένα νὰ μὲ δώσῃ.

Περὶ τοῦ πῶς ἡ Μαξιμὼ συνῆψε πόλεμον μετὰ τοῦ Ἀκρίτου ἔφιπποι ὄντες.

[§ 474] Ἐγὼ δὲ ὅταν ἔγνωκα εἰς γῆν πατεῖν τὸν ἵππον,
εὐθὺς λαλῶ τὸν ἵππον μου, καὶ σύρω τὸ σπαθί μου, 283
ἐκείνη δὲ ἐσπούδαζε κρούειν μὲ τὸ κοντάριν·

3559 »καὶ δὲν γινώσκεις πῶς ἡμεῖς ἤλθομεν εἰς Ἀκρίτην (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2392).

Τ 3561 Φησὶ δὲ ὁ Φιλόπαππος·—3562 μόνος καὶ γὰρ περιπατεῖ—3563 εἰς τὴν ἀνδρείαν τε θαρρῶν—3564 παθῆναι μέλλει·—3565 καὶ ἔστι μοναχός, σὺ μόνη μὴ ἀπέλθῃς!»—3566 Ἡ δέ· «ὦ τρισκατάρατε γέρον, ἀνταπεκρίθη,—3567 καὶ διὰ ἕνα κόπους μοι καὶ τῷ λαῷ παρέσχες,—3569 ἄρω αὐτοῦ τὴν κεφ.—3570 ὥρμησε τοῦ περάσαι—3572 «Μηδὲν περάσῃς—3574 ἔλθω κἀγὼ λοιπὸν πρὸς σέ, ὡς τὸ δίκαιον ἔχει—3575 Εὐθὺς λαλῶ τὸ ἱππάριν μου, ἐμβαίνω εἰς τὸ ποτάμιν,—3578 κἀκεῖσε δὲ ἡ Μαξιμὼ ἵστατο ὡπλισμένη,—3579 ἣ καὶ ἐτήρει προσβολὴν ἐμὴν ὥσπερ ἀνδρεία.—3581 εὐθὺς λαλῶ τὸ ἱππάριν μου καὶ παίρνω τὸ σπ. μου,—3582 ἐκείνη δὲ ἐσυντόμευσε, κρούει με κονταρέαν·—

3576. Πρβλ. τὸν παρόντα στίχον πρὸς Κστ 574—575 καὶ Ε 1535 ἐν συναρτήσει πρὸς ᾆσμα Ἀρμούρη στιχ. 43—44: «Ἦταν ὁ Ἀφράτης δυνατός, ἦτον καὶ βουρκωμένος, εἶχεν καὶ κύματα βαθέα, ἦτον καὶ ἀποχυμένος». (Βλέπε Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 121). Τὸ χωρίον τοῦτο πιστεύει ὁ Grégoire ὅτι ἔχει σχέσιν πρὸς ἀνάλογον τοιοῦτον τοῦ Συνεχιστοῦ τοῦ Θεοφάνους. Βλέπε σχετικῶς ἐν Byzantion VII 291.

ἦσαν τὰ ἅρματα δυνατά, τσακίσθη τὸ κοντάρι·
ὥρμησεν ἵνα γυρισθῇ νὰ σύρῃ τὸ σπαθίον·
τινάξας αὖθις τὸ σπαθίν, ταύτης μὲν ἐφεισάμην.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ 'Ακρίτης ἀπεκεφάλισεν τὴν φάραν τῆς Μαξιμοῦς, κρημνίσας αὐτήν.

[§ 475] Τῆς βόρχας δὲ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον εὐθέως,
καὶ τὸ μὲν πτῶμα χαλεπῶς στὴν γῆν ἔπεσε κάτω,
ἡ δὲ ἀναπηδήσασα τρόμῳ συνεχομένη,
προσπίπτουσα δὲ ἔλεγε· «Ἀκρίτα, μὴν ἀποθάνω!»
Ἐλέησα τὸ κάλλος της τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο,
ταύτην ἐκεῖ μὲν ἄφησα πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀπῆλθον.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ 'Ακρίτης πολεμεῖ τοὺς ἑκατὸν ἀπελάτας τῆς Μαξιμοῦς, νικήσας αὐτοὺς κατὰ κράτος.

[§ 476] Ὁ δὲ λαὸς ὡς εἶδέ με ποὺ κρέμνισα ἐκείνην,
κύκλῳ περιεχύθησαν, ὡς ἀετοὶ εἰς βρῶμα,

Τ 3583 ἦσαν τὰ ἅρματα ὀχυρά, ἐθλάσθη τὸ κοντάριν·—3585 τινάξας δ' αὖθις—3586 Τῆς βρόχας—3587 χαλεπῶς ἐπὶ τὴν γῆν ἠνέχθη·—3588 ἡ δὲ ἀναποδήσασα,—3589 προσπίπτουσα ἐφθέγγετο... μὴ ἀποθάνω!»—3590 Κάλλος δὲ τὸ θαυμάσιον ὁ εἶχεν ἐλεήσας—3591 ἐκεῖ ταύτην ἀφέμενος, πρὸς τοὺς λοιποὺς—3592 εἶδέ με ταύτην κρημνίσας οὕτως,—

3585. Τὰ κατὰ τὴν συνάντησιν καὶ μονομαχίαν τοῦ 'Ακρίτου μετὰ τῆς Μαξιμοῦς, τὰ ὁποῖα ἐκτίθενται διακεκομμένως καὶ εἰς τρία χωριστὰ ἐπεισόδια (Α 3571 ἑξ., Α 3681 ἑξ., Α 3733. Πρβλ. καὶ Κστ 569 ἑξ., Κστ 644 ἑξ., Κστ 732, Ε 1529 καὶ σχετικὰς ὑποσημ.), φαίνονται ἔχοντα ἀρκετὰς ἀναλογίας ὄχι μόνον πρὸς τὰ ἐν τῷ τουρκικῷ ἔπει ἀναφερόμενα μεταξὺ Sajjid Battal καὶ τῆς Ἑλληνίδος κόρης (βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 3355), ἀλλ' ἀκόμη περισσότερον πρὸς τὸ ἐπεισόδιον τῆς Ἑλληνίδος βασιλοπούλας 'Αμπριζᾶς, ἔνθα ἡ τελευταία αὕτη φέρεται μονομαχοῦσα μετὰ τοῦ Ἄραβος βασιλόπαιδος μετημφιεσμένη εἰς ἄνδρα· ὅταν δὲ κατόπιν δεινῆς πάλης ὁ Σαρκὰν κατορθώνῃ νὰ τὴν νικήσῃ καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ καταφέρῃ τὸ θανάσιμον πλῆγμα του, ἡ 'Αμπριζᾶ φωνάζει εἰς τὸν ἀντίπαλόν της: «Ἔτσι λοιπὸν συμπεριφέρονται οἱ ἥρωες πρὸς γυναῖκας;» Βλέπε σχετικὰς παραπομπὰς ἐν ὑποσημ. Α 90 καὶ Α 310 ὡς καὶ σχετικὰς κρίσεις Goossens ἐν Byzantion VII 313.

3586. Βόρχα ὀνομάζεται ἡ φορβάς, ἥτις σημειοῦται «βρόχα» ἐν ταυταριθμ. παραλλαγ. Τ, εἰς δὲ τὸ ἀντίστοιχ. χωρίον Κστ 588 σημειοῦται «ὁ βοῦλχας». Παρατηρητέον ὅτι τὰ ὀνόματα τὰ δηλωτικὰ ἵππων εἶναι ἀρκετὰ εἰς τὰ κείμενα τοῦ 'Ακριτ. ἔπους: ἄλογον, βρόχα, βόρχα, βούλχας, βάδιος, γρίβας, δαγάλλος, δάος, μαῦρος, μοῦντος φάρα, φαρὶν κλπ. (Βλέπε 'Αλφ. Εὑρετ.).

3592 ἑξ. Εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ τὰ κατὰ τὴν μονομαχίαν τοῦ 'Ακρίτου μετὰ τῆς Μαξιμοῦς ὡς καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ συμπλοκὴ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀπελάτας ἐκτίθενται ἐν σειρᾷ ἐλαφρῶς διαφόρῳ τῆς ἐνταῦθα. Οὕτω τὸ παρὸν χωρίον [§ 476] ὡς καὶ τὰ χωρία [§ 478—479] τίθενται μετὰ τὸ χωρίον [§ 489]. Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ κειμένου Κ δὲν μοῦ φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ὀφείλεται πιθανῶς εἰς ἀπροσεξίαν ἀντιγραφέως. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κστ 685 ἑξ.

στὴν μέσην τους μὲ ἔβαλον καὶ ἔπληττον πανταχόθεν, 284
οἱ μὲν σπαθέας ἔσυρον, οἱ ἄλλοι κονταρέας.
[§ 477] Ὅπως δὲ πάντας ἴσχυσα ἐντρέπομαι νὰ λέγω,
ἵνα μὴ ὡς καυχώμενον λογίσησθέ μοι, φίλοι,
ὁ γὰρ ἐκδιηγούμενος ἰδίας ἀνδραγαθίας
κενόδοξος λογίζεται ὑπὸ τῶν ἀκουόντων,
ἐγὼ δὲ οὐ καυχώμενος ταῦτα ὑμῖν ἐμφαίνω,
οὐ, μὰ τὸν δίδοντα ἰσχὺν καὶ γνῶσιν τοῖς *φρονίμοις*
τὰ λόγια ἃς λέγονται ὡς ἀληθείας ἔργα,
συγγνώμης ὅπως παρ' ὑμῶν τύχω τῶν ἀκουόντων,
ἐπείπερ τὶς ἠδύνατο, τόσους ἁρματωμένους
καθωπλισμένους δυνατῶς, σιδηροφορεμένους;
[§ 478] Ὡς ἦλθον εἰς τὴν μέσην τους ἄρχισα νὰ τοὺς ⟨κρούω,
πρὶν λάβωσι τὴν πεῖράν μου ἄρχισαν νὰ μὲ κρούουν, 285
ὡς πάντας δὲ τοὺς πρὸς ἐμὲ ἐλθόντας ἐπληττόμην,
ὅλους τοὺς ἔρριπτον στὴν γῆν ὁμοῦ καὶ τ' ἄλογά τους,
καὶ εἶδον τούτους εἰς τὴν γῆν πεσόντας παραχρῆμα,
ἐκ τῶν αὐτῶν ἐγνώρισαν ὅστις ἐξ ἔργων ἤμην,
φυγῇ μόνη ἐπίστευον τύχωσιν *σωτηρίας*,

3596 πάντας ἤσχυνα (Διώρθωσα κατὰ Κστ 595).—3601 Καὶ γνῶσιν τοῖς φρονοῦσιν·—3612 τύχωσιν λευτερίας,—

3594 μέσον αὐτῶν μὲ ἄγοντες ἔπληττον—3595 σπαθεὰς ἐσώγειρας, ἕτεροι κονταρέας·—3596 ἤσχυνα, αἰσχύνομαι τοῦ λέγειν—3597 λογίσεσθέ μοι φ.—3598 ἰδίας ἀριστείας—3600 οὐ καχόμενος (χργρ.) ταῦτα ὑμᾶς ἐμφαίνω—3602 ἀμέλει γὰρ λεχθήτωσαν ὡς ἀληθείας οὔσης—3603 τύχω τῶν ἀκουσάντων·—3604 τοσούτους προσοπλίτας—3605 καθωπλ. ἰσχυρῶς κατεθωρακισμένους·—3606 καὶ γὰρ ὡς ἦλθον μέσου τε καὶ τούτους ἠρξάμην κρούειν—3607 πεῖράν μου ἤρχοντο τοῦ μὲ κρούειν—3609 κατερραγμένους ἐπὶ γῆς μεθ' ἵππων τετμημένους,—3610 τούτους ὑπὸ γῆν—3612 φυγῇ μόνον ἐπίστευον τυχεῖν τῆς σωτηρίας·—

3600 ἑξ. Πρὸς κατανόησιν τῆς σημασίας τοῦ παρόντος χωρίου ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ μὴ λησμονῇ ὅτι ὁ ἥρως ἐξακολουθεῖ νὰ διηγῆται τὰ κατορθώματά του· τοῦτο δὲ πράττει «οὐ καυχήσεως ἕνεκεν, ἀλλὰ μεταμελείας». (Πρβλ. Κε 17—18 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ ὑποσημ. Α 2462 ἑξ.).

3606 ἑξ. Τὰ κατὰ τὴν συμπλοκὴν τοῦ 'Ακρίτου μετὰ τῶν ἀπελατῶν ἐκτίθενται μετὰ πολλῆς ζωηρότητος ὑπὸ τοῦ Πετρίτζη: «Οἱ ἀπελάτες βλέποντες ἐτρόμαξε καρδιά τους, καὶ ὥστε νὰ ἑτοιμαστοῦν νὰ λάβουν τ' ἅρματά τους, ὅσους ἂν ηὗρεν ἐμπροστὰ ἔκοψέν τους ἀράδι, καὶ ἔκαμεν ἀληθινὰ σὰν λύκος στὸ κοπάδι. 'Εμαύρισεν ὁ οὐρανὸς καὶ γίνηκεν σκοτάδι, γιατ' ἀπελάτες περισσοὶ ἐπῆγαν εἰς τὸν Ἅδη. 'Εθόλωσεν ὁ ἥλιος καὶ 'σκότασεν ἡ μέρα καὶ ἄμετρος κονιορτὸς ἐνήβην στὸν ἀέρα. Ἡ γῆ δλ' ἐκοκκίνησεν ἐκ τὸ πολὺ τὸ αἷμα καὶ τὰ κορμιὰ ἐκοίτουντον γυμνὰ μὲ δίχως πνεῦμα. Ὅμως τὸ πῶς νὰ δηγηθῶ τὸν νέον Βελισσάρη ὁποὺ 'τρεχεν στὴ μέση τους ὡσὰν τὸ λεοντάρι καὶ 'βάσταν εἰς τὸ χέρι του τὴν ράβδο τὴ μεγάλη καὶ 'δερνεν ὅσους εὕρισκεν εἰς μιὰ μεριὰ κ' εἰς ἄλλη». (Ο, 2839—2852).

ἀλλὰ καὶ φεύγειν ἤθελον ἔφθανον τούτους τάχει,
καὶ μὴ δυνάμενοι ποσῶς ἐμοὶ προαντιστῆναι,
πεζεύοντες τὰ ἅρματα ἔρριπτον ἔμπροσθέν μου,
καὶ εἰς τὰ δάση ἔφευγον ὡς εὐτελῆ στρουθία.
Εἶχον καὶ ἅρματα καλά, καλὰ δυναμωμένα,
καὶ σὺν Θεῷ πεφύλαγμαι ἄβλαβος εἰς τὴν μάχην.
[§ 479] Οὐκ εἰς πολὺ δὲ γέγονεν ὁ πόλεμος ἐκεῖνος,
τὸ παρ' ὀλίγον τόλμημα τῆς ληστρικῆς ἐφόδου, 286
ἀλλὰ ταχέως ἔσβεσα ὡς πῦρ ἐν τῷ ἀέρι.
Θεὸν γὰρ ἔχων βοηθὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ ἁγίους,
στερρῶς αὐτοὺς κατέστρεψα νικήσας κατὰ κράτος.
Εἰς τούτους γὰρ οὐκ ἔσυρον ραβδίον ἢ κοντάριν,
ἀλλὰ σπαθίον ἔσυρα, ἔκοπτον πάντας ὅλους,
καὶ ὅσους ἂν κατέτυχον ἔκοπτον ὡσεὶ χόρτον,
(2460) ἡ γῆ αὐτοὺς ἐλάμβανεν νεκρούς, ἀποθαμένους,
οἱ ἄλλοι δὲ συνέπιπτον συνέκρουον ἀλλήλοις,
καὶ συμπατούμενοι σκληρῶς, ἀπέθνησκον ἀδίκως.
Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ συμπλοκῇ, τῇ γενομένῃ μάχῃ
ὀλίγοι ἐφυλάχθησαν ἄτρωτοι τοῦ πολέμου.
[§ 480] Ὁ δὲ πεντάριθμος στρατὸς ἐκείνων τῶν γενναίων,
Φιλόπαππος, ὁ Κίνναμος μετὰ τοῦ Ἰωάννου, 287
καὶ θαυμαστὸς ὁ Λέανδρος μετὰ τοῦ Μελεμέντζη
(2468) *βουλὴν ἐσκέψαντο κακὴν ἐν τῇ ὑποστροφῇ μου,*
βουλόμενοι κωλῦσαί με τοῦ μὴ περάσαι πέραν,
ἐλπίζοντες μὲ ἀνελεῖν, στὸν ποταμὸν νὰ ρίψουν,
καὶ γὰρ ἐνόμισαν κακῶς ἐκεῖνοι οἱ πολεμάρχοι
ἀδύνατος νὰ ἔγινα ἐκ τοῦ πολλοῦ πολέμου.
Ἐγὼ δ' αὐτοὺς ἀπὸ μακρὰν ἰδὼν εὐτρεπισμένους,
καὶ καρτερῶντας τὴν ἐμὴν ἄφιξιν πρὸς ἐκείνους,
ἐλάλησα τὸ ἄλογον καὶ ἔδραμον πρὸς ἐκείνους.

3635 βουλὴν ἐσκέψαντο καλὴν νὰ γένῃ πρὸς ἐκείνους (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2468).—3636 ὁπόταν θέλω νὰ στραφῶ καλῶς νὰ πολεμήσουν (στίχος περιττὸς μετὰ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ προηγουμένου διὰ Τ 2468).—

Τ 3613 φεύγειν θέλοντες, ἔφθανον τούτους τάχος,—3614 προσαντισθῆναι,—3616 ὡς ἀτελῆ, στρουθία.—3617 Εἶχον δὲ ἅρματα καλὰ καὶ κατωχυρωμένα,—3618 ἄτρωτος ἐν τῇ μάχῃ.—3619 γέγονεν ἐκείνων ἡ θρασύτης,—3623 πικρῶς αὐτοὺς—3624 οὐκ ἔσυρον κοντάριν ἢ ραβδίον,—3625 ἀλλὰ σπαθίν μου ἔσυρα, δέδωκα ἔσω χεῖρας,—3627 ἡ γῆ τούτους ἐλάμβ. φωνὴν μὴ κεκτημένους·—3628 ἕτεροι δὲ συνέπιπτον,—3629 καὶ συμπατ. δεινῶς τὸ ζῆν ἀπεστεροῦντο.—3630 τῇ γενομένῃ τότε,—3633 Φιλ. ὁ Κιν. ἅμα τῷ Ἰωαννίκῃ,—3637 κωλῦσαι μοι—3638 μοὶ ἀνελεῖν μέσον αὐτὸν λαβόντες,—3639 κακῶς οἱ ὄντες πολεμάρχαι,—3640 χαυνότερον γενέσθαι με ὡς ἀπὸ τοῦ πολέμου· 3641 Ἐγὼ δὲ τούτους μήκοθεν ἰδὼν—3643 ἐλαλ. τὸ ἱππάριν μου καὶ πρὸς αὐτοὺς ὑπῆγον.—

Περὶ τοῦ πῶς οἱ πέντε ἀπελάται εσυραν τὰ κοντάρια αὐτῶν κατὰ τοῦ Ἀκρίτου.

[§ 481] Ἐκεῖνοι ὡς μὲ εἴδασιν σπεύδοντα πρὸς ἐκείνους,
ὥρμησαν τὰ κοντάρια οἱ πέντε στρατιῶται,
καὶ κονταρέας μ' ἔδωσαν μ' ὅλην τὴν δύναμίν τους· 288
ἦσαν τὰ ἅρματα ὀχυρά, ἀνδρεῖος ὁ στρατιώτης,
(2480) καὶ ἡ βουλὴ ἠστόχησε στρατιωτῶν τῶν πέντε,
πάντα γὰρ ἔκοψα ἐγὼ τῷ ξίφει τῆς χειρός μου.
[§ 482] Ὁ Λέανδρος, μὴ ὑπολαβὼν πεῖραν ἐμῆς ἀνδρείας,
σύρει σπαθίν, ἐτόλμησεν, ἐπάνω μου κατῆλθεν,
καὶ ὥρμησε τοῦ δοῦναι με στὴν κεφαλὴν ἀπάνω,
ἐγὼ δὲ ἐσυντόμευσα, ραβδέαν τοῦτον κρούω,
καὶ εἰς τὸ ποτάμιν ἔπεσεν ὁμοῦ μὲ τ' ἄλογόν του,
δὲν οἶδα ἂν ἀπόθανε, ἢ ζῇ, ἢ ἂν ἐπνίγη.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης καταδιώκει αὐτοὺς ἐκνικήσας.

[§ 433] Ὡς εἶδον λοιπὸν οἱ τέσσαρες τοῦτον παθόντα οὕτως,
ἐστρέψασι καὶ ἔτρεχον, ἔφευγον κατὰ κράτος,
καὶ πλέως δὲν ἐγύρισαν, πληρώνοντας τὸν δρόμον.
Τότε ἐγὼ ἐφώνησα κράζων αὐτοῖς τοιαῦτα· 289
«Ἐκδέξασθε, τί φεύγετε μικρὸν προσκαρτερεῖτε
»δὲν εἶναι πρέπον εἰς ἐσᾶς νὰ φεύγετε οἱ ἀνδρεῖοι,

3659 ἐφώνησα κράζειν—3661 εἰς ἐσᾶς νὰ φεύγουν οἱ ἀνδρεῖοι,—

Τ 3644 Αὐτοὶ δὲ μὲ ὡς εἴδασι—3646 καὶ κονταρέας μὲ ἔδωκαν ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος,—3652 τοῦ δοῦναί με ἐπάνω εἰς τὸ κεφάλιν—3654 καὶ εἰς τὸ ποτάμιν ἔπεσεν ἅμα σὺν τῷ φαρίῳ,—3655 οὐκ οἶδα κἂν ἀπόθανε, κἂν ζῇ αὐτὸς ἀκόμη.—3657 τροπὴν ἔξω ἐποίησαν φυγόντες κατὰ κράτος,—3658 μηδόλως ἐπιστρέψαντες πρὸς μὲ τὰς ὄψεις φέρειν—3659 κράζειν αὐτοῖς τοιάδε·—3661 οὐ γὰρ ἐνδέχεται ὑμᾶς φεύγειν γενναίους ὄντας,—

3649. Τοῦ στίχου τούτου προτείνεται διόρθωσις ὡς ἑξῆς: «πάντα γὰρ ἔκοψα ἐγὼ τῷ σκύτει τῆς χειρός μου». (Χατζῆς, σελ. 30). Ἡ ἀνωτέρω ὑποδεινυομένη διόρθωσις καὶ λογικῶς εἶναι ἀστήρικτος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀντιτιθεμένη πρὸς ἀντιστοιχ. χωρίον Κστ 633 εἶναι ἀτυχής, ὡς αἱ πλεῖσται παρατηρήσεις καὶ πορίσματα τοῦ ἀνωτέρω ἐρευνητοῦ ἐπὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους.

3660 ἑξ. «Ἀπαντέξετε, τί φεύγετε; Ἀμὴ δὲν σᾶς πρέπει νὰ φεύγετε. Τέτοιοι καλοὶ πολεμάρχοι στρατιῶται φουμισμένοι, ὡσὰν ἐσᾶς, δὲν πρέπει νὰ φεύγετε ἔτζι, ἀλλὰ μάλιστα πρέπει νὰ περιμένετε τὸν πόλεμον ὡς ἀντρειωμένοι. Ἀμὴ ἐσύ, γέρων Φιλοπαπποῦ, καλὰ κάμνεις καὶ φεύγεις, ὅτι εἶσαι γέροντας καὶ δὲν δύνεσαι νὰ σταθῇς εἰς τὸν πόλεμον. Ἀμὴ κὰν ἐτοῦτοι οἱ νέοι καὶ ἔμπειροι εἰς τοὺς πολέμους, θαυμάζω πῶς φεύγουσιν ὡς μικρὰ παιδία». (Π, 392, 28—35). Πρβλ. σχετικῶς γραφὰς Α 3660—3665 καὶ ἀντιστοίχους παραλλαγὰς Τ, ὡς καὶ διορθώσεις μου ἐν τῷ κειμένῳ. Παρατηρητέον ὅτι τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κστ 638 εἶναι λακωνικώτατον εἰς τὸ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον.

»ὦ στρατιῶται ἐκλεκτοί, περίφημοι ἐν πᾶσι,
»ἀλλ' ἐπιμεῖναι καρτερῶς τὴν τοῦ πολέμου πεῖραν.
»Καὶ σὺ μέν, ὦ Φιλόπαππε, καλῶς ποιεῖς καὶ φεύγεις,
»γέρων ὑπάρχων καὶ οὐχὶ στερρὸς ἐν τοῖς πολέμοις,
»οὗτοι δὲ νέοι καὶ στερροί, ἔμπειροι εἰς τὲς μάχες,
»θαυμάζω πῶς ἐκφεύγουσιν συντόμως ὡς παιδία».

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης μετὰ τῆς ῥάβδου ἐκρήμνισε τὸν Μελεμέντζην ἐκ τοῦ ἵππου.

(2500) [§484] Ὡς εἶδον τούτους φεύγοντας, μηδόλως στρεφομένους,
τὸν ἵππον ἐπιλάλησα ἵνα τοὺς ἐπιφθάσω·
ὁ Μελεμέντζης ὥρμησεν καὶ πρός με ἀνεστράφη,
ραβδέαν τοῦτον δέδωκα μέσον τῶν δύο ὤμων,
καὶ σύσσελλος, κατέβη τε τῆς φάρας κουρασθείσης. 290
Οἱ ἄλλοι ἐπεμάκρυνον, οὐκ ἴσχυσα τοῦ φθάσαι,
ἐφώναζον τρανότερον, ὅσον γὰρ ἂν δυναίμην·
«Φεύγετε τοίνυν, φεύγετε, καλά μου παλληκάρια,
»καὶ μέμνησθε τοῦ μοναχοῦ Ἀκρίτου Βασιλείου».
Καὶ οὐκ ἐδίωξα αὐτούς, τὴν συμφορὰν οἰκτείρας,
ἔλεον γὰρ ἀείποτε εἶχον πρὸς τοὺς φυγόντας,
νικᾶν καὶ μὴ ὑπερνικᾶν, *φιλεῖν* τοὺς ἐναντίους,
ὑπέστρεψα δὲ ὄπισθεν, σιγῇ περιπατῶντας.
[§ 485] Πλησίον δὲ τῆς Μαξιμοῦς ἐλθὼν τοιάδε εἶπον·
«Ἡ καυχωμένη ἄμετρα, θαρροῦσα *τοῦ* ἰσχύειν
»*ἄπελθε*, ἐπισύναξον τοὺς δυνηθέντας φεύγειν,
»καὶ ἀνδραγάθει σὺν αὐτοῖς ἐκεῖ ὅπου θέλεις μόνη,
»ἐξ ὧν ἔπαθες μάνθανε καὶ μὴ ἀλαζονεύου, 291
»Θεὸς γὰρ ἀντιτάσσεται ὑπερηφάνοις πᾶσιν».
[§ 486] Ἐκείνη δὲ πρὸς ὑπαντὴν δραμοῦσα ἡμετέραν

3665 γέρων ὑπάρχων ἀναιδής, στερρὸς ἐν τοῖς πολέμοις, (Διώρθωσα κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Π, 392, 32—33. Βλέπε ὑποσημ. Α 3660 ἑξ.).—3679 μὴ ὑπερνικᾶν, φιλῶν τοὺς ἐναντίους,—3682 θαρροῦσά τι ἰσχύειν—3683 ἄπελθον, ἐπισύναξον—

Τ 3664 καὶ σὺ μέν, ὦ Φιλόπαππες,—3665 γέρων ὑπάρχων ἀναιδὴς στερρὸς ἐν τοῖς πολ. (χργρ.)—3666 ἔμπειροι ἐν ταῖς μάχαις,—3668 Καί, ὡς εἶδον τούτους—3673 Οἱ ἄλλοι ἀπεμάκρυναν,—3674 καὶ λέγω αὐτοῖς τρανότερον ὅσον γὰρ ἐδυνάμην·—3675 φεύγετε καλὰ παλληκαρίτζια,—3680 ὑπέστρεψα οὖν ὄπισθεν ἐν τῇ σχολῇ βαδίζων,—3681 τοιάδε ἔφην·— 3684 σὺν αὐτοῖς ἔνθα καὶ βούλει μόνη·—

3671. Ἡ ἔκφρασις αὕτη δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τῆς διασκευῆς Κστ 626 ἑξ., ἀλλ' εἰς προηγούμενον χωρίον ἐν Κστ 259, ἔνθα περιγράφεται ἡ πάλη τοῦ Ἀκρίτου πρὸς Κίνναμον. Πρβλ. ἐπίσης στίχ. Ε 1137, ὡς καὶ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Ε 1447, ἔνθα ἀναφέρεται ἡ λέξις δισουμέας (δισωμέαι ἢ δισωμίαι=οἱ δύο ὦμοι).

(2520) τὰς χεῖράς της ἐσταύρωσε πρεπόντως τὰς ἰδίας,
3689 καὶ μέχρι γῆς τὴν κεφαλὴν ἔκλινεν εὐκοσμίως·
(2522) «*Ἁπάντων γενναιότατον, ἔφησεν, εἶναι ἔγνων*,
3691 »τὴν σὴν ἀνείκαστον ἰσχὺν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν,
(2524) »*ἣν ἔσχεν οὐδεὶς πώποτε τῶν πάλαι καὶ ἀνδρείων*·
3693 »ἐκεῖ ὅπου μ' ἐκρέμνισας εἶχες καὶ τοῦ φονεῦσαι,
»ἀλλ' ἔφησας ὡς δυνατὸς καὶ μέγας ἐν *ἐλέει*».
[§ 487] Εἶτα περιλαβοῦσά μου τὸν πόδα κατεφίλει·
«Εὐλογημένος ὁ πατὴρ καὶ μήτηρ οἱ τεκόντες,
»κοιλία ἡ βαστάσασα, μαστοὶ οἱ θρέψαντές σε·
»τοιοῦτον γὰρ οὐδέποτε ἕτερον εἶδον ἄνδρα. 292
[§ 488] »Πληρῶσαι οὖν παρακαλῶ σέ, τὸν ἐμὸν δεσπότην,
»καὶ αἴτησιν ἑτέραν τε, ἐκ ταύτης, ὅπως γνώσῃς
»ἀκριβεστέραν τὴν ἐμὴν ἐν τοῖς πολέμοις πεῖραν·
»πρόσταξόν μοι τοῦ ἀπελθεῖν καὶ νὰ καβαλλικεύσω,
»καὶ πάλιν νὰ ἔλθω τὸ πρωῒ ἐν τῷ παρόντι τόπῳ,
»ὅπως μονομαχήσωμεν οἱ δύο κατὰ μόνας».
[§ 489] «Μετὰ χαρᾶς, τὴν Μαξιμὼ εἶπον ἐγὼ εὐθέως,
»ἄπελθε ὅπου βούλεσαι, κἀμὲ ὧδε εὑρήσεις·
»μᾶλλον δὲ φέρε καὶ τοὺς σοὺς ἑτέρους ἀπελάτας,
(2540) »καὶ δοκιμάσεις ἅπαντας, τοὺς κρείττονας νὰ μάθῃς,
»καὶ περὶ τούτου παντελῶς ἔχε ἀμεριμνίαν».
Καὶ τότες *ἕνα συλλαβὼν* τῶν ἐπαρθέντων ἵππων
ἤφερον τοῦτον πρὸς αὐτήν, προστάξας ἐπιβῆναι. 293
[§ 490] *Διῆλθον* οὖν τὸν ποταμόν, *ἡ δὲ* πρὸς τὰ οἰκεῖα,

3690 ἁπάντων γενναιότατον ἐγνώρισεν ἐμένα (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ2522).—3692 καὶ οὐδένας τῶν παλαιῶν καὶ τῶν ποτὲ ἀνδρείων. (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2524).—3694 ὡς δυνατὸς καὶ μέγας ἐνανδρείαν.—3710 Καὶ τότες κείνην χάρισα τῶν ἐπαρθεντ. ἵππων—3712 Ἀπέρα οὖν τὸν ποταμὸν ἐκείνη πρὸς τὰ οἰκεῖα,—

Τ 3688 τὰς χεῖράς τε συνέδησεν πρεπόντως—3693 ἀφ' ὁ γὰρ μὲ ἐκρήμνισας,—3700 ἑτέραν μου, ἐκ ταύτης—3701 τὴν ἐμὴν πεῖραν ἐν τοῖς πολέμοις.—3702 Κέλευσόν μοι τοῦ ἀπελθεῖν καὶ ἐπιβῆναι ἵππῳ,—3703 καὶ τὸ πρωῒ ἐλεύσομαι ἐν τῷ παρόντι τόπῳ,—3704 καταμόνας».—3705 τῇ Μαξιμῷ ἔφην κἀγὼ εὐθέως, (χργρ: ἔφην γἀγὼ)—3706 ἄπελθε ἔνθα βούλοιο,—3710 Εἶθ' οὕτως ἕνα συλλαβὼν τῶν ἐπαρθέντων ἵππων—3711 ἤγαγον τοῦτον—

3705 ἑξ. Ἀντιστοίχως τῷ παρόντι χωρίῳ ὁ Πετρίτζης φέρει τὸν Διγενῆ ἀποκριθέντα πρὸς τὴν Μαξιμὼ ὡς ἀκολούθως: «Δὲν εἶν' ἐμὲν τιμή μου μὲ μιὰ γυναῖκα σ' πόλεμο νὰ βγῶ εἶναι ντροπή μου. Διότι δὲν ἐδόθηκεν τῶν γυναικῶν στρατεία, πολέμους, μάχας νὰ κρατοῦν,ὅτ' εἶναι ἀταξία νὰ διαγέρνουν πόλεμο καὶ νὰ γενοῦν σερδάροι, ἀλλὰ νὰ πιχειρίζουνται τὴν ρόκα καὶ λινάρι, νὰ κάθουνταιν στὰ σπίτια τους νὰ κλώθουν, νὰ κεντοῦσι κ' οἱ ἄνδρες των νὰ πορπατοῦν διὰ νὰ πολεμοῦσι. Μὰ ἐπειδὴ θέλεις ἐσύ, αὔριο νὰ ἐβγοῦμεν, τὴν δύναμιν ὁποῦ 'χομεν αὔριο τὴν θωροῦμεν». (Ο, 2903—2912). Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 3355 ἑξ. καὶ Α 3585.

χάριν μοι, ὡς ἐφαίνετο, πολλὴν ὁμολογοῦσα.
Καὶ εἰς τὴν τέντα μου ἐλθὼν ἐξέβαλον τὰ ὅπλα,
ἐνεδυσάμην παντελῶς, πτενώτατον μαχλάμι,
καὶ ἡ χλαμὺς ἐφαίνετο βασιλικὴ πορφύρα·
ἔβαλον σγοῦρον κόκκινον, εὔμορφον καμηλαύχιν,
καὶ ἵππον μετεσέλλισα *δαγάλλον* ἀστεράτον,
ὃς εἶχε γνώμην κάλλιστον ἐν ταῖς ἀνδραγαθίαις,
σπαθίν, σκουτάριν, ἔλαβον, καὶ βένετον κοντάριν,
τὸν ποταμὸν ἐπέρασα ἑσπέρας τότε οὔσης,
καὶ δι' αὐτὸ *κατώκνησα* νὰ πάγω εἰς τὴν κόρην.
[§ 491] Ἔστειλον τότε τὰς αὐτῆς δύο θαλαμηπόλους,
εἴχομεν γὰρ καὶ ἱκανοὺς ἀνθρώπους νὰ δουλεύουν, 924
καὶ ἡ κατοίκησις αὐτῶν μακρόθεν ἐκ τῆς τέντας,
οὐχὶ δὲ *ἅπαντας* ὁμοῦ, ἀλλ' ἄνδρας μὲν ἰδίως,

3718 δάγαλλον ἀστεράτον—3722 καὶ δι' αὐτὸ κατοίκησα νὰ πάγω—3726 οὐχὶ δὲ ἅπαντες ὁμοῦ—

Τ 3715 ἐνεδυσάμην θαυμαστόν, πτενώτατον μαχλάμιν,—3716 Παραλείπεται ὁ στίχος.—3717 ἔβαλον καὶ σγουρούτζικον, κόκκινον καμηλαύχιν,—3718 εἰς ἵππον μετεσέλλισα δαγάλλον ἀστεράτον,—3720 σπαθίν, σκουτάριν εἰληφώς,—3721 ἐπέρασα, ἤδη ἑσπέρας οὔσης,—3722 διόπερ καὶ κατώκνησα τοῦ ἀπελθεῖν εἰς κόρην,—3723 ἔστειλον δέ γε τοὺς αὐτῆς δύο θαλαμηπόλους—3724 Εἴχομεν δὲ καὶ ἱκανοὺς ἡμᾶς τοὺς ὑπουργοῦντας,—3725 οἴκησις τούτων μήκοθεν ὑπῆρχεν ἐκ τῆς τέντας—3726 οὐχὶ δὲ ἅπαντας ὁμοῦ, ἀλλ' ἄνδρας—

3715. πτενώτατον μαχλάμι. Σχετικῶς πρβλ. καὶ ἀντιστοιχ. χωρίον ἐν Κστ 715, ἔνθα κεῖται: «Καὶ ἐδυσάμην παντελῶς λεπτότατον μαχλάβιν». Τὸ μαχλάμι τοῦτο τὸ ὁποῖον ἀλλαχοῦ ὀνομάζεται μοχλόβιν (Κδ 220), καθὼς καὶ χλαμίδιν (χλανίδιον;) ἐν Α 1534 (βλέπε αὐτόθι παραλλαγὰς καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ.), ἦτο φόρεμα ἐλαφρὸν ἀνδρικὸν προφανῶς ὁμοιάζον πρὸς ποδήρη χιτῶνα, ἐπεῖχε δὲ θέσιν χλαμύδος ἢ χλανίδος. Μεχλαμίων μνεία γίνεται καὶ εἰς τὰ σχόλια τοῦ Ἀρέθα, ἔνθα ἀνάγονται ταῦτα ὡς παραπλήσια πρὸς κροκωτοὺς χιτῶνας τῶν ἀρχαίων. (Βλέπε σχετικῶς μελέτην Σ. Κουγέα, Αἱ ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ Ἀρέθα λαογραφικαὶ εἰδήσεις, ἐν Λαογραφίας Δ' 264).

3718. Περὶ ἵππου δαγάλλου καὶ ἀστεράτου βλέπε ὑποσημ. Α 338-339 καὶ Α 672.

3720 Σκουτάριν καὶ χειροσκουτάριν (Α 3012, Α 3127) ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς μ. χρόνους ἡ ἀσπίς. Περὶ κονταρίου βενέτου βλέπε ὑποσημ. Α 2499.

3723. Ἔστειλον τότε τὰς αὐτῆς δύο θαλαμηπόλους. Παρατηρητέον ὅτι εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ γίνεται λόγος περὶ θαλαμηπόλων ἀρρένων (πρβλ. ταυτάριθμ. παραλλαγὴν Τ). Νομίζω ὅμως ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶναι ἡ τοῦ κειμένου Α, ἥτις, ὄχι μόνον συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τῆς διασκευῆς Κστ 722, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἔθιμα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐν γένει πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἔπους, διότι καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων τοῦ κειμένου διαπιστοῦται ὅτι οὐδεὶς ἄρρην ἀντίκρυσέ ποτε τὴν κόρην εἴτε συγγενής, εἴτε δοῦλος, ἐκτὸς τοῦ μικροῦ οἰνοχόου. (Βλέπε σχετικῶς Α 4278—4282 καὶ Α 4700—4701).

αἱ δὲ γυναῖκες ἔλειπον, εἰς ἄλλο μέρος ἦσαν.
[§ 492] Πέρασας τότε τὸ λοιπὸν τὸν ποταμὸν Εὐφράτην,
(2560) εἰς τὸν *λειμῶνα* τὸν τερπνὸν εἰσῆλθον παραυτίκα,
τὸν ἵππον μου ἀνάπαυσιν ἐχάρισα τὴν νύκτα,
πρὸς ὄρθρον δὲ ἐπαναστὰς καὶ ἐπιβὰς τῷ ἵππῳ,
καὶ εἰς τὸν κάμπον ἀνελθών, ἱστάμην ἀναμένων.
[§ 493] Καὶ ὅταν ἡμέρα 'γέλασε καὶ ἥλιος ἐφάνη,
καὶ τοῦ ἡλίου λάμψαντος ἐπὶ τὰς ἀκρωρείας,
ἰδοὺ μόνη ἡ Μαξιμὼ ἐφάνη εἰς τὸν κάμπον·
ἵππον ἐκαβαλίκευεν ἄσπρον ὡσὰν χιόνιν,
τὰ τέσσαρα ὀνύχια τοῦ δηλωθέντος ἵππου 295

3729 καὶ εἰς τὸν κῆπον τὸν τερπνὸν—3733 καὶ ἥλιος ἐφάνην,—3735 καὶ τότε μόνη ἡ Μαξιμὼ—

Τ 3727 αἱ δὲ γυναῖκες ἄποθεν εἰς μέρος ἐποιοῦντο.—3728 Περάσας οὖν, ὡς εἴρηται τὸν ποταμὸν Εὐφ.—3729 ἐν τῷ λειμῶνι τῷ τερπνῷ εἰσῆλθον π.—3730 τὸν ἵππον τε ἀνάπαυσιν δωρούμενος τὴν νύκτα.—3732 πρὸς τὸ πεδίον ἀνελθών,—3733 Τῆς δὲ ἡμέρας ἐν φωτὶ ἀρτίως ἀγαγούσης,—3735 ἰδοὺ μόνη ἡ Μαξιμὼ ἐφάνη ἐν τῷ κάμπῳ,—3736 ἄσπρον ὥσπερ χιόνα·—

3729. Περὶ τοῦ λειμῶνος τούτου ἐγένετο ἤδη μακρὸς λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 2833 ἑξ.

3733 ἑξ. «Ἀφόντις δὲ ἔφεξεν ἡ ἡμέρα καὶ ἔλαμψεν ὁ ἥλιος εἰς τὲς ἄκρες τοῦ κάμπου, αὔτου καὶ ἡ Μαξιμώ, ὁποὺ ἐφάνη εἰς τὸν κάμπον καὶ ἐκαβαλλίκευεν ἄλογον ἄσπρον ὡσὰν χιόνι καὶ τὰ τέσσαρά του ὀνύχια βαμμένα μὲ τὸν κνῆκον». (Π, 394, 25—28). Παρατηρητέον ὅτι ἡ Μαξιμὼ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην συνάντησίν της μετὰ τοῦ Ἀκρίτου φέρεται ἐπιβαίνουσα ἵππου λευκοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν μέλανα ἵππον τῆς προηγουμένης συναντήσεως (πρβλ. Α 3536 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ.). Διαφορὰ χρώματος ὡς πρὸς τοὺς ἵππους ἀλλὰ κατ' ἀντίθετον φορὰν παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ (πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία Κστ 552 κα Κστ 735). Ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο τὸ κείμενόν μας συμφωνεῖ, ὡς βλέπομεν πρὸς τὰ κείμενα Τ καὶ Π, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ διασκευαστής μας ἔκρινε καλὸν νὰ προβῇ εἴς τινας τροποποιήσεις δευτερευούσας καὶ νὰ παρουσιάσῃ τὸν ἵππον τῆς Μαξιμοῦς ἔχοντα τὰς τέσσαράς του ὁπλὰς βεβαμμένας διὰ χρώματος κιτρίνου ἐκ κρόκου (Α 3738). Ὁ κρόκος εἶναι βολβῶδες φυτὸν ἀφθονοῦν ἐν Ἑλλάδι (crocus graecus) καὶ γνωστότατον διὰ τὰ στίγματά του ἅτινα ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς βαφικὴ οὐσία (κίτρινον) ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ὡς πρὸς τὸν κνῆκον τοῦ κειμένου Π, οὗτος εἶναι ἡ ἀτρακτυλὶς ἡ βαφικὴ (κοιν. ἀσφοῦρι), χρησιμοποιουμένη καὶ αὕτη ἄλλοτε ὡς βαφικὴ οὐσία ἐρυθροῦ χρώματος ὡς καὶ ὁ κόκκος. Βλέπε σχετικῶς Α 3539 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἐνεποίει ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ λευκοῦ ἵππου ἐνηρμονισμένη μὲ τὴν καλλονὴν ὡραίας κόρης πρβλ. ἀνάλογον χωρίον ἐν τῷ μυθιστορήματι τοῦ Λυβίστρου καὶ Ροδάμνης: «Βλέπω τὴν κόρην, ἤρξατο ὁ νοῦς μου νὰ σπαράσσῃ, φίλε, ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τῆς ἡλιογεννημένης· βλέπω τὴν κόρην, ἤρξατο νὰ χαίρεται ὁ νοῦς μου· τὸν δάον τὸν ἐκαβαλλίκευεν ὡς χιόνιν ἦτο ἄσπρος, ὁ σγοῦρδος καὶ ἡ χήτη του πλεμμένη μετὰ φούντας, μετάξια κοκκινόβαφα νὰ λάμπουν ὡς τὴν φλόγαν, καὶ ἔλεγες ὅτι ἀστράφτουσιν ἀπὸ τὸ χιόνι μέσα· λατίνικα τὰ ροῦχα της ἦσασι τῆς ὡραίας». (Λύβιστρ. 1883—1890).

βαμμένα ὅλα ἦσασιν κίτρινα μὲ τὸν κρόκον·
λωρίκιον θαυμαστότατον καὶ κατωχυρωμένον,
ἀπάνω στὸ λωρίκιον λαμπρὸν ἐφόρει ροῦχον,
πολύτιμον καὶ θαυμαστὸν διὰ λιθομαργάρων·
ἐν τῇ χειρὶ ἐβάσταζε *πάνυ ὡραιωμένον*·
κοντάρι ἀραβίτικον, βένετον, χρυσωμένον,
σπαθίον εἰς τὴν μέσην της ἀρτάχιν εἰς τὴν σέλλαν,
σκουτάρι ἐκράτει ἀργυρόν γύρωθεν χρυσωμένον,
στὴν μέσην εἶχεν λέοντα ὁλόχρυσον ἐκ λίθων
καὶ διὰ τάχους ἤρχετο διὰ νὰ πολεμήσῃ·
ταύτης ἐγὼ πρὸς ὑπαντὴν ἐκίνησα εὐθέως.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης πολεμεῖ πάλιν μετὰ τῆς Μαξιμοῦς νικήσας αὐτήν.

(2580) [§ 494] Καὶ πλησιάσαντες ὁμοῦ ἠσπάσθημεν ἀλλήλους·
εἶτα ἀπεχωρίσθημεν λαλήσαντες τοὺς ἵππους 296
ἄνω καὶ κάτω πρὸς μικρὰν διαδραμόντες ὥραν,
οἱ δύο προσυπαντήθημεν διὰ τῶν κονταρίων,
καὶ ἐκ τῶν δύο οὐδαμῶς τις ἐκρεμνίσθη τότε·
3754 καὶ χωρισθέντες παρευθὺς ἐβγάλαμεν τὰς σπάθας,
(2586) *καὶ κρούοντες ἐνστατικῶς ἀλλήλοις ἐμπεσόντες.*
3756 [§ 495] Ταύτην ἐγώ, ὦ βέλτιστοι, κατὰ πολλὰ λυπούμην,

3739 λωρίον θαυμαστότατον—3742 ἐβάσταζε πολλὰ λαμπρὸν κοντάρι,—3755 καὶ κρούοντες ἐνστατικῶς ἐπέσαμεν οἱ δύο ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 2586).—

Τ 3738 μετὰ τοῦ κόκκου ἐτύγχανον ἅπαντα βεβαμμένα.—3740 ἐπάνω εἰς τὸ λωρίκιον ἱμάτιον ἐφόρει,—3742 ἐν τῇ χειρὶ ἐφέρετο πάνυ ὡραιωμένον—3743 κοντάριον ἀραβιτικὸν—3744 σπαθίον περὶ τὴν ὀσφύν, ἀρτάχιν—3745 ἀσπίδα ἀργυρὴν κρατῶν γύρωθεν χρυσωμένην,—3746 μέσον δὲ εἶχε... ἐκ λίθου,—3747 καὶ διὰ ταύτης ἤρχετο πρὸς τὸ μονομαχῆσαι·—3749 ἠσπάσθημεν ἀλλήλοις—3752 ἄμφω προσυπαντήθημεν μετὰ τῶν κονταρίων—3753 ἐκρημνίσθη τότε·—3754 εἱλκήσαμεν τὰς σπάθας,—3756 ὦ βέλτιστοι, παράπαν ἐφειδόμην,—

3739 ἑξ. Ἀνάλογον εἶναι καὶ τὸ ἐν Ἀχιλλ. στιχ. 126—127 χωρίον: «Φοραίνει ἀπανωκλίβανον διὰ λίθων καὶ μαργάρων, καὶ ἀπέσω κατακόκκινον ὁλόχρυσον ἱμάτιν» κλπ. Περὶ λωρικίου, ἐπιλουρίου καὶ κονταρίου βενέτου βλέπε ὑποσημ. Α 1211, Α 2499 καὶ Α 3543. Τὸ ἀρτάχιν ἦτο σπάθη ἀνάλογος πρὸς τὸ γιαταγάνι.

3756 ἑξ. Καὶ εἰς τὴν δημώδη Ἱστορίαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, αἱ Ἀμαζόνες φέρονται ἀπαντήσασαι εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὡς ἑξῆς: «Ἐὰν ἔκαμες βουλὴν διὰ νὰ μᾶς πολεμήσῃς καὶ νικήσῃς, καμμίαν ἐντροπὴν δὲν θέλομεν ἔχῃ, διατὶ εἴμεθεν γυναῖκες, καὶ παράξενον δὲν θέλει εἶναι· εἰδὲ καὶ σὲ νικήσωμεν, λογιάζομεν ὅτι θέλεις λάβῃ μεγάλην ἐντροπὴν ἀπὸ ὅλον τὸν Κόσμον πῶς ἐνικήθης ἀπὸ γυναῖκες». Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀνταπαντᾷ: «Μετ' ἐσᾶς νὰ κάμω πόλεμον δὲν τὸ καταδέχομαι, μόνον μὲ φόβον ἠθέλησα νὰ σᾶς φοβερίσω». (Α. Α. Πάλλη, Ἡ φυλλάδα τοῦ Μεγ' Ἀλέξαντρου, Ἀθῆναι 1935, σελ.140). Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 3355, Α 3585 καὶ Α 3705 ἑξ.

ἀνδρῶν γὰρ εἶναι ὄνειδος οὐ μόνον νὰ φονεύσουν,
ἀλλὰ οὐδόλως πόλεμον νὰ στέσουν μὲ γυναῖκας·
αὕτη δὲ ἦτο ὀνομαστὴ ἀπὸ τοὺς ἀνδρειωμένους,
καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἀφορμὴν τὸν πόλεμον *συνῆψε*·
χεῖρα δ' αὐτῆς τὴν δεξιὰν πλήξας ἐν τοῖς δακτύλοις
λοιπὸν ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν ἡ *σπάθη* ὅπου εἶχεν.
[§ 496] Τρόμος ἐκείνην ἔπιασεν, μεγίστη δὲ δειλία, 297
ἐγὼ δὲ ἐξεφώνησα «Ὦ Μαξιμώ, μὴν τρέμεις,
»νὰ σ' ἐλεήσω ὥσπερ γυνὴν καὶ κάλλος στολισμένην,
»ἀλλ' ἵνα γνωρίσῃς τίς εἰμι σαφέστερον ἐξ ἔργων,
»ἰσχὺν ἐμὴν ἐνδείξω σοι ἐπὶ τῷ σῷ τε ἵππῳ».
Καὶ τὸ σπαθί μου ἐσήκωσα στὸ ἄλογον ἀπάνω,
σπαθέαν δὲ καταβαστὴν εἰς τοὺς νεφροὺς εὐθέως
δέδωκα μὲ τὴν δύναμιν ὀλίγην νὰ γνωρίσῃ,
(2601) καὶ εἰς νεφροὺς τὸ ἔδωσα, ἐχώρισα στὴν μέσην.
[§ 497] Ἐκείνη ἀναπήδησε πολλὰ τεταραγμένη,
ἐπαρακάλει πάμπολλα, θερμῶς ἐκδυσωποῦσα·
«Ἐλέησον, αὐθέντα μου, τὴν σὴν ἀχρείαν δούλην,
»τὴν μὴ καλῶς πιστεύσασαν, μηδὲ πεισθεῖσαν ἔργοις,
»ἔχεις ἀνδρείαν ἐκ Θεοῦ καλὴν χαριτωμένην. 298
»Ἐλέησον με αὐθέντα μου, τὴν καταπλανεμένην,
»ἀλλὰ καὶ πάλιν ἄκουσον δεήσεως τῆς φίλης,
»καὶ πλήρωσον τὴν δέησιν τῆς ταπεινῆς ψυχῆς μου.

3761 πλήσας ἐν τοῖς δακτύλοις—3762 λοιπὸν ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν ἡ χέρα ὅπου εἶχεν.—3776 καὶ ἔχεις ἀνδρείαν ἐκ Θεοῦ—

Τ 3757 ἀνδρῶν γὰρ ἐστὶ μωμητὸν οὐ μόνον τοῦ φονεῦσαι,—3758 ἀλλ' οὐδὲ ὅλως πόλεμον στῆσαι μετὰ γυναῖκας·—3759 αὕτη δὲ ἦν ὀνομαστὴ τῶν τότε ἐν ἀνδρείᾳ,—3760 τοῦ χάριν καὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς ἐμὲ συνῆψε.—3762 ἡ σπάθη μὲν ἐπὶ τὴν γῆν πέπτωκεν ἣν κατεῖχεν,—3763 τρόμος δὲ ταύτην εἴληφε, μεγίστη τε δειλία.—3764 «Ὦ Μαξιμώ, τί τρέμεις;—3765 οἰκτείρω γάρ σε ὡς γυνὴν καὶ κάλλους πεπλησμένην,—3766 ἀλλ' ἵνα γνώσῃς τίς εἰμι—3768 Παραλείπεται ὁ στίχος.—3769 Καὶ σπαθέαν καταβατὴν—3770 δέδωκα ἐξ ἰσχύος τε οὐ πάσης δέ μου, φίλοι,—3771 καὶ τοὺς νεφροὺς κατήγαγον, ἔκοψα, τοῦτο μέσον.—3772 Ἡ δὲ ἀναποδήσασα λίαν τεταραγμένη,—3773 ἐπαρεκάλει πάμπολλα,—3774 «οἰκτείρησον, αὐθέντα μου,—3776 καὶ ἥνπερ ἔχεις ἐκ Θεοῦ ἀνείκαστον ἀνδρείαν·—2777 ἐλέησον με, κύριε, τὴν ἄγαν πλανηθεῖσαν·—3778 δεήσεως αὐτῆς κ,—

3761 ἑξ. Ἡ δευτέρα αὕτη μονομαχία τοῦ Ἀκρίτου μετὰ τῆς Μαξιμοῦς περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Πετρίτζη ὡς ἑξῆς: «Ἀγριώνουν τὰ φαρία τους, τὰ πτερνιστήρια κροῦσι, ἕνας τὸν ἄλλο πολεμοῦν καὶ κονταριὲς κτυποῦσι. Ἔπειτα πιάνουσι σπαθιά· ὁ Διγενὴς δὲ πάλι μία σπαθιὰ στὸ χέρι της ἐδοσένε μεγάλη, τὸ δάκτυλο τῆς γυναικὸς ἔπεσεν ἀπ' τὸ χέρι καὶ τὸ σπαθί της ἔπεσεν εἰς τὸ δεξιό της μέρι». (Ο, 2923—2928). Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 3585

[§ 498] »Λόγον ἐθέμην ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὸν Δεσπότην
⟨πάντων
»μὴ συνελθεῖν ποτὲ ἀνδρί, μὴ παρθενίαν φθεῖραι,
»μέχρι ἐάν τις τῶν ἀνδρῶν νικήσῃ κατὰ κράτος,
»καὶ πρὸς ἀνδρείαν εὑρεθῇ στερρότερός μου τότε·
»καὶ τοῦτο μὲν ἐφύλαξα ἕως ἐτούτην ὥραν,
»καὶ τὰς ὀρέξεις ἔφυγον καθαρὰς τῆς σαρκός μου».
[§ 499] «Νὰ μὴν ἀποθάνῃς, Μαξιμώ, ἐγὼ ἐκείνῃ εἶπον,
»αὐτὸ ποὺ λέγεις μοι λοιπὸν ἀδύνατον ὑπάρχει,
»γυναῖκα ἔχω νόμιμον, κατὰ πολλὰ ὡραίαν,
»καὶ τὴν ἀγάπην ἐκεινῆς, δὲν δύναμαι ν' ἀφήσω. 299
»Ἔρχου λοιπὸν ἀπέλθωμεν πρὸς τὴν σκιὰν τῶν δένδρων,
(2621)»καὶ διδαχθήσῃ ἅπαντα τὰ κατ' ἐμὲ πῶς εἶεν».
[§ 500] Ἐλθόντες δὲ πρὸς ποταμὸν ἐν δένδροις ὑποκλίνοις
ἡ Μαξιμὼ τῆς ἑαυτῆς ἐκπλύνουσά τε χεῖρα,
καὶ δόκιμον εἰς τὴν πληγὴν βότανον ἐπιθοῦσα,

T 3784 ἐφύλαξα ἕως ἀρτίως ὧδε,—3786 «Οὐκ ἀποθάνῃς, Μαξιμώ, κἀγὼ αὐτὴν ἀντέφην·—3787 ὅπερ δὲ φάσκεις μοι λοιπὸν ἀδύνατον τυγχάνει,—3788 νόμιμον γαμετήν, εὐγενικήν, ὡραίαν,—3789 ἧς τὴν ἀγάπην οὐδαμῶς τολμήσας ἀθετῆσαι.—3790 Δεῦρο λοιπὸν πρὸς τὴν σκιὰν ἀπέλθωμεν τῶν δένδρων,—3792 ἐν δένδροις ὑποκλίνειν, (χργρ: ὑποκλίνην)—

3780 ἑξ. Τὰ περὶ παρθενίας τῆς Μαξιμοῦς ἀνάγονται πρὸς παλαιὰς περὶ τῶν Ἀμαζόνων παραδόσεις, ὡς αὗται περιγράφονται εἰς τὰ λαϊκὰ περὶ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀναγνώσματα τῶν μ. χρόνων (βλέπε σχετικῶς παραπομπὰς ἐν ὑποσημ. Α 3355). Εἰς τὸν Βίον Ἀλεξάνδρου (ἐκδ. Wagner) αἱ Ἀμαζόνες φέρονται γράφουσαι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον μεταξὺ ἄλλων καὶ ταῦτα: «Ἡμεῖς ἐσμὲν παρθένοι πᾶσαι. Ἄρσεν οὐκ ἔστι ἐν ἡμῖν, πέραθεν δ' ὄντες ἄνδρες οἰκοῦσι σὺν πᾶσι ἡμῶν ζώοις. Ὅσαι δὲ βούλοντ' ἐξ ἡμῶν τισὶ διακορεῦσαι, πρὸς ἄνδρας αὗται μένουσι πέραθεν νήσου ταύτης». (Βλέπε αὐτόθι στιχ. 5506—5515). Καὶ εἰς τὴν δημώδη Ἱστορίαν Μ. Ἀλεξάνδρου αἱ αὐταὶ Ἀμαζόνες φέρονται ἐπίσης γράφουσαι: «Εἰς τὸ νησί μας ἄνδρας δὲν κατοικεῖ μὰ ἀντίπερα εἰς τὸν ποταμὸν στέκουν ὅλοι καὶ φυλάγουν τὰ ζῷά μας. Εἰς κάθε πέντε χρόνους ἔρχονται εἰς ἡμᾶς, καὶ ὅποια θέλει νὰ γεννήσῃ παιδιά, πέρνει ἀπὸ ἕνα εἰς τὸ σπίτι της, καὶ συγκατοικοῦσιν ἀντάμα ἕως ἕνα χρόνον». (Ἡ φυλλάδα τοῦ Μέγ' Ἀλέξαντρου, ἐκδ. Α.Α. Πάλλη Ἀθῆναι 1935, σελ. 140). Τὰ περὶ Ἀμαζόνων ἀναφέρονται ἀναλόγως περίπου καὶ παρὰ Στράβωνι, ἔνθα γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς βασιλίσσης τῶν Ἀμαζόνων Θαληστρίας, ἥτις κατὰ τὴν παράδοσιν φέρεται ἐπισκεφθεῖσα τὸν Μ. Ἀλέξανδρον καὶ συμμιγεῖσα μετ' αὐτοῦ «τεκνοποιίας χάριν» (Στράβωνος Γεωγραφικά, ΙΑ, C 504—505). Ἑπομένως ὁ θρῦλος τῆς Μαξιμοῦς δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἐπιβίωσις τῆς περὶ Θαληστρίας παραδόσεως, ἥτις μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου παρεμορφώθη συσχετισθεῖσα ἢ ἀναμιχθεῖσα μετ' ἄλλων μεσαιωνικῶν παραδόσεων τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς τὴν ὑποσημ. Α 3355 ἑξ. βλέπε πλὴν τῶν περὶ Ἀμαζόνων παρατηρήσεων καὶ τὰ κατὰ Ἑλληνίδα Ἄδαναν, τοῦ τουρκικοῦ ἔπους, ἅτινα παρουσιάζουν ἀναλογίας πρὸς τὸ ἐνταῦθα χωρίον.

ὅπερ πληγαῖς εἰώθαμεν ἔχειν εἰς τοὺς πολέμους,
3796 ρίπτει τὸ *ἐπιλούρικον*, ἦτο πολὺς ὁ καύσων.
(2627) [§ 501] *Ὁ δὲ χιτὼν τῆς Μαξιμοῦς ὑπῆρχεν ἀραχνώδης*,
3798 τὰ μέλη ταύτης ἤστραπτον τὰ πάντα ὡς ἀκτῖνες,
καὶ τὰ βυζία ἔσκυπτον ὡς εὐθαλῆ τε μῆλα,
ἐτρώθη δέ μου ἡ ψυχή, ὡραία γὰρ ὑπῆρχε,
καὶ πάντα γὰρ τὰ μέλη της ἔλαμπον ὡς καθρέπτης.
Κατέβη ἐκ τὸ ἄλογον καὶ ἔλεγε βοῶσα· 300
«Χαίροις, δεσπότης ὁ ἐμός, ἐπάνω μου δραμοῦσα,
»δούλη σου ὄντως γέγονα τῇ τοῦ πολέμου τύχῃ».
Καὶ χεῖρά μου τὴν δεξιὰν ἡδέως κατεφίλει.
[§ 502] Ὡς δὲ *ἀνήφθη* ἡ φωτιά, ἡ τῆς ἐπιθυμίας,
οὐκ εἶχον ὅστις γένωμαι, καθόλου ἐφλεγόμην,
πάντα λοιπὸν ἐσπούδαζον φυγεῖν τὴν ἁμαρτίαν,
καὶ ἐμαυτὸν κατηγορῶν, ταῦτα ἐλογιζόμην,
ἔλεγον γὰρ κατ' ἐμαυτόν· «Ὦ δαῖμον, κακὴ τύχη,
(2640) »ὦ δαῖμον, διατὶ ἀγαπᾷς πάντων τῶν ἀλλοτρίων;

3796 ρίπτει τὸ ἐπιλούριον,—3797 τὸ ροῦχον δὲ τῆς Μαξιμοῦς ἀρχνιασμένον, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2627).—3806 Ὡς δὲ ἀνήφθην ἡ φωτιά,—

T 3795 εἰώθημεν φέρειν ἐν τοῖς πολέμοις,—3799 καὶ οἱ μασθοὶ προέκυπτον ὡς εὐθ.—3801 πάντα καθάπερ ἔσοπτρον ὑπέφαινε τὰ μέλη.—3802 Καὶ ἐκ τοῦ ἵππου κατελθών, ἐφθέγγετο βοῶσα·—3806 Ὡς δὲ ἀνήφθη ὁ πυρσὸς ὁ τῆς ἐπιθυμίας,—3808 ἐσπούδαζα—3810 Παραλείπεται ὁ στίχος.—3811 ὦ δαίμων διατὶ ἐρᾷς πάντων τῶν ἀλλοτρίων—

3797 ἑξ. Ἡ ἐν προκειμένῳ περιγραφὴ τῆς Μαξιμοῦς οὕτω προκλητικῶς ἡμιγύμνου φαίνεται προερχομένη ἐξ ἀναλόγου χωρίου τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου περιγράφοντος τὴν ἁρπαγὴν τῆς Εὐρώπης: «Τὸ δὲ σῶμα διὰ τῆς ἐσθῆτος ὑπεφαίνετο. Βαθὺς ὀμφαλός, γαστὴρ τεταμένη, λαπάρα στενή. Τὸ στέρνον εἰς ὀξὺ καταβαῖνον ηὐρύνετο. Μαστοὶ τῶν στέρνων ἠρέμα προκύπτοντες. Ἡ συνάγουσα ζώνη τοὺς μαστοὺς καὶ τὸν χιτῶνα ἔκλειεν, καὶ ἐγίνετο τοῦ σώματος κάτοπτρον ὁ χιτών». (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 1). Ἡ ἀνωτέρω περιγραφὴ τοῦ Τατίου παρουσιάζει ἔτι μεγαλυτέραν συγγένειαν πρὸς τὸ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Κστ 782—785. (Πρβλ. αὐτόθι). Ἀνάλογον εἶναι ἐπίσης καὶ τὸ ἐν Ἀχιλληΐδι χωρίον, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς συνεντεύξεως τοῦ Ἀχιλλέως, εἰς τὸν κῆπον τῆς ἀγαπημένης του: «Καὶ ὁλόγυμνην τὴν ἔκδυσεν μετὰ λινοῦ καὶ μόνου, τὸ δὲ λινὸν εἰς τὸ ἐκ παντὸς ἦτον ὡς ἄχνη μόνον καὶ μετὰ πόθου τοῦ πολλοῦ ἐπλήρωσαν τὸν ἔρων». (Ἀχιλλ. 1244—1246).

3803 Εἰς τὸ ἀντίστοιχον κείμενον τῆς διασκευῆς Κ ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου κενὸν λόγῳ ἑνὸς φύλλου ἀποσπασθέντος ἐκ τοῦ χειρογράφου. Οὕτω εἰς τὸ κείμενον τοῦτο παραλείπονται τὰ χωρία [§ 502—507] καθὼς καὶ μέρος τῶν [§ 501] καὶ [§ 508], ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τοὺς στίχους Α 3802.—3842, Τ (2632—2672) τοῦ παρόντος κειμένου. Βλέπε σχετικῶς αὐτόθι ἀπὸ Κστ 785 καὶ ἑξ.

»ἔχω βρύσιν ἀθόλωτον ὅλην μεμυρισμένην».
[§ 503] Ταῦτα διαλεγόμενος καθ' ἑαυτόν, ὦ φίλοι,
ἡ Μαξιμὼ τὸν ἔρωτα ἐξῆπτε πλέως μεγάλον,
τοξεύουσα ταῖς ἀκοαῖς λόγους παγγλυκυτάτους· 301
ἦτον γὰρ νέα καὶ καλή, ὡραία καὶ παρθένος,
καὶ ἐνικήθην παντελῶς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας,
αἰσχύνης γὰρ καὶ μίξεως ἁπάσης πληρωθείσης.
[§ 504] Εἶτα αὐτὴν καταλιπών, προπέμψας τε ἐκεῖθεν,
λόγους ἐξεῖπον πρὸς αὐτὴν νὰ τὴν παρηγορήσω·
«Ὕπαγε, κόρη μου, καλῶς, μὴ μοῦ ἀλησμονήσῃς».
Καὶ ἐν τῷ ἵππῳ ἐπιβὰς τὸν ποταμὸν διῆλθον·
ἐκείνη τότε ἔπλυνεν αὐτῆς τὴν παρθενίαν,
ἐμὴν τὴν ὑποχώρησιν ἠνάγκαζε βαρέως.

Τ 3812 πηγὴν ἔχων ἀθόλωτον... μεμερισμένην;»—3814 ἐξῆπτεν ἔτι μᾶλλον,—3815 λόγοις παγγλυκυτάτοις—3817 ἡττήθη οὖν ὁ λογισμὸς βεβήλῳ ἐπιθυμεῖ·—3820 λόγον ἐξεῖπον πρὸς αὐτὴν παραμυθίας δῆθεν·—3821 καλῶς καὶ μὴ μοῦ ἐπιλάθου.»—3823 ἡ δὲ πρὸς ὕδωρ λούσασα αὐτῆς τὴν παρθενίαν,—

3812 «Ἔχω βρύσιν ἀθόλωτον» κλπ. Ἡ ὡς ἄνω ἐπαινετικὴ ἔκφρασις, καίτοι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀσήμαντος καὶ κοινοτοπική, εἶναι συμβολικῆς προελεύσεως καί, ὡς ὑποθέτω, οὐχὶ ἄσχετος πρὸς τὰς ἀπὸ παλαιοτάτων παραδόσεων διαμορφωθείσας μεσαιωνικὰς ἀντιλήψεις περὶ ἐλεγμοῦ τῆς παρθενίας καὶ τῆς συζυγικῆς πίστεως διὰ τοῦ ὕδατος. Τὸ θέμα τοῦτο κατέστη πλέον γνωστότατον χάρις εἰς τὰς ἐρεύνας τοῦ Ἀδ. Ἀδαμαντίου καὶ τὴν σχετικὴν πραγματείαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἁγνείας πεῖρα», ἥτις ἐδημοσιεύθη ἐν Λαογραφίας Α', Β', Γ' (πρβλ. ἰδίως Λαογραφίας Α' 461—466 καὶ Γ'. 390 ἑξ.). Διαφωτιστικώτερον ὅμως θεωρῶ καὶ συναφέστερον πρὸς τὸν παρόντα στίχον τὸ ἐν τῷ μυθιστορήματι τοῦ Φλωρίου χωρίον, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐρωμένης τοῦ ἥρωος τοῦ μυθιστορήματος Πλάτζια Φλώρης, τὴν ὁποίαν ἔχει ἔγκλειστον ὁ Ἀμηρᾶς τῆς Αἰγύπτου εἰς πύργον αὐστηρῶς φυλασσόμενον καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχει ἐγκαταστήσει βρύσιν ἐλεγμοῦ τῆς ἁγνείας τῆς κόρης. Ἰδοὺ τὸ σχετικὸν χωρίον: «Ἄνω στὸν πύργον στέκεται φισκίνα ὡραιωμένη· ἔναι βρυσίτζα καὶ νερὸν καὶ τοῦ νεροῦ ἡ χάρις· ἡ κόρη ἂν ἔνη ἀναίτιος, ἡ κόρη ἂν ἔν παρθένος, ὅταν ἐβγαίνῃ αὐγερινὸς καὶ ἡ αὐγὴ χαράξῃ, ὅταν τὰ ρόδα τὰ τερπνὰ μυροδοτοῦν τὸν κόσμον, σηκώνει ἡ κόρη τοῦ νεροῦ κι' ἐγγίζει στὴν φισκίναν, καὶ τοῦ νεροῦ ἡ ἐνέργεια ἂν ἔναι δίχα δόλου, καθάριον ἔναι τὸ νερὸν ὡς κρύσταλλον καὶ χιόνι. Εἰ δ' ἔχῃ δόλον τίποτες καὶ παρθενίαν οὐχ ἔχῃ θολώνεται, ταράσσεται καὶ γίνεται ὡς βοῦλκος». (Φλωρ. 1338—1347).

3818. Ἀντὶ τῶν ἀνωτέρω ὁ Πετρίτζης περιορίζεται εἰς τὰ ἑξῆς μόνον: «Ὅμως ἐσυγκατέκλινεν, τὴν ἁμαρτίαν πράττει· ὕστερα τὸ μετάνοιωσεν καὶ πολλὰ ἐπικράθη. Ἔδερνε τὸ κεφάλι του μὲ πέτρα, μὲ λιθάρι, πῶς ἔχασε τὸ δώρημα καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν χάρι». (Ο, 2941—2944). Βλέπε ἐπίσης ὑποσημ. Α 3852 καὶ σχετικὴν παραπομπήν.

3824. Ἠνάγκαζε βαρέως. Ἤτοι ἔφερε βαρέως, διότι ὁ Διγενὴς δὲν ἐκράτησεν αὐτὴν μονίμως ὡς ἐρωμένην του. Τὸ ἀντίστοιχον χωρίον II ἔχει ὡς ἑξῆς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο: «Καὶ ἀφόντις ἐτελειώθη τὸ πονηρὸν ἔργον τῆς ἁμαρτίας,

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἀπῆλθε πρὸς τὴν κόρην καὶ κατασπαζόμενος αὐτήν.

[§ 505] Καὶ μετὰ ταῦτα γέγονα πρὸς τὴν ἐμὴν φιλτάτην,
κατῆλθον ἐκ τοῦ ἵππου μου, ταύτην φιλῶ ἀπλήστως·
«Εἶδες, ψυχή μου, ἔλεγον, ἐκδικητήν, ὃν εἶχες,
»καὶ τί λογῆς βοήθειαν ὁ πλαστουργὸς παρέσχε;» 302
Ἡ δέ τινα ἐν τῇ ψυχῇ ζηλοτυπίαν εἶχεν·
[§ 506] «Ἐν ἅπασιν εὐχαριστῶ, ἀντέφη, Κύριέ μου,
(2661) »δάκνει με δὲ τῆς Μαξιμοῦς ἡ πάντολμος βραδύτης,
»τί ἐργάζου μετ' αὐτῆς ἐγὼ γὰρ οὐ γινώσκω,
»ἔστι καὶ τοίνυν ὁ Θεὸς ὁ τὰ κρυπτὰ γινώσκων,
»ὃς συγχωρήσει σε, καλέ, ταύτην τὴν ἁμαρτίαν.
[§ 507] »Ἀλλ' ὅρα μή, νεώτερε, μὴ πάλιν τοῦτο πράξῃς
»καὶ ἀποδώσῃ σοι Θεὸς ὁ κρίνων δικαιοσύνην,
»ἐγὼ δὲ τὰς ἐλπίδας μου εἰς Θεὸν ἀνεθέμην,
»ὅστις διαφυλάξει σε καὶ σώσει τὴν ψυχήν σου,
»καὶ χαίρειν ἀξιώσει με τὰ πάντερπνά σου κάλλη
»εἰς χρόνους πλείστους καὶ καλούς, πανεύμνοστέ μου ⟨κύρκα».
[§ 508] Λόγοις δ' ὅμως πιθανικοῖς ταύτην ⟨παρεκρουόμην, 303
ἀγγέλων τε τὸν πόλεμον τῆς Μαξιμοῦς ἀρχῆθεν,
τὴν χεῖρα πῶς ἐπλήγωσα τὴν δεξιὰν ἐκείνης,
προσέθηκα καὶ αἵματος ρύσιν πολλὴν γενέσθαι,
ἐξ οὗ θανεῖν τὴν Μαξιμὼ παρὰ μικρὸν συνέβη,
θᾶττον εἰ μὴ ἐπέζευον, ὕδωρ αὐτὴν ἐκβρέχων,
ταύτην οἰκτείρας ὡς γυνὴν καὶ ἀσθενῆ τῇ φύσει·
τὴν χεῖρά τε κατέδησα, πληγὴν ἐκπλύνας ταύτην,
καὶ διὰ τοῦτο ἄργησα, μῆλον μου μυρισμένον,
διὰ νὰ μὴν ὀνειδιστῶ φονεὺς εἰς τὰς γυναῖκας.

Τ 3825 Εἶτα παραγενόμενος πρὸς—3828 καὶ ὅταν σοι ἀντίληψιν ὁ πλαστουργὸς—3829 ζηλοτυπίαν σχοῦσα,—3832 τὸ τί ἐργάζου—3834 ὅς συγχωρήσει σοι, καλέ,—3836 καὶ ἀποδούσει (χργρ.)—3849 δι' ὅπερ καὶ ἐβράδυνα, μεμυρισμένον μῆλον,—3850 ἵν' ὥσπερ μὴ ὀνειδισθῶ φονεὺς—

ἐγύρισα ἐγὼ καὶ εἶπα την τάχα ὡς διὰ νὰ τὴν παρηγορήσω: «Ὕπαγε, κόρημου, εἰς τὸ καλὸν καὶ μὴ μὲ ἀλησμονήσῃς». Ἐκείνη δὲ παρευθὺς ἐκαβαλλίκευσεν εἰς τὸ ἄλογόν της καὶ ὑπῆγεν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἔπλυνεν τὸν τόπον τῆς παρθενίας της καὶ ἐκακοφάνη της πολλὰ πῶς ἀπεχωρίσθηκα ἀπ' αὐτήν». (Π, 396, 20—25). Καὶ κατὰ τὴν σλαβονικὴν διασκευὴν τοῦ Ἀκριτ. ἔπους (Ρωσσία), ὁ Ἀκρίτας φέρεται πρὸς στιγμὴν ἀμφιταλαντευόμενος μεταξὺ Εὐδοκίας καὶ Μαξιμοῦς, ἀλλ' ἐγκαταλείπει ἐγκαίρως τὴν δευτέραν χάριν τῆς πρώτης. Βλέπε σχετικῶς A. Rambaud, Etudes sur l'Histoire Byzantine, σελ. 87.

Ταῦτα ὡς ἤκουσεν αὐτὴ ἀναψυχὴν ἐπῆρε,
(2682) ἀλήθειαν ἐνόμισε τὰ εἰρημένα πάντα.

Περὶ τοῦ πῶς ἦλθαν ἀμφότεροι εἰς τὴν τένταν αὐτῶν.

[§ 509] Ἐκεῖσε γὰρ τὴν ἅπασαν ἡμέραν διελθόντες,
οἱ δύο ἐκατέβημεν τῇ ἑξῆς εἰς τὴν τένταν, 304
καὶ ἐπὶ τὴν ἀπόλαυσιν ἐκείνων τῶν λειμώνων.
[§ 510] Ἐδῶ λειμῶνα ὅταν γροικᾷς τὸν κῆπον πάντα λέγε.
Χαράτσια ἐπαρασκεύασα τὰ ἔθνη διὰ νὰ δίδουν
τῷ βασιλεῖ τῷ Ρωμανῷ, τῷ μέγα τροπαιούχῳ.
[§ 511] Ἐκεῖνοι ἐγεγόνασιν περίφημοι στὸν κόσμον,
καὶ διὰ τοῦτο ἐγράψαμεν καὶ τὰς ἀνδραγαθίας
νὰ ἐπαινοῦνται ὡς δυνατοὶ νὰ μὴν ἀλησμονοῦνται,
καθὼς ἐγράφη ὁ Σαμψὼν ἐκεῖνος ὁ ἀνδρεῖος,
ποὺ ἔφθειρε κι' ἐχάλασε τόσον λαὸν καὶ πλῆθος,
ὁ νόμος ὁ Μωσαϊκὸς τὸ λέγει κ' ἐπαινᾷ τον,
καὶ πάντες οἱ διδάσκαλοι μέγαν, ἰσχυρὸν τὸν λέγουν,

3854 ἐκατέβημεν ἐν τῇ ἑξῆς εἰς τένταν,—3855 καὶ διὰ τὴν ἀπόλαυσιν—3857 Χαράτσια ἐπαρεσκεύασε—3858 Στῷ βασιλεῖ τῷ Ρωμανῷ,—3865 μέγαν καὶ ἰσχυρὸν τὸν λέγουν,—

Τ 3851 ἀναψυχὴν μετέσχεν,—3852 ἀλήθειαν νομίσασα τὰ εἰρημένα πάντα—3853-3884 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.—

3852 (2682) Εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ δὲν ὑπάρχουν τὰ μετὰ τὸν στίχον τοῦτον χωρία, ἤτοι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρόντος λόγου, Α 3879. Εἰς δὲ τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ, μετὰ τὸν ἀντίστοιχον τῷ παρόντι στίχον Κστ 833 ἑξ., ὑπάρχει χωρίον, τὸ ὁποῖον παρέλειψαν οἱ διασκευασταὶ τῶν κειμένων Τ, Α, Π, Ε καὶ Ο, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ ἐμπράκτου μετανοίας τοῦ Ἀκρίτου, ὅστις λυπηθεὶς διὰ τὴν μοιχείαν ἐπῆλθε κατὰ τῆς Μαξιμοῦς, τὴν ὁποίαν καὶ ἐφόνευσε, προσθέσας οὕτω εἰς τὸ ἁμάρτημα τῆς μοιχείας καὶ τὸ ἔγκλημα τοῦ φόνου. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κστ 834 ἑξ.

3853 ἑξ. «Ἐκαθίσαμεν οὖν ἐκεῖ ἕως οὗ ἐπέρασεν ὅλη ἡ ἡμέρα καὶ ἐχαιρόμεσθεν εἰς τὰ περιβόλια ἐκεῖνα καὶ ἡτοιμάσαμεν κανίσκια καὶ ἐστείλαμεν εἰς τὸν βασιλέα Ρωμανόν, οἱ ὁποῖοι ἔγιναν περίφημοι εἰς τὸν κόσμον». (Π, 397, 13-16). Ἐνταῦθα περατοῦται ὁ ἕβδομος λόγος εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Π. Περὶ βασιλέως, Α 3858, βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχ. Α 2343 καὶ ὑποσημ. Α 2342 ἑξ.

3859 ἑξ. Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ὁ ποιητὴς ἀναλαμβάνει τὴν θέσιν του συνεχίζων ὁ ἴδιος τὴν διήγησιν, ἀντὶ τοῦ Διγενοῦς. Βλέπε σχετικῶς ἐν σελ. 135 τοῦ παρόντος τόμου, ἐν ἀρχῇ τοῦ Αστ λόγου, καθὼς καὶ παρατηρήσεις ἐν ὑποσημ. στιχ. Α (1552) αὐτόθι. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὰ ἀπὸ τοῦ παρόντος στίχου μέχρι στίχ. Α 3879, ἤτοι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἑβδόμου λόγου χωρία, ὧν ἀντίστοιχα δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν τοῦ Ἔπους, ὀφείλονται εἰς τὸν διασκευαστὴν Α, ἢ εἰς ἔτι μεταγενεστέραν προσθήκην ἀντιγραφέως ζηλώσαντος δάφνας ποιητοῦ. Ἀποτέλεσμα δὲ τῶν δοκιμῶν τοῦ ἀδεξίου στιχουργοῦ εἶναι οἱ ἐν λόγῳ ἀσήμαντοι καὶ πλήρεις ἀσυναρτησιῶν στίχοι, ὁμοίους τῶν ὁποίων ἔχομεν ἤδη συναντήσει καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 250 ἑξ.

ὥσπερ ἐγὼ τὸν Διγενῆν καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνδρείους.
[§ 512] Εἰς τοῦτο τέλος ἔδωκα τὸ ἕβδομον βιβλίον, 305
διὰ νὰ γράψω κ' ὄγδοον παρέμπροσθεν εἰς τοῦτο,
νὰ περιγράψω θαυμαστὰ τοῦ Διγενοῦς ἐκείνου,
ποὺ ἔκαμεν καὶ ἔκτισεν στὸν ποταμὸν Εὐφράτην.
Ἐκεῖ τὴν κόρην ἔχαιρε καὶ τὰ λαμπρά του κάλλη,
καὶ τὴν τρυγόνα τὴν τερπνὴν καὶ ἄσπρην περιστέρα.
Ἐκεῖ τ' ἀηδόνια κιλαδοῦν, τὰ χελιδόνια ψάλλουν,
καὶ ψιττακοὶ καὶ γερανοὶ λαμπρῶς γὰρ μελῳδοῦσι.
Ἐκεῖ τὴν κόρην ἔστησε, τὸν πόλεμον νὰ βλέπῃ,
ὁπὸ 'καμεν ἀντίπερα στὸν ποταμὸν Εὐφράτην.
Τὴν Μαξιμὼ ἐνίκησε γυναῖκα τὴν ἀνδρείαν,
καὶ Ἀμαζόνα 'τύγχανε τὸ γένος της ἐκείνης,
ὁπὸ 'φερεν ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἐκεῖνος.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΑΚΡΙΤΟΥ

[§ 513] Ὄγδοος λόγος, ὁ παρὼν ὑπάρχει τοῦ Ἀκρίτου,
πῶς ἀνῳκοδομήσατο οἶκον ἐν τῷ Εὐφράτῃ.
Ἔχει δὲ καὶ τὸν θάνατον τὸν τοῦ πατρὸς πρεπόντως,
καὶ πῶς αὐτὸν ἐθρήνησεν ὡς ἔδει κατὰ χρέος,
καὶ τὴν κηδείαν ἔκαμε τὴν ἑαυτοῦ κρειττόνως.

ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΛΟΓΟΣ ΟΓΔΟΟΣ 307

ΑΡΧΗ ΛΟΓΟΥ

[§ 514] *Ἐπεὶ δὲ* κατεπαύσαμεν λέγειν τὰς ἀφηγήσεις
(2684) καὶ τὰς ἀνδραγαθίας τε τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου,
ἅς τινας διηγήσατο τοῖς φίλοις τοῖς οἰκείοις,
καὶ ταύτας *συγγραψάμενοι εἰς μνήμην* τοῦ θανάτου,
καὶ ταύτας ἐξηγήσαμεν φιλόθεν πάλιν πᾶσιν,
καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον τῶν ἐπιλοίπων λόγων,
πάλιν ἐπαναστρέψαντες ἔλθωμεν τοῦ Ἀκρίτου.
[§ 515] Βασίλειος ὁ Διγενὴς καὶ θαυμαστὸς Ἀκρίτης,
τῶν Καππαδόκων τὸ τερπνὸν καὶ πανθαλές τε ῥόδον,
ὁ τῆς ἀνδρείας στέφανος, ἡ κεφαλὴ τῆς τόλμης, 308
πάντων τῶν νέων ὁ τερπνὸς καὶ πάγκαλος ἀνδρεῖος,
μετὰ τὸ πάσας ἀκριβῶς τὰς ἄκρας ὑποτάξας,
πλείστας τε πόλεις κατασχὼν καὶ χώρας ἀπειθούντων,
καὶ γέγονε περίφημος εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον,
ἐν τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ ἠράσθη κατοικῆσαι.
Οὗτος δὲ πάντων ποταμῶν καλλίστατος ὑπάρχει,

3882 τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς πρεπ. (Διώρθωσα κατὰ Π 397, 22).—3885 Ἐπειδὴ κατεπαύσαμεν—3888 καὶ ταύτας συγγραψάμενος ἐμνήσθην τοῦ θαν.—3897 πλείστας πόλεις κατασχὼν—

Τ 3889 φίλοθεν—3890 ἐπὶ τὸ προκείμενον δὴ τῶν ἐπιλ..λόγ.—3893 καὶ πανευθαλὲς ῥόδον,—3896 πάσας ἀνδρικῶς τὰς ἄκρας—

3885 (2683). Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου συνεχίζεται ἐκ νέου τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ, οὗτινος μικρὰ διακοπὴ ἐμνημονεύθη ἐν ὑποσημ. Α 3852 (2682). Ὡς πρὸς τὴν συνέχισιν τῆς διηγήσεως ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ τούτου, καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Ἀκρίτου πλέον, βλέπε ὑποσημ. Α 3859.

3900 ἑξ. Τὸ χωρίον προέρχεται ἐκ μιμήσεως τῆς Ἱερᾶς Βίβλου. Κατὰ τὴν Π. Διαθήκην, ἵνα ποτίζεται ὁ Παράδεισος, ἐξέρχεται ἐκ τῆς Ἐδὲμ ποταμὸς μεριζόμενος εἰς τέσσαρας κλάδους, ὧν τὰ ὀνόματα εἶναι: Φισών, Γιών, Τίγρις καὶ Εὐφράτης. (Γένεσις, κεφ. β', 10—14). Πρβλ. καὶ Ψευδ., σελ. 4, 1—9.

καὶ γὰρ τὴν βρύσην κέκτηται ἀπὸ τοῦ παραδείσου,
(2700) ἐκεῖθεν φέρει τὴν τερπνὴν καὶ πλείστην εὐωδίαν,
ἔχει δὲ καὶ γλυκύτατον τὴν τῶν ὑδάτων πόσιν.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ποιήσας παράδεισον ἐν τῷ Εὐφράτῃ καὶ παλάτια θαυμαστά.

[§ 516] Καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν ἔφερε στὸν λειμῶνα,
παράδεισον ἐποίησε κατὰ πολλὰ ὡραῖον,
καὶ δάσος ἦν πρὸ ὀφθαλμῶν, ὑπῆρχε μέγα χρῆμα,
περὶ τὸ δάσος τεῖχος ἦν εἰς ὕψος ἐπηρμένον 309
ἐρηρεισμένον κάλλιστα καὶ κατωχυρωμένον,
καὶ στιλβωμένον κάλλιστα μετὰ πολλοῦ χαλκοῦ τε.
Εἶχεν καὶ τέσσαρας πλευρὰς ὁ πάντερπνος ἐκεῖνος
παράδεισος ὁ θαυμαστὸς Ἀκρίτου τοῦ γενναίου,
χορὸς οἰκεῖος ἔξωθεν ὑπῆρχεν ἐκ τοῦ τείχους.
[§ 517] Μέσα δὲ τούτου θαυμαστὸς ὁ στολισμὸς τῶν ⟨δένδρων·

3903 ἔχει μὲν καὶ γλυκύτατον—3906 ὑπῆρχε μετὰ χρῶμα (Διώρθωσα κατὰ Τατ. βιβλ. Α, κεφ. 35. Βλέπε ὑποσημ. Α 3906).—

Τ 3902 τὴν τερπνὴν καὶ ξένην εὐωδίαν—3904 Ἐκ τούτου γὰρ τοῦ ποταμοῦ ὕδωρ μετοχετεύσας,—3905 κατὰ πολὺ ὡραῖον—3906 καὶ ἄλσος ἦν πρὸ ὀφθαλμῶν, ὑπῆρχε μετὰ χρῶμα,—3907 περὶ τὸ ἄλσος—3908 καὶ κατωχυρωμένον—3909 καὶ στιλβωμένον πάμπολλα μετὰ πολλοῦ—3910 πλευραῖς ὁ κάλλιστος ἐκεῖνος—3911 παραδ. ὁ θαυμαστός, πάντερπνος καὶ ὡραῖος—3913 ἐντὸς δὲ τούτου θαυμαστὴ πανήγυρις τῶν δένδρων (χργρ: πανήγυρεις)—

3904 ἑξ Περὶ παραδείσου βλέπε καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις Α 2880 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Ὡσαύτως πρβλ. καὶ τὰ περὶ Ἐκφράσεως τοῦ λειμῶνος ἐν Α 2833 ἑξ., Α 2836 ἑξ. καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ., ἔνθα πρόκειται περὶ μιμήσεως ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου, ὡς καὶ ἐνταῦθα. Τὰ σχετικὰ χωρία τοῦ Τατίου ὑποδεικνύονται εἰς τὰς ἀμέσως ἑπομένας ὑποσημειώσεις μας.

3906 ἑξ. «Ὁ δὲ παράδεισος ἄλσος ἦν μέγα τι χρῆμα πρὸς ὀφθαλμῶν ἡδονήν. Καὶ περὶ τὸ ἄλσος τειχίον ἦν αὔταρκες εἰς ὕψος καὶ ἑκάστη πλευρὰ τειχίου—τέσσαρες δὲ ἦσαν πλευραὶ—κατάστεγος ὑπὸ χορῷ κιόνων». (Τατ. βιβλ. Α' κεφ. 15). Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ διασκευασταὶ τοῦ Ἔπους ἐμιμοῦντο, ἢ μᾶλλον ἀντέγραφον διάφορα χωρία παλαιοτέρων συγγραφέων ἀβασανίστως, ὑποπίπτοντες οὕτως εἰς οὐσιώδεις παρανοήσεις, διαφωτίζει δὲ ἐν προκειμένῳ καὶ δύο τοιαύτας: 1) ἀντὶ τοῦ ἐν Α 3906 (2704) «ὑπῆρχε μετὰ χρῶμα», τὸ ὀρθὸν εἶναι «μέγα χρῆμα», ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρω παρατεθέντος χωρίου τοῦ Τατίου. Πρβλ. σχετικῶς καὶ παραλλαγὴν Τ 2837 (1881) «τὸ δὲ χρῆμα πρὸ ὀφθαλμῶν ἐνήδονον ὑπῆρχεν». 2) τὸ ἐν Α 3912 «χορὸς οἰκεῖος», ὀφείλεται εἰς παρανόησιν τοῦ «χορῷ κιόνων» τοῦ Τατίου. Ἡ μίμησις εἶναι κατὰ πολὺ ἐμφανεστέρα εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος (πρβλ. ἀντιστοίχους παραλλαγὰς Τ), ὡς καὶ εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κρυπτοφέρρης (πρβλ. Κζ 14 ἑξ.).

3913 ἑξ. (Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 2836 ἑξ.). «Ἔνδον ἦν ἡ τῶν δένδρων πανήγυρις. Ἔθαλλον οἱ κλάδοι, συνέπιπτον ἀλλήλοις ἄλλος ἐπ' ἄλλον, αἱ γείτονες

οἱ κλάδοι πάντες ἔθαλλον, συνέπιπτον ἀλλήλοις,
3915 τῶν δὲ πετάλων ἐμβολαὶ καὶ τῶν ἐνδόξων φύλλων
καὶ τῶν καρπῶν αἱ συμπλοκαὶ ὄροφον ἐποιοῦντο.
Αἱ δὲ πρασίαι τῶν φυτῶν, τῶν ὑπὸ δένδρων κάτω,
πεφύκασί τε στοιχηδὸν ἀπάντων τῶν ἡδέων,
3919 τὰ μὲν γὰρ ρόδα ᾽βάσταζον, τὰ ἕτερα δὲ μῆλα.
(2718) *Νάρκισσος ἔθαλλε φαιδρός, τῶν ἴων τε καὶ ῥόδων,* 310
3921 ἐν μέσῳ δὲ τοῖς ἄνθεσι ὕδωρ *συνεπωχεῖτο,*
(2720) καὶ χάρακες τετράγωνοι ἵσταντο εὐειδεῖς τε.
[§ 518] Ὀρνέων πλήθη πάμπολλα ἐβόσκοντο στὸ δάσος,
τὰ μὲν γὰρ ἦσαν ἥμερα καὶ ψιττακοὶ καὶ κύκνοι,
3925 ἐν κλώνοις καὶ ἐν ὕδασι νομὴν προσεποιοῦντο,

3920 νάρκισσος ἔθαλλε λαμπρῶς ἰτέων τε καὶ ῥόδων (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2718).—3921 ὕδωρ συνεπεχεῖτο,—

Τ 3917 τῶν ὑπὸ δένδρων κάτω,—3919 ῥόδα ἔφερον, τὰ ἕτερα—3923 πάμπολλα ἐνέμοντο τῷ ἄλσει,—3924 τὰ μὲν γὰρ χειροήθεις τε καὶ ψιττακοί—3925 ἐν κλώνοις τε καὶ ὕδασι νομὴν—

τῶν πετάλων περιπλοκαί, τῶν φύλλων περιβολαί, τῶν καρπῶν συμπλοκαί». (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 15). «Ἐκόμα πολλοῖς ἄνθεσιν ὁ λειμών. Δένδρων αὐτοῖς ἀνεμέμικτο φάλαγξ καὶ φυτῶν. Συνεχῆ τὰ δένδρα. Συνηρεφῆ τὰ πέταλα. Συνῆπτον οἱ πτόρθοι τὰ φύλλα, καὶ ἐγίνετο τοῖς ἄνθεσιν ὄροφος ἡ τῶν φύλλων συμπλοκή». (Τατ., βιβλ. Α', κεφ. 1). Πρβλ. ἰδίως τὰς παραλλαγὰς Τ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἀντίστοιχον χωρίον Κζ 17 ἑξ.

3917 ἑξ. «Αἱ δὲ πρασιαὶ τῶν ἀνθῶν ὑπὸ τὰ πέταλα τῶν φυτῶν στιχηδὸν ἐπεφύκεσαν, νάρκισσος, καὶ ῥόδα καὶ μύρριναι. Ὕδωρ δὲ κατὰ μέσον ἔρρει τοῦ λειμῶνος». (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 1). «Ὁ νάρκισσος ἦν τὸ πᾶν ὅμοιον τῷ κάτω τοῦ ῥόδου. Τὸ ἴον κάλυξ μὲν οὐδαμοῦ, χροιὰν δὲ οἵαν ἡ τῆς θαλάσσης ἀστράπτει γαλήνη. Ἐν μέσῳ δὲ τοῖς ἄνθεσι πηγὴ ἀνέβλυζεν καὶ περιεγέγραπτο τετράγωνος χαράδρα χειροποίητος τῷ ῥεύματι». (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 15). Ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου ἐπήγασαν προφανῶς καὶ αἱ σχετικαὶ περιγραφαὶ λειμώνων καὶ παραδείσων τοῦ Εὐσταθίου (βλέπε Εὐστάθ. Α', 4, σελ. 162—163), καθὼς καὶ τοῦ Εὐγενειανοῦ ἐν τῷ μυθιστορήμ. Δρόσιλλα καὶ Χαρικλῆς (Α, 75—107) ἐν Erotici Scriptores, Hercher, ἐκδ. Teubner Λειψίας, σελ.439—440, τῶν ὁποίων τὸ φυσιολατρικὸν περιεχόμενον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὰ ἐνταῦθα χωρία. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ διαφορὰς ἐν ἀντιστοίχῳ χωρίῳ Κζ 23 ἑξ.

2923 ἑξ. «Ὄρνιθες δέ, οἱ μὲν χειροήθεις περὶ τὸ ἄλσος ἐνέμοντο, οὓς ἐκολάκευον αἱ τῶν ἀνθρώπων τροφαί, οἱ δὲ ἐλεύθερον ἔχοντες τὸ πτερόν, περὶ τὰς τῶν δένδρων κορυφὰς ἔπαιζον· οἱ μὲν ᾄδοντες τὰ ὀρνίθων ᾄσματα· οἱ δὲ τῇ τῶν πτερῶν ἀγλαϊζόμενοι στολῇ. Οἱ ᾠδοὶ δὲ τέττιγες καὶ χελιδόνες· οἱ μὲν τὴν Ἠοῦς ᾄδοντες εὐνήν, οἱ δὲ τὴν Τηρέως τράπεζαν. Οἱ δὲ χειροήθεις, ταώς, καὶ κύκνος καὶ ψιττακός». (Τατ., βιβλ. Α', κεφ. 15). Ἀνάλογον χωρίον πρβλ. ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἐν Α 2851 ἑξ. Βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 2836, ἑξ. Ἐν σχέσει πρὸς τὰ τῶν πτηνῶν τοῦ παραδείσου τοῦ Ἀκρίτου, πρβλ. ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Κζ 31 ἑξ., τὸ ὁποῖον παρουσιάζει μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἀνωτέρω περικοπὴν τοῦ Τατίου, ὡς καὶ Ε 1657 ἑξ., ἔνθα γίνεται λόγος μόνον περὶ τοῦ ψιττακοῦ.

τὰ δὲ λοιπὰ ἐλεύθερον πτερὸν γὰρ κεκτημένα,
ἐνέπαιζον πετόμενα εἰς κορυφὰς τῶν δένδρων,
ᾀδούσασιν γὰρ λιγυρῶς τὸ τῶν Σειρήνων μέλος,
τὰ δὲ ἀγλαϊζόμενα τῇ τῶν πτερῶν κοσμήσει·
3930 τοσαύτην ὁ παράδεισος τὴν ἡδονὴν παρεῖχε
καὶ τὸν Ἀκρίτην εὔφραινε μετὰ τῆς ποθητῆς του.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης μέσον τοῦ παραδείσου οἶκον ἐποίησεν.

[§ 519] Παλάτιν ἔκτισε λαμπρὸν μέσον τοῦ παραδείσου

Τ 3928 τὰ μὲν ᾄδοντα λιγυρῶς—3931 ηὔφραινε ἅμα τῇ ποθητῇ τε.—3932 Οἶκον δὲ ἔκτισε λαμπρόν—

3930 Ἐν σχέσει πρὸς τὰ τοῦ παραδείσου τοῦ Ἀκρίτου, πλὴν τῶν ἐν ταῖς προηγουμ. ὑποσημ. μνημονευθέντων ἀποσπασμάτων τῶν Τατ., Εὐσταθ., Εὐγενειανοῦ, καὶ τῶν παραπομπῶν μου εἰς προηγούμενα χωρία τοῦ Ἔπους περὶ τοῦ λειμῶνος (ἐν Α 2833 ἑξ. καὶ σχετικ. περαιτέρω ὑποσημ.), ὡς καὶ τῶν ἀντιστοίχων τῷ παρόντι κεφαλαίῳ χωρίων τῶν ἄλλων διασκευῶν (ἀπὸ Κζ12 ἑξ. καὶ Ε 1620 ἑξ.), βλέπε ἐπίσης καὶ σχετικὰ δημοτικὰ ᾄσματα τοῦ Ἀκριτ. κύκλου, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ κατασκευῆς κήπου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ Ἀκρίτας μετοχετεύσας ὕδατα ἐφύτευσε παντοειδῆ φυτὰ καὶ δένδρα, ὅπου κάμνουν τὰς φωλεάς των παντοειδῆ πτηνά, τινὰ τῶν ὁποίων μάλιστα κελαδοῦν μὲ ἀνθρωπίνην φωνὴν (προφανῶς πρόκειται περὶ ἀπομιμήσεως τῆς ἰδέας ἀπὸ τοὺς ψιττακοὺς τοῦ Τατίου, βιβλ. Α' κεφ. 15, ἐν συναρτήσει πρὸς στίχ. Α 3924, Κζ 37, ἰδίως δὲ Ε 1658, πρὸς ὃν πρβλ. ᾄσματος Πόντου, ἀριθ. 24, ἐν Λαογραφίας Α'. σελ. 236, στίχ. 7 ἑξ.). Σχετικῶς βλέπε ἐν Λαογραφίας Α' τὰ κάτωθι ᾄσματα: Κερασοῦντος (ἀριθ. 23) σελ. 233, στίχ. 1—6, Πόντου (ἀριθ. 24, ἔνθ' ἀνωτέρω), Τραπεζοῦντος (ἀριθ. 25) σελ. 235, στίχ. 1—5, Πόντου (ἀριθ. 35), σελ. 245—246, στίχ. 1—7, Σινασσοῦ (ἀριθ. 36 καὶ 37) σελ. 247—248, στίχ. 1—2, Πόντου (ἀριθ. 41), 252, σελ. 252, στίχ. 1—5.

3932 ἑξ. «Εἰς δὲ τὸ μέσον τοῦ περιβολίου ἔκτισεν ὀσπίτιον πολλὰ εὔμορφον καὶ λαμπρόν. Καὶ τόσον τὸ ἔκαμεν εὔμορφον ὅτι δὲν δύνομαι νὰ διηγηθῶ τὸ κάλλος καὶ τὴν σύνθεσιν, ὁποὺ εἶχεν. Αἱ δὲ πέτρες ὅπου ἦσαν κτισμένες, τόσον ἦσαν εὔμορφα κτισμένες, ὅτι δὲν ἐφαίνοντο πῶς εἶναι κτισμένες, ἀμὴ ἦσαν βαμμένες εἰς πολυποίκιλες χρόες». (Π, 398, 22—26). Ἐν σχέσει μὲ τὸ ἐν προκειμένῳ παλάτιον τοῦ Ἀκρίτου πρβλ. ἐπίσης τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ, τῆς ὁποίας τὰ ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κζ 41, φαίνεται ὅτι καὶ ἐν προκειμένῳ διέσωσαν τὴν ὀρθοτέραν καὶ αὐθεντικωτέραν παράδοσιν (π.χ. πρβλ. Α 4020 ἑξ. πρὸς Κζ 85 ἑξ.). Παρὰ ταῦτα τὸ κείμενον Α, ὅπως καὶ τῶν διασκευῶν Τ καὶ Π τῆς αὐτῆς ὁμάδος παρέχουν ἐν προκειμένῳ λεπτομερεστέραν περιγραφὴν καὶ ἐν γένει περισσότερα στοιχεῖα, ὀφειλόμενα ἴσως εἰς μεταγενεστέρας προσθήκας καὶ συμπληρώσεις. Βλέπε ἐν τούτοις καὶ ἀπόψεις Grégoire ἐν Byzantion VI 485. Ὡσαύτως πρβλ. καὶ κείμενον διασκευῆς Ε 1650, ἔνθα ἐλαχίστη μόνον μνεία περὶ κτιρίων γίνεται, οὐδ' ἀναφέρεται κἂν ἡ λέξις παλάτιον, ἀλλ' ἁπλῶς ἀνώγαιον. Καὶ εἰς τὰ δημ. ᾄσματα ἀναφέρονται κάστρα ἀντὶ παλατίων. Πρβλ. σχετικὰ χωρία ᾀσμάτων, ὧν μνεία ἐγένετο ἐν ὑποσημ. Α 3930, ἐν τέλει. Ἀναλογίας παρουσιάζουν ἐπίσης καὶ τὰ ἐν τῇ ἐρωτικῇ διηγήσει «Εἰς τὴν Σωφροσύνην» τοῦ Μελιτηνιώτου, ἔνθα ὁ ποιητὴς διηγεῖται ὅτι ἐξελθὼν εἰς τὴν ἐξοχὴν τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ Μαΐου συνήντησε, ὑπὸ

τὸ κάλλος καὶ τὴν σύνθεσιν εἰπεῖν οὐκ ἐξισχύω, 311
ἅπαντες γὰρ δεδόμηνται παράδοξοι οἱ λίθοι,
3935 καὶ οὐδαμῶς ἐκφαίνεσθαι τὴν θεωρίαν τούτων,
ὡς ἀπὸ πέτρας τοιγαροῦν ὑπάρχοντες *καλλίστας*
ἀλλ' ὡς ἡδὺ παρεμφερὲς ἐξηλλαγμένον χρόαις,
[§ 520] Πάτους μὲν εἶχε τέσσαρους ὁ ἔμπροσθεν οἰκίσκος,
ἅπας χρυσομεσόκτιστος, περιηργυρωμένος,
3940 τριώροφος ἐτύγχανε ὑψίτατός τε ἄγαν·
(2739)ἡ πόρτα δὲ ἡ ἔμπροσθεν ἦτο πολλὰ μεγάλη,
τὸ ὕψος μὲν ὡσεὶ πηχῶν εἴκοσι καὶ τεσσάρων
ὑπερνικῶν εἰς καλλονὴν πολλὴν τοῦ διαχρύσου.
[§ 521] Ἔνδοθεν τούτου ἕτερος κατεσκευάσθη οἶκος,
3945 τὸ ὕψος μὲν ὡσεὶ πηχῶν εἰκοσί τε καὶ δύο,
κεκοσμημένος πάντοθεν ἐν χαλκοτάτῳ εἴδει, 312
ἐκ λίθων μὲν βασιλικῶν ἐρηρεισμένος ἅπας·
τοσοῦτον δὲ ἐστίλβωσαν τοὺς λίθους οἱ τεχνῖται,
ὥστε ὁπού ἐφαίνοντο πορφύρα τε καὶ βύσσον·

3934 ἅπαντες γὰρ δεδύνηνται παράδοξοι οἱ λίθοι, (Διώρθωσα κατὰ Π, 398, 24—26. Πρβλ. ὑποσημ. Α 3932 ἑξ. καὶ παρατήρ. Hesseling ἐν Byzantion IV 176).—3935 ὡς μὴ λοιπὸν ἐκφαίνεσθαι (Διώρθωσα ἐν συναρτήσει πρὸς προηγ. στίχ. Α 3934).—3936 ὡς ἀπὸ πέτρας τοιγαροῦν ὑπάρχουσαν καλλίστως (Διώρθωσα κατ' ἀναλογίαν πρὸς δύο προηγ. στίχους Α 3934—3935).—3943 ὑπερνικῶντες καλλονὴν—

Τ 3934 ἅπαντες γὰρ δεδύνηνται παραδ. οἱ λίθοι,—3936 ὑπάρχουσαν καλλίστας,—3938 τέσσαρες—3939 περιηργυρωμένας, (χργρ.)—3940 ὑψίστατος—3941 ἡ πύλη δὲ ἡ ἔμπροσθεν ὑπῆρχε παμμεγέθης,—3949 ὥστε δοκεῖν τὴν ἐφ' ἡμῖν πορφύραν τε καὶ βύσσον—

μορφὴν ὡραιοτάτης παρθένου τὴν Σωφροσύνην, ἥτις ὁδηγεῖ τοῦτον εἰς τὴν κατοικίαν της, ἐν θαυμασίῳ παραδείσῳ, ἔνθα φρούρια, ποταμός, γέφυρα, τάφροι, καὶ ἄγρια θηρία κωλύουν τὴν εἴσοδον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κήπου. Περὶ Μελιτηνιώτου βλέπε ὑποσημ. Α 860, Α 2528 καὶ Α 2817.

3938 ἑξ. Οἱ ἄρχοντες τῶν ἀκριτικῶν θεμάτων μακρὰν τῆς πρωτευούσης καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας ἔζων ὡς κυρίαρχοι ἀνεξάρτητοι σχεδόν, καὶ οὐχὶ σπανίως ὡς ἀποστάται ἐντὸς πολυτελεστάτων αὐλῶν καὶ ἀγροτικῶν μεγάρων. Βλέπε σχετικῶς Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 58. Περὶ παλατίων βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις χωρία Α 77 ἑξ, Α 1682 ἑξ. καὶ ταυταριθμ. ὑποσημειώσεις. Περὶ ἰδιωτικῶν οἰκημάτων ἐν γένει, ὡς καὶ περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς διακοσμήσεως αὐτῶν βλέπε, πλὴν τοῦ εἰδικοῦ ἔργου τοῦ De Beylié, L'habitation byzantine, Παρίσιοι 1902, καὶ σχετικὸν κεφάλαιον περὶ ἀστικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς εἰς τὸ κλασσικὸν ἔργον τοῦ Ch. Diehl, Manuel d'Art byzantin, Παρίσιοι 1925, σελ. 413 ἑξ. (τόμος Α'), ὡς καὶ τὰς ἀξιολόγους ἐργασίας ἑλληνιστί: Φ. Κουκουλέ, Περὶ τὴν Βυζαντινὴν οἰκίαν, ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΒ' 76—138 (1936) καὶ Ἀναστ. Κ. Ὀρλάνδου, Παλάτια καὶ Σπίτια τοῦ Μυστρᾶ, ἐν Ἀρχείῳ Βυζ. Μνημείων, τομ. Γ', τεῦχ. 1, (1937, Ἀθῆναι), σελ. 1—114).

3950 τὰ ὑπερῷα ἅπαντα *χρυσοκατάσκευά τε*
(2749)*ὄροφος μουσιόκτιστος, ἔργον πολλῶν θαυμάτων,*
3951 ἡ στέγωσις δὲ πάντοθεν ἦτο κεχρυσωμένη.
[§ 522] Εἶχεν καὶ ἔργα θαυμαστὰ διάφορα ποικίλα,
τὰ ἔσω ἦσαν πλουμιστὰ μετὰ τιμίων λίθων,
αἱ δὲ θυρίδες ἅπασαι τοῦ πανευφήμου οἴκου
3955 μεγάλαι μὲν καὶ θαυμασταὶ καὶ λαμπεραὶ ὡς φῶτα,
διατὶ εἶχον μάλαγμα καθαρὸν τῆς Ἀραβίας χώρας,
σταφύλια μὲ τὰ κλήματα εἶχον κεχρυσωμένα,
οἱ στύλοι δὲ οἱ ἅπαντες *χρυσοημφιεσμένοι*
3959 ὡς πάντα καταλάμποντα ἀπὸ τῆς λαμπηδόνος, 313
(2756)*καὶ τοῖς ὁρῶσι φαίνεσθαι χρύσινα στέγη πάντα·*
(2757)*μᾶλλον δὲ ὅταν ὁ ἥλιος ἔλαμπε τὰς ἀκτῖνας,*
3961 πυρωδεστάτην *τὴν αὐγὴν* ἔπεμπε τὸ χρυσίον,
τὰς ὄψεις πάντων τῶν ἐκεῖ ἔτερπε τυγχανόντων.
(2760)[§ 523] Ταῦτα λοιπὸν ὁ θαυμαστὸς Ἀκρίτης ἐκτελέσας

3950 ἅπαντα χρυσοκατεσκευάστο,—3958 οἱ ἅπαντες κεχρυσοστολισμένοι,—3960 Κ' ὅταν μὲν ὁ ἥλιος ἔδιδε τὰς ἀκτῖνας (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2757).—3961 πυρωδεστάτην ἔλλαμψιν ἔπεμπε—

Τ 3951—3952 Παραλείπονται οἱ στίχοι.—3953 τὰ ἔσω δ' ἦσαν χυμευτὰ μετὰ τιμ. λίθ.—3955 Παραλείπεται ὁ στίχος.—3956 ἀπὸ χρυσίου καθαροῦ πεποικιλμέναι ὑπῆρχον,—3957 καὶ χρυσαμπελοκλάδους τε ἔχουσαι μετὰ βότρυς·—3958 τὰ δὲ κιόνια ἅπαντα χρυσοημφιεσμένα,—3962 πάντων τὰς ἐκεῖ ἔτερπε—

3963 ἑξ. «Λοιπὸν αὐτὰ ἔκαμεν ὁ θαυμαστὸς Ἀκρίτης καὶ ἔκτισεν καὶ μέγαν πύργον καὶ ὑψηλὸν καὶ ἦτον τετράγωνος ἀπὸ θεμελίων ἕως ἄνω. Καὶ ἦτον συνηρμοσμένος μὲ πριονισμένες πέτρες καὶ ἐπάνω ἦταν μὲ ὀκτὼ κόχες. Καὶ τόσον τὸν ἔκαμεν ὑψηλόν, ὅτι ἐφαίνετον ἀπὸ τὴν Συρίαν τὴν πρὸς Βαβυλῶνα. Ἐκεῖνοι δὲ ὁποὺ ἔβλεπαν ἀπὸ μακρόθεν, ἀπὸ τὴν ἀσπράδα ἐφαίνετον ὡσὰν χιόνιον. Ἔκαμεν καὶ τρίκλινον σταυροειδές, ὁ δὲ πύργος εἶχεν τὴν σκάλαν γυρισθήν, ἤγουν κοχλίαν». (Π, 399, 3—10). Πύργου περιγραφὴν βλέπε καὶ ἐν Φλωρ. 1298 ἑξ. 1326 ἑξ, 1401 ἑξ. Εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ δὲν γίνεται ἡ παραμικρὰ μνεία πύργου, ἀλλ' ἀναφέρονται μόνον «τριώροφα ὑπερῷα» (Κζ 49), ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν Α 3973 σταυροειδοῦς τρικλίνου μνημονεύονται «ἀνδριάντες σταυροειδεῖς» (Κζ 61), «καὶ χαμοτρίκλινοι θαυμαστοὶ» (Κζ 60). Τρίκλινος παρ' ἀρχαίοις ὠνομάζετο αἴθουσα ἑστιάσεως μετὰ κλινῶν. Ὠνομάζετο δὲ οὕτω διότι περὶ ἑκάστην τράπεζαν συμποσίου ὑπῆρχον τρεῖς κλῖναι ἐπὶ τῶν ὁποίων ἦσαν ἀνακεκλιμένοι ἕκαστος τῶν συνδαιτημόνων. Βλέπε σχετικῶς Παραρρηγ. Ἱστορ. 5, (Δα), σελ. 87, ὑποσημ. 2. Κατὰ τοὺς μ. χρόνους τρίκλινον ἢ τρικλινάριον ἐκαλεῖτο ἡ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς, ἥτις, ἐφ' ὅσον ἦτο εἰς τὸ κάτω πάτωμα ἐκαλεῖτο χαμοτρίκλινος (πρβλ. Κζ 60). Περὶ τρικλίνων, τρικλιναρίων, χαμοτρικλίνων καὶ τοῦ περιφήμου χρυσοτρικλίνου τοῦ Ἱεροῦ Παλατίου τῶν ἡμετέρων αὐτοκρατόρων βλέπε ἔργα μνημονευθέντα ἐν ὑποσημ. Α 3938 ἑξ. Diehl σελ. 421, Κουκουλέ σελ. 118—119 καὶ Ὀρλάνδου σελ. 62—67. Τρικλίνων μνεία καὶ περιγραφὴ γίνεται καὶ εἰς τὰ μεσαιων. μυθιστορήματα. Βλέπε σχετικῶς ἐν Βελθανδρ. 328 ἑξ. καὶ καὶ 728.

καὶ πύργον μέγαν τοῖς αὐτοῖς κτίσας ὡραῖον πάντα,
3965 τὸ ὕψος *δὲ ἀμήχανον*, καὶ θαυμαστὸν τὸ κτίσμα,
ἀπὸ γὰρ γῆς τετράγωνος τὴν ἄνω βάσιν εἶχεν,
συνηρμοσμένος τε καλῶς ἐκ τῶν πριστῶν τῶν λίθων,
ἄνωθεν δὲ ὀκτάγωνος μετὰ λαμπρῶν θυρίδων·
τοσαῦτα πάντα ὕψωσεν, ὅπως καλῶς ὁρᾶσθαι
3970 ἀπὸ Συρίαν ἅπασαν καὶ πρὸς τὴν Βαβυλῶνα,
(2768) *τοὺς δὲ μακρόθεν βλέποντας τὴν δόμησιν τοῦ οἴκου*
(2769) *ὡς ἀπὸ τῆς λευκότητος δοκεῖν χιόνα ἔχειν.* 314
[§ 524] Ἐν *τῷ* αὐτῷ καὶ τρίκλινον σταυροειδῶς ποιήσας.
3974 ἔνθεν κακεῖθεν τῶν μερῶν οὕτως καλῶς εἰργάσθη.
(2772) *Ὁ πύργος οὖν κοχλοειδῆν εἶχε τὸν ἀναβάτην,*
3976 *ἄνοδον ἔφερε πολλὴν* τὴν ἐπὶ τοῦ τρικλίνου.
Ἐκάμασιν καὶ τοὺς *πινσοὺς* τὸ μῆκος πενταπήχεις,
ἀντὶ κιόνων ἔστησε τούτους ἐν τῷ τρικλίνῳ,
ἔβαλε πλίνθους τέσσαρας *ἐφ'* ἕκαστον πινσόν τε
3980 μεγίστους, ἀργυρέους τε, σταθμὸν ταλαντιαίους.
[§ 525] Τὸν ὄροφον ἐστόλισεν ἐκ λίθων καὶ μαργάρων.

3965 τὸ ὕψος ἦτον ὑπέρψηλον, καὶ θαυμαστὸν—3970 χιὼν Συρίαν ἅπασαν τὴν πρὸς Βαβυλῶνα (Διώρθωσα κατὰ Π, 399, 7—8. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. 3963 ἑξ.).—3971 ἐκεῖνοι ὅπου μακρόθεν ἔβλεπον ὑψίκομον τὸν πύργον (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2768).—3972 καὶ ἀπὸ τὴν λευκότητα ἐφαίνετο σὰν χιόνιν. (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2769).—3973 Καὶ ἐν αὐτῷ καὶ τρίκλινον—3975 τὴν σκάλαν εἶχε στρογγυλήν, στὴν κορυφὴν τοῦ πύργου, (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2772).—3976 ἀνάβασιν εἶχε περισσὴν τὴν ἐπὶ τοῦ τρικλ.—3977 Ἐκάμασι καὶ τοὺς πησοὺς—3978 καὶ στύλους ἐκεῖ ἔστεσε τούτους—3979 τέσσαρας ἀφ' ἕκαστον πινσόν τε—

Τ 3965 τὸ ὕψος δὲ ἀμήχανον, παράδοξος δ' ἡ κτίσις·—3967 ἐκ τῶν περιστῶν λίθων—3970 χιὼν Συρίαν ἅπασαν τὴν πρὸς τὴν Βαβυλῶνα,—3973 Ἐν τῷ αὐτῷ καὶ τρίκλινον σταυροειδῆ ποιήσας,—3977 Ἐποίησε καὶ τοὺς πινσοὺς—3979 ἔθηκε πλίνθους—3981 ἐκόσμησεν ἐκ λίθων—

3977 ἑξ. Πινσοὶ ἢ πεσσοὶ ἐκαλοῦντο κατὰ τοὺς μ. χρόνους οἱ κτιστοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κίονες οἱ στηρίζοντες τὸ προστῷον καὶ τὰς ἀψῖδας τῶν μεγάλων οἰκοδομημάτων, μοναστηρίων κλπ. Σχετικῶς βλέπε καὶ τὴν ἐν ὑποσημ. Α 3938 ἑξ. μνημονευθ. μελέτην Κουκουλέ, Περὶ τὴν Βυζαντινὴν οἰκίαν, σελ. 120—121.

3981 ἑξ. Εἰς τὰ βασιλικὰ παλάτια τῶν μ. χρόνων καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα τῶν μεγιστάνων τὰ πολυτελῆ διαμερίσματα καὶ ἰδίως αἱ αἴθουσαι τῆς ὑποδοχῆς εἶχον τὴν ὀροφὴν κεχρυσωμένην, πολλὰ δὲ εἶναι τὰ χωρία ἔνθα γίνεται μνεία οἴκων χρυσορόφων ἢ χρυσοστέγων, ὡς ἐν προκειμένῳ. Μνεία ἐπίσης λίθων προφανῶς πολυτίμων καταυγαζόντων διὰ τῆς λάμψεώς των γίνεται καὶ εἰς τὰ μεσαιων. μυθιστορήματα. Σχετικῶς βλέπε ἐν Βελθανδρ. 328 ἑξ. Ὡς πρὸς τοὺς ἡλιακούς, οἵτινες ἦσαν οὐχὶ ἁπλῶς καὶ μόνον οἱ ἐξῶσται (balcony), ὡς μεταφράζει ὁ Sophocle, ἀλλὰ καὶ πᾶν τμῆμα τῆς οἰκίας ἀνοικτὸν καὶ προσήλιον, ὡς ἐν Μάνῃ (λιακός), βλέπε μελέτην Κ. Ἀ-

μετὰ χρυσίου καθαροῦ ἅπαντα συσκιάσας,
(2780) τὸ ἔδαφος ἐκάλλυνε μετὰ τιμίων λίθων,
τὸν τοῖχον καὶ τὸ ἔδαφος ἐστόλισεν ὡραίως,
3985 μέσον δὲ τούτων ἔβαλεν σφαιροειδῆ τε λίθον, 315
ἐκεῖνος ὁ λίθος ἔλαμπεν ὥσπερ τὴν λαμπηδόνα,
κατηύγαζεν ἐν τῇ νυκτὶ φῶς εἰς τὸν οἶκον ὅλον.
Τὰς πόρτας του ἐλάμπρυνε μὲ καθαρὸν χρυσίον,
μετὰ τῶν λίθων *χυμευτὰς* ἔκαμε τὰς θυρίδας,
3990 ἡλιακοὺς ἐποίησεν ἔξωθεν τοῦ τρικλίνου,
χαλκοκεραμοσύνθετον τὴν ὕλην πᾶσαν τούτων
ἐποίησεν, ὡς ἄξιον πολλῶν λαμπρῶν ἐπαίνων.
[§ 526] Ὄντως λαμπρὸν καὶ θαυμαστὸν ἐφάνη τὸ παλάτι,

3987 καὶ ἔλαμπεν ἐν τῇ νυκτί—3989 μετὰ τῶν λίθων τορνευτὰς ἔκαμε—3991 χαλκοκεραμοκάμωτον τὴν ὕλην—

Τ 3984 τοῦ οἴκου γὰρ χυμεύσαντος τὸ κάλλος τοῦ ἐδάφους· (χργρ: τὸ σκάλλους)—3985 μέσον δὲ λίθον ἔβαλεν μέγιστον, στρογγυλάτον,—3986 Παραλείπεται ὁ στίχος.—3987 κατηύγαζεν ἐν τῇ νυκτὶ φῶς εἰς τὸν κόσμον ὅλον.—3988 Πυλῶνάς τε ἐκάθηρεν ἠμφίασε χρυσίον,—3989 χυμευτὰς ἐποίησε θυρίδας,—3993 ὄντως φρικῶδες, φοβερὸν ὅλον ὑπῆρχεν ἅπαν,—

μάντου, Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις εἰς μεσαιων. συγγραφεῖς, ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Β' 282—284. Περὶ ἡλιακῶν ὡς καὶ περὶ οἴκων χρυσορρόφων βλέπε ἐπίσης καὶ τὴν ἐν ὑποσημ. Α 3938 μνημονευθ. μελέτην Κουκουλέ, Περὶ τὴν Βυζαντινὴν οἰκίαν, σελ. 113 καὶ 121, ὡς καὶ σχετικὴν μελέτην Ὀρλάνδου σελ. 73—77. Ἡλιακῶν μνεία γίνεται καὶ εἰς τὰ μεσαιων. μυθιστορήματα. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Βελθάνδρ. 474 ἑξ.

3938. Περὶ χυμευτῶν, ἤτοι ἐσμαλτωμένων ἔργων τέχνης, βλέπε ἐν τοῖς προηγουμ. τὰς ὑποσημειώσεις Α 1215, Α (1121), Α 2191, ὡς καὶ ἐν Κδ 907.

3993 ἑξ. Ὡς καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις παρετηρήσαμεν (βλέπε ὑποσημ. Α 162), εἰκόνων μνεία καὶ περιγραφὴ γίνεται καὶ εἰς τὰ Σοφιστικὰ μυθιστορήματα, καὶ δὴ παρ' Ἀχιλλ. Τατίῳ (Ἁρπαγὴ τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τοῦ Διὸς καὶ Ἔρως. Βλέπε Τάτ. βιβλ. Α', κεφ. 1), ὁπόθεν ἀπεμιμήθησαν τὸ θέμα οἱ λόγιοι μυθιστοριογράφοι τῶν μ. χρόνων, καὶ δὴ ὁ Εὐστάθιος, εἰς τὸ μυθιστόρημα τοῦ ὁποίου, πλὴν τῆς ζωγραφίας τοῦ Ἔρωτος ὑπάρχει καὶ λεπτομερὴς περιγραφὴ εἰκονογραφιῶν τῶν δώδεκα μηνῶν, τῆς Φρονήσεως, Ἰσχύος, Σωφροσύνης καὶ Θέμιδος ὑπὸ μορφὴν ὡραίων παρθένων (βλέπε σχετικῶς Εὐστάθ. σελ. 170—176). Τὰ θέματα ταῦτα ἔτυχον συστηματικωτέρας ἀπομιμήσεως παρὰ τοῖς μυθιστοριογράφοις τῆς δημώδους γλώσσης μας τῶν μ. χρόνων, καὶ δὴ ἐν Λυβιστρ. 805—1014, ἐν τῇ Ἐκφράσει τοῦ Ἀργυροῦ κάστρου τῆς Ροδάμνης, ἔνθα γίνεται λεπτομερὴς περιγραφὴ τῶν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ κάστρου τούτου ἐστημένων ἀγαλμάτων τῶν δώδεκα ἀρετῶν, μηνῶν καὶ ἐρωτιδοπούλων. Εἰς τὴν πραγματικότητα ἀγαλμάτων χρῆσις ἐγίνετο λίαν περιωρισμένη κατὰ τοὺς μ. χρόνους καὶ ἐκ τῶν γλυπτῶν ἐν γένει μεγαλυτέρων διάδοσιν εἶχον τὰ ἀνάγλυφα, ὧν μνεία γίνεται εἰς τὰ μυθιστορήματα τῆς ἐποχῆς καὶ δὴ ἐν Βελθάνδρ. 339—347 (Περιγραφὴ τοῦ τρικλίνου τοῦ Ἐρωτοκάστρου). Συνηθέσταται ὅμως ἦσαν αἱ «ἱστορίαι», ἤτοι αἱ πολλαπλαῖ σειραὶ μεγάλων ζωγραφιῶν ἢ ψηφιδωτῶν, αἵτινες ὑπὸ μορφὴν ζωοφόρων ἐκόσμουν τὰ μεγαλοπρεπῆ ἰδιωτικὰ ἢ δημόσια οἰκο-

3994 ἦτον ὅλον τετράγωνον, ὡς τὸ τοῦ πύργου εἶδος,
(2791) *μετὰ μουσείων γύρωθεν πλαξὶν ἅπαντα εἶχεν,*
3996 σ' ἐκείνας *δὲ* ἱστόρησεν τοὺς ἀπ' ἀρχῆς ἀνδρείους,
ἀπὸ Σαμψὼν ἀρχόμενος πρὸς ἀλλοφύλων μάχην,
τὸν λέοντα ὅπου 'ξέσχισε χερσί τε παραδόξως, 316
καὶ χιλιάδας ἔκτεινε μόνος ἐν σιαγόνι·
4000 τῆς Δαλιδᾶς τὸν χωρισμὸν καὶ τύφλωσιν τὴν τούτου,
τῶν δυναστῶν τοὺς ἐμπαιγμούς, κολάσεις ἀλλοφύλων·
καὶ τελευταῖον ἑαυτοῦ κατάλυσιν ἀθρόαν,
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ναοῦ προσγινομένης,
(2800) καὶ ἑαυτὸν ἀπώλεσεν μετὰ τῶν ἀλλοφύλων.
4005 [§527] Μέσον παράγει τὸν Δαυΐδ, ὅπλων χωρὶς παντοίων,
μόνον σφενδόνην τῇ χειρὶ κρατῶντας καὶ βολίδας.
Ἐκεῖθεν δὲ τὸν Γολιὰθ *μέγαν* τῇ ἡλικίᾳ,
στὴν θεωρίαν *φοβερόν, πολύν* τε ἐν ἰσχύϊ,

3995 καὶ πλάκας εἶχε τορνευτὰς σ' ἐκεῖνο τὸ παλάτι, ('Αντικατεστάθη διὰ Τ 2791).—3996 σ' ἐκείνας ἀπάνω ἐστόρησεν—3999 καὶ χιλιάδας ἀπέκτεινε μόνος—4005 Μέσον περάτων τὸν Δαυΐδ, ὅπλων χειρῶν παντοίων, (Διώρθωσα κατὰ ΚΖ 71)—4007 μέγα τῇ ἡλικίᾳ,—4008 φοβερός, πολύς τε ἐν ἰσχύϊ,—

Τ 3994 ὑπῆρχε γὰρ τετράγωνος, ὡς τὸ τοῦ π.—3996 'Εν τούτῳ δὲ ἱστόρησεν τοὺς ἀπ' ἀρχ. ἀνδρ.—3998 λέοντος ὅπου ἴσχυσε χερσί τε παρ.—3999 καὶ χιλιάδας κτείναντος μόνον—4002 καὶ τελευταίαν ἑαυτοῦ—4003 ναοῦ προσγινομένην,—4005 Μέσον περάτων τοῦ Δαυΐδ, ὅπλων χειρῶν παντοίων,—4006 κατέχων καὶ βολίδας,—4007 μέγαν τῇ ἡλικίᾳ,—4008 καὶ τῇ ἰδέᾳ φοβερόν,—

δομήματα τῶν μ. χρόνων. Τοιούτων εἰκόνων μνεία γίνεται εἰς τὰς διαφόρους «'Εκφράσεις» (βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 98), εἰς τὸ Χρον. Μορ. 808 4 ἑξ., καθὼς καὶ εἰς διάφορα ἄλλα κείμενα τῶν μ. χρόνων. Καὶ δὲν εἶναι μὲν ἀνάγκη ν' ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀνταποκρίνονται πάντοτε πρὸς τὴν πραγματικότητα, τουτέστιν ὅτι εἶναι περιγραφαὶ πράγματι ὑφισταμένων ζωγραφιῶν, τὰς ὁποίας εἶχον ἴδει οἱ ποιηταί, καίτοι τοιοῦτόν τι δὲν ἀποκλείεται, ἀλλ' ἀποδεικνύουν οὐχ ἧττον, ὅτι ἦτο ἱκανῶς διαδεδομένη ἡ διακόσμησις ἀνακτόρων καὶ μεγάρων διὰ τοιούτων εἰκόνων. Πλείονας σχετικὰς πληροφορίας βλέπε ἐν Λάμπρου, "Εκφρασις τῶν Ξυλοκονταριῶν τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως, ἐν Ν. 'Ελληνομνήμονος Ε' σελ. 3—18, ἰδίως σελ. 8—9. Κατὰ τὸν Grégoire ἡ ἐν προκειμένῳ περιγραφὴ τοῦ Παλατίου τοῦ 'Ακρίτου ἔχει ἐπηρεασθῆ ἐκ τῶν παρὰ τὰ Σαμόσσατα καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων Nemrud Dagh καὶ Karakus, πλησίον τοῦ "Ανω Εὐφράτου, βασιλικῶν τάφων τῆς Κομμαγηνῆς, σωζομένων μέχρι σήμερον, καὶ τοὺς ὁποίους τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα τοῦ Βασιλείου Α' ἔκθαμβα πρὸ τῆς μεγαλοπρεπείας των ἐθεώρησαν οὐχὶ τάφους, ἀλλ' ἀνάκτορα μεγιστάνων 'Ακριτῶν καὶ δὴ τοῦ Διγενοῦς. Βλέπε σχετικῶς ἐν Byzantion VI 500. Βλέπε ὡσαύτως ἀντίστοιχον χωρίον ἐν ΚΖ 62 ἑξ., ὡς καὶ περιγραφὴν τοῦ τάφου τοῦ Διγενοῦς ἐν Ε 1660 ἑξ. Περὶ τῶν βασιλέων τῆς Κομμαγηνῆς καὶ δὴ τοῦ τελευταίου τούτων Φιλοπάππου γίνεται λόγος καὶ ἐν ὑποσημ. Α 1333.

περιφραγμένον κεφαλὴν μέχρι ποδῶν σιδήρῳ,
4010 ἐν τῇ χειρὶ κοντάριον *φέρων* κατὰ Δαυΐδ τε,
(2807) *ὁλοσιδήρῳ φαίνοντα τῇ χρόᾳ μετὰ τέχνης,*
4011 στρογγύλον λίθον ἐμβαλὼν τῷ Γολιὰθ ἐρρίπτει, 317
τὸν μὲν βληθέντα κατὰ γῆν πέπτωκε παραχρῆμα,
τὸν δὲ δραμόντα τάχιον καὶ μάχαιραν λαβόντα,
καὶ τέμνοντα τὴν κεφαλὴν καὶ ἄραντα τὸ νῖκος.
4015 [§528] Εἶτα τὸν φθόνον τοῦ Σαοὺλ, φυγὴν τοῦ πρᾳοτάτου,
μυρίας τὰς ἐπιβουλάς, Θεοῦ τὰς ἐκδικήσεις,
καὶ βασιλείαν τοῦ Δαυΐδ, πόλεμον ἀλλοφύλων·
τὰ ἄλλα δὲ ἐξαίσια βασιλειῶν τὴν βίβλον,
βασιλειῶν δὲ τὴν γραφήν, ὁ νόμος δὲ 'Εβραίων.
4020 [§529] Τοῦ *'Αχιλλέως* ἱστόρησεν τοὺς μυθικοὺς πολέμους,
καὶ κόρης 'Αγαμέμνονος σφαγὴν τὴν ὀλεθρίαν
Πηνελόπην τὴν σώφρονα τοὺς κτανθέντας νυμφίους
καὶ 'Οδυσσέως θαυμαστὴν πρὸς Κύκλωπα τὴν τόλμην,

4010 κοντάριον κρατῶντας κατὰ Δαυΐδ τε, 4020 Τοῦ βασιλέως στέρησιν τοὺς μύθους καὶ πολέμους, (Διώρθωσα κατὰ ΚΖ 85).—4021 καὶ τοῦ 'Αλδεγαλᾶ φυγήν, τὴν ὀλεθρίαν πάνυ, (Διώρθωσα κατὰ ΚΖ 86 καὶ παρατήρησιν Grégoire ἐν Byzantion IV 1929).—4022 'Ελόπης τε τὴν συμφοράν, νυμφίους τοὺς καθέκτους, (Διώρθωσα κατὰ ΚΖ 87).—4023 καὶ ὁδηγίαν θαυμαστὴν πρὸς Κίνναμον τὴν τόλμην, (Διώρθωσα κατὰ ΚΖ 88).—

Τ 4010 καὶ τῇ χειρὶ ἀκόντιον φέρων κατὰ Δαυΐδ γε,—4011 τῷ Γολιὰθ συμπίπτει,—4014 καὶ τέμοντα τὴν κεφ.—4019 Παραλείπεται ὁ στίχος.—4020 τοῦ 'Αχιλλέως στέρησιν—4021 καὶ τοῦ 'Αλδελαγᾶ φησεν, τὴν ὀλεθρ. πάνυ—4022 'Ολόπης τε τὴν συμφοράν, νυμφίους τοὺς καθέκτους—

4020 ἑξ. Πλὴν τῆς ἁγιογραφίας μεγάλως εἶχε προοδεύσει κατὰ τοὺς μ. χρόνους καὶ ἡ κοσμικὴ ζωγραφικὴ καὶ δὴ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν βυζ. αὐτοκρατόρων. Παρὰ τοῖς μεσαιων. συγγραφ. ἀναφέρονται συχνότατα ζωγραφίαι μὲ θέματα ἐκ τῆς Μυθολογίας καὶ 'Ιστορίας, τόσον ὥστε τὸ «ζωγραφίζειν» καὶ «ἱστορεῖν» κατήντησαν συνώνυμα. Περὶ τῶν ὅρων «ἱστορία» καὶ «ἱστορῶ» μὲ τὴν σημασίαν τῆς ζωγραφικῆς, πλὴν τοῦ ἐν τῇ προηγ. ὑποσημ. Α 3993 ἑξ. μνημονευθέντος ἄρθρου τοῦ Λάμπρου, 'Η "Εκφρασις τῶν ξυλοκονταριῶν, σελ. 9, βλέπε καὶ τὴν ἐν ὑποσημ. Α 3938 μνημονευθ. μελέτην Κουκουλέ, Περὶ τὴν Βυζαντινὴν οἰκίαν, σελ. 124—127, ἔνθα γίνεται λόγος καὶ περὶ τῶν θεμάτων τῶν τοιούτων εἰκονογραφιῶν. Βλέπε ἐπίσης σχετικῶς καὶ εἰδικὸν ἄρθρον Γερ. Μαυρογιάννη, 'Η κοσμικὴ τῶν Βυζαντινῶν γραφικὴ ἐν 'Αρχαιολογ. 'Εφημερίδι 1893, σ. 23 ἑξ. 'Ως πρὸς τὰς ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ παρόντος χώρου διορθώσεις, αὗται ἐγένοντο καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ ἀντιστοίχου χωρίου ΚΖ 85 ἑξ., ἐν συναρτήσει καὶ πρὸς ὑποδείξεις νεωτέρων ἐρευνητῶν καὶ κριτικῶν. Βλέπε σχετικῶς Λάμπρου, 'Η "Εκφρασις τοῦ Ξυλοκονταριῶν ἐν Ν. 'Ελληνομνήμονι Ε', σελ. 8 ἑξ καὶ ὑποσημ. 2, Grégoire ἐν Byzantion IV, σελ. 711, Hesseling ἐν Byzantion IV σελ. 173—175, Βουτιερίδη ἐν Σύντομη 'Ιστορία Νεοελλην. Λογοτεχνίας σελ. 46, ἐν συναρτήσει πρὸς Κρουμβ. Γ'. σελ. 141, ἐδάφ. 2, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῶν μηδέποτε ὑπαρξάντων μυθιστορημάτων τοῦ 'Αλδελάγα καὶ τῆς 'Ολόπης.

(2820)Βελλεροφῶντα κτείνοντα Χίμαιραν τὴν πυρφόρον, 318
4025 *τὴν ἧτταν μὲν* Δαρείου τε, τρόπαια δὲ μεγάλα,
τοῦ 'Αλεξάνδρου φοβεροῦ καὶ τοῦ στερροῦ φανέντος,
Κανδάκης τὰ βασίλεια καὶ τὴν αὐτῆς σοφίαν,
κατορθωμάτων τῶν πολλῶν ἄνακτος 'Αλεξάνδρου.
[§ 530] Τὰ τοῦ Μωσέως θαύματα, πληγὰς τῶν Αἰγυπτίων,
4030 τὴν 'Ιουδαίων ἔξοδον, κακίστων, ἀγνωμόνων,
Θεοῦ τὴν ἀγανάκτησιν, θεράποντος δεήσεις,
καὶ 'Ιησοῦ τὰς τοῦ Ναυῆ ἐνδόξους ἀριστείας.
4033 [§ 531] Ταῦτα *καὶ ἄλλα πλείονα* ἐν τοῖς δυσὶ τρικλίνοις,
(2830)*τὰ πάντα χρυσιόμουσα ἱστόρησεν 'Ακρίτης,*
(2831)*ὡς τοῖς ὁρῶσιν ἄμετρον τὴν ἡδονὴν παρέχων,*
4037 πολὺν ἔχων διάστημα τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος. 319
[§ 532] Τὸ ἔδαφος ἐσκέπασε μετὰ τιμίων λίθων,
ἔλαμπεν γὰρ κατὰ πολλά, ἐθαύμαζον οἱ πάντες
4040 ἐκ τῆς μεγίστης λάμψεως καὶ τοῦ πολλοῦ τοῦ κάλλους
ὕδωρ ἐμφαίνειν πεπηγὸς καὶ καθαρώτατόν τε·
ἐκεῖ γὰρ εἶχε τὴν χαρὰν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θέρους,
ἐκεῖ ἐχαίρετον αὐτὸς μετὰ λαμπρᾶς τῆς κόρης,
τῆς τε τὰ κάλη γυναικῶν ἐν τάφῳ συνθαψάσης.
4045 Καὶ τὸ νερὸν ἐσήκωσε καὶ πήγαινεν ἀπάνω,
(2841)ἐκ μηχανῆς τῆς ἑαυτοῦ, ὥστε *πολλοὺς* θαυμάζειν
ὁρῶντας τούτου τὴν ὁρμὴν ἀνωφερὲς παράπαν.
[§ 533] Τὰ δένδρη τὰ *εὐκάρπιμα* εἰς μέρη τὰ τοῦ πύργου

4024 τὴν πυρφόραν,—4025 τὴν νίκην τοῦ Δαρείου τε,—4027 Καὶ δάκην τὴν βασίλισσαν καὶ τὴν λοιπὴν σοφίαν, (Διώρθωσα κατὰ Κζ 91).—4033 Ταῦτα χρυσὰ ἐποίησεν ἐν τοῖς δυσὶ τρικλ.—4034 διὰ νὰ ἔχωσι χαρὰν ἱστόρησεν 'Ακρίτης·—4035 ὅσοι γὰρ τύχωσιν ἐκεῖ ἐκεῖνα νὰ ἴδοῦσιν,—(Οἱ ἀνωτέρω στίχοι Α 4034—4035 ἀντικατεστάθησαν διὰ Τ 2830—2831).—4036 τοὺς ἀνδριάντας τοὺς καλοὺς καὶ πάντας τοὺς ἀνδρείους, (στίχος περιττεύων).—4046 ὥστε λοιπὸν θαυμάζειν—4048 τὰ δένδρη τὰ εὔκαρπα εἰς μέρη τὰ τοῦ πύργου—

Τ 4026 τοῦ 'Αλεξ. τοῦ στερροῦ καὶ φοβεροῦ δειχθέντος,—4027 Κανδάκην τὴν βασίλισσαν καὶ τὴν λοιπὴν σοφίαν.—4035—4036 Παραλείπονται οἱ στίχοι. 4039 ἐστιλβωμένων ἰσχυρῶς, ὥστε θαυμάζειν πάντας,—4040 ὡς ἀπὸ ὁμαλότητος καὶ τοῦ πολλοῦ τοῦ κ.—4042 'Εκεῖ γὰρ θέρους ἐν καιρῷ τὰς ἀπολαύσεις εἶχε,—4043 μετὰ τῆς κόρης τῆς λαμπρᾶς καὶ πανωραιοτάτης,—4045 Τὸ ὕδωρ δ' ἐπεποίηκεν ἀνωφερὲς διόλου,—4048 Τὰ δένδρα

4024 Κατὰ τὴν ἀρχαίαν Μυθολογίαν ὁ Βελλεροφόντης ἢ Βελλεροφῶν ὑπῆρξεν ὁ ἥρως, ὅστις ἐπιβαίνων τοῦ Πηγάσου ἐφόνευσε τὴν Χίμαιραν καὶ κατετρόπωσε τὰς 'Αμαζόνας. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 3355 ἑξ., ἐν ἀρχῇ.
4044. Βλέπε ἀνάλογον ἔκφρασιν ἐν Κδ 974.
4045. Βλέπε ἀνάλογον χωρίον ἐν Α 104 ἑξ.

ἐφύτευσεν ὁ Διγενὴς καὶ θαυμαστὸς 'Ακρίτης,
4050 καὶ ἀμπελῶνα θαυμαστὸν ἐποίησεν ἐκεῖσε, 320
τὸν ἔκαμεν εὐσύνθετον, ὡραῖον καὶ εὐμήκη,
εἴδη ἀνθῶν παντοδαπῶν τοῦτον ὑπερεκπλήσας,
καὶ τῶν ἀνέμων αἱ πνοαὶ τῶν δένδρων εὐωδίαι,
αὐγὰ ταώνων καὶ λοιπῶν παντοδαπῶν ὀρνίθων
4055 χαρὰν ἐποίουν θαυμαστὴν ὑπέρτερον τῷ τόπῳ,
καὶ ἦν ὁ ἄνεμος ἡδύς, εὔοσμος τὸ παράπαν.
[§ 534] Ταῦτα ὁ ἀνδρικώτατος 'Ακρίτης ἐκτελέσας,
ἐν μέσῳ τούτων ἔκτισεν περικαλλῆ ναόν τε
εἰς ὄνομα τοῦ μάρτυρος μεγάλου Θεοδώρου.
4060 Εἶτα ἀργυροτράπεζαν ἠμφιεσμένην πάνυ
σκεύη τε πολυτίμητα, διάχρυσα ποιήσας,
ἔχαιρεν εὐφραινόμενος, ὥσπερ ἐν παραδείσῳ,
ἄλλον *λειμῶνα κρείττονα* μὲ ἄνθη στολισμένον, 321
τῆς κόρης βλέπων τὴν μορφὴν καὶ ξένην ἡλικίαν.
4065 [§ 535] 'Αλλὰ μηδεὶς ἀκροατῶν τοῦ πλούτου θαυμαζέτω
(2861) οἱ μεγιστᾶνοι λέγω δὴ καὶ οἱ σατράπαι πάντες,
φιλοτιμίας ἔστελλον, χαρίσματά τε πλεῖστα,
ὁμοίως καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς ὅλης Ρωμανίας,
ἔστελλον δῶρα θαυμαστά, ἐξαίσια ἡδέως,
4070 αὐτὸν μετὰ φιλότητος, καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης.
'Αλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἔστελλεν καθ' ἑκάστην
μεγίστας τοίνυν δωρεὰς τῷ θαυμαστῷ 'Ακρίτη.
[§ 536] Ρωμαίων δὲ Σαρακηνῶν, Περσῶν καὶ τῶν
(Ταρσίτων,
οἱ τὰς ὁδοὺς διέτριβον ἐκείνας τότε πάσας,
4075 οὐδεὶς ποτε ἐτόλμησεν ἐκεῖσε πλησιάσαι,
εἰ μὴ αὐτὸς προτέταττεν, ὡς θαυμαστὸς ὁπού 'τον. 322

4063 ἄλλον λιβάδι κρείττονον μὲ ἄνθη στολ.—

Τ 4050 καὶ ἀμπελῶνα αἰνετὸν καὶ θαυμαστὸν εἰκότως—4051 ἐποίησεν εὐσύνθετον—4054 ᾠὰ ταώνων—4055 τέρψιν ἐποίουν—4058 περικαλλῆ νεών τε,—4059 μάρτυρος ἁγίου Θεοδώρου.—4063 ἄλλον λειμῶνα κρείττονα ἀνθέων τῶν ἐκεῖσε—4066 οἱ μεγιστᾶνες γάρ, φημι, καὶ οἱ σατρ.—4068 ὡσαύτως καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς ὅλης Ρωμ.—4069-4070 ἔστελλον δῶρα θαυμαστὰ καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης. (εἰς στίχος)—4071 ἔστελλε καθ' ἑκάστην—4072 μεγίστους τοίνυν δωρεάς—4076 ὁ θαυμαστὸς τῷ ὄντι—

4059. 'Εν τῷ 'Αγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας 'Εκκλησίας μνημονεύονται 27 ἐν συνόλῳ Θεόδωροι. 'Εν προκειμένῳ πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ ἁγ. Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου, τοῦ καὶ ἐπονομαζομένου «μεγάλου ἀπελάτου» ἀλλαχοῦ τοῦ "Επους (πρβλ. Α 1921), ζήσαντος δὲ ἐν 'Ηρακλείᾳ τοῦ Πόντου (308—328) καὶ ὑποστάντος μαρτυρικὸν θάνατον. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κα 22 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. περὶ 'Αγ. Θεοδώρων, στρατηλάτου καὶ Τήρωνος.

Πᾶς ἄνθρωπος ὁποὺ ἤθελεν ἐκεῖθεν νὰ περάσῃ
τὴν βοῦλλαν 'κράτει αὐτουνοῦ, ἐπέρνα χωρὶς φόβον
καὶ ὅστις δὲν ἐβάσταζεν τὴν βοῦλλαν τοῦ 'Ακρίτου,
εὐθὺς κακῶς ἀπώλετο ἀπὸ τῶν ἀπελάτων.
Οἱ ἀπελάται ἅπαντες προσκύνησαν ἐκεῖνον,
καὶ φόβον εἶχον ἄπειρον ὑπὸ τὴν χεῖρα τούτου,
ὥσπερ *οἰκέται* βασιλεῖ καὶ ὡς δεσπότῃ δοῦλοι.
[§ 537] 'Εν τούτοις ἄγοντος αὐτοῦ, μηδὲν κακὸν ⟨γινώσκων,
ἀστένεια δὲ τοῦ πατρὸς αὐτὸς τότε ἀκούσας,
καὶ ὅτι ἀστένεια κακὴ ἔπεσεν εἰς ἐκεῖνον,
ἐσπούδαζε καταλαβεῖν τὴν Καππαδόκων χώραν,
πλησίον δὲ *γενόμενος* τοῦ γονικοῦ του οἴκου
κλαίοντας πάντας ἔβλεπε, θάνατον τοῦ πατρός του. 323
[§ 538] Καὶ δὴ *μαθὼν ὡς* ἀληθῶς ὅτι πατὴρ ἐθνήσκει,
τὸ ροῦχο του τότε ἔρριψε κάτω πεσὼν ἐξ ἵππου,
ἔνδοθεν δὲ γενόμενος, περιπλακεὶς τὸ σῶμα
θρῆνον *ἐναπεφώνησεν* μετὰ πολλῶν δακρύων·
«'Ανάστα, πάτερ, θέασον τὸ πάμφιλόν σου τέκνον,
»θέασον τὸν μονογενῆ, *φθέγξον* φωνὴν ἡδέως,
»νουθέτησον βουλήματι, μή με σιγῶν παρέλθῃς.
»Οὐκ ἀποκρίνῃ μοι τῷ σῷ φιλτάτῳ τέκνῳ, πάτερ,

4083 ὥσπερ ἱκέται βασιλεῖ—4087 ἐσπούδαζε γὰρ καταλαβεῖν—4088 πλησίον δὲ πηγαίνοντας τοῦ γονικοῦ—4090 Καὶ δὴ μαθόντας ἀληθῶς—4093 θρῆνον ἀπεφώνησεν—4095 φθέγξου φωνὴν—4097 Οὐκ ἀποκρίνῃ μοι τὸ σὸν φίλτατον τέκνον, πάτερ, (Διώρθωσα καὶ κατὰ Κζ 124).—

Τ 4077 πᾶς γὰρ ὁ μέλλων τὴν ὁδὸν διέρχεσθαι ἐκείνην,—4078 σφραγῖδα φέρων τὴν αὐτοῦ διέβαινεν ἀφόβως—4079 ὡς δὲ οὐκ ἐπεφέρετο σφραγῖδα τε τὴν τούτου,—4080 ὑπὸ τῶν ἀπελάτων·—4081 καὶ ἀπελάται γάρ, φημι, ὑπέκεισαν ἐκεῖνον,—4083 ὥσπερ οἰκέται βασιλεῖς καὶ ὡς δεσπόται δοῦλοι,—4084 ἄγοντες αὐτοῦ, μηδὲν δεινὸν—4085 τὴν νόσον δὲ τὴν τοῦ πατρὸς ὅμως αὐτὸς ἀκούσας—4086 καὶ ὅτι νόσος δύσκολος τοῦτον ἐπέπεσέ τε,—4087 ἔσπευδε γὰρ καταλαβεῖν—4088 πλησίον δὲ γενόμενος τοῦ γονικοῦ τε οἴκου—4089 ὀδυρομένους ἅπαντας δι' ἐκεῖνον συναντήσας,—4091 ἐσθῆτά τε ἀπέρριψε, κάτω πεσὼν ἐξ ἵππου,—4094 τὸ παμφιλές σου τέκνον,—4095 φθέγξον φωνὴν ἡδέαν,—

4090. ἑξ. 'Ενταῦθα πρόκειται προφανῶς περὶ ἀποσπάσματος μεσαιων. μυρολογίου ἐκ τῶν κατὰ καθιερωμένην συνήθειαν ἀπαγγελλομένων τοιούτων ὑπὸ τῶν τέκνων ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῶν γονέων. Βλέπε σχετικῶς μελέτην Φ. Κουκουλὲ Βυζαντινῶν νεκρικὰ ἔθιμα ἐν 'Επετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΣΤ' (1940), σελ. 24. 'Ανάλογοι εἶναι αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ πένθους ἐν Μάνῃ, ἔνθα οἱ κοπετοὶ συνοδεύονται μὲ γοερὰς κραυγὰς «'Αφέντη!.... 'Αφέντη!» προκειμένου περὶ τέκνων διὰ θανόντα πατέρα, ἐπακολουθοῦν δὲ τὰ ἁρμόζοντα πρὸς τὴν περίστασιν μυρολόγια. Βλέπε σχετικῶς καὶ Π. Καλονάρου, 'Ηθογραφικὰ Μάνης, 'Αθῆναι 1934, σελ. 60 ἑξ.

»ἐμοὶ *ἐκλείσθη* ἡ φωνή, ἡ πάντων ἡδυτάτη;
[§ 539] »Ποῦ σου τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν; Ποῦ τῆς μορφῆς ⟨τὸ κάλλος;
»Ποῖος τὰς χεῖρας σου ἔδεσε; τίς τὴν ἰσχύν σου ἐπῆρε
»καὶ τῶν ποδῶν ἐνίκησε ταχύτατον τὸν δρόμον;
»Τίς ἀγάπην τὴν ἄπειρον, τὴν πρὸς ἐμέ σου, πάτερ, 324
»χωρίσαι κατετόλμησεν; Ὢ τῆς παρανομίας!
»ὢ τῆς ἀθρόας συμφορᾶς! ὢ τῆς πικρᾶς ὀδύνης!
»Πῶς μετὰ πόνου τὴν ψυχὴν παρέδωκας καὶ λύπης,
»καλῶν με ἐξ ὀνόματος, ζητῶν *με* ἄχρι τέλους;»
[§ 540] »Ὢ ἀτυχέστατος ἐγὼ παρὰ βραχεῖαν ὥραν
»οὐκ ἠξιώθην βλέψασθαι ζῶντας τοὺς ὀφθαλμούς σου.
»πάντως εἰ ἤκουσα φωνῆς, εὐχῆς σου τελευταίας,
»καὶ ταῖς ἀγκάλαις γὰρ ἐμοῦ ἀφῆκες τὴν ψυχήν σου,
»καλύψαι σου τοὺς ὀφθαλμούς, ὦ πάτερ, μετ' ἰδίας
»χεῖράς μου ὁ πανάθλιος, τὴν σήμερον ἡμέραν,
»καὶ τώρα ἀθλιώτερος πάντων εἰμὶ ἀνθρώπων,
»τὰ σπλάγχνα *μου τιτρώσκει* μου ἡ ἄμετρος ὀδύνη.
[§ 541] »Καλλίτερον μου ὄφελος ἦτον νὰ ἀποθάνω, 325
»παρὰ ὁπού ἔφθασα νὰ 'δῶ ἐγὼ τοιοῦτον πάθος
»ὀδυνηρὸν καὶ λυπηρόν, πικρόν, φαρμακωμένον,
»ἄφωνον, ἄλαλον, νεκρόν, ἀναίσθητον ὡς λίθος,
»πόδες ἀργοὶ ἀναίσθητοι, ἀκίνητοι, δεμένοι,
»χεῖρες δεμέναι, σταυρωταί, ὥσπερ τῶν λίθων ὕλη».
[§ 542] Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείονα ὁ Διγενὴς θρηνήσας,
ὡς καὶ τοὺς λίθους θρηνωδεῖν ἐποίησε τοὺς πάντας·
πολὺς γὰρ ἦν ὁ κοπετὸς καὶ μέγιστος ὁ θρῆνος,
ὥστε καὶ πόρρωθεν βοῆς ἀκούσαντες τὸν ὄχλον.

4098 ἐμοὶ ἐκλείσθην ἡ φωνή—4102 τὴν σὴν ἀγάπην ἄπειρον (Διώρθωσα κατὰ Κζ 131).—4103 χωρίσαι παρεχώρησε (Διώρθωσα κατὰ Κζ 132).— 4106 ζητῶν ἄχρι καὶ τέλους:—4107 Ὢ πάτερ εὐτυχέστατε, παρὰ βραχέαν ὥραν (Διώρθωσα κατὰ Κζ 136).—4109 πάντως γὰρ ἤκουσα (Διώρθωσα κατὰ Κζ 137).—4110 ἐν ταῖς ἀγκάλαις (Διώρθωσα κατὰ Κζ 138).—4111 καλύψω σου (Διώρθωσα κατὰ Κζ 140).—4114 τὰ σπλάγχνα σου τιτρώσκεις μου, ἀθλίαν τὴν ψυχήν μου. (Διώρθωσα καὶ κατὰ Κζ 142).—4116 νὰ 'δῶ τοιοῦτον πάθος.—

Τ 4099 τὸ φῶς δὲ ποῦ τῶν ὀφθαλμῶν,—4100 τίς χεῖρά σου ἐδέσμευσε; τίς τὴν ἰσχὺν ἀφεῖλε;—4101 τίς τῶν ποδῶν ἐνίκησε—4106 ζητῶν με ἄχρι τέλους;—4113 νυνὶ δὲ ἀθλιώτερος—4114 τὰ σπλάγχνα μου τιτρώσκει σου ἡ ἄπειρος ὀδύνη,—4115-4116 κρειττότερόν μοι τοῦ θανεῖν ἢ κατιδεῖν τοιοῦτον!» (εἷς στίχος) 4117-4120 Παραλείπονται οἱ στίχοι.—

4110 Καὶ σήμερον εἰσέτι θεωρεῖται μέγα ἀτύχημα ἡ σύμπτωσις τῆς ἀπουσίας τῶν τέκνων κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῶν γονέων, τῶν ὁποίων πρέπει «νὰ κλείσουν τὰ μάτια», διὰ νὰ ἔχουν τὴν εὐλογίαν των.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἔθαψε τὸν ἴδιον πατέρα τὸν Ἀμηρᾶν.

4125 [§ 543] Λαβὼν αὐτός γε τῇ μητρὶ ἦλθεν ἐν τῷ Εὐφράτῃ,
ἅμα τὸ σῶμα τοῦ πατρός, τοῦ πανενδόξου κείνου
πρὸς ὕμνον δὲ καὶ πρὸς ταφὴν τελέσαντες ἡδέως,
4128 αὐτοῦ τὸ σῶμα ἔθαψαν μετὰ *δορυφορίας* 326
(2918) *λαμπρῶς, μεγίστως ὡς εἰπεῖν, ἐκπλήττεσθαι τους πάντος,*
4130 Καὶ τοῦτο μὲν *κατέθετο* ἐν τῷ σεπτῷ ναῷ τε,
(2920) ὡς ἄγαν νέος φρόνιμος, φιλόστοργος τῷ ὄντι.
[§ 544] Μητέρα δὲ τὴν ἑαυτοῦ τιμήσας ὡς εἰκότως,
ποσῶς οὐ συνεχώρησε στραφῆναι ἐν τῷ οἴκῳ,
ἀλλ' ἦγε ταύτην μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ.
4135 Ἐκεῖ ἐπαρηγόρησε τὴν ἑαυτοῦ μητέρα
ὁ Διγενὴς ὁ θαυμαστός, ταύτην προσομιλήσας,
εὐχαριστῶν ἀνέπεμπε Θεῷ τῷ ἐπὶ πᾶσιν,
δοξαζομένῳ ὕμνον τε πολλὰς εὐχαριστίας·
«Οἶδε γὰρ ἅπαντα αὐτὸς ὁ κτίσας τοὺς αἰῶνας»,
4140 *κατέλεγε* τῇ ἑαυτοῦ παρηγορῶν μητρί τε.
[§ 545] Εἶχε δὲ πρόσοδον πολλὴν τῶν γονικῶν χρημάτων,
θανόντος οὖν τοῦ Ἀμηρᾶ, πατρὸς τοιούτου λέγω,
ὁ πλοῦτος ὅλος ἔτυχε στὰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ του,
καὶ ἀπὸ κείνους τοὺς θησαυροὺς ἤφερνεν καθ' ἑκάστην,
4145 εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐμοίραζε ὡς ψυχικὸν πατρῷον.

4128 ἔθαψαν μετὰ περιχαρίας—4129 λαμπρᾶς μεγίστης, ὡς εἰπεῖν, μετὰ δορυφορίας. (Ἀντικατεστάθη διὰ Τ 2918).—4130 κατέθεντο—4132 τιμῶσαν ὡς εἰκότως,—4140 κατέλε τῇ ἑαυτοῦ—4144 καὶ ἀπὸ κείνους δὲ τοὺς θησαυρούς—

Τ 4126 τοῦ πανενδόξου ἐκείνου—4127 τὸν ὕμνον δὲ καὶ τὴν ταφὴν κηδεύσαντες ἡδέως—4132 τιμῶσαν ὡς εἰκότως,—4135-4136 καὶ λόγοις παρακλητικοῖς ταύτῃ προσομιλήσας, (εἷς στίχος)—4137 εὐχαριστίαν ἔπεμπε Θεῷ—4139 αὐτὸς ὁ κτίστης τῶν ἁπάντων»,—4143 οὐσία τούτου ἅπασα υἱῷ προσαπελείφθη—4144 ἐξ ὧν συχνῶς ἐκόμιζε χρυσίον καθ' ἑκάστην—4145 καὶ ἴταις τοῦτο ἔδιδεν ὡς ψυχικὸν πατρῷον.—

4125 ἑξ. «Καὶ ἀφόντις τὸν ἐθρήνησεν ὅσον ἐδυνήθην, ἐπῆρεν ὅλον του τὸν λαὸν ὁμοῦ μὲ τὴν μητέρα του καὶ ἦλθεν εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν καὶ ἐπῆρεν τὸ σῶμα τοῦ πατρός του καὶ ἔφερεν ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς καὶ διακόνους καὶ ἔθαψέν το μὲ παρρησίαν πολλὴν εἰς τὸν ναὸν ὁποὺ ἔκτισεν». (Π, 401, 32—36). Ὡς πρὸς τὴν ἐν Α 4128 (2917) δορυφορίαν, ἤτοι τὴν μετὰ πομπῆς παρέλασιν δορυφόρων κατὰ τὰς ἐπισήμους τελετὰς ἢ κηδεύσεις, ὡς ἐν προκειμένῳ, βλέπε παρατηρήσεις Hesselling IV 176 ἐν σχέσει πρὸς διόρθωσίν μου (πρβλ. γραφὴν Α 4128: μετὰ περιχαρίας). Δορυφορίαι ἐτελοῦντο ὄχι μόνον κατὰ τὰς κηδείας ἐπιφανῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς χαρμοσύνους τελετάς, ὡς βεβαιοῦται καὶ ἐξ ἄλλων κειμένων (πρβλ. Νικήτα Χωνιάτου Χρονικὸν 37 D, καὶ Φλωρ. 415). Περὶ ἐκφορᾶς καὶ ταφῆς νεκρῶν κατὰ τοὺς μ. χρόνους βλέπε τὴν ἐν ὑποσημ. Α 4093 ἑξ. μνημονευθ. μονογραφίαν Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν νεκρικὰ ἔθιμα, σελ. 26—42.

[§ 546] Μητέρα, *δὲ χηρεύσασαν*, λυπεῖσθαι οὐκ ἀφῆκε,
ἀλλ' ὡς φιλόστοργος υἱὸς κηδεύσας τὸν πατέρα,
ἐντίμως τε μετὰ πολλῆς ὄντως τῆς ἀληθείας,·
διὰ τὸν πόθον τὸν αὐτοῦ ἐπῆρε τὴν *μητέρα*
4150 ἐν οἴκῳ τῷ περιφανεῖ, τῷ περιδόξῳ κείνου,
καὶ ἦν αὐτὴ συγχαίρουσα υἱῷ καὶ σὺν τῇ νύμφῃ,
(2940) εὐφραινομένη ἀληθῶς μητέρα μετὰ τέκνων.
[§ 547] Εἶχε δὲ ἄλλην εἴσοδον τὴν ἀπὸ τῶν *κτημάτων*
τοῦ στρατηγοῦ τοῦ θαυμαστοῦ, ὧν ἔλαβεν εἰς προῖκα,· 328
4155 ἕνδεκα γὰρ ἐλάμβανε χρυσίου χιλιάδας
καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐκ τῶν αὐτοῦ κτημάτων,
καὶ ἦν ὑπέρπλουτος λοιπὸν *χρυσίῳ* καὶ ἀργύρῳ,
ἀνδράποδα καὶ κτήνη τε καὶ τὴν λοιπὴν οὐσίαν,
ὡς ἅπαντας τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἄρχοντας ὑπερβαίνειν·
4160 καὶ ἦν ἀγαλλιώμενος μετὰ καὶ τῆς συζύγου.
4161 [§ 548] Ἓν μόνον τούτου τὴν ψυχὴν διηνεκῶς ἐλύπει
4163 ἡ ἀτεκνία ἡ ἄπευκτος, ἡ λίαν δεινοτάτη,
γινώσκουσι γὰρ ἅπαντες, οἱ οὕτως πειρασθέντες,
4165 πόσον κακὸν *καθέστηκε ἡ ἀτεκνία αὕτη*
καὶ διὰ τοῦτο τὸν Θεὸν πάντοτε παρεκάλει,
ὁλονυκτίες ἔκαμνε, ὕμνους καὶ παννυχίους, 329

4146 Μητέρα του, ὅπου ἐχήρευσε, λυπεῖσθαι—4149 τὴν μητέραν—4153 τὴν ἀπὸ τῶν κτισμάτων—4157 χρυσίον καὶ ἀργύρῳ—4159 ἄρχοντας ἐπιβαίνειν· (Διώρθωσα κατὰ Π, 402, 14. Πρβλ. καὶ σχετικὴν παρατήρησιν Hesseling ἐν Byzantion IV 176).—4161 Ἓν μόνον τοῦτο τὴν ψυχὴν (Διώρθωσα κατὰ Κζ 179),—4162 καὶ ἄλλον υἱὸν δὲν ἔτεκε νὰ μείνῃ στὴν πατρίδα· (Στίχος περιττεύων).—4165 πόσον κακὸν γὰρ ἔγινεν ἡ ἀπαιδία ταύτῃ·—

Τ 4150 τῷ περιδόξῳ ἐκείνου,—4159 ἄρχοντας ἐπιβαίνειν,—4162 Παραλείπεται ὁ στίχος.—4164 ἴσασι γὰρ οἱ ἅπαντες—4165 πόσον κακὸν καθέστηκεν ἡ ἀτεκνία ταύτῃ·—4166 Ἕνεκεν τούτου τὸν Θ. πάντοτε ἐδυσώπει,—4167 ὁλονυκτίους ἐκπληρῶν ὕμνους—

4157. Κατὰ ταῦτα αἱ ἐτήσιαι πρόσοδοι τοῦ Διγενοῦς ἀνήρχοντο εἰς ἕνδεκα χιλιάδας λίτρας χρυσοῦ, ἤτοι κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμοὺς εἰς 11374000 φράγκα χρυσά. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις ἐν Τ (Sath. Legr.), σελ. 282, σημείωσιν τελευταίαν. Περὶ τῆς προικὸς τοῦ Ἀκρίτου βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις Α 2112 ἑξ., Α 2275 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημειώσεις.
4161 ἑξ. Ὡς πρὸς τὴν ἀτεκνίαν τοῦ Ἀκρίτου βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις χωρίον Α 2457 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἀνάλογον χωρίον ἐν Α 31 ἑξ., ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ἔνθα πρόκειται περὶ τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου τοῦ Ἀκρίτου θλιβομένου λόγῳ στερήσεως θήλεως τέκνου. Πρβλ. ἐπίσης καὶ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Κζ 179 ἑξ. Ἀντιθέτως πρὸς τὸ Ἔπος ἡ δημώδης ποίησις ἐδημιούργησε θρῦλον περὶ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ἀκρίτου. Βλέπε σχετικῶς ᾆσμα: Οἱ γυιοὶ τοῦ Διγενῆ, ἐν Ἀγ. Θέρου, Δημ. Τραγούδια, Ἀθῆναι, σελ. 89.

ἀλλὰ σαφῶς ἠστόχησεν ἐλπίδος τῆς τοιαύτης,
Θεοῦ γὰρ πᾶν τὸ δώρημα τοῦ πάντα δυναμένου.
Ἀλλ' ὅμως ἦν εὐχαριστῶν καὶ τὸν Θεὸν ἐν τούτῳ
καὶ τὴν αἰτίαν ἑαυτοῦ προγράφει ἁμαρτίαν.
[§ 549] Οὕτως βιώσας τε καλῶς ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης,
τύπος ἀρχόντων γέγονεν, ὑπογραμμὸς ἀνδρείας,
παιδαγωγὸς φρονήσεως, καὶ κλέος σωφροσύνης.
Τὰς τάξεις γὰρ ἀρχοντικὰς οὐδεὶς τῶν ἐν τῷ βίῳ
ὥσπερ αὐτὸς *ἐτίμησεν*, καλλίστως διαπράξας,
πρὸς βασιλεῖ ὑποταγήν, πρὸς πάντας τὴν ἀγάπην·
εἶχε θερμὴν ἀντίληψιν πάντοτε εἰς τοὺς δούλους,
οὐ γὰρ ὠργίζετό ποτε προτοῦ νὰ ἐξετάσῃ.
[§ 550] Ἠγάπα δὲ κατὰ πολλὰ ἐν ἡσυχίᾳ εἶναι, 330
καὶ διὰ τοῦτο οὐδαμῶς, ἔνθα αὐτὸς κατῴκει,
εἴασεν ὑποχείριον *τοῦ* μετ' αὐτοῦ συνεῖναι,
ἀλλ' ἦσαν πόρρωθεν αὐτοὶ ποιοῦντες τὰς δουλείας.
Τὰ μὲν ὀπτὰ οἱ μάγειροι ποιοῦντες καθ' ἡμέραν,
φέροντες οἱ δομέστικοι τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης,
ὁμοίως καὶ οἱ μάγκιπες ἐκόμιζον τοὺς ἄρτους·
ἐκεῖνος δὲ εἰς τράπεζαν *ἅπαντα* παραθήσας,

4176 ὥσπερ αὐτὸς ἠτίμησεν,—4182 ὑποχείριον τοὺς μετ' αὐτοῦ—4187 εἰς τράπεζαν ἅπαντας παραθήσας,—

Τ 4168 ἠστόχησεν ἐλπίδος—4173 ὑπογραμμὸς ἀνδρείων,—4175 τὰς πράξεις γὰρ ἀρχοντικὰς ὡς οὐδεὶς τῶν ἐν βίῳ—4178 ἀντίληψιν πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν χεῖρα,—4179 πρότου μὴ ἐρευνῆσαι·—4180 κατὰ πολὺ—

4171. Ἡ ἀτεκνία ἐλύπει τὸν Διγενῆ, τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον ἀπέδιδε προφανῶς ταύτην, κατὰ τὰς κρατούσας ἀντιλήψεις, εἰς τὸ ἁμάρτημα τῆς μοιχείας, εἰς τὸ ὁποῖον οὗτος φέρεται ὑποπέσας ἐπανειλημμένως, τὸ μὲν μετὰ τῆς κόρης τοῦ Ἀπλορράβδου (Α 2763 ἑξ.), τὸ δὲ μετὰ τῆς Μαξιμοῦς (Α 3813), κατὰ τὰς ὁμολογίας τοῦ ἰδίου εἰς τὸ Ἔπος. Βλέπε σχετικῶς Α 2457 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 2462 ἑξ., ἐν τέλει, πρβλ. δὲ καὶ χωρίον Κε 18 ἑξ., ὡς καὶ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Κζ 179 ἑξ. καὶ δὴ στίχ. Κζ 188.

4180. Ἐν σχέσει πρὸς τὸν μονήρη βίον, τὸν ὁποῖον ἠγάπα νὰ διάγῃ ὁ Διγενής, βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις χωρία Α 2312 ἑξ. Α 2330 ἑξ., 4066 ἑξ., 3220 ἑξ. καὶ σχετικὰς ὑποσημ.

4184 ἑξ. Περὶ γευμάτων τῶν μεγιστάνων κατὰ τοὺς μ. χρόνους λεπτομερεῖς πληροφορίας πάσης φύσεως καθὼς καὶ βιβλιογραφικὰς τοιαύτας βλέπε ἐν τῇ ἀξιολόγῳ μελέτῃ Φ. Κουκουλέ, Γεύματα δεῖπνα καὶ συμπόσια τῶν Βυζαντινῶν ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Ι' σελ. 97—160.

4186. Μάγκιπες (ἢ κοινῶς μάγκιπος, ἐκ τοῦ λατιν. manceps-mancipis=τελευταῖος πλειοδότης, εἰς ὃν κατακυροῦται δημοπρασία, ἐργολάβος, κλπ.) ἐκαλοῦντο κατὰ τοὺς μ. χρόνους οἱ κατασκευασταὶ ἄρτου, ὡς καὶ οἱ ἀρτοπῶλαι ἐν Κ]πόλει. Μαγκιπεῖα, ἐκαλοῦντο τὰ ἀρτοποιεῖα.

κρούων εὐθὺς τὸν κώδωνα ἅπαντες ὑπεχώρουν,
καὶ τὴν φωνὴν τοῦ κώδωνος ἀκούων οἰνοχόος,
κρασὶ εὐθὺς ἐκόμιζε καὶ καθυπούργει μόνος,
παιδίον γὰρ σμικρότατον *ἐτύγχανε* ἐκεῖνος,
ὁ κώδων δὲ τὴν δήλωσιν ἐσήμαινε τῆς χρείας.
[§ 551] Ἀκρίτης ἤρχετο εὐθὺς καὶ σὺν αὐτῷ ἡ κόρη, 331
οἵτινες καὶ ἐκάθιζον ταχέως ἐπὶ κλίνης,
μετὰ μικρὸν δὲ ἤρχετο καὶ ἡ καλλίστη μήτηρ
τοῦ Διγενοῦς τοῦ θαυμαστοῦ, ἀνδρείου τοῦ Ἀκρίτου,
καὶ *προσεγείροντο αὐτὴν* πανευλαβῶς τιμῶντες,
καὶ αὕτη ἐκαθέζετο μόνη στὸν θρόνον τότε,
συμπλέκουσα φιλτάτους τε ἀγαλλομένη παῖδας.
[§ 552] Καθ' ἕκαστον δὲ ἄριστον μετὰ τὸ εὐφρανθῆναι
θαμπούραν τούτου ἔκρουεν Ἀκρίτης ὁ γενναῖος,
καὶ συνῇδε τῷ κρούσματι μετὰ τῆς κόρης ἅμα,
ἐτραγῳδοῦσαν εὔμορφα, μελῳδικά, μεγάλα,
ὥστε ἐπερίσσευεν τὸ μέλος τῶν Σειρήνων.
[§ 553] Εἶθ' οὕτως ἐν ὀρχήσματι τὸν ἦχον μεταφέρων,
ἐκεῖθεν τότε πρὸς χορὸν ἀνίστατο ἡ κόρη, 332
πευκίων ἁπλωμένων τε ἐπέβαινεν ἐν τούτοις.
Ποῖος δὲ λόγος δυνηθῇ τὴν καλλονὴν ἐκείνων
ἐκφράσῃ τοῦ ὀρχήσματος, λαμπρῶν μελωδημάτων;
Πάντες γὰρ ταύτην βλέποντες ἐπὶ τὴν γῆν βαδίζειν,
τὰς κινήσεις ἐθαύμαζον ποδῶν αὐτῆς ὁρῶντες,
τὰς τῶν χειρῶν μεταστροφάς, λυγίσματα τε ξένα.
Καὶ οὕτως ἦτον πάντοτε καὶ 'πέρνα ὁ Ἀκρίτης,
χαίρων καὶ εὐφραινόμενος μέχρι ζωῆς τὸ τέλος.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΟΓΔΟΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΑΚΡΙΤΟΥ

4191 σμικρότατον ἤτονε ἐκεῖνος·—4197 καὶ προεσηκώνοντο αὐτοὶ πανευλ. τιμ.—4199 συμπλέκουσα φιλτάτης τε—4202 καὶ συνῇδον τὰ κρούσματα μετὰ τῆς κόρης ἅμα—4206 ἐκεῖθεν τότε χόρευον, ἀνίστατο ἡ κόρη,—4207 ἁπλωμένων τε ἀνίστατο τοῦ μέλους (Διώρθωσα κατὰ Κζ 166).—4210 ἅπας γὰρ ταύτην βλέποντες ἐπὶ τὴν γῆν βαδίζων,—4212 τὰς τῶν χειρῶν διαστροφάς, γυρίσματά τε ξένα. (Διώρθωσα κατὰ Κζ 168).—

Τ 4189 τῆς δὲ φωνῆς τοῦ κώδωνος—4190 οἶνον εὐθὺς ἐκόμιζε—4198 ἥτις καὶ ἐκαθέζετο εἰς θρόνον μονωτάτη—4199-4221 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.—

4191. «παιδίον σμικρότατον». Πρόκειται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ νάνου τινός, ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἀναφέρονται παρὰ τοῖς βυζ. συγγραφ. ὡς χρησιμοποιούμενοι πρὸς διασκέδασιν τῶν βασιλέων καὶ τῶν πλουσίων. Ἡ μόδα τῶν νάνων μετεδόθη ἀπὸ τῆς Ρώμης καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον.

4198 (2985) Εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ ὑπάρχει διακοπὴ μετὰ τὸν στίχον τοῦτον, παραλειπομένων οὕτω τῶν χωρίων [§ 552—354].

[§ 554] Ἔνατος λόγος ὁ παρὼν πέφυκε τοῦ Ἀκρίτου,
τοῦ Βασιλείου εὐτυχοῦς, ἄγαν ἀνδρειωμένου,
ὅς καὶ ἐφάνη φανερῶς ἐν ἅπασιν ἀνθρώποις,
τὸν θάνατον τὴν στέρησιν μητρός του τῆς φιλτάτης·
καὶ πῶς αὐτὴν ἐθρήνησεν μετὰ μεγάλον πόνον.

ΛΟΓΟΣ ΕΝΑΤΟΣ ΔΙΓΕΝΟΥΣ

[§ 555] Ἐπειδὴ πάντα τὰ τερπνὰ τέλος τοῦ βίου
(ἔχουν, 334
(2987) σὰν ὄνειρον παρέρχεται πᾶσα ἀνθρώπου δόξα,
θάνατον ἐνθυμίσωμεν μητρὸς δὲ τοῦ Ἀκρίτου,
καὶ τέλος θῶμεν τῇ γραφῇ τῇ ὑπερτίμῳ ταύτῃ.
[§ 556] Ἀκρίτης οὖν ὁ θαυμαστὸς *οἰκήσας ἐν Εὐφράτῃ,*

4217 ὃς δὲν ἐφάνη φανερῶς (Διώρθωσα κατὰ τὸ ἔμμετρον προοίμιον ἐν Π, 403, 17) καὶ πῶς εἰς αὐτὴν ἐθρῆν. (Διώρθωσα κατὰ Π, 403, 19).—4220 Ἀρχὴ τοῦ λόγου ὁ παρὼν ὑπάρχει ἀπ' ἐντεῦθεν—4221 ἔνατος λόγος γάρ ἐστι τοῦ Διγενοῦς ἐκείνου τῆς μητρός του. (Στίχοι περιττεύοντες. Πρβλ. καὶ Π 403, 19 ἑξ., ἔνθα καὶ παραλείπονται).—4226 ὁ θαυμαστὸς κατοίκα στὸν Εὐφράτην,—

T 4223 καὶ ὡς ὄναρ παρέρχεται—4224 θάνατον μνημονεύσωμεν τῆς μητρὸς τοῦ Ἀκρίτου,—

4200 ἑξ. «Καὶ εἰς κάθε φαγίον ἀφόντις ἔτρωγεν, ἔπαιρνεν τὴν θαμπούραν του καὶ ἔκρουέν την καὶ ἐσυνέκρουεν ἡ φωνὴ τῆς κόρης μὲ τὴν θαμπούραν καὶ ὑπερέκπληττεν ἅπαντας. Ἔπειτα ἐχόρευεν καὶ ἐτραγῴδει μὲ ἦχον πολλὰ γλυκύν, καὶ εἶχαν ἁπλωμένα πεύκια καὶ ἔπαιζεν ἡ κόρη ἐπάνω εἰς αὐτά. Ποῖος δὲ λόγος δύνεται νὰ διηγηθῇ τὴν καλλονὴν ἐκείνην καὶ τὸν ὀρχισμὸν καὶ τὰ εὔμορφα ἐκεῖνα τραγούδια; Ὅποιος δὲ τὴν ἔβλεπεν πῶς ἐλεπτοβάδιζεν ἐχόρευεν καὶ ἐτραγῴδει, ηὐφραίνετον, καὶ τὰ συχνογυρίσματα ὁμοίως». (Π, 403, 2—10). Σχετικῶς πρβλ. πλὴν τοῦ ἀντιστοίχου τῷ παρόντι χωρίῳ ΚΖ 160-173 καὶ ΚΘ 889 ἑξ. Ἀφθόνους πληροφορίας περὶ χοροῦ, καθὼς καὶ βιβλιογραφικὰς ὑποδείξεις βλέπε ἐν μελέτῃ Φ. Κουκουλέ, Ὁ χορὸς παρὰ Βυζαντινοῖς, ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΔ' σελ. 217—257, ἰδίως σελ. 243—245, Περὶ τοῦ τρόπου τοῦ χορεύειν, ὡς καὶ περὶ κινήσεων καὶ σχημάτων.
4222 (2986). Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ, οὗτινος διακοπὴν ἐμνημονεύσαμεν ἐν ὑποσημ. Α 4198, (2985).
4226 ἑξ. Περὶ τοῦ παραδείσου, τοῦ παλατίου καὶ τοῦ πύργου τοῦ Ἀκρίτου, βλέπε προηγουμένως ἐν χωρίοις Α 3904, Α 3932, Α 3963 ἑξ. καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ.

περικαλλεῖ τῷ ποταμῷ, τῷ πανωραιοτάτῳ,
ἐν τῷ αὐτῷ περικαλλῆ παράδεισον φυτεύσας,
τοῦ παραδείσου πρότερον ἔστεσε τὸ παλάτι,
καὶ πύργον μέσον ἔστεσεν *πλήρη* πολλῶν ἐπαίνων,
ἔνδοξον ἔργον, φοβερόν, λίαν στερεωμένον,
καὶ τὸν λουτρὸν ἐποίησε λαμπρὸν ὡς ἦτο πρέπον,
ὑπῆρχε χαίρων ἐν αὐτῷ μετὰ τῆς κόρης ἅμα,
τοῦ στρατηγοῦ τῆς θυγατρὸς κείνης τῆς λαμπροτάτης.
[§ 557] Ναὸν λαμπρόν, ἡδύτατον ποιήσας ἐν τῷ οἴκῳ, 335
(3000) εἰς ὄνομα τοῦτ' ἔθηκεν Ἁγίου Θεοδώρου·
ἐκεῖσε θάπτει, τὸν αὐτοῦ πανευτυχῆ πατέρα,
κιβώτιον λαμπρότατον, ἀργυροχρυσωμένον
ποιήσας ἐκατέθηκε τὸν ἑαυτοῦ πατέρα·
μητέρα δὲ τὴν ἑαυτοῦ διαφερόντως ἔχων
καὶ τὴν προσήκουσαν τιμὴν πρὸς ταύτην ἀπονέμει.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἔθαψε τὴν ἰδίαν μητέρα.

[§ 558] Τέλος τοῦ βίου καὶ αὐτὴ ἔδωκε μετ' ὀλίγον,
αὐτὴν ἐθρήνησεν πολλὰ ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης,
τὸ ἔνδοξον τε λείψανον αὐτῆς καταφιλήσας,
ἐν τῷ μνημείῳ τοῦ πατρὸς ἔθαψε τὴν μητέρα.
Πολλοὶ μὲν παρεγένοντο τῶν συγγενῶν καὶ φίλων,
καὶ μέγα πένθος γέγονεν βλέποντες τὸν Ἀκρίτην
κοπτόμενον καὶ λέγοντα ταῦτα πρὸς τὴν μητέρα· 336
[§ 559] «Τίς ἀπεχώρισεν ἡμᾶς, ὦ γλυκυτάτη μῆτερ;
»Τίς μου τὴν ῥίζαν ἔκοψε τοῦδε τοῦ βίου τώρα;
»Ποῖος τὸ φῶς μου ἔσβεσεν καὶ πλέον δὲν τὸ βλέπω,
»ἢ σπλάγχνων τίς ἐχώρισεν τῶν μητρικῶν ἀξάφνου;

4230 ἔστεσε γεμᾶτον πολλῶν ἐπαίνων—4230 ἔστεσε γεμᾶτον πολλῶν ἐπαίνων,—

T 4228 ἐν τῷ αὐτῷ παράδεισον περικαλλῆ φυτεύσας,—4229 πρότερον οἶκον ἐποίησέ τε,—4230 μέσον ἔστησεν πλήρης πολλῶν ἐπαίνων,—4231 λίαν ὠχυρωμένον,—4232 καὶ βαλανεῖον ἕτερον ἐπαινετὸν ποιήσας—4234 τῆς θυγατρὸς τῆς πανωραιοτάτης.—4238 κιβώτιον ἀργυρώτατον ἅμα μετὰ χρυσίου—4239 ἐκατέθηκε τὸν εὐγενῆ πατέρα.—4241 καὶ τιμὴν τὴν προσήκουσαν πρὸς αὐτὴν ἀπονέμει.—4242 καὶ αὐτὴ εἴληφε μετ' ὀλίγον,—4243 ἣν καὶ πενθήσας πάμπολλα ὁ Διγ. Ἀκρ.—4245 ἔθαψε καὶ ἐκείνην·—4246 πολλοὶ δὲ παρεγένοντο—4247 ὁρῶντες τὸν Ἀκρίτην—4250 τίς μοι τὴν ῥίζαν... τοῦ βίου ἄρτι;—4251 τίς φῶς ἐμὸν κατέσβεσεν ἤδη οὐ θέλω βλέπειν;—4252 τῶν μητρικῶν ἀθρόως;—

4249 ἑξ. Σχετικῶς πρβλ. ἀνάλογον μυρολόγι, τὸ ὁποῖον ὁ Διγενὴς φέρεται εἰπὼν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρός του, ἐν Α 4090 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

»Δός μοι λόγον, γλυκύτατε καὶ παμφιλτάτη μῆτερ,
»ἀνάγγειλόν μοι τάχιον τίς ἠχμαλώτευσέ σοι,
»καὶ δώσω πάμπολλας τιμὰς καὶ ἐξωνήσομαί σοι.
»Οὐαί, μῆτερ παμπόθητε, φῶς τῶν ἐμῶν ὀμμάτων!
»Πότε σὸν ἴδω πρόσωπον, πότε φωνῆς ἀκούσω;
[§ 560]»Ὦ τάφε πανδεινότατε, ποῖον καλὸν μοῦ κρύπτεις,
»ποῖον τοῦ βίου τοῦ ἐμοῦ ἔτεμες ἄνθος κρῖνον,
»καὶ τὴν ψυχήν μου ἐσκότισας, ἠμαύρωσας τὸ φῶς μου;
»Μητέρα ὅπου μ' ἔθρεψε ἐξάφνου ἥρπαξές την».
Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείονα λέγων μετὰ δακρύων,
πάντας ἀνθρώπους ἔκαμεν καὶ 'κλαίγασιν μεγάλα, 337
ἕως ὁποὺ ἐτέλειωσαν τὰ 'νεάμερα ἐκείνης.
[§ 561] Εἶθ' οὕτως τὰ μνημόσυνα αὐτῆς καλῶς τελέσας,
λαμπρῶς αὐτὸς κατηύφρανε τοὺς τότε καλεσμένους.
Εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐμοίρασε χρυσίον καὶ ἀσῆμι
πρὸς τὰς οἰκίας τὰς αὐτῶν φιλοτιμῶν τοὺς πέμπει.
Καὶ τότε λύπην ὁ λαμπρὸς δευτέραν ἐκλαμβάνει,
τότε μαχαίρι δίστομον πέρασε στὴν καρδιάν του,
ἀγάπην δὲ ὑπέρτερον εἶχε πρὸς τὴν μητέρα,
καὶ εἶχε θλῖψιν ἄπειρον πάντοτε ὁ 'Ακρίτης,
καὶ ὁ ἀεὶ ἡδόμενος καὶ ζήσας χωρὶς λύπην,
περίλυπος ἐγένηκε ἕως θανάτου τότε. 338
[§ 562] 'Αλλ' ὅμως ἦν εὐχαριστῶν καὶ τὸν Θεὸν ἐν τούτῳ,
καὶ μεταστρέψας τὴν ψυχὴν εἰς θυμηδίαν πάλιν,
κόρην ἐκείνην τὴν τερπνὴν ἀγάλλετο προσβλέπων,

4268 καὶ τότε εἰς τὰς οἰκίας των φιλοτιμῶν—4270 δίστομον ἀπέρασε—4277 κόρη ἐκείνην τὴν τερπνὴν ἀγάλλετο προβλέπων,—

Τ 4253 λόγον γλυκύτατον, ὦ παμφιλτάτη μῆτερ,—4257 πότε σου ἴδω πρόσωπον,—4260 ψυχὴν ἐμὴν ἐζόφωσας, ἠμαύρωσας—4261 μητέρα δὲ τὴν θρέψασαν ἀθρόως ἀφαρπάσας.»—4262 πλείονα μετὰ πολλῶν δακρύων,—4263 ἄγαν θρηνεῖν ἐποίησε καὶ κόπτεσθαι τοὺς πάντας—4264 μέχρι τῆς συμπληρώσεως ἡμέρας τῆς ἐννάτης.—4266 τοὺς τότε κεκλημένους.—4267 τοῖς δεομένοις ἄπειρον χρυσίον διανείμας—4268 πρὸς τὰς οἰκίας τὰς αὐτῶν φιλοτιμῶν ἐκπέμπει.—4270 τότε ρομφαία τὴν αὐτοῦ ἐπλήγωσε καρδίαν (χργρ: ἐπλήρωσε)—4271 πρὸς τὴν μητέραν,—4273 ἡδόμενος, ἀλύπως τε βιώσας, (χργρ. ἀλύπτως)—4274 περίλυπος καθέστηκεν ἐπὶ πολὺ τῷ τότε.—4277 ἠγάλλετο προβλέπων,—

4277 ἑξ. Ὅπως οἱ χοροὶ καὶ τὰ ἐρωτικὰ ᾄσματα τοῦ Ἔπους, γενικώτερον δὲ καὶ ὁ καθ' ὅλου βίος τοῦ Διγενοῦς ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τῆς 'Ανατολῆς, οὕτω καὶ ἡ σύζυγος τοῦ ἥρωος φέρει χαρακτῆρα καθαρῶς ἀνατολικόν. Σχετικῶς βλέπε Α 2940 ἑξ., Α 2955 ἑξ., Α 2987, Α 3723 ἑξ., Α 4200 ἑξ., Α 4700 ἑξ. καὶ σχετικὰς ὑποσημ. Περὶ τοῦ μικροῦ οἰνοχόου βλέπε ἐν Α 4191 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

ἥν τις δὲν εἶδε πώποτε ἀπὸ τῶν μεγιστάνων,
οὐ συγγενὴς ἑώρακεν, ἀλλ' οὐδὲ δοῦλος ταύτην,
εἰ μὴ καὶ μόνον, τὸ ρηθὲν ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ,
τὸ εὐειδὲς καὶ πάντερπνον *ἐκεῖνο καὶ* ὡραῖον
παιδίον *ὃ ἐκέκτηντο* νὰ τοὺς κερνάῃ πάντα,
τὴν εἰς τὰ κάλλη ἀσύγκριτον, τὴν εὐγενικωτάτην,
μεθ' ἧς καὶ ἔχαιρε λοιπὸν ὁ Διγενὴς 'Ακρίτης,
ὁ ἀπελάτας ἅπαντας ἀνδρείους ὑποτάξας,
καὶ φοβερὸς ἐγένετο εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον,
τῶν βασιλέων καύχημα ἡ δόξα τῶν Ρωμαίων, 339
καὶ τῶν ἀνδρείων ἔπαινος ὁ τολμηρὸς 'Ακρίτης,
φρονήσεως ἀγλάϊσμα, τῶν ἀρετῶν τὸ κλέος,
ὁ παροχεὺς βαθύτατος εἰρήνης Ρωμανίας.
[§ 563] Πρὶν γὰρ αὐτοῦ τοῦ θαυμαστοῦ, 'Αγαρηνῶν τὸ (γένος
εἰς Ρωμανίαν ἤρχετο, πολλὴν βλάβην ἐποίει
οἰκήσεις τῶν Χαρσιανῶν, ὁμοῦ καὶ 'Ηρακλείων,
'Αμόριον καὶ 'Ικόνιον μέχρι Καππαδοκίας,
ὁμοίως καὶ τὴν Ἄγκυραν, καὶ τὴν καλλίστην Σμύρνην,
καὶ τὰ περὶ τὴν θάλασσαν μέρη πλησίον ὄντα,
ὧν καὶ ὁ πρῶτος στρατηγὸς ὑπῆρχεν ὁ Χοσρόης·
σχεδὸν γὰρ οὗτος *ἅπασαν* ἀνατολὴν ἐκτρέψας
ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον θέλων πολιορκῆσαι.
[§ 564] Καὶ μετ' ἐκεῖνον ὁ 'Αμβρών, ὁ μέγας ὁ (Σουλτᾶνος, 340
ὁ τοῦ 'Ακρίτου πρόπαππος, ἐκεῖνος ὁ Ταρσίτης,

4280 ἢ μία μόνον, τὸ ρηθὲν—4281 καὶ πάντερπνον, τὸ κάλλιστον, ὡραῖον—4282 παιδίον αὐτοὶ ἀπόκτησαν νὰ τοὺς κερν.—4298 Σχεδὸν γὰρ οὗτος ἅπαντας ἀνατολὴν ἐκτρ.—4299 ἦλθον εἰς τὸ Βυζάντιον—

Τ 4278 ἥν τις οὐκ οἶδε πώποτε—4282 παιδίον ὃ ἐκέκτηντο εἰς τὸ οἰνοχοεύειν, (χργρ: παιδίον ἣν ἐκέκτηντο).—4286 φοβερός γαρ γενόμενος εἰς ἅπαντα—4288 ἀνδρείων τε ὁ ἔπαινος—4290 βαθύτατος, εἰρήνη Ρωμανίας.—4294 'Αμόριν καὶ 'Ικόνιον,—

4291 ἑξ. Ρωμανία ἐκαλεῖτο τὸ ἔδαφος τῆς 'Ελλην. Αὐτοκρατορίας ἐν γένει, εἴτε τὸ ἐν 'Ασίᾳ, εἴτε τὸ ἐν Εὐρώπῃ. Χαρσιανοὶ ἦσαν οἱ κάτοικοι τοῦ Χαρσιανοῦ θέματος, περὶ οὗ βλέπε ἐν Α 1347 καὶ ὑποσημ. Α 1346 ἑξ. 'Ηρακλειεῖς οἱ κάτοικοι 'Ηρακλείας ἢ 'Ηρακλέους κάστρου, περὶ οὗ βλέπε ἐν Α 525 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ἔνθα γίνεται λόγος καὶ περὶ 'Αμορίου. Τὸ 'Ικόνιον εἶναι ἡ ἀρχαία πόλις τῆς Λυκαονίας, ἕδρα τοῦ θέματος τῶν 'Ανατολικῶν κατὰ τοὺς μ. χρόνους, ἡ νῦν Κόνια. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 488. Ὡς πρὸς τὰς πόλεις τῆς 'Αγκύρας καὶ Σμύρνης βλέπε ἐν Α 657—658 καὶ ὑποσημ. Α 657. Περὶ Χοσρόου βλέπε ἐν Α 2269 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

4300 Περὶ τοῦ Σαρακηνοῦ 'Εμίρου τῆς Μελιτηνῆς 'Αμβρὼν βλέπε ἐν τοῖς προηγουμ. χωρίον Α 520 ἑξ., ὡς καὶ ὑποσημ. Α 515 ἑξ.

καὶ γὰρ αὐτὸς ἐγέννησεν τὴν μάμμην τοῦ Ἀκρίτου.
Μητέρα δὲ τοῦ Ἀμηρᾶ Σπαθίαν *ὀνομάζουν*,
ἐξ ἧς ἐτέχθη Ἀμηρᾶς, πατὴρ ὁ τοῦ Ἀκρίτου,
ὁ θαυμαστός, ὁ δόκιμος εἰς τὰς ἀνδραγαθίας,
ὃς *ὠνομάζετο* Μουσοὺρ πρὸ τοῦτον βαπτισθῆναι,
ἀφόντις ἐβαπτίσθηκε ἐκλήθη Ἰωάννης.
Οὗτος λοιπὸν ὁ δηλωθεὶς ἀνδρεῖος ὁ Ταρσίτης
βλάβην ἐποίησε πολλὴν κατὰ τῆς Ρωμανίας,
καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ τάλαινες στρατάρχαι τοῦ Χοσρόου
Χαγάνος τε καὶ Σάρβαρος μετὰ τῆς ναυμαχίας
αἰχμαλωσίαν ἤγαγον ἅπασαν εἰς Συρίαν,
καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Μουσούρ, υἱὸς ὁ τοῦ Ταρσίτου, 341
εἶθ' οὕτως ὁ Καρόης τε, ὁ Ἀμηρᾶς ὁ μέγας
καὶ μέχρι τούτου τὰ δεινὰ ἔστησαν κατὰ κράτος.
Ἔπαυσαν γὰρ σφαζόμενοι, πολέμους συγκροτοῦντες
τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει τε, Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου,
τοῦ ἐλεοῦντος πάντοτε χριστιανῶν τὸ γένος.
[§ 565] Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἀμηρᾶς, ὡς ὄπισθεν ἐλέχθη,
τηρήσας πίστιν τὴν αὐτοῦ ἄβλαβον ἕως τέλους,
ᾤκησε γὰρ σὺν γυναιξὶ εἰς τὴν Καππαδοκίαν,
αὐτὸς γεννᾷ τὸν θαυμαστὸν καὶ ἔνδοξον Ἀκρίτην,
αὐτὸν ὅπου ἐποίησε τὰς νίκας εἰς τὸν κόσμον.
[§ 566] Ἔκτοτε, χάριτι Θεοῦ, καυχᾶται ἡ Ρωμανία,
ἐχθροὺς *καθυποτάσσουσα* τρέπουσα κατὰ κράτος,
ἀφόντις ὁ πανάριστος γενναῖος ὁ Ἀκρίτης 342

4303 Σπαθίαν ὀνομάζων,—4306 ὃς ὀνομάζεται Μουσοὺρ—4325 ἐχθροὺς καθυποτάσσοντας τρέπουσα—

Τ 4307 μετὰ δὲ τοῦ βαπτίσματος ἐκλήθη Ἰωάννης·—4308 οὗτος γὰρ ἦν ὁ δηλωθεὶς—4310 οἱ τάλανες στρατάρχαι—4314 ὁ Κακρώης τε (χργρ)—4317 δυνάμει τε, τοῦ μόνου φιλανθρώπου,—4320 πίστιν τηρήσας τὴν αὐτοῦ ἄτρωτον ἕως τέλους,—4321 ᾤκησε γὰρ σὺν γυναιξὶ—4322 οὗτος γεννᾷ—4323 Παραλείπεται ὁ στίχος.—4326 Ἀφ' ὃ γὰρ ὁ πανάριστος—

4303. Περὶ τῆς Σπαθίας βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις χωρίον Α 515 ἑξ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

4306. Περὶ τῆς βαπτίσεως τοῦ πατρὸς τοῦ Διγενοῦς, Ἀμηρᾶ Μουσοὺρ καὶ τῆς μετονομασίας αὐτοῦ εἰς Ἰωάννην βλέπε ὑποσημ. Α 612 καὶ χωρίον Α 611 ἑξ.

4313 ἑξ. Περὶ Μουσοὺρ Ταρσίτου, ὅστις φέρεται ὡς θεῖος τοῦ πατρὸς τοῦ Διγενοῦς βλέπε ἐν Α 656 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Περὶ τοῦ Παυλικιανοῦ Καρόη ἢ Καρβέα βλέπε ἐπίσης ἐν Α 520 καὶ ὑποσημ. Α 515 ἑξ.

4321. Ὤκησε σὺν γυναιξί. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις μου ἐν ὑποσημ. Α 668 ἑξ., καὶ Α 729 ἑξ., ὡς καὶ ταυτάριθμα χωρία τοῦ κειμένου.

ἀνδραγαθεῖν ἀπήρξατο μόνος ἐν τῇ Συρίᾳ,
οὐδεὶς ἐτόλμησεν ἐλθεῖν ἔμπροσθεν τούτου νέος,
καὶ ἦν εἰρήνη πανταχοῦ καὶ ἀνενοχλησία,
ὡς τὸν Θεὸν δοξάζεσθαι παρὰ παντὸς ἀνθρώπου.
[§ 567] Αὐτὸς γὰρ ὁ *θαυμάσιος* ἅπαντας ὑποτάξας,
φρικτότατος ἐδείκνυτο παρὰ τοὺς ἀπελάτας,
τοὺς τὰς κλεισούρας τὰς δεινὰς *κρατοῦντας καὶ τὰς ἄκρας*
Εἰ γάρ ποτέ τις ἄτακτον ποιῆσαι *ἐβουλήθη*
αὐτὸς οὐχ ὑπελείπετο ἐν τῇ μερίδι ζώντων,
κατὰ πολὺ δὲ *φοβερῶς* τὰ ἔθνη ὑποτάξας,
ὥστε καὶ φόρους βασιλεῖ παρέχειν ἐτησίους,
καὶ οἱ ποτὲ πολέμιοι γεγόνασιν ἱκέται.
[§ 568] Ὅταν ἀκούσθη τὸ ὄνομα τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτου 343
φόβος ἐλάμβανεν αὐτούς, ἀνείκαστος γὰρ τρόμος
καὶ ἦν εἰρήνη πανταχοῦ καὶ ἀνενοχλησία,
ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος ἐνδόξου τοῦ Ἀκρίτου.
[§ 569] Οὗ καὶ τὰ κατορθώματα ὁ βασιλεὺς ἀκούων
ὁ Νικηφόρος ὁ λαμπρός, ὁ μέγας τροπαιοῦχος,
ὁ τῶν Ρωμαίων τὴν ἀρχὴν καλλίστως διοικήσας,
μεγίστην ἄγαν δωρεάν, πεπλουτισμένην μάλα,
τὸν Διγενῆ ἀπέστειλεν ἡμέραν καθ' ἡμέραν.
[§ 570] Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσε πάσας ἀνδραγαθίας,
καὶ τότε ἐκατατρόπωσεν πόλεις ὁμοῦ καὶ χώρας,
καὶ παντελῶς ὑπέταξε πάντας τοὺς ἀπειθοῦντας,
καὶ γέγονεν περίφημος εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον,

4331 Αὐτὸς γὰρ ὁ θαυμαστὸς—4333 τοὺς τὰς κλεισ. τὰς δεινὰς ὡς δυνατὸς ἐκράτει.—4334 ποιῆσαι ἠβουλήθην,—4336 φοβερὸς τὰ ἔθνη ὑποτάξας,—4337 βασιλεῖ παρέχων ἐτησίους,—

Τ 4329 καὶ ἡ εἰρήνη πανταχοῦ καὶ ἡ ἀνενοχλησία,—4332 φρικώδατος ἐδείκνυτο—4337 φόρους βασιλεῖ παρέχων ἐτησίους,—4338 γεγόνασιν οἰκέται·—4339 ἢ γὰρ Ἀκρίτου ὄνομα τοῦ Διγενῆ ἠκούσθη,—4340 φόβος ἐλάμβανεν αὐτούς, ἀνείκαστός τε τρόμος,—4347 Τὸν Διγενῆν ἀπέστειλεν—4348 Ἀφ' ὃ δὲ ἐτελείωσε—4349 καὶ δὴ κατετροπώσατο—

4344 ἑξ. Δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἐνῷ εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ (πρβλ. Κζ 229) δὲν γίνεται μνεία τοῦ βασιλέως Νικηφόρου, οὗτος ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀντίστοιχα κείμενα Τ (3107) καὶ ΙΙ,405, 31—32. Τὴν μνείαν ταύτην τοῦ Νικηφόρου ὁ Grégoire θεωρεῖ ὡς ὑποβολιμαίαν. Βλέπε σχετικῶς ἐν Byzantion VI 495—496. Πρβλ. ἐπίσης καὶ ὑποσημ. Α 2342 περὶ βασιλέως Ρωμανοῦ. Καὶ ὁ Κυριακίδης πιστεύει ὅτι ἡ ἐνταῦθα μνεία Νικηφόρου ὀφείλεται εἰς μεταγενεστέραν προσθήκην πρὸς τιμὴν τοῦ Νικηφ. Βοτανειάτου καὶ οὐχὶ τοῦ Νικηφ. Φωκᾶ ὡς ἀρχικῶς ἐπιστεύθη. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Ι', σελ. 624 καὶ 658.

ἐν τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ ποιήσας τὴν οἰκίαν, 344
ὡς λόγος ὄγδοος λοιπὸν ἐδήλωσε πλησίον,
ἐκεῖσε ἀνεπαύσατο χαρούμενος περίσσα
μετὰ τῆς ἄγαν ποθητῆς αὐτοῦ *τῆς* πανενδόξου,
τιμώμενος παρὰ πολλῶν ὡς ἔδει κατ' ἀξίαν
3120)τῶν μεγιστάνων τῶν πολλῶν γειτνιαζόντων τόπων.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΝΑΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΑΚΡΙΤΟΥ

4355 ποθητῆς αὐτοῦ τοῦ πανενδόξου,—

Τ 4354 ἀνεπαύσατο ἡδόμενος παράπαν,—4355 αὐτοῦ τῆς πανενδόξου,—4357 τῶν μεγιστάνων, τῶν λαμπρῶν, γειτνιαζόντων τοῦτον.—

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΑΚΡΙΤΟΥ

(3121) [§ 571] Δέκατος λόγος ὁ παρὼν ὑπάρχει τοῦ
⟨'Ακρίτου, 345
καὶ φέρει μὲν διὰ παντὸς τὴν τούτου τελευτήν τε,
τὸ πῶς αὐτὸς ἀπέθανεν μετὰ καὶ τῆς φιλτάτου,
καὶ πῶς αὐτοὺς ἐθρήνησεν πολλὰ ὁ κόσμος ὅλος,
καὶ τὴν κηδείαν ἔκαμεν ἐντίμως καὶ ἀξίως,
αὐτοῦ καὶ τῆς συμβίου του τὰ ἔθνη ὅλα τότε,
καθὼς τὰ γράφομεν ἐδῶ ἔμπροσθεν εἰς τὸν λόγον.

ΔΙΓΕΝΟΥΣ ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ 346

[§ 572] Λόγον λοιπὸν ἀρξώμεθα τῆς τελευτῆς 'Ακρίτου,
τοῦ Διγενοῦς τοῦ θαυμαστοῦ, καὶ τοῦ πολλὰ ἀνδρείου,
θρήνων μεστὸν ὑπάρχοντα δακρύων τε καὶ *λύπων*.
[§ 573] 'Επεὶ δὲ πάντα τὰ τερπνὰ τοῦ πλάνου κόσμου
θάνατος διαδέχεται, ᾅδης παραλαμβάνει, ⟨τούτου,

4367 θρήνους μεστὸν ὑπάρχοντα δακρύων τε καὶ λύπας.—

Τ 4361 ἐθρήνησε λίαν ὁ κόσμος ὅλος,—4362 καὶ τὴν κηδείαν πέπραχεν ἐντίμως καὶ ἀξίως—4363 τὰ ἔθνη ὅλα ἅμα.—4364 Παραλείπεται ὁ στίχος.—4365 Λόγον εἰπεῖν ἀρξώμεθα Διγενοῦς τελευτῆς τε,—4366 οὗ καὶ τὸ ἑτερόκλητον 'Ακρίτης ὠνομάσθη,—4369 θάνατος παραδέχεται—

4358 ἑξ. Πρὸς ἐμβάθυνσιν εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ Δεκάτου λόγου, ὅστις καὶ ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Α, καὶ πρὸς λεπτομερεστέραν ἐνημέρωσιν εἰς τὰ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ ἥρωος ἐν συσχετίσει πρὸς τὰ δημ. ᾄσματα μετὰ τοῦ Ἔπους, τὰς παραδόσεις, ἔθιμα καὶ τὴν λαογραφίαν ἐν γένει, σκόπιμος εἶναι ἡ ἀναδρομὴ εἰς τὰς κάτωθι ἰδίᾳ μελέτας: α) Πολίτου, Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ, ἐν Λαογραφίας Α' 169-275, β') Κουκουλέ, Βυζαντινῶν νεκρικὰ ἔθιμα, ἐν 'Επετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΣΤ', 3-80, γ) Πολίτου, Τὰ κατὰ τὴν τελευτήν, ἐν Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Γ', 323-362. Διὰ τὰ περὶ θανάτου, κάτω κόσμου, χάρου κλπ. βλέπε καὶ ἐν Κυριακ. Λαογρ. σελ. 205 ἑξ. Παραπέμπομεν κατ' ἀρχὴν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰ ἀνωτέρω ἔργα παρέχοντες ἐν τούτοις καὶ εἰς τὰς περαιτέρω ὑποσημειώσεις λεπτομερεστέρας παραπομπὰς ἀναλόγως τοῦ ἑκάστοτε ζητήματος.

4365 ἑξ. Πολλὰς ἀναλογίας παρουσιάζει ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν πλοκὴν τὸ περὶ τῆς τελευτῆς τῆς συζύγου τοῦ 'Αχιλλέως σχετικὸν κεφάλαιον τοῦ μεσαιωνικοῦ μυθιστορήμ. 'Αχιλληΐς, ἔνθα ὑπάρχουσιν ὅμοιοι περίπου διάλογοι μεταξὺ τοῦ 'Αχιλλέως καὶ τῆς ψυχορραγούσης συζύγου του, καθὼς καὶ παραινέσεις ψυχωφελεῖς καὶ κρίσεις περὶ ματαιότητος τῶν ἐγκοσμίων, ὡς ἐνταῦθα. Βλέπε σχετικῶς ἐν 'Αχιλλ. 1549 ἑξ.

ὡς ὄναρ δὲ παρέρχεται πλοῦτος καὶ πᾶσα δόξα,
ἡ τελευτὴ τοῦ Διγενοῦς κατέλαβεν Ἀκρίτου,
καὶ εἰς βιβλίον δέκατον ἐβάλαμεν τὸ τέλος.
[§ 574] Εἰ γὰρ ἀνδρεῖος γέγονεν στοὺς ἐν τῷ κόσμῳ
(πάντας
εἰς γενναιότητα αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ ἄλλα πάντα,
νικήσας δὲ ὡς δυνατὸς γενναῖος στρατιώτης,
ἀλλ' οὖν εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ τὸ τοῦ θανάτου τέλος, 347
καὶ λύπην δίδει τὴν πολλὴν εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους,
τοὺς μέλλοντας ἀκούειν τε τὸν θάνατον ἐτούτου,
καὶ πῶς ἐξῆλθεν ἡ ψυχὴ τοῦ πανενδοξοτάτου.
Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς παρὰ Θεοῦ ἐδόθη,
οὐ δυνατὸν παραδραμεῖν τὸ τέλος τοῦ θανάτου.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἀρρωστῶν προσεκαλέσατο τοὺς ἀρίστους τῶν ἰατρῶν ἰδεῖν αὐτόν.

[§ 575] Νόσῳ γὰρ περιπέπτωκε πολλὰ χαλεπωτάτῃ,
καὶ ἐπὶ κλίνης ἔκειτο ὡραίας χρυσοστρώτου,
καλέσας δὲ τῶν ἰατρῶν πολλοὺς ἐνδοξοτάτους
καὶ πᾶσαν *δοκιμάσαντες* πεῖραν τῆς ἐπιστήμης,
οὐκ ὠφελῆσαι ἴσχυσαν τῷ Διγενεῖ Ἀκρίτῃ.
[§ 576] Εἰς δὲ τὴν τρίτην τὴν κακήν, τὴν πολυπικραμένην

4381 δὲν ἦτον δυνατὸν παραδραμεῖν—4385 καὶ πᾶσαν ἐδοκίμασαν πεῖραν—

T 4371 κ' ἡ τελευτὴ—4372 δέκατον τούτου τὸ τέλος θῶμεν.—4375 νικήσας ὡς ἐνδύναμος γενναῖος—4377 καὶ λύπην ἄγει τὴν πολλὴν—4378 ἀκούειν τε ἐπιδημίαν τούτου·—4379 Παραλείπεται ὁ στίχος.—4381 οὐ δυνατὸν παραδραμεῖν τοῦ τέλους τοῦ τοιούτου.—4382 πάνυ χαλεπωτάτη,—4387 ἐν δὲ τῇ τρίτῃ τῇ δεινῇ, τῇ ἄγαν ὀλεθρίᾳ,

4372. Μετὰ τοὺς στίχους τούτους εἰς τὸ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Κη 6—34 ἐκτίθενται λεπτομέρειαι περὶ τῶν ἀφορμῶν τῆς ἀσθενείας, ἥτις ὡδήγησε τὸν ἥρωά μας εἰς τὸν θάνατον. Βλέπε αὐτόθι.

4387. Κατὰ τὰ δημώδη ᾄσματα τοῦ Ἀκριτ. κύκλου, ἡ Τρίτη εἶναι ἡ ἡμέρα οὐ μόνον τῆς τελευτῆς τοῦ Διγενοῦς, ἀλλὰ καὶ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, πολλὰ δὲ ἄλλα σοβαρὰ γεγονότα τοῦ βίου τοῦ ἥρωος φέρονται ὡς συντελεσθέντα ἐν ἡμέρᾳ Τρίτῃ. Σχετικῶς βλέπε κρίσεις Πολίτου ἐν Λαογραφίας Α' 189. Βλέπε ὡσαύτως καὶ δημ. ᾄσματα αὐτόθι: σελ. 224, ᾆσμα 10 Εὐβοίας στίχ 1, σελ. 227, ᾆσμα 13, στίχ. 1, σελ. 242, ᾆσμα 33 στίχ. 1—4, σελ. 265—266, ᾆσμα, 59 στίχ. 1—4 καὶ Λαογραφίας ΣΤ' σελ. 582 στίχ. 1—2, ὡς καὶ ἀνάλογον ᾆσμα περὶ Κωνσταντῆ ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 609 (ᾆσμα ΚΖ', στιχ. 1—2). Ἡ συσχέτισις τῆς Τρίτης πρὸς τὰ περὶ τὸν Διγενῆ ὀφείλεται κατὰ Πολίτην εἰς ἀστρολογικὰς δοξασίας. Ἡ Τρίτη ἐθεωρεῖτο ἀποφρὰς ἡμέρα παλαιόθεν καὶ δὴ πολὺ πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κ)πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἡ πρόληψις εἶναι ρωμαϊκὴ ἴσως, τὸ δὲ γεγονὸς τῆς ἁλώσεως τοῦ Βυζαντίου ἐν ἡμέρᾳ Τρίτῃ (29 Μαΐου 1453) ἐθεωρήθη ἐκ τῶν ὑστέρων ὡς ἐπικύρωσις, ἐνῷ ἐν τῷ μεταξὺ ἐλησμονήθη ὁ ἀρχικὸς λόγος τῆς καθιερώσεως τῆς ἀποφράδος, τουτέστιν ὅτι «ὁ Ἄρης ὁρίζει τὴν Τρίτην» κλπ. Σχετικῶς βλέπε ἐν Πολί-

ἡμέραν τε τοῦ ἰατροῦ ἐλθόντος πρὸς ἐκεῖνον,
ἐκεῖ τὸν ἀποφάσισε ὁ θάνατος νὰ ἔλθῃ· 348
καὶ ὅσα κάμει δὲν μπορεῖ τὸν θάνατον νὰ φύγῃ,
διατὶ ὁ τροχὸς ἐσχόλασεν καὶ τὸ σκοινὶ ἐσώθη,
ὁ θάνατος τὸν ἔγραψεν στὸν ᾅδην νὰ τὸν πάρῃ,
τοὺς δρόμους του ἀπέκοψε πλέον νὰ μὴν περάσῃ,
οἱ κάμποι τοῦτον κλαίουσιν καὶ τὰ βουνὰ θρηνοῦσιν,
καὶ οἱ ἀπελάτες χαίρονται τὸν θάνατον Ἀκρίτου,
ὅπως ἐλευθερώνουνται ἐκ τοῦδε τοῦ ἀνδρείου.
[§ 577] Ἐκεῖνος ἀναστέναζε καὶ ἔκλαιε στὴν κλίνην
μὲ θρήνους καὶ μὲ δάκρυα πικρὰ φαρμακωμένα,
ὅπου ραΐσθην ἡ καρδιά, κ' ἐθάμπωσεν τὸ φῶς του,

4397 καὶ ἔλεγε στὴν κλίνην—4399 καὶ θάμπωσεν τὸ φῶς του,—

T 4388 ἡμέρᾳ τε, τοῦ ἰατροῦ—4389 ἀπηγορεύσατο αὐτόν, τὸν θάνατον μηνύσας.—4390-4406 Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι. Ἀντ' αὐτῶν δὲ ὑπάρχει εἷς μόνον: ἔφησαν δὲ στενάξαντες οἱ ἰατροὶ πρὸς τοῦτον T (3151).—

του Λαογρ. Συμμ. σελ. 42—47, μελέτην: Διατί ἡ Τρίτη θεωρεῖται ἀποφρὰς ἡμέρα. Παρατηρητέον ὅμως ἐν προκειμένῳ ὅτι εἰς τὰ ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κη 58 ἑξ. δὲν γίνεται μνεία περὶ ἡμέρας Τρίτης, οὔτε ἐν Ε 1705 ἑξ. οὔτε ἐν Ο, 3019 ἑξ. Ἀναφέρεται μόνον ἐν T 4387 (3148). Ἐν δὲ τῇ διασκευῇ Π δὲν γίνεται μνεία περὶ Τρίτης ὡς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, ἀλλὰ κεῖται ἀντιστοίχως: «Καὶ ὡσὰν ἐπέρασαν τρεῖς ἡμέρες τῆς ἀσθενείας του, ἐμετακάλεσεν πάλιν τοὺς ἰατροὺς καὶ ἐρώτησέν τους, ἐκεῖνοι δὲ ἐπίασαν τὸν σφυγμόν του καὶ ἐγνώρισαν πῶς εἶναι εἰς θάνατον καὶ οὕτως ἀνεστέναξαν μετὰ πολλῶν δακρύων καὶ εἶπαν τον· «Ὦ Βασίλειε ὡραιότατε, τώρα σὲ ἦλθε θάνατος καὶ ἀπὸ τώρα πλέον ὅπλα δὲν ἔχεις». (Π, 406, 28-31 καὶ 407,1). Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κείμενα Α 4387 ἑξ. καὶ T 4387 (3148) ἑξ. δὲν διαπιστοῦται ἀναμφισβητήτως ὅτι πρόκειται περὶ τῆς Τρίτης ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, ἀλλὰ φαίνεται μᾶλλον ὅτι πρόκειται περὶ τῆς τρίτης κατ' ἀριθμὸν ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀσθενείας τοῦ Διγενοῦς. Ἐπὶ τούτοις βλέπε καὶ ἐν Α 1299 ἑξ., ἔνθα ἀναφέρεται ὅτι ὁ Διγενὴς ἔζησεν ἐν συνόλῳ τριάκοντα τρία ἔτη, ὡς καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ.

4389 ἑξ. «ἐκεῖ τὸν ἀποφάσισε ὁ θάνατος νὰ ἔλθῃ» κλπ. Ὁ στίχος οὗτος ὀφείλεται προφανῶς εἰς παρανόησιν. Ἐν T 4389 (3150) κεῖται ἀντιστοίχως: «ἀπηγορεύσατο αὐτὸν τὸν θάνατον μηνύσας·». Τῶν ἐφεξῆς στίχων Α 4390—4406 τίποτε τὸ ἀντίστοιχον δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν τοῦ Ἔπους, ἔνθα οὐδαμοῦ γίνεται λόγος περὶ αἰφνιδίας ἐμφανίσεως τοῦ Θανάτου πρὸ τοῦ ψυχορραγοῦντος Διγενοῦς. Βλέπε σχετικῶς, παραλλαγὰς T 4389 (3150) ἑξ., χωρία Π, 406, 28—31, Κη 59 ἑξ., Ε 1706 ἑξ., ὡς καὶ ὑποσημ. Α 4405. Τὸ χωρίον Α 4390—4406 εἶναι, φαίνεται, μεταγενεστέρα προσθήκη ὀφειλομένη εἰς τὸν διασκευαστὴν τοῦ παρόντος κειμένου.

4391 «ὁ τροχὸς ἐσχόλασεν». Κοινὸς τόπος τῆς μεσαιων. καὶ νεωτέρας ἑλλην. ποιήσεως. Ἡ μεταφορικὴ αὐτὴ ἔκφρασις διεμορφώθη ἐκ τῆς ἰδέας τῆς θεᾶς Τύχης, τῆς ὁποίας τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν ἦτο ἡ ἀστάθεια καὶ τὸ εὐμετάβλητον, σύμβολον δὲ ὁ τροχός. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Ξανθουδίδου ἐν Ἐρωτοκρ. (μεγάλη ἔκδοσις) σελ. 378—379.

4397. «Ἐκεῖνος ἀναστέναξε» κλπ. Ὑποθέτω ὅτι ὁ στίχος οὗτος ὀφείλεται εἰς παρανόησιν, διότι ἐν Κη 58 κεῖται ἀντιστοίχως: «στενάξας οὖν ὁ ἰατρὸς καθ' ἑαυτὸν καὶ κλαύσας» κλπ.

καὶ ἀτόνησεν ἡ δύναμις ἐκείνη ἡ μεγάλη,
ὅπου ἐνίκα δυνατοὺς καὶ ἔσχιζε λεοντάρια,
καὶ ἄρκτους ἐδιέφθειρε ὁμοῦ καὶ λεοπάρδους, 349
τὰ πάντα ὅλα εἶχεν τα ὡς κονιορκτὸν ἀέρος.
Ὁ δυνατὸς καὶ ἰσχυρὸς Βασίλειος Ἀκρίτης,
ὁ θάνατος τὸν πολεμᾷ εἰς τὸ παλάτι μέσα.

4405. «ὁ θάνατος τὸν πολεμᾷ εἰς τὸ παλάτι μέσα». Κατὰ τὰ δημ. ᾄσματα ὁ Διγενὴς φέρεται πολεμήσας πρὸς τὸν Χάρον ἔξω τοῦ παλατίου «στὰ σιδερένια ἀλώνια». Τῆς πάλης προηγήθη ἡ κατασκευὴ κάστρου σιδερένιου, κατά τινα δὲ παραλλαγὴν ὁ Χάρος φέρεται ἡττηθείς. Κατὰ τὰ πλεῖστα ὅμως τῶν ᾀσμάτων ὁ Διγενὴς μετὰ δεινὴν πάλην πρὸς τὸν Χάρον ἡττήθη, κατόπιν τούτου δὲ φθάνει εἰς τὰ σιδηρᾶ παλάτια του, ὅπου πίπτει ψυχορραγῶν «μέσα σὲ θανατικὸ κρεββάτι σιδερὸ καὶ σὲ σιδερὰ παπλώματα».Κατ' ἄλλα πάλιν ᾄσματα ὁ Χάρος νικητὴς σύρει τὸν Διγενῆ ἀπὸ τὰ μαλλιὰ καὶ τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὸν κάτω κόσμον. Βλέπε σχετικῶς ἐν μελέτῃ Πολίτου: Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 169—175, ἰδίᾳ σελ. 196—197. Βλέπε ὡσαύτως αὐτόθι ᾄσματα: ἀριθ. 2, σελ. 213, στίχ. 31 ἑξ. καὶ 48 ἑξ., ἀριθ. 7, σελ. 222, στίχ. 13 ἑξ., ἀριθ. 22, σελ. 232, στίχ. 1 ἑξ., ἀριθ. 23 σελ. 233, στίχ. 1 ἑξ., ἀριθ. 30, σελ. 240, στίχ. 14 ἑξ., ἀριθ. 35, σελ. 245—246, στίχ. 1 ἑξ., ἀριθ. 36, σελ. 247, στίχ. 1 ἑξ., ἀριθ. 37, σελ. 248, στίχ. 1 ἑξ., ἀριθ. 41 σελ. 252, στιχ. 1 ἑξ., ἀριθ. 46, σελ. 256, στίχ. 1 ἑξ., ἀριθ. 47, σελ.257, στίχ. 1 ἑξ.,ἀριθ. 48, σελ. 258, στίχ. 2 ἑξ., ἀριθ. 49, σελ. 259, στίχ. 1 ἑξ., ἀριθ. 50, σελ. 260, στίχ. 1 ἑξ., ἀριθ. 51, σελ 260, στίχ. 1 ἑξ., ἀριθ. 52, σελ. 261, στίχ. 1 ἑξ., ἀριθ. 53, σελ. 263, στιχ.1 ἑξ., ἀριθ. 58, σελ. 265, στίχ. 15 ἑξ. Ἐν Λαογραφίας ΣΤ' σελ. 585στιχ.104ἑξ., ἐν Σακελλαρίου Κυπριακὰ Β',σελ. 27, ᾆσμα 6 (Διγενῆ καὶ Χάρωνος πάλη), στίχ. 48 ἑξ., ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς (Ἔκδοσις Β', Ἀθῆναι 1925), ᾄσματα 78 καὶ 79, σελ. 113—115. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Κυριακ. Λαογρ. σελ. 83. Μῦθοι καὶ ᾄσματα ρωσσικὰ διέσωσαν ὡσαύτως τὴν παράδοσιν τοῦ Ἀνίκα γεννηθέντος εἰς Evless (Ἔδεσσα;), πολεμιστοῦ καὶ ληστοῦ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ προηγουμένως διέπραξεν ἄπειρα κακουργήματα, ξεκινᾷ διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ, εἰς τὸν δρόμον ὅμως συναντᾷ ἕνα τρομερὸν παλαιστὴν μὲ κεφαλὴν ἀνδρός, σῶμα ἀγρίου θηρίου καὶ πόδας ἵππου (Δράκων; Πρβλ. ὑποσημ. Α 2886 ἑξ. καὶ Λαογραφίας Α' σελ. 223-224, ᾆσμα 9, στίχ. 15). Ὁ παλαιστὴς οὗτος εἶναι ὁ Θάνατος, ὅστις δὲν πτοεῖται ἀπὸ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Ἀνίκα, ἀλλὰ λέγει πρὸς αὐτόν· «Ἔχω θερίσει πολλοὺς ἄλλους ἥρωας· καὶ σένα θὰ σὲ θερίσω ὅπως ἐκείνους». Ἕτερος ρωσσικὸς μῦθος διηγεῖται πάλην δεινοῦ πολεμιστοῦ πρὸς τὸν Θάνατον, ὅστις ἀτρόμητος καὶ ἤρεμος λέγει: «Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀδὰμ μέχρι σήμερα ἔχω πάρει ὅλους τοὺς Τσάρους, πρίγκηπες, βοϊβοδᾶδες καὶ κοινοὺς θνητούς, γυναῖκες, κορίτσια καὶ μικρὰ παιδιά. Καὶ ὁ Σαμψὼν δὲν ἦταν ἥρωας; Μποροῦσε νὰ εἰπῇ ὅτι «ἂν εἶχε ἡ γῆ κρικέλια θὰ μποροῦσα νὰ τὴν σηκώσω. (Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Α' 254 καὶ 255, ᾄσματα 43 καὶ 44, ἔνθα ἐκφράζονται ἀνάλογοι ἰδέαι καὶ εἰκόνες).Κι' ὅμως τὸν πῆρα κι' αὐτόν. Κι' ὁ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλιὰς τῆς Μακεδονίας ἦταν κι' αὐτὸς ἥρως καὶ παλληκάρι.Κι' ὁ Δαυΐδ ὁ βασιλιὰς ἦταν προφήτης μεγάλος καὶ προέλεγε τὰ μέλλοντα. Κι' ὁ Σολομῶν ἦταν σοφός. Κι' ὁ Ἀχὶρ (Ἀκρίτας;) στὸ βασίλειο τοῦ Χαλεπιοῦ ἦταν σοφός, τόσο ποὺ δὲν θὰ ξαναβρεθῇ ποτὲ στὸν κόσμο τοῦτον. Κι' ὅμως δὲν μπόρεσε νὰ μὲ πολεμήσῃ καὶ τὸν ἐπῆρα κι' αὐτόν». Βλέπε σχετικῶς ἐν Rambaud, Etudes sur l'Histoire byzantine, σελ. 88—89. Πρβλ. τὰ περὶ Σαμψὼν κλπ. πρὸς Α 4503 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

Ἀκρίτης τὸν ἐγνώρισε, καὶ ξεφωνεῖ καὶ λέγει.
(3152)[§ 578] «Ὢ πάντερπνε, Βασίλειε, ὁ θάνατός σου ἦλθεν,
»καὶ τὸ λοιπὸν ἀπὸ τοῦ νῦν ὅπλα οὐδόλως ἔχεις.
»Ἀνδρεία ποῦ σου ἄπειρος, ἀνείκαστος ἡ τόλμη,
»ποῦ δυναστεία ἡ πολλή, ποῦ ἡ τοῦ πλούτου δόξα;
»Ἄρτι οὐδεὶς εἰς θάνατον δύναται βοηθῆσαι,
»αἱ χεῖρες γὰρ ἐλύθησαν, τὰ ἄθλα οὐ ποιοῦσαι,
»οἱ πόδες ἐδεσμεύθησαν οἱ τὰς ὁδοὺς κρατοῦντες,
»ὀλίγον δὲ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος ἐκφεύγει,
»καὶ τάφος σὲ τὸν δυνατὸν μέσα νὰ κλείσῃ θέλει. 350
(3161)[§ 579] Εἶτα προστάξας ἰατροὺς ἅπαντας ἐκβληθῆναι,
καὶ κόρην τὴν ἐρωτικὴν πρὸς ἑαυτὸν καλέσας,
εἰς οἶκον γὰρ τὸν ἔμπροσθεν ὑπῆρχε κεκλεισμένη,
ταύτην καθίσας ἄντικρυς, ὡς μηδενὸς παρόντος,
τοιάδε ἤρξατο λαλεῖν μετὰ πολλῶν δακρύων.

Περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀκρίτης ἀρρωστῶν ὡμίλει μετὰ τῆς κόρης.
Ἡ λυπηρὰ διάταξις τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου.

[§ 580] «Ἄκουσον, φῶς μου τὸ γλυκύ, φωνῆς μου
(τελευταίας,
»ἀπέναντί μου κάθισον καὶ χόρτασόν με *βλέπειν*,
»ἄλλοτε οὐ θεάσεις με τὸν σὲ πολλὰ ποθοῦντα·
»λέγω σου τώρα τὴν ἀρχὴν ἡμῖν γε τὰ συμβάντα.
[§ 581]»Οἶδας, μιμνήσκεσσι ψυχὴ καὶ φῶς μου, καὶ καρδία,
»ὅταν ἐλήλυθα πρὸς σὲ καὶ ἦρά σε συντόμως,
»ἀπὸ τῶν οἴκων τῶν λαμπρῶν τοῦ σοῦ πατρὸς κυρίου,

4422 καὶ χόρτασόν με βλέπων,—

Τ 4407 «Ὢ πάντερπνε Βασίλειε, θάνατός σου νῦν ἧκε,—4410 ἡ πολλή, ἡ δόξα ποῦ τοῦ πλούτου;—4415 σὲ τὸν ἰσχυρὸν ἔνδοθεν κλεῖσαι ἔχει».—4424 ἐρῶ γάρ σοι τὴν ἀπαρχήν, ἡμῖν γε—4427 τοῦ σου πατρός, κυρίας;—

4407 ἑξ. Κατὰ τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ 4407 (3152) ἑξ., οἱ λόγοι οὗτοι φέρονται οὐχὶ ὡς μονόλογος τοῦ ἥρωος, ἀλλ' ὡς ἀπευθυνόμενοι ὑπὸ τῶν ἰατρῶν πρὸς τὸν Ἀκρίταν. Ἐξ ἄλλου δέ, ὡς καὶ ἐν ὑποσημ. Α 4389 ἑξ. ἐξηγήσαμεν, εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ δὲν ὑπάρχουσι στίχοι ἀνάλογοι πρὸς Α 4390—4406. Βλέπε σχετικῶς ἐν ὑποσημ. Α 4389 ἑξ.

4425 ἑξ. Ἡ ἐφεξῆς ἀφήγησις, τὴν ὁποίαν κάμνει ἐνταῦθα ὁ Διγενὴς πρὸς τὴν ποθητήν του ἀποτελεῖ ἐπανάληψιν τῶν προηγουμένων καὶ εἶναι μικρογραφία, τρόπον τινα, τῆς ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ ἑβδόμῳ λόγῳ τοῦ παρόντος κειμένου διηγήσεως τοῦ ἥρωος πρὸς τοὺς φίλους του περὶ τῶν κατορθωμάτων του τῆς ἀρχομένης ἀπὸ Α 2444 ἑξ. Βλέπε σχετικῶς αὐτόθι καὶ ὑποσημ. Α (1552) ἑξ., ὡς καὶ Α 2462 ἑξ. Παρατηρητέον ὡσαύτως ὅτι εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Ε 1707 ἑξ. ὑπάρχει ἀνάλογος διήγησις, ἔνθα ὁ Ἀκρίτας ἑτοιμοθάνατος ὤν, φέρεται ἀφηγούμενος τὰ κατορθώματά του οὐχὶ πρὸς τὴν κόρην, ὡς ἐνταῦθα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀγούρους του. Βλέπε αὐτόθι καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως ἀνάλογα χωρία ἐν Ἀχιλλ. 1605 ἑξ. καὶ 1620 ἑξ.

4426. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1990 ἑξ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

»βίγλας οὐκ ἐδειλίασα, ἃς εἶχεν ὁ πατήρ σου, 351
»καὶ στρατιώτας ἔκτεινα, τοὺς θέλοντας λαβεῖν με,
»πάντας εἰς ᾅδην ἔπεμψα, κἄν μοναχὸς ὑπῆρχον,
»ὕστερον δὲ ἐκρέμνισα τοὺς ἀδελφούς σου, κόρη,
»τὸν δὲ τὸν σόν, φιλτάτη μου, πατέρα ἐπαξίως
»*τιμήσας*, συγχωρήσεως ἔτυχον καὶ εὐχῆς του·
(3180) »πολλὰ δὲ ὑποσχόμενος παρασχεῖν μοι εἰς προῖκα,
»οὐχ ὑπεστράφην μετ' αὐτοῦ, ὡς ἔλεγεν, εἰς οἶκον,
»ἀλλὰ τὰ πάντα ἄφησα, ἐσένα προτιμῶντας,
(3183) »ἧς οὐδὲν τιμιώτερον, οὐδὲ ὁ κόσμος ἅπας.
[§ 582] »Τὴν βρύσην ἐνθυμήθησαι τοῦ Βλαττολιβαδίου,
»ὅπου ὁ δράκων, ὁ δεινός, πρὸς σὲ μόνην ἐξῆλθεν,
»νὰ σὲ ἁρπάσῃ ἤθελεν καὶ σὺ φωνὴν ἀφῆκες,
»δειλίας πλήρης γέμουσα καὶ πεπλησμένη φόβου· 352
»ὡς δὲ φωνή σου ἤχησεν ἐν τῇ ἐμῇ καρδίᾳ,
»ταχὺ φθάσας ἀπέκτεινα τὸ φοβερὸν θηρίον.
»Ταῦτα, ξανθή, πεποίηκα διὰ τὴν σὴν ἀγάπην.
[§ 583] »Θυμήσου καὶ τοῦ λέοντος εἰς τὸ Βλαττολιβάδιν,
»ὅταν ἐμοῦ καθεύδοντος ὥρμησε τοῦ φαγεῖν σε,
»φωνὴν δὲ πάλιν σὺ δεινὴν ἄφησες μετὰ φόβου
»πρός με τὸν σὸν παμφίλτατον καὶ ἐραστήν, ψυχή μου·
«Φθάσον γοργόν, αὐθέντα μου, καὶ χάνεις τὴν καλήν σου».
»καὶ ὡς ἐγὼ ἐπήκουσα, ταχὺ πηδῶ τῆς κλίνης,
»εὐθέως δὲ ἐκπετασθεὶς ἔφθασα τὸ θηρίον,
»ὅπερ ἀπέκτεινα ἐγώ, σὲ ἀβλαβῆ φυλάξας.
»Ταῦτα δὲ πάντα ἔδειξα διὰ τὴν σὴν ἀγάπην,
»ἐδιάλεξα ἀποθανεῖν, σὺ δὲ μὴν κινδυνεύσῃς, 353

4428 οὓς εἶχεν ὁ πατήρ σου,—4433 τιμήσεις συγχωρήσεως—4434 παράσχοι μοι εἰς προῖκα,—4438 ἐνθυμήθησαι τοῦ Βλατουλιβαδίου,—4439 ὅπως ὁ δράκων, ὁ δεινός,—

Τ 4430 ἔπεμψα καὶ μοναχὸς—4431 ἐκρήμνισα—4432 τόνδε τὸν σόν, φιλτάτη μου,—4434 ὑποσχόμενος παράσχει μοι—4436 τὰ πάντα εἴασα, σὲ προσεποιησάμην,—4437 ἧς... τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στίχου λείπει. Ἐνταῦθα δὲ καὶ διακόπτεται τελικῶς τὸ κείμενον Τ.

4437 (3183) ἧς... Μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν διακόπτεται τελικῶς πλέον τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Τ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 436, ἔνθα ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀκεφάλου τούτου κειμένου, ὡς καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εἰσαγωγῇ, Βιβλιογραφίᾳ καὶ ἐν Γενικαῖς ὑποδείξεσι τοῦ παρόντος τόμου, σελ. 5-6 τὰς βραχυγραφίας Τ καὶ Τ (Sath. Legr.).
4438 ἑξ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 2884 ἑξ. καὶ ὑποσημ. Α 2886 ἑξ. Περὶ Βλαττολιβαδίου βλέπε ὑποσημ. Α 2659 καὶ Α 2833.
4445 Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 2930 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

»τὸ πλῆθος δὲ τῶν ὁπλιτῶν ἕως ἐκεῖ παρῆλθε.
[§ 584] »Ἐλπίζω πάντα μέμνησαι ψυχή μου καὶ καρδία,
»πῶς ἅπαντας συνέτριψα, μὴ δειλιάσας ὅλως,
»ὧν ἦτον ὁ Φιλόπαππος, ὁ πρῶτος ἀπελάτης,
»Κίνναμος, Ἰωαννίκιος ἐκεῖ περιτυχόντες,
»ἐκεῖ μὲν τοὺς ἐνίκησα φυγόντες μετ' αἰσχύνης.
[§ 585] »Μέμνησαι καὶ τῆς Μαξιμοῦς ἐκείνης τῆς ἀνδρείας,
»ἐκεῖ ὑπῆρχε Μαξιμὼ μετὰ τοὺς ἀπελάτας,
»οἶδας πῶς ἠγωνίσατο ἡμᾶς ἀποχωρίσαι,
»ἀλλὰ τὰς τούτων μηχανὰς ἐξέκοψα ταχέως,
»τὴν Μαξιμὼ ἐκρέμνισα τὸν ἵππον ἀποκτείνας.
[§ 586] »Καὶ τοὺς λοιποὺς κατέστρεψα πλείστους ⟨ἀνδρείους ὄντας,
»καὶ ἄλλας τούτων πλείονας ἀνδρείας εἰργασάμην, 354
»λῃστὰς πάντας ὑπέταξα καὶ ὅλην τὴν Συρίαν,
»τὰς ἐρήμους κατέστησα πόλεις τε καὶ οἰκήσεις·
»ταῦτα πάντα ἐποίησα ἵνα σὲ μόνην ἔξω.
[§ 587] »Καὶ ἀπὸ τώρα τὸ λοιπὸν οὐ θεωρεῖς με πλέον,
»οὐ βοηθὸν μὲ ἔχεις γὰρ εἰς τὰς στενοχωρίας,
»ἀλλὰ πληροφορήθησον ὅτι ταχέως θνήσκω,
»καὶ θάνατος χωρίζει με ἀπὸ τῆς σῆς ἀγάπης,
»ᾅδης παραλαμβάνει με, πολὺν ἔχω τὸν πόνον,
»σοῦ τῆς ἀθλίας ἕνεκεν τῆς ὀρφανῆς καὶ χήρας,
»καὶ εἰς Κριτὴν ἀπέρχομαι τὸν ἀπροσωπολήπτην·
»ἐκεῖ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βοηθήσουν φίλοι,
»ἀλλὰ κατὰ τὰ ἔργα μου θέλω νὰ ἀπολαύσω.
[§ 588] »Κλαῦσον καὶ σύ, κυρία μου, θρήνησον τὸν ⟨καλόν σου, 355
»καὶ δάκρυά σου στάλαξον καὶ τὰ μαλλιά σου κόψον,
»ἀπάνω εἰς τὸ λείψανον Ἀκρίτου τοῦ ἀνδρείου,

4459 Κίνναμος, Ἰαννίκιος—4479 θέλω ν' ἀπολαύσω.—

4455 Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 2966 ἑξ. καὶ ὑποσημ. Α 2979.
4458 Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 3035 ἑξ., Α 3133 ἑξ. καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ.
4461 Βλέπε ἐν Α 3355 ἑξ., Α 3585 ἑξ., Α 3761 ἑξ. καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ.
4480 ἑξ. «Λοιπὸν κλαῦσον μοι, αὐθέντρα μου, καὶ θρήνησον τὸν καλόν σου καὶ δάκρυσον ἐπάνω μου καὶ κόψε τὰ μαλλία σου καὶ ρῆξε τα ἐπάνω εἰς τὸ λείψανόν μου, ὡσὰν πρέπει τὲς γυναῖκες νὰ κάμνουν εἰς τοὺς ἄνδρας ὡσὰν χηρεύσουν» (Π, 408, 17—21). Ὡς πρὸς τὰ νεκρικὰ ἔθιμα βλέπε τὴν ἐν Α 4358 ἑξ. μνημονευθεῖσαν εἰδικὴν μελέτην Κουκουλέ, σελ. 15 ἑξ. Τὸ ἔθιμον τοῦ κόπτειν καὶ τίλλειν τὴν κόμην, ἢ καὶ καταθέτειν αὐτὴν ἐντὸς τοῦ φερέτρου τοῦ νεκροῦ μετ' ἄλλων ἀντικειμένων διεσώθη ἐν Μάνῃ. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Π. Καλονάρου, Ἠθογραφικὰ Μάνης, Ἀθῆναι 1934, σελ. 25 καὶ 62. Πρβλ. καὶ Δ. Ζαφειρακοπούλου, Ἔθιμα τῆς κηδείας ἐν Μάνῃ (Λαογραφία Γ' 473).

»τοῦ φοβεροῦ καὶ θαυμαστοῦ, ἀνδρός σου τοῦ ἀνδρείου
»ὅπου διὰ τὰ κάλλη σου ἔβαλε τὴν ζωήν του,
»πολλοὺς ἀνδρείους ἔκοψε διὰ νὰ σὲ γλυτώσῃ,
»καὶ τὰ λεοντάρια ἔσχισε διὰ νὰ μὴν φοβᾶσαι.
[§ 589] »Ἐσένα, φῶς μου, φύλαξα ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ μου,
»καὶ ὡς χρυσοῦν ἐγκόλπιον περιεσκέπαζόν σε,
»ὡς ἀηδόνι στὸ κλουβὶ πάντοτε ἔβλεπόν σε,
»ὡς περιστέραν καθαρὰν σὲ εἶχον στὸ παλάτι,
»ὥσπερ τρυγόνα μοναχὴ σὲ περιεῖχον πάντα,
»καὶ ὡς γεράκιν εὔμορφον σ' ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖρας,
»ὡς ῥόδον καὶ τριαντάφυλλον καὶ μοσχομυρισμένον, 356
»ὡς κρῖνον ἄσπρον καὶ λευκόν, ψιλὸν καὶ μυρισμένον
»σὲ περιέβλεπον ἐγὼ εἰς τὴν ζωήν μου ὅλην.
[§ 590] »Τώρα πηγαίνω, κόρη μου, ψυχή μου καὶ
(καρδιά μου,
»εἰσὲ ταξίδι μακρυνὸ καὶ πλέον δὲν γυρίζω,
»διατὶ εἶναι τόποι σκοτεινοὶ καὶ πόρτες σφαλισμένες,
»οἱ δρόμοι δὲν γνωρίζονται ὀπίσω νὰ γυρίσω,
»καὶ ὅστις πηγαίνει στέκεται ὥσπερ τυφλὸς στὸ σκότος.
[§ 591] »Ἐκεῖ ἀνδρεῖοι στέκονται καὶ βασιλεῖς μεγάλοι,
»ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, 'γουμένοι κι' ἀσκητάδες
»ἐκεῖ Σαμψὼν καὶ δυνατοὶ καὶ γίγαντες μεγάλοι,
»καὶ φοβεροὶ καὶ θαυμαστοί, ἐμίσευσαν ἀπ' ἔδω,
»ὅλοι ἐκεῖ εὑρίσκονται ὡσὰν φυλακισμένοι,
»οὐδένας δὲν ἐγύρισεν ἀπὸ τὸν κόσμον κεῖνον, 357
»καὶ οὐδὲ μένα ἀφίνουσιν νὰ στρέψω πάλιν πίσω.
[§ 592] »Ἐκεῖ στὸν τόπον βρίσκεται ὁ ποταμὸς τῆς Λήθης,

4488 περιεσκέπαζόν σοι,—4489 ἔβλεπόν σοι,—4507 ἀφίνωσιν νὰ στρέψω—

4496 ἑξ. Τὸ παρὸν χωρίον, ὡς καὶ τὸ προηγούμενον, Α 4487 ἑξ., μετὰ τοῦ ἑπομένου τοιούτου, Α 4508 ἑξ., εἶναι, κατὰ τὸν Πολίτην, λείψανα ᾀσματίων. (Βλέπε σχετικῶς ἐν Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Α', 242, ὑποσημ. 1). Πράγματι τὸ παρὸν χωρίον καὶ τὸ ἑπόμενον, Α 4508 ἑξ. ἔχει τὰ χαρακτηριστικὰ μυρολογίου ἐκ τῶν συνηθιζομένων ἐν Πελοποννήσῳ καὶ δὴ ἐν Μάνῃ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς (β' ἔκδοσις, Ἀθῆναι 1925), σελ. 232, μυρολόγια ἀριθ. 182, 183, καὶ 185.

4503 ἑξ. Ἀνάλογοι εἶναι καὶ αἱ ἐκφράσεις τοῦ Θανάτου κατὰ τοὺς ῥωσσικοὺς λαϊκοὺς μύθους, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν ὑποσημ. Α 4405, ἐν τέλει.

4508 ἑξ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον ὅτι ὁ ποταμὸς τῆς Λήθης εὑρίσκετο ἐν τῷ Ἅδῃ, ἔνθα οἱ νεκροὶ μόλις ἀφικνούμενοι ἐκ τοῦ ἐπάνω κόσμου ἔπινον ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ οὕτω ἐλησμόνουν τὰ ἐπίγεια. Ἡ ἀρχαία παράδοσις περὶ τοῦ ὕδατος τῆς Λήθης διετηρήθη καὶ κατὰ τοὺς μ. χρόνους μέχρι σήμερον μὲ μερικὰς τροποποιήσεις. Οὕτω καὶ κατὰ τὰς σημερικὰς λαϊκὰς δοξασίας αἱ ψυχαὶ ἐν τῷ Ἅδῃ προσάγονται εἰς βρύσιν, ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς ὁποίας πίνουν καὶ λησμονοῦν τὸν ἐπάνω κόσμον. Ἡ βρύσις αὕτη ὀνομάζεται κατά τινας

»καὶ ὅστις πάγει πίνει τον καὶ λησμονεῖ τὸν κόσμον,
»τὸν κόσμον τοῦτον ποὺ θωρεῖς, ὁποὺ διώχνει μένα,
»καὶ δὲν μ' ἀφίνει διὰ νὰ ζῶ, ἀλλὰ μὲ παραδίδει
»στὸν Χάροντα νὰ μὲ κρατῇ, καὶ σκλάβον νὰ μὲ ἔχῃ,
»στὰ σκοτεινά, στὰ ξέστρωτα, στὸν ᾅδην σφαλισμένον,
»γυμνώνει με τὸν ταλαίπωρον, τὰ κόκκαλα μ' ἀφίνει,
»τὸ κάλλος καὶ τὸ ἄνθος μου ἐκεῖνος μοῦ τὸ παίρνει,
»ἄμορφον καὶ ἀγνώριστον ἀφίνει με τὸν ξένον,
»τὸν ἔρημον καὶ ἄπορον, εὐγενική μου ἀγάπη.
»Καὶ διὰ τοῦτο λέγω σου τὸ φοβερὸ ἐτοῦτο,
»τὸ τρομερὸ καὶ φοβερὸ θανάτου τὸ ποτῆρι, 358
»ὅπου τὸ πίνω τώρα 'γὼ καὶ πάγω εἰς τὸν ᾅδην,
»καὶ θέλεις κλάψει θλιβερὰ μ' ὅσην ἀγάπην ἔχεις».
[§ 593] Ὁ Διγενὴς ἐσκόλασεν τὸν λόγον τοῦ θανάτου·
εὐθὺς ἡ κόρη τοῦ Δουκός, ἐκείνη ἡ ὡραία,
πολλῶν θρήνων ἀπήρξατο τοιάδε προσφωνοῦσα·
[§ 594] «Ἐμοί, ἄνερ παμφίλτατε, τοιαῦτα μήπω λέγε,
»ὀδυνηρὰ καὶ θλιβερά, θλίβοντα τὴν καρδίαν,
»οὐ γὰρ θέλω σε ἀπελθεῖν, φῶς μου, τοῦ κόσμου τούτου,
»εἰ δὲ καὶ Θεοῦ θέλοντος νὰ ἀποθάνῃς μέλλεις,
»κάλλιον ἔσται μοι λοιπὸν νὰ ἀποθάνω τώρα,
»παρὰ νὰ ζῶ γὰρ θλιβερὰ στὸν κόσμον τοῦτον μόνη».
[§ 595] Ταῦτα ὡς ἤκουεν αὐτὸς καὶ ἐνεγκὼν τοὺς θρήνους
τῆς Εὐδοκίας τῆς καλῆς, φιλτάτης γυναικός του, 359
πάλιν ἐλάλει μετ' αὐτῆς λόγους παρηγορίας·
«Εἴπερ οὐ θέλεις με θανεῖν, νὰ πάγω εἰς τὸν ᾅδην,
»λοιπὸν δυσώπει τὸν Θεὸν ἐκ βάθους τῆς καρδίας,
»ἱκέτευε τὸν συμπαθῆ, φιλάνθρωπον δεσπότην,
»ἵν' ὅπως μεταμεληθῇ, μὴν λάβῃ τὴν ψυχή μου·

4518 τῷ φοβερῷ ἐτούτῳ,—4519 τῷ τρομερῷ καὶ φοβερῷ θανάτου ποτηρίῳ,—4528 εἰ δὲ Θεοῦ θέλοντος καὶ ἀποθάνῃς θέλεις,—4531 αὐτὸς μὴ ἐνεγκὼν τοὺς θρήνους—4537 μεταμεληθῇ νὰ μὴν λάβῃ τὴν ψυχήν μου·—

παραδόσεις «Βρύση τῆς Ἀλησμονιᾶς», ἢ «Βρύση τῆς Ἀρνησιᾶς», εὑρίσκεται δὲ εἰς τῆς «Ἄρνας τὰ βουνά», ἢ εἰς τὸ «Λιβάδι τῆς Ἀλησμονιᾶς», ὅπου ὑπάρχει καὶ τὸ «λησμονοβότανον», ἔχον καὶ τοῦτο τὰς αὐτὰς ἰδιότητας πρὸς τὸ ὕδωρ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Πολίτου, Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Ἀθῆναι 1874, σελ. 356, τοῦ αὐτοῦ Παραδόσεις Α' σελ. 611—612: Τὸ νερὸ τῆς ἀλησμονιᾶς, τῆς Ἀρνησιᾶς ἡ βρύση, τὸ τρίχινο γεφύρι, ὡς καὶ ἐν Ἐκλογαῖς (β' ἔκδοσις Ἀθῆναι 1925) σελ. 232, μυρολόγια ἀριθ. 184, στίχ. 5 ἑξ., ἀριθ. 185, στίχ. 12 ἑξ., ἀριθ. 206, στίχ. 1 ἑξ. Πρβλ. καὶ Κυριακ. Λαογρ. σελ. 205—206.

4532. Περὶ τῆς Εὐδοκίας καὶ γενικώτερον περὶ γυναικείων ὀνομάτων, ἅτινα ἀπαντῶσι εἰς τὸ παρὸν κείμενον τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, βλέπε ὑποσημ. Α 68 καὶ Α 1668.

»καὶ γὰρ χηρείας καύσωνα, οὐ δύνασαι κρατῆσαι,
»ἐν τῷ μὴ ἔχειν σε τινὰ εἰς τὸν παρόντα κόσμον,
»οὐ παῖδα δέ, οὔτ' ἀδελφόν, οὔτ' ἕτερον στὸν κόσμον.
[§ 596] »Ἐγὼ γνωρίζω ἀληθῶς, ἄλλος ἀνδρεῖος οὐκ ἔστι,
»οὔτε γὰρ εἶναι δυνατὸς τοῦ τύπτειν πάντας ὅλους,
»εἰς μυρίας παραταγὰς ἐμβαίνειν καὶ ἐκβαίνειν,
»ἡ γὰρ νεότης ἐκ παντὸς βιάσει σε πρὸς τοῦτο.
»Εἰς τὸν Θεὸν τὸν Ὕψιστον ὁρκίζω σε ὡραία, 360
»μὴ ἐπὶ πλοῦτον πάντα θῇς τὸν λογισμόν σου ὅλον,
»μὴ ἐπὶ πλοῦτον πλανηθῇς, οὔτε εἰς ἄλλην δόξαν,
»ἀλλ' εἰς ἀνδρεῖον ἄγουρον, ἀπόκοτον ἀνδρεῖον,
»ἵνα συγχαίρῃς μετ' αὐτοῦ, τινὰν νὰ μὴν φοβῆσαι».
[§ 597] Ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης.
Ἡ κόρη δὲ ὡς ἤκουσεν τοὺς λόγους τοῦ Ἀκρίτου,
ἐκ βάθους ἀναστέναξε πικρῶς μετὰ δακρύων,
καὶ μετὰ θρήνων πρὸς αὐτὸν ὀδυνηρῶς ἐλάλει·
«Ὦ ἄνερ μου γλυκύτατε, αὐθέντα καὶ προστάτα,
»ἐλπίζω πρὸς οἰκτίρμονα Θεὸν τὸν ἐν ὑψίστοις
»οὐ συγχωρήσει με ἰδεῖν τὴν θλῖψιν τὴν τοιαύτην,
»ἀλλὰ θέλει λυπηθῇ ἐμὴν ταλαιπωρίαν,
»νεότητος ἐπισφαλοῦς ὁμοῦ καὶ ξενιτείας, 361
»καὶ ἀναστήσει σε ὡς πρὶν Λάζαρον ἐκ τοῦ τάφου,
»καὶ οὐ γνωρίσω ἕτερον ἄνδρα μέχρι τοῦ τέλους».
[§ 598] Εἶθ' οὕτως πρὸς ἀνατολὰς ἐξάπλωσε τὸ μάτι.

4538 οὐ γὰρ χηρείας καύσωνα, οὐ δύνασαι κρατῆσαι,—4542 δυνατὸς τὸ τύπτειν πάντας ὅλους,—4552 ἀναστέναξε κόρη μετὰ δακρύων,—

4544 ἑξ. Εἶναι προφανὴς ἐνταῦθα ἡ ὀδύνη τοῦ Ἀκρίτου ἀναλογιζομένου ὅτι μέλλει ν' ἀφίσῃ μόνην καὶ χήραν τὴν καλήν του, ἥτις ἐνδέχεται νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας ἄλλου ἀνδρός. Ἡ σκέψις αὐτὴ τὸν καθιστᾷ ἀσφαλῶς ἀλλόφρονα. ματαίως δὲ προσπαθεῖ ν' ἀποκρύψῃ διὰ λόγων τὰ πραγματικά του αἰσθήματα. Τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ συμφωνεῖ ἐν προκειμένῳ μετὰ τοῦ παρόντος χωρίου. Πρβλ. σχετικῶς Κη 129 ἑξ. καὶ Κη 136. Ἀλλὰ περαιτέρω, ἐν Κη 186 ἑξ. ἡ κόρη φέρεται προαποθανοῦσα τοῦ Ἀκρίτου ἐκ θλίψεως, ὁ δὲ Διγενὴς δοξάζει τὸν Θεὸν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀποθνήσκει καὶ οὗτος ἥσυχος πλέον καὶ εὐχαριστημένος. Πρβλ. καὶ κείμενον διασκευῆς Ε 1783 ἑξ., ἔνθα ὁ Διγενὴς ἐκφράζει εἰλικρινέστερον τὰ αἰσθήματά του λέγων πρὸς τὴν κόρην ὅτι θὰ προετίμα νὰ μὴ συνδεθῇ αὕτη μετ' οὐδενὸς ἄλλου ἀνδρός. Βλέπε ἐπίσης καὶ μελέτην Πολίτου, Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ ἐν Λαογραφίας Α' 179 καὶ 183, ἐν συσχετίσει πρὸς ᾄσματα αὐτόθι σελ. 210 (ᾆσμα ἀριθ. 1, στίχ. 102 ἑξ.), σελ. 242 (ᾆσμα ἀριθ. 32, στίχ. 4 ἑξ. ὡς καὶ ἐν Λαογραφίας ΣΤ, σελ. 591, ᾆσμα Κύπρου, στίχ. 86 ἑξ.), ἔνθα ὁ Διγενὴς φέρεται ἐρωτῶν τὴν κόρην ἂν θὰ πάρῃ ἄλλον ἄνδρα καὶ ποῖον, πεισθεὶς δὲ ὅτι αὕτη θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν παλαιόν της ἄνδρα (πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 3387), τὴν πνίγει καὶ ἀποθνήσκει καὶ οὗτος ἥσυχος πλέον. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ τὰ ᾄσματα ἐν Λαογραφίας Α', σελ. 232 (ἀριθ. 22, στίχ. 7—8) καὶ σελ. 234 (ἀριθ. 23, στίχ. 37 ἑξ.).

Τὰ χέρια ψηλὰ σήκωσε, θρηνητικῶς ἐβόα
καὶ ἐκδυσώπει τὸν Θεὸν μετὰ μεγάλης πίκρας·
«Φιλάνθρωπε, πανεύσπλαγχνε, μόνε δικαιοκρίτα,
»Θεέ μου καὶ παμβασιλεῦ, ὁ κτίσας τοὺς αἰῶνας,
»ὁ στερεώσας οὐρανὸν καὶ γῆν θεμελιώσας,
»καὶ θάλασσαν τὴν ἄπειρον ψάμμῳ περιτειχίσας,
»ὁ λόγῳ συστησάμενος ὄρη τε καὶ τὰς νάπας,
»ὡς ἔπλασας καὶ τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ Εὔαν,
»καὶ κατελθὼν ἐξ οὐρανοῦ ὡς Λόγος τοῦ Ὑψίστου,
»καὶ σάρκα προσεφόρεσας δι' ἐμὲ ἐκ Παρθένου, 362
»καὶ σταυρωθεὶς ἀνάστασιν τοῖς πᾶσιν ἐδωρήσω,
»ἀνάστησον, Φιλάνθρωπε, καὶ τὸν ἐμὸν αὐθέντην.
[§ 599] »Ὦ Κύριε, ἐλέησον, εἰσάκουσον φωνῆς μου,
»καὶ μὴ παρίδῃς δάκρυα, τὰ σὲ ἐκδυσωποῦντα,
»ἀλλ' ὡς ποτε τὸν Μανασσῆν ἤκουσας δεηθέντα,
»καὶ ἐδωρήσω ἔτεσιν νὰ ξαναζήσῃ πάλιν,
»οὕτω καὶ τώρα ἄκουσον ἐμῆς δεήσεώς μου,
»σπλαγχνίσθητι ὡς συμπαθὴς καὶ μόνος ἐλεήμων.
»Καὶ ὡς ποτε παράλυτον ἐξήγειρας τῷ κόσμῳ,
»καὶ τὸ θυγάτριον, Σωτήρ, τῇ πίστει Χαναναίας,
»ὥσπερ τὸν παῖδα γὰρ ποτὲ καὶ τοῦ ἑκατοντάρχου
»ἠλέησας ὡς εὔσπλαγχνος καὶ κτίστης τῶν ἁπάντων,
»οὕτω καὶ νῦν ἀνάστησον, ἀπελπισμένον νέον 363
»ἐκ πάντων μὲν τῶν ἰατρῶν, γνωρίμων τε καὶ φίλων,
»τὸν ἀναθέμενον ἐν Σοὶ ἅπασαν τὴν ἐλπίδα.
[§ 600] »Ναί, Δέσποτα, φιλάνθρωπε, μόνε δικαιοκρίτα,
»ὁ δι' ἡμᾶς ἑκούσιον πτωχείαν ὑπομείνας,
»τὰς ἀσθενείας γὰρ ἡμῶν θελήσας προσφορέσαι,
»ὁ διαθρέψας ἄπειρον πλῆθος ἐκ πέντε ἄρτων,
»καὶ μὴ παρίδῃς δέησιν ἐμῆς τῆς ἀναξίας,
»καὶ ἐξαπόστειλον ταχὺ βοήθειαν ἐξ ὕψους,
»καὶ ἐκ θανάτου ἅρπασον ψυχὴν μετανοοῦσαν
»Αὐτὸς γὰρ ἔφης, Δέσποτα, θάνατον οὐ θελήσω
»ἁμαρτωλοῦ, μακρόθυμε, μέχρις ἂν ὑποστρέψαι.
[§ 601] »Καὶ νῦν, μόνε φιλάνθρωπε, βοήθει τῷ κειμένῳ,
»καὶ ἐξάπλωσον τὴν κραταιὰν χεῖρα ὡς εὐεργέτης, 364
»καὶ ὡς τὸν Πέτρον ἔσωσας θαλαττίου κινδύνου,
»οὕτω καὶ νῦν ἀνάστησον τὸν φίλτατόν μου κύρκαν,
»ἢ πρόσταξόν με, Κύριε, πρώτην ἐμὲ τεθνᾶναι,
»ἵνα μὴ κατακείμενον καὶ ἄπνουν ἴδω τοῦτον,

4573 καὶ τὸν ἐμὸν αὐθέντα.—4598 ἔσωσας θαλάττιον κινδύνους,—

»κεκαλυμμένους ὀφθαλμοὺς ἔχων αὐτοὺς ὡραίους,
»μὴ ἴδω χεῖρας τὰς αὐτοῦ ἀνδραγαθεῖν μαθούσας,
»καὶ σταυρωμένας νεκρικῶς, στὴν γῆν ἐξαπλωμένας.
[§ 602] »Μή μου τὰ δάκρυα, Χριστέ, παρίδῃς δεομένης,
»μή μου τοσαύτην κατιδεῖν παραχωρήσῃς θλῖψιν,
»ἀλλ' ἔπαρέ μου τὴν ψυχὴν προτοῦ γενέσθαι χήραν,
»πάντα γὰρ λόγῳ δύνασαι, οὐδὲν ἀδυνατεῖ σοι».
[§ 603] Ὅσῳ δὲ ταῦτα ἔλεγεν μετὰ πολλῶν δακρύων,
στραφεῖσα τοῦτον αἰφνιδῶς βλέπει ψυχορραγοῦντα, 365
καὶ πόνον τε τὸν ἄπειρον μὴ ὑποφέροντάς τον,
εὐθὺς ἐλιποθύμησεν ἐκ τῆς μεγίστης πίκρας,
ἔπεσε κάτω εἰς τὴν γῆν παρέδωκε τὸ πνεῦμα,
καὶ δὲν ἐγνώρισε ποτὲ τίς ἦτονε ἡ θλῖψις.
Καὶ κεῖνοι ἀποθάνασιν εἰς μίαν ὥραν τότε,
τὸ θαυμαστὸν ἀνδρόγυνον καὶ περιφημισμένον,
οἱ ὄντες εὐγενέστατοι καὶ φαεινοὶ φωστῆρες,
οἱ πάντα ἀπολαύσαντες τερπνότατα τοῦ βίου.
[§ 604] Καὶ τότε λαζαρώσαντες αὐτοὺς εὐτρεπεστάτως
καὶ ἄρχισαν νὰ κλαίουσιν μετὰ φωνῆς μεγάλης,
καὶ θρῆνον μέγαν ἔκαμον ὅλοι οἱ ἐδικοί τους.
Καὶ ποία γλῶσσα δύναται νὰ 'πῇ τοὺς θρήνους τούτων,
ἢ ποῖος νοῦς νὰ δυνηθῇ κείνους νὰ φανερώσῃ, 366
ὡς καὶ τὰ δένδρα μοι δοκεῖ, ὁμοῦ δὲ καὶ οἱ λίθοι,
καὶ ἅπαντα τὰ ἑρπετὰ κλαύσασθαι σὺν ἐκείνοις.
[§ 605] Οὕτως πολλὰ θρηνήσαντες ὡς ἔδει κατ' ἀξίαν
καὶ μετὰ πλείστων ὑμνῳδῶν ἐκήδευσαν ἐκείνους,
καὶ πρῶτον μὲν καλύψαντες τὸν Διγενῆ ἐν τάφῳ,
ὃν προεκτίσατο αὐτὸς εἰς ποταμὸν Εὐφράτην,

4614 καὶ δὲν ἐγνώριζε ποτὲ—4626 Ὅπως πολλοὶ θρηνήσαντες—

4615 Σχετικῶς πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον Ε 1867, ἔνθα τὸ κείμενον συμφωνεῖ πρὸς τὸ παρὸν χωρίον, καθὼς καὶ ἐν Κη 186, ἔνθα ἡ κόρη φέρεται προαποθανοῦσα τοῦ Ἀκρίτου. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 4544 ἑξ.
4619. Τὸ σαβάνωμα τοῦ νεκροῦ καλεῖται καὶ λαζάρωμα. Τὸ ῥῆμα λαζαρώνω ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Λαζάρου κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὰ τοῦ Εὐαγγελίου (Ἰωάνν. ια', 44) περὶ τῆς ἀναστάσεως τούτου. Βλέπε σχετικῶς ἐν Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Α' 262 καὶ Γ' 326, ὑποσημ. 2, καὶ 332, ὑποσημ. 8, ὡς καὶ Φ. Κουκουλὲ Βυζαντινῶν νεκρικὰ ἔθιμα, ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΣΤ', σελ. 9.
4629 ἑξ. Περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀκρίτου πλὴν τοῦ ἀντιστοίχ. χωρίου τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Κη 237 ἑξ. βλέπε καὶ τὸ κείμενον Ε 1665 ἑξ., ἔνθα γίνεται λεπτομερὴς περιγραφὴ τάφου τοῦ ἥρωος κτισθέντος ἐπὶ γεφύρας τοῦ Εὐφράτου. Βλέπε ἐπίσης καὶ σχετικὸν ἄρθρον H. Grégoire περὶ τοῦ τάφου τοῦ Διγενοῦς ἐν Τρώσει ὑπὸ τὸν τίτλον: Le tombeau et la date de Digénis Akritas Samosate, vers 940 après J. C.) ἐν Byzantion VI, 481—508.

πλησίον μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς θανέντων,
μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὴν ἔθεντο εἰς μνημεῖον
ἐγγὺς αὐτοῦ τοῦ θαυμαστοῦ Ἀκρίτου τοῦ γενναίου.
[§ 606] Ὡς δὲ ἡ τούτων τελευτὴ ἐμαθητεύθη εἰς πάντας,
οἱ πρῶτοι τῆς Ἀνατολῆς καὶ πάντες ἀπελάται
ἐκ τῆς Ταρσοῦ, ἐκ τοῦ Βαγδᾶ καὶ ἐκ τῆς Βαβυλῶνος,
Μαυριοροὶ τε θαυμαστοὶ καὶ Κιλικοὶ τὸ γένος, 367
καὶ ἕτεροι ἐκ τοῦ Σωλοὺμ, ἐκ τοῦ Λουκᾶ τὰ μέρη,
ἄλλοι δὲ ἐκ τοῦ Μαδαροῦ καὶ ἐκ τῆς Λευκοπέτρας,
ἐκεῖ δὲ ἐμαζώχθησαν ἐκ τῶν μερῶν τῶν πάντων,
καὶ πρὸς τὸν οἶκον ἔφθασαν τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου,
καὶ κύκλωθεν ἱστάμενοι τοῦ μνήματος ἐκείνου,
καὶ τῆς συζύγου τῆς στερρᾶς, λέγω, καὶ τῆς ὡραίας,
καὶ γοερῶς θρηνήσαντες, ἔλεγον τὰ τοιαῦτα·
[§ 607] «Ἰδέτε ποῦ κατάκειται ἡ δόξα τῶν ἀνδρείων,
»ἰδέτε ποῦ εὑρίσκεται ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης,
»ἰδέτε ποῦ εὑρίσκεται ὁ εὐγενὴς τοῦ κόσμου,
»ἰδέτε ποῦ κατάκειται ὁ πρῶτος τῆς Συρίας.
»Οὗτος ἔστιν ὁ ἔνδοξος καὶ πρῶτος Ρωμανίας,
»οὗτος ἐστὶ τὸ καύχημα ἀνδρειωμένων πάντων, 368
»οὗτος ἐκαταφόβησεν ἅπαντας ἀπελάτας,
»ὁ ᾅδης τοῦτον δαπανεῖ, καὶ τάφος κατακλείει.
[§ 608] »Ποῦ τὸ λοιπὸν ἡ δύναμις καὶ ἡ πολλὴ ἀνδρεία;
»Ποῦ τὰ ἀνδραγαθήματα ἡ δόξα τῶν δικαίων,
»ὁπ' ὅλοι ἐκαυχόντουσαν ἀπάνω εἰς τ' ὄνομά του;
»Ποῦ τὰ ἀνδραγαθήματα, ἡ δόξα καὶ ὁ πλοῦτος;

4635 ἐκ τοῦ Βαρδᾶ—4644 Ἰδὲ τὸ ποῦ κατάκειται—4645 ἰδὲ ποῦ εὑρίσκεται ὁ Διγ. Ἀκρ.—4646 ἰδὲ ποῦ εὑρίσκεται ὁ εὐγενὴς τοῦ κόσμου,—4647 ἰδὲ ποῦ κατάκειται ὁ πρῶτος τῆς Συρίας.—4654 ὁπ' ὅλοι ἐκαυχοῦντασιν ἀπάνω—

4635 ἑξ. Ἡ Ταρσὸς ἀρχαία πόλις τῆς Κιλικίας, σημαντικωτάτη κατὰ τοὺς μ. χρόνους καὶ ἀνήκουσα εἰς τὸ θέμα Σελευκείας, ὑπάρχει καὶ σήμερον εἰσέτι ὑπὸ τὸ ὄνομα Τερσούς, κεῖται δὲ νοτίως τῶν Ἀδάνων τῆς Μ. Ἀσίας, ἀπέναντι τῆς Κύπρου. Περὶ Βαγδάτης καὶ Βαβυλῶνος βλέπε ὑποσημ. Α 185. Οἱ Μαυριοροὶ ταυτίζονται πρὸς τοὺς Μαυροχιονίτας. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κδ 969 καὶ Καρολ. σελ. 242. Τὸ Σωλοὺμ εἶναι πιθανῶς ἡ Σαλιμία, πόλις ἀναφερομένη ὑπὸ τῶν Χρονογράφων τῆς ἐποχῆς τῶν Σταυροφοριῶν, τὰ δὲ μέρη τοῦ Λουκᾶ εἶναι ἡ παρὰ τὴν Ἀντιόχειαν περιοχὴ τοῦ φρουρίου Λουκᾶ. Καὶ ἡ Μαδαροῦ εἶναι πιθανῶς τὰ Μάρδαρα τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας. Βλέπε σχετικῶς ἐν Καρολ. 242—244. Ὡς πρὸς τὴν Λευκοπέτραν βλέπε ὑποσημ. Α 680.
4644 ἑξ. Περὶ θρήνων καὶ κοπετῶν κατὰ τοὺς μ. χρόνους βλέπε ἐν μελέτῃ Κουκουλὲ Βυζαντινῶν νεκρικὰ ἔθιμα, ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΣΤ', σελ. 15 ἑξ. Περὶ μυρολογίων βλέπε ἐπίσης αὐτόθι, σελ. 20—25.

»Ὦ τάφε, ποῖον ἥλιον ἔδυνας νῦν γενναῖον,
»καὶ ἰσχυρὸν κατέχεις γάρ, τὴν κορυφὴν τῶν νέων,
»τὸν τρόπαια ποιήσαντα μεγάλα εἰς Συρίαν;
»Ἅδης κατέχει δέσμιον ἐν τάφῳ τιθεμένον,
»τάφος κατέλυσε μικρόν, ἔνδοθεν ὑποτάξας,
»ὃν ἐφοβήθηκε πολλὰ Ἀνατολὴ καὶ Δύσις
»ὃν ἐκατασκοπεύασιν τῆς Ρωμανίας ἄκρα, 369
»ὁ ᾄδης νῦν καταπονεῖ, τοῦτον ἡ γῆ λαμβάνει.
[§ 609] »Ἀλλ' ὦ Χριστέ, παμβασιλεῦ, Πλάστα βροτῶν ⟨καὶ πάντων
»ἐξεγερθείη ὁ Διγενὴς καὶ πρὸς ἡμᾶς νὰ λάμψη,
»ὥσπερ καὶ πρότερον αὐτὸς κρατῶντας τὸ ραβδίν του,
»καὶ πάντες ν' ἀποθάνωμεν, μηδένας ν' ἀπομείνῃ.
»Ὁ Διγενὴς ἐκρύφθηκεν στὴν πέτραν ὑποκάτω,
»τὸ ἄνθος τῆς νεότητος, ἡ δόξα τῶν ἀνδρείων,
»γενναίων ὁ καλλωπισμός, τὸ ἄλσος τῶν ἐνδόξων,
»τῶν εὐγενῶν ἡ καλλονή, ὁ τύπος τῶν ἀρχαίων.
[§ 610] »Εἰ γάρ ποτε ἠθέλησε νὰ ἔβγῃ στὸ κυνήγιν,
»τὰ μὲν θηρία πλείονα ἔτρεχον εἰς τὰ δάση,
»λησταὶ δὲ συνεστέλλοντο, καὶ πάντες ἀπελάται.
»Ἀλλὰ αὐτὸς κατάκειται νεκρὸς ὑπὸ τὴν γαίαν, 370
»θάνατος ἔκοψεν αὐτοῦ νεότητος τὸ κάλλος,
»καὶ τὴν ἀνδρείαν τὴν καλὴν κατέκοψεν ὁ ᾄδης,
»ἡ γῆ μαραίνει τὰς καλὰς καὶ χιονώδεις σάρκας,
»ὤμους, βραχίονας χαλκοὺς καὶ σιδηρούς, γενναίους,
»οἱ σκώληκες μαραίνουσι κακῶς προσδαπανῶντες.
[§ 611] »Ὦ θάνατε πανώλεθρε, ᾄδη ἀνθρωποκτόνε,
»τάφε ψυχόλεθρε, δεινέ, καὶ χαλεπὲ τελείως,
»πάντες βροτοὶ νοήσωμεν ποία εἶναι ἡ ζωή μας,
»ἴδωμεν πάντα τὰ τερπνὰ τοῦ πλάνου τούτου κόσμου,
»καὶ πάντες ἂς γνωρίσωμεν πῶς φθείρονται τὰ πάντα,
»καὶ ὅλα, πάντα λύονται ὡς τὸ πανὶ ἀράχνης,
»λύουσι γρήγορα πολλά, οὐδένα ἀπομένει·
»τὸν γὰρ Ἀκρίτην πρὸ μικροῦ μέσα κατέχει τάφος 371
»ἐλεεινὸν προκείμενον θέαμα τοῖς ὁρῶσιν.
[§ 612] »Τὸν φοβερὸν καὶ ἰσχυρὸν κατέλαβεν ὁ ᾄδης,
»αὐτὸν δὲν τὸν ὠφέλησεν ἀνδρεία τε καὶ πλοῦτος·
»λοιπὸν τὰ πάντα μάταια τὰ τοῦ προσκαίρου βίου,
»αὐτὰ ὡς ἄνθος πρὸ καιροῦ μαραίνονται ταχέως.
»Ἴδωμεν τάφους, γνώσωμεν πῶς μέλλομεν γενέσθαι,

4665 ἐξεγερθείη γὰρ ὁ Διγενὴς καὶ πρὸς ἡμᾶς νὰ λάμψη.—4679 χαλκοὺς καὶ σιδηρὰς γενναίους.—

4695 »τὸν κτίστην ἱκετεύσωμεν, δόξης ἀξιωθῶμεν,
»τὴν δόξαν ταύτην παίρνουσιν οἱ δίκαιοι ἀπ' ἐκεῖνον».
[§ 613] Πικρῶς ὄντως θρηνήσαντες τὸν θαυμαστὸν ⟨Ἀκρίτην,
ἐπὶ τὴν κόρην ἔστρεψαν ταύτην θρηνῳδίαν
«Νεκράν σε, ὦ πανεύγενε, ὁρῶμεν ἡπλωμένην,
»θανοῦσάν σε ὁρῶμεν νῦν, ἣν ζῶσαν οὐδαμόθεν
»τίς ἀπό 'μᾶς ἑώρακεν, ὦ κατηγλαϊσμένη, 372
»ἢ μᾶλλον ἄφωνον εἰπεῖν θανοῦσαν ἐν μνημείῳ
»τὴν εὐειδίαν ἐκ παντός, τὰ τῶν Σειρήνων μέλη,
»τὴν ἀηδόναν τὴν λαμπρὰν καὶ ἄσπρην περιστέραν.
[§ 614] »Ὦ ἥλιε, παγκαλλοεύμορφε, τῶν γυναικῶν ⟨στιλπνότης,
»σὺν τῷ ἀνδρί σου θάπτεσαι σήμερον ἐν τῷ τάφῳ,
»ἡ πᾶσαν ἀπολαύσασα εὐημερίαν βίου,
»τὸν τῆς χηρείας καύσωνα φυγοῦσα, παραδόξως,
»ἐπαινετῶς καὶ θαυμαστῶς χαρεῖσα εἰς τὸν κόσμον,
»πῶς ἄφνω σὲ κατέπιεν ὁ πανδοχεῖος ᾄδης,
»πῶς τάφος σὲ κατέχει νῦν τὴν ἡδονὴν τῶν πάντων,
»τὴν λάμπουσαν ἐν γυναιξὶν ὡς ἥλιος τοῖς ἄστροις;»
[§ 615] Τοιαῦτα δὲ καὶ ἕτερα ἐθρήνησαν οἱ πάντες
ἄνδρες, γυναῖκες, σὺν παισὶν καὶ δούλοις τοῖς οἰκείοις 373
τὸ ζεῦγος τὸ θεόζευκτον ἀνδρείας τε καὶ κάλλους,
ἐν τοῖς οἴκοις ἀπήρχοντο ἕκαστος, οὗσπερ εἶχον.
[§ 616] Τοιοῦτοι οὖν τοῦ Διγενοῦς μετὰ καὶ τῆς φιλτάτου
οἱ θρῆνοι ἦσαν οἱ πολλοὶ κειμένων ἐν τοῖς τάφοις,
καὶ ταῦτα εἰς τὸν δέκατον ἐγράψαμεν τὸν λόγον.
Τῷ δὲ Θεῷ δοξάσωμεν τῷ δόντι τὴν ἀνδρείαν

4700 ἑξ. Σχετικῶς βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐν Α 4278 ἑξ. Περὶ μυρολογίων σημερινῶν καὶ δὴ ἀπευθυνομένων πρὸς γυναῖκας θανούσας βλέπε ἐν Π. Καλονάρου, Ἠθογραφικὰ Μάνης σελ. 60 ἑξ., ὡς καὶ ἐν Α. Π. Καλονάρου Λακωνικὰ σελ. 105 ἑξ.

4717 ἑξ. «Αὐτὰ καὶ ἄλλα περισσότερα θρηνητικὰ λόγια ἔλεγαν οἱ παρεστῶτες ἄνδρες, λέγω, γυναῖκες, παιδία, οἱ σκλάβοι καὶ οἱ συγγενεῖς εἰς τὸ θεόζευκτον ζεῦγος καὶ τῆς ἀνδρείας τὸ κάλλος. Ἀφόντις δὲ τοὺς ἔκλαυσαν ὅσον ἐδυνήθησαν ὑπῆγαν ὁ καθεὶς εἰς τὸ ὁσπίτιόν του. Αὐτοὶ οὖν οἱ θρῆνοι τοῦ Διγενοῦς μετὰ τῆς ποθητῆς του καὶ τοὺς ἐθέσαμεν εἰς τὸν δέκατον λόγον. Ὅμως ἂς δοξάσωμεν τὸν Θεόν, τὸν δοτῆρα τῆς ἀνδρείας, ὁποὺ ἔδωκε Βασιλείῳ τῷ Διγενεῖ καὶ θαυμαστῷ Ἀκρίτῃ καὶ τὸ κάλλος τῆς πανωραιοτάτης ἐκείνης τῆς θυγατρὸς τοῦ Δουκός, τοὺς ὁποίους ἐτίμησεν αὐτὸς εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ μέλλει νὰ τοὺς τιμήσῃ καὶ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν». (Π, 412, 16—27). Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο περατοῦται τελικῶς καὶ τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Π.

Βασιλείου τοῦ Διγενοῦς, τοῦ θαυμαστοῦ Ἀκρίτου,
τῷ δοτῆρι τοῦ κάλλους τε τῆς θυγατρὸς τοῦ Δούκα,
ἐκείνης τῆς εὐγενικῆς, τῆς πανωραιοτάτης,
οὓς καὶ ἐτίμησεν αὐτὸς εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον,
καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καιρῷ πάλιν τιμῆσαι θέλων,
ὥσπερ δικαίους καὶ καλοὺς καὶ πάντας τοὺς προφήτας.
[§ 617] Πάντα λοιπὸν ἐγράψαμεν εἰς τύπον τῶν ⟨ἀνθρώπων, 374
ὅπως γνωρίσουσιν αὐτοὶ τὴν πλάνην ὅπου ἔχουν,
καὶ θέλουν νὰ δοξάζωνται μὲ τὰ ψευδῆ στολίδια,
μὲ τὰ πετσιὰ ὁποὺ φοροῦν ἅπαντες εἰς τοὺς πόδας,
μὲ τὰ μαλλιὰ καὶ δέρματα ἀλπούδων τε καὶ λύκων,
ἀγριοκάτων, λαγῳῶν καὶ ἐπιλοίπων ζῴων,
ὡς τὰ γινώσκουσι πολλοὶ τὴν σήμερον ἡμέραν,
στολίδια παντοδαπὰ καὶ περιπλανεμένα,
ὅπου πλανοῦνται οἱ πολλοὶ καὶ χάνουν τὴν ψυχήν τους,
μὲ τὰ ψευδῆ φορέματα τοῦ πλάνου κόσμου τούτου,
ὅπου πλανοῦνται ὅλοι τους ὡς ἄγροικοι τοῦ κόσμου,
ὅπου μετροῦσι βέβαιον τὸν κόσμον ὅλοι πάντες.
[§ 618] Ἀράχνη εἶναι ἡ ζωὴ καὶ κονιορκτὸς ἡ δόξα,
σὰν ὄνειρον ὁ χρόνος μας τρέχει καὶ διαβαίνει, 375
ὡσὰν τὴν πάχνην ποὺ θωρεῖς στοὺς κάμπους τὸν χειμῶνα
ὅταν φανῇ ὁ ἥλιος, ὥσπερ καπνὸς σκορπίζει,
στὴν ὥραν μένει ἄφαντος καὶ εὔκαιρος ὁ τόπος.
[§ 619] Ὡς τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ, ποὺ τρέχουν καὶ ⟨διαβαίνουν,
ὀπίσω δὲν γυρίζουσι ποτέ τους νὰ φανοῦσιν,
ὁμοίως καὶ οἱ ἄνθρωποι θνήσκουσι καὶ διαφεύγουν,
καὶ εἰς τὸν ᾅδην, κατοικοῦν, οὐδένας δὲ γυρίζει,
καὶ ὡς τὰ κύματα αὐτὰ ἀφρίζουν τῆς θαλάσσης,
τὰ στόματά τους πάντοτε ἐκ τῆς μεγάλης ἔχθρας,
καὶ γίνονται ἐπίβουλοι ἐχθροὶ εἰς τὴν ψυχήν τους
καὶ ἀδικοῦσι καὶ ἁπλοὺς καὶ ταλαιπωρημένους,
διὰ νὰ συνάξουσι ὀργὴν ἀπάνω στὸ κορμί τους.
[§ 620] Ὅταν καθίσῃ ὁ Κριτὴς τοῦ κρῖναι κόσμον ὅλον 376
ἁμαρτωλοὺς καὶ δίκαιους, πλουσίους τε καὶ πάντας,
καὶ πᾶσα φύσις τῶν βροτῶν, ἣν μέλλει παραστῆναι,

4739 ἑξ. Μὲ τοιούτου εἴδους ψυχωφελεῖς παραινέσεις καὶ ἠθικὰ συμπεράσματα περὶ ματαιότητος τῶν ἐγκοσμίων περαίνουν τὴν διήγησίν των καὶ ἄλλα ἀναγνώσματα τῶν μ. χρόνων. Σχετικῶς βλέπε ἐν Ἀχιλλ. στίχ. 1810 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Φυλλάδας Μεγ' Ἀλέξαντρου (ἔκδοσις Α.Α. Πάλλη), σελ. 163 ἑξ., ἐν Φλωρ. στίχ. 1869—1875.

καὶ ἐκ τῶν ἔργων κάθε εἷς λαμβάνει τὴν ἀξίαν,
καὶ τιμωρίαν ὡς ἔπραξεν ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ.
[§ 621] Ὁ κόσμος τοῦτος γέγονεν θλῖψις τε καὶ ὀδύνη,
στενοχωρία καὶ κλαυθμὸς ὑπάρχει ἡ ζωή μας,
καθὼς τὸ λέγει ὁ Δαυΐδ, εἰς τοὺς ψαλμούς του γράφει·
«Τὰ ἔτη ἡμῶν ἐν στεναγμοῖς ἐν κόποις τε καὶ πόνοις».
Καὶ ὅστις θέλει τοῦ Χριστοῦ, νὰ εἶναι μαθητής του,
ἂς ἀναγνώσῃ κάθε εἷς τὸν λόγον, ὅπου λέγει·
«Καθὼς εἴδατε ἐμὲ ποιοῦντα ἐν τῷ κόσμῳ,
»ὑμεῖς ποιεῖτε πάντοτε νὰ εἶστε ἐδικοί μου».
[§ 622] Καὶ διὰ τοῦτο πᾶς βροτὸς ἂς κλαίῃ τὴν ζωήν ⟨του, 377
τὴν λύσιν ἐνθυμούμενος ἐκ τοῦ σαρκίου σκήνους.
Καὶ δάκρυα ρᾶνον ὀφθαλμέ, καρδία δέξαι λύπας,
στῆθι καὶ φῶς ἡλιακόν, ἄψυχε πᾶσα φύσις,
ὅτι ψυχὴ πανλογική, προστάξει, τοῦ Δεσπότου,
τοῦ σώματος χωρίζεται, τοῦ φίλου τούτου σκήνους.
Λοιπὸν κλαυσάτω πᾶς βροτός, δάκρυα σταλαξάτω
πρὸς τὸν οἰκτίρμονα Θεὸν καὶ Ποιητὴν καὶ Πλάστην,
τῷ Πέτρῳ παραδείγματι, διὰ νὰ λάβῃ λύσιν
τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν, ὧν ἔπραξε τῷ κόσμῳ.
[§ 623] Ἀλλ' ὦ Χριστέ, παμβασιλεῦ καὶ ψυχοσῶστα ⟨κόσμου,
σὸν πλάσμα εἶναι ἀληθῶς, Σὺ εἶ ὁ ποιητής του,
σῶμα φθαρτὸν περίκειται, Σὺ δυνατὸς τὸν σῶσαι.

4758 θλῖψις καὶ ὀδύνη,—4762 θέλει ν' ἀκούῃ τοῦ Χριστοῦ, νὰ εἶναι μαθητής του,—

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

Οἱ ἀριθμοὶ τῶν λημμάτων παραπέμπουσιν εἰς τοὺς στίχους τοῦ κειμένου, ἢ εἰς τὰς ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις ἔνθα παρέχονται ἑρμηνεῖαι καὶ διάφοροι ἐπεξηγηματικαὶ πληροφορίαι. Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως ἀριθμοὶ δηλοῦσι στίχους ἐκ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος, οἵτινες παρεμβληθέντες πρὸς ἀποκατάστασιν ἢ πρὸς διασάφησιν τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Ἀθηνῶν, παρίστανται ἐντὸς αὐτοῦ *διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων κυρτῶν* καὶ μὲ τὴν ἀρχικὴν των ἀρίθμησιν ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ κειμένου T, σημειουμένην καὶ ταύτην πρὸς διάκρισιν ἐντὸς παρενθέσεως. Ἐκ τῶν κοινῶν λέξεων ἐσημειώθησαν αἱ ξενικῆς προελεύσεως καὶ ἐν γένει ὅσαι ἄλλαι παρουσιάζουσι δυσκολίαν περὶ τὴν ἑρμηνείαν, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ προσετέθησαν εἰς τὸ παρὸν Εὑρετήριον καὶ ἄλλαι τινὲς λέξεις, ἵνα χρησιμεύσωσι ὡς ἀφετηρίαι πρὸς παραπομπὴν εἴς τινας ὑποσημειώσεις ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος. Ὅπου τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου, δὲν παρέχεται ἑρμηνεία ἐν τοῖς λήμμασι, δέον νὰ ἐρευνηθῶσιν αἱ σχετικαὶ ὑποσημειώσεις εἰς τὸ κείμενον.

Α

Β

Γ

Δ

Ε

Ζ

Η

Θ

Ι

Κ

Λ

Μ

μόσχος, 1537, (1918), 2876.
μούλα, 2660,=θηλεῖα ἡμίονος.
μοῦντος, (2101), 3116, 3531,= ἵππος σκοτεινοῦ χρώματος.
μουσεῖον, 3994,=μωσαϊκὸν ψηφιδωτόν.
μουσιόκτιστος, (2749),= διακεκοσμημένος διὰ ψηφιδωτῶν.
μουσιῶ, (μεμουσιωμένος), (1120), =καλύπτω διὰ ψηφιδωτοῦ, κάμνω μωσαϊκόν.
Μουσελώμ, 491.
Μουσούρ, 302, 515, 656, ὄνομα τοῦ Ἀμηρᾶ, πατρὸς τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου, πρὸ τῆς προσελεύσεώς του εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Βλέπε καὶ Ἰωάννης.
Μουσούρ ὁ Ταρσίτης, 656, 4313, θεῖος τοῦ προηγουμένου.
Μουσούρ, 2504, 2510, 2662, 2729, 2733, 2780, ὄνομα ληστοῦ
μουτάτον, (γεράκιν), 1410, 2259.
Μπαγδάτιν, 1185.
μπαρμπούτα, 3491.
μπροστελλίνα, 1792.
Μυλοκοπόδιν, 955, 956.
Μωσῆς 4029.

Ν

νεάμερα, 4264,=ἐννεάμερα, τὸ μετὰ ἐννέα ἡμέρας ἀπὸ τοῦ θανάτου μνημόσυνον.
νεροκάλαμον, 1585,=βαλτώδης καλαμών.
νεώτερος, 393, 1604, 1633, 1677, (1767), 1822, 3120=νεαρός, νέος.
Νικηφόρος, 4344.
νῖκος (τό), 360, 393,=ἡ νίκη.

Ξ

ξαγορεύομαι, 532,=ἐξομολογοῦμαι.
ξαναμορφώνομαι, 2886,
ξενίζομαι, 100,=ἀπορῶ, θαυμάζω.
ξένος, 1003, 1011, 1224, πλὴν τῆς κυριολεκτικῆς ἐννοίας ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ θαυμαστός, ἐξόχως ὡραῖος.
ξιφερίς (περόνη—), 34=ὀξεῖα καὶ κοπτερὰ ὡς ξίφος, καὶ κατὰ συνέπειαν, τρομερά.
ξυλαλόη, (1918), 2876.

Ο

ὁδοστάτης, 2733.
Ὀδυσσεύς, 4023.
οἰων (ἔντερα), 1827, 1833,=προβάτων (ἔντερα).
ὀλόβηρος, 3454-3455.
ὁμαλία, 1636=ὁμαλὸν ἔδαφος, γήπεδον δι' ἀγῶνος.
Ὅμηρος, 1806, 1808.
ὄνειρος, 760. Βλέπε καὶ ὅραμα.
ὀξύ, 3454-3455.
ὀπισθαποδίζω, 3150.
ὅραμα, 745, 755,=ὄνειρον.
οὐράδιον, 3537,=οὐρὰ ἵππου.
ὀφίκιον, 2232, 2236.
ὀψώνια, 296,=τρόφιμα, ἐδέσματα.

Π

παγαναία, 1447.
παγκόπελος, 2006, 2007.
παιδοποιΐα, (1571), 2457.
παίζω, 347, 1554,=λέγεται ἐπὶ ἵππου. Βλέπε λεπτοβαδίζω, χαμοπέτομαι.
παλαιστρίτης, (898), 1391.
παλάτι, 82, 94, 3932, 3993.
παλληκάριν, 265, 779, 3675.
πᾶλος, 2269,= πάσσαλος σκηνῆς, παλούκι.
παλούκι, 2949, πάσσαλος, κρεμαστάρι.
πάμμορφον, 424.
πανεύμνοστος, 12, 3840.
πάντολμος, 2438, 2700,=δεινός, μέγας.
παράδεισος, 2833, 2880, 3905, 3911, 3930, 4228, 4229.
παραμύθιον. 1028,=παρηγορία.
παραπονῶ, 1941,=στενοχωρῶ, προξενῶ θλῖψιν.
πάρδος, (870), 1451, 2259, 2260.
παρηλλαγμένος, 892, 3036, 3037.
πάτος, 3938,=πάτωμα, ὄροφος.
πειράζω, 529, καὶ πειράζομαι 4164, =δοκιμάζω, δοκιμάζομαι.
πέμματα, 2876.
Πέρα-βίγλα, 2024.
περιγυρίζομαι, 759=λαμβάνω προφυλάξεις.
περιστήθιον, (ἀπὸ περιστηθίου) 1429 =μετὰ πάσης ὁρμῆς, ἀκαθέκτως.

περισυνάγομαι, 2701, 3317,=συγκεντροῦμαι.
Πέρσαι, 1278, 2779, 4073.
Περσίς, 2439, ἴσως πρόκειται περὶ τῆς Περσίας.
πετάζομαι, 944, 2997.
πέτομαι, 2860.
Πέτρος, 4598, 4774.
πεύκιον, 4207,=τάπης.
Πηνελόπη, 4022.
πιλαλῶ. Βλέπε ἐπιλαλῶ καὶ λαλῶ.
πινσός, 3977, 3979.
πιττακοφόρος, 683,=ἀγγελιαφόρος, ταχυδρόμος φέρων πιττάκια (=ἐπιστολάς).
πλέως, 1377, 2621, 2640, 2654, 3658=πλέον.
πλίνθος, 3979,=κιονόκρανον.
πλοκαμός, 2648,=πλόκαμος.
πλουμιστὸς 3953.
πόδι, (ὁ ἐκ πόδι σου), 3080=ἔκφρασις φιλοφροσύνης, σημαίνουσα ἀρχικῶς, ἴσως,: ὁ γονατίζων πρὸ τῶν ποδῶν σου, δοῦλος σου.
πόθος, (772).
πολλάκις, 188,= μὴ τυχόν, ἴσως, ἐνίοτε.
πολυχρόνιον, 2235,=εὐχὴ διὰ βοῆς ἀπευθυνομένη πρὸς βασιλέα ἢ μεγιστάνας.
πουλία μηχανικά. Βλέπε μηχανικά.
πριστός, 3967, (πριστῶν τῶν λίθων) =πριονιστὸς (λίθος).
πρόβοδος, 678,=ὁδηγός.
προῖκα, 2112, 2274, 2275.
πρόσληψις, 1369, 1861,=ὑποψία.
προπαίρνω, 2057.
Προφήτης, 536.
πτενώτατος, 3715, =λεπτότατος, διαφανής.
πυρσός, (2243), (2244). Βλέπε φανὸν καὶ φανός.

Ρ

ραβδέα, 375, 984, 1637, 1646, 1650, 3022, 3097, 3107, 3109, 3117, 3148, 3485, 3653, 3671.
ραβδὶν (καὶ ραβδίον, ράβδος), 1422, 1610, 1635, 1638, 1639, 1645, 1650, 2934, 2935, 2936, 3000, 3064, 3101.
ρέτενα, 430, 1794,=τὰ ἡνία.
ρίζαι, 1215, 1534, 1536.
ρόγα, 2369,
ροδινόφυος, 2871.
ροδόσταμον (καὶ ροδόσταμα), 1252, 2882, 3016.
Ρουχᾶς (καὶ Ρουχᾶ κάστρον), 939, 952, 997.
ρῦμαι, 1915,=δρόμοι.
Ρωμαία, 1043=Ἑλληνίς. Βλέπε καὶ Ρωμανῖτις.
Ρωμανῖτις, 663=Ἑλληνίς.
Ρωμαϊκός, 2308=Ἑλληνικός.
Ρωμαῖος, 592, 643, 647, 678, 957, 1348, 1354, 1360, 2342, 4073, 4287, 4345,=ὁ Ἕλλην, ὁ ὑπήκοος τῆς ἀνατολ. Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ὀρθόδοξος χριστιανὸς καὶ ὁμιλῶν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.
Ρωμανία, 14, 310, 485, 534, 561, 572, 573, 679, 781, 811, 941, 953, 992, 1129, 1172, 1177, 1667, 2407, 2481, 2570, 4068, 4290, 4309, 4648, 4661,=τὸ ἔδαφος τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, ἤτοι τῆς μεσαιων. Ἀλληνικῆς αὐτοκρατορίας.
Ρωμανός, 1368, 1369, 1663, 2342, 2343, 3858.
ρωμογενής, 2554,= ὁ ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Βλέπε Ρωμαῖος.

Σ

σαΐτα, 165, 167, 172.
Σαμψών, 823, 1324, 3862, 3997, 4503.
Σαρακηνοί, 90, 1092, 2024, 2030, 2031, 2036, 4073.
Σάρβαρος, 4311.
Σαούλ, 4015.
Σατανᾶς, 2765.
σγοῦρος, 3717,=σγουρός.
σέβας, 1092, 2741,=πίστις, θρησκεία.
σέβω, 1101,=λατρεύω, πιστεύω, τιμῶ θρησκευτικῶς.
Σειρῆνες, 2861, 3928, 4204, 4703.
σελλί, 1627,=κάθισμα, θρονί, σκαμνί.
σελλοχάλινον, 1551, 1552, 2190, 2258, σαγή, ἱπποσκευὴ καὶ κατὰ συνεκδοχὴν ἵππος ἱππασίας.
σκανδαλίζω, 1986,=στενοχωρῶ, πα-

Τ

Υ

Φ

Χ

Ψ

Ω

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Β' ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

'Εν σελ. 14. μετὰ τὴν ὑποσημ. 20. Προσθετέον: 23. 'Η μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ 'Ανδρονίκου ἐνταῦθα καὶ ἐν Α 1367, ὡς καὶ αἱ ἐν Α 290 ἑξ., Α 495 ἑξ., Α 1368 ἑξ. εἰδήσεις περὶ ἐξορίας καὶ θανάτου αὐτοῦ ἐν συναρτήσει πρὸς τὰ περὶ τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ἀναφερόμενα ἐν τῷ Ἔπει (ἐν Α 320 καὶ ἀλλαχοῦ,βλέπε Εὑρετήρια), παρουσιάζουσιν ἀναλογίας πρὸς τὰς εἰδήσεις τῶν Βυζ. ἱστορικῶν καὶ χρονογράφων περὶ τοῦ 'Ανδρονίκου Δούκα ἀκμάσαντος ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886—912) καὶ θανόντος ἐν ἐξορίᾳ παρὰ τοῖς Σαρακηνοῖς. Τούτου ὁ πρωτότοκος υἱὸς Κωνσταντῖνος Δούκας κατορθώσας νὰ καταφύγῃ εἰς Κ)πολιν ὅπου ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τοῦ Λέοντος, καὶ διαπρέψας ὡς στρατηγὸς ἀπεπειράθη κατόπιν νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῷ 913, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἐθανατώθη. Βλέπε σχετικῶς Χρονολογικὸν πίνακα τοῦ παρόντος τόμου.

—'Εν σελ. 27 μετὰ τὸν στιχ. 301 τοῦ κειμένου καὶ πρὸ τῆς ὑποσημ. 294 πρόσθεσε ὡς ὑποσημ.: 290. Βλέπε σχετικῶς Α 23 ἑξ. περὶ 'Ανδρονίκου, Δούκα, Α 495 ἑξ., Α 1368 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις.

—'Εν σελ. 29, ἐν ἀρχῇ τῆς ὑποσημ. 320 πρόσθεσε: Βλέπε ὑποσημ. Α 23, περὶ 'Ανδρονίκου Δούκα καὶ τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ του Κωνσταντίνου.

—'Εν σελ. 37, ἐν ἀρχῇ τῆς ὑποσημ. 495 πρόσθεσε: Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 23, περὶ 'Ανδρονίκου Δούκα καὶ στίχ. Α 290 ἑξ., Α 1368 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημειώσεις.

—'Εν σελ. 73 νὰ προστεθῶσιν ἐν ἀρχῇ τῆς ὑποσημ. 1306 τὰ ἀκόλουθα: Τὸ ἐνταῦθα χωρίον εἶναι, ὑποθέτω, ἀπομίμησις ἐκ τῶν Αἰθιοπικῶν τοῦ 'Ηλιοδώρου (βιβλ. Α', κεφ. 2, ἐδάφ. 9), ἔνθα κεῖται: «...Πόθος ἀκριβὴς καὶ ἔρως ἀκραιφνὴς τῶν μὲν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἀλγεινῶν τε καὶ ἡδέων πάντων ὑπερφρονεῖ, πρὸς ἓν δὲ τὸ φιλούμενον καὶ ὁρᾶν καὶ συννεύειν τὸ φρόνημα καταναγκάζει». Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κδ 4 ἑξ., Π 341, 13—26 καὶ Ε 702—708.

—'Εν σελ. 74 νὰ διορθωθῇ ὡς ἀκολούθως ὁ στίχος 1318 τοῦ κειμένου: πολλοὶ καὶ πίστιν τὴν αὐτῶν ἀρνοῦνται διὰ πόθον. Νὰ σημειωθῇ δὲ κάτωθεν τοῦ κειμένου εἰς τὰς γραφάς: 1318 π. καὶ πλεῖστοι δι' αὐτὰ ἀρνήθηκαν ὑπ' ἀγάπης. ('Αντικατεστάθη διὰ Κδ 18).

—'Εν σελ. 78 ἐν ἀρχῇ τῆς ὑποσημ. 1368, διόρθωσε: Περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ 'Ανδρονίκου βλέπε ὑποσημ. Α 23, χωρία Α 290, Α 495 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημειώσεις.

—'Εν σελ. 107, ὡσαύτως νὰ διορθωθῇ ὁ στίχος 1845 τοῦ κειμένου ὡς ἀκολούθως: τὰς νύκτας δὲ περιπατεῖ ὕπνον οὐδὲν χορταίνει. Νὰ σημειωθῇ δὲ κάτωθεν τοῦ κειμένου εἰς τὰς γραφάς: 1845 οὐδὲν στερεῖται, (Διώρθωσα κατὰ Π, 354,5).

—'Εν σελ. 155, κάτωθεν τῶν παραλλαγῶν Τ, πρόσθεσε τὴν ἀκόλουθον ὑποσημείωσιν: 2827 ἑξ. Καὶ εἰς'Ακριτικὰ τινὰ ᾄσματα ὡσαύτως φέρεται ὁ Μάϊος ὡς ὁ μὴν τῆς γεννήσεως καὶ ἄλλων σπουδαίων γεγονότων τοῦ ἥρωος. Πρβλ. σχετικῶς ᾄσματα Σωζοπόλεως Μάκρης καὶ Καππαδοκίας. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Α' 604, Β' 177 καὶ ἐν Δελτίῳ 'Ιστορ. 'Εθνολ. 'Εταιρ. Α', σελ. 721. Εἰς τὰ πλεῖστα ὅμως τῶν ᾀσμάτων μνημονεύεται ἡ Τρίτη ὡς ἡμέρα πραγματοποιήσεως τοιούτων γεγονότων. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α' 4387.

—'Εν σελ. 158 νὰ προστεθῶσιν ἐν ἀρχῇ τῆς ὑποσημ. 2876 ἑξ. τὰ ἀκόλουθα: 'Ολόκληρον τὸ ἐνταῦθα χωρίον εἶναι ἀπομίμησις ἐκ τοῦ Τατίου, (βιβλ. β', κεφ. 15) ἔνθα κεῖται: «Τὰ θυμιάματα, κασσιὰ καὶ λιβανωτός, καὶ κρόκος, τὰ ἄνθη, νάρκισσος καὶ ρόδα καὶ μύρριναι· ἡ δὲ τῶν ἀνθέων ἀναπνοή, πρὸς τὴν τῶν θυμιαμάτων ἤριζεν ὀδμήν, τὸ δὲ πνεῦμα ἀναπεμπόμενον εἰς τὸν ἀέρα τὴν ὀδμὴν ἐκεράννυεν, καὶ ἦν ἄνεμος ἡδονῆς». Πρβλ. καὶ ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Κστ 38 ἑξ.